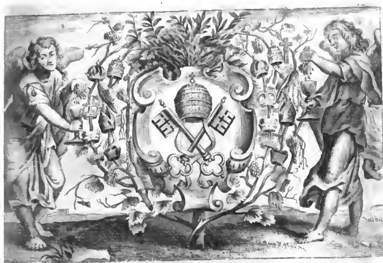
PROSPERI
FAGNANI
COMMENTARIA
IN PRIMAM PARTEM
QUINTI LIBRI
DECRETALIUM.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,
Apud HÆREDES IOANNIS WIDENFELT.
ANNO M. DC. LXXVI.

Cum Privilegio Sacræ Cæsareæ Majestatis ad Decennium.

RUBRICÆ,
ET CAPITULA
HUJUS PRIMÆ PARTIS
QVINTI LIBRI DECRETALIVM.

PRO.

PROSPERI FAGNANI COMMENTARIA IN PRIMAM PARTEM QVINTI LIBRI DECRETALIUM.

DE ACCUSATIONIBUS, Inquisitionibus, & Denunciationibus.

Cap. Omnipotens.

SVMMARIVM.

1 *CCVSATVS, vel denunciatus, de aliquo crimine, interim ad dignitates, officia, vel beneficia promoveri non potest & n. 2. Sive sint dignitates Ecclesiasticae, sive saeculares num. 5.*
Et licèt infamia non praecesserit, num. 12. & 32. & 33.
Fallit primò si ex accusatione, vel denunciatione orta sit infamia apud personas viles dumtaxat, num. 13.
Fallit secundo si accusatio non teneat. n. 14.
Fallit tertiò si accusatio fiat civiliter non ad poenam, sed ad interesse. n. 15.
Fallit quartò si accusetur Collegium. n. 16.
Fallit quintò si crimen sit leve n. 17.
2 *Accusati opinio gravatur ex sola pendentia accusationis.*
3 *Accusatio sola non constituit aliquem reum, vel criminosum.*
4 *Appellatione pendente status condemnati integer est, nec inter infames interim est habendus.*
6 *Accusatus etiam ante sententiam honores petere prohibetur, secus post annum, nisi per ipsum steterit quo minus causa expediretur.*
7 *Accusatus pendente accusatione à quibus actibus prohibeatur, & n. seqq.*
8 *Et à quibus non, & n. seqq.*
9 *Notarius accusatione pendente potest conficere instrumenta, de quibus est rogatus, sed novum officium assumere non potest.*
10 *Accusationis pendentia praejudicat in quaerendis, sed non in quaesitis.*
11 *Accusatio superveniens non impedit jam promotum administrare, nisi sit suspectus de dilapidatione.*
14 *Sententia condemnatoria etiam super crimine aliàs famoso si nulla sit, non imprimit notam infamiae.*
15 *Accusatio de crimine etiam famoso, si fiat civiliter, non infamat.*
16 *Accusato Collegio, illius personae promoveri possunt, nisi in accusatione sint specialiter nominatae.*
17 *Crimina gravia quae sint, & quae levia.*
18 *Electio non cassatur si crimen in modum exceptionis, probatum contra electum sit modicum.*
19 *Accusatus si pendente judicio fuerit promotus, & postea repertus innocens, an talis promotio teneat, necne? & n. seqq. usque ad n. 25.*
20 *Miles factus pendente liberali causa, licèt postea appareat liber, debet exauctorari, nisi per calumniam petitus fuerit in servitutem.*
21 *Animal, quod ita sanatum est, ut in pristinum statum restitueretur, perinde habendum est quasi nunquam morbosum fuisset.*
22 *Attendi non debet quod fuit, sed quod est.*
23 *Veritas rerum erroribus gestorum non vitiatur.*
24 *Habilitas promoti attenditur tempore promotionis, & declaratio innocentiae debet praecedere.*
25 *Accusatus an possit eligi accusatione pendente, & n. seqq. usque in finem.*
26 *Inquisitus pendente inquisitione ineligibilis est, & n. 34.*
Inquisitio non fit nisi contra infamatum, num. 26. & 34.
27 *Litterae ad beneficia non facta mentione de pendentia inquisitionis super infamia, & collatio inde sequuta lite non terminata, non valent.*
28 *Inquisitio in casibus, in quibus potest fieri non praecedente infamia, non impedit electionem.*
29 *Accusatio, denunciatio, & exceptio electionem impediunt, si infamia praecesserit, & n. seq.*
30 *Infamia facti reddit quem ineligibilem etiam sine aliqua litis motione.*
31 *Etiamsi poenitentiam egerit.*

15 Limita tertiò, nisi accusatio de crimine etiam famoso fiat civiliter ad interesse, & non criminaliter ad pœnam, seu vindictam; tunc enim non impedit promotionem, quia infamiam non corripit, cap. *Tua de procurat.* cap. *Super his infra eod.* & tradit Oemin. *d. cons.* 77. *num.* 4. *vers.* *Tertiò ratione causæ,* post Innocentium in cap. *Qualiter il secondo in gloss. Magna, vers. Et nota quod eras, infra eodem*, nisi in casibus, ut ibi per Innocentium.

16 Limita quartò, nisi accusetur Collegium, quia pendente lite aliquis de collegio non impeditur promoveri, nisi persona illa in accusatione sit specialiter nominata, ut post Vincentium probat Archidiac. in cap. *Tantu Daniel, n.* 5. 81. *distinct.* quem sequitur Felin. *hic d. n.* 2. *vers. Tertiò*, nisi esset accusatum unum Collegium, & Henric. Boich. in cap. *Accusatum, n.* 9. *de Simon.*

17 Limita quintò, & declara hanc Decretalem ut locum habeat dummodo crimen, de quo aliquis accusatur, vel denunciatur, sit grave, ut probat ista litera ibi, de quo tanta, & talia nunciantur: nam verb. *Tanta* exponitur idest gravia, secundum Host. & Joan. And. *hic in princ. in verb. Tanta*, qualia sunt, homicidium, sacrilegium, adulterium, fornicatio, falsum testimonium, rapina, furtum, longa iracundia, ebrietas assidua, & alia, de quibus in cap. *Unum orarium*, §. *Alias*, 25. *distinct.* secus si crimen sit tale, ut quamvis esset probatum, tamen promotionem ejus non impediret, puta quia est de minoribus, & levioribus criminibus, seu peccatis, qualia sunt in cibo, & potu plus accipere, quàm necesse est; plus loqui, quam oportet; plus tacere, quàm expedit; pauperem importune petentem exasperare, & alia similia, de quibus habetur in d. cap. *Unum orarium*, §. *Alia ea demum, vers. Quæ autem sint minuta peccata*, 25. *distinct.* Item inter levia potest numerari venatio, habita tamen distinctione utrum fiat ob necessitatem, necne, ut legitur, & notatur in c. 1. & 2. *infra de Cler. venator.* & in Clem. *Ne in agro*, §. *Porro, de statu Monach.* & ebrietas non assidua, cap. 1. 35. *distinct.* Item facere strepitum in Synodo, cap. *In loco* 6. *q.* 4. secundum Host. *in summ. de tempor. ordinat.* §. *Et cui, vers. Leve verò est.* Quod tamen intellige quando illi, qui in talia crimina incidunt, corrigibiles sunt, aliàs propter contumaciam fiunt mortalia ex contemptu, ut d. cap. *Unum orarium*, §. *Nunc autem*, 25. *distin.* de quo tamen dic, ut plenè scripsi in cap. *A crapula, num.* 25. 27. 31. & 32. *supra de vit. & ho-*
18 *nest. cleric.* & talis potest promoveri accusatione, & processu hujusmodi non obstante, ut firmat Henric. Boich. in cap. *Accusatum, n.* 6. *de Simon.* allegat Compostellan. in cap. *Dudum, il secondo, super verb. Objecta, vers. Item nunquid exceptione, supra, de elect.* ubi ait: (Si in modum exceptionis probatum sit crimen contra electum, non semper Superior cassabit electionem: imò si modicum sit crimen, nec est scandalum, aliam pœnam imponet, & sic dispensabit si talis sit Superior, qui super tali crimine dispensare possit.) arg. c. *Quod sicut, de elect.* & c. *Sollicitudo*, 52. *dist.*

19 Sed hic consurgit dubium quid si accusatus, aut denunciatus, vel inquisitus pendente judicio fuerit promotus, & postea per sententiam pronuncietur innocens, numquid talis promotio teneat, necne?

Goffred. hic, & Vincent. in cap. *fin. de testibus*, *Prosp. Fagn. in* 1. *par.* 5. *lib. Decretal.* quos refert *hic* Joan. Andr. *num.* 3. *vers. Dicit hic Goffred.* tenuerunt sic promotum esse removendum, licèt postea reperiatur innoxius, per l. *Qui status, ff. de re militar.* & l. *Qui cum uno*, §. *Reus, eod. tit.* nisi secundum Goffred. appareret per calumniam fuisse accusatum, per l. *Qui de libertate, ff. de liberal. caus.* ubi si pendente causa liberali aliquis fuerit factus miles, licèt postea apparuerit liber, debet exauctorari; sed si per calumniam petitus fuerit in servitutem, in militia retinetur: idem tenet gloss. Joannis in cap. *Tantu Daniel, in verb. Obrepsit*, 81. *distinct.* dicens: (Ex quo se promoveri fecit lite pendente, deponendus est, etiamsi innocens inveniatur.) alleg. hoc cap. & d. l. *Qui de libertate.* Similiter Damasus sub hoc tit. relatus à Jo. Andr. *nu.* 3. *vers. Damasus*, ubi licèt sub dubio forte, dicit talem esse deponendum, quia contempsit legis prohibitionem: ergo promotio nulla, per l. *Non dubium, C. de legib.*

21 Sed Bartholomæus Brixiensis *in quæst. sua Veneriali*, 80. quæ incipit *Esto quod pendente accusatione, inter tractatus communes, tom.* 17. *fol.* 59: sequendo Tancredum tenet contrarium, idest talem non esse deponendum, per l. *Quod ita sanatum, ff. de edilit. edict.* ubi dicitur quod ita sanatum est, ut in pristinum statum restitueretur, perinde habendum est quasi nunquam morbosum
22 fuisset. Ergo à simili cum iste sit repertus innoxius, perinde habendus est, ac si nunquam fuisset criminosus; non enim debet respici quod fuit,
23 sed quod est, ut cap. *Ferrum de terra, in fin* 50. *distin.* & veritas rerum erroribus gestorum non vitiatur, l. *Illicitas*, §. 1. *ff. de offic. Præsid.* utramque opinionem putat satis probabilem Marian. Socin. *hic n.* 5 *circa finem.*

Sed tu advette: nam Barthol. Brixien. revera non discrepat à prima opinione Goffredi, & Vincentii: nam etsi dicat cum Tancredo accusatum non esse deponendum si postea fuerit repertus innocens, tamen immediatè subjungit d. l. *Qui de libertate, ff. de liberal. caus.* non esse contrariam, quia, ut ibi dicitur, si miles per calumniam petatur in servitutem, in militiam retineatur. Tenet ergo Barthol. Brixien. promotum pendente accusatione tunc non esse removendum, quando per calumniam fuit accusatus: ergo cessante calumnia sentit esse removendum; & sic concordat cum opinione Goffredi, unde nil mirum si Butr. *hic num.* 7. & quidam alii eum allegent pro prima opinione, scilicet quod promotus pendente accusatione sit removendus, quamvis appareat innocens.

Conclude igitur secundum distinctionem Goffredi, quod aut apparet accusatorem moveri ad accusandum ut promotionem impediat: & tunc tenet promotio, juxta textum in d. l. *Qui de libertate*; aut movetur justa, & rationabili credulitate; & tunc non tenet promotio per hanc Decretalem, & per jura superius allegata: & in hoc tandem residet Marian. Socin. *ubi supra*, Archid. in d. cap. *Tantu Daniel, n.* 4. 81. *distinct.* Præpos. *ibid. nu.* 30. & hic firmant Cardin. *nu.* 1. *vers. Quæro quod si accusatus*, Anchar. *num.* 7. & Felin. *nu.* 3. ubi ampliat hoc cap. etiamsi sequatur sententia super innocentia promoti pendente causa criminali, quia nihilominus requiritur nova electio, seu promotio, nisi appareret accusatorem per calumniam accusasse, juxta limitationem Goffredi: & hoc teneas, nam decla-

24 declaratio innocentiæ præcedere debet, & non sufficit eam subsequi, ut notat Vincentius in cap. *non debet, de Testibus*: in talibus enim principium est spectandum, ut cap. *Dudum, supra de election.* & cap. *Super eo, eodem tit. lib. 6.* & cùm principium fuerit vitiosum, & contra jura, declaratio innocentiæ postea subsequens non retrotrahitur, ut per Anchar. & Cardin. *locu citatis*: ad hoc bonus textus in cap. *Si celebrat. de cler. excom. ministr.* ubi excommunicatus minori excommunicatione non potest eligi ad beneficium, quia non posset Sacramenta ministrare: & sic inspicitur an electionis tempore electus sit habilis ad exercitium, quod requirit beneficium, nec superveniens habilitas, quæ potest supervenire, cùm excommunicatus minori facillimè absolvatur, est in consideratione: & ita illum tex. ad hoc ponderat Præposit. in d. cap. *Tanta Daniel, num. 3. vers. Pro illa opinione, 81. distinct.* facit tex. in cap. *Si eo tempore*, cum ibi notat. *de rescript. lib. 6.*

25 In Glossa 1. *in fine* QUÆRO, cùm hic dicatur pendente accusatione accusatum non debere honorari, nunquid interim possit eligi.

Jo. Andr. *hic n. 1. vers. Dicit Innocentius*, & alii post eum recitant duas opiniones. Prima opinio est Innocentii hic in principio, qui constituit differentiam inter promotionem, & electionem: nam secundum eum quamvis pendente accusatione non debeat aliquis ad dignitatem promoveri, ut hic, & in concordantibus, tamen potest eligi, & electio tenet, sed non confirmabitur, nisi prius purget innocentiam suam, vel alias absolvatur. Fundamentum hujus opinionis est, quia si talis non posset eligi, daretur locus fraudibus, & figmentis, & materia delinquendi aperiretur: nam vacante Ecclesia si quispiam suspicaretur aliquem fore eligendum, statim posset illum per se, vel per alium accusare, ut sic impediret ejus electionem; quod esset absurdum, ad hoc cap. *Sicut il secundo, vers. Quamvis, infra de Simon.* cap. *Quantò, ad fin. supra de divort.* quam rationē adducit Innoc. in c. *Accusatū, n. 2. infra de Simon.*

Secunda opinio est aliorum, qui tenent electionem non valere, & ad vitandum inconveniens supra consideratum dicunt esse præfigendum terminum accusatori trium mensium, vel secundum arbitrium judicis, infra quem debeat accusator probare accusationem suam, allegant §. *Si quis autem*, in Auth. *De Sanctiss. Episcop.* sed ut dicit Ioan. Andr. *hic n. 1. vers. Alii verò*, & ante eum Innoc. in d. cap. *Accusatum, n. 2. vers. Alii contra*, ille tex. hoc non probat, quia non loquitur de eligendo, sed de electo, & confirmato in Episcopum, cui tres menses dantur ad munus consecrationis suscipiendum, ut cap. *Quoniam, 75. dist.* & cap. 1. 100. *distin.* innovatis à Concilio Tridentino *cap. 2. sess. 23.*

26 Tu verò in hoc articulo clarius, & plenius distingue ex mente Host. *hic n. 1.* & aliorum, de quibus infra *nu. 34.* aut proceditur per viam inquisitionis, aut per viam accusationis, denunciationis, vel exceptionis.

Primo casu, cùm infamia debeat semper præcedere inquisitionem, ut cap. *Qualiter, il secundo*, cap. *Cum oporteat*, & cap. *Inquisitionis, infra eod.* & cap *Licèt Heli, de Simon.* inquisitus non poterit eligi, ut cap. *Cum in cunctis, de elect.* & cap. *Tantis Daniel, 81. distinct.* & in hoc primo membro conveniunt Doctores omnes in cap. *Accusatum, infra de Simon.* Host. Ioan. Andr. & reliqui omnes *hic* præsertim Cardin. *n. 1. post med.* ibi: (& per hoc dico, quod de inquisito indistinctè dicendum est eum repelli, quia non fit nisi præcedente infamia,) Abb. *nu. 4. vers. Et ideo sic pute dicendum*, & Marian. Socin. *n. 6.*
27 *vers. Tu verò distingue*, Calder. *cons. 20. Pendente inquisitione, de preben.* ubi consuluit litteras ad beneficia non facta mentione de pendentia inquisitionis super infamia de criminibus furti, & homicidii, & collationem inde sequutam lite non terminata non valere: & idem repetit in *cons. 4. Fuit formata inquisitio, de accusation.* Quamobrem si procederetur
28 per viam inquisitionis in casibus, in quibus potest procedi non præcedente infamia, ut quia de mandato Papæ, vel quia expressè, vel tacitè renunciatum esset processui super fama secundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. 2. *de accusat. lib. 6.* tunc magis attenderetur quantum ad hoc infamia, quā processus seu modus procedendi, & sic talis inquisitio non impediret electionem, quia cessante ratione legis cessat lex, l. *Adigere*, §. *Quamvis, ff. de jurepatr.* cum similibus, & ita per hanc rationem firmat Henric. Boich. in d. cap. *Accusatum, nu. 9. vers. Si verò procedatur, de Simon.*

29 Secundo casu sub distingue: nam aut contra accusatum, vel denunciatum, aut contra quem de crimine excipitur, præcessit infamia; & tunc similiter
30 eligi non potest, quia sola infamia facti reddit eum ineligibilem, ut l. 2. C. *de dignitat. lib. 12.* & in regula Infamibus, *de regul. jur. lib. 6.* & d. cap. *Cum in cunctis, de elect.* cum similib. & in hoc pariter conveniunt unanimiter DD. in d. cap. *Accusatum, de Simon.* & in hoc cap. ubi in specie Anchar. *n. 5.* dicit etiam sine aliqua litis motione infamatum de crimine videri ineligibilem, cum infamia facti repellat quemlibet a promotione dignitatis: & idem repetunt Abb. *n. 4. vers. Si verò est accusatus*, & Marian.
31 Socin. *n. 7. vers. Secundo casu.* Quod locum habet etiam si pœnitentiam egerit, quia nihilominus aliqua infamia respersus etiamsi nullus eum accusaverit, promoveri non debet, arg. *à contrario* in cap. *ult. infra de furt.* & tenet Guilel. Naso, quem referunt, & sequuntur in cap. *Tanta Daniel, 81. dist.* Archid. *n. 3.* Gemin. *n. 2.* Turrecr. *n. 3.* & Præposit. *n. 2.*

32 Aut infamia non præcessit, sed est criminosus occultus, & tunc accusatus, vel denunciatus, aut contra quem excipitur, promoveri quidem non potest, ut d. l. *Reus delatus, ff. de muner. & honorib.* & ostensum est supra *n. 1. 2. & 12.* Sed tamen benè potest eligi, tum quia aliàs posset malitiosè accusari, ut dixi supra *n. 25.* tum quia eligi non est promoveri, cap. *Eam te*, & ibi dixi *n. 3. & 5. de rescrip.* & in hoc casu, ut prædixi, residet Innocentius, cujus opinionem dicunt esse veriorem Host. in d. cap. *Accusatum, n. 2. in fin. vers. Prima opinio, de Simonia*, & Io. Andr. *hic n. 1. circa fin. vers. Dicit Host.* & sic sola infamia, quæ oritur ex processu accusationis, vel de-
33 nunciationis, licèt repellat à promotione, non tamen impedit electionem celebrari, ut formaliter inquit Anchar. *hic num. 5. vers. Sola ergo infamia*; & idem in exceptione, quia non impedit electionem ubi infamia non præcesserit, ut cap. *Super eo, de elect.* & *hic* notat Marian. Socin. *num. 5. circa finem, vers. Si verò agsretur.*

34 Supradicta distinctio fuit originaliter Innocentii in d. cap. *Accusatum, n. 2. vers. Hæc autem Decretalis, de Simon.* ubi distinguit inter inquisitionem, & accusationem, denunciationem, & exceptionem, ut inquisitus eligi non possit, quia inquisitio fieri nō debet nisi contra infamatum, d. cap. *Licet, de Simon.*

& ele-

& electus,bonum teſtimonium debet habere etiam ab his,qui foris ſunt: ergo iſte, qui diffamatus eſt,eligi non poteſt.Sed accuſatus, vel denunciatus, aut contra quem de crimine excipitur indiſtinctè poſſit eligi, quia eſt in facultate cujuſque alium accuſare,vel denunciare,aut contra eum excipere etſi nulla infamia præcedente, & conſequenter ab electione repellere, vel removere; & ita ſentit Innocentius ſolam accuſationem,denunciationem,vel exceptionem non reddere aliquem ineligibilem,niſi præceſſerit infamia: & ſubdit hoc eſſe magis conſonum rationi; & cum eo concordant ibi Hoſt.*nu.*2. ubi diſtinguit inter accuſatum occultum,& accuſatum diffamatum, ideſt qui diffamatus erat ante accuſationem. Primus ſcilicet occultus non prohibetur eligi: ſecundus verò, ſcilicet diffamatus eligi prohibetur, ſicut & ille contra quem fit inquiſitio, quæ non fit niſi contra infamatum. Talis ergo repellitur, quia fama electi in nullo debet vacillare: eamdem diſtinctionem probat in d.cap. *Accuſatum*, Henric. Boich.*nu.*8.*verſ. Sed Hoſtienſis diſtinguit*,& in hoc cap. Cardin.*n.* 1. *poſt med.verſ.Tene ergo primum*, & apertius Anchar. dicens veram Innocentij diſtinctionem *num.*4.*in fin verſ.Et per hac vera videtur*, Abb. *n.* 4. licèt aliquantulum vacillet,& Marian.Socin.*n.*7.

De accuſat.

Cap.Si conſtiterit.

SVMMARIVM.

1 PResbyter in potatione pernoctans, & miſſam celebrans,officio,& beneficio privari debet.
2 Presbyter qui inter paſtum, aut potum, & Miſſæ celebrationem non dormit,an præſumatur celebraſſe non jejunus.& n.16.
3 Communicare in die Cœnæ non jejuno ſtomacho quamvis olim licuerit,hodie tamen eſt mortale.
4 Euchariſtia cur à jejunis tantùm ſumenda ſit.
5 Ebrietas ſola non eſt ſufficiens cauſa privationis beneficij.
6 Intellectus hujus cap. uſque ad n.22.
7 Ebrietas cognita licet non aſſidua ſemper ſecundum ſe eſt mortale peccatum.
8 Ebrius vino ſepultus ignorat quid loquatur.
9 Lex non debet ferri ſuper impoſſibili.
10 Dormitio poſt cibum,vel potum an debeat præcedere celebrationem miſſæ. & n. 13.
11 Iejunus quando quis dicatur ad effectum ſumēdi Euchariſtiam,& n.ſeqq.& n.16.& ſeq.
12 Dies in Eccleſia Romana incipit à media nocte.
13 Digeſtio cibi,vel potus an debeat præcedere ſumptionem euchariſtiæ.& n...
14 Sacerdoti an liceat comedere poſt matutinū, cū dicitur ſexto,& mane miſſam celebrare non præmiſſa dormitione,aut digeſtione. & n. 20.
15 Presbyter pernoctans in taberna præſumitur bibiſſe poſt mediam noctem,& n.21.
16 Presbyter qui poſt mediam noctem cibum,vel potum ſumpſit,& mane celebravit an ſit beneficio privandus,& n.ſeqq.
17 Cibus etiam non nutriens, & per modum medicinæ ſumptus poſt mediam noctem impedit miſſæ celebrationem.
18 Iejunium naturæ,& Eccleſiæ in quo differant.
19 Pernoctare quid ſit.
20 Presbyter qui cibum, aut potum ſumpſit ante mediam noctem etiam non præmiſſa dormitione, vel digeſtione poteſt celebrare.
21 Presbyter vinolentus ſi in taberna non pernoctavit an in dubio præſumatur celebraſſe non jejunus.
22 Ebrietas an ſit peccatum.
Ebrietas dupliciter accipitur.ibidem.
23 Ebrietas continetur ſub gula ſicut ſpecies ſub genere.
24 Ebrij quæ ſit pœna.
25 Ebrius in foro temporali ſi ſteterit in meris finibus ebrietatis nulla pœna tenetur.
26 Ebrius qui ſua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius exiſtens hominem interfecit, vel mutilavit an,& quando ſit irregularis, & num ſeq. uſque in finem.
27 Ebrietas contracta ignoranter, & ſine culpa nullam pœnam meretur.
28 Voluntarium duplex.
29 Miles armatæ militiæ,& cæleſtis militiæ æquiparantur.
30 Miles ebrius qui ſeipſum vulneravit à militia removetur.
31 Ebrius meretur duplices maledictiones.
32 Pittacus ebrio delinquenti duplicem pœnam imponendam eſſe conſtituit.
33 Covarruviæ opinio adſtruens ebrium ſua culpa non eſſe irregularem ex homicidio refellitur.
34 Ebrius,& furioſus æquiparantur.
35 Delictum in ebrietate commiſſum non conſtituit novam ſpeciem peccati,ſed eſt circumſtantia peccati præcedentis.
36 Voluntariū ſecundū ſe eſt de ratione intrinſeca peccati actualis,nō autē irregularitatis.& cur.
37 Ignorantia,& error perinde ac furor, & ebrietas excludunt conſenſum.
38 Irregularitas contrahitur ex homicidio ignoranter,& præter intentionem commiſſo quoties culpa præceſſit caſum.
39 Pater qui dormiens in lecto infantem ſuffocavit an ſit irregularis.
40 Irregularitas contrahitur etiam ex cauſa remota ad homicidium ordinata quando quis dabat operam rei illicitæ.
41 Ebrij ſunt in duplici differentia.& n.46.
42 In homicidio ebrij conſiderari poſſunt tres actus & n.46.
43 Irregularis non eſt præbens homicidio cauſam remotam,& ad homicidium non ordinatam,etiamſi daret operam rei illicitæ.
44 In ebrietate oportet veniam habere.
45 Delinquentes per ebrietatem non dicuntur ſtudioſè delinquere,ſed impetuoſè; & ideo mitius puniuntur arbitrio judicis.
46 Ebrietas voluntaria quæ dicatur.
47 Ebrij pluries injuriantur,quàm ſobrij.
48 Ebrietas voluntaria eſt culpa mortalis.
49 Ebrius ſua culpa qui in ebrietate homicidium

commisit indistinctè abstinere debet à ministerio altaris.

50 *Dubiares dicitur ubi sunt opiniones ex utraque parte probabiles.*

51 *Opinio tutior in foro penitentiali, vel quasi ex præcepto eligenda est tam in dubio facti quam iuris etiam absoluti ubi vertitur peccati periculum.*

52 *Irregularitatis instituendæ causa quæ fuerit.*

1 SI CONSTITERIT. Legitur variè, sed
secundum intellectum quem communem
dicit Marian. Socin. Hoc intendit. Presby-
ter ebriosus Missam celebrans ante ebrieta-
tis digestionem beneficio privandus est, &
officio. Ego verò arbitror hanc lecturam non posse
sustineri, ut dicam infra in 2. *notab.* unde sic summo
textum. Presbyter in potatione pernoctans, &
Missam celebrans officio, & beneficio privari de-
bet. Hoc dicit. Dividitur in duas partes. In pri-
ma instruit Iudicem quando sit contra actorem
pronunciandum. In secunda quando pro actore
contra reum, ibi. *Cæterum.*

2 Nota primò, Presbyterum, qui inter pastum,
aut potum sumptum, & Missæ celebrationem non
dormit præsumi celebrasse ante digestionem, & sic
non ieiuno stomacho secundum glos. *in ver. Dor-
mitione*, & Marian. Socin. *nu. 6. in 3. notab.* quod
fieri non debet, ut in cap. *Sacramenta. de consecr.
dist. 1.* & in cap. *Liquido, de consecr. dist. 2.* Conci-
3 lium Constantiense *sess. 13.* Quod enim licuit o-
lim in die Cœnæ communicare stomacho non
ieiuno, ut in d. cap *Sacramenta*, quod est Concilii
Carthaginensis III. *cap. 29.* procedit secundum
consuetudinem aliquando apud aliquos observa-
tam, ut in representationem Dominicæ Cœnæ il-
lo die à non ieiunis corpus Christi sumeretur. Quē
morem dicuntur retinuisse Corinthij, & diu postea
servatum Ecclesiæ Alexandrinæ. Ægypti, & The-
baidos! Sed nunc hoc abrogatum est, ut notat
glos. ibi *in ver. excepto:* & declarat S. Thomas *in 3.
p. q. 80. art. 8. ad 2.* nec est servandum, imò est mor-
tale secundum Petr. de Palude apud Sylvest. in
4 *ver. Eucharistia. 3. num. 8.* Placuit enim Spiritui
sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Chri-
stiani prius Dominicum corpus intraret quam
cæteri cibi, & per universum orbem mos iste ser-
vatur, ut legitur in d. cap. *Liquido*. Alias ratio-
nes subijcit S. Thomas *d. art. 8. in corp. & in 4. sent.
dist. 8. q. 1. art. 4. qu. 1.* Abrogatio prædictæ consue-
tudinis habetur etiam in canone 29. Synodi Trul-
lanæ *tom. 5 Concil pag. 350. col. 1.* Lutetiæ Pa-
risiorum. Sed horum canonum quæ, & quanta sit
authoritas vide *eod. tom. 5. pag. 311.* Verumta-
men quod spectat ad præsumptionem indigestio-
nis de qua supra, ut dicit Marian. Socin. *loco ci-
tato* considerari debet distantia temporis, & qua-
litas, & quantitas sumpti cibi, vel potus, & distan-
tia ieiunij præcedentis. Posset enim esse tam mo-
dicæ quantitatis, aut tam facilis digestionis, ut
Præsbyter brevi digessisse præsumeretur. Sed de
hoc dicam plenius in secundo notab. præsertim
num. 17.

5 Secundò nota Presbyterum propter solam ebrie-
tatem non esse privandum beneficio: nam textus
præcipit inquiri non tantum de ebrietate, sed etiam
an celebraverit non præmissa dormitione; & sic al-
terum non sufficit secundum Abb. qui amplius di-
cit ebrietatem si rata fuerit non esse peccatum
mortale, ut in cap. *Unum orarium, §. Nunc autem,
vers. aliàs ea demum*, & *vers Ebrietas, 25. dist.* &
cum eo transeunt Marian. Socin. *num 5. in secundo
notab.* & Felin. *itidem in secundo notab. num. 2.*

6 Sed tu adverte, quia in his dictis Abbatis, &
Doctorum in summa huius textus implicantur
quatuor propositiones, quæ videntur omnino fal-
sæ. Primò enim supponunt DD. hanc decretalem
loqui de Præsbytero ebrioso, id est de eo, qui est in
consuetudine se inebriandi: talis enim dicitur pro-
priè ebriosus secundum Bald. in cap. *A crapula,
num. 1. supra, de vita, & honest. Cleric.* qui alibi di-
citur ebrietati deserviens, ut in cap. *Episcopus, 35.
dist.* & ibi post Hugon. declarat Archid. *nu. 1. in vers.
Deserviens*, Turrecr. *num. 12.* & Præpos. *n. 3. vers.
Quæro an isti clerici* Sed hoc est falsum, quia hæc
decretalis nusquam loquitur de ebrioso, sed de
vinolento, qui in taberna pernoctavit, idest per to-
tam noctem potando, & se inebriando vigilavit, ut
explicat Hostien. *num. 2. ver. Pernoctaverit:* unde ad
incurrendum hanc pœnam satis est, ut semel tan-
tùm pernoctaverit in potatione, & mane non
præmissa dormitione Missam celebraverit, prout
revera intelligunt DD. licèt incautè summave-
rint textum in Presbytero ebrioso.

Deinde supponunt Doctores ebrietatem si rata
7 sit non esse peccatum mortale, quod similiter non
benè dicunt, quia ebrietas dummodo sit cognita,
& sic voluntaria licèt non sit assidua semper secun-
dum se est mortale peccatum, ut docet S. Tho-
mas in 2.2. *q. 150. art. 2.* Archid. Turrecr. & om-
nes in cap. *Sexto die, 35. dist.* & dixi plenè in d. c.
*A crapula, à num. 24. usque ad num. 33. de vit. &
honest. Clericor.* ubi ostendi Canonistas ibi, &
& hic fuisse lapsos in intellectu dicti §. *Nunc au-
tem*: & hinc existimo factum esse, ut Io. Andr. &
omnes intellexerint hunc textum in ebrioso, quia
scilicet in ea fuerint opinione, ut ebrietas esset tā-
tummodo peccatum veniale; nisi esset assidua;
quod tamen est falsum ut ibi dixi. Tertiò Docto-
res supponunt Presbyterum non incidere in hanc
pœnam nisi celebrationem Missæ præcessetit ebrie-
tas; quod similiter non est verum si intelligatur
de ebrietate prout patit exilium mentis, & privat
usu rationis.

Non enim potest contingere hic casus ut Pres-
8 byter sit ebrius, & non præmissa digestione Missam
celebret secundum lecturam quam Marian. Socin.
dicit communem, quia vino sepultus ignorat quid
9 loquatur, cap *Sanè, 15. q. 1.* & ita hæc Constitutio
lata esset super impossibili contra cap. *Erit autem
lex 4. dist.* Ebrietas ergo de qua Doctores loqui-
tur non est accipienda prout significat alienationē
mentis contingentem ex immoderato usu vini,
sed pro ipso actu immoderatæ potationis secundū
distinctionem S. Thomæ *in 2. 2. q 150. ar. 1.* Lo-
quitur enim hic textus de Sacerdote non ebrio, sed
vinolento. Quartò & ultimò supponunt Docto-
10 res inter potum assumptum, & celebrationē mis-
sæ debere intercedere dormitionem ita ut aliàs
præsumatur indigestus, & non ieiunus, ut dixi su-
pra in primo notab. Quod itidem non est verum
11 indistinctè: nam ut inquit D. Thomas *in 3. parte.
quæst. 80. art. 8. ad secundum*: [Cum dicitur quod
hoc Sacramentum prius quam alii cibi debet in
os Christiani intrare non est intelligendum abso-
lutè respectu totius temporis; alioquin qui semel
comedisset, vel bibisset nunquam posset hoc Sa-
cramen-

cramentum accipere, sed est intelligendum quantum ad eundem diem: & licet principium diei
12 secundum diversos diversimodè accipiatur; nam quidam à media nocte, quidam ab ortu Solis diem incipiunt (de quibus vide glossam primam in l. *More Romano*, *ff. de fer*) Ecclesia tamen Romana diem à media nocte incipit; & ideo si post mediam noctem aliquis sumpserit aliquid per modum cibi, vel potus, non potest eadem die hoc sumere
13 Sacramentum: potest verò si ante mediam noctem: nec refert utrum post cibum, vel potum assumptum dormierit, aut etiam digestus sit quantum ad rationem praecepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis quam patiuntur homines propter insomneitatem, vel indigestionem, ex quibus si mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius Sacramenti.) Haec S. Thomas: & sequitur S. Antonius apud
14 Sylvestr. *in ver. Eucharistia 3. q. 7. n. 9.* dicens non impedire scilicet necessariò etsi de congruo quod quis post cibum non dormierit, aut non si facta digestio dummodo post noctem mediam non comederit, aut biberit etiamsi comedisset, aut bibisset post matutinum, eum dicitur serò, licet non multum liceat post illud bibere, & multo minus comedere, nisi necessitas urgeat. Nec obstat se-
15 cundum Petr. de Palude apud Sylvest. *ubi supra* haec Decretalis, ubi qui pernoctavit in taberna sine somno privatur Ecclesia, qui cum in taberna apponatur vinum, verisimiliter post mediam noctem bibit, & celebravit; & sic est praesumptio iuris, contra quam, ut ipse dicit, non admittitur probatio, vel saltem cui statur quandiu contrarium non probetur.
16 Ex his omnibus cùm quaeritur an sit puniendus Sacerdos, qui post cibum, vel potum assumptum non praemissa dormitione celebravit perstringendo dicta Theologorum, & Canonistarum ego arbitror tres casus esse distinguendos.

Primus est, cùm certum est Presbyterum sumpsisse cibum, vel potum post mediam noctem, & mane celebrasse; & hoc primo casu absque dubio est puniendus. Ratio est quia accipiendo diem prout accipit Ecclesia Romana, Corpus Christi non fuit primus cibus, qui pro illa die intravit in os ipsius, ut praecipitur in d.c. *Liquidò*, *de consecr. dist. 2.* & sic non ieiunus celebravit contra textum ibi & in d. cap. *Sacramenta*, *de consecrat dist. 1.*
17 Nec verum est quod ait hic Marian. Socin. *in tertio notab.* videlicet considerandam esse quantitatem, & qualitatem cibi, vel potus, & intervallum temporis; imò enim sive cibus, & potus sit multus, sive modicus, & sive sit difficilis, sive facilis digestionis indistinctè si fuerit assumptus post mediam noctem impedit celebrationem missae, etiamsi non nutriat, & fuerit assumptus per modum medicinae, ut declarat S. Thom. *in 4. dist 8. q. 1. art. 4. q. 2.* Etenim in reverentiam sanctitatis huius Sacramenti institutum est, ut os Christiani suscipientis Corpus Christi quasi novum ad ipsum sumendum accedat. Quantalibet autem cibi assumptio hanc aufert novitatem, & ideo qualibet cibi sumptio impedimentum praebet Eucharistiae sumptioni; ut per eum: Unde opinio Goffredi, & Ioannis asserentium cibum prohiberi prout nutrit, & ideo quod sumitur per modum medicinae non impedire missae celebrationem, ut modicum gingiberis, communiter reprobatur; & eam confutat Paludan *in 4. digest. 8.* & Heruec. relati à Sylvestro *in ver.*
18 *Eucharistia 3. n. 8 vers, Et intellige.* Ratio est, quia ad debitam sumptionem Dominici corporis non exigitur ieiunium Ecclesiae, quod non solvitur, nisi per secundam sumptionem illorum, quae in cibum, & refectionem de se consueverunt assumi, sed exigitur ieiunium naturae, quo dicitur ieiunus qui post mediam noctem nihil cibi, aut potus etiam per modum medicinae assumpsit. Ita S. Thom. *loco citato in respons. ad 2. & in 3. p. q. 8n. art. 8. ad 4.* Albert Magnus, & alii, quos citat Sylvest. *ubi sub.* Crederem tamen non incidere in poenam huius Canonis Presbyterum, qui electuarium sumeret, aut modicum vini degustaret illico post mediam noctem, & mane missam celebraret, quia hic textus loquitur de Presbytero vinolento, qui in taberna pernoctavit, idest qui in potatione totam noctem insumpsit secundum Host. *hic n. 2.* Perno-
19 ctare enim noctem totam significat, ut l. *Vrbana*, §. *Pernoctare*, *ff. de verbor. significat* & notat glos. *hic in ver. Pernoctaverit*: quae verba huic non adaptantur, & consequenter non disposino, l. *ita autem*, §. *Gessisse*, *ff. de administr. tutor.* l. 4. §. *Toties*, *ff. de damno infec.* & quamvis hic celebrando sit in culpa, tamen poena privationis beneficii, de qua hic non videtur tali delicto commensurari, ad cap. *At si clerici*, *de adulter.* & hoc casu salvari potest consideratio Mariani Socini, quod attendi debeat qualitas, & quantitas sumpti cibi, & intervallum inter cibum assumptum, & celebrationem: & quod notat glos. in d.c. *Sacramenta*, *in ver. A ieiunis*, *de consecr. dist. 1.* dum firmat ieiunum dici celebrata, idest absoluta digestione; unde an habeat locum poena privationis, necne, arbitrio iudicis relinquendum erit.
20 Secundus casus est cùm è contra certum est Presbyterum sumpsisse cibum, vel potum ante mediam noctem, non autem post; & hoc casu etiamsi non praemissa dormitione, vel digestione missam celebraverit non est culpabilis, nec puniendus quia dicitur ieiunus pro illa die secundum ieiunium naturae, iuxta sententiam D. Thomae, & aliorum, de quibus supra Neque hoc casu locum habet haec Decretalis, quia qui cibum, aut potum sumpsit dumtaxat ante mediam noctem non dicitur in potatione pernoctasse, prout requiritur ad inquirendam hanc poenam, ut proximè dictum est.
21 Tertius casus est cùm dubium est, an Sacerdos cibum, vel potum sumpserit ante, vel post mediam noctem; & tunc subdistingue: nam aut pernoctavit in taberna, aut non; si pernoctavit, praesumitur bibisse etiam post mediam noctem: unde nisi probaverit contrarium puniendus erit ut hic; & in hoc tertio casu propriè loquitur haec Decretalis. Constito enim de vinolentia, & de pernoctatione in taberna, hinc deducitur praesumptio, quod totam noctem in potando insumpserit, & ita celebraverit non ieiunus secundum Petr. de Palude, & Sylvestr. supra citatos. Aut non pernoctavit in taberna, & tunc in dubio non praesumitur comedisse, vel bibisse post mediam noctem, nisi hoc probetur; neque hoc casu intrat poena, de qua hic. Patet, quia textus mandat copulativè inquiri de tribus; primò de vinolentia presbyteri, secundò quod pernoctaverit in taberna, tertiò quod missam altera die celebraverit; ergo in dubio non sufficit sola probatio vinolentiae in genere

nere fine circumstantia temporis, quia ex illa cognosci non potest an presbyter potaverit ante, vel post mediam noctem; sed requiritur probatio, quod pernoctaverit in taberna: ex hoc enim resultat sufficiens probatio per juris præsumptionem quod etiam post mediam noctem potaverit, & sic celebraverit non jejunus, & ita intellige hanc Decretalem.

22 QVAERO an ebrietas sit peccatum.

Solutio: Ebrietas potest dupliciter accipi, uno modo prout significat ipsum defectum hominis, qui accidit ex multo vino potato; ex quo fit ut non sit compos rationis; & secundum hoc ebrietas non nominat culpam, sed defectum pœnalem consequentem ex culpa. Alio modo ebrietas potest nominare actum quo quis in hunc defectum incidit, qui potest causare ebrietatem dupliciter. Uno modo ex nimia fortitudine vini præter opinionem bibentis, & sic etiam ebrietas potest accidere sine peccato, præcipuè si non ex negligentia hominis contingat, & sic creditur Noe inebriatus fuisse, *Gen.* 9. Alio modo, ex inordinata

23 concupiscentia, & usu vini, & sic ebrietas ponitur esse peccatum, & continetur sub gula, sicut species sub genere. Dividitur enim crapula in comessationem, & ebrietatem, quæ prohibet Apostol. *ad Rom.* 13. dicens *Non in comessationibus, & ebrietatibus.* Ita S. Thomas *in* 2. 2. *quæst.* 150. *art.* 1. Turrect. in cap. *Sexto die, num.* 6. 35 *dist.* & Sylvester *in ver. Ebrietas, in princ.* quale autem peccatum sit ebrietas an scilicet veniale, vel mortale dixi latè in cap. *A crapula, à num.* 24 *supra, de vita, & honest. cleric.*

24 Secundò QVAERO quæ sit pœna ebrij.

Solutio. In foro pœnitentiali pœna est arbitraria, c. *Mensuram, de pœnit. dist.* 1. in foro autem judiciali ecclesiastico olim procedendum erat, juxta Canonem Apostolorum 42. relatum in c. 1. 35. dist. ubi sic legitur: (Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus ebrietati deserviens (idest assuetus se inebriate secundum Hugon. Archid. Turrect. & Præpos. (aut desinat, aut deponatur: Subdiaconus autem, aut Lector, aut Cantor similia faciens aut desinat, aut communione privetur, similiter & laicus.) Item Concilium Agathense c. 41. quod refertur in c. *Ante omnia, ead. dist.* statuit Clericū, quem ebrium fuisse constiterit aut triginta dierum spatio à communione submovendum, aut corporali subdendum supplicio, idest recipiat, quadraginta ictus, ut ibi exponit glossa. Sed an, & quo ordine clerici propter ebrietatem possint subjici verberibus; & quomodo in prædictis pœnis sit procedendum, dic ut ibi per Præpos. *n.* 1. Hodie verò contra quoslibet clericos ebriosos, seu ebrietati deservientes servanda erit dispositio d. cap. A crapula; ut scilicet si moniti non desistant, ab offi-

25 cio, vel beneficio suspendantur. In foro autem temporali laicus propter ebrietatem nulla pœna tenetur, secundum Marian. Socin. *hic nu* 21. & hæc vera si ebrius steterit in meris finibus ebrietatis: sed si aliud delictum in ebrietate commiserit juxta textum in l. *Omne delictum, §. penult. ff. de re milit.* tunc dicendum, ut in quæst. sequenti.

26 Ultimò QVAERO, an qui sua culpa in ebrietatem incidit, & ebrius existens hominem interfecit, aut mutilavit efficiatur irregularis, nec ne.

27 Hæc quæstio proponitur de eo, qui culpa propria effectus est ebrius; nam si sine culpa pota quia eo ignorante alius miscuit sal cum vino, vel dentem caballinum, vel quid simile; aut quia sumpto vino moderatè ignorans illius potentiam præter consuetudinem, & opinionem contraxit ebrietatem, expeditum esset hunc non esse aliqua pœna puniendum, nec irregularitatem incurrere, quoniam talis nec venialiter quidem peccat, ut docet S. Thomas, Archid. Turrect. & alij relati supra in 1. quæst. Io. à Capistrano in d. cap *A crapula, nu.* 7. *& 8. de vita, & honest. cleric.* & sic credimus de Noe *Gen.* 9. & de Loth, qui commisit incæstum, à quo excusatus est secundum August. contra Faustum, ut in cap. *Inebriaverunt,* 15. q. 1. Dicit enim textus Gen. 14. *Et ne tunc quidem senserit quando concubuerit, nec quando illa surrexerit:* & ita hunc non esse irregularem censet Marian. Socin. in cap. *Ad audientiam, num.* 55. *infra de homicid.* & Covarr. in Clem. *Si furiosus, in* 3. *p. num.* 3. *vers. Sed quoad irregularitatem, eod. tit.* nec quisquam dissentit. Dubium igitur restringitur ad eum, qui suâ culpa in ebrietatem incidit; & quidem si dedit operam, ut inebriaretur, & sciebat se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines persequi, & percutere, proculdubio efficitur irregularis, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ. & ad occasionem periculosæ ex hisquæ solent accidere: ita Marian. Socin. in d. cap. *Ad audientiam, n.* 56. & Covarr. in d. Clem. *Si furiosus, in* 3. *p. sub n.* 4. *vers Posset quidem vera censeri,* & hic casus similiter est extra omne dubium.

Major difficultas est quid dicendum in ebrio, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderata è bibendo, & in ebriatate homicidium com-

28 misit Et quidem S. Thomas *in* 1. 2. *q* 77. *art.* 7. cui subscribit Sylvest. *in ver. Ebrietas, num.* 5. sentit absolutè hunc esse irregularem. Ait enim aliquid esse posse voluntarium vel secundum se sicut quando voluntas directè in ipsum fertur: vel secundum causam quando voluntas fertur in causam, & non in effectum, ut patet in eo, qui voluntariè inebriatur: Ex hoc enim quasi voluntarium ei imputatur quod per ebrietatem committit. Idem apertiùs firmant Zenzelin. Cardin. & Imola in d. Clem. *Si furiosus, de homicid.* quos sequuntur Villadiego *de irregul. cap. de percussore, col.* 11. Sylvest. *in ver. Homicidium* 3. q. 4. *& alij.*

Quibus primò suffragatur c. *Sanè, &c. Inebriaverunt,* 15. q. 1 ubi patet delinquentem in ipsa ebrietate non esse omnino immunem à culpa, nec à pœna.

29 Deinde secundum Marian. Socin. in d. c. *Ad audientiam num.* 57 hoc probat textus expressus in l. Omne delictum, ff. de re militari: nam miles cælestis militiæ, & miles armatæ militiæ videntur æ-

30 quiparari, ut l. *Miles,* & ibi notatur, *ff. de re judic.* Sed miles armatæ militiæ in ebrietate seipsum vulnerans, aut aliàs mortem sibi consciscens à militia removetur, ut d. l. *Omne delictum, § penult.* prout hunc textum in proposito adducunt etiam in c. *A crapula, de vita, & honest. cleric.* Host. *n.* 8. *in ver. Suspendatur,* & Io. Andr. *n.* 3. *in ver. Beneficio,* ergo & fortiori miles cælestis militiæ, ut est clericus, debet deponi ab altaris ministerio, & per consequens videtur in irregularitatem incidere.

31 Tertiò favet eidem sententiæ authoritas Aristot. 3. *Ethic. c.* 5. dum docet ebrium mereri duplices maledictiones, videlicet ut explicat D. Thom. in 1. 2. *q.* 76 *art.* 4. ad quartum propter duo peccata

cata quæ committit, ſcilicet ebrietatem, & alıud peccatum quod ex ebrietate ſequitur.

Similiter ut ibi Euſtatius refert Pittacus unus ex
32 ſeptem Græciæ Sapientibus ebrio delinquenti duplicem pœnam infligendam eſſe conſtituit, alteram propter ebrietatem, alteram propter crimen in ebrietate patratum; cujus rei etiam meminit S. Thomas ubi ſupra, & Covarr. in d. Clem. *Si furioſus, in 3. p. n. 4. in fin.*

33 Sed contrariam ſententiam pluribus conatur tueri idem Covarr. *eod. n. 4. in princ. verſ. Supereſt igitur difficultas.*

Movetur primò, quia ebrius, & furioſus æqui-
34 parantur c. *Veniet 35. diſt.* ſed furioſus non eſt irregularis propter homicidium in furore commiſſum, ut in d. Clem. *Si furioſus*, ergo nec ebrius. Sed hoc argumentum poteſt in oppoſitum retorqueri; nam furioſus, qui propria culpa in furorem incidit, irregularis efficitur, ſi in furore aliquem interfecerit aut mutilaverit, ut dixi in d. cap. *Ad audientiam n. 24. infra. de homicid.* ergo & ebrius, qui ſua culpa incidit in ebrietatem.

Deinde movetur quia homicidium ebrii proceſſit ab eo, qui caret uſu rationis, ergo irregularitatem non inducit. At nego conſequentiam, quia irregularitas non contrahitur hoc caſu ex eo quod homicidium ſit voluntarium in ſe, ſed quia eſt voluntarium in ſua cauſa propter culpam præcedentem, ut ex mente D. Thomæ ſuperius dictum eſt, & patebit infra *n. 36. 37. & 38.*

35 Movetur tertiò, quia ebrius non punitur propter homicidium commiſſum, ſed propter ebrietatem illam, quæ graviori pœna eſt digna propter circumſtantiam homicidii, cui cauſam præbuit: quod videtur ſenſiſſe D. Bonavent. *in 2. ſent. diſt. 22 art. 1. q. 3.* dum ait nec furioſum, nec ebrium quamvis uterque illorum ſit ſua culpa uſu rationis privatus poſſe committere novam culpam, ſed omne malum quod durante furore, vel ebrietate factum fuerit eſſe circumſtantiam, quæ aggravat ebrietatis, aut furoris peccatum: quem locum citat etiam Alphonſus à Caſtro tenens hanc opinionem *lib. 2. de poteſtate leg. pœnal. cap. 14. verſ. Prima principalis concluſio.*

36 Verùm hoc argumentum eò tantùm ſpectat, ut oſtendat delictum in ebrietate, vel furore commiſſum non conſtituere novam ſpeciem peccati, ſed eſſe circumſtantiam peccati præcedentis, quod & nos fatemur; quia voluntarium eſt de ratione intrinſeca peccati actualis, cap. *Majores, §. Verum, de Baptiſ.* nec poteſt eſſe voluntarium in eo, qui caret uſu rationis. Sed non eſt bona conſequentia: homicidium in ebrietate commiſſum non eſt nova ſpecies peccati, quia non eſt voluntarium; ergo ex illo non contrahitur irregularitas. Ratio eſt, quia ad irregularitatem, quæ non eſt peccatum, ſed pœna peccati non requiritur ut delictum ipſum ſit voluntarium in ſe, ut requiritur ad eſſe peccati, ſed ſatis eſt ut culpa præceſſerit, ut optimè explicat D. Thomas *in 4. diſt. 17. q. 2. art. 2. q. 4. ad 2.* ait enim: (Effectus conſequens qui peccatum aggravat jam in actu præceſſit, velut in cauſa; & ideo quando commiſſum eſt totam ſuam quantitatem habuit, & ex effectu conſequenti non accreſcit aliquid quoad culpæ rationem etſi accreſcit quoad pœnam accidentalem.) Hæc S. Thomas, quem ſequitur Sylveſt. *in ver. Ebrietas, n. 5.* Id quod patet apertiſſimè in o-
37 mni homicidio caſuali, & præter intentionem commiſſo: illud enim non poteſt dici peccatum homicidii cùm voluntarium non ſit, quia ignorantia, & error, perinde ac furor, & ebrietas excludunt conſenſum, cap. *Quamvis, 38. diſt.* l. *Cum Aquiliana, ff. de tranſact.* l. *Sed hoc ita, ff. de aqua plun. arcen.* l. *Non idcirco, C. de jur. & fac. ignoran.* quia voluntas non fertur niſi in præcognitum, ut patet *in 3. de Anima commen. 39.* imò nil magis contrarium conſenſui, quàm error, l. *Si per errorem, ff. de juriſd. omn. judic.*
38 & tamen jura paſſim clamant ex homicidio caſuali ignoranter, ſeu per errorem commiſſo irregularitatem induci, quoties culpa, vel negligentia præceſſit caſum, ut in cap. *Continebatur*, cap. *Suſcepimus*, & cap. *Ad audientiam, infra de homicid.* cum ſexcen-
39 tis ſimil. Sicut etiam dormiens uſu rationis caret non ſecus ac furioſus, infans, vel ebrius, ut in d. Clem. *Si furioſus, de homicid.* & tamen ſi in ſomnis filium in lecto ſuffocaverit, irregularis efficitur propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præceſſit, ut eſt textus in cap. *Quæſitum*, & ibi DD. *de pœnit. & remiſſ.* cap. *Conſuluiſti, 2. q. 5.* cap. *fin.* cum ibi notatis, *de iis qui fil. occider.* plenè Sylveſt. *in ver. Homicidium, ſecundò, nu. 15. in 23 quæſt.* Itaque licèt homicidium ebrii non ſit peccatum ab ebrietate diſtinctum, ſed circumſtantia ebrietatis, ſemper tamen ex illo incurritur irregularitas, ſi præceſſit culpa, ſicut incurritur ab ignorante, ſeu errante, vel dormiente, licèt in his quoque homicidium propter defectum conſenſus non ſit nova ſpecies culpæ, ſed circumſtantia culpæ præcedentis.

40 Movetur quartò idem Covarruvias, quia ebrietas non eſt cauſa proxima, nec immediata occiſionis, ſed cauſa mediata, & remota, arg. c. *Quia diverſitatem, de conceſſ. præben.* nam culpa fuit cauſa ebrietatis, ebrietas verò cauſa occiſionis. Sed hæc quoque ratio infirma eſt, quia ad contrahendam irregularitatem non requiritur; ut quis præbuerit cauſam proximam, ſeu immediatam homicidio, ſed ſatis eſt ut præbuerit remotam quando dabat operam rei illicitæ, ſi cauſa fuerit aliquo modo ad homicidium ordinata, cap. *Continebatur*, ſecundũ unum intellectum, & cap. *Suſcepimus, de homicid.* & eſt communis regula in materia irregularitatis, ut dixi in cap. *Ad audientiam, n. 19. & 33 eod. tit.*

41 Quid dicendum? Cogitabam opiniones poſſe conciliari fœdere diſtinctionis: Dupliciter enim ex ſimplici culpa poteſt aliquis in ebrietatem incidere ex mente S. Thomæ *in 2. 2. q. 150. art. 2.* Uno modo cum percipit uſum vini eſſe immoderatum, non tamen æſtimat inebriare potentem, & ita ex inordinata concupiſcentia, & uſu vini contigit ei ebrietas præter intentionem, & conſuetudinem: & hoc primo caſu exiſtimo hunc eſſe immunem ab irregularitate, ſi contracta ebrietate aliquem occidat, aut mutilet.

42 Moveor quia in homicidio hujuſmodi conſiderari poſſunt tres actus. Primus eſt ipſa potatio, ſecundus ebrietas, tertius hominis occiſio. In primum actum dumtaxat hoc caſu fertur voluntas directè, nempe quia talis tantum voluit bibere vinum immoderatè. In ſecundum fertur voluntas indirectè, & per accidens. In tertium verò, id eſt in occiſionem aut nullo modo nec per ſe, nec per accidens fertur voluntas, aut, per accidens
43 quidem, ſed valdè remotè. Atqui ex cauſa valdè remota, & ad homicidium non ordinata irregularitas non contrahitur etiam ab illo, qui dabat operam rei illicitæ, ut eſt caſus in cap. *Exhibita, infra, de homicid.* ubi puer qui ludens lapidem jecit

jecit in alium puerum; ut timorem illi incuteret,
& sic dabat operam rei illicitæ non contraxit irre-
gularitatem ex eo quod ille à projecto lapide, non
percussus corruens, & capite illisus ad petram ex
aliorum incuria obiit, ut ibi deciditur, & latius pro-
bavi in cap. *De cætero nu. 23. eod. tit.* & in hoc primo
casu salvari potest opinio Alphonsi à Castro, &
Covarr. ut ipsemet videtur declarare in d. Clem.
Si furiosus, par. 3. num. 4. vers. Tandem quarto: &
44 ita etiam intelligi potest, quod docuit Aristotel. 2.
Et hic. In ebrietate oportet veniam habere: &
quod habetur in l. *Omne delictum*, §. *Per vinum, ff. de
milit.* videlicet per vinum, aut lasciviam lapsos cle-
mentius esse puniendus.

45 Et quod ait Bald. in cap. *A crapula, num. 3. supra de
vita, & honest. Cleric.* idest delinquentes per ebrieta-
tem non dici studiosè delinquere, sed impetuosè,
& ideò mitius puniendos esse juxta text. in l. *Respi-
ciendum*, §. *Delinquunt, ff de pœnis*, idque Iudicis ar-
bitrio relinqui tradiderunt Roman. in l. 1. *n. 9. ff. de
verb. obligat.* Dec. in cap. 1. *in fine, de testib.* & alii
apud Menoch. *de arbitrar. judic. lib. 2. centur 4. casu*
326. & hunc venialiter tantùm peccare docuit S.
Thomas prææallegatus in 2. 2. *q.* 150. *art.* 2.

Alio modo potest quis in ebrietatem incidere
46 cum advertit potum esse immoderatum, & inebri-
antem, & tamen vult magis ebrietatem incurrere,
quàm à potu abstinere, & sic voluntariè inebria-
tur. & factus ebrius hominem occidit, aut mutilat;
& hunc non auderem excusare ab irregularitate,
quia ejus voluntas proximius accedit ad homici-
dium, quàm in primo casu. In illo enim solus potus
fuit voluntarius, ex potu verò præter intentionem
contigit ebrietas, & ex ebrietate homicidium. In
hoc verò non tantùm potus fuit voluntarius, sed
etiam ebrietas, ex qua immediatè homicidium pro-
cessit. Unde hic fuit in lata culpa, & dedit causam
proximam homicidio; aut remotam quidem, sed
tamen ad homicidium ordinatam, quæ sufficit ad
incurrendam irregularitatem secundum Marian.
47 Socin. in cap. *De cætero, n. 9.* & *ibi* dixi *n. 16. de homi-
cid.* præcognoscere enim debuit, & potuit facilè
posse contingere, ut in ebrietate aliquem percute-
ret, vel offenderet; quia pluries injuriantur ebrii,
quam sobrii, ut patet per Philosoph. 2. *Polit.* &
per Divum Thomam *in 1. 2. q. 76. num. 4. ad 4. in
fine.* & Bald. in l. 1. *n. 40. C. Unde vi.* Et propterea
Proverb. 20. dicitur tumultuosa ebrietas, ut in cap.
Luxuriosa 35. dist. alii legunt contumeliosa, ut Io. à
Capistr. in cap. *A crapula, in 1. notab. supra, de vita,*
48 *& honest. Clericor.* & culpam mortalem esse se scien-
ter inebriare probat Sanctus Thomas in 2. 2. *quæst.*
150. *d. art.* 2. Abb Antiq. in d. cap. *A crapula num.* 3.
per textum in cap. *Nullus de consecr. dist.* 5. Navarr.
in Manuali cap. 23. num. 121. & dixi latissimè in eod.
cap. *A crapula, à num.* 24 & in hoc secundo casu
procedit opinio, ejusdem D. Thomæ *in 1. 2. q. 77.
art.* 7. Loquitur enim expressè de illo, qui volun-
tariè inebriatur.

49 Cæterum in practica arbitror indistinctè ebrium
homicidam debere se irregularem reputare, & ab-
stinere à ministerio altaris hoc præcipuo funda-
mento, quia cum in hoc articulo sint ex utraque
parte authoritates, & rationes probabiles, hinc
status rei dubius constituitur, ut patet in 1. *Topi-
cor. c. 9. in princ.* ubi problemata idcirco dicuntur
dubitationem habere, quia de utrisque sunt ratio-
nes suasibiles; & latissimè probavi in cap. *Neinni-*
50 *taris, à num. 125. usque ad nu. 171. de Const.* In dubio
autem non tantùm facti, sed etiam juris tenetur
quis ex præcepto in foro pœnitentiali, vel quasi
pœnitentiali amplecti partem tutiorem præferrim
51 in materia irregularitatis, ut similiter probavi in
eod. cap. *Neinnitatis, à num. 71. usque ad ad nu.* 229.
ubi etiam ostendi falsam esse differentiam, quam
nonnulli ex recentioribus Theologis subtiliter ex-
cogitarunt inter dubium juris absolutum, & dubi-
um juris, & personæ simul.

52 Accedit quod vix posset esse sine scandalo, ut e-
brius ex immoderato usu vini hodie homicidium
committeret, & cras nulla prævia dispensatione mi-
nistraret in altari corpus, & sanguinem Christi; &
causa instituendæ irregularitatis secundom Laud.
& Cardin. in Clem. 1. *num. 2. in 18. quæst. de homicid.*
Fuit horror & scandalum inde oriens, quia abomi-
nabile est, ut qui intinxit manus in sanguinem hu-
manum offerat sanguinem, & hostiam immacula-
tam Deo. De quo tamen vide per Marian. Socin in
d. cap. *Ad audientiam, n. 66. de homicid.*

De Accusat.

Cap. Qualiter, & quando, il secondo.

S V M M A R I V M.

1 *INquirere debet Superior contra subditum ma-
xime Prælatum de his tantum, super quibus
præcessit infamia, & n. 9. & 11.*

2 *Prælatus diffamatus maximè de dilapidatione
potest per superiorem compelli ad reddendam ra-
tionem administrationis.*

3 *Secus si diffamatus non sit, & n. seq.*

4 *Prælatus in quibus differat à tutore.*

5 *Inquirenda est veritas ab eo, contra quem fit in-
quisitio, prius quam à testibus.*

6 *Inquisitio est permissa non solum cum agitur ad
vindictam publicam, sed etiam ubi agitur civi-
liter ad utilitatem Ecclesiæ.*

7 *Inquisitio in causis civilibus est permissa, si spectāt
aut publicam utilitatem principaliter.*

8 *Inquisitio facienda est in loco ubi quis laborat in-
famia.*

9 *Ad inquisitionem ex fama ut procedi possit tam
contra subditum, quam contra Prælatum quæ
requirantur.*

10 *Inquisitio ut fieri debeat, requiritur, ut fama
ad aures Superioris pervenerit, nec sufficit, ut
pervenerit ad alios.*

11 *Inquisitio nec contra Prælatum, nec contra sub-
ditum fieri potest, nisi infamia præcesserit.*

12 *Episcopus non debet contra subditum in crimi-
nalibus procedere nisi adhibitis secum Canoni-
cis Ecclesiæ Cathedralis.*

13 *Episcopus in causis criminalibus nō tenetur sequi
consilium Capituli, sed satis est, ut illud requirat.*

14 *Sed de consuetudine procedunt Episcopi soli sine
Capitulo, & valet talis consuetudo.*

15 *Et quid si Capitula sint exempta.*

16 *Iudex in judicio inquisitionis locum accusatoris
non tenet.*

17 *Fama in inquisitionis judicio tenet locum accu-
satoris, & n. 69.*

18 *In-*

18 Inquisitio an sit remedium ordinarium, vel extraordinarium, & n. seq.
19 Inquisitio jam incepta cessat superveniente accusatore.
20 Prælati sunt positi tamquam signum ad sagittã.
21 Prælatus malus timet bonum subditum.
22 Prælati cũ teneantur subditos arguere, & increpare, odium multorum incurrunt, & n. 27.
23 Criminosus primo est arguendus, secundo increpandus, tertio suspendendus, quarto excommunicandus, quinto deponendus.
24 Morbis variis parare varias medicinas oportet.
25 Accusationẽ legitima præcedere debet inscriptio.
26 Fallit in quinque casibus: remissivè.
27 Inquisitio non ita facile est facienda contra Prælatum, sicut contra subditum.
Contra Prælatum requiritur infamia, quæ sine scandalo dissimulari non potest, vel sine periculo tolerari, ibid. & n. 47.
28 Inquisitio quando fit contra aliquem debet ille esse præsens.
29 In inquisitione quis ordo sit servandus.
30 Inquisitio si primo fieret, & postea traderentur Capitula, nihil ageretur.
31 Quod procedit in inquisitione speciali, secus in generali, in qua non dantur capitula.
32 Processus inquisitionis non traditis reo capitulis valet, si non opponatur.
33 Confessionem suam inquisitus non potest impugnare sub prætextu, quod capitula sibi tradita non fuerint, vel infamia non præcesserit.
34 Iudex quot modis procedere possit super crimine, & n. seq.
35 Sententiæ forma in quolibet procedendi modo sequi debet juxta formam judicii, & n. 79.
36 In Romana Curia agitur de crimine duob' modis.
37 Processus diversi, quando diversis modis in diversis instãtiis facti sunt, & nullus per se sufficit ad cõdẽnationẽ an possint simul cumulari, & n. seq
38 Probatio unius modi agendi non facit fidem in alio modo agendi, vel super alio articulo.
39 Processus super crimine factus super uno modo agendi, si sit perfectus, non impedit alium procedendi modum.
40 Inquisitio quotuplex sit, & an id qualibet inquisitione sit servanda forma hujus capituli, & n. seqq. usq. ad n 62.
41 Inquisitio generalissima quæ dicatur.
42 Et quæ inquisitio generalis.
43 Capitula tradi non debent quando inquiritur super statu Ecclesiæ.
44 Inquisitio specialis quæ sit, & n. 55.
45 Si fiat non ad pœnam imponendam, sed ex debito officii, non requirit infamiam.
46 Idem si fiat ad denunciationem publici Officialis.
48 Probationes super fama leviores sufficiunt contra subditum, quàm contra Prælatum.
49 Inquisitio contra Regularem, si fiat ad correctionem, non requirit formam hujus cap.
50 Si verò fiat, ut ab administratione removeatur, servanda est hæc forma quoad quadam, & n. 98.
51 Prælati Regulares ex levioribus causis ab administratione removẽtur quã sæculares, & n. 110.
52 Et spectanda est consuetudo specialis locorum Religiosorum.
53 Priores, & officiales minores instituuntur, & destituuntur pro libito Abbatis etiam sine causa, & n. 102.
54 Inquisitio alia est præparatoria, seu generalis ad inveniendum delinquentem, alia solemnis ad puniendum, quæ à Canonistis dicitur specialis, & num. 56.
55 Inquisitionis specialis diffinitio.
56 Inquisitionis generalis, & specialis communis practica quæ sit, & n. seq. & n. 60.
57 Inquisitio generalis, quæ fit ad inveniendum delinquentem non requirit infamiam,
58 Inquisitio generalis transit in specialem quando testes in genere interrogati nominant delinquẽtem in specie, & nu. 61.
59 Inquisitio specialis contra certam personam sive ex officiò, sive ad denunciationem alterius fieri non potest nisi infamia præcedente.
60 Inquisitio specialis non præcedente diffamatione est nulla, nec obstat contraria consuetudo.
61 Inquisitio generalis, in qua per testes aliquis nominatur, sine alia fama aperit viam ad specialem inquisitionem.
62 Inquisitio super crimine, quæ fit ex mero judicis officio an, & in quo differat ab inquisitione, quæ fit ad querelam, seu denunciationem partis, & n. seqq. usq. ad n. 68.
63 Iudex inquirens ex mero officio recipit juramẽtum ab illis, contra quos est facienda inquisitio, secus si ad alterius instantiam.
64 Iudex procedens super crimine ex officio non tenetur recipere probationes super fama, sed satis est, ut de ea sibi constet.
65 Iudex procedens ad instantiam alterius admittit probationes contrarias super bona fama, secus quando procedit ex officio.
66 Litis contestatio fit cum promovẽte inquisitionẽ quando judex procedit ad denunciationem.
67 Testes recipi possunt etiam publicatis attestationibus quando judex procedit ex officio.
68 Inquisitionis judicium in quo differat à judicio per viam accusationis, & per viam denunciationis: & numeris seqq. usque ad n. 84.
70 Testes in judicio inquisitionis recipiuntur lite non contestata.
71 Testes admittuntur etiam minus idonei, quando fit inquisitio tam in capite, quàm in membris, & super statu Ecclesiæ.
72 Accusatio, & denunciatio fit etiam de occultis criminibus dummodo probari possint: inquisitio secus.
73 Accusatus super occultis respondere compellitur, quia jurat de calumnia.
74 Inquisitus de dilapidatione interim ab administratione removetur constito de suspicione: secus in accusato.
75 Prælatus de gravi crimine inquisitus, & convictus ab administratione totaliter removetur: Accusatus verò deponitur.
76 Degradatio accipitur etiã pro verbali depositione
77 Et est pœna capitalis.

Iudex

1 QUALITER, & QUANDO, IL SECONDO. Superior contra subditum maximè Prælatum de his tantum inquirere super quibus præcessit infamia: & tunc enim vocabit, articulos ipsi tradet, nomina, & dicta testium ei publicabit, & exceptiones, & defensiones illius admittet, & ob administratione removebit illum, si appareat graviter deliquisse. Hic ordo non est ad vngnem in Regularibus observandus. Hoc dicit secundum Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Joann. de Anon. Aretin. Mat. Socin. Fehn. & Bero. Dicebat Host. Ponuntur hic auctoritates vtriusque testamenti, & ipsorum mens, ex quibus colligitur qualiter, quando, & contra quem, & à quo sit inquisitio facienda, & quis sit effectus, Cardin. dicebat: Ponit theoricam, & practicam inquisitionis melius, quàm alia quævis lex, vel Decretalis: cumque adeo luculenter reperit Mat. Socinus, in Felin. *in princ.* formaliter dixerit: non tractabo in ista Decretali multa, prout requirit ejus fama, quia per solemnitatem repetitionis D. Marioni adeò est occupatus campus, ut existimem superfluum quod distinctissimè tractatum est iterum revoluere. Dividitur in quatuor partes secundum Petrum de Sampson. & Abb. Antiq Prima dicit. quando inquisitio sit facienda. Secunda qualiter. Tertia ad quid. Quarta limitat; secunda ibi, Debet; tertia ibi, Ad corrigendos; quarta ibi, *Hunc tamen.*

2 Nota primo ibi, *Villicus ille, qui diffamatus erat.* Prælatum diffamatum maximè de dilapidatione posse per superiorem compelli ad reddendam rationem administrationis: quod denotatur per verbum, Villicus, quod denotat Prælationem, secundum Hostien. *hic num.* 2. & notat Abbas *n.* 4.
3 Mat. Socin *num.* 17. & Aretin. *in* 4. *notab.* Ergo à contrario, secundum eos si non sit diffamatus, non videtur posse compelli: sed oppositum tenet glossa *hic in verb. Redde rationem*: ea ratione, quia Prælatus æquiparetur tutori, & procuratori est, non Dominus, cap. 2. *supra de dolo, c.* 2 *q.* 12.
4 *q.* 1. Et ideò debet reddere rationem administrationis suæ tamquam Tutor, l. 2. *C. de judic.* Sed puto est dici aliud esse in tutore, & aliud in Prælato: nam tutor est temporalis, & ejus administratio finitur pubertate, ut institut. *Quibus modu tutel. fin. per totum*: & ideo tenetur reddere rationem finita tutela indistinctè, ut l. *Actus*, & l. *Adversus*, *ff. de administrat, tutor*, & l. *Nisi finita*. *ff. de tutel. & ration. dist. quo fit.* ut Gubernatores, & Administratores hospitalium, & piorum locorum, licèt non sint suspecti de dilapidatione, ad instar tutorum, & curatorum teneantur singulis annis de sua administratione rationem reddere, ut in Clem. *Quia contingit* §. *Illi etiam, de religios. domib.* & in Concilio Tridentino, *cap.* 9. *seff.* 22. At Prælatus est perpetuus, quia beneficium non potest dari ad tempus per alium, quàm per Papam, ut dicit gloss. notab in cap. *Veniens, in ver. Ordinasti, supra de fil. Presbyt.* Item tutor non potest procuratorem constituere ante litem contestatam, l. *Neque C. de procurat.* Secus in Prælato, ut notatur in cap. 1. *supra de procurat.* Item tutor non utitur bonis pupilli, sicut Prælatus vtitur bonis Ecclesiæ. Item tutela est onus, Prælatura est honor, & Prælatus habet liberam, & generalem administrationem in bonis Ecclesiæ, & potest donare aliqua bona, si hoc habeat consuetudo: tutor non cap. *Cæterum de donato.* Unde nil mirum si Prælatus non est cogendus reddere rationem, nisi labores infamia, ut *hic* per Butr, *num.* 23. & Anchar. *n.* 12. & 31.

5 Secundò nota ibi, *Quid hoc audio de te*: Esse prius exquirendam veritatem ab eo, contra quem fit inquisitio, quàm à testibus, prout fecit ibi Dominus; nam si puram, & merum confiteatur contra se veritatem, cum eo mitiùs est agendum, cap. *Innotuit*, §. *Multa, supra de elect.* nec est opus testibus, ut hic notat gloss. *in addit Host. nu.* 2. *in ver. Redde rationem*, Jo. Andr. *nu.* 5. Butt. *nu.* 5. *verſ. Per hanc Decretalem*, & Cardin. *num.* 3. *verſ. Nota quod*

an,

antequam, dicens ita servari, ut ante omnia pe-
tatur ab inquisito de veritate. Et adverte, quia
6 auctoritas novi testamenti hic allegata concernit
inquisitionem faciendam super crimine dilapida-
tionis: auctoritas autem veteris testamenti con-
cernit crimina graviora, ex quibus coniunctim
collige secundum Petr. de Anchar. *hic in 5. not.*
Io. de Anan. *n.6. vers. Nota quod ille, n.7.* & Aretin.
n.6. inquisitionem esse permissam non solum cum
agitur super rebus ecclesiasticis, ne dilapidentur;
& sic ad utilitatem Ecclesiarum inquisitio est per-
missa singulariter pro utilitate publica. Vnde in
7 causis meré civilibus si spectant ad publicam uti-
litatem principaliter, inquisitio est permissa, ut
l. *Si vacantia*, C. *de bon. vac.* & l. *Missi opinatores*,
C. *de exactor. tribut. lib.* 10. imo & quandoque ad
utilitatem privatam permissum est iudici inquire-
re, ut patet in usuris, c. *Ad nostram, il secondo, supra
de iureiuran.*

8 Tertiò nota ibi, *descendam*, *& videbo*. Præla-
tum debere descendere ad locum, ubi quis dici-
tur infamatus, quia ibi melius veritas reperitur
ubi aliquis est notus, cap. *Postquam, de elect.* cap.
Quosdam, & cap. *Quanto*, *de præsumpt.* & quia
potest de criminibus esse diffamatus in uno loco,
& non in alio: in loco igitur ubi est infamia, &
non in alio est inquirendum, ut notatur in d.
cap. *Ad nostram, il secondo, de iureiur.* & in cap. *Cum
deputati*, *de iudic.* & per Anchar. *hic in 6. notab.* &
Io. de Anan. *n. 7. circa finem, vers. Nota quod Præ-
latus.*

9 Quartò nota in vers. *Ex quibus auctoritatibus*,
tria requisita ad hoc ut ex fama possit ad inquisi-
tionem procedi tam contra subditum, quàm con-
tra Prælatum. Primum est, ut fama, & clamor ad
aures superioris devenerit; secundum, ut fama non
habuerit ortum à malevolis, & maledicis, sed à
providis, & honestis; tertium, ut non semel tan-
tùm, sed pluries hæc fama invaluerit, ut in lite-
ra, & notat Butr. *n.* 4. Mar. Socin. *n.* 19. & Aretin.
n. 10. Quid autem sit fama, & de illius speciebus,
& requisitis, & in quibus differant rumor, & fa-
ma, egi latissimè in c. *Vestra*, *supra de cohabit. cleric.
& mulier.*

10 Quintò nota ibi, *Verum clamorem, qui venit ad me*:
tunc demum teneri Prælatum inquirere, quan-
do ad eum pervenit diffamatio: facit etiam tex-
tus ibi, ad aures superioris: unde non astringitur
inquirere quando fama solùm pervenit ad alios, se-
cundum Host. *n.* 4. *vers. Qui venit ad me*, Butr. *n.*8.
& Mar. Socin. *n.* 18.

11 Sextò nota ibi, *Si per clamorem, & famam ad
aures Superioris pervenerit*. Nec contra prælatum,
nec contra subditum posse superiorem inquirere
nisi infamia præcesserit, ut hic est casus secun-
dum omnes; sed de hoc latius dicam infra *in prima
quæst.*

12 Septimò nota ibi, *coram Ecclesiæ Senioribus*,
Prælatum non debere contra subditum in crimi-
nalibus procedere, nisi adhibitis secum Canoni-
13 cis Ecclesiæ Cathedralis: nam iurisdictionem
aliàs non exercet Episcopus sine consilio Capitu-
li, ut cap. *Episcopus nullus*, 15. q. 7. cap. *Novit*, &
cap. *Quanto*, *de his quæ fiunt à prælato*, & *hic*
notat. Butr. *n.*10. Cardin. *n.* 7. Abb. *n.*6. Ioan. de
Anan. *n.* 9. Mar. Socin. *n.* 24. *&* 25. Aret. *in 7. not.*
& Bero. *n.*17. Ergo non tenetur illius consilium se-
qui, sed satis est, ut illud requirat, & coram Capi-
tulo cognoscat, cap. *Cum olim*, *de arbitris*, nam &
textus in c. *Episcopus nullus*, solam præsentiam
requirit, & textus noster dicit, coram Senioribus.
14 Ergo Episcopus potest inquirere etiam Capitulo
inviro, arg. l. *Coram*, *ff. de verb. signific.* sed hodie
forte propter ignorantiam Canonicorum com-
muniter Episcopi contra eos præscripserunt, ut ipsi
soli absque Capituli consilio de criminibus inqui-
rant, & iurisdictionem exerceant; & valet talis
præscriptio, seu consuetudo, ut in c. 3 & ibi glos. 1.
de consuet. lib. 6. & probatur in c. *Irrefragabili.* &
in c. *Pastoralis de offic. ordina.* & tenet Abb. Mar.
Socin. & Bero *in locis supracitatis*. Fallit in Capi-
15 tulis, quæ exemptionis privilegio, vel alio speciali
iure se tuentur adversus iurisdictionem Episcopi:
tunc enim contra Capitulares delinquentes Epi-
scopus non potest solum procedere, sed servata
forma à Concilio Tridentino, præscripta in *c.* 6.
sess. 25. *de reform.* non obstantibus consuetudinibus
etiam immemorabilibus, de quo dic, ut scripsi in d.
cap. *Irrefragabili*, §. *Excessus*, *n.* 9. *&* 10. 20. *&* 21. *de of-
fic. Ordinar.*

16 Octavò nota ibi; *Nam tamquam idem sit accu-
sator, & iudex*. In iudicio inquisitionis iudicem
non tenere locum accusatoris, & hoc ideo, quia
alia debet esse persona iudicis, alia accusatoris, ut
cap. *Forus*, *infra de ver. signific.* & cap. 1. 4 q. 4. sunt
enim hæc officia incompatibilia, secundum Car-
din. *hic n.* 8. Abb. *n.* 7 Aret. *n.* 11. & Mar. Socin. *n.* 27.
17 Fama ergo in inquisitione succedit loco accusato-
ris, ut innuit litera ibi. Sed quasi denunciante fa-
ma, vel deferente clamore, & notant Host. *n.* 10.
in ver. Deferente, Io. Andr. *nu.* 13. *in eodem verb.*
Butr. *n.* 5. Cardin. *n.* 8. Petr. de Anchar. *n.*10. Io. de
Anan. *eod. n.* & Bero. *n.* 23. & ita tenere communi-
ter Canonistas affirmat Præpositus in cap. *Accu-
satione*, *nu.* 41. *vers. Item dixi de crimine*, 2. q. 8. &
post eum Iul. Clarus *in pract.* §. *fin. q.* 6. *post princ.*
18 Et ex hoc dicunt aliqui inquisitionem esse reme-
dium, & iudicium extraordinarium, quod non
concurrit cum ordinario, imo superveniente ac-
19 cusatore cessat inquisitio iam incepta, ut notat
Dyn. in c. *Factum legitimè*, *vol.* 2. *in fin. vers. unde
sunt argumenta*, *de reg. iur. lib.* 6. & Bart. in l. 2. §. *Si
ante extraneum*, *nu.* 2. *ff. de adulter.* quos sequitur
Anchar. *loco cit.* hoc tamen requirit altiorem in-
daginem; & Bald. in l. *Ea quidem*, *n.* 38. *vers. Quod
isti dicunt*, C. *de accusat.* dicit inquisitionem de
iure canonico esse auxilium ordinarium; & alle-
gat Innocentium in c. *Dilecto*, *de sent. excomm.
lib.* 6. secus de iure civili, quia licèt fama videatur
accusare; tamen accusator tenetur se inscribere,
ut l. *final* C. *de accusat.* sed secundum canones in
inquisitione cessat subscriptio. Ergo &c. Magis ta-
men communis opinio est etiam secundum Ca-
nones Inquisitionis remedium esse extraordina-
rium: & in specie hanc esse communem opinio-
nem attestatur Alciatus in c. 1. *nu.* 14. *de offic. Ordi-
nar.* Hier. *in Apostil. ad Angel. de malef. in ver. Hac
est quædam inquisitio, post num.* 80. Dec. *in rubr. de
iud. num.* 37. *& num.* 43. *vers. Et quod iuditium inquisi-
tionis*, prout illum refert Bossius *in tit. de Inqui-
sit. num.* 17. & Clar. *in pract.* §. *final. q.* 3. *vers. Debes
autem scire*: & ratio hujus conclusionis est, quia
de iure communi regulariter quilibet admittitur
ad accusandum, nisi expressè prohibitus reperia-
tur, l. *Qui accusare*, *ff. de accusat.* §. 1 In primis ver-
bis: meritò accusatio dicitur remedium ordina-

rium: contra verò judicium Inquisitionis dicitur extraordinarium, quia de jure communi regulariter judex non potest ex officio procedere per viam inquisitionis, ut dicit glos. in l. 2. §. *Si publico, in ver. Sine accusatore, ff. de adulter*, quæ in hoc est communiter approbata, ut dicit Alber. in d. l. *ea quidem, post nu. 4. C. de accusat.* prout illum refert Apostilla præallegat. ad Angel. *de malef. post num.* 48. & hanc opinionem sequuti sunt omnes antiqui Doctores, ut inquit Mar. Socin. *hic nu. 16.* quam etiam dicit communem Raphael Cuman. *cons. 136. circa fin.* quos refert, & sequitur Clarus *loco citato*: meritò ergo judicium Inquisitionis dicitur extraordinarium: Vel conciliando opiniones distingue, *ut hic* per Mar. Socin. *num.* 89 quicquid tamen sit de jure, hæc omnia cessant ex consuetudine hujus temporis, secundum quam etiam de jure civili permissum est judici procedere ex officio, & sic per inquisitionem, prout de hac generali consuetudine attestatur Gand. *in tit. Quomodo cognoscatur, de malef. per inquisitionem, post num 6. vers. Sed hodie*, quem refert Bald in d. l. *Ea quidem, num. 137. circa fin. vers. Alii dicunt, C. de accusat.* Joan. Andr. *in addit. ad Specul. in tit. de inqu. §. Quando autem, in princip.* ubi dicit judices fori sæcularis facere sibi regulam inquirendi de quolibet maleficio; & alij plures congesti à Iulio Claro *d. qu. 3. vers. Sed certè.* Unde stante hac consuetudine facienda est conclusio in contrarium, idest inquisitionem esse medium extra ordinarium, prout est remedium accusationis: & ita dixit Andr. de Pius relatus à Baldo in l. 1. §. *In initio post num. 7. vers. Sed nunquid, ff. de offic. Præf. U. bis*: quod dictum sequuntur omnes, ut hic dicit Io. de Anan. in §. *Licèt autem, n. 9.* & Clar. *loco cit.*

Nonò nota in vers. *Licèt autem*, Prælatos om-
20 nes positos tanquam signum ad sagittam; & ad hoc quotidie allegatur hoc cap. Quod dupliciter potest intelligi, primò scilicet ut esse debeant virtutibus ornati, ut à subditis eorum operationes trahantur in exemplum. cap. *Magna, vers. Quod enim agitur à prælatis, supra de voto*, cap. *Vilissimus, 1. qu. 1. §. Nunc autem, 25. distinct.* Concil. Trid. *cap. 1. sess. 25. de reform.* imo ut inquit Cassiodor *lib. 3. E incor.* Facilius quippe est errare naturam, quam dissimilem possit Princeps formare Rempublicam, & Aristot. *in 1. Oeconom.* inquit, (Impossibile est non diligentes Dominos diligentes facere Vicarios.) *Qualis enim Rector civitatis, tales & habitantes in ea*, Eccles. *cap. 10.* Et hinc fit,
21 ut malus prælatus timeat bonum subditum, ut dicit textus in l. *Prisco, in ver. Debebis, C. de Palat. sacr. largition. lib. 12.* & ideo Herodes metuebat Joannem sciens virum justum, & sanctum, ut legitur *Marci 6.*

22 Secundo modo potest intelligi, ut prælati sint tamquam signum ad sagittam, quia propter jurisdictionalia, quæ exercent, incurrunt inimicitiã, & malevolentiam multorum: nam ut legitur in Concilio Tridentino *sess. 13. cap. 6.* (Subditi Episcopo tametsi jure correpti fuerint, magnopere tamen eum odisse, & tamquam injuria affecti sint magni illi crimina objicere solent, ut quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant, cujus vexationis timor plerumque illum ad inquirenda, & punienda eorum delicta segniorem reddit.) Et Evaristus Papa *epist. 2.* (Sunt (inquit) nonnulli, qui præpositos suos perversè reprehendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint.) Refertur in cap. *Sunt nonnulli, 2. q. 7.* Prior intellectus magis placet ratione effectus; sed hic posterior est magis amicus literæ, in qua redditur ratio, quia cum prælati ex officio suo teneantur subditos arguere, & increpare, &c. odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur.

23 Decimò nota in eodem vers. *Licèt autem*: bonum ordinem debitæ correctionis: est enim criminosus primò arguendus, secundò increpandus, tertiò suspendendus, quartò ligandus, id est excõmunicandus: unde & dicitur, coerce, corripe, excommunica, degrada, ut cap. *Forte, 23. q. 4* de quo dic ut legitur, & notatur in cap. *Cum non ab homine, supra de judic.* secundum Host. *hic num* 21. Io. Andr. *n.* 11. Abb *in 7. notab.* & Mar. Socin. *nu.* 31.
24 Et ex hoc collige secundum Anchar. *in 12. notab.* potestatem multiplicem superiori concessam super criminibus puniendis, quia varijs morbis parare varias medicinas oportet, non ut imperitus medicus, qui uno collyrio omnium oculos vult curare, cap. *Necesse, 29. dist.* cap. *Ut constitueretur, 50 dist.* Unde Seneca *in tractatu de Ira*: (Civitati curandæ adhibitus sum: pro cujus quoque morbo medicina curetur, hunc sanat verecundia, hunc dolor, hunc servitus, hunc ægestas: ita legum præsidem, civitatisque rectorem decet verbis quamdiu potest ingenuè curare, æquitatemque boni, & æqui constituat, deinde transeat ad tristiorem notationem, novissimè ad pœnas, & has leves, & revocabiles imponat, ultima supplicia ultimis sceleribus imponat, ut nemo pereat, nisi quem perire etiam pereuntis intersit.

Undecimò nota ibi, *nisi legitima præcedat in-*
25 *scriptio*. accusationem criminalem, quæ tendit ad depositionem prælati, nullatenus esse admittendã, nisi prius accusator legitimè se inscribat, ut hic; & in cap. *Super his, supra eodem*; & in cap. *Licet Hely. infra de Simon.* Quod limita in quinque casibus,
26 quos recenset glos. in d. cap *Super his, in ver. Oportet inscribi.*

27 Duodecimò nota ibi; *Qui diutius sine scandalo dissimulari non possit*, non ita facilè inquirendum esse contra prælatum, sicut contra subditum: nam contra subditum sufficit præcedens infamia non scandalosa, sed contra prælatum oportet, ut præcedat infamia, quæ sine scandalo dissimulari non potest, vel sine periculo tolerari, ut in litera: & est speciale in prælato propter rationem in textu expressam, quia facilè à subditis falsa crimina eis impinguntur, cùm incurrat ob executionem officij odium plurimorum, ut dixi supra *in 9 notab.* & dic sine scandalo, ut quia diffamatur de delicto incontinentiæ, de quo subditi multum scandalizantur, c. *Vestra*, & c. *Tua, de Cohabitat. Cler. & mulier.* Nec scandalo obviari potest, nisi fiat inquisitio: & dic sine periculo, ut quia est infamatus de dilapidatione, vel de hæresi: unde si superior dissimularet, inde sequi posset rerum ecclesiasticarum distractio, c. *Prælatorum, infra eodem*, & respectu hæresis aliorum infectio, Clem. *1. §. Verum, de hæretic* unde dicit Innoc. & post eum Io. Andr. *n. 22.* & Anch. *nu.* 15. quando timetur periculum, posse contra prælatum procedi sine multa infamia, arg. c *final. 7. qu. ult* & cap. *Quiescamus, 42. dist.* de quo dic plenius, ut per Innocentium in c. *Licèt Hely. nu 1. infra de Simon.* & hanc differentiam inter prælatum, & subditum perpendunt *hic* Abb.

num,

num. 9. & Marian. Socin. *num.* 40.
Decimotertiò nota in §. *Debet*, quod is, contra
28 quem inquiritur, debet esse præsens: quod patet
ex auctoritate Evangelica ibi *Redde rationem
villicationis tua*, & sic præscos erat villicus, cui
dominus loquebatur, secundum Host. n. 15. *in ver.
Debet*, & Io. Andr. n. 22. *in ver. Igitur*: vel idcirco
debet esse præsens, quia tenetur rationem reddere,
quæ non benè redditur nisi per præsentes, ut
l. *Cum servus, ff. de condit. & demonstrat.* secundum
Anchar. *hic n.* 18. & hoc verum nisi contumaciter se
absentaverit, ut in textu, quia tunc potest contra
ipsum ad sententiam procedi, secundum ea, quæ
leguntur, & notantur in c. *veritatis, supra de dolo,
& contum* & in c. *Quoniam frequenter, ut lite
non contest.* Item nota ordinem in inquisitione
29 servandum: Debent enim inquisito exponi capitula,
super quibus est inquirendum, eique statuendus
est terminus ad faciendas suas defensiones.
Item nomina, & dicta testium sunt ei publicanda,
& danda sunt nomina simul cum dictis; & non segregatim,
quia alioquin reus nesciret quid à quo
dictum esset, secundum Io. Andr. *hic n.* 26. *in ver.
Quid à quo.* Item legitimæ exceptiones, & replicationes
admittendæ, ut in litera, & notant Ioan.
Andr, Butr. Cardin. & omnes *in summ. text.* Quare
30 si primo fieret inquisitio, & postea traderentur
capitula nihil ageretur, quia pervertitur ordo, cap.
Cum petitum, supra de elect. secundum Host. *hic
n.* 15. in *ver. Fuerit*, & Io. Andr. *n.* 25. *in eodem ver.*
& Butr. *n.* 38. & tandem probatis criminibus, ab
administratione removebitur, si eam habet, ut
in litera; & notant omnes *in summar. textus.* Hæc
31 tamen procedunt in inquisitione speciali, quæ fit
contra certam personam, & super certo crimine:
secus vero in inquisitione generali, quia tunc non
dantur capitula, nec est cui dentur, sed generaliter
inquiritur, prout hic declarant Anchar. *in* 18.
32 *notab.* & Abb. *in* 13. *notab.* Nunquid autem valeat
processus in inquisitione speciali si fiat inquisitio
non traditis reo capitulis, dicendum est
valere, si non opponatur: unde si confessus fuerit
33 crimina, confessionem impugnare non poterit quo
minus puniatur ex ipsa, eo prætextu, quod capitula
sibi tradita non fuerint, vel non fuerit infamatus,
ut c. 1. *de accusat. lib.* 6. Io. And. *hic num.* 25. &
Abb. *ubi supra.*
34 Decimoquartò nota in §. *Ad corrigendos*, quatuor
modis procedendi super crimine. Primus
est per viam notorietatis, de quo non vult loqui
textus dum dicit, ut de notorijs excessibus taceatur,
de quo vide cap. *Manifesta*, & cap. *de manifesta*,
29. 1. & bonam glos. in c. *Ad nostram, il terzo.
in ver. Observandus, de jureiuran.* & Speculator
in tit. de not. crimin, & latissimè Salic. in l. *ea quidem*,
à n. 18. *usque ad n* 92 & præcipuè in 84. *cum
duobus seqq. C. de accusat.* Secundus modus est
per viam denunciationis, de qua in cap. *Novit, supra
de iudic.* & cap. *Si peccaverit*, 2. q. 1 & per Speculator.
in tit. de nunciat & per Abb. in d. c. *Ad
nostram, de iureiur.* Tertius per viam accusationis,
de quo per totum hunc titulum. Quartus modus
per viam inquisitionis, de qua præcipuè agitur
in hoc cap. & largo modo secundum Abbatem
in 14. *notab.* Potest dari quintus modus, scilicet
per viam exceptionis, ut in cap. *superbus sup. eod.*
Item sextus per viam actionis, cap. *Ex parte, de
rescrip.* cap. *Querelam de iureiur.* quæ impropriè
dicitur accusatio: de quo dic, ut in cap. *Per tuas, il
primo infra de Simon.* quos modos recenset *hic*
Host. *n.* 19. Io. And. *n.* 28. Petrus de Anchar. *in* 23.
notab. Abb. *in* 14. *not.* Io. de Anan. *in* §. *Ad corrigendos,
ante num.* 1. & Marian. Socin. *num.* 47.
35 Conveniunt autem isti modi in hoc, quod in quolibet
iuxta formam iudicij sequi debet forma sententiæ,
ut in litera ibi: (Illo semper adhibito moderamine,
ut iuxta formam iudicij sententiæ quoque
forma dictetur.) & ad hoc quotidie allegatur
hoc cap. secundum Abb. *in* 14. *notab.* unde dicit
fatuum esse iudicem, qui aliter condemnat, quàm
fuerit petitum, ut l. *fin. C. de fideicom. libert.* Di-
36 cit tamen Host. n. 19. In Curia Romana agi de
crimine duobus modis, scilicet per modum iustitiæ,
& per modum gratiæ: per modum iustitiæ sex
modis superius expressis: per modum verò gratiæ
proceditur per viam provisionis, divisionis, &
compositionis ut latius per eundem Host. dicto
n. 19. & Io. Andr. *n.* 28. qui etiam tractant quan-
37 do diversi processus diversis modis in diversis instantijs
facti sunt contra aliquem, & nullus sufficit
ad condemnationem, sed collati simul sufficiunt,
An cumulatio fieri possit. Quidam affirmant eam
posse fieri, quasi dulcis sit mixtura bonorum, cap.
Novit, in fin. 12. *dist.* & arg. §. *Si duorum, instit. de
rer. divis.* & quia Reipub. interest, ne maleficia remaneant
impunita, c. *Ut fama de sent. excomm.* Sed
38 contra est, quia probatio unius modi agendi non
facit fidem in alio modo agendi, vel super alio
articulo, c. *Veniens, il secondo*, §. 1 *vers. Quo audito*,
Et §. *Nos igitur, sup. de testib.* & quæ tes inter alios
acta, &c. cap. *penult. in princ. cum suis concordant.
supra de re iudicat.* & quia potest timeri,
ne per leve compendium ad grave dispendium
veniatur, ut hic sequitur in littera: & quia secundum
formam iudicij sententia est dictanda, ut in
tex. in ver. *Illo semper.* Et hanc partem sequuntur
hic DD. nisi cumulatio fieret de plenitudine
potestatis, ut concludunt Hostien. & Io. Andr. *in locis
supracitatis*: cum quibus concordant Butr. *num.*
45. Io. de Anan. in §. *Ad corrigendos, nu.* 1. & alij com-
39 muniter Ex his collige processum super crimine
factum altero de prædictis modis non impedire alium
procedendi modum: quod intellige verum
quando processus est perfectus; aliàs dic ut notatur
in cap. *De his supra eod.* secundum Anchar *num.* 24
Io. de Anan. *ubi supra.*
40 QUAERO, An in qualibet inquisitione debeat
servari forma huius cap.
Solutio dicit Hostien. *hic num* 6. triplicem esse
inquisitionem, videlicet generalissimam, genera-
41 lem, & specialem. Generalissima est, quæ fit ex
mero, & puro officio iudicis, ut quando agitur,
& quæritur in Concilijs generalibus, vel provincialibus
generaliter de statu provinciarum, seu
provinciæ quantum ad Ecclesias, & personas in
melius reformandum, ut cap. *Sicut olim, infra
eodem*, cap. *Grave*; *de praeben.* & §. *Ut autem
omnis ecclesiasticus status* in Auth. *de Sanctiss.
Epis.* Consilium Tolet. tertium, *cap.* 18. cap. *Concilia.*
17. *dist.* cap. *De Concilijs*, & cap. *Propter
ecclesiasticam cum seq.* 18. *dist.* Concilium Aurel. 3,
cap. 1. Concilium Lateranen. sub Leone X *sess* 10.
42 Conc. Trid. *cap.* 2 *sess.* 24. *de reformat.* Generalis
est quæ fit tam in capite, quam in membris
alicuius Ecclesiæ civitatis, vel castri, vel alterius
loci, dum Prælatus visitat ex eodem mero & puro

B 2 offi-

officio, cap. 1. & cap. *Irrefragabili*, *de offic. Ordinar.* cap. *Placuit*, 10. q. 1. cap. *Excommunicamus*, §. *Et adjicimus, infra de Hæreticis*, cap. 1. §. *Sanè*, *de cens. lib. 6.* Concil. Tolet 4. *cap.* 55. Concil. Triden. *sess.* 24. *de reform. cap.* 3. & in his duobus casibus dicit Hostien. non habere locum formam huius Concilii, sed sicut generalissima, vel generalis ex puro, & mero officio fit inquisitio, sic etiã generaliter, & compendiosè proceditur contra
43 omnes. Unde dicebat Abbas Antiquus *hic n.* 2. *prope fin.* Capitula tradi non debere quando inquiritur super statu Ecclesiæ, sed solum quando inquiritur contra certam personam. Fit etiam inquisitio generalis extra visitationem aliquo impetente, seu denunciante, vel ex officio fama deferente, in quo casu similiter dicit Hostien. formã huius Concilii non esse servandam, sed aliam, de qua in cap. *Cum I. & A.* & cap. *seq. de re iudic.* Licet subdat illa capitula posse etiam intelligi de singulari inquisitione tantum, ut ibi notatur, & cum Hostien. concordant *hic* Io. Andr. *num.* 7. & alii inferius citandi *num.* 54. Mat. Socin. *num.* 56.
44 Specialis, sive singularis est, quæ fit contra certam personam: & in hac distingue secundum Abb. n. 11. *vers. Quædam est inquisitio specialis*, ex mente
45 Hostiensis *num* 7. & 8. Nam quandoque fit talis inquisitio, non ad pœnam imponendam, sed ex debito officii, veluti ut matrimonium non contrahatur propter aliquod impedimentum, velut non promoveatur quis ad Prælaturam, seu non confirmetur electus, si reperiretur vitiosus: & in tali inquisitione non exigitur infamia, cap. *final. de clandestin. desponsat.* cap. *Postquam*. cap. *Cum dilecti*, & cap. *Nihil*, *de elect.* cum multis similibus: & vide quod notat Innocen. in cap. 1. *de excess. Prælat.* & Hostien. in cap. *un. Ut Ecclesiast. benef.* Et idem est ubicumque iudex ex puro, & mero officio procedit, in his maximè, in quibus imminet periculum animarum, ut paret in cap. *Ad nostram*, *il secondo, supra de iureiur.* & in cap. 1. *de offic. Ordin.* & in l. 1. & l. *In confirmando*, *ff. de confirm. tut.* & in l. 3. *ff. de suspect. tutor.* de quo dic plenius, ut notatur per Hostien. *in summa de*
46 *criminibus sive ordine puniendis*, § *fin.* Quandoque verò hæc specialis inquisitio fit ad pœnam imponendam: & tunc sub distingue, nam aut proceditur ad denuntiationem illius, ad quem hoc pertinet ex officio; & non est opus ut præcedat infamia, l. *Ea quidem*, C. *de accusat.* cap. *Præterea, de testibus cogen.* non tamen denunciatur nisi notorium, alias non creditur denunciatoribus, ut notatur in cap. *Nullus, il secondo*, §. *Aliquando*, 4. q. 4. & per Doctores, maximè per Salicetum in
47 d. l. *Ea quidem.* Aut fit non ad denunciationem publici officialis, sed fama deferente. & tunc aut proceditur contra prælatum secularem, aut contra subditum etiam sæcularem, aut contra regularem. Primo casu contra sæcularem prælatum non sufficit simplex fama, vel clamor, & si frequens sit, nisi sit tanta, quæ scandalum generet, vel sine periculo tolerari non possit, ut dixi supra *in* 12. *not.* Secundo casu contra subditum sæcularem sufficit fama frequens, & clamosa, & si non generet scandalem ut in litera, & dixi in *eod.* 12. *notab.* & in utroque istorum membrorum servari debet forma, quæ hic traditur in §. *Debet.* Ac
48 propterea requiritur probatio famæ, de qua notatur in cap. *Cum oporteat*, §. *final. in* 1. *responso* *supra eodem*: quod tamen totum est arbitrio boni iudicis relinquendum, ea tamen habita consideratione, ut leviores probationes sufficiant contra subditum, quàm contra prælatum, ut paret in cap. *Licet Heli infra de Simon.* & in cap. *Pastoralis*, *in* 1. *responso in fin. supra de offic. delegat.* & arg. cap. *Cum illorum*, §. *Si verò claustralis*, & §. *præced. infra de senten, excommun.* & l. 3 *ff. de alien. mut. iudic. caus. fact.* secundum Hostien. & Io. Andr.

49 Tertiò casu cum fit inquisitio contra Regularem iterum sub distingue: nam aut fit ad correctionem, seu ad pœnitentiam secundum regulam: Et non est opus servare formam hic præscriptam, sed iuxta eandem regulam proceditur de plano, ut cap. *Reprehensibilis*, & cap. *Cum speciali*, *supra de appellat.* cap. *final. de Regular.* cap. *In singulis*,
50 & cap. *Ea quæ. de stat. Monachor.* Aut fit inquisitio, ut ab administratione removeatur: & tunc quando agitur de Abbate, vel Priore Conventuali, aut curam habente, & auctoritate Superioris instituto, quamvis non ad unguem, tamen quod ad quædam servanda est forma huius capituli, ut scilicet vocetur, ut se possit defendare, ut patet in cap. *Ad petitionem*, §. *Cum igitur*, *supra eod.* & *infra* cap. *Olim*, §. *Si verò*, & in cap. *Per tuas*,
51 *de simonia.* Verumtamen ex levioribus causis removeri potest, quàm sæcularis, ut dicitur in d. cap. *Per tuas* § *in fin.* & in cap. *final. infra eodem.*
52 & *hic in fin. in* §, *Hunc tamen ordinem.* Sed & consuetudo specialis locorum religiosorum in hoc spectanda est, ut subjicitur in d. cap. *fin.* & legitur, & notatur in cap. *Quia nos. de appellat.* Si
53 verò agitur de Priore simplici, vel officiali, seu aliam obedientiam, tenente, talis instituitur, & destituitur pro libito Abbatis etiam sine causa, ut legitur & notatur in cap. *Cum ad monasterium*, § *Tales*, & in c. *Monachi*, §. *Prioratus* & §. *Priores, supra de stat. Monachor.* & in cap. *Volentes*, §. *final de privileg. lib.* 6. & latius dicam infra *num.* 102.

54 Ita in hac materia inquisitionis distinguit hic Hostin. *num.* 7. & 8. & latius in summa de inquisitionibus, & cum eo concordãt *hic* Ioan. Andr. *num.* 7. 8. & 9. Henric. Boich. *à num.* 1. *usque ad num.* 7. Butr. *num* 9. Cardinal. *in* §. *Hunc tamen*, *nu* 6. *post med. vers. Alii aliter dividunt*, Anchar. *num.* 38. *post med. vers. Hostien. etiam hic dicit* Abb. *num.* 11. & Io. de Anan. *in* § *Debet n.* 6.

Legistæ tamen aliter distinguunt; nam omissa illa generalissima inquisitione, quæ fit per Officiales ad præscriptum l. *Cognovit*, *ff.* *de offic. Præsid.* cuius loco hodie successit proclama, seu bannum generale contra omnes homines malæ conditionis, & famæ, quod faciunt potestates in principio eorum officii, ut attestatur Angel. *de malef. in ver. Hac est quædam inquisitio*, *num.* 3. & Iul. Clar. *in pract.* §. *final. quæst.* 3. *in princ.* Dicunt Legistæ duas tantùm esse inquisitionum species Altera dicitur præparatoria, quàm aliqui appellant generalem, quæ fit ad inveniendum delinquentem, & iudex generaliter inquirit quisnam delictum commiserit, informationes generales desuper assumendo. Altera dicitur solemnis, quæ fit ad puniendum contra particularem personam, de cuius
55 delicto iam Curia notitiam habuit. Et hanc Canonistæ specialem appellant, & diffiniunt esse ius quodam per officium procedendi ad condemnandum

dum,& puniendum facinorosos homines de territorio inquirentis de aliquo crimine non à malevolis infamatos, ut per Præpositum in cap. *De accusatione, num. 41. 2. qu. 8.* Ita distinguit Bart. in *l. 2. §. Si publico, num. 9. ff. de adulter.* & Salyc. in
56 *l. Ea quidem num. 31. C. de accusat.* quos refert, & sequitur Beto *hic num. 33.* Et fuit originalis distinctio Innocentij in cap. *Bona, il primo, num. 5. supra de elect.* ubi formaliter inquit. (Item nota, quod sic servat totus mundus, quod contingente maleficio notorio statim inquirit judex generaliter non contra certam personam, & facta inquisitione vocat nominatos in inquisitione de maleficio, ut se defendant; & quod longam interpretationem recipit ex iteratione factorum mutari non debet, *Minimè*, & *l. Si de interpretatione*, & *l. seq. ff. de Legibus*, & sic cum maleficium sic notorie factum est, sed quis illud fecerit, est incertum, judex nullo vocato procedit ad inquisitionem illius maleficij, scilicet per quos sit factum; & idem si certum sit de aliquibus persona, & de aliquibus incertum: & hæc inquisitio, quæ fit de incerta persona, est tantum præparatoria alterius inquisitionis; nam contra personam in prima inquisitione nominatam recipietur nova inquisitio, & ijdē testes, qui dixerunt in prima, scilicet, quando contra nullam personam agebatur, iterum recipientur in secunda, quando contra certam personam agitur, argum. cap. *Veniens, supra de testibus.*) Hactenus verba Innocentij: quem refert Bald. in *l. Edita, in secunda lectura, num. 30. ad fin. vers. Et dicit Innocentius, C. de edendo*, Angel. in *l. Ea quidem, num. 5. C. de accusat.* dicens ita observare communem consuetudinem mundi, Io. de Anan. in cap. *Inquisitionis, num. 5. vers. Sed adverte:* & ibi etiam Felin. *eodem num. supra eod.* Præpos. in cap. *De accusatione, num 40. vers. Et de hoc dicit Innoc. 2. qu. 8.* alios cumulat Menoch.
57 *de præsumpt. lib. 1. præsumpt. 88. n. 7. & 8.* Communis igitur practica est, ut si non sit porrecta contra aliquem querela, vel denunciatio, vel aliter aperta via judici ad specialiter inquirendum, sed tantùm constet delictum fuisse commissum, judex statim ex officio inquirat generaliter interrogando testes, quos putat de negotio informatos in genere, an sciant quis delictum commiserit neminem nominando; Et in hac generali, seu præparatoria inquisitione, quæ fit ad inveniendum criminosum, non requiritur, ut infamia præcedat: & ita omnes sentiunt, ut inquit Beto. *hic num. 34.* & Iul. Clar. *in prax. §. fin. quæst. 6. vers. Scias etiam.* Quando verò certus est delinquens, puta quia porrecta est contra aliquem querela, vel denunciatio, tunc judex non inquirit generaliter, sed specialiter interrogando testes, quid sciant de contentis in ipsa querela, vel denunciatione, in qua ille est specia-
58 liter nominatus, tunc autem illa inquisitio generalis transit in specialem, quando testes, qui sunt in genere interrogati, nominant ipsi in specie delinquentem, nam eo casu illa denominatio aperit viam judici ad inquirendum specialiter contra illum nominatum, idest ad alias informationes contra eum assumendas, ita Iul. Clar. *ind. §. final. quæst. 5. vers. Poterit igitur*; & constat ex verbis Innocentij superius relatis, *num. 56.* Et ad hanc
59 specialem inquisitionem sive fiat ex officio, sive ad querelam, vel denunciationem, judex devenire non potest, nisi præcedente infamia, juxta text.

Prosp. Fagn. in 1. par. 5. lib. Decretal.

hic: & est communis opinio, de qua testantur Angel. in *l. Si vacantia, num. 177. C. de bon. vac. lib. 10. Boss. in pract. tit. de inquisit. num. 21. & in tit. de indit. num. 75. in fine* Mars. *in pract. crimin. in §. Constante, num. 22.* Hypol. Riminal. *cons. crimin. divers. 105. num. 27. lib. 1.* Grat. *cons. 57. num. 11. lib. 2.* Roland. *cons. 24. num. 21. & seq. vol. 1. & cons. 3. num. 15. vol. 3. & cons. 57. num. 29. vol. 4.* Clar. *in pract. §. final. quæst. 6. vers. Idem etiam.*

60 Cæterum adverte: nam quicquid sit de jure, hodie ista diffamationis solemnitas in inquisitionibus recessit ab Aula, secundum Clar. *d. q. 6. vers. Præterea scias:* nam hodie practica servat, ut judex constito de delicto, assumendo informationes, in genere, interroget primum testes, quos putat informatos, an sciant quis illud maleficium commiserit, & si dicant se nescire, tunc interrogat eos super diffamatione neminem nominando, sed in genere interrogando, an saltem sciant contra quos de illo delicto fama laboret, & si dicunt aliquem diffamatum; tunc contra illum specialiter inquirendo, ad citationem, vel ad capturam juxta inditiorum qualitatem procedit, & sic unico contextu super veritate criminis, & super diffamatione informationes assumuntur, ut ibi per eum, qui propterea subdit se numquam vidisse aliquem, processum fieri, qui à diffamatione inciperet. Sed contra hujusmodi practicam insurgit Rolandus à Val, *in cons. 57. num. 26. & seq. vol. 4.* nam secundum eum licèt testimonium Clari sit magnum, tamen est spernendum, quia omnes Doctores tam antiqui, quàm moderni concludunt, & exclamant in inquisitione famam debere præcedere, nec aliquorum dicit de consuetudine cōtrarium servari, prout dicit Clarus. Quinimo, ut inquit Ludovic. Cat. *cons. crimin. divers. 99. num. 1. lib. 1.* in paucis: totus mundus sequitur, hanc conclusionem, quod inquisitio non præcedente diffamatione facta; nulla, & invalida sit Idem salvando Clarum, dicit ipse Rolandus illius practicam procedere in statu Mediolani, prout ipse loquitur, & ubi erat versatus, & non alibi. Verum ut novissimè observat Prosper Farinac. *in pract. tit. de inquisit. qu. 9. num. 21. vers. Ego vero.* Consuetudo, de qua loquitur Clarus, non est contra juris dispositionem: non enim ipse dicit simpliciter, & indistinctè in inquisitione de consuetudine famam non debere præcedere, quia hoc esset contra auctoritates novi, & veteris testamenti, de quibus in hoc c. contra canonicas sanctiones, & unanimem Canonistarum consensum; sed tantùm dicit secundum practicam, qua hodie utuntur in inquirendo, non requiri, ut præcedat infamia, quia cummisso delicto non incipiunt à speciali inquisitione contra aliquem, in quo casu debet præcedere infamia, secundum omnes, sed a generali assumptione informationum, videlicet quis illud delictum commiserit: in qua generali informatione, & inquisitione conveniunt omnes, non esse necessarium, ut fama præcedat, & conclusum est supra *num. 57.*
61 Deinde subdit Clarus, quod si testes in genere interrogati aliquem nominaverint in specie, poterit judex ex generali illa inquisitione devenire ad specialem contra nominatum etiam nulla præcedente fama: & hoc similiter non est contra conclusiones Doctorum. Imo generalis inquisitio, in qua per testes aliquis fuit nominatus, sine alia forma aperit viam ad specialem inquisitionem juxta

juxta theoricam, & practicam Innocentij, quam
servat totus mundus, ut dictum est supra *num.* 56
& prædictis adde Mar. Socin. *hic art.* 1. *in* 1. *quæst.*
vbi tradit novem capita distinctionum in inquisi-
tionis materia, & egregiè singula distinctionum
capita exemplificat.

62 Secundò QVAERO, Cùm ad specialem inqui-
sitionem super certo delicto, & côtra certam per-
sonam, quæ verè & propriè dicitur inquisitio, se-
cundum Præpositum in c. *De accusationi*, *num.* 41.
2. *quæst.* 8. judex procedere possit tam ex suo me-
ro officio, quàm ad partis quærelam, seu denun-
ciationem: an, & in quo isti duo modi proceden-
di inter se differant.

63 Solutio: Glossa magna hic videtur assignare
tres differentias inter processum faciendum ex
mero judicis officio, & illum, qui fit alio impeten-
te, seu promovente inquisitionem.

Prima differentia est, quia quando procedit ex
mero officio, tunc recipit juramentum ab illis,
contra quos est facienda inquisitio; sed quando
procedit ad instantiam alterius, hoc juramentum
non recipit, ne instruat adversarium, sed ipse ad-
versarius debet probare ea, quæ denunciavit.

Secunda differentia est, quia quando procedit
64 ex officio, non tenetur recipere probationem su-
per fama; satis enim est, ut de ea constet sibi: secus
quando procedit ad alterius instantiam, & cum
glossa quoad hanc differentiam concordat Petr.
de Sampsone, & Abb. Antiq. *nu.* 3. qui similiter di-
stinguunt inter inquisitionem, quam facit judex
alio prosequente, & illam, quam facit à seipso, &
ex officio suo, ut in primo casu non procedat judex
super inquisitione veritatis, nisi probetur infamia
per eum, qui fuit promotor inquisitionis: sed in
secundo, quando ex officio, tunc postquam con-
stat judici de infamia, de veritate inquiret, licèt
inquisitus neget se infamatum; nec tenetur ipse
judex fidem facere de infamia: cui enim faceret
fidem, cum ipse sit judex? Si tamen inquisitus
propter hoc appellaret, tunc coram judice appel-
lationis teneretur primus judex de infamia face-
re plenam fidem, & sequitur Io. Andr. *nu.* 36. An-
char. *nu.* 29. Abb. *num.* 17 *vers. Secunda differentia est*,
Angel. in l. *Si vacantia*, *num.* 177. C. *de bonis vacan.*
lib. 10. ubi videtur tenere, diffamationem non re-
quiri quando judex non ad postulationem partis,
sed ex mero officio inquireret, & dicit Augustin.
ad Angel. *de malef. in ver. Hæc est quædam inqui-
sitio*, *nu.* 57. Assessores hoc communiter observare:
sed certè in hoc contra Angel. est magis commu-
nis opinio, ut inquit Hieronym. *in Apostill. ad An-
gel. de malef. in loco prællег. num.* 68. *vers. Quartò in
quantum*, quem refert Grat. *cons.* 57. *nu.* 11. *lib.* 2 &
Roland. *cons.* 24. *circa fin. lib.* 1. Boss. *in tit. de indic.*
nu. 75 *in fin.* Hypolit. Rimin. *inter consilia crimi-
nalia divers. cons.* 105, *num.* 27. *lib.* 1. & Iul. Clar. *in
pract.* §. *fin. quæst.* 6. *vers.* Idem etiam, subdens eam
esse rationi magis consentaneam; nam quando
proceditur ex mero officio, tunc magis necessaria
esse debet diffamatio, quæ succedit loco accusa-
toris, ut dicunt Scribentes in hoc cap. ob quam
rationem alijs etiam relatis hanc opinionem si-
militer dicit esse veriorem, & magis communem
Prosper Farinac. *in pract. tit. de inquisit. quæst.* 9.
num 4. *vers.* Non tamen per hoc recedas. Tu tamen
adverte, quia glossa, & Canonistæ nostri non di-
cunt diffamationem non requiri quando judex ex
officio procedit, imo dicunt etiam eo casu judi-
cem debere per se inquirere de fama; sed tantùm
asserunt satis esse, ut de hujusmodi fama constet
judici, qui non tenetur de ea fidem facere, nec
probationes assumere quando procedit ex officio
suo, sed solùm quando procedit alio inquisitio-
nem promovente; & ita utroque casu diffamatio-
nem requirunt, & solùm constituunt differentiam
super illius probatione.

65 Tertia differentia, quia si judex procedit ad in-
stantiam alterius, admittit probationes contra-
rias super bona fama: secus quando procedit ex
officio: & ratio diversitatis est, quia non ita præ-
sumitur contra judicem, sicut contra partem, arg.
cap. *In nostra, de procurator.* & cap. *Ad audientiam, de
præscript.*

66 Quarta differentia ultra glos. ponitur per Do-
ctores, quia quando proceditur ad instantiam, fit
litis contestatio cum promovente inquisitionem,
ut in c. *Cum dilectus, de purgat. canon.* secus quan-
do ex officio proceditur, quia non est cum quo fiat
litis contestatio; sed fit quædam quasi contest. no
inter infamiam, quæ tenet locum accusatoris, &
responsionem inquisiti.

67 Quinta differentia, quia quando proceditur
ex officio, possunt recipi testes etiam publicatis
attestationibus; tunc enim cessat ratio timoris
subornationis, cum semper testium dicta sint no-
ta judici: secus quando proceditur ad instantiam
partis, ut notatur in cap. *Cum clamor, supra de te-
stibus*, & has duas differentias ultra glos. ponit in
specie Abbas *n.* 17.

68 Tertiò QVAERO, cum supra *in* 14. *notab.* di-
ctum sit tribus modis principaliter posse proce-
di super crimine, videlicet per viam inquisitionis,
accusationis, & denunciationis, in quibus differat
judicium inquisitionis ab alijs judicijs.

69 Solutio, dic secundum Speculat. *in tit. de inqui-
sitione*, §. 1. *nu.* 33 in pluribus differre. Primò enim
in judicio inquisitionis fama habetur loco accu-
satoris, ut *hic*, & in cap. *Licet Heli*, *de Simon.* &
dictum est supra *in* 8 *notab.* in alijs autem nullus
regulariter sine accusatore, vel denûciatore dam-
natur, ut cap. *Relatum*, 5 *qu.* 3. & cap *unico, supra
ut Eccles. Benef.* Secundò, in causa inquisitionis
70 testes recipiuntur lite non contestata, quod non
contingit in alijs regulariter, cap. *Quoniam*, §. *Sunt
& alij, supra ut lite non contestata.* Tertiò in ju-
71 dicio inquisitionis recipiuntur minus idonei te-
stes cum sit inquisitio tam in capite, quam in
membris, vel super statu Ecclesiæ, ut notat idem
Speculator *in d.* §. 1. *num.* 21. quod non fit in alijs
causis, ut cap. *Ex parte A. supra de testibus*, §. *In
72 testibus*, 4 *qu.* 3. Quartò inquisitio fit de manifestis
per famam, ut hic, non de occultis, ut in c. *Quali-
ter. in fin. supra eod.* Alia verò judicia instituuntur
etiam super occultis, dummodo probari possint,
73 cap. *Plerumque*, 2. *qu.* 7. unde accusatus etiam super
occultis respondere compellitur, quia jurat de
calumnia, cap. 1. *de juram. calumn.* secundum
Host. *hic num.* 16. Ioann. Andr. *num* 25. *in ver. Fa-
cultatem*, & Butr. *nu.* 19 & ad cap. *Non tibi, de pæ-
nit. dist.* 1. quod videtur innuere oppositum, respon-
74 de ut per eos. Quintò in inquisitione proceditur
quandoque ad remotionem dum negotium agi-
tur, cap. *Quia ea*, 3. *qu.* 2. probata tamen prius suspi-
cione dilapidationis, cap. *Licet Heli*, *vers. Quia
verò*, & cap. *Per tuas, de Simon.* & cap. *fin. infra
eod.*

eod. in alijs judicijs secus, ut cap. *Volumus, 16. qu. 4.* cap. 1. *de judic.* cap. *Nonne, 8. qu. 4* Sextò in judi-
75 cio inquisitionis, si crimen sit grave, prælatus convictus ab administratione totaliter removetur, ut hic in textu ibi: (Quatenus si fuerit gravis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino.) & notat Bernar. in glos. 1. *vers. Crimine verò sic probato*; cum quo concordant Host. *n. 23.* Io. Andr. *n 30.* Henric. Boich. *n. 13.* & communiter omnes. In judicio verò accusationis prælatus de gravi crimine convictus deponitur, ut cap. *Inquisitionis*, & cap. *Super his. supra eod.* cap. *Tua de pœnis*, cap. *Vnum orarium*, §. *Criminis*, *25. distinct.* & hic in tex. ibi: Criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, idest degradationem intenditur, & dic degrationem, idest depositionem: nam etiam verbalis depositio ab ordine dicitur degradatio, quia privat, & dejicit, cap. *Degradatio, de pœnis, lib. 6.* secundum Abbatem *hic n 10.* & Mar. Socin. *nu. 42.* & est
77 pœna capitalis, quæ sequitur ex accusatione, ut inquit Host. *hic nu. 13.* & sic mitius punitur inquisitus, quàm accusatus, ut in præcitatis juribus, & notat. Bald. in l. *Ea quidem. nu. 49. C. de accusat.* Io. de Anan. in cap. *Inquisitionis, num. 4 supra eodem*, de quo dic plenius, ut hic per Henric. Boich. *nu. 12.* & istis duobus modis debet judex imponere pœnam ordinariam, & non pœnitentiam, secundum Abb. *in 14 not.* prædictas sex differentias ponit Speculator citatus supra *n. 69.* & ex illo Mar. Socin *hic*
78 *n. 92.* In denunciatione autem judex non debet pœnam ordinariam imponere, sed tantùm ad pœnitentiam compellere, ut per Abbatem ubi supra. Verum ut dicit Henric Boich. *n 14.* sicut de-
79 nunciatio diversimodè fieri potest, & natura diversa est, sic quoque diversæ sententiæ formabuntur. Nam si denunciatio sit evangelica, pœnitentia injungetur; si judicialis, ad satisfactionem condemnabitur; si canonica, pœna infligetur, vel peccatum fieri inhibebitur. vel aliter secundum quod requirit denunciationis modus, sententiabitur; de quo dicitur legitur, & notatur in c. *Novit, in primo respons. supra de judic* & secundum hanc distinctionem intelliguntur illa verba textus, ut juxta formam judicij sententiæ quoque forma dictetur, secundum Host. *n. 13. vers. In denunciatione*, Io Andr. *num. 30. eodem vers.* & Henric. Boich. *nu. 14.* cum quibus satis concordat. Archid. in cap. *Si peccaverit, num 15. 2. q 1.* Septimò isti tres modi
80 tendunt ad diversos fines, secundum Abbatem *hic in 14. notab.* nam inquirentis officium est veritatem invenire, ut per Azzo. *instit. de offic. judic, in princ.* cap. *Qualiter, de offic. judic.* & notat. Bald. in l. *Edita, num 30 circa finem, vers Aut loquimur in processu inquisitionis*, C. *de edendo*: sed accusatio
81 fit ad ponendum, & ad publicam vindictam, l. Nō *ignorat*, & l. *Si quis, C. de his, qui accusat.* non poss. cap. *Inquisitionis.* & c. *Super his, supra eodem*, Bald. *loco citato*; denunciatio verò fit ad correctionem, ut dicitur in d. c *Super his*, cap. *Si peccaverit, 2. qu. 1.* in denunciatione enim attenditur emendatio fratris, sed in accusatione punitio criminis, S. Thom. *in 2. 2. qu. 67 art. 3. ad 3. & qu 66 art. 1. in corpor. &*
82 *in 4. sent. dist. 35. art. 3. ad 6.* Octavò, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denunciationem charitativa correctio, & inquisitionem clamosa debet insinuatio prævenire, ut *hic* dicitur in §. *Ad corrigendos*, & est repetitum in c. *Licet Heli, de Simon.* Cum enim accusatio instituatur ad depositionem, ne aperiatur via calumniandi, accusator debet se inscribere, ut in cap. *Super his supra eodem*, idest se obligare ad eamdem pœnam, si non probaverit, quam reus debuisset si probasset, ut c. *Quisquis*, & c. *Qui crimen, 2. qu. 8.* & notat glos. in d. c. *Super his, in verb. Oportet inscribi*, & de hac pœna talionis vide quod legitur, & notatur in c. *Quod debetur, 14. qu. 1.* & in c. *Sex differentia, 23. qu. 3.* per Alber. in l. *final. C. de accusat.* & per D. Thom. *in 2. 2. qu. 68. art. 4. in corp. & in 4. sent. dist. 41. art. 5. 2 ad primum*; & de forma accusationis tria continent vide textum in l. *Libellorum*, C. *de accusationibus*, quæ est canonizata in c. *Per scripta*, §. *Sed Calixtus*, *vers. Libellorum, 2. q. 8.* In inquisitione autem non requiritur inscriptio, ut dicitur in d cap. *Super his, supra eodem*, quia cessat suspicio calumniæ tum ob præcedentem infamiam, tum quia non est ibi, qui se opponat, & se inscribat, ut ibi per Felin. *nu. 2. in fin.* In denunciatione similiter non requiritur inscriptio, seu obligatio ad pœnam talionis, quia non instituitur ad puniendum, sed ad corrigendum; ut dictum est, & ideo denunciationem debet præcedere admonitio, seu charitative correctio, ut in juribus supra citatis; & egregè declarat S. Thomas *in 2. 2. qu. 33. art. 8.* & *in 4. sent. dist 19. qu. 2. art. 3. q. 3* quæ tamen admonitio in ac-
83 cusatione, & inquisitione non requiritur, etiamsi fiat alio denunciante, seu promovente, sed statim potest procedi ad inquirendū, ut hic firmat glossa nostra, Host. *in. 7.* & Io. Andr. *n. 37* & plenè Aretin. *nu. 39.* & docet S. Thom. *d. dist, 19. q. 2. art. 5. quæst. 1. ad 4.* ubi ait in accusatione non agi ad emendationem peccantis, sed ad bonum commune, scilicet justitiam conservandam per punitionem delinquentis; & ideo accusationem in judicio bona conscientia fieri posse etiamsi admonitio non præcedat, nec esse contra præceptum Domini, quod intelligitur quando agitur ad emendationem peccantis: inquisitionem verò faciendam non esse, nisi de notorio peccato, quia oportet ut inquisitionem præcedat clamosa insinuatio, & ideo secreta admonitio non requiritur de necessitate.

84 Quartò QVAERO, quomodo probetur fama.

85 Solutio. Secundum Innocentium *hic nu 1.* testis deponere debet, eum, de quo agitur de tali crimine diffamatum esse, & interrogatus apud quos sit diffamatus, respondere tenetur apud tales, & nisi eos nominet, non videtur reddere bonam causam dicti sui; & ratio est, quia aliter sciri non potest, an illi sint viles, & malevoli, an verò fide digni; de quo ante omnia judici constare debet, ut *hic* in vers. *Ex quibus auctoritatibus* Debet ergo dicere, apud tales, & tales est suspectus, quia hæc ab eis audivi, vel vidi eos vitare ipsius familiaritatem: & subdit Innocent sufficere si dicatur à duobus se audivisse, quia textus noster loquitur in plurali, ibi, *providis, & honestis.* Ergo sufficiunt duo, l. *Vbi numerus, ff. de testibus.* Advertere tamen, quia non sufficit si testis dicat apud duos esse suspectum, quia ex hoc non esset probata fama, ut c. *Inquisitionis, in fin. supra eod.* sed oportet eum addere in suo testimonio; quod hoc ipsum, quod audivit ab illis duobus, clamat major pars viciniæ; & hoc intendit hæc litera, dum dicit, quod illi providi viri debeant dicere, quod clamor

innuit, & diffamatio manifestat, ad idem textus in cap. *Super eo, supra de eo, qui cognovit consang. uxor. suæ*, & cap. 2. *infra, de purgat. canon.* Quidam tamen, ut subjicit Innocentius *n. 4. vers. In præsenti autem casu*, non improbabiliter dicunt satis esse, ut testes etiam nullis personis expressis dicant, rumor, & infamia est per viciniam: reservatur enim alteri parti facultas probandi infamiam hanc esse tantum apud viles, aut malevolus, vel ab ipsis ortum habuisse: quo probato non proceditinquisitio, arg. c. *Intunctis*, 11. *q.* 3. & hic non cavetur, ut testis debeat hoc dicere, sed tantum ut superior non debeat ad inquisitionem procedere, nisi clamosa insinuatio per bonos, & graves ad eum perveniat: & cum his dictis Innocentij concordant *hic* Io. Andr. *nu.* 11. Ancharan. *n.* 33. Abb. *nu.* 1. *&* 4. Cardinal *in §. Hanc tamen*. *n.* 9. & communiter DD. ut attestatur Alex. *consf.* 100. *super primo casu post num.* 4 *vers. Sextus testis, lib.* 1. Aretin. *in* c. *Cum oporteat, post num.* 58. *vers. Communiter tamen, supra eod.* ubi etiam testatur de magis communi, & practicari opinione Gandin. *in rubrica Quomodo, de malef. cognos. per inquisitionem, post num.* 11. & alij plures, quos novissimè cumulat Farinac. *de indit. & tortura*, *q.* 47. *n.* 217. *& n.* 236.

86 Sextò QVAERO. An fama in criminalibus aliquem gradum probationis constituat.

87 Solutio: Explorati juris est solam famam, quæ est contra aliquem, quod maleficium commiserit, esse sufficiens inditium ad inquirendam contra eum, ut hic est tex apertus: idque fatentur omnes, ut inquit Iulius Clarus *in practica*, *§. final. q.* 6. *in princip. & qu.* 21. *vers. Fama sola*, quia fama succedit loco accusatoris, ut dictum est supra in 8. notab. quandoque verò fama tribuit materiam indicendi purgationem canonicam, c. *presbyter si à plebe*, 2. *qu.* 7 & c. *Accedens, supra eodem*. cum similibus: quandoque tribuit materiam suspendendi à beneficio, & officio donec se purgaverit; concurrentibus tamen requisitis, de quibus per Mar. Socin. in c. *Nos inter*, *num.* 3 *infra de purgat. canon.* quandoque coadiuvat probationes jam factas, seu alia adminicula, ut cap. Præterea, supra de testib.

88 gradum tamen probationis non facit, secundum Mar. Socin. *hic n.* 635. quia in criminalibus probationes debent esse luce clariores, ut l. *Sciant cuncti, C. de probat.* c. *Sciant*, 2. *qu.* 8. & c. *Epiphanium*, *§.* *q.* 6. ubi probatur nec semiplenam facere probationem, nisi de crimen civiliter agetur; & sentit glos. in c. *Veniens, ii primo, in ver. Illorum, de testib.* quam ait esse communiter approbatam Beio. *hic n.* 78. & hanc esse communem opinionem attestatur etiam Decius in eodem cap. *Veniens*, *n.* 25. & ita etiam se habere communem practicam affirmat Salic. in l. *Ea quidem num.* 133. *C. de accus.* & Berttard. *cons.* 126. *n.* 11. *lib.* 7. quos refert, & sequitur Iul. Clar. *in pract.* *§. final. qu.* 21. *vers. Fama sola*, ibi, Fama enim in criminalibus non probat neque etiam semiplene; unde sine adminiculis non est

89 sufficiens inditium ad torturam, & ita tenent communiter DD. ut ait Matril. in l. *De minore*, *§. Pluriū nu.* 30. *ff. de quæst. & cons.* 3. *n.* 4. *in fin.* hanc etiam dicunt communem conclusionem Ias. *in repet.* l. *Admonendi*, *nu.* 207. *ff. de jurejur.* Cravet. *cons.* 41. *nu.* 6. Blaneb. ad l. *fin. num.* 312. *vers. Unde Baldus, ff. de quest.* Grammat. *cons.* 42. *n.* 15. dicens ita per assessores observari, Duen. alios referens, & communē dicens *in reg.* 300. *in* 4. *fallen. & in reg.* 301. *in princip.* & alij plurimi apud Farinac. *de indit. & tortur. q* 47 *num.* 4. & quamvis in hoc articulo magna sit controversia inter Scribentes, & Io. Andr. ad Speculat. *instit. de noter. crimin.* §. *Fama, in verb. Veniens, circ. fin.* quem refert Marsil. in d. l. *De minore*, *§. Plurium*, *nu.* 30, *& cons.* 72, *num.* 16. attestetur cunctatium servari de consuetudine, ut scilicet famasola sit sufficiens ad torturam, prout etiam se vidisse aliquando per assessores observari refert Gandinus *de malef. in tit. de quest. nu.* 39. Tamen Julius Clarus *in d. q.* 21. *vers. Fama sola circa med.* dicit se fuisse semper sequutum communem opinionem, quam etiam audivit semper observari ab alijs justis judicibus, ut scilicet nunquam procedatur ad torturam ex sola fama, nisi eum ea concurrat aliquod aliud adminiculum; & subdit se credere eam tutiorem, & veriorem; & quamvis ad torquendum vitiam sufficere minus quàm semiplena probatio, nihilominus cum fama sit inditium à delicto valde remotum, & multum fallax, ut quotidie experientia docet; putat Clarus judicem tutius facturum, si nullo alio adminiculo concurrente reum tormentis non subjiciat; in alijs autem quàm criminalibus an fama faciat plenam, vel semiplenam probationem, distinguunt plures casus, ut hic plenè per Mar. Socin. *nu.* 621. *circa fin. vers. Circa tertium membrum.*

90 Septimò QVAERO, An statim lata sententia super crimine, prælatus intelligatur ipso jure privatos dignitate, vel beneficio, adeo ut beneficia hujusmodi possint alteri conferri.

91 Pro solutione Innocentius *hic n.* 10. latius prosequitur articulum quos effectus producat sententia, & distinguit plures casus. Quandoque enim

92 talis est pœna imposita ex delicto intentato, quæ statim aufert libertatem; & tunc statim lata sententia super crimine non licebit condemnato testamentum condere, nec poterit ex testamento aliquid capere, l. *Quastitro*, *§. de pœnis*, *l.* 1. *§. à Præfecto*, *ff. de Legat.* 3. quod tamen fallit in his, quæ condemnato competit ex ratione publ. ci officij, ut prælato; nam gesta per eum tenent, donec in officio toleratur, c. *Nonne*, 8. *q.* 4. quod si oppositū diceremus, sequeretur absurdum, quia condemnatus depositus, vel mandati est infamis, ut l. *Furti*, *§. penult. & ult. ff. de his, qui notantur infamia*: numquid ergo dicemus propter hoc sententias ab eo latas ulterius non valere? 1. 3. *q.* 7. Absit: omnia enim tolerantur propter officium, quod administrat, l. *Barbarius*, *ff. de offi. Prætor.* c. *Servandum*, 14. *dist.* & prædicta sunt vera, nisi esset lata sententia depositionis, vel esset spoliatus insignijs dignitatis: tunc enim sententia à tali lata non teneret, l. 2. *§. Igitur*, *ff de his, qui notantur infam.* l. *Cum Prætor*, *ff. de iudic.* non enim potest dici amodo toleratus, sed inter ulitis, facite. *Veritatis*, *supra de dolo, & contum.* & c. *Tanta*, *infra de excessib. prælat.*

93 & ex hoc infert Innoc. *d. num.* 10. *vers. Credimus tamen*, ut Episcopus diœcesanus possit alteri conferre beneficia, quæ sic depositus habet sub eo, c. *Multi*, 2. *qu.* 1. Nec obstat c. *Super his*, *supra eodem*; quia ibi loquitur, cum probatur crimen per modum exceptionis, quo casu judex non potest super alio judicare, c. *Licet Heli*, *de Simon.* Sed hic loquitur eùm probatur per viam accusationis, vel inquisitionis, quo casu per sententiam efficitur crimen notorium, c. *Vestra*, & c. *Tua*, *de cohabit. cler.*

94 *ter. & mulier.* ex quo sequitur, ut non solùm beneficiis, quæ possidet in Diœcesi Episcopi pronunciantis, sed & in quacumque alia spoliari possit, c. *Postulasti, supra de foro compet.* Neque hoc contingit ex eo quod res cum uno acta, aliis prosit, sed quia per hoc efficitur reus notaria: unde bene sequitur pœna ablationis beneficii, quia sententia non inducitur ad probandum, quod per eam dicatur privatus, sed inducitur ad probationem criminis, scilicet quod sit notarium; & ideo per talem sententiam probatus erit infamis, & à testimonio, vel ab ordinibus repelletur, c. *Testimonium, de testib.* & cum his dictis Innocentii concordant *hic* Io. Andr. *n.* 21. Butr. *in fine*, Anchar. *n.* 39, Card *in* §. *Hunc tamen, n.* 67. & alii communiter.

Sed hic incidentes QVERITUR, An prælato
95 condemnato liceat Capitulo, sive Electoribus ad e-
96 lectionem alterius procedere. Punctus quæstionis videtur ad hoc restringi, an post sententiam condemnatoriam prælatus remaneat possessor dignitatis, & beneficii, vel privatus sit: si enim remaneat, quam vis iniustè possideat, non videtur alius posse deligi propter illam possessionem, c. *Cum nostris, de concess. praben,* concludit Innoc. *eod. n.* 10. *post medium, vers. Clerici autem*, quandoque iudex pronunciat tantummodo super delicto, puta prælatum commisisse homicidium, quandoque pronunciat etiam super pœna, ut quia privat, vel perpetuo suspendit. Primo casu non licet alium eligere, nisi electoribus fuerit eligendi potestas data. Secundo autem casu licet Canonicis eligere quando pœna, super qua est pronunciatum, infamiam irrogat, velut si prælatus suspendatur perpetuo propter furtum, vel aliud publicum crimen, de quo damnatus est: tunc enim
97 alius in locum eligi potest. Et idem si sola pœna sine sententia super crimine infligitur, ex qua irrogatur infamia: evidentior enim est infamia, quæ ex pœna procedit: quam quæ ex sententia: secus verò si non suspendatur ex tali causa infamiam irrogante, ut c. *in loco* 5. *q.* 4. secundum Innoc. cum pro similiter concordant Io. Andr. *d. n.* 21. *vers. Clerici autem*, & alii proximè citati. Quæ perpetuò commenda memoriæ, quia valde utilia sunt ad sciendum an quando prælatus per sententiam est privatus dignitate, vel est de tali crimine condemnatus, quod sufficit ad privationem, electores possint alium eligere; an ve quando pœna privationis ipso iure à statuto, vel à constitutione imponitur statim sine alia sententia declaratoria, liceat ad alterius electionẽ procedere: solutio enim patet ex prædictis; & facit c. *Venerabilem, de elect.* c. *Ad Apostolica, in fin. de re iudic. lib.* 6. cap. *Licet Episcopus, de praben eod. lib* & quod notatur per DD. in c. *Cum secundum leges, de haret. lib.* 6. & quod scripsi in c. *Ad abolendam, à nu.* 28. *usque ad n.* 44. *infra eod. tit.* Quot autem sint genera pœnarum de iure canonico, & quam proportionem habeant cum pœnis de iure civili impositis, latissimè hic prosequitur Innocentius *à n.* 6. cui Io. Andr. *n.* 18 & cœteri omnes subscribunt, & adde Host. *in summa, de pœnis,* §. *Quot sint species pœnam, ut* §§. *seqq.*

Ultimò QUAERO in §. *Hunc eamẽ ordinem*, quot
98 sint specialia in inquisitione, quæ formatur contra regulares.

Solutio: Ex hoc §. tria specialia colliguntur secũ-
99 dum Marian. Socin. *hic n,* 52. Primum speciale est, quia in inquisitione, quæ fit contra eos, ordo iuris non est servandus usquequaque, ut dicitur in litera, id est omnino, secundum Cardinal. in hoc §. *in princip.* seu ad unquam secundum Io. Andr. & omnes *in summ. textus.* Et hoc intelligas quoad substantialia iudicii: hæc enim in causis regularium aliquatenus semittuntur, non autem quoad veritatis probationem, nam illa nequaquam omittenda est, ut Clem: *Sape. de verb signif.* unde Host. *hic n.* 24. *circa finem*, & Io. Andr. *nu* 31. exponunt verbum, usquequaque, id est ad unguem quoad subtilitates, licet non sit veritas omittenda: & adde Feder. de Senis *cons.* 105. *Consueverũt visitatores*, & Lapum *allegat*, 73. incipien. *Pra-*
100 *latus regularis, n.* 5. *vers. Item huiusmodi.* Secundũ speciale est, quia facilius possunt removeri regulares ab administratione, quã seculares prælati, unde leviores causæ, & leviores probationes videtur sufficere secundum Host. *nu* 23. *in fin. in ver. Facilius*, & Io. Andr. *n.* 31. *in eod verb.* & hoc de notat idem ver. *Facilius*, positum hic in textu. Tertium speciale est, quia
101 contra regulares, non recipiuntur tot exceptiones, sicut contra seculares, nec in ipsis exceptionibus necesse est servare ordinem ad unguem, secundùm Host. Io. Andr. & Mar. Socin proximè citatos, &
102 hoc denotat ver. *Liberius*, positum *hic in fin.* & prædicta intellige de prælatis, qui per electionem canonicam instituuntur, non autem de prioribus & officicialibus minoribus, qui tales ad libitum Abbatis sine ulla causa, & nullo iuris ordine servato à suis administrationibus removeri possunt, ut dixi supra *num.* 53. & scripsi plenius in cap. *Cum ad monasterium*, §. *Tales, à n.* 23 *usque ad n* 43. *supra, de statu monach.* & in cap. *Per tuas, il primo n.* 8. *& n.* 45. *infra de Simonia.*

De accusat.

Cap. Sicut olim.

SVMMARIVM.

1 Concileum provinciale celebrare tenentur Metropolitani singulis annis de iure communi. & n. 19.

2 Testes synodales per singulas Diœceses deputari debent in quolibet provinciali Concilio.

Quod sit eorum officium, & potestas. ibid. & n. seqq. & n. 6.

3 Quibus qualitatibus præditi esse debeant.

Et in quibus differant à testibus synodalibus deputandis in Synodo diœcẽsana, n. 5.

4. Arcana Regni aliens scrutari non convenit.

6 Testes synodales in provinciali Concilio deputandi non requiritur ut sint iurati.

7. Si sint de loco, ubi inquirunt, propriis sumptibus vivere debent.

8 Sin minus à quo sint procurandi.

9 Sumptus habere debent moderatos; sed non possun aliquem coercere.

10 Synodum diœcesanam Episcopi tenentur cogere singulis annis, & in ea publicare statuta provincialis Concilij, & n. 109.

11 Et legitimè impedite possunt illam celebrare per Procuratorem, vel Vicarium generalem.

12 Requiritur tamen speciale mandatum.

13 Concilia provincialia quibus ex causis olim à Sanctis Patribus instituta fuerint.

14 Ad Metropolitanum spectat provinciale Concilium indicere, convocare, & celebrare.

Etiam

[illegible]

15. Etiā sine auctoritate Primatus, seu Patriarchæ.

16. Et Metropolitano impedito, ad Coepiscopum antiquiorem.

17. Et idem sede metropolitana vacante.

18. Et antiquior dicitur Episcopus, qui est antiquior inter comprovinciales, non autem exemptus, licèt sit comprovincialibus antiquior.

19. Concilium provinciale quoties, & quando sit celebrandum, & n. seqq.

20. Quid ex Concilio Niceno.

21 Quid ex Concilio Calcedonensi.

22 Et quid ex Concilio Lateranensi novissimo, & Tridentino.

23 Indulgetur Archiepiscopo Limano in Indiis ob nimiā Suffraganeorum distantiam, ut Conciliū provinciale sexto quoque anno celebrare valeat.

24 In Concilio quolibet provinciali indicendus est dies futuri Concilij.

25 Formula literarum indictionis remissivè.

26 Concilium provinciale fieri debet in loco proportionato respectu eorum, qui convenire debent.

27 Et electio loci ad Archiepiscopum pertinet, qui concurrentibus necessarijs Ecclesiam metropolitanam relinquere non debet.

28 Concilio provinciali qui teneantur interesse.

29 Et quo ordine sedere debeant, & n seq.

30 In Episcopis attenditur tēpus ordinationis, non dignitas Ecclesiarum, vel earum ordo, & praeminentia.

31 In Concilio provinciali qui votum habeant decisivum, vel consultivum, & n. 34

32 Votum prius dandum ab ijs, qui inferioris ordinis sunt.

33 Metropolitano, & suffraganeis discrepantibus quanā sententia prævalere debeat, & nu seq. & n. 104

35 In Concilio provinciali quæ sint tractanda, & statuenda, & quæ sit illius authoritas, & iurisdictio, n. seq. usque ad n. 97.

36. Decreta Concilii Tridentini recipienda, Et perlegenda, n. 39. & 71.

37. Hæreses anathematizandæ.

38 Fidei professio facienda.

40 Excessus corrigendi, & cōtroversiæ cōponēdæ, & n. 61.

41 Quarelæ etiam contra metropolitanum recipiēdæ, & terminandæ. & n. 46.

42 Si causæ expediri non poterunt, judicibus deputatis committendæ.

43 Contra Episcopos etiam ex officio inquirendum; & super quibus & n 50. & 59.

44 De gravioribus causis Episcoporū nō cognoscēdū.

45 Sed summariæ informationes sumi poterunt ad Papam transmittendæ.

46 Minores causæ qualiter recipiendæ, & terminandæ etiam contra metropolitanum. & n. seq.

47 Episcopis tantùm committendæ, nisi ex causa Concilium aliter judicaverit.

48 Negotia indefinita extra Synodum non committenda nisi in casibus in Iure, & in Concilio Tridentino expressis.

49 A deputatis à concilio appellandum ad Primatem Patriarcham vel Papam.

51 Ab examinatoribus synodalibus officij ratio reponenda.

52 Causæ inferiorum clericorum minus propriè ad provinciale Concilium pertinent.

53 Causæ vertentes in prima instantia coram Suffraganeis quando in Concilio tractandæ.

54 Introductæ coram Ordinarijs in prima instantia non avocandæ.

55 Sed pēdētes corā Archiepiscopo avocari poterūt.

56 Appellari potest ab ordinario ad Concilium provinciale omisso Archiepiscopo & ab ipso Archiepiscopo ad Concilium, sed non è converso.

57 Visitationem diœcesis, quam Episcopi impediti facere possunt per suos generales Vicarios, Concilium provinciale suspendere non potest.

58 Procedit in causis criminalibus contra Provisores, seu Vicarios generales etiam Archiepiscopi.

60 Pauperum querelas contra quoscumque judices & potentiores recipit.

61 Post causas, & controversias ad correctionem, & reformationem procedet.

62 Ut Seminaria in diœcesi vel provincia erigantur, & salubriter ordinentur, providebit.

63 Formā instructionis pro promovēdis ad Cathedrales Ecclesias præscribet arbitrio Papæ approbandam.

64 Cognoscet de causis, ob quas Ecclesiæ Suffraganeorum à metropolitano visitari debent.

65 Præscribit formulam ad debitum in divinis officijs regimen.

66 Formam examinis per concursum observandā curabit, sciet que sibi à Pio V. ademptam facultatem eidem formæ aliquid addendi. vel minuēdi.

67 Expendet si quæ Cathedrales sint uniendæ, & redditibus augendæ, & confecta instrumenta ad Papam transmittet.

68 De abusibus, & quæstionibus circa imagines, & reliquias Sanctorum iudicabit, & qualiter.

69 In Capitulorū generalium defectum circa regularium reformationes providebit. & n. 90.

70 Abusus circa indulgentias ad Papam defert.

72 Decretum de matrimonijs clandestinis in singulis Parochiis publicari præcipiet.

73 Iudices synodales designabit.

74 Item Iudices, qui de alienationibus etiā à Sede Apostolica confirmatis, judicent.

75 Majorem auctoritatē habet Synodus provincialis ex Cōcilio Tridentino, quā de jure cōmuni.

76 Contrarius regulariter statuere non potest, sed solum præter ius. & n. 78.

78 De rebus fidei, & majoribus causis non potest quicquam tractare, vel diffinire.

79 Suis decretis potest adjuvare jus commune, pœnas novas addendo, vel antiquas augendo.

80 Abstinere debet à novis decretis, quæ jure communi, & Pontificijs constitutionibus minus consonant, etiam in casibus à jure permissis.

81 Supplere debet ubi per antiquos Canones, vel ultimū generale Cōciliū nō est sufficienter provisū.

82 In quæstionibus controversis à diffinitionibus abstinebit, præsertim circa sacramenta, censuras & alios conscientiæ casus. & n. 91.

83 Causam non summariam non potest summariam

Nec

efficere, nec instantiam facere breviorem.
84 *Nec appellationes prohibere.*
85 *Nec ordinem judicij prætermittere.*
86 *De jurisdictione ecclesiastica, & seculari consuetus erit nihil statuere.*
87 *Exẽptos nõ ligat suis decretis, nisi in casib. in quibus Episcopis, vel Cõcilio potestas in eos tributa est*
88 *Cum capitulis exemptis, & Regularibus, quomodo se gerere debeat.*
89 *Quoad monasteria exempta Episcopi sunt executores eorum, quæ continentur in Concilio Tridentino. sess. 25. de regular.*
90 *Et eorũ negligẽti supplebit synodus provincialis.*
91 *Explicabit quæ scitu sunt necessaria circa sacramenta, & clericorum functiones.*
92 *Adhortationes frequentes interseret in his, quæ sub jurisdictione ipsius non cadunt.*
93 *Cõcilij provincialis decreta quo stylo sint conscribenda.*
94 *A Metropolitano, & Episcopis subscribantur sub correctione Sedis Apostolicæ.*
95 *Ad quam in unum volumen redacta pro emendatione, & approbatione trasmittantur.*
96 *His additis quæ synodus judicabit Sanctissimo proponenda pro felici profectu provinciæ.*
97 *In Concilio provinciali quæ sit Metropolitani auctoritas, & n. seqq. usq. ad n. 105.*
98 *Dissolvere non potest Concilium sine consilio, & assensu Coepiscoporum, ibid.*
Nec cuipiam silentium indicere, aut alia hic expressa facere sine eorum consilio, & assensu.
99 *Potest tamen mandare, ne quis loquatur extra locum, aut synodum perturbet.*
100 *An. & quando possit cognoscere causas suffraganeorum, vel eis subjectorum.*
Cõtra Episc. usurpãtes in Concil. vel extra illius jurisdictionẽ nõ potest procedere nisi extra Cõcil.
102 *Non potest visitare suffraganeos nisi causa cognita, & probata in Concilio provinciali.*
103 *Nec sufficit, ut Conciliũ declaret eũ posse visitare eo quod adsint querelæ contra Episcopos.*
104 *Metropolitanus, & Episcopi in Concilio provinciali sunt conjudices.*
105 *Metropolitani, & Episcopi negligentes cogere provincialem, vel diœcesanam synodum qua pœna sint puniendi, & n. seqq.*
106 *suspenduntur ab executione officij non ipso jure, sed per sententiam.*
107 *Nec aliquid novi induxerunt Concilium Lateranen. & Trident & n. 109.*
108 Incurrat *verbum est latæ sententiæ nisi habeat relationem ad antiquas pœnas, quæ requirant sententiam hominis, & n. seq.*
109 *Synodũ diœcesanã Episcopi negligentes celebrare infra sex menses, & in ea publicare decreta provincialis Concilij incurrunt pœnam suspensionis duorum mensium.*
110 *Et qui verẽtur accedere mittant procuratores ad se excusandũ, nõ impediti cogantur, & fiat synodus cum ijs, qui possunt venire, & veniunt.*
111 *Ad Conciliũ provinciale Episcopi non accedentes quas pœnas incurrant.*
112 *Et quæ sint legitima impedimenta non accedendi, remissivè.*

1. SICUT OLIM. Metropolitani ad correctionem excessuum, & reformationem singulis annis facere debent provinciale Concilium, in quo statuere debent per singulas diœceses personas idoneas, quæ sollicitè investigent, & in sequenti concilio referant corrigenda: & Episcopi facere debent synodus Episcopales singulis annis, & publicare agitata in Concilio provinciali: & hæc negligentes ab executione officij suspenduntur. Hoc dicit in summa, secundum Abb. Mat. Socin. Io. de Anan. & Felin. Dividitur in tres partes. Prima providet de provinciali Concilio, & de agendis in illo. Secunda de testibus synodalibus, & ipsorum officio. Tertia de pœna hoc non servantiũ: & obiter interserit de Episcopalibus synodis: secunda ibi, *ut autem*; tertia ibi, *Quisquis*.

Nota primo ibi, *singulis annis*. Metropolitanos hoc jure inspecto teneri quotannis celebrare provinciale Concilium: hoc tamen, (ut inquit Hostien. *hic in princ.*) pauci Metropolitani servant, quia aliqui numquam istud Concilium celebrant, alii vix semel in vita sua, & qui melius faciunt de biennio in biennium: allegat cap *Propter ecclesiasticas, 18. distinct.* Sed secundum Cardin. & Io de Anã. ille textus non dicit semel in biennio, sed bis in anno. Utcumque tamen sit hodie, & malè hujusmodi Concilia communiter non celebrantur, ut per Abb. *in 2. not.* & Felin. *in princ.* Unde dicit Anchatan. quia Prælati in hoc malè se gerunt, cum de jure teneantur; ideo malè tractabuntur, prout eum referunt Io. de Anan. & Felin. *hic in princ.* Dixi. *hoc iure inspecto*, quia hodie celebrari debent de triennium, ut dicam infra *in 3. quæst.*

2 Secundò nota ibi, *statuant*. In quolibet provinciali Concilio deputandos esse per singulas diœceses aliquot personas, quæ per totum annum, & hodie per totum triennium sollicitè investigent quæ correctione, vel reformatione sunt digna, & ea fideliter perferant ad Metropolitanum, & suffraganeos in sequenti synodo provinciali, ut in littera. Atque ita sunt isti quasi testes synodales nullam jurisdictionem habentes, & vocantur Inquisitores, ut *hic in glos. ult.* seu Visitatores secundum Hostien. *num. 4.* & à Legistis appellantur Denunciatores, de quibus *hic* plura per Felin. *in prima, & seqq.* Et pondera qualitates, quas habere 3 debent. Requiritur enim ut sint idonei, & providi, ut procul videant, & de notorijs, & de manifestis investigent de plano interrogando seniores, & honestores. Item ut sint honesti, nec corrupti aliquem falsò infament, vel deferant; cap. *Nemo,* 4 *infra de simonia*; & melius est, ut sint de eadem diœcesi, quàm de extranea, argum. cap. *Quia propter, de elect. ibi, tres de Collegio fide digni*: nam alieni regni arcana scrutari non convenit, l. 4. *post princip. C. de commer. & mercat.* Et quia præsumuntur citius percipere veritatem, argumen. cap. *Quosdam, supra de præsumpt.* c. *Quanto*, & cap. *Veniens, il secondo, ad finem de testib.* & ideò alijs sunt præferendi, cap. *Videtur, supra, Qui matrim. accus. poss.* Host. *hic num. 5.* Io. Andr. *eod. num.*

5 Similes Inquisitores, seu Denunciatores deputandi sunt ab Episcopo in diœcesana synodo, ut in cap. *Si Episcopus in synodo, 35. qu. 6.* Sed alij sunt hi, quàm illi, & tam primi, quàm secundi statui debent, secundum Hostien. & Io. Andr. *num. 4.*

in

in ver. Statuant. Hac tamen differentia quod primi, de quibus loquitur hæc Decretalis, statui debent à Præsidentibus Concilio provinciali; secundi verò à singulis Episcopis in eorum synodis, se-
6 cundum eos. Item primi non requiritur ut sint jurati, cum de hoc nihil dicatur in littera, sed sufficit, ut sint providi, & honesti, & tales, quibus meritò sit credendum, licèt si juramentum exigatur, non sit improbandum, secundum Hostien. *num. 6. in ver. Iurisdictione*, & Io. Andr. *num. 11.* At secundi præstant juramentum ad præscriptum d. c. *Episcopus in synodo, 35. q. 6.*

7 Demum Inquisitores, de quibus hic, si sunt de loco, ubi inquirunt, vivent de proprio sicut vocati in partem solicitudinis, cap. *Qui se, 3. qu. 6.*
8 Sed si mittantur Delegati, mittens procurabit illos, ut in Auth. *De mandat. Princip. §. Illud quoque*, & in Auth. *Iusiur. Quod præstat. ab his, §. 1. col. 2.* secundum Vincent. hic relat. à Ioan. Andr. *num. 10.* Verum secundum Hostien. num. 6. Procurabuntur isti à Parochis, ad quos divertent: neque enim coguntur propriis stipendiis militare, cap. *Cum ex officii, supra de præscript.* cap. *Iam nunc, 28. quæst. 1.* Nec officium suum debet eis esse
9 damnosum, argum. 4. *qu. 3. §. Venturis.* Sumptus tamen debent habere moderatos, sed non possunt aliquem coercere cum jurisdictione careant, sed debent referre Episcopo, ut ipsos coerceat, quia saltem ad hospitalitatem tenentur, ut leg. & not. in cap. 1. *supra de contrahen. empt.* secundum Hostien. *eodem nu. 6.* At verò Denunciatores eligendi in diœcesana synodo non videntur à quoquam esse procurandi, quia eliguntur septem, & eo amplius de quolibet parochia, ut in cap. *Episcopus.* Vnde applicatur ratio Vincentii, de qua supra *num.* 7. Quod vivere debeant de proprio ex quo assumuntur de loco, ubi inquirunt.

Tertiò nota ibi, *annuatim celebrandis.* Epi-
10 scopos teneri singulis annis cogere diœcesanam synodum, & in ea publicare statuta provincialis
11 Concilii: quod si legitimis de causis essent impediti, possent synodum celebrare per Procuratorem, vel Vicarium Generalem, ut S. Congregatio declaravit, cum Concilium Tridentium *ca. 2. vers. Synodi quoque, sess.* 24 impersonaliter loquatur, & de jure firmat Henric. Botthæus *de synodo Episcopi par. 2. qu. 1. in princip.* Requiritur tamen ad hoc speciale mandatum, ut ibi per eum *n. 2.*

Vltimò nota ex fine litteræ pœnam non celebrantium statis temporibus provincialem, vel diœcesanam synodum, de quo latius dicam in 10. quæstione.

Quoniam hic agitur principaliter de synodo provinciali, opportunè inserendam duxi quandam de ipsa synodo veluti tractationem præcipuè ex decretis Tridentini Concilii, & S. Congregationis declarationibus excerptam, & per quæstiones exaratam, ut usui esse possit ad multorum utilitatem.

13 Primò igitur QVAERO, ex quibus causis Episcoporum Concilia à SS. Patribus olim instituta fuerint.

Solutio, Conveniebant olim in unum Episcopi, ut de incidentibus casibus fieret disceptatio, & salubris de Ecclesiastica observatione collatio, quatenus, & præterita corrigerentur, & regulam futura susciperent, Gregor. *lib. 12. cap. 31.* & *lib. 7. cap. 110.* In quibus conventibus præcipuè tractabatur de corrigendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in Clero, de controversiis componendis, de tollendis abusibus, de inducenda observatione ultimi Concilii Generalis, deque ecclesiastica disciplina sensim restituenda, ut patet hic in textu, & *dist. 18. per totam.* Hæc autem ferè præstabantur, canonicas regulas, maximè quæ in ultimo generali Cōcilio statutæ essent, relegendo; debitas pœnas transgressoribus infligendo; Justitiam expeditè singulis eam poscentibus ministrando; ea, quæ in postremo Concilio specialiter mandata fuissent exequendo; nonnulla etiam ad majorem, faciliorem que observationem sacrorum Canonum per modum regulæ dirigendo, ac prout rerum, & personarum qualitates postulant erudiendo, comminando, & exhortando, ut *hic*, & in *d. dist. 18.* & de origine hujus institutionis adde Concilium Lateranen. novissimè sub Leone X. *sess. 10. in Constitut.* quæ incipit, *Regimini circa finem, §. Maturè quoque considerantes, tom. 4. Conciliorum, par. 2. pag. 99. col. 1.* quæ est repetita in Bullar. *tom. 1. pag. 482. §. 12.*

14 Secundò QVAERO ad quem spectet provinciale Concilium indicere, convocare, & celebrare.

Solutio. Dic ad Metropolitanum hoc munus pertinere, ut hic, & in cap. *Si Episcopus cum duobus sequentibus 18. dist.* & in cap. *Quod sicut, §. Præterea, supra de elect.* etiam sine auctoritate Primatis, seu Patriarchæ, cap. *De Conciliis*, & ibi Præpos. *num. 2. eadem dist.* 18. Henric. Botthæus
16 *de synodo Episcopi. p. par. q. 6. num.* 20. Et Metropolitano legitimè impedito id munus pertinet ad Coepiscopum antiquiorem, ut in Concilio Triden-
17 tino *sess. 24. cap. 2.* Idemque dicendum sede Metropolitana vacante, ut per Archid. & Gemin. in cap. *Placuit, num. 2.* Bellam. & Turrect. in cap. *Propter ecclesiasticas, num. 8.* & Præpos. in cap. *De Conciliis, in 3. not. 18. dist.*

18 Sed dubitatum fuit quis esset Episcopus antiquior, nempe an antiquior comprovincialis, vel Episcopus exemptus, si ipse sit comprovincialibus antiquior. Dubium ingerebat Breve Sanctissimi ad Cardinalem Episcopum Burgen. qui synodum Toletanum, cui adhæret, elegit, licèt exemptum quoad ea, quæ antiquitatem, & prælationem in ipsa provinciali synodo concernerent, pari cum reliquis ejus synodi Episcopis jure censeri, & si promotio sua in Episcopum aliorum Episcoporum provinciæ Toletanæ antiquior existat, illum synodum ipsa, Archiepiscopo impedito, cogere, eique præsidere, & alia quæ in ea parte ad Episcopum, aut illo absente, vel impedito, ad Coepiscopum antiquiorem juxta dicti Concilij decreta pertinent, facere, gerere, & exequi posse, & debere perinde ac si aliàs suffraganeorum ipsius Archiepiscopi antiquior esset, prout in hac parte existit. Sed hujusmodi Breve S. Congregatio censuit intelligendum quoad interessentiam Concilij provincialis tantùm, & receptionem decretorum ejus, non quoad reliqua, considerata mente Concilij in eo decreto, in quo dum statuitur, ut exempti teneantur eligere aliquem Metropolitanum, declaratur etiam quare id faciendum sit, ut scilicet in ejus synodo simul cum alijs intersint, & quæ ibi ordinata fuerint, observent, in reliquis omnibus eorum exemptiones, & privilegia expressim præservando. Unde quemadmodum Concilium

præ-

præter intercessionem synodi, & observationem statutorum illius, ad quæ obligat exemptos eam synodum eligentes, in reliquis eorum privilegia suffraganeorum tacitè conservare videtur.

19 . Tertiò QVAERO quoties, & quando provinciale Concilium sit celebrandum.

20 Solutio. Secundùm antiquam regulam celebrari debebat bis in anno per singulas provincias, cap. *Pervenit*, 18. *dist*. Semel quidem ante diem Quadragesimæ: secundum verò circa tempora autumni, ut in cap. *Habeatur*, *ead. dist*. & quamvis in cap. seq. dicatur semel esse convocandum post tertiam hebdomadam Paschæ, & secundum Idibus Octobris: tamen primus Canon cum sit Nicæni Concilij propter majorem authoritatem præjudicat secundo, ut notat glos. 1. Archidiac. & Præpos. in d. cap. *Habeatur*. Vel certè secundum eos isti Canones loquuntur secundū diversas consuetudines. Unde congruè dici potest esse in optione Archiepiscopi synodum convocare ante Quadragesimam, vel inter Pascha, & Pentecostes,

21 ut ibi per Præpos. *num*. 4. Sed postea in sexta synodo universali antiqua Constitutio fuit correcta, ac propter fatigationem, & ut opportunè habe[ren]tur ad ita agendum, qui congregandi erant, à sanctis Patribus diffinitum fuit, ut omnibus modis hoc Concilium fieret semel in anno, ut in c. *Quoniam quidem*, *ead. dist*. & hoc statutum iterum [textu] synodi innovatur hicà Concilio generali, ut in glos. prima, & præcipitur observari in cap. *Cum sit*, *infra de Iudæis*. Sed & secundum leges civiles Patriarchæ & Metropolitani tenebantur Episcopos Comprovinciales semel, aut bis in anno ad se convocare, ut in Authen. *de Sanctiss. Episcopis*, *cap*. 10. §. *Ut autem omnis ecclesiasticus status*, *collat*. 9.

22 Verum quia neque hoc servabant Metropolitani, ut dixi supra in primo notab. Idcirco in Concilio Lateran. novissimo sub Leone X *in loco supracitato in fine primæ quæstionis* antiqua jura, fuerunt correcta, & ordinatum fuit, ut de cætero provinciali Concilia fierent singulis trienniis. Sed & Tridentinum Concilium *sess*. 24. *cap*. 2. statuit, ut (Metropolitani intra annum ad minus à fine ipsius Concilij; & deinde quolibet saltem triennio post octavam Paschæ Resurrectionis, seu alio commodiori tempore pro more provinciæ non prætermittant synodum in provincia sua cogere.) Hæc ibi. Et pondera illam dictionem, *saltem*, quæ innuit Metropolitanum posse infra triennium etiam pluries synodum convocare, si rationabilis causa subsit, sicut olim etiam post sextam synodum celebrari poterat bis in anno, si necessitas cogebat, ut notat Præpos. in cap. *De Conciliis*, *num*. 6. 18. *dist*. Henric. Bothæus *de synodo Episcopi in prima parte num*. 54. Ultra triennium, tamen protrahi non debet, ut in *d. c*. 2.

23 Cæterum cum Archiepiscopus de Lima totium Regum in Indijs conquereretur se non posse juxta decretum d. *cap*. 2. *sess*. 24. celebrare synodum provincialem ob nimiam suffraganeorum distantiam ad decies fere centena passuum millia. Et S. Congregatio Concilij censuisset terminum cogendi Concilium provinciale de licentia Sanctissimi posse prorogari ad alios tres annos, ut singulis sexennijs celebrari debeat: Sanctissimus annuit.

24 Porrò ex canone Concilij Toletani IV. statutū est, ut quæ synodus deinceps futura esset, cujus con-

stitutus dies denunciaretur, indicaretur que in synodo, quæ illam ordine sequentem proximè succedere. Et hunc morem laudabilem servat Ecclesia Mediolanensis in indictione provincialis Concilij, ut *tom*. 4. *Concilior*. *par*. 2 *pag*. 547. *col*. 2. *litt*. B. & ut namque servarent Archiepiscopi omnes, qui a sic indictione adstricti celebratione synodi ad bonum regimen Ecclesiarum tam utilem, & necessariam non prætermitterent.

25 Formula autem litterarum indictionis Concilij habetur in fine actorum Ecclesiæ Mediolan. *eadem tom*. 4. *par*. 2. *pag*. 564, *col*. 2.

26 Quartò QVAERO ubi sit congregandum provinciale Concilium.

Solutio. In Congregationibus Conciliorum haberi debet ratio, ut hi, qui vocandi sunt, non fatigentur propter discrimina itinerum, ut c. *Quoniam quidem*, 18. *dist*. Debent ergo fieri hujusmodi Congregationes, & Conventus in loco non multum remoto, imo proportionato respectu eorum, qui debent convenire, ut ibi notat Præpositus nu. 1. & Henric. Bothæus *de synodo Episcopi par*. 1. *qu*. to. *nu*. 56.

27 Et cum dubitatum fuerit ad quem spectet electio loci pro synodo provinciali celebranda: Sac. Congregatio censuit spectare ad Archiepiscopum, qui tamen cessantibus justis impedimentis, Metropolitanam Ecclesiam, modò in ea adsint commoditates ad id necessariæ, relinquere non debet.

28 Quintò QVAERO quinam provinciali Concilio interesse teneantur.

Solutio. De Metropolitano, & Episcopis suffraganeis, seu comprovincialibus non est dubium, ut hic, & in cap. *Quoniam quidem*, cap. *Si Episcopus*, cap. *Placuit*, & cap. *Si quis Episcoporum*, 18. *dist*. De alijs verò, & præcipuè de Capitulis Cathedralium Ecclesiarum sunt opiniones Doctorum in cap. *fin*. *supra de his quæ fiunt à Prælat*. & in cap. *Grave*, *de præben*. ut per Præpos. in c. *Propter ecclesiasticas*, *il primo*, *num*, 9. *eadem distinct*. Tu dicas, ut plenè scripsi in d. cap. *final*. & adde quod dicam in duobus quæstionibus proximè sequentibus.

29 Sextò QVAERO quo ordine sedere debeant Episcopi, & alij in provinciali Concilio.

30 Solutio. Episcopos secundum ordinationis suæ tempus sive ad consedendum in Concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re sua attendere loca decrevit Gregorius, ut in cap. *final*. 17. *distinct*. conservato Metropolitani primatu, ut in c. *Placuit*, 18. *dist*. Unde cum fuerit quæsitum, An in Concilijs provincialibus quoad Episcoporum præcedentiam attendendum sit tempus ordinationis, vel dignitas ecclesiarum, vel earum ordo, & præeminentia: S. Congregatio Concilij censuit attendendum tempus ordinationis Episcoporum. De Capitulis verò Cathedralium Ecclesiarum, Abbatibus, Commendatarijs, Dignitatibus, & Capitulorum Deputatis dic, ut scripsi in c. *final*. *in ult. quæst. de his quæ fiunt à Prælat*.

De ordine autem ad celebrandum provinciale Concilium vide Pontificale Romanum sub tit. De ordine ad Concilium provinciale celebrandum: & novissimè Cerem. Episcoporum *lib*. 1. *cap*, 22.

31 Septimò QVAERO, qui votum habeant decisivum, vel consultivum in synodo provinciali.

C Solu-

Solutio Non omnium, qui synudo intersunt, idem est suffragium: nam Metropolitanus, & Episcopi tantùm votum habent decisivum. Abbates verò, Commendatarij, Capitulares, Capitulorumque Deputati vocem habent dumtaaat consultivam, Innoc. & DD. communiter in c. *Grave, supra de praben* Abb. in cap *final. num. 2. de his, qua fiunt à Pralat.* Præpos. in cap. *Propter ecclesiasticas, il primo, num. 9. vers. Vel aliter, 18. dist.* Sed Episcoporum procuratores possunt ea sententia Sac. Congregationis, si Concilio provinciali placuerit, etiam decisivam habere. Laici verò, qui ex eadem S. Congregatione ad provinciale Concilium invitati, interesse possunt, in eo vocem consultivam habent. Et potest unusquisque ex ijs, qui synodo intersunt, ad eam referre de his, quæ
32 ibi sunt pertractanda. Et votum prius dandum est ab ijs, qui inferioris ordinis sunt.

33 Octavò QVAERO. Discrepantibus sententijs inter Metropolitanum, & Episcopos suffraganeos, quænam, sententia prævalere debeat.

Solutio. Dubitavit olim, Episcopus Ulixbonen. quando in Concilio provinciali Metropolitanus est unius sententiæ, suffraganei autem omnes sunt alterius, utra prævaleat, & num Sanctissimus sit consulendus. Quod dubium transmissum fuit à Cardinali Alciaro per manus Cardinalium Sacræ Congregationis Concilij cum his allegationibus, videlicet considerari poterit canon Apostolorum, 35. relatus in cap. *Per singulas primò, & secundò*, & cap. *Archiepiscopus, 9 qu. 3.* ubi dicitur (Episcopos provinciæ nihil posse agere absque Metropolitani scientia, seu consensu: & ita DD. in d. cap. *Per singulas*: præsertim Archid. Bellam. Turrecr. Brixien. dicunt formalia verba Quod Episcopi provinciæ sine Metropolitani consensu nihil possunt statuere, neque agere, quod pertineat ad dispositionem, & communia negocia provinciæ; nec Metropolitanus sine omnium suorum Episcoporum comprovincialium consensu agere quid velit, quod ad provinciam pertineat; etsi Episcopi resistant, ipsi autem in hoc obduret, ad Apostolicam Sedem referendum est.) Item 6. *qu.* 4. cap. *Si quis Episcopus in aliquibus.* dicitur (discrepantibus provinciæ Episcopis. inter quos sit, & Metropolitanus, adeundum esse, Primatem.) Nec obstat, cap. *Nec Episcopi, de tempor. ordin. t.* dum in *fin* dicitur, quod Metropolitanus debet consentire majori parti suorum suffraganeorum: nam dupliciter respondetur. Primò; quod etsi Archiepiscopus id non faciat, tamen sententia sua valebit, ut in terminis dicunt ibi Innoc. Hostien. Io. Andr. Butr. & Abb. Secundò, quod ibi agitur de materia consecrationis, in qua communis opinio est, quod quãdo Archiepiscopus est unius sententiæ, & reliqui omnes suffraganei ab ea dissentiunt: tunc adeundus est Superior, nempe Primas, vel Papa; ita post Hugon. concludit Glos. Archid. Gemin. Cardin. Alexandrinus, Turrecr. in cap. 1. 65. *dist. in verb. Contradicant.*

Die 11 Octobris 1576. S. Congregatio censuit amplius deliberandum super hoc dubio, & videndum Abbatem in c. *final. de his, qua fiunt à Pralatis sine consensu Capituli.*

34 Die 10. Ianuarij 1577. Congregatio publica Mo. Col. Gess. Lanc. Alciat. Senonen. M. Alt. S. Siat. Caraf. Quatuor nempe Mor. Gess Lancel. Caraf. censuerunt sententiam suffraganeorum præferendam esse sententiæ Metropolitani, quia illi habent votum decisivum, & sunt Conjudices: item per Hostien. in cap. 1. *de Libell. oblat. ad fin.* ubi dicit in synodo Metropolitanum, & suffraganeos esse conjudices, & Metropolitanum debere cum consilio, & assensu suffraganeorum, seu majoris partis pronunciare. Item ex Iacobatio *de Concilio lib. 6. art. 2. vers. Nono facit*: ubi inquit, quod prævalet sententia provincialis Concilij sententiæ Archiepiscopi. Alij nempe Colum. Alciat. Senon. Mo. Alt. (nam S. Siari quid sentiret, non aperuit) dixerunt neutri sententiæ adhærendum nec suffraganeorum, nec Metropolitani, sed absolutè in quacumque causa adeundum Papam, ex theorica glossæ in d. cap. 1. 65. dist. & c *final. 63. dist.* Ita referendum Sanctissimo.

Sanctissimus die 4. Januarij audita relatione Congregationis inclinavit potius in opinionem illam, quod prævaleat sententia suffraganeorum, & quia habent votum decisivum, & quia DD. dicunt, quod debet Metropolitanus statuere de consilio, & assensu eorum, seu majoris partis: nec putavit obstare exemplum communis opinionis in consecratione, quia in ea non videntur esse conjudices. Minus obstare, quod verba ita concipiantur, *Nos Metropolitanus decernimus*: quia cum id debeat cum consilio, & assensu eorum facere; inde colligitur, quod tenetur sequi eos, seu majorem partem eorum. Tamen Sanctitas sua non decidit, sed dixit quærendum priùs, in qua re Metropolitanus nunc dissentiat à suffraganeis. Ita declarandum postea.

35 Nonò QVAERO, quæ sint tractanda, & statuenda in synodo provinciali, & quæ sit illius auctoritas, & jurisdictio.

36 Solutio. Exequendum est ante omnia, quod sacrum Concilium Tridentinum ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præsidium præcepit in *cap.* a *sess* 25. nempe ut in prima synodo provinciali omnes palam recipiant omnia, & singula, quæ in eodem Concilio Tridentino definita & statuta sunt: nec non veram obedientiam summo Romano Pontifici spondeant, & profiteantur:
37 Simulque hæreses omnes in sacris Canonibus, & generalibus Concilijs, & præsertim ab eodem Concilio Tridentino damnatas publicè detestentur, & anathematizent: si qua in provincia adhuc
38 factum non est, omnino quamprimum fiat, & in singulis habendis synodis iteretur, repetita saltem fidei professione juxta formulam a Sede Apostolica præscriptam.

39 Utile quoque admodum esset, & conveniret, ut in primo Patrum conventu perlegerentur Concilij Tridentini decreta, si non omnia, saltem ea, quæ ad fidem pertinent, prout Innoc. III. hic mandat fieri de suo Concilio VI. generali, ut patet ibi: *maximè qua statuta sunt in hoc generali Concilio relegentes*: & prout olim Ephesinum Concilium legi consueerat in synodis provincialibus, teste Isidoro de celebratione Concilij, idque succedebat loco illarum institutionum, & collationum, quæ de præcipuis fidei Mysterijs in primis diebus habebantur.

40 Huc primum peracto, ad corrigendos excessus, & controversias componendas animum advertere oportebit, secundum ea, quæ dicta sunt supra in *prima quæst.* ut justitia viam præparante omnes unanimi consensu ad alia exequenda expedi-

nus

41 tius procedant. Quapropter expostulantium que-
relæ,& accusationes non modo contra inferioris
ordinis clericos, sed potissimum contra Episco-
pos, ipsumque metropolitanum æquis auribus
excipientur,& prout justitia suaserit,terminabun-
tur,c.*De Concilijs*,18.*distinct.* Quod si pleniores
42 probationes, & exactiorem cognitionem postu-
lent,quàm ut brevi illo tempore expediri possint:
judicibus à Synodo provinciali deputatis cogno-
scendæ,ac diffiniendæ committentur, ad præscri-
ptum Concilij Tridentini *cap. 5. in fin. sess. 24.*
43 Nec solùm ad petitionem aliorum, sed etiam ex
officio Synodus provincialis inquiret contra Epi-
scopos in universum, *sess. 25. cap. 1.* Quomodo se
habeant erga suos consanguineos, & familiares,
& quomodo se gerant erga subditus: specialiter
autem cognoscet an deliquerint circa residentiam;
& si absentiæ causas, licentiasque à metropolita-
no,vel suffraganeo antiquiori obtentas prætende-
rint,de eisdem causis, & licentijs judicabit, ne
quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis er-
rantes puniantur, ut *sess.23.cap.1.* An decreto Con-
cilij de visitationibus,& procuratione visitationis
causa accipiendi fraudem fecerint; ut si id com-
pertum fuerit,canonicis pœnis, alijsque arbitrio
Synodi absque ulla spe veniæ mulctentur, *sess.24.*
cap.3. An concubinas, vel alias suspectas mulie-
res domi,aut extra teneant, aut cum ijs ullam
habeant consuetudinem: si autem innotuerit ali-
quem ex Episcopis ab hujusmodi crimine non ab-
stinere,a Synodo provinciali admonebitur, ut si
admonitus se non emendaverit, ipso facto su-
spensionem incurrat, & contra eum ad ulteriora
procedatur, juxta Concilij Tridentini decretum
sess.25.cap.14.

44 De gravioribus tamen causis criminalibus Epi-
scoporum,quæ depositione, aut privatione dignæ
sunt,Synodus provincialis cognoscere non potest:
45 poterit tamen de his contra aliquem ex Episco-
pis suspectum, vel accusatum capere summariam
informationem, & formare processum ad effectũ
transmittendi ad Summum Pontificem Roma-
46 num. Minores autem eorundem causæ, & ipsius-
met Archiepiscopi,quia alibi, quàm in Concilio
provinciali cognosci,& terminari non possunt, si
delatæ fuerint,recipientur,sed non ita passim, ut
levioribus quibuscumque querelis aures faciles
47 accommodentur,ut *sess.24.cap.5.* Has tamen non
solum ipsum Concilium, etiam si non adsit nu-
merus duodecim Episcoporum à jure requisitus,
sed etiam ab ipso deputati cognoscere poterunt,
qui regulariter ob reverentiam Pontificalis offi-
cij ex S.Congregationis sententia nonnisi Episco-
pi erunt,si ex causa Concilium aliter non judica-
verit. Et advertendum tam Concilium, quàm
dictos deputatos non ad majorem,quàm ad cha-
ritativam correctionem procedere debere, sed
tantum pronunciare etiam aliqua informatione
extrajudicialiter sumpta, & deputati id præstare
poterunt etiam post terminatum,& finitum Con-
cilium. Quæ omnia locum habent etiam in causis
criminalibus contra ipsummet Archiepiscopum,
non item in civilibus.

48 Porrò judicibus,& personis particularibus ne-
gocia,quæ indefinita remanent tempore dissolu-
tionis,aut finis Concilij, ut illa ipsi determinent
post finem impositum Concilio, committi non
poterunt,nisi in causis in Concilio Tridentino, &

Prosp.Fagn.in 1.par.5.lib.Decretal.

49 in jure expressis: & à judicibus prædictis, qui de
proximo de dictis negotijs, seu causis cognove-
rint, appellari debet ad Primatem, Patriarcham,
vel Papam.

50 Similiter cognoscet contra negligentes Episco-
pos in ijs,quæ eorum muneris sunt, explendis, &
quæ specialiter in postremo Concilio generali ip-
sis mandata sunt,*sess.23.cap 3.*cum seq. maximè cir-
ca ordinationes clericorum, Seminariorum insti-
tutione,*eadem sess cap.18.* & Ecclesiarum curata-
rum provisiones,quæ nonnisi per concursum fieri
possunt,*sess.24.cap.18.*

51 Ab examinatoribus præterea, qui in Synodo
diœcesana eligi debent, ut de qualitatibus eorum,
qui Parochialibus Ecclesijs præficiendi sunt, re-
nuncient muneris,officijque eorum ratio exposci
poterit,*sess.24 d.c.18.*

52 Causæ verò,& controversiæ inter clericos infe-
riores,quia ab eorum Ordinarijs facilè diffiniri
possunt,minus propriè ad provinciale Concilium
pertinere noscuntur.

53 Omnes verò causas vertentes in prima instantia
coram Episcopis suffraganeis ex sententia Sacræ
Congregationis potest Concilium cognoscere;
& non solum illas, quæ specialiter ejus judicio à
jure.& Concilio reservatæ sunt, sed de omnibus
tam civilibus,quàm criminalibus, quæ dubiæ non
sint,quæque brevi tempore possunt expediri, &
54 alioqui juxta canonicas sanctiones in eo tractari,
& deferri possunt Si tamen in prima instantia co-
ram locorum Ordinarijs illæ introductæ reperi-
antur,non poterunt avocari, nisi in casibus à jure
55 permissis. Item nec causas pendentes coram Ar-
chiepiscopo poterit ad se avocare.

56 Appellari etiam poterit ad ipsummet Concili-
um in causis pendentibus coram Episcopo, vel e-
jus Vicario, omisso Archiepiscopo ad Concilium,
sicuti ad Papam: à Concilio verò ad Archiepisco-
pum,vel ejus officialem appellari non poterit.

57 Visitationem autem omnium Episcoporum
suffraganeorum, quam Episcopi legitimè impe-
diti per suos generales Vicarios faciunt, suspen-
dere donec Concilium diffinitum fuerit, minimè
potest.

58 Contra Provisores,seu Vicarios generales etiam
ipsiusmet Archiepiscopi in causis criminalibus
procedet.

Generaliter autem erit procedendum, ut quæ
59 de vita,honestate, cultu, eorum officijs,& fun-
ctionibus à sacris canonibus maximè in postremo
generali Concilio decreta sunt, observentur, con-
tra eos, qui talium decretorum contemptores,
transgressoresque delati,repertique fuerint, seve-
rè ad relinquendum exemplum animadvertendo,
sess.23.cap.1.

60 Pauperum insuper querelas contra quoscumque
judices,& potentiores tam ecclesiasticos, quàm
laicos in Synodis provincialibus admissas fuisse
veterum Conciliorum testimonio,& ratione com-
probatur: maximè enim pertinet ad Episcoporum
curam pauperum defensionem adversus potentes
suscipere,ut oppressores prius sacerdotali admo-
nitione redarguant, & si contempserint emenda-
ri,eorum insolentia Regis auribus intimetur. Qua-
re causam hanc vexationis pauperum Synodus
provincialis negligere non debebit, ex Concilio
Carthaginense V,*cap.9.*& Toletano IV.*cap.13.*

61 Ubi verò privatorum querelis,& debitæ inqui-

quisitioni satisfactum fuerit, & delatis contro-
versijs compositis, vel commissis: proferent Epi-
scopi ea, quæ correctione, vel reformatione di-
gna compererint per testes synodales in eorum
diœcesibus ut super his, & alijs ab ipsis propo-
nendis, prout utilitati, vel honestati congruerit,
Synodus provincialis provida deliberatione pro-
cedat, & statuat observanda.

Nihil autem Synodo provinciali erit antiquius,
62 quàm ut ea, quæ specialiter Patres Concilij Tri-
dentini fidei, & diligentiæ illius crediderunt, se-
dulò exequatur: proinde in eam curam incum-
bet, ut Seminaria in qualibet diœcesi instituan-
tur, & conserventur, *sess. 23. cap 18. ad finem.*
Quod si ob paupertatem aliquarum Ecclesiarum
ejusmodi collegia intelliget erigi non posse, cura-
bit ex fructibus duarum, aut plurium talium Ec-
clesiarum in metropolitana, aut in alia provincia
commodiori unum, aut plura collegia erigenda.
Et præterea si in his, quæ de Seminario in Conci-
lio Tridentino ordinata sunt, difficultates, aut im-
pedimenta contigerint: Synodus pro regionis
more, pro Ecclesiarum, & beneficiorum qualita-
te etiam quæ ad felicem Seminarij profectum ne-
cessaria, & opportuna videbuntur, decernet, &
providebit.

63 Præscribet propriam examinis, seu inquisitio-
nis, aut instructionis faciendæ formulam de pro-
movendis ad Ecclesias Cathedrales Sanctiss. Ro-
mani Pontificis arbitrio approbandam, *sess. 24.
cap. 1.*

64 Cognoscet, & probabit causas, ob quas Cathe-
drales Ecclesiæ, & diœceses suffraganeorum à me-
tropolitano visitari debeant, *eadem sess. cap 3.*

65 De his, quæ ad debitum in divinis officijs regimen
spectant, deque congrua in his canendi, seu mo-
dulandi ratione, de certa lege in Choro conve-
niendi, & permanendi, simulque de omnibus Ec-
clesiæ ministris, quæ necessaria erunt, & si qua hu-
jusmodi pro cujusque provinciæ utilitate, & mo-
ribus certam cuique formulam præscribet, *sess. 24.
cap 12. in fin.*

66 Formam à Concilio Tridentino in provisioni-
bus Ecclesiarum parochialium præscriptum, & Pij
V. Constitutione firmiùs sancitam, observandam
promulgabit; sciens facultatem sibi à Concilio
Tridentino tributam, *sess. 23. cap*, 18. circa prædi-
ctam examinationis formam, addendi scilicet,
aut remittendi quæ censuisset, ead. Pij V. Consti-
tutione ademptam fuisse.

67 Examinabit, vocatis his, quorum interest, &
diligenter expendet, si quas Ecclesias Catedrales
propter earum angustiam, tenuitatemque vicinis
unire, vel novis proventibus augere expediat, con-
fecta de præmissis instrumenta ad Summum Ro-
manum Pontificem remittet, *sess. 24 c 13.*

68 De imaginibus, & reliquijs Sanctorum si quis
dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel ali-
quis de ipsis gravior quæstio incidat, Synodus
provincialis judicabit, ita tamen ut nihil incon-
sulto Romano Pontifice novum, aut in Ecclesia
hactenus inusitatum decernatur, *sess. 25. de Invocat.
Sanctor. in fin.*

69 In exequendis decretis reformationis regulari-
um supplebit, & coercebit, & in defectum Capi-
tulorum generalium eadem Synodus per deputa-
tionem aliquorum ejusdem Ordinis providebit,
sess. 25. de regular. cap. ult.

70 Abusus indulgentiarum, quos Episcopi in suis
Ecclesijs collegerint, in Synodo provinciali refe-
rentur, ut aliorum quoque Episcoporum senten-
tia cogniti statim ad Summum Pontificem defe-
rantur, cujus auctoritate quod universali Ecclesiæ
expedit, statuatur, *sess. 25. in decreto de indul-
gent.*

71 Publicanda quoque erunt in Synodo provincia
li specialiter quæ in Concilio Tridentino de resi-
dentia sub Paulo III & Pio IV. statuta sunt, & si
quæ alia ejusdem Concilij decreta in primis ne-
cessaria, atque utilia censebuntur, *sess. 6. cap. 1.* & 2.
& *sess 23. cap. 1.*

72 Cùm Decretum Concilij Tridentini de Clan-
destinis matrimonijs, tam in unaquaque parochia
suum robur post triginta dies habere incipiat à
die primæ publicationis in eadem Ecclesia paro-
chiali factæ numerandos, nec hujusmodi publica-
tioni requisitæ à Concilio Tridentino æquivaleat
publicatio, quæ fit in Synodo provinciali, ut Sacra
Congregatio declaravit: & præcipiendum erit
omnibus Episcopis, & alijs, ad quos talis executio
spectare potest, ut dictum decretum de clandesti-
nis matrimonijs, ita ut editum est, nihil addendo,
detrahendo, aut immutando, in singulis parochijs
quàm primum publicetur, *sess. 24. cap*, 1. *de refor.
matrim.*

73 Designabuntur in Synodo judices, quibus alio-
qui ad id aptis causæ Ecclesiasticæ, ac spirituales,
& ad forum ecclesiasticum pertinentes in partibus
delegandæ committi possint, *sess. 25. cap. 10.*

74 Deputabunt item judices, qui de locationibus
rerum ecclesiasticarum etiam auctoritate Apo-
stolica confirmatis judicare valeant, juxta Triden-
tini Concilij decretum, ut quas à triginta annis ci-
tra ad damnum Ecclesiæ, & contra canonicas
sanctiones contractas fuisse judicaverint, irritas
declarent, de quibus *sess 25. cap. 11.*

75 Atque hæc ferè sunt, quæ Synodus provincialis
ex Concilio Tridentino præstare debet, super qui-
bus amplior est illius potestas, quàm jure commu-
ni eidem competat, cap. *Episcoporum. 18. dist.* cum
in præmissis non propria, sed Concilij universalis
76 auctoritate nitetur. In cæteris enim causis, & ne-
gocijs meminisse oportebit Episcoporum Conci-
lia non habere vim constituendi, sed auctoritatem
imponendi, & inducendi quod aliàs statutum, &
generaliter, seu specialiter observari præceptum;
77 multoque minus in hujusmodi Concilijs de rebus
fidei, & majoribus causis tractari, aut quicquam
78 diffiniri potest, cap. *Maiores, de baptism.* Non tamen
horum potestas ideo restringitur, quin multa sta-
tuere possint circa ea, quæ totam provinciam
concernunt præter jus commune, & quandoque
etiam contra illud ex causa urgenti verisimiliter à
Canone non prævisa, secundum ea, quæ fusè ad-
notavi in c. *Dilectus, supra de tempor. ordinat.* & in ca.
Quod super his, de maior. & obedient. Suisque decretis
79 jus commune adjuvare addendo novas pœnas, vel
antiquas augendo.
80 Cæterum ad evitandam omnem ambitionis, &
præsumptionis suspicionem abstinendum erit à
promulgandis novis decretis, quæ juri communi,
& Pontificijs constitutionibus minus consonant,
etiam in casibus aliàs permissis. DD. in d. ca. *Quod
super his, de maiorit. & obedien.* & ubi per antiquos
81 Canones, vel ultimum generale Concilium, aut
Summorum Pontificum Constitutiones pro-
visum

visum non fuerit, vel minus sufficienter, supplebit
Synodus provincialis suis Constitutionibus, ut ec-
clesiastica disciplina restituatur, prout meliùs, &
faciliùs videbitur.

82 In rebus dubijs, & de jure controversis non fa-
cilè diffinitiones fiant, præsertim ubi grave ali-
quod præjudicium parari potest, veluti in materia
Sacramentorum enodando, aut explicandis casi-
bus usurarum, & aliorum vitiorum, quibus timo-
ratæ conscientiæ irretiri possunt.

83 Si circa judicia, illorumque expeditiones fuerit
decernendum, meminisse oportebit non posse
Episcopos, nec Synodum provinciale causam, quæ
sui natura, aut ex juris dispositione summaria
non sit, summariam efficere, neque breviorem
reddere instantiam, aut ea, quæ de jure commu-
ni in causis summarijs servanda sunt, præcidere,
84 minusque appellationes in casibus, in quibus aliàs
permittuntur, prohibere: nec prætermittere mo-
85 dum, & ordinem à jure, & Concilio Tridentino
præscriptum in puniendis, corrigendisque excessibus
præscriptum.

86 In materia jurisdictionis ecclesiasticæ, & sæcu-
laris consultiùs erit nihil statuere, quàm ut appa-
reat ex juribus Ecclesiæ aliquid esse imminutum,
vel usurpatum: videtur etiam abstinendum à mē-
tione legum sæcularium, præsertim si affines sint
illis, quæ à Sede Apostolica improbatæ fuerunt.

87 Noverint etiam exemptos decretis Concilij
provincialis non obligari, nisi in casibus, in qui-
bus à jure communi, Concilio Tridentino, & Sum
morum Pontificum Constitutionibus specialiter
Episcopis, aut Concilio provinciali in ipsos pote-
stas tributa est, ut S. Congregatio censuit.

88 Quid observandum sit cum Capitulis exemptis.
& Episcoporum jurisdictioni non subjectis apertè
statuitur in Concilio Tridentino *sess. 6. cap. 4.* & *sess.
25. cap. 6.* quod si illius executio quoad hoc habi-
tura sit impedimenta, vel difficultates, quæ supe-
rari non possint satis erit nihil decernere, quàm
aliquid statuere, quod ipsius Concilij decretis non
consentiat.

Cum regularibus quomodo Synodus provin-
cialis procedere possit, aut debeat, discere pote-
rit ex Concilio Tridentino *sess. 25 de regular.* & ex
posterioribus Rom. Pontif. ea de re Constitutio-
nibus, præsertim Gregorij XV. quæ incipit, *In-
scrutabili Dei providentia*; quarum auctoritate
nisi specialiter nitantur decreta Synodalia, utique
arctabunt illa tantùm Monasteria; quæ ipsis Or-
89 dinarijs sunt subjecta. In alijs autem Monaste-
rijs Episcopi scire debent se à Concilio Tridenti-
no datos esse executores eorum, quæ in decretis
90 *d. sess. 25 de regular.* continentur: In quibus pro-
vinciale Concilium Episcoporum negligentiam
supplere, & coercere debet, eo tamen modo, &
forma, prout in ipso Concilio Tridentino disposi-
tum est, *eadem sess. cap. ult.*

Et quia non omnia constitutionibus præcisè, &
sub pœnis comprehendi possunt, aut expedit; nec
omnes, quibus usui esse possunt decreta Synodi,
subjiciuntur illius jurisdictioni; advertendum
erit ne decreta ipsa videantur minus consideratè
concepta, seu scripta, aut executione frustrentur.

91 Quoniam verò prælati munus est, docere, ac
doceri, cap. *Non oportet*, 18. *dist.* Suscipiet Syno-
dus hanc quoque partem erudiendi tam Episco-
pos, qui ad Synodum accedunt, ut doceant, & do-
ceātur, quàm inferiores, maximè sacerdotes, quo-
rum ignorantia valde periculosa est in his, quæ
animarum curam, & salutem concernunt. De
Sacramentis igitur, eorumque administratione
explicabit quæ scitu sunt necessaria, eaque accu-
ratiùs edisci mandabit. De singulis clericorum
functionibus diligenter edocebit; & quæ in ma-
teria morum solent frequenter scrupulum injice-
re timoratis conscientijs, elucidabit adhærendo
probatis auctoritatibus, & receptis in Ecclesia
Catholica sententijs.

Prosp. Fagnan 1. par. 5. lib. Decretal.

92 Interseret etiam Synodus provincialis frequen-
tes exhortationes de rebus, quæ opportunè oc-
current, & sub jurisdictione, & coercitione illius
non cadunt, nec pœnis sanciri possunt: & cùm
sermo dirigatur ad personas, quæ non ligantur
provincialibus decretis, sanè in quibusvis gene-
ribus causarum, & negociorum si exhortationes
hujusmodi fuerint plenæ paternæ charitatis, non
minus efficaces esse poterunt ad persuadendum,
quàm si eam legibus præciperentur.

93 Porrò ipsa Synodi decreta puro, & ecclesiastico
stylo conscribantur, ut Christianam pietatem non
rudem simplicitatem potiùsquàm exquisitam la-
tinitatem redoleant. Usitata igitur à Sanctis Pa-
tribus, & Sum. Pontif. verba in rebus præcipuè ec-
clesiasticis usurpentur, nec nova vocabula in Ec-
clesiā ex prophanis Ethnicorum scriptis invehan-
tur, quæ rebus obscuritatem offendere, & Catho-
licis stomachum movere possint.

Demum cùm provinciale Concilium absolven-
94 dum erit, quæcumque in eo constituta fuerint, co-
ram Patribus Concilij relegentur; quibus sub ju-
dicio, & correctione S. Sedis Apostolicæ cum me-
tropolitano reliqui comprovinciales Episcopi sub-
scribent.

95 Illa in unum volumen redacta antequam pu-
blicentur ad S. D. N. cum literis metropolitani,
vel totius Synodi transmittentur, ut à Sede Apo-
stolica revideantur, corrigantur, atque probGen-
96 tur, itaque correcta executioni demandentur. His
etiam subjici poterunt ea, quæ ad promovendum
provinciæ profectum in ecclesiastica disciplina,
vel ad occurrendum impedimentis, atque pericu-
lis Synodus provincialis S.D.N. proponenda ju-
dicaverit.

Decimò QVAERO, quæ sit metropolitani au-
97 ctoritas in Synodo provinciali. Solutio patebit
ex subjectis declarationibus Sacræ Congregatio-
nis Concilij.

98 Cùm quæreretur, An Archiepiscopus solus ju-
stis de causis posset absque alijs Episcopis dissol-
vere Concilium. S. Congregatio censuit non pos-
se, nisi de consilio, & assensu Coepiscoporum.
Archiepiscopus ex S. Congregatione licèt sit ca-
put Concilij, & Præsidens, nonnisi consilio, & as-
sensu Coepiscoporum poterit cuipiam silentium
indicere, vel jubere aliquod scriptum, aut libel-
lum legi, vel tunc non legi, seu mandare aliquem
tunc exire à Concilio, vel intrare, etiamsi accidat,
ut aliquis ex Episcopis impediat, aut perturbet, aut
cum Archiepiscopo minus urbanè se gerat: cùm
tamen ipsius sit Concilium dirigere, poterit ex se
99 mandare ne quis loquatur extra locum, neve per-
turbetur Concilium.

An metropolitanus possit cognoscere de causis
100 civilibus Episcoporum, necnon eorum, qui dictis
Episcopis sunt subditi: S. Congregatio censuit pos-

se, etiam quando Episcopus agit contra Episco-
pum; cæteroqui non posse nisi in casibus in jure ex-
pressis.

An Archiepiscopus possit procedere per censu-
101 ras, & alias pœnas contra Episcopos illos, qui usur-
pant Archiepiscopi jurisdictionem in Concilio,
sive extra illud, volentes cognoscere de aliqui-
bus causis ad tribunal, & curiam ipsius Archie-
piscopi pertinentibus: S. Congregatio censuit
non posse, nisi extra Concilium provinciale juxta
canonicas sanctiones.

Et cum ex Concilio Tridentino caveatur, ut
102 Archiepiscopus possit visitare suffraganeos causa
cognita, & probata in Concilio provinciali: An
103 necessarium erit facere informationem de causis
urgentibus, ut debeant visitari, & primitus Epi-
scopum vocari, & audiri in Concilio provinciali,
ut videatur quid respondeat antequam Concilium
provinciale ordinet, & declaret an sit locus, ut
Archiepiscopus visitet: S. Congregatio censuit
Episcopum audiendum, nec sufficere, ut Concilium
provinciale declaret, quod dictus Archiepiscopus
potest visitare suffraganeos, eo quod adsit quere-
la, & libellus, seu memoriale contradictos Epi-
scopos, & personas suarum diœcesum, absque eo
quod dictus Episcopus, & reliquæ personæ sint
præsentes, nisi causæ visitationis decernendæ co-
gnoscantur, & probentur.

Verum cùm hæc omnia in Concilio provinciali
104 ex suffraganeorum, & metropolitani sententia per
agi debeant, si metropolitanus est unius sententiæ,
suffraganei autem alterius: S. D. N. dixit sen-
tentiam prævalere suffraganeorum, & hoc quia
habent votum decisiuum, & sunt conjudices; &
quia Doctores dicunt, quod debet metropolita-
nus statuere de consilio, & assensu eorum, seu ma-
joris partis, ut pleniùs dictum est supra in octava
quæstione.

Undecimò QVAERO qua pœna sint puniendi
105 metropolitani, & Episcopi negligentes statis tem-
poribus celebrare provinciale, vel diœcesanam
Synodum.

Solutio, textus in c. *Quoniam quidem*, 18. *dist.*
106 simpliciter dicit, canonicis pœnis subjaceat: nec
aperit quænam sint hujusmodi pœnæ. Sed in hoc
cap. expressè statuitur, ut quisquis neglexerit hæc
adimplere, à sui executione officij suspendatur.
Non est ergo pœna latæ sententiæ, sed ferendæ se-
107 cundum Host. *hic in fin.* & Io. Andr. *n. 7. in ver. Su-
spendantur.* Et ita intelligo decretum Lateranensi
Concilij sub Leone X. in *Constitutione supracita-
ta in fine primæ quæst.* ibi: [Circa hoc autem ne-
gligentes pœnas in eisdem canonibus contentas
se noverint incursuros.) Necnon Concilij Triden-
tini in *d. c. 2. in fine sess. 24.* ibi: (Quod si in his tam
metropolitani, quàm Episcopi, &c. negligentes
fuerint, pœnas sacris canonibus sancitas incur-
108 rant.) Nam etsi ver. *incurrant*, ex sui natura sit
latæ sententiæ, Clem. 1. *de decim.* & ibi glos. *in ver.
Incurrant*, Paul. Laur. Imol. & Cardin. *in 27. qu. de
usur, c. ult.* & ibi glos. *in ver. Incurrat, de offic. deleg.
lib. 6.* Tiraquell. in l. *Si unquam, in ver. Revertatur,
nu. 145. C. de revoc. donat.* & ex sententia S. Con-
gregationis dixi in c. *Sacro in 3. qu. infra de sen-
tentia excommunicationis*; tamen secus est hoc
casu, cum præcitata decreta relationem habeant
ad pœnas à jure statutas: & ita S. Congreg. intel-
lexit verba d. c. 2. ut in subjectis declarationibus.

109 Dubitatum fuit primò, An Episcopi negligen-
tes in congreganda diœcesana Synodo infra sex
menses post celebratum provinciale Concilium,
ut in ea notificent ejusdem provincialis Concilij
decreta, incurrant pœnam suspensionis duorum
mensium, juxta cap. *final. 18. dist.*

Secundò, An ex decreto *c. 2. sess. 24.* Tridentini
Concilij dici possit imponi Episcopo non celebrā-
ti quotannis diœcesanam Synodum, pœnam su-
spensionis, de qua in c. *Sicut olim, de accusat.*

Tertiò, Dato quod censeatur imposita, an ipsa
pœna, quæ secundum d. c. *Sicut olim*, incurritur
mediante sententia, hodie ipso jure incurratur
propter illa verba d. c. 2. *in fin.* ibi, pœnas sacris ca-
nonibus sancitas incurrant.

Ad primum S. Congregatio respondit Episco-
pum teneri ad congregandam dictam Synodum
diœcesanam juxta d. c. *final.* & DD. *ibid.* Nec Tri-
dentinum Concilium Episcopum ab hoc onere li-
beravit. ideo ad tollendum omnem scrupulum ab
eo, qui omisit eam Synodum celebrare, petendam
absolutionem à Papa, & monendum Episcopum
per litteras Congregationis, ut deinceps servet d.
c. final.

Ad secundum censuit incurrere pœnam suspen-
sionis, quia dictum c. *Sicut*, disponit æquè in diœ-
cesana Synodo, ac in provinciali, ut per Abb. ibid.
in summar. & in *c. 2. sess. 24.* Trid. Concilij colligitur
apposita pœna Episcopis negligentibus convoca-
re diœcesanam, in ultimis verbis d. c. 2. ibi, (Si
metropolitani, vel Episcopi negligentes fuerint,
&c.) quæ verba debent referri tam ad provincia-
lem, quàm diœcesanam Synodum. Quam Congre-
gationis sententiam itidem Sanctissimus approba-
vit, & Episcopo absolutionem concessit.

Ad tertium censuit per Concilium Tridenti-
num non esse alteratum, nec immutatum modum
incurrendi pœnam d. c. *Sicut olim*: quia Concilium
utitur illis verbis, *Incurrat pœnas sancitas*, quæ
nihil innovant.

110 Rursus Episcopus Comen. jam annum omiserat
celebrare Synodũ diœcesanam duabus de causis.
Primò quia Clerus Valtellinæ, & Clavenæ suæ
diœcesis nec venerat, nec excusatores miserat for-
midine suorum dominorum temporalium Catho-
licæ Fidei oppugnatorum. Secundò, quia cum
nunquam esset celebrata Synodus provincialis
censuit Episcopus supersedendum donec celebra-
retur, ut quæ in ea statuerentur, & ederentur de-
creta, legi possent in Synodo diœcesana.

S. Congregatio negocium hoc ad Sanctissimum
rejecit, qui nullam ex rationibus, seu excusationi-
bus approbavit. ideo dixit, quod Episcopus quot-
annis celebret Synodum suam diœcesanam, ut te-
netur, & qui verentur accedere: satis esse, ut mit-
tat Procuratores ad excusandum se: reliqui verò,
qui nullam causam habent quominus ad Synodũ
accedant, cogantur, & fiat Synodus cum ijs, qui
possunt venire, & veniunt. Pro omissione autem
in præteritum facta, Sanctitas Sua absolvit Episco-
pum, & dispensat quatenus opus sit.

Duodecimò, & ultimò QVAERO pro comple-
111 mento materiæ, quæ sit pœna Episcoporum non
accedentium ad Synodum provincialem.

Solutio: Variæ pœnæ à sacris canonibus sta-
tutæ reperiuntur: nam in c. *Si ægrotans*, 5. *qu.* 3. à
communione suspenditur: Item in c. *Si quis*, 18.
dist. alienus erit à fratrum communione usque
ad

ad sequentem synodum. Item in cap. *Si Episcopus Metropolitanus, eadem dist.* Usque ad proximam synodum à charitat. fratrum, & Ecclesiæ communione privetur. Item in cap. *Si quis Episcoporum, d. dist.* 18. Usque ad futurum Concilium cunctorum Episcoporum communione privetur Item in cap. *Placuit ead. dist.* Ecclesiæ suæ communione debent esse contenti: idest cum alijs Episcopis non communicent, ut ibi in glos. *ult.* Unde non erit talis Episcopus prohibitus celebrare divina officia, & sacram. nta recipere, nec cum cæteris Episcopis, vel alijs communicare, sed tantùm suspensus erit à communibus negocijs cum alijs Episcopis nec poterit interesse scrutinio Episcopo tum, nec eorum consecrationi, & alijs communiter pertractandis cum Metropolitano, & Episcopis: & sequitur Præpositus in d. cap. *placuit, in fin.* Cardin. Iacob. it. *de Concil. lib.* 2 *artic.* 5 *in princip. fol.* 111. Item ex Concilio Toletano XI, *cap.* 15. Unius anni communione privetur, Item ex Concilio apud Alterin. *cap.* 11. Burcard. *lib.* 1. *cap.* 52. Ivo *par.* 5 *cap.* 162. Pro prima vice graviter objurgentur; deinde interdicitur eis Missas celebrare. Item ex Concilio Meldensi, 37. Cesset ab officio donec satisfaciat fratribus. Item ex VIII. synodo, *cap.* 17. Metropolitanus, qui ad synodum Patriarchæ vocatus ire neglexerit, primo tempore segregetur, & durante contumacia deponatur.

112 De impedimentis autem non accedentium ad synodum provincialem vide quod scripsi in c. *Ego N. à n.* 9. *supra de jurejur.*

De Simonia, & ne aliquid pro spiritualibus exigatur, vel promittatur.

Cap. In ordinando.

SUMMARIUM.

1 PRo *Ordinibus conferendis, vel instrumentis super eis conficiendis Episcopus, vel Ministri, aut Notarij nihil temporale exigere debent, & num. seq.*

2 *Principale quando debet esse gratuitum, ita & omnia accessoria.*

3 *Pastellus quid sit.*

4 *Simonia non cõmittitur in contractu gratuito.*

5 *Emptionis, & venditionis nomine in diffinitione simoniæ venit omnis cõtractus nõ gratuitus.*

6 *Ordinatori non licet aliquid temporale exigere sponte oblatum accipere pro collatione ordinum.*

7 Dare *verbũ liberalitatẽ notat, nõ necessitatem.*

8 *Ordinatori an liceat aliquid ultrò oblatũ ab ordinato accipere nõ pro spiritualibus, sed ex charitate sine pacto expresso, vel tacito, & n. seqq.*

9 *Et quid post Concilium Tridentinum n.* 11.

10 *Sanguinem elicit, qui multum emungit.*

12 *Consuetudo etiam immemorabilis accipiendi ab ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas est corrupta.*

13 *Ordinator nullam oblationem ab ordinatis potest accipere præter eam, quæ à Pontificali Romano fieri consuevit.*

14 *Notarius an pro instrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficij, aut pro litteris dimissorijs, seu testimonialibus possit aliquã mercedem accipere saltem à sponte dantibus, & nu. seqq usque in fin.*

15 *Quid si percipiat salarium ex publico, & n.* 20. *&* 27.

16 *Et quid si non percipiat, & n.* 22. *&* 27.

Et quid si salariũ non sit congruum, n. 21. *& n,* 29.

Et quid in Notario Episcopi, n. 18. *&* 28.

Et quid in extraneo n. 19. *&* 23. *&* 28.

Et quid si officium Notarij sit ut necessariũ ad probationem ordinis, n. 20. *&* 28.

Et quid post Conc. Trid. n. 27.

17 *Notarij Papæ possunt mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla.*

24 *Notarius accipiendo aliquid sponte oblatum ab ordinatis, si nõ ea intentione ab initio ad hoc accessit, simoniam non committit.*

25 *Præsertim si consuetudo vigeat aliquid offerẽdi, quod pietatem, & devotionem præseferat.*

26 *Et quid ex Concilio provinciali Mediolanensi.*

27 *Tridentini Concilij decretum* sess. 21. c. 1. *expenditur & n seqq.*

30 *Negativa universalis,* Nullus, *excludit omnia etiam minima.*

31 *Cancellarius quam mercedem possit accipere pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis, & num.* 34. *&* 35.

32 *Simoniæ Episcopus nihil potest accipere in casibus hic enumeratis: Notarius verò in aliquibus tantum accipere potest mercedem suo labori convenientem, si ex publico salarium non habeat, & n seqq. usq. in fin.*

33 *Missam bis in die celebrandi an, & quando Episcopus possit licentiam concedere, & n.* 37.

36 *Pro decretis in testamentis clericorũ interpositis si quid Episc. de jure, vel consuetudine possit accipere, non debet excedere taxã consuetã.*

38 *Dispensationes ab Episcopo, & Vicario sunt gratis exequendæ non obstante immemorabili. Notarius quartam partem aurei accipere potest pro examine testium.*

39 *Examinatores pro examine, & approbatione ad parochiales nihil possunt accipere.*

40 *Consuetudo ne quis in ecclesia sepeliatur sine licentia Episcopi, servari debet: sed ut produ cta licentia sex scuta exigantur, tollenda est, vel ita moderanda, ut exactum pauperibus, vel ecclesiæ erogetur.*

41 *Parochi servare debent edictum Episcopi de sponsis matrimonio non conjungendis sine ipsius licentia, quæ tamen gratis dari debet, licet consuetudo donandi aliquid Episcopo in signum lætitiæ non videatur penitus improbanda.*

42 *Ex consuetudine exigendi à Beneficiatis donativum in ingressu Episcopi, non licet denegare litterarum executionem, vel possessionem beneficiatis post ingressum non soluto donativo.*

43 *Annata pro beneficijs de novo instituendis ab Episcopo exigi non debet: Notario verò pro esse cessum scribenti aliquid honestum solvere non videtur inconveniens.*

44 *In Capellania dignitati unita Epiſcopus retinet omnia jura ſibi ante unionem competentia, niſi ſecus in litteris Apoſtolicis diſponatur.*

45 *Ordinationes generales fieri non debent in capella privata, ſed in Eccleſia Cathedrali.*

46 *Parochi, & beneficiati, qui ſuo muneri plenè ſatisfecerunt, non prohibentur alios impeditos coadjuvare; ſed pro licentia ſaltem poſt Concilium nihil exigendum.*

47 *Notarii, & alij miniſtri Epiſcopi abſtinere debent ab omnibus exactionibus inſolitis, vel immoderatis,*

48 *Notarius ſi exigat pro inſtrumento ordinationis, ſeu litteris dimiſſorijs ultra decimam aurei partem, committit ſimoniam, non tamen jure Divino damnatam.*

IN ORDINANDO. Io. Andr. non ſummat,
1 quia breve eſt. Sed ſecundum Cardinalem ſic ſummari poteſt. Pro conferendis ordinibus, vel inſtrumentis ſuper eis conficiendis, nihil exigi debet, & idem de pallij datione. Vel aliter ſecundum Io. de Anan. Mar. Socinum, & Felin. Epiſcopus pro ordine ab eo conferendo, vel miniſtri, aut Notarij nihil temporale exigere debent. Hoc dicit: & eſt B. Gregorij in ſynodo Romæ habita, *cap.* 88. & refertur in cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *qu.* 2. Dividitur in duas partes prout ſunt duo dicta; ſecunda ibi, *pro ordinatione.*

Nota primò ex principio tex. Fas non eſſe Epiſcopo aliquid temporale accipere pro manus impoſitione, ſcilicet ordinatoria: de hac enim loquitur hæc littera, ut patet ex parte deciſa, nec non ibi, pro ordinatione, & notat gloſ. 1. & communiter Doctores, licèt ex identitate rationis idem ſit dicendum in omni manus impoſitione, quæ multiplex eſt, ut plenè per gloſ. 2. Archid. & Turrecr. in c. *Manus*, 1. *q.* 1.

2 Secundò nota ibi, *ita nec miniſter.* Sicut principale debet eſſe gratuitum, ita & omnia acceſſoria, & circumferentia. Unde quemadmodum prohibetur Epiſcopus aliquid temporale pro collatione ordinis recipere, ita & omnes alij ejus miniſtri non tantùm pro ordine, ſed etiam pro chartis, vel paſtellis, id eſt parva ceræ maſſa in modum
3 paſtæ: & hoc ne fraus committatur, neve fiat indirectè, quod directè fieri non poteſt, ut *hic in gloſ.* 3. & notant Butr. *in* 2. *notab.* Abb. *num.* 2. & Mar. Socin. *in* 1. *not.* qui ex hoc infert ad multas quæſtiones. Pro miniſtro autem intellige Archidiaconum, qui examinat promovendos, cap. *Ad hac, circa finem, ſupra de offic. Archid.* ut exponit *hic* gloſ. a. Hoſtien. *num.* 1. & Io. Andr. *num.* 6. & colligitur ex littera ibi, vocem: nam Ordinatore interrogante, ſcis eos dignos? Prior Diaconorum reſpondet, quantum humana fragilitas, &c. ut cap. *un. ſupra de ſcrut. in ordin. facien.* Vel quia cum examinat, vocat ordinandos, ut ait gloſ. 1. in d. cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *qu.* 2. Vel pro miniſtro intellige Diaconum, qui Evangelium legit, ſecundum Innoc. *in princ.* & quod infra dicit vocem expone, id eſt lectionem Evangelicam, ſecundum Goffred. & Abb. Antiq. *in verb. Vocem*: & hoc magis conſonat notiquæ, ſecundum Io. Andr. *n.* 6. Cardin. *num.* 2. *verſ. Quæro de intellectu textus*, & Abb. Siculum *num.* 3. Legebatur enim: In ordinando Epiſcopo Pontifex manum imponat, evangelicam verò lectionem miniſter legat, confirmationis autem ejus epiſtolam Notarius ſcribit, ut refertur ab Ant. Auguſt. *in prima Collect. Decret. lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 1.

4 Tertiò nota ibi, *vocem, vel calamum vendere.* Simoniam non induci ex contractu gratuito: quia verbum, *vendere*, contractum gratuitum non comprehendit, cum venditio non procedat ſine pretio, *l.* 2. §. *Sine pretio, ff. de contrahend. empt.* & hic notat gloſ. 3. Hoſt. *num.* 4 & Butr. *num* 6. Cæ-
5 terum venditionis nomen non intelligas ſtrictè, ſed in latiori ſignificatione: nam etſi ſimonia ſit ſtudioſa voluntas emendi, vel vendendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum; tamen ſub nomine emptionis, & venditionis comprehenditur omnis contractus non gratuitus, ut declarat Sanctus Thomas *in* 2. 2. *quæſt.* 100. *art.* 1. *ad* 5.

6 Ultimò nota ibi, *aliquid dare prohibemus.* Pro collatione ordinis non modo non licere ipſi Ordinatori aliquid temporale exigere, ſed nec ultrò
7 oblatum accipere: nam verbum, *dare*, liberalitatem notat, non neceſſitatem; ut l. *Rem legatam, ff. de adimen. legat.* & legitur, & notatur in cap. 1. *ſupra de donat.* & ita ex hac littera colligunt Hoſt.
8 *num.* 4. *in ver. Dare*, & Ioan. Andr. *eod. num.* Signanter dixi pro collatione ordine, quia ſecus eſſet, ſi oblatio fieret non pro ipſa collatione, ſed ex charitate, ut notabiliter declarat idem Hoſt. *ubi ſupra*, dicens: (Si tamen non pro his ſpiritualibus, ſed ex charitate ſine pacto expreſſo, vel tacito aliquid etiam Ordinatori, & ab ordinato gratuitum offeratur, non reprobamus,) ut cap. *Etſi quæſtiones*, §. 1. 2. *& in fin. infra eod.* Et meritò, quia
9 oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ non ex ambientis petione proceſſit, ut legitur in cap. *Sicut Epiſcopum*, 1 *quæſt.* 2. Ad idem cap. *Quicquid*, 1. *quæſt.* 2. *ibi, Niſi voluntariè oblata*: licèt à Codice regio abſit illa dictio, *niſi*, ut eſt adnotatum in calce illius canonis. Facit cap. *Dilectus, il ſecondo, infra eod.* ibi, *illud tamen gratanter accipi poterit, quod fuerit ſine taxatione gratis oblatum*: & per hunc intellectum, ut Hoſtien, ſubdit, &
10 geſtis damnatur ſimoniaca, & reprobatur interpretatio nimis rigida, & amara. quod & fieri debet, argum. l. *Si id quod*, §. *Si quas ſervi operas, ff. de donat. inter virum, & uxor. l. penult. ff. Ad exhibendum*, cap. *Intelligentia*, & cap. *Præterea, infra de ver. ſignif.* nam qui multum emungit, elicit ſanguinem, cap. *Denique*, 4. *diſtinct.* & cum Hoſtien. totidem ferè verbis tranſeunt *hic* Ioann. Andr. *num* 4. Butr. *num.* 2. *in prima oppoſ. & nu.* 7, *verſ. Si eſt de ſubſtantia collationis*, Cardin. *in fin.* Ancharau. *num* 3. Abb. *num.* 4. & Ioan. de Anan. *num.* 9.

Quorum ſententiæ, quod ſpectat ad jus commune, & ipſe accedo, cum duobus tamen temperamentis. Primum eſt, ut quod offertur, ſit modicum, ut per [illegible]t. *in loco proximè citato.* Alterum, ut non detur in ipſo actu ordinationis, ſed ex intervallo, ut hic per Card. *in fin.* & probatur in d. cap. *Sicut Epiſcopum*, 1. *quæſt.* 2. ibi, *poſt acceptas chartas, & pallium.* Facit optimè textus in cap. *Emendari*, 1. *quæſt.* 1. Opus enim per ſe laudabile ratione temporis reprobatur, ne malignandi occaſionem inducat; ideoque licèt nummos in concham mittere opus pietatis ſit, tamen tempore ſuſcipiendi baptiſmi ſimoniæ ſuſpicionem ingerit, ut ibi, & arg. l. *un. in fin. ff. ad l. Iuliam de ambitu*, & notat gloſ. 1. in d. c. *Emendari.*

Porrò

11 Porrò hæc vendicant sibi locum jure communi inspecto: verum hodie opinio Host. reperitur correcta à Concilio Trident. in *c. 1. sess.* 21. Nam Sancta Synodus ad tollendam omnem suspicionem, sustulit etiam sponte oblata, quæ si nihilominus acciperentur, non propterea simonia inducerentur, cessante scilicet omni pactione tacita, vel expressa, sed solum incurrerentur pœnæ eo decreto inflictæ: & quamvis ex c. *Etsi quæstiones*, *infra eod.* in sponte oblatis attendenda sint personæ dantis, & accipientis qualitas, quantitas muneris, & donantis tempus; secundum verba illa Concilij, *etiam sponte oblatum quovis prætextu*, *& ex quacumque de causa*; tollunt omnem prætextum, & omnem causam, ut nulla possit esse accipientis excusatio, nulla ve tergiversatio. Adde quod etiam de jure communi contra Host. facit textus in d. cap. *Sicut Episcopum*, 1. *qu* 2. quia dum permittit ordinato gratiæ tantummodo causa aliquid dare, non dicit ipsi ordinatori, sed quibuslibet de Clero; & sic quod de alijs concessit, de ordinatore videtur negasse, ad glos. in cap. *Qualis, in ver. Negatur*, 25. *distinct.*

12 Ab his tamen excipe id, quod datur ab ordinatis ex præscripto Pontificalis Romani. Unde Sacra Congregatio Concilij alias censuit consuetudinem etiam immemorabilem percipiendi ab ordinatis ad primam tonsuram forfices, pectines, & mappas, præter faculas, pariterque mappas à Presbyteris, intelligi perinde ac corruptelam revocatam, nullumque in ea functione oblationem percipi posse, præter eam, quam quis dum sacris ordinibus initiatur, Pontificali Romano permittente consuevit offerre: ex quibus infertur nec ex laudabili consuetudine, c. *Ad Apostolicam, infra eod.* aliquid accipi posse.

14 QUÆRO generaliter, an Notarius pro instrumentis conficiendis in collatione ordinis, vel beneficij, aut pro litteris dimissorijs, seu testimonialibus possit aliquam mercedem accipere, saltem à sponte dantibus.

Doctores in hac quæstione, & in intellectu hujus Decretalis multum se involvunt, & in varias scinduntur opiniones, quas hic plenè inter alios recenset Io. de Anan. in glos. *penult, n.* 12,

15 Quidam enim distinxerunt an Notarius percipiat salarium ex publico, necne? Si percipiet, di-
cunt ei non licere aliquid accipere: & in hoc casu
16 intelligunt hoc cap. si verò salarium non percipiat,
asserunt non esse illi interdictum operas suas, vel
scripturam vendere, cùm nemo cogatur de pro-
prio beneficium facere, c. *Precariæ*, 10. *q.* 2. & in
hac opinione fuit originaliter Hugo, ut notatur in
c. *Sicut Episcopum*, in glos. *Calamum*, 1. *qu.* 2.
& Bernard. *hic in glos.* 3. eamque veram esse affir-
mat Cardin. *nu.* 1. *in prima oppositione*, quam etiam
sequitur Abbas *nu.* 3. *circa finem, vers. Et ideo simpli-
citer.*

17 Et propterea Alanus hic dicebat, Notarios Papæ licitè posse mercedem accipere juxta taxationem factam pro qualibet Bulla, quia non habent salarium à Papa, vel quia in Curia Romana non habet locum simonia, sicut nec lex Julia *de ambitu*, ut l. *un. ff. ad legem Iul. de ambit.* & facit quod notatur in cap. *Presbyter.* 92. *dist.* & in c. *ult.* 1. *qu.* 6. & hoc dictum Alani sequuntur hic Butr. *n.* 3. Cardin. *nu.* 1. *in* 2. *oppos.* Anchar. *nu.* 2. Abb. *n.* 5. Io. de Anan. *ju.* 2. *not.* licèt hoc corrigendum esse dicat Host. *nu.* 3. *vers. Et secundum hoc*, & alij præallegati.

18 Alij verò distinxerunt inter Notarium Episco-
pi, cui scilicet Episcopus hoc officium commisit, &
Notarium extraneum. In primo casu dicunt pro-
cedere hanc Decretalem, ita ut Notarius Episcopi
teneatur gratis omnino ministerium suum impen-
19 dere. In secundo autem casu admittunt Notari-
um extraneum nedum petere posse justum salari-
um, sed etiam aliquantulum plus justo propter
magnitudinem negotij: ita expresse Innoc. *hic in
ver. Notarius, vers. Si autem alius*, & paulò infra vers.
Vel dic quod loquitur, cui totidem ferè verbis sub-
scribunt Host. *n.* 3. Io. And. *n.* 7. & idem Host. in c.
Sicut, n. 5. *circa finem, supra Ne cler. vel mon.*

20 Sed alij simul jungunt ambas distinctiones su-
perius propositas; dicunt enim: Aut Notarius
habet salarium ex publico; & tunc subdistinguunt,
an officium talis Notarij sit de substantia ordina-
tionis, & hoc primo casu non liceat aliquid reci-
pere, cùm ejus officium sit de conferentibus ad-
21 ministrationem. Aut non est de substantia; & tunc
si salarium, quod solvitur non congruit scribenti
considerato labore, & negotij qualitate, licita sit
receptio. Ratio, quia non debet quis cogi mili-
tare proprijs stipendijs, ut in c. *Cum ex officij. de
praescript.* Sin autem salarium ut supra sit congru-
um, tunc receptio non sit licita, quin potius simoni-
aca, ita distinxit Anton. de Butr. *hic n.* 7. *vers. Dic ergo*
si salarium recipit ex publico, & Io. de Anan. *n.* 12.
vers. Quandoque aliquid recipitur; & quamvis Abb.
hic nu 3. *vers. Ad primum conclude*, hanc distinctio-
nem impugnat, eo quod nullo casu officium
scriptorum possit esse necessarium ad ordinem ri-
tè conferendum; tamen illam salvat Io. de Anan.
num. 12. *col. penult. vers. Tu considera*, dicens hanc fu-
isse mentem Doctorum, quod ex privilegio, statu-
to, vel consuetudine erat inductum, ut ordina-
tio, vel traditio pallij, vel collatio beneficij non
posset probari nisi per instrumenta, vel chartas
scriptas per certos Notarios ad hoc deputatos, &
hoc respectu officium talis Notarij dici poterat
necessariò requiri ad ordinem legitimè conferen-
dum, id est ad illius probationem, ne alioquin de
ordinatione dubitari contingeret, ut in c. *Legum*,
2. *qu.* 1. & notat glos. in d. c. *Sicut Episcopum*, *in ver.
Calamum*, 1. *qu.* 2 paria enim sunt non esse, vel pro-
bari non posse, l. *Duo sunt Titij, ff. de testam tutel.*
cum alijs allegatis per glos. *final.* in c. *Cum dilecti su-
pra de accusat.*

22 Verum Laurentius in d. c. *Sicut Episcopum* in
præcitata glos. *in ver. Calamum*, reprobavit supra-
scriptas distinctiones, censuitque Notarium non
posse aliquid exigere pro hujusmodi scriptura; nec
distinguendum esse an habeat salarium ex publi-
co, necne; qui textus prohibet, ut in collatione
ordinis; nec pro labore, nec charta liceat ali-
quid recipere. Unde Episcopus curare debebit,
ut sine muneris alicujus acceptione scribatur: &
hanc opinionem dicit posse defendi Cardin. *hic
num.* 1. *in prima opposit. vers. Ego tamen dico*, arg.
hujus litteræ, quæ expresse prohibet ministros,
vel Notarios aliquid capere, nec ullam adhibet
23 distinctionem. Et ad contrarium glossa, quod
quis non teneatur de suo facere beneficium, &
proprijs stipendijs militare, respondet Cardin.
Notarium extraneum non debere se ingerere
illicitè in officio, quod debet esse gratuitum.
Idcoque tenentur Episcopi deputare aliquos, qui
hoc

hoc liberaliter explicant, licèt hoc non faciant, & minus benè, secundum eum.

24 In omnibus tamen suprascriptis casibus, in quibus Doctores negant licere Notario aliquid recipere, intelligunt hoc procedere quando ex pacto, & conventione recipit. Sed si gratis, & spontè aliquid offeratur, & sine omni intentione ab initio ad hoc accesserit, simoniam non committit, cap. *Cum sit Romana, infra eod.* sive sit Notarius ordinationis, sive extraneus, & sive salarium habeat ex publico, sive non: & in hoc conveniunt glos. *hic in ver. Vendere*, Innoc. *post med. vers. Si quis autem*, Abb. Annq. *in fin.* Hostien. *num. 3.* Ioann. And. *num. 7. vers. Si omnino esset extraneus*: & re-
25 liqui omnes: præsertim si consuetudo vigeat aliquid offerendi, quod pietatem, & devotionem præseferat, ut cap. *Ad Apostolicam, infra eodem*, secundum Innoc. *ubi supra*, Hostien. *d. num. 3. vers. Maximè ubi consuetudo*, & Io. Andr. *d. num. 7. vers. Sed etiam talibus locis.*

26 In Concilio tamen provinciali quinto Mediolanen. *in titul. de Cancellario, & Notarijs tom. 4. Conciliorum part. 2. pag. 542. col. 2.* Recensentur quam plura instrumenta, & scripturæ, quæ à Cancellario, & Notarijs confici, & gratis dari debent; *& pag. seq. col. 1.* expressè cautum legitur, ut qui aliquid etiam à spontè dantibus perceperit, tum in conscientiæ foro ne suum faciat, sed pauperibus loci erogare omnino debeat; tum quadruplo mulctetur, quod vel in Ecclesiæ instaurationem, vel in Sacristiæ usum erogetur.

27 In hac varietate supervenit jus novissimum Concilij Trid. in d. *cap. 1. sess. 21.* quo disertis verbis statuitur, ut Notarij in ijs tantùm locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissorijs, aut testimonialibus decimam tantùm unius aurei partem accipere possint, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec Episcopo ex Notarij commodis aliquod emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directè, vel indirectè provenire possit; tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac statuta, & consuetudines etiam immemorabiles, ut corruptelas cassando, & interdicendo.

Quo decreto S. Synodus inter opiniones suprascriptas non obscurè probavit primam distinctionem Hugonis, & Bernardi, de qua supra *num. 15.* videlicet, ut Notarius non habens salarium ex publico possit mercedem accipere pro instrumento, seu litteris testimonialibus collationis ordinis; secus si habeat salarium: & consequenter Concilium rejecit opinionem Laurentij, de qua supra *num. 22.* Qui indistinctè negavit Notarium aliquid accipere posse etiam si nullum ei salarium sit constitutum: nam hoc casu ex Concilio licet mercedem accipere. Quatenus tamen Hugo, & Bernardus permiserunt Notario publicum salarium non habenti instrumentum collationis vendere, & sine limitatione pretium exigere, Concilium hoc non admisit, sed mercedem taxavit, & reduxit ad decimam unius auri partem, vulgò julium unum pro singulis litteris dimissorijs, vel testimonialibus.

28 Rursus Concilium non approbavit distinctioné Innocentij, & sequacium inter Notarium Episcopi, seu ordinationis, & Notarium extraneum; sed si Notarius non percipiat salarium ex publico, & non obstet contraria consuetudo, permittit ei accipere decimam partem unius auri, nec distinguit an sit Notarius extraneus, vel ad hoc officium deputatus: & in Cancellario Episcopi sæpius hoc declaravit S. Congregatio Concilij, ut dicam infra
29 *num. 31. & 35.* Et eodem modo non videtur Concilium admisisse aliam distinctionem Antonij de Butr. de qua supra num. 20. videlicet an salarium Notarij sit congruum, nec ne; sed ita demum voluit licere Notario mercedem accipere si salarium
30 nullum ei sit constitutum. Et pondera universalem negativam, nullum, quæ excludit salarium quantumcumque minimum, glos. in cap. *Statutum, §. Insuper, in ver. Nullum, de rescript. lib. 6.* glos. in cap. *Nemo potest, il primo, in ver. Obligari, de reg. jur. eod. lib.* Gemin. *cons. 35. nu. 5* Cravett. *cons. 294. num. 6.* Unde sibi imputet Notarius, qui modicum salarium acceptavit; per hoc enim se tacitè adstrinxit ad operas suas pro illo modico impendendas, exemplo ejus, qui beneficium acceptavit; nam tenetur illi inservire quantumcumque sit tenue, ut leg. & not. in cap. *Conquerente, supra de Cler. non resid.*

31 Porrò quemadmodum hæc Decretalis, licèt in specie loquatur in ordine, tamen à quibusdam generaliter intelligitur etiam in beneficio, ut hic refert Innoc. *in princ. in ver. Notarius, eodem modo* licèt Concilium in d. *cap. 1. sess. 21.* loquatur specificè in collatione ordinum: tamen S. Congregatio id ipsum declaravit in collatione beneficij, licèt ratione majoris laboris mercedem pinguiorem arbitrata fuerit. Sæpius enim censuit, Cancellarium posse pro qualibet scriptura collationis, vel institutionis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & cæteris omnibus computatis, unum aurum non excedat, & dummodo ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo præstitutum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores etiam occasione sigilli ullo modo directè, vel indirectè percipiant.

32 In alijs autem pluribus casibus sicut Episcopi, ita & eorum Cancellarij tenentur operam suam gratis præstare, ut patet ex infrascriptis resolutionibus S. Congregationis Concilij in causa Vicensi, & S. Congregationis Episcoporum in causa Gerunden tenoris infrascripti, videlicet.

Capitulum Vicense obtulit Sac. Congregationi Concilij supplicem libellum, quo conquerebatur tam Episcopum Vicensem, quàm ejus Notarios, & scribas pro diversis scripturis negociorum ad ejus jurisdictionem pertinentium non modicam pecuniarum quantitatem exigere, petebatque mandari Episcopo, ut ab ejusmodi exactionibus abstineret atque Notarios, & scribas coerceret, ne plus debita mercede reciperent.

Scripturæ autem negociorum, atque actuum prædictorum à Capitulo sigillatim expressæ, hæ fuerunt.

Collationum, institutionum, seu provisionum per obitum, vel resignationem etiam ex causa permutationis, vel aliàs.

Dimissoriarum, seu testimonialium, quæ conceduntur Presbyteris, seu Clericis ad alienas diœceses transituris.

Licentiarum recipiendi ordines ab alijs Episcopis.

Licen-

Licentiatum bis in die celebrandi.

Licentiatum dicendi Missas.

Licentiatum dicendi Missas matutino tempore, quas matutinales vocant diebus Dominicis, & festivis.

Licentiarum audiendi confessiones.

Licentiarum administrandi Sacramenta.

Licentiatum deserviendi beneficijs Curatis.

Licentiatum deserviendi beneficijs simplicibus.

Licentiarum ordinandi se ad titulum patrimonij, seu approbationem hujusmodi titulorum.

Licentiarum absentandi se ab Ecclesijs, & beneficijs.

Licentiarum quæstuandi.

Licentiarum sepeliendi cadavera intus Ecclesiam.

Mandatorum de publicando in Ecclesia initiandos sacris, vel minoribus ordinibus, vel tonsure clericali.

Dispensationum ad duo beneficia etiam similia sub eodem tecto.

Approbationum concurrentium ad vacantes parochiales in mensibus reservatis, quæ ad Curiam Romanam transmittuntur.

Approbationum Juris patronatus ea fundatione, vel dotatione.

Creationum Notariorum in parochialibus, & commissionum regiminis scribariarum earundem vacan.

Deputationum Oeconomorum dum beneficia vacant.

Executionum litterarum Apostolicarum gratiam, seu justitiam concernentium.

Die septima Februarij 1602 Proposito in Sacra Congregatione Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum hoc supplici libello, Patres primum mirati sunt aliqua ea suprapositis capitulis aliquo modo etiam absque ulla mercede concedi, nempe licentiam tum bis in die, tum etiam matutino tempore Missas celebrandi; & proinde mandarunt Episcopo significari, num hæc ipse concedat, quemadmodum proponitur.

Deinde quod ad pecuniæ, seu mercedis exactionem, ac solutionem pertinet, responderunt, Episcopo quidem in nullo ea supradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ca ijsdem capitibus, nempe propter approbationem ad audiendas confessiones; propter licentiam administrandi sacramenta; ob licentiam deserviendi beneficijs, ob licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia; ob licentiam, ut quis possit abesse à beneficijs; ob mandata publicandi in Ecclesia eos, qui primam tonsuram, vel minores, sacrosve ordines suscipere voluerint; adeò ut in nullo supradictorum casuum neque ratione scripturæ, nec sigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipere queat, sed gratis hæc omnia his, quorũ interest, debeant præstari. Verum quoad alia capita ita demum Notarium, vel Cancellarium posse aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium sit constitutum, cumque congruam tantum sui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationis Vicariorum in illis, unum aureum, & quoad litteras dimissorias, aut testimoniales decimam unius auri partem nunquam excedat.

Et cum pro parte Episcopi ad impediendam hujus decreti executionem habitus esset recursus ad Commissarium Cameræ, eo quod Cameræ interesset, quæ tempore sedium Episcopalium in Hispania vacantium emolumenta supradicta percipere consueverat: Commissarius inhibitionem concessit: ac propterea Capitulo petente inhibitionis moderationem, Sanctissimus D.N. mandavit, ut de hac re in Congregatione utraque parte audita, iterum ageretur.

33 In Congregatione præterita cum Procurator Capituli Vicen. esset conquestus, quod Episcopus pecuniam exigeret pro licentia bis in die celebrandi; S. Congregatio mandavit significari Episcopo, ut ne dum aliquid propterea non exigeret, sed nec ullam licentiam bis in die celebrandi ullo modo concederet.

Nunc idem Procurator petit hujusmodi decreti moderationem. allegat cap. Consulvisti, de celebrat. Missar.

S. Congregatio die 28. Februarij 1602. censuit hoc cap. Demendum ex decreto, & ea litteris, quæ dabuntur ad Episcopum, & relinquendum in dispositione juris communis.

Exemplum litterarum ad Episcopum Vicen. proposito, atque perlecto in S. Congregatione Cardinalium Concilij Trid. Interpretum supplici libello his litteris adjuncto, quem procurator Capituli istius Cathedralis exhibuit, Illustrissimi Patres eis singulis degustatis, atque perpensis, responderunt, Episcopo quidem in nullo supradictorum capitum licere quicquam accipere, vel percipere directè, vel indirectè. Notario autem, vel Cancellario nihil etiam licere accipere in plurimis ex eisdem capitibus; nempe propter approbationem ad audiendas confessiones; propter licentiam administrandi sacramenta ob licentiam deserviendi beneficijs; ob licentiam sepeliendi defunctorum corpora in Ecclesia; ob licentiam ut quis possit abesse à beneficijs; ob licentiam celebrandi Missas; ob licentiam colligendi eleemosynas; ob mandata publicandi in Ecclesia eos, qui primam tonsuram, vel minores, sacrosque ordines suscipere voluerint; adeo ut in nullo supradictorum casuum, neque ratione scripturæ, nec sigilli, nec laboris, nec alio titulo aliquid à quopiam percipi queat, sed gratis hæc omnia his, quorum interest, debeat præstari.

34 Verum quoad ad alia capita ita demum posse Notarium, vel Cancellarium aliquid percipere, si nullum sibi salarium, vel stipendium fuerit constitutum; tuncque congruam tantum sui laboris mercedem, quæ quoad litteras collationis, vel institutionis Curatarum Ecclesiarum, vel deputationem Vicariorum in illis unum aureum; & quoad litteras dimissoriaa, aut testimoniales, decimam unius auri partem nunquam caedat. Tenet amplitudo Tua non obscurè in singulis hisce capitibus Congregationis sententiam, cui conformius adhærebit, quò magis decet Prælatos à pecuniæ studio esse abhorrentes. Deus Amplitud. Tuam incolumen servet.

Romæ die 8. Martij 1602.

Decreta S. Congregationis Episcoporum Die 25. Octobris 1588.

Relatis,& latè discussis in S. Congregatione Illustrissimorum, ac Reverendissimorum S. R. E. Cardinalium super negotijs,& consultationibus Episcoporum, & aliorum Prælatorum, ac visitationibus Apostolicis deputatorum junctis capitibus S. D. N. nomine Canonicorum,& Capituli Gerunden. Ecclesiæ per memoriale Sanctitati suæ porrectum exhibitis una cum responsionibus nomine Reverendissimi D. Episcopi desuper factis, partium Procuratoribus etiam in contradictorio sæpius auditis: eadem S. Congregatio, cui negotium fuit remissum à Sanctitate sua super unoquoque respondendum fore censuit prout infra.

35 Ad primum, & secundum quatenus asserit R. D. Episcopum a provisis in forma dignum à Sede Apostolica exigere pro collatione in vim Apostolici mandati facienda julios duos pro quolibet de creto valoris beneficij,& pro collationibus, quæ ipse facit jure ordinario, pro qualibet provisione aliquando sex, aliquando septem scuta ; & à provisis ab inferioribus etiam exemptis , quorum collationes ab ejus Vicario vult approbari, & ratificari, sub solutione præfata. S. Congregatio inhærendo responsioni jam factæ per Illustrissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales pro interpretatione,& executione S. Concilij Tridentini deputatos, dicit pro collatione, aut institutione Ecclesiarum Curatarum Cancellarium posse in singulis accipere mercedem suo labori convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, & cæteris omnibus computatis unum aureum non excedat ; & dummodo ipsi Cancellario salarium nullum pro officio suo exercendo constitutum sit, & ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumenti collatores, aut institutores ullo modo directè, vel indirectè percipiant: & idem servandum in omnibus alijs etiam simplicibus beneficijs quibuscumque.

36 Ad tertium super juribus competentibus dicto Episcopo ex consuetudine pro decretis per eum in testamentis clericorum interpositis, illorumque ut ajunt, insolita exactione: dicitur , quod si aliquid de jure, vel præscripta consuetudine exigi debeat propter decreta in testamentis interponi solita ab Episcopo, non excedat ut taxa, seu summa antiquitus consueta, quæ semel solvatur etiam si plura legata pia in eodem scripta sint testamento, & de illa ab Episcopo, non autem ab hæredibus, vel ab alio merces Notarij detur.

37 Ad quartum super licentijs bis celebrandi , ac pecunijs, quæ pro illarum expeditione , ut asseritur, solvuntur , miratur S. Congregatio agi de his licentijs concedendis: nam id non nisi ex magna necessitate fieri debet,& magna cautela, ut puta in locis, ubi perpaucissimi sunt sacerdotes, vel adsint impedimenta adversariorum Fidei, vel quid simile, quæ cessant eo in loco, ubi vix evenire possint alii casus à jure permissi; nec concedi potest hæc licentia ab Episcopo generaliter quasi privilegium alicujus sacerdotis, sed tantùm in aliquo casu particulari necessitatis causa ab Episcopo examinanda ; & si quando concedi contingat, gratis prorsus etiam quoad mercedem Notarij concedatur.

Ad quintum,& sextum super pecunijs, quæ ab Episcopo, ut fertur, exiguntur pro litteris dimissorijs,& testimonialibus, aut commendatitijs, necnon publicationis, ut ipsi vocant, quæ promovendis ad sacros ordines concedi solent : dicitur ad unguem servari debere decretum S. Concilij Tridentini *cap. 1. de reformat. sess. 21.*

Ad septimum super solutionibus, quas fieri exponitur, pro licentijs exercendi curam animarum, confessiones audiendi, coadjutorijs , earumque revocationibus: dicitur gratis omnino licentias concedendas, ex decreto ejusdem S. Concilij *cap. 15. de reform. sess. 23.*

38 Ad octavum super exactione, quæ fieri præsupponitur unius argentei pro dispensationibus matrimonialibus exequendis, litterarum Apostolicarum clausulis non obstantibus: inhærendo responso desuper facto per supradictos Illustrissimos, & Reverendissimos DD. Cardinales Concilij prædicti Interpretes, dicitur pro dispensationibus matrimonialibus non licere Episcopo, vel ejus Vicario quidquam accipere, vel ratione taxæ, etiam ex immemorabili consuetudine, nec ratione sigilli, vel alicujus alterius rei : quapropter decretum illud, quod poni solet in litteris dispensationum matrimonialium , ut nihil muneris, aut premij etiam sponte oblati accipi possit pro illarum executione, ita intelligendum est, ut neque Ordinarius ipse, neque Vicarius ejus quidquam prorsus etiam pro mercede laboris , quam ex ea susceperint , capere possint : Notarius verò pro examine testium quartam partem auri, seu ducati, licitè accipere posse.

39 Ad nonum super exactione, quam fieri asserunt juliorum quatuor ab examinatis,& approbatis ad Parochiales obtinendas examinatori solvendorum: dicitur abolendam fore, gratisque examen, & approbationem esse faciendam, juxta decretum S. Concilij prædicti *c. 18. de reform. sess. 24.* sub pœnis in eo contentis.

Ad decimum super exactione scutorum sex, quam facere dicunt Episcopum à Presbyteris volentibus sepeliri in ambitu Ecclesiæ contra formā decretorum synodalium,& provincialium : dicitur servandam fore consuetudinem si qua est Ecclesiæ Gerund. ejusque provinciæ, non permittendo quemquam sepeliri intra Ecclesiam absque Episcopi licentia: sed quod pro ea solvantur scuta sex, non benè sonat , & potius ad avaritiam, quam ad reprimendas importunorum preces, videtur inductum; ideo vel tollendam , vel moderandam, ut aliquid honestum solvatur pauperibus erogandum, vel saltem in Ecclesiæ ejusdem manifestam,& apparentem utilitatem convertendam.

41 Ad undecimū super edicto, quo Parochis prohibetur, ne sponsos matrimonio conjungant, etiam solemnitatibus à Tridentino Concilio requisitis, expletis, nisi habeant in scriptis licentiam ; quæ tamen non datur absque solutione , ut asseritur, dimidij unius julii. Dicitur quod si ex aliqua rationabili causa prohibetur, ne Parochi solemnitatibus à d. Concilio ordinatis, matrimonio aliquos conjungere possint, nisi habita prius licentia ab Episcopo; hoc jure ipsi Episcopo lex aliqua præscribenda non est, sed servatis omnino, quæ ex eod. Concilio substantialia sunt, quoad solemnitates dumtaxat, suæ tantum conscientiæ, & regimini relinquendum. Similiter etiamsi quomodoli-

dolibet in aliquo Castro, seu Oppido id prohibere convenit, quod tamen nonnisi ex aliqua urgenti causa faciendum videtur: sicut enim Episcopus summopere debet animadvertere ne matrimonia sine solemnitatibus prædictis fiant; ita etiam cavere ne difficiliores reddantur matrimoniorum contractus novas sine magna causa addendo necessitates: si tamen aliqua licentia opus erit, nihil omnino etiam à Notario pro ea exigatur, sed si ex antiqua forsan præscripta consuetudine aliquid Episcopo, quasi in signum lætitiæ donari gratis soleat, non videtur penitus improbandum.

42 Ad duodecimum super eo, quod Episcopus ampliat, ut asseritur, consuetudinem exigendi donativum sibi factum in eius ingressu, ut exigatur etiā ab obtinentibus beneficium post ingressum, denegando etiam litterarum executionem, & beneficiorum possessionem, donativo prius non soluto: dicitur id reprobatum esse ex decreto S. Concilii Tridentini *c. 14. sess. 24.* & propterea abstinendum, prout abstineri per procuratorem Episcopi responsum fuit.

43 Ad decimumtertium super annata, quam prætendit Episcopus, ut fertur, pro beneficiis de novo erigendis, seu instituendis: dicitur benè à procuratore Episcopi responsum fuisse negando huiusmodi annatam exigi; & propterea ut ita fit, decernendum fore, ut nihil exigatur, nisi ubicumque necessariò aliquis processus fiet; tunc enim Notario scribenti pro suo labore aliquid honestum esse solvendum, non videtur inconveniens.

44 Ad decimumquartum super eo, quod Episcopus, si capellania uniatur dignitati, quæ aliàs in nihil contribuere tenetur, vult ratione capellaniæ ab obtinente dignitatem exigere jus visitationis, & donativum. Respondetur omnia jura, quæ Episcopo competebant in capellania ante unionem, remanere Episcopo, nisi contrarium in ipsa unione Apostolica auctoritate fuerit expressè dispositum.

Ad decimumquintum super eo quod Episcopus utatur nimis frequenter censuris, ut obijcitur, in causis civilibus, & parvi momenti: dicitur, Episcopum non debere inferre censuras, nisi servata forma d. S. Concilii *c. 3. de reform. sess. 25.*

Ad decimumsextum de persona Vicarii, & Officialis generalis, confidit S. Congregatio Episcopum talem Vicarium, seu Officialem generalem constituere, qualem insignem illam decet Ecclesiam.

45 Ad decimumseptimum super eo, quod Episcopus ordines generales confert ut plurimum in capella Ecclesiæ remota, & obscura, & quandoq; in alia eius palatii nulla præcedente intimatione, nec vocatis Canonicis: dicitur ab Episcopo servandum fore in omnibus decretum S. Conc. præd. *c. 8. de refor. sess. 23.*

46 Ad decimumoctavum super eo, quod Episcopus non permittit, ut exponitur, Parochos, & Beneficiatos facere servitium alterius Beneficiati in eadem Ecclesia, vel alia etiam provisi non residentis, nisi habita licentia, & pro ea julijs octo, & denariis quatuor persolutis dicitur quod ubicumque Parochus suæ parochiæ curæ animarum sibi commissarum, & Beneficiatus muneri suo plenè satisfecerit, si quod tempus superfit, ut quandocumque alterum fortè impeditum adjovet, non videtur prohibendum: quod autem pro licentia aliqua taxa solvatur, saltem post Concil. Trident nullo modo probatur.

Prosp. Fagn. int. part. 5, lib. Decretal.

47 Optaret tandem S. Congregatio, ut Episcopis pro sua pietate, & populi sibi commissi ædificatione non solùm ipse, quod speratur, sed etiam agat ut alii officiales, & ministri, & notarii abstineant ab omnibus exactionibus vel insolitis, vel immoderatis, ita ut appareat nihil ex cupiditate, sed omnia ab eo honestè, & moderatè fieri ad Dei gloriam, & salutem animarum. Actum in S. Congregatione die, & anno superius annotatis.

48 Porrò in omnibus suprascriptis casibus, in quibus Notario aliquid accipere non licet, si de facto accipiat, est simoniacum, quia prohibitum: non prohibitum, quia simoniacum, secundum Petr. Hispan. Lau. & Goffred. quos hic refert. Io Andr. *n. 6. in fin.* licèt Vincent. contra: & ita intelligo infra scriptam resolutionem S. Congregationis Concilii videlicet.

An Notariis pro litteris dimissorialibus plusquam decimam unius auri partem accipientes contra id, quod statuitur decreto Concilii Trid. *c. 1 sess. 21.* simoniam committere censeatur: S. Congregatio censuit committere simoniam: alioquin si hoc esset naturaliter, & intrinsecè malum non potuisset Ecclesia statuere, ut liceret Notario decimam auri partem accipere. ut notatur in c. *Ex parte, il primo in glos. dimittere. de offic. deleg.*

Et de supradicta distinctione vide quod latissimè scripsi in cap. *Cum pridem, à n. 2. usque ad nu. 30. supra de pactis*; ubi etiam habes articulum, quem hic prosequitur Abb. *n. 6* videlicet, an Papa possit involvi crimine simoniæ, *in 3. quæst. à n. 53. usque ad n. 141.*

De Simonia.

Cap. Accusatum.

SVMMARIVM.

1 *Accusatus de simonia, de qua prius erat infamatus, est ipso iure suspensus tam quoad se, quàm quoad alios.*
Et quid post Constitutionem Martini V. Ad evitanda, n. 9.
2 *Simoniacus in ordine habet characterem vitiosum.*
3 *Accusatus de simonia non praecedente infamia est suspectus quoad se, sed non quoad alios.*
4 *Simoniacus pendente accusatione ab administratione Divinorum prohibetur.*
5 *Prohibitio Divinorum est suspensio.*
6 *Accusatus de simonia interim suspenditur à celebratione missæ.*
7 *Suspectus, & excommunicatus à iure potest suspendi, & excommunicari ab homine.*
8 *Simonia est morbus cancrosus, in quo spes est ferro ignito.*
9 *Accusatus, & infamatus de simonia hodie non est suspectus quoad alios, nisi sit publicè denunciatus per sententiam.*
10 *Inquisitio, vel accusatio, denunciatio, & exceptio an impediant promotionem, vel electionem.*

1 ACCVSATVM Ad faciliorem intelligentiam præmitte hoc cap. & cap. sequens habere locum in accusato de simonia, qui prius erat publicè diffamatus, & de quo aliqua signa apparebant, ut cap. *Sicut*, *il primo*, *infra eod* Talis enim erat ipso jure suspensus tam quoad se, quàm quoad alios, ut cap. *Præter hoc*,
2 § *Verùm*, *in fin. 32. d. ft* cap. *Quibusdam*, & cap. *Reperiuntur*, *1. q. 1* Præsertim simoniacus in ordine, qui habet characterem vitiosum, ut cap. *Tanta nu-*
3 *fra eodem*. Secus verò si accusatus esset aliàs simoniacus occultus ; quia tunc quamvis esset suspectus quoad se, sicut quilibet existens in peccato mortali, non tamen quoad alios, ut cap. *ult. supra de cohabitat. cler. & mulier* cap. *Sacerdotes*, *1. q. 1. &* ita intelligunt hoc cap. cum cap. *seq.* glossa *1. hic*, Innocentius, Abb Antiq. & Hostien. omnes *in princip.* Butr. *nu. 3. & 4. verf. Vel dicit glossa* , & alii communiter.

4 Hoc præmisso, cùm Papa hic dicat, necesse habuimus prohibere, nec accusatus de simonia missarum solemnia celebraret : hinc emerserunt duo intellectus ad hanc Decretalem. Primus est exponendo verbum *prohibere*, scilicet de facto, non autem de iure : nam cùm talis in veritate jam esset ipso jure suspectus, non fuisset necesse illum de novo suspendere. sed ne divina celebraret prohibere, hoc referens ad nudam prohibitionem facti, non autem juris, secundum Host. *hic num. 2*, Ioan Andr. *n. 1. in ver. Prohibere*, Butr. *n. 4.* & Cardin. *ante n. 1. verf. Sed potest legi* : & juxta hanc lecturam Decretalis summatur sic secundum Abbatem, Io. de Anan Mar Socin. & Felin. Simoniacus pendente accusatione ab administratione divinorum prohibetur Hoc dicit cum c seq

5 Secundus intellectus, qui magis placet Cardin. accipit ver. *Prohibere* pro suspensione, quia prohibitio divinorum est suspensio, cap. *Item*, *de sent. excomm. lib. 6.* & juxta hanc lecturam sic summat
6 Cardinalis. Accusatus de simonia interim suspenditur à celebratione missæ · hoc intendit cum
7 cap *seq.* Quod si obijcias. quare ergò suspenditur, cùm jam suspensus sit ? Respondetur secundum Host. ib Andr. Butr & Card. proximè citatos, suspensum à jure posse nihilominus suspendi ab homine : nam & excommunicatus excommunicatur, ut cap. *sta quorundam*, *infra de Iudæis*, *& leg.* & not. in cap. *Cum pro causa*, & in cap. *Officii*, *de sent. excomm.*

8 Quamvis autem hoc cap. & cap. sequens loquantur de simonia, quæ ut ait Goffred in cap. *Tanta*, *infra eodem*, & Ioan. Andr. *hic n. 2* est morbus cancrosus, in quo opus est ferro ignito, cap. *Reperiuntur*, 1. *quæst* 1. tamen obtinent etiam in aliis criminibus, secundum Innoc. *hic num. 1. verf. Et non obtinet solum in simonia*, & Hostiens *in princ*, per l. 1. C *d. de Reis postulatis*, *lib. 10.* & cap. *Presbyter*, *3. quæst. 5.*

9 Cæterum adverte, quia licèt inspecta iuris communis dispositione accusatus de simonia, vel alio crimine, de quo prius erat infamatus, sit ipso jure suspensus etiam quoad alios, ut dictum est supra in principio : hodie tamen hoc non obtinet, nisi etiam sit suspensus, & publicè denunciatus per sententiam hominis ; quia ex Constitutione Martini V. edita in Concilio Constantiensi, quæ incipit, *ad evitanda scandala* ; licitè communicamus etiam in divinis officiis, & receptione Sacramentorum excommunicatis, suspectis, & interdictis, nisi sint publicè denunciati per sententiam hominis, aut notorii Clericorum percussores : de cujus Constitutionis intellectu, & robore latissimè disseruimus in cap. *Quod à prædecessore*, *infra de schismaticis*, ubi plenè videas. Hæc de celebratione divinorum, & Sacramentorum administratione.

Quid autem juris sit in promotione, vel electione videlicet an impediatur per inquisitionem, vel accusationem, denunciationem, & exceptionem, distingue ut plenè scripsi in cap. *Omnipotens*, *supra de accusat* & *hic* per Innocentium, & Henric. Boich.

De Simonia.

Cap. Quotiens.

QVOTIENS. Idem dicit, quod præcedens, nisi quod illud cap. loquitur in accusato de simonia, de qua tamen erat publicè infamatus, ut ibi dixi *n. 1.* hoc verò de inquisito, qui similiter erat infamatus, cum inquisitio non fiat nisi præcedente infamia, cap. *Qualiter*, *il secundo*, cap. *Cum oporteat*, & cap *Inquisitionis*, *supra de accusat.* Rursus illud loquitur de simonia in genero ; hoc verò specificat de simoniaco in ordine: quare ad intellectus hujus cap. vide quæ scripsi in cap. præcedenti.

De Simonia.

Cap. Ex diligenti.

SVMMARIVM.

1 *Homagium facere pro habendis spiritualibus simoniacum est.*
2 *Homagium est munus ab obsequio.*
3 *Simoniacum est contra divinas, & humanas leges dare aliquid temporale pro collatione beneficii ecclesiastici.*
Intellectus huius capituli, ibidem. & num. seqq. usque in finem.
4 *Lex divina, & humana quæ dicatur. & num. seqq.*
5 *Simonia crimen est merè ecclesiasticum.*
6 *Ius divinum an dici possit ab Ecclesia extensum.*
7 *Papa recipiendo pecuniam pro benefici collatione an incurrat crimine simonia.*

1 EX DILIGENTI. Pro habendis spiritualibus homagium facere simoniacum est: hoc dicit, sunt duæ partes. In prima ponitur supplicantis narratio petitio, & obligatio In secunda petitionis exauditio cũ determinatione, & litterarum datio, ibi, *Quocirca*.

Nota primò ex hac Decretali, simoniacum esse homagium facere, seu fidelitatem præstare pro beneficio ecclesiastico obtinendo, ut hic est casus, & in cap. *fin. infra de regul. iur.* ubi dicitur indignum esse, & à Romanæ Ecclesiæ consuetudine alienum, ut pro spiritualibus homagium quis facere compellatur: est enim monus ab obsequio indebitè impenso, quod simoniam inducit, c. *Sunt nonnulli*, *1 q 1.* & hic notat glossa 1. & DD.

Se-

3 Secundò nota litteram ibi, *cum hac taliter præ-
stita divinis, & humanis legibus contraire noscantur:
& deinde collige simoniacum esse, & lege divi-
na prohibitum præstare homagium, & sic dare a-
liquid temporale pro collatione beneficii eccle-
siastici. Et quamvis glossa in ver. *Divinis*, expo-
4 nat verbum illud, *divinis*, idest canonicis, prout
exponitur in cap. *Quod suspecti*, 3. q. 5. & verbum
humanis, interpretetur, idest civilibus, dum alle-
gat l. *Si quemquam*, C. *de Episc. & Cleric.* & Authen.
de Sanctiss. Episc. circa princ. § *Sed neque collat.* 9. &
hanc expositionem sequatur Præpos. in c. *Latorē*,
n. 31. 1 *q.* 1. Hæc tamen primæ glossæ expositio
non videtur admittenda; quia cum crimen simo-
niæ sit merè ecclesiasticum, & leges civiles non
possint se de illo intromittere, glos. fin. in c. *Cum
sit generale, de foro compet.* quam sequuntur com-
muniter Doctores teste Io. de Anan. in cap. 1. *n.*
9. *supra eod.* & Iulio claro *in pract. crimen.* §. *Simo-
5 nia n.* 7. *vers. Hoc crimen.* Verbum illud, *humanis*,
non potest exponi pro civilibus; quia non est cre-
dendum hunc canonem voluisse canonizare le-
ges civiles: de hoc crimine statuentes, & ponen-
tes falcem in messem alienam, ut in cap. *Ecclesia
sanctæ Mariæ*: cum ibi not. per. DD. *supra de Con-
stit.* Sed intelligi debet humanis, idest canonicis,
seu ecclesiasticis & consequenter præcedens ver-
bum, *divinis*, cùm ponatur ad differentiam ca-
nonicarum, non potest exponi pro canonicis, a-
lioquin perinde esset ac si dixisset textus, cū hoc
canonicis, & canonicis legibus noscatur contra-
ire: & sic esset nugatoria propositio Vnde merito
glossa transit ad secundam expositionem intel-
ligendo propriè illud verbum, *divinis*, quia hoc
est contra vetus, & novum Testamentum, ut in c.
Qui studet, 1. *quæst.* 1.
6 Nec relevat quod Præpos. in cap. *Latorem n.* 31.
vers. Non obstat, 1. *q.* 1. dicat illam glossam esse intel-
ligendam de jure divino ab Ecclesia extenso,
dum allegat textum in d. cap. *Qui studet*, qui lo-
quitur de simonia in ordine. Imò enim hinc po-
tius colligitur glossam sensisse pari passu ambula-
re simoniam in ordine, & in beneficio, dum ad
probandum simoniam in beneficiis esse damnatā
in veteri, & novo Testamento adducit textum,
qui loquitur de simonia in ordine. Præterquam
quod jus divinum extensum verè, & propriè non
est aliud à jure divino, sicut patet in naturalibus;
nam pellis extensa, est eadem met pellis: nec pro-
priè hæc dicitur extensio, sed comprehensio, arg
l. *Neque*, *ff. de legib.* & eorum, quæ notant Cyn &
Bart in l. 1. C. *de interdict.* Quod si extensio simo-
niæ fieret ultra jus divinum, jam non verificare-
tur, quod dicit glossam simoniam in beneficio es-
se prohibitam in veteri, & novo testamento: nam
potius esset prohibita ex Constitutione Ecclesiæ.
7 Atque ita hic juncta glossa est casus apertus con-
tra eos, qui tenent vendere titulum beneficii ec-
clesiastici non esse simoniacum, quia prohibitum,
cum tituli beneficiales sint de jure positivo; inter
quos recensentur Henric. Boich. in cap. 1. *in pric.*
Ne Præl. vices suas, & Cardin in cap. 1 *num. supra
eod.* inferentes propterea Papam recipiendo pe-
cuniam pro beneficii collatione non involvi cri-
mine simoniæ. Et de communi opinione testan-
tur Io. de Anan. in d. cap. 1. *post num.* 7 Felin. *ibid.
num.* 2 & in cap. *Ex parte*, *il primo*, *num.* 1. *vers.
Dicunt hic Moderni*, *de offic. Deleg.* Præpos. in d. cap.
Prof. Fagn. *in* 1. *part.* 5. *lib. Decretal.*
Latorem, *num.* 29. 1. *quæst.* 1. & Iul. Clar. *in d.* §. *Si-
monia*, *num.* 5 *vers. Quare etiam.* Sed in contrarium, ut video, est textus hic, & ad idem sunt jura aperta in cap. *Ex multis*, 1. *quæst.* 3. cui responderi non potest, ut inquit Felin. in cap. 1. *num.* 2. *vers. Sed fortius urget*, *supra eod.* Item in c. *Salvator*, in cap. *Si quis dator*, & in cap. *Si quis obiecerit*, *ead. cau. & quæst.* & in cap. *Presbyter*, 1. *quæst.* 1. Hunc articulum latissimè prosequor in cap *Cum pridem*, *supra de pact.* ubi à num. 42. usque ad num. 50 expendo singula jura proximè citata, & totam materiam examino per quinque principales quæstiones à num. 2 usque in finem, ibi videas.

De Simonia.

Cap. Nobis.

SVMMARIVM.

1 *Electio simoniaca est cassanda si electoribus propter hoc sit promissa pecunia, quamvis electus ignoret.*
2 *Non dispensat Episcopus cum electo reprobato propter initium simoniæ, & n. 9.*
3 *Electio est simoniaca etiam cum pecunia promittitur vni tantum electoribus, licèt electus hoc ignoret, & n. 16. & seqq.*
4 *Electio tota cur inficiatur ex voto vnius simoniaci, non autem ex voto vnius excommunicati ignoranter adhibiti.*
5 *Præsentatio, collatio, & electio vitiantur ex simonia unius, si competant pluribus vt vniversis. Secus si ut singulis.*
6 *Electio eodem modo est simoniaca, si pecunia electoribus sit promissa, ac si soluta fuerit.*
7 *Simonia non tantum realis, sed etiam conventionalis reddit electionem ipso iure nullam, & n. 13*
8 *Electio quamvis sit simoniaca, non tamen vitiatur quando pecunia el gentibus datur, vel promittitur malitiosè, & in fraudem electi, & n. 32.*
9 *Dispensare non potest Episcopus post electionem cassatam cum simoniacè electo etiam ignorante.*
10 *Electio Papæ per simoniam celebrata an & quando sit ipso iure nulla, & num. seqq vsque ad num. 102.*
Quid si ipsemet electus cum Cardinalibus votum dantibus simoniam commiserit, n. 11 & 56
Et quid si alius eam commiserit electo contradicente, num 30.
Et quid si ille hoc fecerit malitiosè, & in fraudem electi, n. 32.
Et quid si non malitiosè, sed tamen electo ignorante, n. 35. usque ad n. 83.
Et quid si electus postea ratum habuerit, n. 83.
Et quid si simonia per alium commissa fuerit electo sciente, & tacente. n. 56.
11 *Electio Papæ celebrata per simoniam commissam cum Cardinalibus votum dantibus ab ipsomet electo, vel ab alio de illius voluntate, est ipso iure nulla ex Constitutione Iulii II. & n. 50.*
12 *Nec per successivam inthronizationem, vel adorationem, aut cursum temporis convalescit.*
Constitutio Iulii II. an sit intelligenda de illa tantùm simonia, quæ notoria est, ibidem, & n. 78.
13 *Constitutio Iulii II. irritat electionem Papæ factam*

cen-

consensus requirit.

7 *Electionem inferiorum per simoniam electo ignorante commissam non esse nullam, quibus fundamentis probetur.*

68 *Pœna imposita per verbum futuri temporis intelligitur per sententiam, & n. 79.*

Pœna non censetur ipso iure inflicta, nisi iure id caveatur, ibidem.

72 *Constitutio Iulii II. supponit crimen in simoniace electo, cui gravissimas pœnas infligit, & n. seqq.*

Simonia punibilis non committitur absque peccato, ibidem.

73 *Ignorantia excludit delictum, & n. 76 & seqq.*

74 *Simonia punibilis non cadit in ignorante, & n. 77.*

75 *Anathema quis esse non potest pro peccato alieno.*

77 *Committere quis non dicitur per se vel per alium, quod prorsus ignorat:*

78 *Ignorantia simoniæ probatur per iuramentum electi, nisi ex adverso probetur scientia.*

81 *Gratis data gratis dari debent, ut iusta sit datio, nisi ignorantia à peccato excuset, & n. seq.*

82 *Simoniaca hæresis qua ex natura rei impedit acquisitionem spiritualium quæsit.*

Baptizati, & ordinati ignoranter per simoniacam heresim recipiunt characterem, & gratiam sacramentalem, ibidem vers. Quinimò.

83 *Simonia committitur quandocumque electus consenserit sive ante electionem, sive post.*

Declaratur, 85.

84 *Ratihabitio in maleficiis retrotrahitur, & mandato comparatur.*

85 *Ratum quis habere non potest quod suo nomine gestum non est.*

86 *Simoniam propriè non committit, qui posteaquam contradixit, & ius plenum acquisivit, pecuniam solvit.*

87 *Simoniam committere non dicitur ratam habens dationem pecuniæ non suo nomine factam, sed tamen cogendus est beneficio renunciare.*

89 *Fallit in Papa.*

90 *Electio Papæ de iure communi non inficitur ex eo quod electus ratam habeat pecuniæ solutionem suo nomine factam eligentibus.*

Et quid ex Constitutione Iulij II. n. 93.

91 *Fictio potest operari quod veritas ipsa operatur.*

92 *Fictum non habet esse realiter, sed intellectualiter.*

93 *Verba intelligi debent secundum veritatem, & non secundum fictionem.*

94 *Dispositio loquens de aliquo actu in materia stricta non comprehendit fictum:*

95 *Fictio fundatur super falso.*

96 *Electus qui novit simoniam cum eligentibus commissam, tacendo & non contradicendo consentire videtur.*

97 *Simoniam scientes sive expresse consenserint, sive tacuerint, sive turbare noluerint, simoniaci sunt, & simoniacè promoti.*

98 *Simoniam non committit verè, sed præsumptivè qui tacet & non contradicit.*

99 *Taciturnitas est quid medium inter consensum, & contradictionem.*

100 *Taciturnitas non sufficit in re gravi, & onerosa: sed requiritur expressus consensus.*

101 *Constitutio Iulii II. intelligi debet de simonia vera, non autem de præsumpta, quæ elicitur ex scientia, & taciturnitate electi.*

102 *Electio Papæ propter simoniam commissam de voluntate electi cum aliquo votum non habente an sit irrita necne, & n. seqq usque in fin.*

103 *Quid si pecunia alicui Magnati soluta fuerit ad hoc ut libertatem electionis de facto non impediat.*

Et quid si fuerit soluta ad hoc, ut quempiam ex electoribus inducat ad eligendum, & n. 107.

104 *Vexationem pecunia redimere in iure spirituali quæsito non est simoniacum. Secus in iure quærendo, & n. seq.*

105 *Simoniacus est electus, & beneficio renunciare tenetur, si de illius voluntate pecunia soluta fuerit contradictori, ut à contradictione desistat.*

106 *Simoniacum non est si eligentes inscio electo dent alicui Magnati pecuniam, ut in sua libertate eligendi de facto non impediat.*

107 *Simoniacum est dare pecuniam amico, vel consanguineo eligentis, ut eum inducat ad eligendum; idque si fiat de voluntate electi, irrita est electio.*

108 *Fallit si eligens alias electurus erat, & numero seq.*

109 *Preces non inducunt simoniam si eligendus aliàs erit idoneus.*

110 *Simoniacum est si quis det pecuniam non ordinatori, sed alteri pro ordine, quem aliàs obtenturus erat.*

111 *Simoniacus est electus, qui pecuniam dedit amico, vel consanguineo eligentium, sed electio non est simoniaca si alias electuri erant, & n. seqq.*

112 *Regiminis locus præsentibus, & ambientibus est denegandus.*

NOBIS. Electio simoniaca est cassanda
si electoribus propter hoc sit promissa
pecunia, quamvis electus ignoret: & si
1 hoc factum fuerit in fraudem electi.
Hoc dicit primò secundum Ioan. *Andr* & omnes.
Secunda pars legitur simpliciter secundum Innocent.

Sed juxta intellectum glossæ, qui magis con-
sonat literæ, & videtur communiter approbari,
2 hoc intendit. Cum electo reprobat, propter viti-
um simoniæ tamen dispensat Episcopus: & ita
sunt duæ partes principales. Secunda ibi, ad ulti-
mum. Prima subdividitur in consultationem, &
responsionem. Secunda ibi, *Quia igitur.*

Nota primò ibi, *uni, vel omnibus.* Simoniacam
esse electioné non modo cùm promittitur pecu-
3 nia omnibus electoribus, sed etiam cum promit-
titur uni tantùm prout *hic* notant Host. *in princ.*
in ver. Vni vel omnibus, Io. Andr. *num. 1. in verb.*
Vni, Ancharan. *in 2. notab.* Cardin. *in ult. quæst.*
Abb. Io. de Anan. & Marian. Socin. omnes *in pri-*
mo notab. & decidit Rota coram Cardinali Sera-
phino *decis. 516. num. 1.* Atque ita electio celebrata
in plena concordia inficitur propter simoniæ vi-
4 tium ab uno ex eligentibus perpetratum etiam
electo ignorante, ut hic est casus, & latiùs dicam
infra *num. 16.* Quod videtur mirabile secundum
Abbatem, quia interventus unius excommuni-
cati ad electionem ignoranter admissi non vitiat
totum actum, ut cap. *fin. de Procurat.* & notatur in c.
Illa de elect. Sed ratio diversitatis potest esse secun-
dum Marian. Socin. quia actus unius excommu-
nicati non attribuitur in solidum electioni, sed
actus simoniaci in solidum electioni attribuitur.

Sed hæc ratio plenè non satisfacit, quia adhuc re-
manet dubium cur magis tribuatur electioni in
solidum actus simoniaci, quàm excommunicati:
Io. de Anania *n. 1.* dicit vitium excommunicatio-
nis esse personale, sed vitium simoniæ quodam-
modo dici posse vitium reale, & magis actum re-
spicere, quam personam. Iudicio meo potest es-
se ratio, quia votum excommunicati non est nul-
lum propter delictum circa electionem commis-
sum; & ideò in illam non influit, nec nocet igno-
rantibus: at votum simoniaci est infectum ob vi-
tiũ quod intrinsecè inest electioni, cujus est pars;
unde nil mirum si votum unius pecunia venditũ,
& corruptum totam massam electionis corrum-
pat, arg. cap. *Si adscripturas, 9. dist.* & cap. *Per in-
quisitionem, supra de elect.* & hæc fortè fuit inten-
tio Mariani Socini. & Io. de Anan.

5 Procedit autem conclusio supra firmata tam
in electione, quàm in collatione, & præsentatio-
ne, dummodo tamen hæc competant pluribus ut
universis, seu collegialiter, prout loquitur hæc
Decretalis: hoc enim casu omnium est electio,
collatio, & præsentatio; ideoque simonia cum al-
tero commissa inficit, & vitiat totam electionem,
collationem, & præsentationem, ut dictum est.
Secus verò si hæc competant pluribus ut singulis;
non autem jure collegii, quia tunc quilibet per
se confert, seu præsentat, & tot sunt collatores,
patroni: ideoque una collatio, vel præsentatio
vitiosa in alterum non influit, sed habet locum
regula Sexti. *Utile, per inutile,* &c. & in his termi-
nis loquitur Rota *decis. 550. n. 2. par. 4. divers.* quã
novissimè sequitur Nicol. Garz. *de benef. par. 8. c. 1.
num. 12.* & vide quod scripsi in cap. *Massana, su-
pra de elect.*

6 Secundò nota ibi, *promiserunt se pecuniam so-
luturos;* eodem modo simoniacam esse electionem
si sola promissio pecuniæ præcesserit, ac si solu-
tio præcessisset, concordat c. *Veniens, supra eod.*
pari enim passu ambulant promissio, & solutio,
l. *fin. C. Ad l. Falcid.* & ita hic firmant Holt. *num. 1.*
Anchar. *in 3. notab.* Abb. & Io. de Anan. ambo in
2. notab. & Felin. *n. 2.* qui plura objicit, & obje-
7 ctis respondet. Quod nota contra opinionem il-
lorum, qui dixerunt electionem simoniacè factam
esse nullam, dumtaxat si simonia sit realis ab utra-
que parte completa, secus si sit conventionalis:
quos copiosè cumulat Nicol. Garz. *de benef. par. 8.
c. 1. n. 17. & seqq.* in contrarium enim est hoc cap.
quod clarè loquitur de simonia conventionali,
& concordat Constitutio Martini V. edita in Cõ-
cilio Constantiensi *sess. 43. de simonia*, incipien.
Multæ tom. 3. Concil. par. 2. fol. 942 pro qua sententia
plures etiam citat idem Garz. *d. c. 1. n. 28.*

8 Tertiò nota ibi, *per fraudem;* & signa casum
singularem secundum Abb. *n. 4.* & Felin. *n. 1. vers.
Nota textum singularem*, in quo electio est simonia-
ca, & tamen non vitiatur, videlicet cum pecu-
nia datur, vel promittitur eligentibus malitiosè,
& in fraudem electi, de quo latiùs dicam infra
n. 32.

9 Quartò nota ibi, *reprobanda*, electionem factã
interventu pecuniæ eligentibus datæ, vel promis-
sæ non esse nullam ipso jure secundum unum in-
tellectum: sed an hoc sit verum, plenius exami-
nabitur infra *n. 40. & 56.*

Ultimò nota ex fine litteræ textum expressum,
quod Episcopus cum electo etiam ignorante per
simoniacam pravitatem dispensare non potest;
sed obstat textus in c. *de simoniacè, supra eod.*

Pro solutione Innocentius hic dat tres intelle-
ctus: communiter tamen Doctores videntur in-
telligere hunc textum post electionem reproba-
tam, ut satis innuit littera ibi, *electus, & per pra-
vitatem simoniacam reprobatus*: & est ratio cur Epi-
scopus tunc dispensare nequeat, videlicet pro-
pter criminis enormitatem; tum quia est noto-
rium juris per sententiam, c. *Ut constitueretur*, &
cap. *De his, 50. dist.* & tunc intellectum approbat
Tancred. *hic*, glos. *ult.* Innoc. *ad fin.* Hostien. *n. 1. in
ver. Ignorante, & circa fin.* & Io. Andr. *in extrem.
ver. De hac materia dic*, ut plenè notatur in prædicta
Decretali, *de simon.*

10 QVAERO, posita Extravag. Iulii II. incip.
Cum tam divino, an, & quando electio Romani
Pontificis per simoniam celebrata sit ipso iure
nulla.

11 Ut quæstionis solutio sit clarior, existimo sex
casus esse distinguendos. Primus casus est, cùm
simonia commissa fuit cum Cardinalibus votum
dantibus ab ipsomet electo, vel ab alio de illius
voluntate; & hic primus casus esset satis dubius si
solutio petenda esset à jure communi; quia non
levis inter Doctores est controversia, An electio
Papæ per pecuniam celebrata sit nulla ipso jure,
necne, & an de vitio simoniæ contra electum ex-
cipi possit; quod plenè in utramque partem exa-
minabitur infra *n. 35. & 67.* Verum inspecta dispo-
12 sitione præcitatæ Extravag. Iulii II. articulus est
valde clarus, quia in illa disertis verbis decerni-
tur, ac diffinitur, ut electio Romani Pontificis ce-
lebrata per simoniam eo ipso adeò sit nulla, ut
nec etiam per successivam intronizationem, seu
temporis cursum, vel omnium Cardinalium ado-
rationem convalescat, & contra sic electum obji-
ci possit à quocumque Cardinali de hujusmodi
crimine tamquam de vera, & indubitata hæresi,
idemque electus non apostolicus, sed apostaticus
habeatur, ut latius in ipsa Constitutione, quam
postea idem Pontifex confirmavit approbante
generali Concilio Lateranensi in alia Constitu-
tione, quæ incipit, *Si Summus*: habetur utraque
in Bullar. *tomo 1. pag. 403 & seqq.* Quamobrem
hoc casu absque dubio concludendum est ele-
ctionem ut præfertur celebratam, esse ipso jure
nullam; non tamen omitto Petrum Andr. Gam-
mar. *in repet. huius Extrav. n. 33. tomo 6. Repet. fol. 42.*
eius sententiæ fuisse, ut ad multa absurda vitanda,
quæ illic congessit, Extravagans intelligenda sit
in ea tantum simonia, quæ notoria, & manifesta
est, ubi latius per eum.

13 Amplia primò hanc conclusionem, ut proce-
dat non tantùm si simonia fuerit realis, ab utraque
parte completa, sed etiamsi fuerit conventiona-
lis, eo quod pecunia de voluntate electi promissa
fuerit electoribus, sed non soluta; nam nihilomi-
nus irrita est electio, quia Constitutio Iulii II a-
pertè loquitur etiam de simonia conventionali,
ut patet ibi, *mandando, promittendo, vel recipiendo pe-
cunias*, necnon ibi, *promissiones, & obligationes.*
unde in electione Summi Pontificis hodie cessat
controversia, de qua supra *n. 7.* Et ita in termi-
nis huius extravag: firmat Petr. Andr. Gammar.
in illius interpretatione in ver. *promittendo, n. 119.
tomo 6. Repet. fol. 46.* & meritò: nam dare preti-
14 um, vel habere fidem de pretio paria sunt, §. *item
pre-*

pretium, instit. *de empt. & vendit.* & qui habeta-
ctionem, videtur habere rem, l. *Rem in bonis*, *ff.*
de acquir. rer. domin & actiones, ac jura bonis
hæreditariis annumerantur, cap. *Nulli*, *de reb. ec-*
15 *cles. non alien* Quod procedit secundũ eum etiam
si promittat quod se obligabit quando eum ele-
gerit: nam eodem modo est simonia, cum hujus-
modi obligatio se habeat instar simplicis obliga-
tionis, allegat. Alexandr. in l. *Cum fundum*, §.
Servum, vers. Nota circuitum, ff. Si cert. pet.
16 Amplia secundò, prædictam conclusionem ut
locum habeat etiamsi pecunia de voluntate ele-
cti data, vel promissa fuerit uni tantùm ex Car-
dinalibus votum dantibus: nam quoad vitium
electionis nihil interest an simonia cõmissa fuerit
cum omnibus eligentibus, vel cum unò tantùm,
ut est textus apertus hic in illis verbis, *uni, vel*
omnium eligentium promiserunt se pecuniam soluturos,
& latiùs dictum est supra in 1. notab. & in ele-
17 ctione Papæ constat ex prædicta Extravag. Iu-
lii II. ibi, *ab aliquo, seu aliquibus de cœtu Cardinali-*
um; necnon ibi, *per se, vel alium, seu alios*: nam
verbum: *aliquis*, quamvis sit relativum diversita-
tis, ut notat glos. in Clem. 1. *in ver. Incerta*, *de*
præben. est tamen distributivum ita ut non ad di-
versitatem, sed ad personas singulares sit refe-
rendum, secundum Gemin. *cons. 65. Discussam, n.*
27. & verificetur etiam in uno, ut l. *Qui filiabus*,
§ *Si quis ita*, *ff. de legat. 1* cum aliis allegat. per
Bart. qui hoc notat *in cons. suo 57. Avatellus in fin.*
lib. 1. facit gloss. in Clem 1. *in ver. Aut aliqua, de for.*
compet. cum præsertim verba Extravagantis al-
ternativè sint posita, *ab aliquo, seu aliquibus*: unde
perinde est ac si dictum esset, *ab uno, vel pluribus*,
l. *Si ita stipulatus*, *ff. de verbor. obligat.* cum simil. Et
ita hoc ipsum verbum Extravag. exponit Petrus
Andreas Gammar. *in illius repetitione*, *in ver. Ali-*
quo, *n. 11. n 6. tomo 6. Repet. fol. 46.* Quinimo hæc
18 ampliatio procedit etiamsi votum simoniacè non
sit necessarium ad integrandam electionem,
sed superabundet, eo quod electus etiam voto il-
lo non computato habuerit suffragia duarum ex
tribus partibus Cardinalium ad præscriptum c.
Licet, *de vitanda*, *de elect.* adhuc enim electio
irrita est, & *utile per inutile vitiatur.* Quod dedu-
co apertissimè ex præcitata Extravag. Iulii II.
quæ primò decernit ipso jure nullam electionem
Romani Pontificis factam per simoniam commis-
sam etiam ab uno ex Cardinalibus votum danti-
bus, ut supra proximè probatum est, ordinando
litteram ad eum modum, quem ponit idem Gam-
mar. *in ver. electionem*, *nu. 110. vers. At dic melius.*
Deinde Bulla prosequitur, ac diffinit hanc ele-
ctionem factam per simoniam commissam etiam
ab uno esse irritam, quamvis celebrata fuerit in
plena concordia ab omnibus, & singulis Cardina-
libus nemine discrepante. Ergo patet evidenter
unicum illud votum simoniacum reddere electio-
nem infectam, ac nullam, licèt sit superfluum:
quandoquidem si ad nullitatem electionis satis
est ut simonia sit commissa ab uno ex electoribus,
& electio hujusmodi ex Bulla est invalida etiamsi
facta fuerit unanimiter ab omnibus, & singulis
Cardinalibus nullo dissentiente. Certè ad hanc
nullitatem inducendam non est necesse ut votum
simoniaci concurrat ad integrandam electionem,
quippe quæ ad sui validitatem non requirit nisi
suffragia duarum ex tribus partibus Cardinaliũ

in Conclavi existentium, ut in prædicta Decreta-
li, *Licet de vitanda*, & in Constitutione Gregor.
XV. quæ incipit, *Æterni patris filius*, §. *Quod si ele-*
ctio.
19 Amplia tertiò, prædictam conclusionem ut ven-
dicet sibi locum etiamsi Cardinalis, cui de vo-
luntate electi pecunia tradita, vel promissa fuit
affirmet se non fuisse pecunia motum ad eligen-
dum, quia aliàs electurus erat: nam nihilominus
electio juribus non subsist. Idque verius esse asse-
runt hic Vincent. glos. 2 Holt. *n. 1. in ver. Electus*, &
sequuntur Doctores communiter. Constat enim
promissionem intervenisse ante electionem, à
qua omnis pactio, vel promissio abesse debet,
qualiscumque fuerit intentio eligentis, arg. in il-
la palea, c. *Novit*, *100. dist.* c. *Placuit*, *1. q. 1. & q. 2.* c.
Quam pio, c. *Veniens supra eod* Præterea, ut inquit
Io. Andr. *hic n. 5.* in glos. 2. non apparet quo-
modo talis intentio probari possit, nisi per ipsũ,
cui tamquam soli, & criminoso, & in facto suo
deponenti non est credendum; alioquin facile es-
set cuique per pecuniam eligenti asserere se fuis-
se aliàs electum: quod si dicatur; Imò poterit hoc
probare per alios, cum quibus dixerat prius se
velle illum eligere. Respondet Io Andr fortè fal-
sum tunc dicebat, facit c *Auditis*, *de elect.* sed esto
verum dixerit, potuisset tamen animum mutare,
si pecuniam non recepisset: facit quod notat idẽ
Io. Andr. in c. *Tua*, *supra de sponsal.* & prædictas
considerationes *hic* sequuntur Henr. Bnich. &
Anchar. ambo *n. 5.* Butr. *n. 7.* Cardin. *n. 1.* Abb. n. 5.
Ioan. de Anan. *eod. n.* & Felin. *n. 2. vers. In glos. secun-*
20 *da.* Hanc tamen ampliationem notabiliter limita
ut procedat prout loquitur, quando pecunia de
voluntate electi data, vel promissa fuit alicui ex
electoribus: secus si extraneo ad hoc ut preces,
vel auctoritatem suam cum electoribus interpo-
nat; quia tunc electio non est nulla si alia electuri
erant, ut plenè dicam infra *in 2 q n. 108.*
21 Amplia quartò, eamdem conclusionem ut pro-
cedat etiamsi Cardinalis dicat se non dedisse vo-
tum electo, à quo pecuniam recepit, ut eum eli-
geret: adhuc enim puto irritam esse electionem si
processum fuerit per formam scrutinii, vel quasi
22 inspirationis: nam si per formam scrutinii Car-
dinalis, qui dicit se non dedisse votum electo, à
quo recepit pecuniam non est audiendus, quia
cum electio per scrutinium hodie sit celebranda
per secreta schedularum suffragia ita ut nomen
eligentis nunquam publicetur, ex præcitata Con-
stitutione Gregorii XV. de elect. Romani Ponti-
ficis, §. *Quod si electo Cardinalis probare non potest* se
non dedisse votum electo, nec ad eam probatio-
nem est admittendus, quia obstat Constitutio,
quæ vult ut electionis negotium quam secretissi-
mè transigatur, ut ibi in littera: facit glos. in c.
De forma, in ver. De secreto, 22. q. 5. & textus in cap.
Omnis, §. *Caveat autem*, *infra de pœnit. & remis.*
23 Quod si processum fuerit ad electionem quasi per
inspirationem, non tenet electio, tum quia de
substantia talis formæ est, ut nullus præcedat de
persona speciali tractatus, ut in d. Bulla Grego-
riana, §. *Quod si electio.* Alioquin dicitur electio
potius per instigationem, quam per inspiratio-
nem, ut notatur in cap. *Quia propter*, *supra de elect.*
ubi propterea Host. Abb. & alii inferũt fuisse cas-
satam electionem Parmensis electi, quam Bernar-
di glossa dictaverat, quia in ea dicebatur, habito

diligenti tractatu, fuit per inspirationem quasi
electus: sequitur Ripa *responso 5. incip. Appellatio,
num. 10. in tit. de elect.* Quod si etiam tractatus a-
liàs licitus vitiat electionem quasi inspiratam,
quanto magis tractatus simoniacus inter electū,
& eligentem? Tum quia non potest esse electio
quasi inspirata ubi intervenit simoniæ labes, quia
Deus non est author iniquitatis, cap. *Visis*, juncta
glos. *in ver. Cum ver. 23. quæst. 4.* unde legitur O-
seæ 8. *Ipsi regnaverunt, & non ex me; Principes,
& non per consilium meum*, cap. *Audacter 8. quæst. 1.*
tum denique & fortius, quia si Cardinalis, rece-
pit pecuniam non dedit votum electo: ergo non
potest esse electio quasi per inspirationem, quæ
ad sui validitatem requirit, ut fiat ab omnibus
Cardinalibus communiter nemine dissentiente,
cap. *Quia propter, de elect.* & clarè statuitur in præ-
cit. §. *Quod si electio.*

24 Sin autem processum fuerit ad electionem per
formam compromissi, res non caret difficultate,
quia eligens benè probare potest se non dedisse
votum electo, cum compromissarii simpliciter
dicti non arctentur ad eligendum per scrutinium
secretum, ut notat glos. in cap. *Cum dilectus, in
ver. Examinatis, supra de elect.* Butr. in cap. *Quia
propter, nu. 45. eod. tit.* hoc igitur casu in dubium
vertitur an electio sit valida.

25 Pro parte affirmativa facit, quia Bulla Iulii II.
irritat electionem, quam celebrari, vel fieri con-
tigerit per simoniam: hoc autem casu non fuit
celebrata per simoniam quia Cardinalis, qui pe-
cuniam recepit, in electum non consensit, nec illi
votum dedit ut supponitur in quæstione: unde
cum tali electioni verba Constitutionis non ada-
ptentur, nec illius dispositio adaptari debet, *l. 4.
§. Toties*, & ibi Bart. *ff. de damn. infec.* cap. *Tua, de
sponsal. cum simil.* ut per Gemin. *cons. 88.* incip.
Innocentius n. 4. vers. Cum ergo concurrant, cùm
præsertim Constitutio tamquam pœnalis, & ex-
orbitans à jure communi strictè sit intelligenda,
cap. *In pœnis* cap. *Odia*, & cap. *Quæ contra, de reg.
26 iur. lib. 6.* Nec obstat si dicatur, quamvis electus
non concurrat in electione activè eo quod suffra-
gium electi etiam in hac forma in numero suffra-
giorum non computetur, ut in Bulla Gregoria-
na in d. §. *Quod si electio*: concurrit tamen passivè
cùm requiratur illius consensus, cap. *Cum inter
Canonicos, de elect.* & sic electio dici potest aliquo
respectu per ipsum electum celebrata. Nam re-
27 spondetur Constitutionem non loqui de cele-
bratione electionis passiva, sed activa, ut osten-
dunt illa verba, *aliquibus de cœtu Cardinalium vo-
tum dantibus*: quando autem electus simoniam
commisit cum Cardinali, qui dedit votum alteri,
quàm electo, utique electio dici non potest acti-
vè celebrata per simoniam: quamvis enim electus
sit simoniacus, quippe qui pro sua electione pe-
cuniam dedit, vel promisit; non tamen est simo-
niacè electus, ut notat glos. in cap. *de regularibus,
in ver. Ignorantibus, supra eod.* & ita hoc non est vi-
tium electionis, sed personæ electi, contra quem
de simonia excipi non potest, ut notat glos. in
cap. *Si quis pecunia*, & ibi etiam Turrecrem. *n. 3.
& 4.* & Præpos. *n. 1. vers. Ego non recederem, 79.
dist.* & latiùs dicam *infra n. 56. 61. & seqq.*

28 In contrarium facit, quia Extravag. Iulii II. ir-
ritat electionem simoniacè factam ab eo, quem
eligi contigerit, vel ab aliquo, seu aliquibus de
cœtu Cardinalium votum dantibus: unde cùm
loquatur alternativè, satis est ad nullitatem indu-
cendam ut electio simoniacè facta fuerit per ipsū
electum, cum in dispositione alternativa sufficiat
alterutrum verificari, *l. Si quis ita stipulatus, in se-
cundo resp. ff. de verb. oblig.* cap. *Inter cæteras, cum
29 materia supra de rescript.* Electus autem ele-
ctionem suam facere non potest nisi passivè, cùm
nemo possit seipsum eligere, cap. *Per vestras, supra
de donat. inter vir.* cap. *fin. de instit.* etiam cum procedi-
tur per viam compromissi, ut expressè disponi-
tur in d. Const. Gregorii XV d. § *Quod si electio.*
Ergo Extravag. Iulii II. irritat etiam electionem
passivè factam ab ipso tantùm electo per simonia-
cam pravitatem. Et illius verba de passiva ele-
ctione intelligit Petr. Andr. Gam. secundum unū
intellectum *in tract. repet. in ver. electionem, n. 110.
tomo 6. Repet. fol. 42.* At responderi potest, litte-
ram Extravagantis aliter esse ordinandam, ita
scilicet, ut verb. *ab eo*, referatur ad verbum,
commissam, non autem ad verbum, *fieri*, adeo ut
sit sensus, ut irrita sit electio facta quomodolibet
per simoniam commissam ab eo; quam eligi con-
tigerit, vel ab aliquo cœtu Cardinalium votum
dantium: & hanc lecturam uti meliorem ample-
ctitur idem Gammar. *d. n. 110. vers. et dic melius*:
& hoc sensu prædicta Constitutio non irritat ele-
ctionem simoniaci, nisi etiam electio activè cele-
brata fuerit per simoniam. Hoc autem casu, in
quo compromissarius non dedit votum electo, à
quo pecuniam accepit, non potest dici activè ce-
lebrata per simoniam, & consequenter non est
nulla: & hoc credo verius.

30 Secundus casus est, cum pecunia pro electione
fuit data vel promissa alicui, seu aliquibus de cœ-
tu Cardinalium votum dantibus, non quidem ab
electo, sed ab altero, ipso tamen electo prohiben-
te, & contradicente: & extra dubium est electio-
nem esse validam, & simoniam ab eligentibus
commissam eidem electo non imputari. Casus
est apertus in cap. *Sicut tuis, infra eod.* secundum
Io. Andr. Hostien. Cardin. Abb. & omnes *ibi in sum-
31 mario.* Nisi tamen postea consenserit pecuniam
solvendo promissam vel reddendo solutam, ut
ibi dicitur, & notat glos. *ibidem in ver. Consensu*;
sed an hoc sit verum in Papa tangam infra in quin-
to casu *n. 83.*

Tertius casus est, cùm alicui ex electoribus
32 malitiosè, & in fraudem electi datur pecunia ad
hoc ut electio sit simoniaca, & invalida; & tunc
manifestum est hanc fraudem electo minimè ob-
esse, quamvis id sciat, & non contradicat, prout
sunt jura clara in hoc cap. *Nobis, in ver. Quod nisi
constaret*: & in d. cap. *Sicut tuis, §. Alioquin contin-
geret, infra eod.* & docet S. Thomas *in 2. 2. q. 100.
art. 6. ad tertium, vers. Nisi forte inimicus*: malitiis
namque hominum non est indulgendum, cap.
Significante, supra qui matrim. accus. poss. cum con-
cord. de quibus hic in glos. *in ver. Malitiosè*: &
fraus, & dolus non debet cuiquam patrocinari,
cap. *Cum universorum, supra de rer. permut.* cap.
Officii, de testam. nec quisquam prægravari alte-
rius odio, *l. Si quis in suo. C. de inoff. testam.* & est simi-
le in eo, qui propter odium aliquem ad di-
gnitatem nominat, ut *l. Una, C. Si propter inutur.
cred. Iust. lib. 19.* & notatur in cap. *Honoratus, 74.
dist.* De hujusmodi autem fraude constare poterit
33 ex conjecturis, veluti cùm ab inimicis est data

pecu

pecunia, qui se opponebant electioni, secundum
Io. Andr. hic. n. 2. in ver. Malitiosè, Butr. n. 3. Abb.
n. 4. Io. de Anan. eod. n. & Felin. n. 1. vers. Et pro-
babitur: generaliter enim fraus per conjecturas
probatur, cap. 2. de renunc. lib. 6. l. Dolum, C. de
dol. Abb. ubi supra Bart. & Doctores in l. Post con-
tractum, ff. de donat. Menoch. de præsumpt. lib. 5.
34 præsumpt. 3. n. 43. Cæterum si electus tantum ha-
beret pactum, ei noceret non obstante quod ele-
ctores fraudulenter fecissent, secundũ Alan Vin-
cent & Philipp. & post eos Io. Andr. hic n. 5. Gar-
din. n. 1 in 1. q. vers. Et dic, & S Thom. in 2. 2. q. 100.
art 6 ad tertium, vers Nisi forte postmodum pacto consen-
serit: sed an hoc sit verum in electione Papæ vide
quod statim dicam infra in quinto caso.
35 Quartus casus est ubi simonia per alium com-
missa fuit cum Cardinalibus votum dantibus ele-
cto prorsus ignorante; & hic quidem casus est
valdè difficilis. & ideò pleniùs examinabitur,
36 Pro nullitate electionis adducitur primò hoc
cap. in illis verbis, est penitus reprobanda, quæ pro-
bant electionem esse ipso jure nullam, si pecu-
nia propter hoc promissa fuerit electoribus, licèt
electus hoc ignoret. Ponderando dictionem, pe-
nitus, quæ importat nullitatem ipso jure, ut no-
tat glos. fin. in l. Si qui advocatorum, Cod de postul.
qua insequitur, & commendat Curlett in suis sin-
gularibus, in ver. Penitus, Felin. in cap. Rodulphus,
n. 34. supra de rescript. etiamsi præponatur verbo
futuri temporis, ut tenet glos. fin. in cap. Quam
sit, de elect. lib. 6. facit cap. Religiosus, in verb. Om-
nino evacuetur, eod. tit. lib. in terminis textus no-
stri sic firmat Felin. in cap. Insinuatum in princip.
vers. Et pro ista conclusione, supra eod. glossa prag-
mat. sanct. tit. de elect. §. Deinde eligant. in ver. Ipso
jure, & Boer. decis. 117. sub n. 4.
37 Deinde ad hanc partem inducuntur jura, quæ
dicunt promotos per simoniam ipsis ignoranti-
bus commissam teneri Ecclesias dimittere (scili-
cet de facto, ut declarat Covarr. in reg. Peccatum,
in 2. p § 8 n 8. vers. Igitur pontificia decisioner; & est si-
38 mile in cap Literas, supra de concess. præben.) & post
dimissionem ex misericordia tolerari, c. Quicum-
que, 1. q. 5. cap. Sicut tuis, infra eod. c. De regularibus, &
c. Ex insinuatione supra eod.
39 Tertiò adducitur cap. penult. supra de elect. ex
quo textu Abb. ibi n. 2. notat electionem factam
per simoniam etiam electo ignorante esse nullã,
quia malitiosè facta extitit, & idem tenent ibi-
dem Barbat. glos. pragmat. sanct. loco cit. Capell.
Tholos decis. 439. n. 3. de sequestr. possess. Sarnen. in
reg. de triennali, q. 12. n. 8. vers. Et ista, ubi testatur
hanc opinionem approbasse Dominos de Rota
in una Messanen. Capellaniæ mense Maii 1530. coram
Petro Vottio Crescen. decis. 4. de simon. Rota decis.
191. n. 5. par. 1. divers. & alii recentiores apud Nicol.
Garz. de benef. par. 8. c. 1. n. 6.
40 Quartò ponderatur pro hac sententia quod
etsi ex præscripto c. Licet de vitanda, supra de elect.
contra electum à duabus partibus Cardinalium
nulla exceptio opponi possit; tamen ut declarat
41 ibi Bellamera n. 30. Quidam sunt defectus intrin-
seci, qui scilicet ab intra directè, & per se infici-
unt naturalia electionis principia, cujusmodi
sunt defectus potestatis eo quod electio facta sit
per non Cardinales, & in possessionem Cardina-
latus non existentes, item defectus numeri, ut quia
celebrata à minori numero, quàm à duabus par-
tibus Cardinalium. Item defectus rei, seu mate-
riæ eo quod celebrata ad Ecclesiam non vacantẽ.
Item defectus personæ electi, ut quia hæreticus,
judæus, vel paganus, vel quia Papatui renuncia-
verit, secundum ea, quæ leguntur & notantur
in c 1 de renunc. lib. 6. Item defectus formæ electio-
nis, ut quia non intervenerit consensus eligen-
tium, arg. l. Obligationum substantia, in fin de act.
& oblig. & l. Non figura eod. tit. c. Intelligentia, & c. In
his, de verbor. signific. Item defectus libertatis
in consensu, ut cap. In nomine Domini, §. Quod si
pravorum, & §. Quod si quis contra hoc nostrum
decretum, 23. distinct cap. 1. & cap. Si quis pecunia,
79. distinct. plenè Bellam in d. cap Licet, n. 42. &
de his quidem defectibus benè excipi potest con-
tra electum in Romanum Pontificem, dummodo
de illis constet ad eum modum, quod declarat
Bellam. ibid. n. 2. suppos. in 3 dub principali, nu. 33.
& est ratio, quia ex his redditur electio ipso ju-
re nulla, ut patet ex notatis per Innoc in prædi-
cta Decretali, Licet, de elect. in ver E si autem ...
42 & ratio rationis est, quia defectus principiorum
naturalium, super quibus fundatur essentia rei,
ipsam tollit, l. Initium, § Sed & si quis, ff. ad exhi-
ben. arg. c. Cum Paulus, 1. q 1 & c Veniens ac presbyt non
baptiz. & exceptio, qua subjectum negatur, sem-
per admittenda est, ut dixit Abb. in c. Ex parte, il
secondo, de offic. deleg. & in d. c. Licet, Bart in l. Divus,
ff. de milit testam. & post eos Petrus And. Gammar.
in repet Extrav. Cum tam divino, ... n. 25. tom. 6.
43 repet. pag. 42 Alii verò sunt defectus extrinseci,
qui scilicet naturalibus principiis electionis di-
rectè & per se obviant; nec illa directè, & per se
inficiunt, sed ab extra veniunt per Constitutiones
positivas, sicut excommunicatio, vel suspensio in
eligentibus: aut defectus Ordinis, vel ætatis in
electo, aut solemnitatis in forma Concilii gene-
44 ralis, c. Quia propter, de elect. defectus tales electum
in Papam à duabus partibus minimè repellunt:
& est ratio diversitatis, quia naturalia difficili-
us immutantur, quam accidentalia, secundum
ea, quæ notantur per Innoc in c. Quæ in Ecclesia-
rum, num. 3. de Constit. & in c. Quia plerique, nu. 5.
de immun Eccles. Ideoque tametsi jus positivũ præ-
dictæ Decretalis tollat hujusmodi defectus extrin-
secos, tamen defectus intrinsecos non tollit: neq;
enim ab antiquis juribus receditur, nisi quatenus
reperitur expressum, glos. in c. Constitutionem, in
45 ver. Prorogamus, de regular. lib. 6. Modò ad propo-
situm nostrum, simonia realis, vel conventiona-
lis in electione Papæ interveniens videtur esse
defectus intrinsecus animos eligentium ab intra
vulnerans, & inficiens: quoniam qui pro aliquo
eligendo pecuniam, vel promissionem recipit,
libertatem consensus ligat, juxta illud vulgare,
Munera sumpta ligant, &c. & ita inficitur electio,
quia ut legitur in c. Ubi periculum, § Cæterum, de
elect. lib. 6. cùm arbitrium inordinatus captivat af-
fectus, vel ad certum aliquem obligationis cujus-
que necessitas adigit cessat electio dum libertas
46 adimitur eligendi: & hoc est quod voluit Innoc.
in c. Quod sicut, n. 8. vers. In alio autem casu de elect. dũ
dixit electioné esse nullam de jure naturali quan-
do quis est intrusus, vel simoniacè electus: & ita
per hæc fundamenta firmat Cardin. Bellam. in d.
c. Licèt de vitanda, n. 3. vers. Secundò moveor, eodem
47 tit Posito autem hoc fundamento, quod defectus
simoniæ sit intrinsecus, & electionem inficiat ex
natu-

naturalibus principiis; hinc resultat ut electio sit
nulla, etiamsi electus ignoraverit simoniã à Car-
dinalibus eligentibus fuisse commissam; nam si-
cut electio celebrata per metum, vel impressionẽ
aut sine consensu duarum partium non sustinetur
propter ignorantiam electi, ita nec electio facta
per simoniam, cùm omnes æquè sint defectus in-
trinseci: ad quod facit optimè text. in c. *In no-
mine Domini, 23.* & in c. *Si quis pecunia, 79. dist* ubi
quoad hoc ut electus in Papam habeatur pro A-
postolico parificantur hæc tria, videlicet ut ele-
ctio celebrata fuerit per pecuniam, vel per im-
pressionem vel sine concordi electione Cardina-
48 lium: & generale est ut ignorantia excludat deli-
ctum, tamen non legitimet actum, ut Bald. inquit
per illum text in c. *Innotuit. n. 8. de elect.* & quam-
49 vis excuset à pœna, non tamen dat robur actui
alias invalido ut in terminis simoniæ est text. hic,
ubi delictum ignoranti non imputatur ad pœnam,
vel ad culpam, quod pro illius confirmatione pe-
cunia fuit promissa & nihilominus electio cassa-
tur tanquam simoniaca

50 Quinimò ad hanc partem inducitur authoritas
S. Thomæ in 2. 2. q. 100. art. 6 in corpore, ubi sic
ait: (Respondeo dicendum quod nullus potest
licitè retinere id, quod contra voluntatem domi-
ni acquisivit, puta si aliquis dispensator de rebus
domini sui daret aliquid contra voluntatem, &
ordinationem domini sui, ille qui acciperet, lici-
tè retinere non posset: Dominus autem, cujus Ec-
clesiæ Prælati sunt dispensatores, & ministri, or-
dinavit ut spiritualia gratis darentur. secundum
illud Matth. 10 *Gratis accepistis gratis date* & ideò
muneris interventu spiritualia quæcumque asse-
quuntur, ea licitè retinere non potest.) Hæc ibi. &
51 *in resp. ad ternium*: (Ad hoc ut aliquis privetur eo,
quod accepit non solum est pœna peccati, sed
etiam quandoque est effectus acquisitionis inju-
stæ, puta cùm aliquis emit rem aliquam ab eo, qui
vendere non potest; & ideò si eo nesciente, nec
volente per alios alicujus promotio simoniacè
procuratur, tenetur resignare beneficium, quod
est consecutus cum fructibus extantibus, non au-
tem tenetur restituere fructus consumptos, quia
bona fide possedit) Hæc S. Thom. ex cujus con-
52 textu quilibet percipere potest electionem simo-
niacam nullam esse, nec jus aliquod tribuere ele-
cto etiam ignoranti, non quidem in pœnam cri-
minis; sed quia ex natura rei jure ipso naturali
hæc acquisitio impediatur divina voluntate, sine
qua spiritualia vendi non possunt: materia enim
vendibilis non est; ideoque titulo emptionis ac-
quiri nequit. Indeq; fit ut dignitas acquisita per
simoniã etiã electo ignorante cõmissam etiam in
foro conscientiæ, sit dimittenda posteaquam ele-
ctus sciverit vitium simoniæ, quia ipsa acquisitio
peccat propria natura rei, quæ in venditione de-
duci non potest absque consensu divino: cùm e-
nim res non sit vendibilis, parum refert an em-
ptor emerit scienter, vel ignoranter an bona, vel
mala fide: & ita ex prædictis locis D. Thomæ de-
ducit Covar. *in reg. Peccatu. in 2. part. elect. 1 § 8. n. 8.*

53 Sextò pro hac parte adduci potest prædicta
Extravag. Iulii II. qua decernitur irrita electio
Papæ celebrata per simoniam commissam per se,
vel aliũ nec distinguitur an ille an alius id fece-
rit electo sciente, vel ignorãte: unde videtur in-
telligẽda generaliter, & indistinctè ut sic recipiat
interpretationem passivam à iure communi, se-
cundum quod talis electio est nulla, non obstan-
te electi ignorantia, ut ostensum est supra ad l. *2.
C. de noxal.* cum simil. & eo magis, quia Bulla lo-
54 quitur de electione per simoniam celebrata, seu
facta: negari autem non potest quin electio hoc
casu facta, seu celebrata fuerit simoniacè & ele-
ctus simoniacè promotus, licèt ipse propter igno-
rantiam non sit simoniacus, ut c. *de simoniace*, &
notat gloss. in c. *de regularibus, in ver. Ignorantibus*
supra eod. tit.

55 Non obstat quod Constitutio Iulii II. tamquã
pœnalis non liget ignorantes; nam respondet Io.
Andr. in hoc c *n. 1. in ver. Vm*, post Hostien *in princ.
in eod. ver.* tantùm valet si pecunia detur uni tan-
tùm quantũ si detur omnibus eligentibus quoad
vitium electionis, sed non quoad pœnam eligen-
tium, qui non peccaverunt, c. *Quæsivit, de his, quæ
fi. à maior. part. Capituli*, & c. *Non satis supra eod.*
idem Butr. *hic. n. 4.* dicens quamvis delictum unius
præjudicet alteri quoad invaliditatem electionis
non tamen quoad hoc ut alii puniantur, cum ex
unius delicto alius prægravari non debeat, & se-
quuntur Cardin. *in fin.* & Io. de Anan. *nu. 1. in fin.
vers. Nec etiam erit idem.*

56 Cæterum etsi prædicta valdè urgere videantur,
illis tamen minime obstantibus constanter affir-
mo electionem esse validam, sive consideremus
dispositionem juris communis, sive Constitutio-
nem Iulii II. nam quod spectat ad jus commune
Doctores crebriori calculo tenent contra electũ
in Papam objici non posse quod electio sit simo-
niaca, etiamsi ipsemet electus pro sua electione
pecuniam dederit eligentibus, & ita in c. *Si quis
pecunia, 79. dist.* firmat Hugo glos. 1. Archid. &
Gemin. ambo *n. 1* Turrecr *n. 3. & 4* Præpos. *n. 1.
vers. Ego non recederem*, ubi asserit hanc esse com-
munem opinionem: & ad textum ibi, quo statui-
57 tur ut (Si quis pecunia, vel gratia humana vel
populari, sive militari tumultu sine concordi &
canonica electione ac benedictione Cardinalium
fuerit Apostolicæ Sedi inthronizatus, non aposto-
licus, sed apostaticus habeatur:) respondent Ca-
nonem illum intelligi de electo non à Cardinali-
bus, sed ab aliis eligendi potestatem non haben-
tibus, ut innuunt verba illa, *sine concordi electione
Cardinalium.* Et quamvis hunc intellectum mul-
tis argumentis confutet ibi Bellam. *in princ. vers.
Quid dicendum*, & fusius in c. *Licet de vitanda, de
elect, à n. 38. in tertia principali opposit.* mordicus
tenens electionem Romani Pontificis celebratam
per simoniam de jure communi esse nullam ipso
jure. Communem tamen opinionem tuetur &
objectis respondet Præpos. loc cit. quinimo sen-
tentiam Bellam. à nullo receptam esse attestatur
Petr. Andr Gammat in repet Extravag. *Cum
tam divino Iulii II. n 32. in fin. tomo 6, repet. fol. 42* &
fol. 45. n. 94 ubi similiter communem sententiam
sequitur, & pro ea inducit verba d. Extravag ibi,
Statuimus, &c. quæ jus novum inducunt, cap. *In
his, de verbor. signific.* & c *Decernimus, de iudic* Er-
gn electus per simoniam ante illam Extravag.
erat verus Papa, ut ibi per eum: alioquin nec Iu-
lius potuisset illam Constitutionem cõdere, quip-
pe qui per simoniam ad Pontificatum evectus di-
citur, si credimus eidem Gammat id attestanti in
eadem repet. n. 3 & 26 Quod si non vitiatur ele-
ctio quando ipsemet electus simoniam commisit,

ut

ut firmatum est; quanto minus vitiabitur quando
simonia fuit commissa per alium ipso ignorante?
argum. cap. *De simonia. è, supra eodem* & cap. *Sicut*
58 *tuis infr. eodem* Nec refragatur hæc Decretalis, &
alia jura supracitata *numero 36. & 37.* quæ videntur
innuere electionem simoniscam esse invalidam,
licèt electus hoc ignoraverit, Quoniam loquuntur
in electionibus inferiorum, non autem in electione
summi Pontificis, cui jura illa nec possunt
congruè adaptari: nam textus in cap. *Quicumque*
1. q. 5. & in cap. *De regulari us, supra eodem* Disponunt,
ut qui ecclesias adepti sunt, vel ad religionem
recepti per simoniam ipsis ignorantibus commissam,
cogantur ecclesias dimittere, & loco renunciare.
At nullus mortalium est judex qui possit
Romanum Antistitem cogere ad renunciandum,
cap. *Nemo* cap. *Aliorum*, & cap *Ficta subditorum,
9. quæst 3* & cap. *Si Papa*, ubi Turrecr *40 dist*,
Et in terminis quæstionis nostræ ita tenent Hugo, &
glossa *prima* in cap, *Si quis pecunia, 97. distinctione* ubi
quærunt: Pone quod aliquis accusat Cardina-
59 les quod simoniacè elegerint Papam, (hoc enim
licitè potest fieri, ut in cap. *Si transitum, 79. dist.*)
numquid si probata fuerit simonia, Papa deponeretur?
& respondent non? arg. cap. *Interrogatum,
2. q 5* l. *Denun. iusse, ff. de adulter.* & sequuntur ibi
Turrecr. & Propos. ambo *numero 4. vers. Item in
cap. Præsenti.*

60 Præterea ex decretali *Licèt de vitanda, de elect.*
cotra electum in Romanum Pontificem à duabus
partibus Cardinalium nulla exceptio potest
opponi, ut ibi notant glos. Compost. Innoc Host.
Io. Andr. Butr. & omnes. Et quamvis excipi possit
de crimine hæresis, ut cap. *Si Papa, 40 dist.* Hoc
tamen intelligitur de hæresi strictè sumpta, quæ
est contra articulos fidei, secundum Hugonem
relatum à Turrecr. in d, cap. *Si quis pecunia, num 3.*
61 *79. dist.* At simonia licèt dicatur hæresis, cap. *Eos
qui*, cap. *Fertur*, & cap. *Liquet 1. qu. 1.* Non est tamen
hæresis propriè, & strictè, ut notant Hugo,
glos. *1.* Archid. Gemin. Turrecr. & Præpos. in d.
cap. *Si quis pecunia* Quamobrem dato etiam & non
concesso, ut electio simoniaca esset invalida, tamen
de illa contra electum excipi non posset, quia
non est judex in terris, qui de hoc possit judicare,
ut in d. cap *Licèt*, & in aliis juribus supracitatis,
num 58. in fin. Et ita per hanc rationem firmat glos.
notab. in cap. *1. in ver. Et canonica, 79. dist.* dicens:
(Si est electus à duabus partibus amodo
nulla admittitur contra ipsum exceptio, nec de
vitio eligentium, vel electi, quia non esset coram
quo judice exceptiones illæ proponerentur; unde
si tertia pars vellet procare electionem esse simoniacam,
non audiretur, ut cap. *Licèt de elect.*
qui tamen sic eligunt peccant, & electio talis vitiosa
est) Hactenus glossa, à qua nemo discrepat,
ne ipse quidem Cardin. Bellam author opinionis
oppositæ, ut per eum in d. cap. *Si quis pecunia,
numero 18 vers In eadem glos.* ibi, *deponeretur*, quæ
omnia longè magis vendicant sibi locum quando
simonia ab electoribus commissa fuit electu ignorante,
quo casu nec Bellamera videtur à cæteris
dissentire.

62 Et confirmatur, quia vitium simoniæ in electione
Papæ non est defectus intrinsecus, sed extrinsecus:
nam etsi notam inurat eligentibus, tamen
principiis naturalibus electionis directè, & per se
non obviat, nec illam naturaliter inficit, nec in-
63 trinsecè opponitur consensui naturali; alioquin
corruptio consensus procederet immediatè ab eodem
consenso; & tamen eadem causa contrariorum
naturaliter esse non potest, l. *Qui hominem,*
64 *in fin. ff. de solut.* Licèt secus sit in metu, quia etsi
causetur ab extra, tamen ab intra consensum generat;
& sic naturalibus electionis principiis directè
contrariatur. Præterea in metu Constitutione
Canonica expressè cautum est, ut electionem
inficiat ipso jure, ut in cap *In nomine Domini, §.
Quod pravorum, & §. Quod si quis contra, 23. distinctione.*
At de simonia hoc non reperitur jure cautum,
quia licèt secundum aliquos hoc videatur
expressum quoad alias electiones, ut in cap *fin. supra de elect.*
in Papali tamen electione hoc nullibi
ordinatur; quin potius contrarium elicitur ex
prædicta decretali, *Licèt de vitanda*, dum ibi disponitur
ut electus à duabus partibus Cardinalium
ab universali Ecclesia; Romanus Pontifex habeatur
absque ulla exceptione: Canones autem loquentes
de electionibus inferiorum servari debent
in electione Romani Pontificis in illis tantum casibus,
in quibus nihil in specie reperitur dispositum
circa electionem Papalem, secundum theoricam
quam tradunt Bellam. *num 4.* & Præpos *num, 2,*
in c. *Si quis Apostolicæ, 79 distin.*

65 Ad hæc etsi pecuniæ receptio aliquantisper imminuat
libertatem consensus, & eligentium captivet
affectum, ut in cap. *Ubi periculum, §. Cæterum,
de electione, lib. 6.* tamen eorum libertatem prorsus
66 non tollit; quod sic probo. Ita requirit libertatem
consensus matrimonium carnale, sicut spirituale:
adeò ut sicut electio per impressionem celebrata,
ita matrimonium metu contractum sit ipso
jure nullum, cap. *Veniens, il secondo*, & cap.
Consultationi, de sponsal. & notat glos in cap. *Bonæ,
il primo, in verb. Metuebant, vers. In spiritualis, de
electione* & tamen si propter pecuniam sibi traditam,
vel promissam, seu ob sponsalitiam largitatem quis
inducatur ad contrahendum, nemo dixerit matrimonium
esse nullum, l. *Cum veterum*, & ibi Bald.
& Salic. *Cod. de donat. ante nupt.* cum simil Ergo sicut
pecuniæ receptio non evacuat libertatem consensus
in conjugio carnali; ita nec in spirituali,
cap. *Inter corporalia, de translat. Episc.* & consequenter
vitium simoniæ in eligentibus non est defectus
intrinsecus. Rursus si quis amore, vel odio moveretur
ad aliquem eligendum, nemo auderet affirmare
ob eam causam consensum non esse liberum,
ac proinde electionem esse irritam. Ergo
non minus liber dicendus est consensus ex eo quod
quis ad eligendum moveatur cupiditate pecuniæ;
ejusmodi enim animi passiones à pari procedunt,
& æquè humanum judicium perveniunt, cap. *Quatuor
modis, 11. q. 3.*

67 Quibus demum accedit quod de jure verius videtur
nec electionem inferiorum factam per simoniam
esse nullam ipso jure si electus hoc ignoraverit:
nam nullus textus reperitur, qui expressè
dicat electionem hujusmodi esse ipso jure nullam,
sed reprobandam, ut hic, & in cap. *penult sup.
de electione*, Quippe nulla pœna censetur ipso jure
imposita nisi jure id caveatur, glos 2. in cap. *ult. de
68 irregular.* & quamvis quædam jura dicant sic electum
à die notitiæ teneri ad renunciandum, ut cap.
Quicumque, 1. q. 5. cap. *De Regularibus*, & cap. *Ex
insinuatione, supra eodem* Per hoc tamen potiùs innuunt
eum habere aliquod jus, cùm privatio præ-

sup-

supponat habitum, cap. *Ad dissolvendum, supra de despons. impuber.* l. *Decem, ff. de verb. obligat.*
69 Nec refragatur verbum, *penitus*, hic positum, quia refertur ad potestatem, quæ adimitur Episcopo dispensandi pro illa vice, ut infra §. *Ad ultimum*, non autem ad nullitatem electionis, ut per Navarr. loco proximè citando; ac præterea dictio *penitus*, vel *omninò*, quando adjicitur verbis futuri temporis denotantibus executionem, non mutat naturam verbi, ut declarat Felin. in cap. *Rodulphus, numero 34. in verb. Omninò de rescript.* & hanc partem sequuntur idem Felin. in d. cap. *Insinuatum, numero 5. supra eodem* Io. Corras. *de benefic. 4. part. cap. 1. numero 3.* eamque pluribus comprobat, veriorem dicit, & ab objectis tuetur Navarr. *in cons. 95.* incip. *An collatio, de simon.* cui etiam adhæsit *cons. 73.* *Titius numero 3. cons. 97. Si quæstionibus, numero 7. eodem tit.* & in Manual. *cap. 25. numero 113.*

70 Et nihilominus quatenus etiam aliæ electiones simoniacæ essent omninò irritæ; tamen jura subveniunt ignorantibus; itaut posteaquam à die notitiæ dimiserint Ecclesias, quas per simoniacam pravitatem ab aliis commissam sunt consequuti, ex misericordia tolerentur, quamvis de juris rigore sint depunendi, ut est textus in cap. *Quicumque, 1. qu. 5.* ubi de parvulis, qui per pecuniam à parentibus datam adepti sunt Ecclesias, in cap. *De Regularibus*, & cap. *Ex insinuatione, supra eodem.* Hæc autem adaptari nequeunt electioni Romani Pontificis, qui neque de rigore juris deponi, neque ex misericordia tolerari potest, cùm non sit superior, ad quem possit recursus haberi, ut dicitur in d. cap. *Licèt de vitanda, de elect.* & alioquin durius ageretur cum Romana Ecclesia; in qua tamen ob eam rationem quod Superiorem non habeat, potius aliquid speciale est indulgendum, sicut legitur in prædicta Decretali, *Licet*,

71 Quod autem spectat ad Extravag. Iulii II. existimo eam nullo prorsus modo locum habere in electo ignorante simoniam per alios commissam. Moveor primò, quia Constitutio non loquitur explicitè de electo, qui simoniam ignoravit. Ergo hic casus tanquam à Constitutione omissus remansit in dispositione juris communis, l. *Commodissimè, ff. de liber. & posthum.* De jure communi autem electio summi Pontificis per simoniam celebrata inscio electo non est nulla, vel certè contra electum de simonia excipi non potest, ut abundè ostensum est supra à *num. 59* & Constitutio hæc in parte recipit interpretationem passivam à jure communi, l. *Iuris gentium, §. Si paciscar, ff. de pactis*, l. *1. C. de noxal.* glos. Bart & DD. in l. *Sciendum, ff. Qui satisd. cogan.* Rota *decis. 98. num. 7. par. 5. recent.*

Moveor secundò, quia eadem Constitutio si-
72 moniacè electum privat ipso jure Cardinalatu honore, eique alias gravissimas pœnas infligit: ergo supponit peccatum in persona electi, cap. *2. de Constit.* l. *Gracchus, C. Ad leg. Iul. de adulter.* nam certi juris est simoniam punibilem non committi absque peccato, ut dixit Rota post Cons. Prosper. Farinac. *decis. 234. num. 2.* allegans Navarr. *in Manuali cap. 23. num. 107. & 109.* & Gabriel *cons. 177. num. 4.* At non potest esse peccatum ubi est igno-
73 rantia, cap. *Eos, §. Ex hac itaque authoritate, 1. q. 5.* quia de ratione peccati intrinseca est, ut sit voluntarium, cap. *Maioris, §. Verum, de Baptis.* Ignorantia verò voluntarium excludit, cap. *Quamvis, 38. distinct.* l. *Cum Aquiliana, ff. de transact.* & l. *Si ignorans, ff. Locati*, cum voluntas non feratur nisi in præcognitum, ut patet in *tertio de Anima commen. 39.* Igitur prædicta Constitutio tanquam pœnalis locum non habet in electo ignorante, qui nihil peccavit: nam ut legitur in cap. *Quæsivit, de his quæ fi. à maior. par. Capituli*, peccata suos authores tenere debent, nec pœna est ulterius protrahenda quam delictum fuerit in excedente re-
74 pertum. Atque ita pœnam privationis non habere locum in eo, qui conscius non fuit simoniæ per alios commissæ, tenet glos. in cap. *Quicumque, in ver. Pro magna, 1 q. 5.* Et propter simoniam unius, alios, qui non consenserunt, puniendos non esse firmant in hoc cap. *Nobis*, Hostien. *in princ. in ver. Vni, vel omnibus*, Ioan. Andr. *num. 5. in ver. Vni*, Butr. *num. 4* Card. *in fin.* & Io. de Anan. *numero 1. in fin. vers. Nec etiam erit idem*: & generaliter simoniam punibilem non cadere in ignorantem resolvit Rota *in praxi. decis. 234. numero 2. vers. Vnde sequitur alia conclusio.*

75 Moveor tertiò, quia Extravagans Iulii II decernit ut non solum electio per simoniam celebrata eo ipso sit nulla, sed etiam ut contra sic electum de simoniaca labe à quocumque Cardinali, qui eidem electioni interfuerit, opponi, & excipi possit, sicut de vera, & indubitata hæresi, & idem electus non Apostolicus, sed Apostaticus habeatur, & ab omnibus vitetur, ut magnus Ethnicus, publicanus, & hæresiarcha. Quæ omnia nemo non videt nullatenus congruere electo ignoranti, sed illi tantùm, qui simoniam commisit vel simoniacæ electioni assensum præbuit: injustitia enim esset, ut quis pro peccatis alterius esset anathema: nam *anima quæ peccavit ipsa morietur.* Ezech. 18.
76 cap. *Si habes, 24 q. 3.* cap. *Cum itaque, 1. quæst. 4.* & nullius crimen maculat nescientem, text. in cap. *1. & 2. & per tot. ead. cau. & quæst.* Navarr. *d. cons. 95. num. 4. de simon.*

77 Demum moveor authoritate Petri Andreæ Gammari in repetitione prædictæ Extrauagantis Iulii II, *tomo 6. repet. fol. 47. num 134.* qui explicans verba, *per se, vel alium*, quærit, Quid si ille alius commiserit simoniam electo ignorante, & respondet se credere pœnam Constitutionis non habere locum nisi electus consenserit, quia inquit (Ista Constitutio infert pœnam ob crimen, quod non committit qui ignorat, l. *2. C. Ne sanct. Bapt.* l. *Generali, C. de Decurion. lib. 10.* nam neque per me, neque per alium commisisse dicor quod prorsus ignoravi, l. *Si ignorans, ff. Locat.* & faciunt notata in reg. *Qui per alium, de regul. iur. lib. 6.* Alioquin posset quis in fraudem eligendi committere simoniam, ut electus deinde à Pontificatu dejiceretur, cap. *Sicut*, & cap. *Nobis de simon.* & licèt postea detegatur simonia, non propterea Papa cogetur renunciare, quamvis secus dicamus in aliis beneficiis propter cap. *Matthæus eodem tit.* nam contra electum in Pontificem non potest opponi aliqua exceptio, quæ non sit in jure expressa) Hæc ille;
78 & quamvis subdat quod quando simonia illa esset adeò notoria, ut non esset verisimile electum ignorasse, secus fortè dicendum per notata in cap. *Innotuit, in ver. ignorantiam, de elect.* & tunc dubitandū esset an ignorantia Probari possit per proprium juramentum, ex quo de illius præjudicio agitur: nihilominus tandem concludit dicens, tutior

tior eſt opinio, ut dicamus ignorantiam quocumque caſu probari per juramentum ipſius electi, niſi ex adverſo probetur ſcientia, per ea, quæ tradunt Io. Andr. & alii in reg. *Præſumitur de regul. iur. lib. 6.* & Philipp. Franc. in c. *Eos, de tempor. ordin. eod. lib.*

Non obſtant modo adducta in contrarium. Ad primum enim nempe ad textum noſtrum abundè reſponſum eſt ſupra *n. 67. & 69.*

Ad ſecundum ſimiliter patet reſponſio ex dictis ſupra *n. 68 & n. 70.*

79 Ad tertium reſpondetur, textum in d. cap. penul. poſſe in contrarium retorqueri, quia dicit (ſi alicujus electionem per ſimoniam eo ignorante, ac ratum non habente commiſſam contigerit reprobari; quæ cum ſint verba futuri temporis, ſupponunt electionem non eſſe ipſo iure nullam, ſed ſolum poſſe contingere, ut reprobetur, ſcilicet per ſententiam, c. *2. de Hæred. lib. 6* & tradit. Navarr. *d. conſ. 95. num. 3. de ſimon.* Abb. verò Caſſad. & Gomes obiter loquuntur, ut ibi obſervat Navarr *n. 5. verſ. 2.*

Ad quartum abundè reſponſum eſt ſupra, à *n. 62.* ubi oſteſum eſt vitium ſimoniæ eſſe defectum extrinſecum, de quo excipi non poteſt contra electum in Romanum Pontificem.

80 Ad quintum reſponderi poteſt cum Navarro *in præcit. conſ. 95. num 5 verſ. Tertio, de ſimon.* authoritatem ſancti Thomæ minimè obſtare, quin potius facere pro hac parte: nam ibi in reſponſione ad tertium docet promotum per ſimoniam ab aliis ipſo ignorante commiſſam teneri reſignare beneficium, & reſtituere fructus extantes non autem bona fide conſumptos; quod nulla ratione defendi poſſet ſi collatio eſſet omninò invalida, quia nullatenus poſſet excuſari à reſtitutione fructuum conſumptorum, niſi illa ſimoniaca collatio, promotio, vel electio valeret, donec incipe-
81 ret ſcire illius nullitatem. Et quamvis regulariter gratis debeant dari ad hoc ut juſta ſit datio, hoc tamen fallit quando ignorantia juſta à peccato excuſat, donec ſuperveniat ſcientia ad id neceſſaria, Covarr. in contrarium citatus fatetur frequentiorem ſententiam habere, ut huiuſmodi electio in foro externo ſit valida, donec à judice reſcindatur; quin etiam maluiſſet contrariam opinionem ſectari, niſi putaſſet ſibi obſtare verba S. Thomæ; quæ tamen revera non obſtant, quin potius favent, ut dictum eſt, & advertit Navarr. *d. n.*
82 *5. verſ. Secundò* Præterea advertit Petr. Andr Gammar. in d. Extravag. *Cum tam divino,* Iulii II. *n. 18. tom. 6. Repet, fol. 42.* Quamvis Eccleſia, quæ de manifeſtis tantùm judicat, c. *A nobis, de ſent. excommunic.* Pro comperto habeat ſimoniam committi quandocumque pro re ſpirituali conſequenda datur æſtimabile quidquam: tamen quod ad rei veritatem attinet, is tantùm ſimoniam committit, qui accipit rem ut pretium ſpiritualis exiſtimans ſpiritualem eſſe in commercio noſtro; quare Act. 15. *Repulſus eſt Simon Magus à Petro quod exiſtimaverit ſe poſſe donum Dei pecunia poſſidere:* eſt enim hæreticus, qui ſic ſentit: & ita rem hanc declarare videtur Innocen. in cap. *Quotiens, ſupra eodem,* & S. Thom. *in 2. 2. quæſt. 100.* & *in 4 ſent. diſt. 13.* Itaque dum idem S. Doctor *loco citato nu. 50.* Docuit impediri acquiſitionem rei ſpiritualis non in pœnam criminis, ſed quia res invendibilis eſt ſine voluntate Domini, qui præcepit ſpiritualia gratis dari; & ideò ſic promotum retinere non poſſe in foro animæ quod injuſtè acquiſivit per ſimoniam etiam ſe ignorante commiſſam; intelligi debet in eo caſu, in quo quis dat pecuniam, ut pretium rei ſpiritualis intendens eam mercari ut venalem, quaſi ſit in commercio humano, ac pretio æſtimabilis. Hoc autem non contigit hoc caſu, quia dans pecuniam electori non intendit emere pro eligendo poteſtatem aliquam ſpiritualem, ſed tantummodo mediante pecunia electorem inducere ad ſuffragium ferendum; unde quamvis graviſſimè peccet, & ſimoniam committat quoad eccleſiam; non tamen incidit in illam ſpeciem ſimoniæ, quæ hæreſis eſt, & impedit acquiſitionem ſpiritualium intrinſecè, & ex propria rei natura; & conſequenter circumſcripta eccleſiæ Conſtitutione electus, qui ſimoniam ignoravit, dignitatem ſic acquiſitam in foro animæ dimittere non tenetur. Quinimò verius exiſtimo nec per ſimoniacam hæreſim impediri neſcientibus acquiſitionẽ ſpiritualium. Quod manifeſtè probatur exemplo parvulorum, qui ſi baptizentur à ſimoniacis, non modo recipiunt characterem Baptiſmi propter efficaciam Sacramenti, ſed etiam gratiam. Idemque patet de ordinatis à ſimoniacis per pravam manus ſimoniacæ impoſitionem, ut habetur in § *Conſtat* poſt c. per *Eſaiam,* & in § *Sicut ergo:* poſt c. *Statuimus, in primo, 1. q. 1* Nec obſtat quod ſacramenta ſimoniacorum, ſicut & cæterorum hæreticorum licèt ſint vera quantum ad formam; inania tamen, & falſa ſunt quantum ad effectum, cùm non poſſint in cordibus hominum gignere cæleſtem gratiam, ut legitur in §. *Quid in his,* poſt cap. *Sicut eunuchus, eadem cau. & quæſt.* quoniam hoc verum eſt, quando ſacramenta accipiuntur à ſimoniacis ex certa ſcientia in contemptũ eccleſiæ ut ibi declarat Archid. *num. 4. in verb. Gignere,* Turrecr. & Præpoſ. uterque *in fin.* & clarè probatur in § *Cum ergo, verſ. Poteſt etiam intelligi, 1 quæſt* 1. ubi dicitur: (Sicut Chriſtus venditus non venditori, vel ementi, ſed eis, qui neſcientes aderant, dona ſuæ gratiæ contulit, ſic & Spiritus ſanctus non vendenti, vel ementi, ſed his, qui de manibus eorum ignorantia ducti ſacramenta Dominica accipiunt, ſuæ gratiæ effectum largiri probatur) Hæc ibi unde patet evidenter authoritatem illam, *gratis accepiſtis, gratis date,* non obſtare ignorantibus quo minus ſpiritualia acquirant; & conſequenter electio facta per ſimoniam electo ignorante non eſt irrita iure ipſo naturali, & divinò, ſed tantummodo ſecundum unam opinionem iure eccleſiaſtico poſitivo, quod ut ſæpius repetitum eſt, loquitur de electionibus inferiorum Prælatorum, nec protenditur ad electionem Romani Pontificis.

83 Ad ſextum, nempe ad Extravag. Iulii II. *Satis ſuperque reſponſum eſt ſupra à n. 71.*

Quintus caſus eſt cum ſimonia committitur ab eligentibus ipſo electo ignorante, ſed tamẽ poſtea ratum habente. Et quod electio ſit caſſanda, videtur textus in cap. *Sicut tuis, inf. eod.* ubi deciditur non eſſe imputandum electo confirmato ad culpam, vel ad pœnam, ſi pecunia pro illius confirmatione promiſſa, & ſoluta fuerit ipſo ignorãte, niſi poſtea conſenſerit pecuniã ſolvendo promiſſam, vel reddendo ſolutam, ubi gloſ. in verbo Conſenſeris, dicit, ſimoniam committi quandocumque conſenſerit electus, quia conſentire eſt

Proſſ. Fagn. in 1, part. 5, lib. Decretal.

quandocumque consentire & ante, & post: simi-
lis glos. est in cap. penult. in verb. Retum non haben-
te, supra de elect. & probatur in c. Eos, 1. quæst. 1. ubi
(Alienus omnino à sacerdotio pronunciatur is,
qui aliquando dederit, vel acceperit pecuniã in
aliquo tempore sive ante manus impositionem,
sive in ipsa manus impositione, sive post: ac-
cipere enim est quandocumque accipere:) hæc
ibi; Ad idem textus in cap. Si quis obiecerit, in
fin. & in cap. Si quis præbendas, ibi, ante, vel post à
quoquam aliquid exigatur 1 q. 3. & docet S. Thom.
in 2. 2. quæst. 100. art. 6. ad 3. vers. Nisi forte postmodum,
& est ratio secundum glos. præalleg. in d. c. Sicut
84 tuis; quia in maleficiis ratihabitio retrotrahitur,
& mandato comparatur, c. Notum, 2. q. 1. c. Cum
ad sedem, in fin. supra de restit. spoliat. l. 1. § Quo-
tiens, ff. de vi, & vi armata. Cæterum adverte,
85 quia hoc procedit si pecunia soluta fuerit nomi-
ne electi, aliàs secus, secundum Abb in d. c. Sicut
tuis, n. 8. & Marian. Socin. ibidem n. 24. nam de jure
canonico non potest quis ratũ habere quod suo
nomine gestum non est, ita ut sit vera ratihabitio,
& retrotrahatur, c. Cum quis, de sent. excomm. lib. 6. &
86 c. Ratum, de reg. iur. eod. lib. Ideoque solvens pe-
cuniam postea quam contradixit, & sic jus ple-
num sibi quæsitum, propriè non committit simo-
niam; quia aliud est emere, vel vendere, aliud
emptioni vel venditioni consentire, l. Aliud, ff de
87 re iudic. Quamobrem rectam habens dationem
pecuniæ non suo nomine factam, non dicitur cõ-
mittere simoniam, licèt graviter peccet, ut d. c.
Cum quis, & quamvis ut subdunt in d. c. Sicut tuis,
88 Abb. d. n. 8. vers. An autem, & Marian. Soc. n. 26.
hoc casu ratum habens teneatur dimittere bene-
ficium, vel possit privari habita consideratione
ad simoniam prius commissam cum peccato po-
stea subsequuto, ad præscriptum illius Decreta-
89 lis, vers. Nisi postea consenserit; tamen hoc non potest
habere locum in electo in Romanum Pontificem,
quia cùm sit verus Papa, c. Licèt, de elect. non est
judex, qui possit eum privare, c. Aliorum, 9 q. 3 &
notant glos. 1. in cap. Si quis pecunia, & ibi etiam
Turrecr. n. 3 79. dist. & latius dictum est supra n.
58. cum duobus seqq & n. 70.

Concludendo igitur, aut pecunia non fuit so-
luta nomine electi, & ratihabitio non retrotrahi-
tur, ita ut reddat electionem simoniacam, nec e-
lectus à quoquam cogi potest ad renunciandum,
90 ut proximè dictum est. Aut pecunia soluta fuit
nomine electi; & hoc casu ratihabitio retrotrahi-
tur, & sic electio dici potest per simoniam cele-
brata, d. c. Sicut tuis. Veruntamen de jure com-
muni electio Papalis ex hoc capite non est nulla;
quia si nec simonia ab electo in Papam ante ip-
sam electionem commissa per rei veritatem infi-
cit electionem, ut plenè firmatum est supra n. 56.
60. & seq longè minus eam inficit quando non fuit
commissa à principio verè, sed solùm per juris fi-
ctionem, quia scilicet jus fingit simoniam ab ini-
tio intercessisse ratihabitionem retrotrahendo,
seu retrofingendo, ut sic ratihabitio non sit man-
datum, quod est impossibile, sed mandato com-
paretur, juxta reg. Ratihabitionem, de reg. iur. lib.
6. & l. fin. & ibi Bald. in princip. Cod. ad Macedo-
91 nian. Ratio est, quia fictio nunquam potest ope-
rari quod veritas ipsa non operatur, ut ibi notat
glossa unica post med. vers. Ratio quia ratihabitio.
quinimo in eodem casu fictio non est tantæ poten-
tiæ sicut veritas, & naturalis actus, l. Si actor, jun-
cta glossa ff. de iureiur. & l. Quamvis, §. Marcellus, &
92 §. seq. ff. ad Velleian. fictum enim non habet esse
realiter, sed intellectualiter, & fictum non est, sed
intelligitur esse, text. in l. Qui in utero, ff. de statu
homin, & quod ibi notatur. An autem hoc casu
93 intret Constitutio Iulii II. non satis constat, quia
irritat electionem factam per simoniam commis-
sam ab eo, quem eligi contigerit, videtur intelli-
genda in casu vero, videlicet quando ipse ante
electionem verè solvit, vel promisit pecuniam e-
ligentibus, non autem in casu ficto, quando scili-
cet propter ratihabitionem, quæ intellectualiter
retrotrahitur, ab initio fingitur simoniam com-
misisse; nam regulariter verba intelligi debent
secundum veritatem, & non secundum fictiuné,
l. 1 § Servi, ff. ad Syllanian. & in materia stricta,
94 dispositio loquens de aliquo actu non compre-
hendit fictum, l. Adoptivum, ff de in ius vocan. &
notat Bart in sua q 3. n. 12. & Bald in cons. 24.
Statuto Civitatis, in fine, lib. 1. & eo magis quia
95 Constitutio vult ut contra electum excipi possit
de crimine simoniæ tamquam de vera, & indubi-
tata hæresi. quæ verba omnino excludunt fictio-
nem, quæ fundatur super falso ut post Boattin.
notat. Io. Andr. in c. Literas, n. 3 supra de tempor. or-
din. super quo tamen cogitabis.

96 Sextus, & ultimus casus est quando aliquis ex
Cardinalibus votum dantibus recepit à tertiò
pecuniam sciente, & tacente electo: & hoc casu
si liceret arguere ab electione inferiorum ad ele-
ctionem Summi Pontificis, verius esset electionẽ
fore nullam, per textum in c. Sicut tuis, infra eodem,
ubi hoc tenet glossa in verb. præbere, & Butr. n. 6.
& alii communiter; quia tacendo, & non contra-
dicendo consentire videtur, c. Si servus sciente, 54.
dist. l. Sicut proponis, C. de nupt. ad idem textus in
c. Di regularibus supra eod. ubi sufficit sola scien-
tia pecuniæ à tertio solutæ ad hoc ut monachi
censeantur simoniaci, & simoniacè recepti, & ibi
notant Hostien. in princ. & Io. Andr. n. 1 in ver. Sci-
97 entibus, ubi dicunt scientes sive expressè consense-
rint, sive tacuerint, sive turbare noluerint, esse si-
moniacos, & simoniacè promotos: & est senten-
tia D. Thomæ in 2. 2. q. 100. art. 6. ad primum, quẽ
sequuntur communiter Theologi, ut attestatur
Covarr. in reg. Peccatum in 2. p. §. 8.

98 Cæterum non auderem hæc jura extendere ad
electionem Romani Pontificis: considero enim
hoc casu non agi de simonia expressa, & vera, sed
de tacita, & præsumpta: nam ex eo quod electus
sciverit simoniam pro sui electione ab aliis com-
missam, & non contradixerit, jura eliciunt præ-
sumptionem tacitæ acquiescentiæ, secundum ea,
quæ notantur per Legistas in l. Qua dotis, ff. solut.
matrim. & per Canonistas in cap. Nonne, supra de
præsumpt. Et reg. Is qui tacet, de reg. iur. lib. 6. & sic
talis non est simoniacus verè, sed præsumptivè,
ut in specie notat glossa præallegata in cap. Sicut
tuis in verb. Præbere, inf. eod. dum ait, & sic iste
Abbas consensisse præsumitur, si postquam in-
tellexerit, non contradixisset, & consentit ibi Ho-
stien. n. 5. & alii. At jure communi inspecto con-
tra electum in Papam obijci non potest quod per
seipsum verè simoniam commiserit pecuniã eli-
gentibus dando, vel promittendo, secundum cõ-
munem opinionem Doctorum in c. Si quis pecu-
nia, 79. dic ut plenè dixi supra nu. 56. & seq. Ergo
longè

longè minus objici potest, quod simoniam com-
miserit præsumptivè, seu per interpretationem,
scilicet simoniæ per alios commissæ non contra-
dicendo: nam præsumptio, seu fictio non est tantæ
potentiæ, quantæ est veritas, & naturalis actus, ut
inquit Bald. *cons. 337. In primis videndum, num. 2.*
99 *vers. Item nec debet, lib. 1.* & taciturnitas est quid
medium inter consensum, & contradictionem,
ut probatur in d. c. *Sicut tuis, in vers. Quia tamen
longe diversum est*, & ibi notant Butr. *n 6* & An-
char *in 8. notab.* qui enim tacet non loquitur; unde
100 nec fatetur, nec negat, l. *qui tacet, de reg. iur.* &
in re gravi, & onerosa requiritur expressus con-
sensus, nec sufficit taciturnitas, ut inquit Abb.
in cap *In causis, n. 3. vers. Nec sufficit, supra de elect.*
101 Constitutio Iulii II cum sit pœnalis, & exorbi-
tans à jure communi, est stricte intelligenda, cap.
Pœnæ § de pœnit. dist. 1. c. *Quæ à iure*, & Io. Andr. *de
reg. iur. lib, 6* l. *Vi gradatim*, §. *Et si lege, ff de muner.
& honor.* Oldrad. *cons. 150 In Ecclesia Valentina, n.
3. vers. Pro assertion*, & in similibus Constitutionibus
Apostolicis multoties resolvit Rota, ut *decis 591.
n. 2. par. 1. & decis 783. n, 9. par. 2. recent.* & ideò
dum irritat electionem factam per simoniam
commissam ab eo, quem eligi contigerit, exten-
di non debet ad eum, qui tacet, & non contra-
dicit, sed videtur intelligenda io simonia vera, ut
innuit illud verbum, *commissam*, non autem in
præsumpta, quæ elicitur ex scientia, & taciturni-
tate, ut patet ex his, quæ dixi supra *n. 93. & seqq.*
Præsertim verò, quia Cōstitutio disponit ut con-
tra electum excipi possit de crimine simoniæ tan-
quam de vera, & indubitata hæresi: quæ sanè ver-
ba nullatenus adaptari possunt electo, qui solum
tacuit, & non contradixit. Vnde cum hoc casu
non habeamus Canonem, vel Constitutionem
Apostolicam expresè disponentem in electione
Summi Pontificis, stabimus juri antiquo, c. *Cum
expediat, de elect. lib 6.* glos. in cap *Constitutionem,
in ver. Prorogamus, de regular. eod lib.*
102 Secundò principaliter QVAERO, Si pro ele-
ctione Romani Pontificis de voluntate electi da-
ta, vel promissa fuerit pecunia alicui votum non
habenti, an hujusmodi electio sit irrita, necne
103 Pro clariori solutione duo casus sunt distinguē-
di. Primus est cum pecunia de voluntate electi
soluta, vel promissa fuit Regio Oratori vel alteri
ad hoc ut Cardinalibus eum eligere volentibus
nomine regio, ut aliàs de facto obicem non po-
nat, sed eligendi potestatem Cardinalibus libe-
ram dimittat: & dicunt quidam non esse simonia-
cum, quia licèt ad vexationem redimendam da-
re pecuniam alicui jus non habenti ad hoc ut à
vexatione desistat, & injusta impedimenta sub-
moveat, secundum illud Apost. ad Eph. 5. *Redimen-
tes tempus, quoniam dies mali sunt*: & est argum. op-
timum in cap. *Dilectus, il primò. infra eod.* obi hoc
tenet glos. prima dicens verius & æquius esse, &
Host *n. vers. Quid ergo*, idem firmat glos. in cap.
*Cum pridem, in ver. Illicita pactiona, vers, Si vero, su-
pra de pact.*
104 Sed cave, quia hoc procedit in jure quæsito,
prout loquuntur glossæ præallegatæ: secus in jure
quærendo, quia tunc simoniacum est dare alteri
pecuniam, ut ab injusta vexatione desistat, textus
est in c. *Matthæum, supra eodem*, ubi sic contradicens
105 electo pro pecunia de voluntate electi tradita à
contradictione cessat, electus postea confirmatus
Pross Fagn, in 1. part. 5, lib. Decretal.

est simoniacus, & beneficio renunciare tenetur:
& ita ibi est casus secundum Io. Andr. Butr. Car-
din. Abbat & omnes, & hanc distinctionem inter
jus quæsitum, & jus quærendum ponit Io. Andr.
in d. c. *Dilectus, n. 5.* quem communiter Doctores
sequuntur; idemque docet S. Thomas in *22 q.
100. art. 2. ad 5.* dicens: (antequam alicui acquira-
tur jus in Episcopatu, vel quacumque dignitate,
vel præbenda per electionem, vel provisionem,
seu collationem, simoniacum esset adversantium
obstacula pecunia redimere: sic enim per pecuni-
am pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinē-
dam; sed postquam jus alicui acquisitum est, licèt
per pecuniam injusta impedimenta removere.)
Hæc S. Thomas, & consentiunt Rebuff. *in Praxi
benefic. tit. de simon. in renunciat. n. 18. cum seqq.* Re-
doan. *de simon par. 2 c. 31. n. 48. & par. c. 2. num. 5.*
Menoch. *cons 67. nu. 17. cum seqq* Navarr. *in Ma-
nuali c. 23. n. 102.* & *cons 47. n 44 hoc tit.* Cardin.
Tolet *in Summa lib. 5. c. 90.* latè Suarez *de relig.
tomo 1. lib. 4. de simonia, c. 19. num. 17. & c. 50. in
princ.* Et ad secundum membrum Divi Thomæ
pertinet exemplum Gregorii magni, qui pecuniā
solvit Mauritio Imperatori pro confirmatione:
nam, ut inquit Baronius *ad annum 690 pag. 5. lit.
D vers Cæterum.* (Etsi pendenda ab ipso Grego-
rio fuerit Imperatori eadem pecuniæ quantitas:
quæ à prædecessoribus Gothorum temporibus
exacta est; haud tamen in crimen adduci potuit
quasi redemptum pecunia Pontificatum obtinue-
rit; etenim electio, ut dictum est, legitimè facta
illi contulit Pontificatum, non Imperatoris con-
firmatio tyrannicè usurpata, quæ pecunia licitè
redimi potuit, cum non redimeretur ea Pontifica-
tus, sed executio muneris eo modo (quod aliter
liceret) ab illata vexatione liberando) Hæc
Baronius Ita hoc primo casu videtur esse locus
Constitutioni Iulii II. de simoniaca Papæ electio-
ne; cum limitatione tamen, de qua infra *n 108.*
106 Verùm si aliquis ex Cardinalibus inscio electo
aliquid temporale daret, vel permitteret Legato
Regio, vel alteri ad hoc ut ipsum in exercitio suæ
potestatis eligendi de facto non perturbaret, for-
tè non esset simonia, quia cum Cardinales jus ha-
beant eligendi Romanum Pontificem ex con-
cessione Apostolicæ Sedis, & ex vetustissima
consuetudine, c *In nomine Domini, 23. dist.* cum
concordan. videtur eis licere sine labe simoniæ
pecuniam solvere ad redimendam vexationem
sibi de facto illatam, vel inferendam in hoc jure
sibi quæsito, juxta primū membrum distinctionis
superius positæ. & hoc voluit præcitata glossa in
c. *Cum pridem, in ver. Illicita pactionis, supra de pactu.*
dum ait: (Si cum jus habeo, dedero tibi pecuniā
redimendo vexationem meam, non pecco.) Non
enim hoc casu Cardinales pecunia mediante pa-
rant sibi viam ad jus speciale obtinendum, sed
jus jam sibi acquisitum conservant, & sic cessat
ratio simoniæ per D Thomam considerata. Ta-
men cogitabis.
107 Secundus casus est, cùm pecunia fuit tradita,
vel promissa magnati, vel amico, seu consangui-
neo alicujus Cardinalis ad hoc ut eū inducat ad
aliquem eligendum: & hoc si fiat sciente, & con-
sentiente electo, procul dubio est simoniacū, &
vitiosa electio, ut videtur casus in c *Præsentium,
1. q. 5.* ubi pecunia pro ordinatione sacerdotis non
fuit data eidem sacerdoti, nec Episcopo, sed cui-

dam Principi amico Episcopi: & tamen textus decidit sic ordinatum ex misericordia esse tolerandum in ordine, ea præcipua ratione, quia tam ipse presbyter, quàm Episcopus factum ignoravit. Ergo à contrario secus si scivissent: & confirmatur, quia si non licet absque vitio simoniæ sibi viam struere ad futuram electionem removendo impedimenta, ut conclusum est in casu præcedenti; longe minus id licebit disponendo per interpositã personã Cardinales electores ad eligendũ.

108 Fallit hæc conclusio quando eligentes erant aliàs electuri: tunc enim datio pecuniæ etiam de voluntate electi non vitiat electionem, ex quo aliàs erat eligendus, arg. l. *3 Cod. ex falso instrum.* c. *Cum I. & A supra de re iudic.* & §. *ult. 1. q. 6.* ubi hoc videtur expressum. Sicut diximus preces non
109 inducere simoniam, ex quo eligendus aliàs erat idoneus, de quo in c. *Tua, supra de aetat. & qualit.* & in hac opinione residet hic Goffred. Et quamvis glossa secunda Vincent & alii teneant simoniam esse, non obstante quod electores essent aliàs electuri, ut nos supra firmavimus *n. 19* tamen opinio glossæ, & sequacium procedit quando pecunia de voluntate electi data fuit ipsismet electoribus; tunc enim simoniaca est electio, nec attenditur qua intentione Cardinales elegerint, ut ibi diximus. Secus verò si pecunia etiam de consensu electi fuerit data extraneo votũ non habenti, ut in hoc casu; quia tunc licèt electus sit simoniacus, electio tamen non est simoniaca; ita singulari-
110 ter declarat Hostien. in c. *Tanta, n. 1. in ver. Præter simoniacum, vers. Item nota, supra eod.* dicens: (Item nota quod si quis obtinuerit ordinem, vel beneficium dando pecuniam non ordinatori, sed alii quod obtenturus erat etiam si pecuniam non dedisset non est simoniacum, arg. §. *fin. 1. q. 6.* sin autem aliàs non erat obtentutus, vel etiam obtẽturus erat si ordinatori dedit, simoniacum est, c. *Quam pio,* & c. *Quæsitum, 1. q. 2. & q. 3.* c. *Si quis obtecerit,* & c *fin. & q. 6. c. 1.*) Hactenus Hostien. cũ quo simpliciter transeunt *hic* Io. Andr. *n. 5.* Butr. *n 7. vers. Dic si pecunia,* & Anchar. *in fin.* Et quam-
111 vis in hoc articulo Abb. *n 5 vers. Sed adverte*, concordando opiniones teneat simoniacam esse electionem quando pecunia ab ipsomet electo, vel de illius voluntate tradita, vel promissa fuit extraneo, præsertim amico, vel consanguineo eligentium, non obstante quod aliàs fuissent eum electuri. & cum Abb. consentiant Marian. Socin. *n. 8. vers. Conclude,* & Io de Anan *n. 5. vers. Sed adverte.* Tamen non videtur recedendum à distinctione Hostien. tum ob illius authoritatem, & sequacium: tum quia multum interest an pecunia ab electo data fuerit extraneo votum non habenti ad hoc, ut preces, vel authoritatem suam interponat cum electoribus, ut eum eligant; an verò ab ipso electo, vel ab alio data fuerit ipsismet ele-
112 ctoribus. Nam in primo casu quamvis electus simoniam commiserit eo quod pio iure spirituali quærendo non debeat aliquid dari, ut notatur in c. *Ad aures, supra eod.* & locus regiminis quærentibus, & ambientibus sit denegandus, c. *In scripturis, 8. q. 1.* tamen electio ipsa non est simoniaca, cùm electores pecuniam non receperint, & aliàs electuri essent.

In secundo autem casu, cùm pecunia fuerit tradita electoribus, electio non fuit libera, & fortè electores mutassent opinionem si pecuniam non accepissent: unde electio proculdubio est infecta, & simoniaca, ut in iuribus supra citatis ab Host. Præterea in primo casu cùm electores crimen non commiserint, benè probare poterunt se aliàs electuros fuisse secundum ea, quæ dicta sunt supra *n. 19.* Secus in secundo casu, quia tamquam criminosi, & in facto proprio deponentes non essent audiendi; & sic rationes, quas hic ponderat Io. Andr. *n. 5. in glos. 2.* vigent tantummodo in hoc secundo casu, non autem primo; unde ipse consentit cum opinione Hostien. licèt Butr. *n. 7.* eum aliter intelligat, & non benè secundum Abb. & Io. de Anan. *locis citatis.* Hoc autem multò magis procedit in terminis Extravag. Iulii II. quæ non irritat electionem simoniaci, sed electionem celebratam per simoniam; & requirit ut electus non tantùm sit simoniacus, sed etiam ut simoniacè electus fuerit, ut patet ex dictis supra *n. 27.*

De Simonia.

Cap. Licèt Heli.

SUMMARIUM.

1 *Monachi de simonia, periurio, dilapidatione, & insufficientia suum denunciare possunt Abbatem.*
2 *Abbas adversus testes deponentes contra eum super simonia in iudicio inquisitionis potest excipere quod sunt inimici, & conspiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non potest.*
3 *Prælati, qui non corrigunt subditos, dicuntur eos occidere, & puniuntur à Deo tam in hoc sæculo, quàm in futuro, & n. seq.*
4 *Heli summus Sacerdos qualiter fuerit punitus à Deo, quia filios non corripuerat.*
5 *Correctio duplex coactiva, & ostensiva, seu fraterna, & utraque est in præcepto.*
6 *Correctio coactiva est actus iustitiæ, correctio fraterna est actus charitatis.*
7 *Prælatus non debet esse facilis ad credendum in præiudicium alterius.*
8 *Credendi facilitas, cessante proximi præiudicio, est signũ simplicitatis & iustitiæ.*
9 *Monitio requiritur in iudicio inquisitionis etiam si fiat ad denunciationem alterius.*
10 *Prælatus ex sola pendentia iudicii super dilapidatione nõ removetur, nisi alia probatio adsit.*
11 *Sufficiunt tamen coniecturæ.*
12 *Prælatus convincitur esse suspectus de dilapidatione si probetur Ecclesiam fuisse divitem, & nunc esse pauperem.*
13 *Nec excusatur, si dicat se expensas fecisse attenta conditione sua magna nobilitatis.*
14 *Expensæ restringi debent à Prælato quantumcumque nobili iuxta facultates Ecclesiæ.*
15 *Dilapidatio dicitur cùm res immobiles alienantur; cùm verò mobiles, dicitur quasi dilapidatio.*
16 *Testes in crimine læsæ maiestatis, hæresis, & simoniæ admittuntur & criminosi, dummodo non sint conspiratores, vel inimici capitales.*
17 *Episcopus an possit facere edictum, ut quilibet clericus ostendat titulum sui beneficii sub pœna privationis, & n. seqq. usque ad n. 34.*

Chri-

18 *Clericus possidet Ecclesiam, Diœcesanus dicit quod minus canonicè eam tenet: Clericus petit libellum sibi offerri: Episcopus vult inquirere dicens collationem ad se devolutam, an erit locus recusationi.*

19 *Titulum suæ possessionis licèt non cogatur quis ostendere, tamen speciale est in possessore beneficii, ut cum de institutione agitur, eam probare debeat per instrumentum. & n. 23.*

20 *Intellectus cap.* Ordinarii, de off. ord, lib. *6. & n. 21. & n. 25.*

Beneficia plura curata, vel alias incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Ordinariis ad suas dispensationes exhibendas, n. 20

21 *Et quid in obtinentibus unum, vel plura compatibilia, & n. seqq.*

22 *Statutum Episcopi privans Beneficiatos, qui infra mensem titulum institutionis suæ in memorialibus Episcopi non ponunt, validum est.*

23 *Beneficii possessio non sufficit sine canonica institutione.*

24 *Titulum sui beneficii non cogitur clericus ostendere quando tertius agit contra ipsum, allegans se habere ius in præbenda.*

25 *Argumentum à contrario sensu non semper pro lege, & certa ratione suscipitur.*

26 *Episcopus in visitatione potest cogere clericos visitatos ad exhibitionem suorum titulorum ex sententia S. Congregationis Concilii.*

27 *Beneficiatus an cogi possit ostendere titulum sui beneficii, si eius possessio sit antiqua, & n. seqq.*

28 *Et an sit admittendus ad probationem per iuramentum. & num. 29. & 30. & 32. & quæ possessio ad hunc effectum dicatur recens, vel antiqua. n. 31.*

30 *Episcopi noviter promoti solent publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii.*

31 *Possessio dicitur antiqua ad effectum præsumendi titulum si sit decennalis.*

32 *Clericus qui per decennium possedet plura beneficia incompatibilia, & allegat se titulum amisisse, an sit admittendus ad probationem tituli per iuramentum.*

33 *Beneficia incompatibilia obtinentes cogi possunt ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, & titulos ostendendos, non obstante temporis longinquitate, nisi beneficia ad iurisdictionem Episcopi non spectarent.*

34 *Episcopus in Civitate potest compellere clericos ad ostendendas dimissorias, quarum vigore ordinati sunt.*

1 LICET HELI. Abbas Antiquus sic summat hanc Decretalem. Monachi de simonia, perjurio, dilapidatione & insufficientia suum denunciare possunt
2 Abbatem: sed melius Ioannes Andr. & communiter sequentes summant sic: Abbas adversus testes, qui deposuerunt contra eum de simonia in judicio inquisitionis, excipere potest, quod sunt inimici, & conspiratores: alias verò exceptiones criminum opponere non potest Hoc dicit. Dividitur, ut per Io Andr.
3 Nota primò ibi, *In se bonus existeret*; durum verbum pro Prælatis, secundum Abbatem Antiq. *hic n. 2.* quia quantumcumq; boni sint, tamen si nō corrigunt subditos, puniuntur à Deo, non solum
æternaliter, sed etiam in hoc sæculo, ut *hic*, & in
c. *Legant Episcopi*, *37. dist.* quia non corrigendo
4 dicuntur occidere, c. *Ephesiis*, *43. dist.* Vnde Heli
Summus Sacerdos, licèt in se bonus, tamen quia
efficaciter filiorum excessus non corripuit, ipsis
filiis in bello peremptis, cecidit de sella retrosum,
& fractis cervicibus expiravit, ut in textu; & Dominus revelavit Samueli se judicaturum domum
Heli, quia noverat filios suos indignè agere, &
eos non corripuerat Historiam habes, *lib. 1. Regum cap. 3. & 4.* eamque complectitur Abbas Antiquus his versibus:

Funere crudeli fractis cervicibus Heli,
Corruit à sella tristi veniente novella.

5 Corruptè enim legitur Christo veniente. Intelligitur autem hoc cap. non solùm de correctione
coactiva, quæ fit à Prælato per pœnæ impositionem ad bonum publicum, ut alii timentes à peccato deterreantur, sed etiam de ostensiva, seu fraterna, quæ fit à Prælato ad emendationem proximi; utraq; enim est in præcepto, ut docet S. Tho-
6 mas *in 2. 2. quæst. 33. art. 2. in corp.* sed coactiva est
actus justitiæ, fraterna verò est actus charitatis,
ut idem tradit *d. a. 2. ad tertium.*

Secundò nota in vers. *contra quos*, tres modos procedendi super crimine, videlicet per accusationem, denunciationem, & inquisitionem; concordat textus in c. *Qualiter, & quando, il secondo, supra de accusat.* in quibus autem differant ipsi tres modi notat Speculator *in tit. de iurisd. §. 1. n. 33.* & scripsi plenè in dict. cap. *Qualiter in 3oq. à n 68. usq. ad n. 83.*

Tertiò nota ibi, *Clamosa debet insinuatio prævenire*; ad specialem inquisitionem super certo crimine, & contra certam personam procedendum non esse nisi infamia præcedente, ut hic, & in d. c. *Qualiter, il secondo*, & ibi dixi in *prima q. à n. 40. de accusat.*

7 Quartò nota ibi, *Non facilè credere*, Prælatum,
vel judicem non debere esse facilem ad credendū
his, quæ asseruntur: quod verum est quantum ad
præjudicium alterius, c. 1 *Cum duobus*. cap. *seqq.*
3. q. 9. & ita intelligitur c. *Non solum*, *11 q. 3.* & c.
8 *Si quid verò 86. dist.* Sed cessante proximi præjudicio facilitas credendi non est vituperanda, quin
potius laudanda, quia est signum innocentiæ, id-
est simplicitatis, & justitiæ, ut c. *Innocens*, juncta
glos. *1. 22. q. 4.* & cap. *In cunctis, 11. q. 3.* unde *primo ad Corinth. c. 13. 7 Charitas omnia suffert, omnia credit*; ad quod vide bonam glos. in c. *Quam magnum, in ver. Non possunt, 23 q. 4.*
9 Quintò nota in vers. *Contra quos*: quod quando
fit inquisitio contra aliquem super crimine in vim præcedentis denunciationis requiritur, ut præcedat monitio: quod probat singulariter iste textus secundum Marian Socin. *hic n. 16* & Aret. in cap. *Qualiter, & quando n. 39. vers. Et probatur ista conclusio, supra de accusat*; nam hic controvertebatur inter denunciatores, & denunciatum, quod non præcessisset trina monitio prout requirebatur, & determinat Papa, quia intendebat præcedente fama procedere ex officio; idcircò curandū non esse de illa cōtroversia, quinimo ex fine hujus literæ, & cap. *Per tuas infra eod apparet*, quod ipsimet monachi, qui denunciaverunt Abbatem, prosequebantur inquisitionem; de quo dic plenius, ut per Aretin. *loc. cit.* & per Mart Socin in eod. c. *Qualiter, in 9. q.* & ibi dixi *n. 83.*

10 Sextò nota in verſ. *Quia verò* : ex ſola pendentia judicii ſuper dilapidatione Prælatum non eſſe remuvendum ab adminiſtratione,ut *hic* per Mar-
Socin. *num.* 17 & tenet Innoc. *num.* 4. *in ver. Quaſi de dilapidatione* dicens: Nota non per ſolam accuſationem removetur, niſi alia probatio adſit, ut *hic*. Nec obſtat, quod tutor pendente iudicio ſuper ſuſpicione debeat ab adminiſtratione abſtinere ut § *Si quis*, inſtit. *de ſuſcept. tut.* & l. *Eum quem*, C. *Eodem*; quoniam aliud eſt in tutore, qui non habet niſi nudam adminiſtrationem, ſicut & procurator, unde facilios removetur, argumen. l. *Quaomnia*, *ff. de procurator.* Aliud eſt in Prælato, qui jus habet in rebus ad dignitatem pertinentibus; & idcircò difficilius ei tollitur adminiſtratio, ſecundum Innocen. ubi ſupra. & ſcripſi plenius in cap. *Qualiter,& quando*, *il ſecondo*, *in primo not. ſupra de accuſat.* & ibi vide plures differentias inter Prælatum, & tutorem. Requiritur ergo, ut probetur dilapidatio ad hoc ut Prælatus ab adminiſtratione removeri poſſit: ſufficit tamen
11 probatio ex ſolis conjecturis, ut probat hæc littera, ſecundum Hoſtien. *num.* 9. *verſ. Probatur autem ſuſpicio*, Io. Andr. *num.* 14. & Mar. Socin. *n.* 18. Quinimò quantumque leviter appareat de ſuſpicione dilapidationis, ab adminiſtratione removetur, ut inquit Innoc. *d. num.* 4. *in verb. Quaſi de dilapidatione*, & ex illo Hoſtien. *n.* 8. per l. *Quod ſi fortè*, *de ſolut.* l. *Tutor.* C. *de ſuſpect. tutor.* & c. *Quia*, 3. *q.* 2. quod eſt ſpeciale in hoc crimine ſuſpicionis dilapidationis, ſecundum Mar. Socin. *d. n.* 18. Maximè quia ſuſpectio pendente lite non eſt magni præjudicii. aliàs verò in criminalibus probationes debent eſſe luce clariores, l. *final*, C. *de probat* quæ eſt canonizata in cap. *Sciant cuncti*, 2 *quaſt* 8.

12 Septimò nota ibi, *non modicam ſummam pecuniæ*. Vnum modum convincendi Prælatum de ſuſpicione, dilapidatione, videlicet probando Eccleſiam fuiſſe divitem, & nunc eſſe pauperem, ſeu
13 Eccleſiam non fuiſſe ære alieno gravatã, & nunc eſſe. nec excuſatur Prælatus, ſecundum Hoſt. *n.* 9. ante medium, ſi dicat ſe expenſas feciſſe attenta
14 conditione ſuæ magnæ nobilitatis, quia quantũque ſit nobilis, debet reſtringere, & moderari expenſas juxta facultates Eccleſiæ prout juriſconſultus conſulit tutori in adminiſtratione rerum pupilli, ut l. *Ius alimentorum*, §. *In amplis*, *ff. Vbi pupilli educ. debet.* ad hoc tamen vide quod ſcripſi in cap. *Si quis ſanè n* 29. *& ſeqq ſupra de pecul. cleric.*

15 Octavò nota ibi, *Quaſi dilapidatione*. ex conſumptione rerum mobilium non dici propriè dilapidationem, ſed quaſi dilapidationem: nam dilapidatio propriè dicitur alienatio bonorum immobilium, ut *ff. de reb. eorum*, C. *de prædiis minor. per totum*, & hanc differentiam colligunt *hic* Hoſtien. *n.* 7. Io. Andr. *n.* 11. *in verb. Quaſi.* Abbas, *n.* 9. *in eod. ver.* & reliqui omnes.

16 Vltimò nota in verſ. *Aliis aſſerentibus*. In crimine læſæ majeſtatis admitti teſtes indifferenter, etiam criminoſos, dummodo non ſint conſpiratores, vel inimici, ſcilicet capitales, ut in cap. *Proximo infra eod.* Simile in crimine hæreſis favore fidei, ut cap. *Filii*, *in fin. de hæret. lib.* 6. & in ſimoniaca pravitate eſt caſus in hoc cap. ſecundum omnes, *in ſummario*, & in d. c. *Proximo*. Hæc enim crimina quantum ad accuſandum, & teſtificandũ paruficantur, ut *hic*, & in cap. *Sanè*, 15. *q.* 4. ſecundum Hoſtien. *hic. n.* 11. Differunt autem in multis, & per eum.

17 Extra gloſſam quærunt Doctores hic, an Epiſcopus poſſit facere edictum, ut quilibet clericus oſtendat titulum ſui beneficii ſub pœna privationis.

Emerſit aliàs hæc quæſtio, ut in ſubjecta facti ſpecie.

Conqueſtus eſt Archiepiſcopus Sipõtinus, quod Archiepiſcopus Tranenſis in viſitatione Eccleſiæ S. Iacobi inſtituta ex auctoritate tum S. Concilii Tridentini, tum S Congregationis eiuſdem Concilii Interpretis compellere tentaverit Clericos ad oſtendendum titulos ſuorum beneficiorum, & dimiſſorias, quarum vigore ordinati ſunt. Sed nihil affert unde querela appareat juſta: nam jus, & conſuetudo expoſcit, ut Viſitator inquirat de titulis illorum ſaltem beneficiorum, quæ obtinentur in Eccleſia quæ viſitatur, præſertim ſi curata ſit, cap. *Ordinarii*, *de offic. Ordinar. lib.* 6. ubi Archid. *num.* 1. inquit, (Si Clericus malè tenet Eccleſiam, certum eſt, quod animam ſuam damnat, & aliàs animas Parochianorum ipſius Eccleſiæ decipit, c. *Dudum il ſecondo*, *ſupra de elect.* & ideò inquiſitio fit de talibus etiam generalis, cap. *Grave*, *ſupra de præbend.* Vnde ſecundum Innocentium in cap. *De cætero*, *num.* 1. *verſ. Item Epiſcopo*, *de tranſact.* relatum ab Archid. *ubi ſupra*: ſalvum manet Epiſcopi jus in inſtitutione alicujus clerici etiam ex officio ſuo ratione ſuæ iuriſdictionis inquirendi contra eum: & quod talia per officium expediantur, patet in cap *Vnico*, *ſupra*, Vt eccleſiaſtica beneficia ſine diminutione, *&c.* ad idem cap. *Perniciosſam*, & c. *Irrefragabili*, *de offic. Ordinar.* & cap. *Ad dures*, *de exceſſ. Prælat.*) & notat ipſe
18 Archid. in cap. *Non eſt*, *n.* 2, *de conſuetud. lib.* 6. & in hac opinione fuit Hoſtienſis *hic n.* 4. ubi ſic format quæſtionem, (Quod ſi clericus poſſideat eccleſiam diœceſanus dicit, quod minus canonicè eam tenet. Clericus petit, ut offeratur libellus: ſed dicit Epiſcopus, ego volo inquirere, cum tanto tempore vacaverit eccleſia, ut jure ad me devoluta ſit conferendi poteſtas. Reſpondet clericus, ideò magis habeo vos ſuſpectum, quia quaſi cauſam veſtram proſequimini: numquid igitur eſt locus recuſationi ex hac cauſa? Reſolvit Hoſtienſis non eſſe locum, quia ſicut à correctione non appellatur, ita nec occaſione correctionis poterit fieri recuſatio. Et ſic videtur loqui c. *Super eo*, *il ſecondo*, §. *In cauſis*, *de appellat.* Neque offerendus eſt libellus, quia niſi clericus probet ſe canonicè inſtitutum, hoc eſt auctoritate diœceſani, vel alterius, ad quem ſpectat, omnino removendus eſt ex officio etiam ſine libello, cap. *Ex frequentibus*, *ſupra de inſtitut.* Non eſt ergo dandus libellus nec differenda inquiſitio, quia in talibus periculum eſt in mora, ſecundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *fin. in princ. infra de pœn.* in cap. *Matthæus*, *ſupra eodem*, in cap *Cum inter univerſas*, & in cap. *Ne pro defectu*, *ſupra de elect.* Nec obſtat textus in cap. *Conquerente*, *ſupra de reſtitut. ſpoliat.* quia ibi nullus ordo ſervatus fuit, ſed Epiſcopus non citatum, non confeſſum, non convictum, nec aliqua præmiſſa inquiſitione clericum illum voluntate capitanea beneficio ſpoliavit;) Ita Hoſtien. cum quo totidem ferè verbis concordant *hic* Io. Andr. *num.* 7 Butr. *num.* 13. Cardin. *n.* 7. Anchar. *eod. num.* Abb. *num.* 22. Ioan de Anan.

19 Anan. *num. 27.* & Felin. *num. 17.* Pro hac senten-
tia addit Goffredos in cap. *Ex insinuatione de pro-
curat.* relatus ab Archidiacono in d. cap. *Ordina-
riū num. 1. de offic. Ordinar. lib. 6.* Speciale esse, ut
enim agitur de institutione, detinens probare
debeat suam institutionem per instrumentum:
& est simile in cap. *Legum, 2. q. 1.* Sicut est specia-
le in eo, qui possidet, vel pro hærede, vel pro
possessore, ut l. *Cogi, C. de petit. hæredit.* & in li-
berto Ecclesiæ, qui quamvis sit in quasi possessio-
ne libertatis, nihilominus probare cogitur suam
manumissionem, ut cap. *Longinquitate,* & cap.
Libertis, 12. q. 2. & ita in his casibus non obtinent
jura, quæ dicunt non debere possessorem cogi ad
ostendendum titulum suæ possessionis, §. 1. 2. q.
5. glos. in cap. 1. *in ver. Titulum, de præscript. lib. 6.*
& quod actore non probante reus absolvitur,
cap. *Unico, Ut ecclesiastica benef.*
20 Sed dices Concilium Lugdunense in d. c. *Or-
dinarii, de off. Ordin. lib. 6* loquitur de obtinenti-
bus ex dispensatione plura Curata, ut aliàs in-
compatibilia beneficia, statuitque ut tales com-
pellantur ab Ordinariis exhibere suas dispensa-
21 tiones. Ergo obtinentes unicum beneficium, vel
plura compatibilia cogi non poterunt ad suos ti-
tulos exhibendos: & ita in puncto respondit Petr.
de Anchar. *in consil. 60.* incipien. *Duplici ratione:*
ubi consuluit sententiam Vicarii Episcopi super
privatione beneficiorum propter non exhibitum
titulum in termino fuisse nullam eo præcipuè fun-
damento, quia in suo casu non agebatur de ob-
tinentibus beneficia incompatibilia: & ideò di-
ctum cap. *Ordinarii,* in quo Vicarius se fundavit,
non faciebat ad propositum, quia loquitur, cum
quis possidet contra jus commune plura curata,
vel dignitates quo casu præsumitur contra ipsū
possessorem. Non mirum ergo si Ordinarius po-
test illum arctare, ut titulum ostendat, quia præ-
sumitur illicitè possidere, cap. *Contra morem:* ubi
hoc tenet glos. *in verb. Ostendi, 100. dist.* Secus ve-
rò cùm quis possidet beneficia simplicia, quod
potest secundum jus commune, ut cap. *Cum iam
dudum, de præben.* Tunc enim postquam Ordi-
narius passus est eum semel possidere, nisi osten-
dat, quod minus canonicè possideat, non potest
eum propter titulum non exhibitum spoliare, c.
*Ex ore, de his, quæ fiunt à maior. par. Capituli, c. Diver-
sis, de cler. coniugat.* ita Anchar. qui addit hoc ipsum
tenuisse Zenzelinum in d. c. *Ordinarii:* & se idem
ibi scripsisse: & sequitur illud consilium Felinus
hic n. 17. vers. Quinta conclusio, & vers. *Limita primo.*
Sed quidquid dicant isti, veriùs videtur Epi-
scopum ex officio posse quemlibet clericum sibi
subjectum compellere ad exhibitionem tituli, e-
tiam si unicum obtineat beneficium; & in hoc ca-
su, idest de clerico obtinente ecclesiam in singu-
lari, & non plures ecclesias loquuntur, Hostien.
Archid. & sequaces, & probant illorum ratio-
nes: & ita Hostiensem intellexit etiam Feder. de
Sen. *in consil. 234. super primo, n. 3. col. 3. in princ. vers.*
22 *Et est simile:* Et idem tradidit Ioan. Andr. in cap.
Mora, n. 8. & 9. de reg. iur. lib. 6. ubi firmat Episcopū
posse facere statutum, seu edictum quo privet be-
neficiatos, qui infra mensem titulum institutio-
23 nis suæ in memorialibus Episcopi poni non faci-
unt: & valere tale statutum, quia est juri conso-
num, cum ad Episcopum spectet scire qualiter
subditi sua beneficia teneant, & subditi de sua
institutione fidem facere debent, cum possessio si-
ne canonica institutione non sufficiat, c. *Benefici-
um, de reg. iur. lib. 6.* Lapus *alleg. 78. Vacaverat Ecclesia,
n. 11. vers. Ad tertiam quæstionem,* & *allegat. 89. Fa-
ctum super quo, num. 15. circa medium, vers. Et faci-
at ad hoc secundum eos,* Romanus *consil. 177. Licuit
ipsi Notaris, num. 3.* ubi ait, communem esse de-
cisionem, ut Episcopus ex proprio officio possit
clericum beneficiatum compellere ad ostenden-
dum titulum suæ possessionis. Et pro hac parte
est glossa ordinaria, & notabilis in cap. *Benefi-
cium, in ver. Obtineri, circa medium, vers. Et nota,*
quod hæc regula *de regul. iur. lib. 6* Ubi primo ex
regula illius textus sumit argumentum contra
clericum, qui est in possessione beneficii sui, &
petitur ab eo titulus possessionis, scilicet institu-
tio, quod teneatur illam ostendere, & hoc probat
per rationes Goffredi, Hostiensis, & Archidiaco-
ni superiùs relati: deinde arguit in contrarium
per jura, quæ dicunt neminem cogendum osten-
dere titulum suæ possessionis; tertiò recitat opi-
nionem Ioannis, & Laurentii in cap. *Contra mo-
rem, 100. dist.* quod clericus habens duo benefica
cogitur dicere titulum, habenti autem unum so-
lum sufficit possessionem ostendere. Demum sol-
vit glossa dicens primam opinionem esse veram,
cum Episcopus ex officio vult videre institutionē
24 clerici, & hoc probari in cap. *Dilecto, de præbend.*
& in cap *Unico,* Ut ecclesiastica beneficia; secun-
dum verò opinionem dicit procedere quando
tertius agit contra clericum fortè allegans se ha-
bere jus in præbenda: tunc enim actor, qui asse-
verat, probare debet, ut cap. *Actor. 6. quæst. ult.* & d.
cap. *un.* & l. *Actor. C. de probat.* & cum hac conci-
liatione glossæ transeunt ibi communiter Cano-
nistæ, & Felin *hic n. 16.* & communem dicit Rom.
in præallegat. consil. 177. in fin. Stat igitur conclusio,
quod Episcopus ex officio suo potest cogere cle-
ricum ad exhibitionem tituli, etiamsi unicum so-
25 lum possideat beneficium. Et quamvis textus in
d. c. *Ordinarii, de offic. Ordinar. lib. 6.* loquatur in plu-
26 ribus Curatis, tamen, ut inquit Archid. ibi *num. 1.*
circa medium, de talibus loquitur propter majus
periculum; non tamen propter hoc prohibet de
aliis beneficiis non curatis: nam non semper con-
trarius sensus auctoritatis pro lege, & certa ra-
tione suscipiendus est, ut legitur & notatur in c.
Si qui à simoniacis, 1. qu. 1. atque hanc sententiam
puto sequutam fuisse S. Congregationem Conci-
lii, dum respondit visitantibus Episcopis licere
clericos visitatos cogere ad exhibitionem suorū
titulorum: hujusmodi enim coactio fieri potest,
vel per subtractionem fructuum, vel per excom-
municationem, vel per privationem beneficii,
secundum Doctores. Aliàs quomodo cognoscet
visitator onera fortè annexa beneficio, & quo-
modo providebit ne Ecclesia debitis fraudetur
servitiis.
Verumtamen ut dicit Lapus *d. allegat. 78. n. 8.*
Producens titulum etiam qui non sit in forma au-
thentica, excusatur à pœna edicti, & idem si pro-
ducat titulum infectum, Episcopus tamen pote-
rit procedere, ut justificet titulum, sed non poterit
eum privare ex edicto, quasi de titulo non docue-
rit, ut per eum.
27 Prædicta intellige vera in facto recenti, in an-
tiquo enim aliud esset, ut dicit Hostien. *hic num. 5.*
28 *vers. Supradicta intelligas.* Tum quia Prælatus

tamdiu tacuit, unde ei est imputandum, cap. 1. de frigid. & malef. tum quia fortè ob temporis antiquitatem difficulter titulus probari posset; probationes enim citò cadunt, & ideò ad delationem juramenti fortè recurrendum esset in tali casu, arg. l. Hac consultissima, §. At cum humana, C. Qui testamenta facere possunt, & l. Generaliter, in primo resp. in fo, C. de reb. cred. Et hanc declarationem Host. sequuntur hic Io. Andr. n. 7. ad fi. vers. intelligit Hostien. Butr. n. 13. vers. Casus est hodie, Cardin. n. 7. vers. Non autem semper, Anchar. eod. n. 7. vers. Ex prædicta, & Felin nu. 10. Calder. cons. 302. alias 10. deter. permut. Feder de Sen. in cons. 214. col. 2. circa med. vers. Et est simile, Gemin. cons. 87. n. 2. vers. Corroboratur, Felin cons. 2. n. 27. & seq. & dicit hic Io. de Anan. n. 34. ad finem, vers. Tu autem considera, omnes Doctores tenere hanc distinctionem, An possessio sit recens, vel antiqua.

29 Sed tu adverte secundum Abbatem hic n. 22. in fine, & Io. de Anan. n. 27. quia hæc videntur contra notata per glos. & Io. Andr. in d. c. 1. de reg. jur. lib. 6. & per Archid. in d. c. Ordinarii, de off. Ordinar. eod. lib. & cap. Contra morem 100. dist. nam communis conclusio videtur esse, ut ex quo Episcopus tacitè consentit, non possit amplius ex officio compellere subditum ad ostendendum titulum. Quamobrem in hoc articulo distingue secundum eos; nam ut factum est antiquum sed superior exquirens titulum nunquam consensit tacitè, vel expressè, ut quia de recenti adeptus est Episcopatum, vel diu stetit in captivitate: & tunc habebit locum opinio Hostiensis, quod propter facti antiquitatem admittatur probatio per juramentum, arg. l. Si arbiter, ff. de probat. & eorum, quæ notantur in c. Illud, de præsumption. militat enim aliqua præsumptio pro titulo, ex quo fuit to-

30 leratus per prædecessorem, & hanc opinionem Host. sic declaratam singulariter notabis secundum Abbatem, quia quotidie occurrit in praxi: nam statim atque in Episcopum aliquis promovetur, hodie solet publicare edictum generale, ut unusquisque teneatur fidem facere de titulo sui beneficii. Itaque secundum Abbatem sub n. 23. hæc quæstio decidenda est inspecta longinquitate temporis, & qualitate beneficii, & superioris prædecessoris, qui illum toleravit: nam si factum sit antiquum, seu non multum recens, & ille superior eum toleravit tamquam beneficiatum, tunc non erit cogendus ad illum titulum probandum etiam per juramentum, quia superior visus est consensisse arg. c. Ex ore, de his, quæ fiunt à maior. par. cap. potest tamen ipse superior assumere in se onus probandi defectum tituli, arg. c. Dilecte, de prab. & l. Cura, ff. de probat. si verò superior non consensit tacitè, vel expressè, tunc potest eum compellere ad faciendam plenam fidem de titulo, arg. d. c. 3. de instit. & notat præallegat. glos. in c. 1. de reg. iur. lib. 6. & facit c. Legi, 2. q. 1. & quod notat Innoc. in c. Super hu. n. 11. supra de accusat.

31 Quod si quæras quando possessio beneficii dicatur recens, vel antiqua, Io. de Anan. hic n. 35 videtur concludere possessionem censeri antiquam quando est triennalis per Clem. 1. de sequest. possess. & fruct. ubi secundum eum illa dicitur recens possessio beneficii, quando quis non possedit per completum triennium: sed melius Felin hic n. 11. dicit ad hoc, ut possessio dicatur antiqua ad hunc effectum præsumendi titulum beneficii requiri decennium, quia sic intelligunt Doctores in l. Qui in aliena, ff. de acquir. hered. & tenet in cap. Illud num. 8. ad finem, vers. Unde duco, de præsumpt.

32 Sed dubitari potest numquid sufficiat talis probatio per juramentum juncta antiquitate temporis si jus commune sit contra eum, qui beneficium possidet, ut quia obtinet duo beneficia incompatibilia, aut sit minor, vel aliàs incapax beneficii, & allegat se habuisse literas, dispensationis, sed eas amisisse: concludit Abbas hic n. 24. in eo, qui possidet plura beneficia contra jus commune non sufficere tacitum consensum Episcopi ex diuturna tolerantia insurgente, cum consentire non possit, ad hoc d. c. Ordinarii, de off. ordin. lib. 6. quod loquitur indistinctè secundum eum.

33 Hodie est expeditum, quia Concilium Tridentinum innovando textum in d. c. Ordinarii, statuit, ut Ordinarii locorum quoscumque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes dispensationes suas exhibere districtè compellant: & S. Congregatio consulta, An temporis longinquitas obstet, ut obtinentes beneficia incompatibilia non possit compelli ab Episcopo ad dispensationem exhibendam, eorumq; titulos ostendendos: Respondit non obstare, nisi beneficia ad jurisdictionem Episcopi non spectarent, ut si essent membra S. Antonii Viennen, seu aliorum.

34 De exhibitione dimissoriarum idem sentiendū est, eo maximè, quia exercentes curam animarum in Ecclesia S. Iacobi approbandi sunt ab Archiepiscopo Tranen. & diœcesani ibi servientes dimissorias ab alio, quàm Archiepiscopo Tranen recipere non possunt, juxta declarationem S. Congregationis. Cum ergò hinc status clericorum colligatur, an scilicet aliter promoti sint suspensi, vel irregulares, & an idonei sint ad curam exercendam, subterfugere non possunt, quin tales dimissorias ostendant, idque pertinet non ad diœcesanos, sed etiam ad extraneos, quatenus inservire intendant in d. Ecclesia, ut doceant se ritè ordinatos, vel dimissos à propriis Prælatis, ad hoc cap. Cum nullus, de tempor. ordinat. lib. 6. & cap. 8. sess. 23.

Procurator Archiepiscopi Sipontini iteratis vicibus citatus nihil hucusque ad fundandas querelas sui principalis deduxit: quare videtur vel causæ cedere, vel judicium eludere, & neutro casu amplius expectandus, sed literis S. Congregationis arguendus quod clericos S. Iacobi animosos, & contumaces reddat ad contradicendum ordinationibus, & decretis Archiepiscopi Tranensis in visitatione legitimè institutis, & principaliter quoad hæc duo capita exhibitionis titulorum, & dimissoriarum. In reliquis si se gravatum indebitè senserit ad S. Congregationem recurrat; interim decreta Archiepiscopi Tranen. auctoritate Sacræ Congregationis emanata exequatur, alioquin noverit Tranen pœnas comminatas, & suspensas legitimè executurum, Et ita &c.

De

De Simonia.

Cap. Per tuas, il primo.

SVMMARIVM.

1 CRedimus, *verbum à legislatore prolatum inducit iuris dispositionem.*

2 *Idem de verbo*, videtur.

3 *Testes criminosi concurrentibus qualitatibus hic praescriptis admittuntur in criminibus exceptis, non tamen ut faciant plenam fidem, nisi coniunctis aliis adminiculis.*

4 *Simonia dicitur heresis, ad cuius comparationem catera crimina quasi pro nihilo reputantur*

5 *Inimicitia in criminibus exceptis, nisi sint capitales, non repellunt testes, sed fidem minuunt.*

6 *Ordo iuris in causis regularium non solum in parte remittitur, sed etiam fit aliqualis remissio iustitia.*

7 *Pralatus regularis si sit captus à Turcis, vel Saracenis, an alius in eius locum eligi possit, anne ex captivitate reversus in pristinum statum sit reponendus: latè discutitur ut num. seqq. vsque in finem.*

8 *Prelati regulares, qui à Capitulo eliguntur, & à Superiore confirmantur, removeri non possunt nisi ex iusta causa, & iuris ordine servato & n. 45. & 45.*

9 *Non tamen in regularibus requiritur causa tam gravis, sicut in sacularibus.*

10 *Priores minores. & officiales regulares removeri possunt pro libito Abbatis sine vlla causa. & n. 41.*

11 *Beneficia regularia sunt manualia, nisi sint electiva.*

12 *Pralatus ab hostibus captus non est ipso iure privatus sua dignitate, nec privandus per sententiam. & n. seqq.*

13 *Episcopo à paganis, vel schismaticis capto non instituitur alius in locum ipsius, sed Capitulum administrat ad tempus. & o. 21. & 33.*

14 *Ecclesia per captivitatem Pralati non vacat verè, sed fictè, seu interpretativè.*

15 *Dictia*, Acsi, *fictionem importat.*

16 *Captivitas est mors civilis, qua non aquiparatur naturali, nisi in casibus in iure expressis.*

17 *Capti in bello servi capientium efficiuntur si bellum sit iustum. & 38.*

Hoc tamen non obtinet in Episcopis captis à Turcis, vel Saracenis n. 19.

18 *Servitus est mors civilis, qua morti naturali assimilatur.*

20 *Episcopus à Paganis, vel Schismaticis bello captus non efficitur servus capientium.*

21 *Vicarii iurisdictio an expiret Episcopo ab hostibus capto.*

22 *Pralatus si efficiatur inhabilis etiam perpetuò non removetur, sed datur ei coadiutor, vel administrator.*

23 *Captivorum calamitati est miserendum. & 26.*

24 *Pralati regulares non ita pingue ius habent sicut saculares.*

25 *Pralatus regularis etsi removeri possit levioribus ex causis, requiritur tamen delictum, & illius probatio.*

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

26 *Pralatus non debet privari iure suo propter captivitatem.*

27 *Captus ab hostibus, & postea reversus recuperat omnia iure postliminij, tam secundum leges saculi, quàm secundum Canones. & num. seqq. & n. 33. & 43.*

28 *Clerico de captivitate redeunti Ecclesia debet restitui quantocumque tempore detentus fuerit. & num. 37.*

30 *Episcopus ab hostibus expulsus in alia Ecclesia intitulatus, cessante hostilitate restituendus est prima Ecclesia, & qui medio tempore fuit substitutus, debet eam dimittere.*

31 *Beneficia sub conditione non dantur, nec ad tempus.*

32 *Papa sub conditione, & ad certum tempus potest aliquem instituere Pralatum.*

33 *Pralatus non potest institui sub conditione à iure inducta.*

34 *Marito ex captivitate reverso reddenda est mulier, licèt medio tempore bona fide alteri nupserit, nec habenda est ratio iuris civilis, aliud statuentis.*

35 *Postliminij diffinitio.*

36 *Postliminij reversis secundum leges datur actio rescissoria intra quadriennium; sed secundum Canones recuperant omnia non obstante quocumque temporis cursu, & n. seq.*

37 *Praescriptio non currit durante captivitate.*

38 *Postliminii ius secundum Canones locum non habet quantum ad hoc, ut Christiani servi efficiantur capientium, sed bene quantum ad hoc, ut reversi omnia recuperent.*

39 *Postliminio carent qui armis victi turpiter se dediderunt.*

40 *Clerici non debent movere arma corporalia etiam contra hostes, nec propria persona pugnare, sed tamen adesse, & hortari.*

41 *Postliminij ius non habet locum in officiis minoribus regularium, sed bene in pralaturis electivis, etiamsi non sint perpetua, sed ad certum tempus, & n. seq.*

42 *Tutor si sit captus ab hostibus, desinit esse tutor, sed reversus recipit tutelam iure postliminij.*

43 *Postliminio reversus statum recuperat pristinum, & munera etiam civilia, & cuncta ei incolumia servantur.*

44 *Postliminium duo habet capita; alterum fundatur super veritate, alterum super fictione.*

45 *Captus à Piratis, vel latronibus etiam secundum leges civiles liber permanet, & retinet omnia iura sua, & fictio postliminii non est necessaria.*

46 *Provincialis Carmelitarum à Barbaris captus, ac postea liberatus à Sac. Congregatione Episcoporum, & regularium iubetur in possessione Provincialatus manuteneri, & ad liberum illius exercitium reintegrari, cassata alterius Provincialis electione.*

PER TVAS il primo. Hoc c. est glossa c. praecedentis; nam tendit ad declarationẽ illius, an, & quando testes criminosi admittãtur in crimine simoniç; & in effectu idẽ dicit quod pręcedẽs Abb Siculus, & est ex mente Io. Andr. & sequaciũ; unde Petr. de Sampsone, & Abb. Antiq. ponebãt versus, quos dicebãt fuisse Roderici Hispani Episco-

pi Palentini. *Doctrinam talem tibi tradere Papa conatur. Qualiter in quales, per quos, qua culpa probatur. Adde modum Celi, sic distinguas licet. Helt.* & sunt duæ partes. In prima consultatio. In secunda responsio ibi, *Noverus*; & hæc subdividitur ut per Io. Andr.

1 Nota primò ibi, *Credimus*: verbum *Credimus*, à legislatore prolatum inducere juris dispositionē, ut hic, & in c. *Nuper*, &c. *Per tuas, de sentent. excom.* & in c. *Consulti*, & ibi dixi *n. 4. de regularib.* unde Host. & Io. Andr. in cap. *Cum olim, de sentent. & re iudicata*, exponunt verbum, *credimus*, idest, *scimus*, ut ibi dixi *n. 18.* & hic notat Marian. Soc. *n. 2.* & idem de verbo, *videtur*, ut c. *De quarta, de præscription.* & in cap. *Præterea de appellation.* & in c. 2. *pe fid instrum.* c. *de cætero*, & ibi dixi *n. 2. de homicidio.*

2 Secundò nota ibi, *destinguendum*; plura, quæ in judicio criminali sunt per judicem consideranda tam circa modum agendi, quam circa personā rei, & personas testium, & attestationes, & aliàs probationes: quæ omnia prosequere, ut hic per Marian. Socin. à *n. 33.*

3 Tertiò nota in verf. *Cumque per monachos*, secundum communem intellectum in crimine simoniæ & per consequens, & in aliis criminibus exceptis admitti testes criminosos concurrentibus qualitatibus, de quibus in litera, non tamen ut faciant plenam fidem, nisi conjunctis aliis adminiculis, ut hic per Anchar. *in 5. notab.* Abb *n. 4.* & Marian. Socin *n. 7.*

4 Quartò nota ibi, *Propter immanitatem hæresis simoniacæ*; simoniam dici hæresim, ad cujus comparationem cætera crimina quasi pro nihilo reputentur ut hic in textu, & in c. *ult q. 7.* & in cap. *Tanta, supra eodem*; sed an, & quando simonia sit hæresis propriè, dixi in cap. *Cum pridem, n. 24. sup. de pactis.*

5 Quintò nota ibi, *Inimicitias capitales.* Non quaslibet inimicitias repellere testes à testimonio ferendo in crimine simoniæ, & consequenter in aliis criminibus exceptis, sed capitales dumtaxat: nam aliæ inimicitiæ non repellunt, arg l. *Licèt, ff. de arbitr.* §. *Inimicitia*, instit, *de excusat. tutor* & hic notat in glos. *in verb. Inimicitias capitales*, Io. Andr. *n. 9.* Butr. *n. 3.* Anchar. *n. 5.* Marian. Socin. *n. 10.* & alii communiter, Hippolyt. de Marsil. in l. 1. §. *Præterea per illum textum, in princip.* & *num. 11. ff de quæstionib.* & ita omnes tenere attestatur Io. de Anan. in cap. *Cum oporteat, n. 6* & ibi etiam Felin. *n. 8. supra de accus.* & ita Iul. Clar. *in practic.* §: *final: q. 24. vers. Item quæro*, & novissimè Prosper Farinac. *q. 53. de opposit. contra personas testium n. 52.*

6 Ultimò nota ex ultimis verbis textus. Contra regulares Prælatos non solùm remitti in parte ordinem juris, sed etiam fieri aliqualem justitiæ remissionem, quia ex levioribus causis removētur, ut in textu, & notant Abb. *n. 4, in fin.* & Marian. Socin. *n. 13.* ad idem textus in cap. *Qualiter, & quando, il secondo*, §. *Hunc tamen ordinem, supra tum, de accusationib* & in cap. *Cum specialis* §. *Cæterde appellat.*

7 Hinc sumpta occasione QVAERO, Si Prælatus regularis sit captus à Turcis, vel Saracenis an hæc sit justa causa alium in ejus locum eligendi: anne ex captivitate postea reversus, in pristinum statū sit reponendus.

8 Ad evidentiam præmittendum est Prælatos regulares, ut Provinciales, Abbates, Priores conventuales, & consimiles, qui à Capitulo canonicè eliguntur, & à superiore confirmantur, non esse ad nutum amovibiles; & quamvis in pluribus Religionibus sint triennales, tamen durante triennio removeri non posse nisi ex justa causa, & juris ordine servato, textus est clarus in cap. *Monachi*, §. *Priores, supra de stat. monach.* cujus hæc sunt verba: (Priores autem cum in Ecclesiis conventualibus per electionem Capitulorum suorum canonicè fuerint instituti, nisi pro manifesta, & rationabili causa non mutentur.) & ibi notat glossa, *in verb. Non mutentur.* Innocent. *ad fin in eodem verb.* Host. *n. 5.* Io. Andr. *n. 12.* & communiter DD. 9 Et quamvis in cap. *Qualiter, & quando, il secondo*, §. *Hunc tamen, de accusation*, dicatur juris formam circa regulares personas non esse usque quaque servandam, quæ cum causam requirit facilius, & liberius à suis possunt administrationibus amoveri; tamen hæc verba potius demonstrant eos non posse amoveri ad nutum, imò supponunt causam necessariam, ut patet ibi, *cum causa requirit*; unde sensus est; ut causa non adeò gravis in regularibus exigatur, sicut exigitur ad privandum clericos sæculares suis dignitatibus, & beneficiis, sed ex levioribus causis ab administratione removeri possint, ut hic dicitur in fin, rationabilibus tamen manifestis, ut expressè habetur in d. c. *Qualiter*, & notat glos. in c. *Cum ad monasterium, in verb. Amoveri*, *de statu monach* & latius infra subjiciam, *nu. 41. & 42.* nec refragatur textus in eod cap. *Cum ad monasterium*, §. *Tales*, qui videtur contrarium innuere in illis verbis: (Nec alicui committatur aliqua obedientia perpetuò possidenda, tamquam in sua sibi vita locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetor.) Nam respondetur illum textum non loqui de prioribus conventualibus seu Prælatis, qui à Capitulo eliguntur, sed de prioribus minoribus, qui per electionem canonicam non creantur, sed superior eis committit administrationem, & talis non confirmatur, sed sunt obedientiarii, & ad nutum ipsius superioris amovibiles: & ita textum in d § *Tales*, cum textu in d. c. *Monachi*, conciliant communiter DD. & in specie præcitata glos. in d c. *Monachi, in verb. Non mutentur* Innoc. *ibidem ad fin. in eod. verb.* Host. *num. 5.* dicens, priores minores pro voluntate Abbatis hodie mitti posse in prioratos, & in crastinum revocari, Io. Andr. *n. 12. vers. Alii ad voluntatem*: Item glos. in d c. *Cum ad monasterium, in verb. Perpetuò*, & ibi etiam Hostien. *n. 20, in eodem ver.* item glos. in Clemen. 1. *in verb. Revocari, post medium, vers Suus, de supplend. neglig. prælat.* & hanc ipsam distinctionem inter Prælatos electivos, & officiales minores posuerunt Host. Io Andr. & communiter DD. in d c *Qualiter*, & ibi dixi *n 51. cum duobus seqq.* & nullus discrepat & de his prioratibus, & officiis minoribus intelligendi sunt 11 Doctores, qui dicunt prioratus, & beneficia regularium esse manualia, non autem de electivis, ut Cassador. *decis. 4. n. 3.* & *decis 12. n 9 de præbend.* Millis *in repertor. in verb. Beneficia regularia, num. 3.* Rebuff. *in tract. de pacific. possess. num. 280.* & alii passim; unde si aliquis ex dictis prioribus, & officialibus minoribus fieret captivus, absque dubio liceret Abbati alium in eius locum substituere, cū tales

tales etiam sine ulla causa amoveri possint, ut di-
cunt Hostien. & alii supra citati: & latè probavi in
d. cap. *Cum ad monasterium à numero 30 usque ad*
num. 43. Sed de istis non est hic sermo.

His præcognitis ad primam partem quæstionis
propositæ videtur negativè respondendum, quia
Prælatus ab hostibus captus non est ipso jure pri-
vatus sua dignitate, nec captivitas est justa causa
eum privandi per sententiam, & alium in ejus lo-
cum eligendi, sed tantummodo deputandi admi-
nistratorem temporalem, vel vicarium, seu visita-
13 torem, qui durante illius captivitate provinciam,
vel monasterium regat textus est in cap. *Si Epi-*
scopus, de supplend. neglig. Pral. lib 6. ubi est ca-
sus expressus, quod Episcopo à Paganis, vel Schis-
maticis capto nō instituitur alius in locum ipsius,
sed Capitulum in spiritualibus, & temporalibus
administrat donec eum libertati restitui contige-
rit. vel donec Sedes Apostolica per Capitulum
consulenda aliud duxerit ordinandum: ubi glos.
14 *ultim.* dicit: Fortè visitatorem dando, ut cap *fin.*
eodem tit. & lib. Et est ratio, quia per captivitatem
prælati Ecclesia non vacat, ut ait glos. in d. cap. *Si*
Episcopus, in verb. Sed Capitulum: nec illa est va-
catio vera, sed ficta, seu interpretativa, ut tradit
ibi Philipp. Probus *in addit. ad Monach in prin-*
cip. Io. Franciscus Pavinus *in tit. de off. & potest.*
Capit. sed vacant. pralud. 7. numero 13 & innuit tex-
15 tus ibi: Ac si sedes per mortem vacaret. Nam di-
ctio, *Ac si.* fictionem importat, l. *Si alie ius, ff. de*
hered. institutn. l. Quamvis, & ibi glos. 1. *ff. de*
bon. author. iudic. possid. & sic illa est mors ficta,
16 seu civilis, ut ibi notat Io. Monach. *num. 1.* & Ar-
chid. *in princ.* quæ non æquiparatur veræ, seu na-
turali nisi in casibus in jure expressis: & hoc pro
regula esse tenendum dicit glos. in cap. *Placuit, il*
secondo, in verb. Mortuus, vers Et hoc teneas pro regu-
la 16. q. 1. Non est autem in jure expressum, ut
mors civilis, ecclesia quasi vacante per captivi-
tatē Prælati, æquiparetur naturali quoad institu-
tionem, seu electionem successoris, sed tantùm
quoad hoc, ut Capitulum ad tempus succedat in
administratione ut in d. cap *Si Episcopus*: *Ergo* in
reliquis stabimus regulæ, l. *Sancimus C. de testa-*
mentis, l. Pracipimus, in fin. C. de appell & textum
in d. cap. *Si Episcopus.* non esse extendendum ad
alios casus firmat Alexand. *cons. 110. Adeo gra-*
vis, numero 3, circa fin, vers, Et posito, & *numero 4.*
lib. 6

17 Quinimo tametsi capti in bello servi efficiantur
capientium, si bellum sit justum, l. *Naturalem,*
§. ultim ff de acquir. rer. domin. l. Hostes, ff. de cap-
tiv. & postlim revers §. Item ea, instinut de ser.
divisio & servitus sit mors civilis, quæ morti
18 naturali assimilatur, l. *Intercidit, ff de condit &*
demonstr. l. Servitutem, ff de regul. iur. glos in l.
19 *Res capitalis, in ver. Amissio, ff. de pœnis*: nihilo-
minus in Christianis captis à Turcis, vel Sarace-
nis hoc non obtinet quia servi capientium mini-
mè efficiuntur, nec quantum ad hoc sunt servan-
dæ leges Romanorum, quæ de captivis apud ho-
stes loquuntur nec sunt necessariæ fictiones legis
Corneliæ, & postliminii, ut pluribus probat Co-
20 var. in regula peccatum *par. 2 § 11.* Et quàvis gloss.
in d cap. *Si Episcopus, in verb Libertati*, dicat: Ser-
vus enim factus erat, tamen intelligitur secūdum
leges Romanorum, quas allegat & Gemin. *ibi*
21 *circa finem* quærit solum: quid si Episcopus ca-
ptus habebat Vicarium tempore captionis, an per
capturam expiret ejus mandatum, ita ut non pos-
sit exequi officium suum? & respondet expirare,
quia per mortem Episcopi expirat mandatum, ut
notat glos. *fin.* in Clem. *fin. de procurat.* & textus
in d. cap. *Si Episcopus* æquiparat mortem civilem
naturali quoad jurisdictionis exercitium, vel da-
to quod mandatum non expiret, tamen non po-
test jurisdictionem exercere, quia casu devolvi-
tur ad Capitulum Ita formaliter Gemin. cum
quo concordant ibi Franch *ad fin. vers. In glos. fin.*
& Prob. *ad Monach. in princ* & sic Geminian. te-
net Prælatum captum esse mortuum civiliter tan-
tummodo quoad exercitium jurisdictionis, & sic
supponit habitum remanere apud ipsum, & con-
sequenter eum non efficit servum capientiū, nec
libertatem amittere nisi de facto: & ita intelligi
debet littera d. cap. *Si Episcopus*, in illis verbis:
donec eum libertati restitui contigerit. Quamobrem
cum Prælatus captus à Turcis, vel Schismaticis
secundum Canones non sit in servitutem reda-
ctus, nec sit mortuus civiliter quantum ad habi-
tum jurisdictionis, & jus Prælaturæ. sed omnino
quantum ad jurisdictionis exercitium, nulla ra-
tio sinit, ut alius in ejus locum substituatur, ut di-
cit textus in cap. *Quamvis triste*, ibi: (Quia ergo vi-
ventem ab officio suo necessitas non crimen ab-
ducit, alium loco ejus, nisi eo recusante, nulla si-
nit ratio ordinari, *7 q. 1.*)

22 Confirmantur prædicta quia si Prælatus efficia-
tur inhabilis ad officiū exercendū propter mor-
bum etiam perpetuum, & incurabilem, non pri-
vatur officio, vel beneficio sed datur ei coadju-
tor, ut cap *Ex parte*, ibi: *gravi, & incurabili morbo*:
& cap. *fin. de cler. agrot.* & in *cap. unic § Verum*
ibi, *perpetuo impeditus: eodem titulo lib. 6.* Et pro-
bavi latissimè in d cap. *finali à num 40.* & de E-
piscopo extra mentem posito sunt jura clara in
cap. *Sic ipsis*, & in d. cap. *Quamvis triste, 7. quest. 1 &*
in Generali ordinis Humiliatorum mente cap-
to consuluit Petrus de Ancharan *in cons. 188* in-
cip. *Visis consiliis, nu. 7. vers Permittendum est etiam*
pro veritate, & num 12. Ergo similiter si Prælatus
impediatur officium suum exercere propter cap-
tivitatem, non est ab officio removendus, sed ei
dandus est administrator, vel vicarius, qui duran-
te captivitate vices illius suppleat in exercitio
jurisdictionis: nam ut legitur in cap. *Satis perver-*
sum, 56. dist. Satis perversum, & contra ecclesia-
sticam probatur esse censuram, ut frustra pro quo-
rundam voluntatibus quis privetur, quem sua
culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur gradu
non deijcit: & nimis reprehensibile esse manife-
stum est, ut Prælato vivente alius substituatur,
quæ sunt verba textus in cap *Petiisti, 7. q 1* Nemo
enim sine culpa privandus est jure suo, c *Inventis,*
16. q 1, cap *1. de caus.* & de Prælato regulari tradit
23 glos. in cap *Monachi, in verb. Non mutentur, de statu*
Monachor. quin potiùs captivorum calamitati est
miserendum, cap. *Non satis* & c. *Pulchra 86. distin.*
cap. *Aurum*, & cap. *Sacrorum, 12 q. 2.* Facit tex-
tus in l *Quamvis, ff solut. matrimonio*, & in l *Si pro*
24 *redemptione, C. de donationib,*

Nec obstat si dicas hæc procedere in Episcopis,
& Prælatis sæcularibus, qui matrimonium spiri-
tuale contrahunt cum Ecclesia, cap. *Inter corpo-*
ralia. cap. *Quanto*, & cap. *Licèt, supra de transla-*
tion. Episcop & propterea à suis administrationi-
bus

bus sine culpa gravi, & probata amoveri non possint, ut in d. cap. *Qualiter, il secondo*, §. *Licet autem, de accusationib.* & in praecitatis juribus; At secusesse in Praelatis regularibus, quia non ita pingue ius habent sicut saeculares, ut inquit glos. *hic in verb. Levioribus*; & ideò possunt faciliùs, & liberiùs removeri, ut dicitur in d. cap. *Qualiter, in* § *Hunc tamen ordinem.*

25 Id inquam, non obstat, quia etsi in regularibus Praelatis leviores causae sufficiant, ut habetur hic in fin. Requiritur tamen causa delicti, & de tali intelligitur hoc capitul. Quod loquitur ubi de crimine civiliter agitur, ut Praelatus regularis ab administratione removeatur tanquam immeritus, & damnosus, ut in textu in vers. *Tales igitur*, & notat Abbas *in primo notab.* & Marian. Socin. *num. 11.* Similiter de causa criminis intelligitur dictum cap. *Qualiter*: quo primò praescribit ordinē procedendi per inquisitionem in causis criminalibus tam contra praelatum, quàm contra subditum, & concludit probato gravi crimine eū esse removendum ab administratione; ac deinde declarat hunc ordinem nō esse in regularibus observandum usquequaque, id est per omnia, vel ad unguem secundum Cardin. *in d.* §. *Hunc tamen ordinem, in princ.* quasi dicat etiam ad remotionem Praelati regularis requiritur causa, & probatio criminis, sed non est necesse, ut crimen sit adeò grave, sicut in Praelatis saecularibus; idque apertiùs est expressum in d. cap. *Monachi*, §. *Priores, de statu Monachor.* ubi postea quam textus dixit: Praelati regulares per electionem canonicè instituti sine manifesta, & rationabili causa non mutentur, immediatè declarando qualis debeat esse hujusmodi causa, subjunxit, videlicet: Si fuerint dilapidatores, si incontinenter vixerint, aut tale aliquid egerint, pro quo amovendi meritò videantur; ecce quod ad remotionem Praelati regularis semper requiritur delictum, & hoc probandum est, ut dicit ibi gloss. *ultim.* At captivitas

26 non est delictum, & ubi delictum non est ibi non debet esse poena, cap. *Cognoscentes, de Constitutionib.* gloss. in cap. *Sibeneficia, in verb. Sine culpa, de praeben. lib. 6.* Nec Praelatus captivus sine culpa privari debet jure suo, glos. *penult.* in d. cap. *Monachi*; imò inhumanum est nimis talem affligere, cui potiùs est miserendum, cap. *Licèt de censib.* & ibi glos. *in verb. Misereri*, Abb. *consil. 47. num. 3. lib. 1.* Facit cap. *Cum percussio, 7. q. 1.* ibi: (Non debet à nobis addi flagellaris afflictio.) cap. *Ex parte*, ibi: nec afflictio afflicto sit addenda, *de Cleric. agrotant.* cap. *Indicas* ibi: (Cui magis consulendum sit, & compatiendum, quàm puniendum, aut aliquo modo ferendum,) *3. q. 9.* c. *At clerici*, §. *De adulteriis*, de judiciis ibi: nec duplici debeat ipsum contritione conterere.) & l. *Navem onusta*, §. *Cum autem*, ibi: (quia non debet duplici damno onerari ;) ff. *Ad leg. Rhodiam, de iactu*; cum similib.

Sed urgeas ex causa publica utilitatis, ne scilicet provincia, vel monasterium debito regimine destituatur etiam sine colpa posse quem privari jure suo l. *Item si verberatum*, §. 1. ff. *de rei vendicat.* l. *Lucius*, ff. *de evictiion.* plenè Anton. Gabr. *commun. conclusion. in tit. de iure quaesito non tollend. concl. 2. num. 1.* & dixi in cap. *Caeterum, num 32. de rescript.* Respōdebimus causam publicae utilitatis posse tantùm considerari in datione vicarii; vel administratoris, qui durante captivitate Praelati jurisdictionem exerceat, juxta textum in dict. cap. *Si Episcopus, de supplend neglig. Praelat. lib. 6.* non autem in privatione ipsius Praelati, & electione successoris; nullum enim est publicum incommodum, ut Praelatus captivus titulum, & habitum dignitatis retineat, dummodo adsit alius, qui illius vices suppleat, & durante illius impedimento, in spiritualibus, & temporalibus administret, ut per Abbatem in cap. *Tua nos, num. 4. de cleric. agrot.* & probatur ex doctrina Innocentii communiter recepta in cap. *Nisi cum pridem, n. 4. in verb. Malitiam, vers. Nos dicimus, de renunc.* ponderando eam, ut dixi in d. c. *Caeterum, num. 51. de rescript.* Quinimo remotio Praelati captivi esset potiùs contra jus, & utilitatem publicam, quia hoc exemplo deterriti non invenirentur qui vellent onus regiminis subire, arg. cap. 1. *de cleric.* & notat glos. in cap. *Cum percussio in figuratione casus 7. q. 1.* & Abb. in d. c. 1. *in 3. not.* ubi formaliter inquit: (Nota quod existenti in impotentia serviendi non debet subtrahi beneficium, ne ex hoc turbetur status Ecclesiae,) Roman. *consil. 467 num. 7. vers. Quarto per textum in dict. c. 1.* ubi similiter ait remotionem officialis sine culpa tendere non ad conservationem, & bonum statū officii, sed potiùs ad eius subversionem, eo considerato quod difficulter reperiretur, qui hoc officium subiret regiminis. Haec quoad primam partem quaestionis.

27 Circa secundam partem respondendum videtur Praelatum è captivitate reversum in pristinā dignitatem, & administrationem esse reponendum amoto quocumque alio interim electo, seu instituto.

Quod probatur primò per textum in c. *Prima actione, 16 q. 3.* ubi Concilium Hispalense II. cui Isidorus interfuit, c. 1. statuit in haec verba; (Placuit, ut omnis parochia, quam antiqua ditione ante militarem hostilitatem retinuisse Ecclesiam suam quisque comprobaret, eius privilegio restitueretur; sicut enim per legem mundialem, iis, quos Barbarica feritas captiva necessitate transvexit, postliminio revertentibus redditur antiqua possessio, non aliter & ecclesia receptura est parochiam, quam ante tenuit cum rebus suis sive ab aliis ecclesiis possideantur, sive in cuiuslibet possessionem transfusa sit; non enim erit objicienda praescriptio temporis, ubi necessitas intereſt hostilitatis.

2 Probatur secundò in cap. *Cum per Bellicam, 34. q. 1.* ubi Leo Papa scribens Nicetae Acquileiensi Episcopo *epistola 77. c. 1. & seqq.* sic ait; (Remotis malis, quae hostilitas intulit, unicuique hoc, quod legitimè habuit reformetur, omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est) *Et infra*; (Sic enim multa, quę ad eos, qui in captivitatem ducti sunt, pertinebant, in jus alienū transire potuerunt; & tamen plenum jollitiae est, ut eisdem reversis propria reformentur, quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiā in domibus, ac possessionibus ritè servatur, quantò magis in coniugiorū reintegratione faciendū est, ut sic quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur) ubi glos. *in verb. Coniugiorum*, desumit argumentum quod Ecclesia debet restitui clerico de captivitate redeūti, quācumque tempore detentus fuerit, si probat justum

stum impedimentum, cùm Ecclesia sit uxor clerici, c. *Sicut vir*, & cap. *Sicut alterius*. 7. q. 1. & cum glos. concordant Hugo, & Turrecr. n. 1.

29 Probatur tertiò in c. *Pastoralis*, 8. q. 1. ubi cùm Ioannes Lissitanæ Civitatis Episcopus ab hostibus esset repulsus, & Lilitana Civitas in captivitatem redacta, Gregorius Papa dedit ei Ecclesiam Sylatinam hac conditione, ut cessante hostilitate ad suam Ecclesiam reverteretur: qui textus ad rem nostram dupliciter inducitur, & primo sic. Si Prælatus Ecclesiæ ab hostibus captivatæ, cessante hostilitate restituendus est primæ Ecclesiæ, non obstante quod medio tempore fuerit inordinatus seu intitulatus in alia Ecclesia, ut in d. c. *Pastoralis*; multò fortius cessante captivitate prælatus debet restitui suæ dignitati in casu nostro, cùm medio tempore in nulla alia Ecclesia fuerit intitulatus. Secundò sic, si prælato ab hostibus expulso, is, qui medio tempore à Papa fuit substitutus, cessante hostilitate debet Ecclesiam dimittere, eamque primo prælato restituere secundum Hug. Arch. & omnes in d. c. *Pastoralis*. Ergo à fortiori is, qui durante captivitate prælatià Capitulo fuit electus, ea cessante, debet dimittere dignitatem, eamque restituere prælato ab hostibus reverso. Sed dices:

30 Prælatus non potest constitui ad certum tempus, vel sub conditione, quia beneficia sub conditione non dantur, c. *Quamvis*, 7. q. 1. c. *Sanctorum*, 70 *dist*, nec convenit moribus nostris temporales filios habere, l. *Quæsitum*, ff. *de adoption*. l. *Actus legitimi*, ff. *de regul. iur.* Sicut nec libertas ad tempus datur, l. *Libertas*, ff. *de manumiss. testam.* nec hæreditas, §. *Heres*, *instit. de heredib. instituen*, nec matrimonium, c. *Solet*, 23. q. 2. Ergo nec Episcopus

31 Ecclesiæ captivatæ in alia Ecclesia intitulatus, nec alius in ejus locum electus, vel institutus removeri debent, licèt captivitas cessaverit, glos. 1. in d. c. *Pastoralis*, 7. q. 1. solvit objectum tripliciter. Prima solutio est, quod institutio hoc casu fit pura, sed resolvatur sub conditione si Prælatus à captivitate liberetur, l. 2. ff. *de in diem addict.* & est simile in d. c. *Veniens*, *de fil. presbyter.* & in cap. *Illo*, *de pignorib.* Secunda solutio est quod jure postliminii restituitur ei prior Episcopatus, ut in d. c. *Prima actione*, 16. q. 3. Tertia solutio quod Papa sub conditione, vel ad certum tempus potest aliquem instituere prælatum, sicut miles sub conditione, & ad certum tempus instituit hæredem, l. *In fraudem*, §. *Similis*, ff. *de milit. test.* Quar-

32 ra, & melior solutio est, quam ponit Archid in d. c. *Pastoralis*, n. 2. quod Prælatus non possit institui sub conditione à jure reprobata, & sic loquitur d. c. *Quamvis*, 1. q. 2. & c. fin. *supra de pactis*, cum similibus; secus autem est ubi tacita conditio à jure inducta est; & sic loquitur d. c. *Pastoralis*, quia dum instituitur prælatus ex causa captivitatis, tali institutioni inest tacita conditio à jure inducta, videlicet ut si hostilitas cessaverit, teneatur redire ad primam Ecclesiam.

33 Probatur quartò in præallegato, cap. *Si Episcopus*, *de supplend. neglig. prælat. lib. 6.* ubi Episcopo à paganis, vel schismaticis capto datur administratio Capitulo non in perpetuum sed ut dicit textus, donec eum libertati restitui contigerit: recuperat enim jura sua quasi jure postliminii, ut dicit glos. *ibi in verb. Libertat*, & Petr. de Anchar.

34 in 2 *notab*, dicens: nota in verb. *Donec*, quod administratio Capituli isto casu durat Episcopo exi-

Prosp. Fagn. in 1. part. 3. lib. Decretal.

stente capto, liberatus autem jura sua recuperat: facit textus in c. 1. *de Paroch.* ubi Prælatus laicus ejus ad unitatem Ecclesiæ conversus, quamvis interea alius in eius locum fuerit institutus ex misericordia reintegratur: ergo fortius est reintegrandus hoc casu prælatus captivus, cùm hoc fiat non ex misericordia, sed ex justitia, ut expressè habetur in d. c. *Cum per bellica* 34. q. 1. ibi: (Punctum justitiæ est, ut eisdem reversis propria reformentur.) idest restituantur per actionem rescissoriam, quæ reversis ab hostibus datur pro bonis suis retrahendis, secundum Turrecrem. *in verb. Reformentur*.

35 Probatur quintò arguendo à matrimonio carnali ad spirituale quod argumentum est validum in jure, ut cap. *Sicut vir*, 7. q. 1. & c. *Inter corporalia de translat. Episcop.* nam marito ex captivitate reverso reddenda est uxor sua, licèt medio tempore alteri nupserit bona fide credens primum virum esse mortuum, ut gravissimis rationibus ostendit Leo Papa in d. c. *Cum per bellicam*, & Innoc. in c. *seq.* 34. q. 1. Ergo similiter prælato ab hostibus redeunti restituenda est Ecclesia sponsa sua, cùm quadicitur conjugium spirituale, vel quasi contraxisse, ut in præcitatis juribus; & in puncto arguit glos. in d. c. *Cum per bellicam*, *in verb. Coniugiorum*. Nec habenda est ratio juris civilis, secundū quod matrimonium per captivitatem dissolvitur, & uxor non restituitur marito redeunti, nisi novus adsit consensus, ut l. *Cum duo*, ibi: (Non ut pater filium ita uxorem maritus jure postliminii recipit, sed consensu reintegratur matrimoniū) ff. *de capt. & postlim. revers.* Quoniam lex civilis in hoc repugnat juri divino, quia à Deo jungitur uxor viro, & quos Deus conjunxit homo non separet: & sic est necesse, ut etiam renuente uxore legitimarum fœdera nuptiarum reintegrentur, ut legitur in d. c. *Cum per bellicam*.

36 Probatur denique aliis omissis ex natura postliminii, quod diffinitur esse jus amissæ rei recuperandæ ab extraneo, & in statum pristinum restaurandæ. ut l. *Postliminium*, ff. *de captivis*, & *postlim. revers.* glos. 2. in d. c. *Prima actione*, 16. *quæst.* 3. Et quamvis secundum leges postliminio reversis detur actio rescissoria intra quadriennium, ut §. *Rursus*, institut. *de actionib.* l. *ultim. Cod. de in integr. restit.* Turrecr. in d. c. *Cum per bellicam*, *in verb. Reformentur* 34. q. 1. & si non potuerit agere in hoc quadriennio, per aliquot dies restituatur ad eos, l. *Sed & si per prætorem*, § *Si feria*, ff. *Ex quib. caus. maior.* tamen secundum Canones cum existenti

37 in captivitate, seu hostilitate non currat præscriptio, ut d. c. *Prima actione*, 16. q. 3. non dubitur rescissoria sed per quantumcum que temporis prælatus fuerit in captivitate jura omnia recuperabit jure postliminii, ut notat ibi glos. *in verb. Postliminium*.

38 Et ex his patet usquequaque verum non esse, quod aliqui regulares dixerūt jus postliminii nō habere amplius locum, secundum Canones, ex Covarr. *in reg. Peccatum*, p. 2. §. 11. n. 6. & Molin. *de iust. & iure tom.* 1. *disp.* 118. §. *Observatamen*. Quoniam hoc vendicat sibi locum tantummodo ad hoc, ut infideles nullum acquirant dominium in christianis captivis, cujus contrarium erat cautum de jure civili, secundum quod capti ab hostibus eorum servi efficiebantur, ut §. *Servi*, instit. *de iur. person*, glos. in §. *Si ab hostibus*, *in verb.*

Pendet instit. *quib. mod. ius patr. potest solvitur*; & sic loquuntur præcitati auctores, sed non procedit quantum ad recuperationem jurium, ac rerum: nam quantum ad hoc ex captivitate reversus etiam secundum Canones recuperat omnia jure postliminii, prout sunt jura clara in d. c. *Prima actione*, 16. q. 3. & in d. c. *Cum per belli cam*, 34. q. 1. & tenent ubique glossatores; unde jure optimo dicit glos. in §. *Item ea*, in verb. *Recipiunt*, *instit. de rer. division.* postliminii, & captivitatis jura hodie non servari quantum ad personas, scilicet ut christiani per captivitatem servi efficiantur, sed bene quantum ad res, scilicet ut recuperent omnia, quæ prius habebant: idemque tradidit Barr in l. *Hostes*, *ff. de captiv. & postlimin. revers.* & ex illo Franciscus Arias *in tract. de bello, & bellator. n. 160* inter tractatus communes *tom. 12. fol. 192.* & Io. Lup. *in eod. tract. in 3. q. § Si summus in casu seq. ulterius, n. eod. tom. 12. fol. 169. col. 3.* Idque expressè agnovit Covar. *d. §. Undecimo, num. 6. post med.* ubi disertis verbis sic ait: (Quamvis in iis, quæ possunt in favorem cedere captivorum, æquissimum sit, imo omni ex parte justum easdem leges, scilicet de postliminio loquentes, servari: nec enim Reipublicæ Christianæ convenit præter ipsam captivitatis afflictionem damnũ aliud, aut detrimentum christianis apud Saracenos, aut Turcas captivis irrogari?) hæc Covar.

39 Rursus non obstat quod postliminio careant qui armis victi hostibus se dediderunt, ut dicitur in l. *Postliminio*, *ff. de capt. & postlim. revers.* quia licèt non spontè, tamen coacta voluntas non est, ut ait ibi glos. *in verb Hostibus*. Nam respondetur illum textum procedere in iis, qui cùm dimicare deberent, se turpiter dediderunt, quo casu propter ignominiam carent jure postliminii, ut declarat textus in *l. 2 ff. eod.* sed hoc non obtinet in clericis, qui corporalia nescientes arma solum Deum, & propugnatorem suum quando ei placuerit misereri, patienter expectant, dicit text. in c. *Porro*, 16. q. 3 ubi glos. *in verb. amara*, desumit argumentum, quod clerici non debent movere arma corporalia etiam contra hostes, c. *Quicumque*, 23 q 8 Nam lachrymæ, & orationes sunt arma clericorum, c. *Convenior, ead. caus. & quæst.* unde quamvis clerici in bello justo possint alios hortari ad pugnam contra hostes, c. *Igitur*, cap. *Hortatu*, c. *Omni timore*, c. *Ut pridem*, 23. q. ult. cap. *Dominicus*, 23 q. 2. & c. *Adrianus*, *dist. 63.* propriâ tamen personâ pugnare non possunt, d c. *Quicumque*, & c. *Clericis*, 23. q. 8. nam eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, c *Ex multa*, *ad fin. de voto*, & notat glos. in c. *Petitio in verb. remordet*, & ibi etiam Butr. *n, 4. de homicid.* Bald *cons. 469. Ad bellum iustum, vol. 1* & docet S. Thomas *in 2. 2 q. 40. art. 2. ad 2.*

41 Demum non obstat quod dixerunt nonnulli regulares jus postliminii non habere locum in officiis temporalibus, quales sunt administrationes regularium, ut c. *Cum ad monasterium*, §. *Tales*, *vers. Nec aliqui*, *de stat. Monach.* Sed solum in officiis, & beneficiis perpetuis, quales sunt episcopatus: de quibus loquitur d. c. *Pastoralis*, 8 q 1. & c. *Si Episcopus*, *de supplen. neglig. præl. lib. 6.* Nam respondetur hoc verum esse in officiis minoribus, ad quæ regulares non assumuntur per electionẽ canonicam, sed sunt obedientiarii, & ad nutum superiorũ amovibiles, de quibus loquitur d. § *Tales*, & in talibus admittimus non habere locum
jus postliminii, quia removeri possunt pro libitu Abbatis, & sine ulla causa, ut clarè ostensum
supra in præludiis, *n. 10 & 11.* At secus est in prælatis, qui canonicè eliguntur, quia sive sint perpetui, sive ad tempus determinatum, puta triennium, vel biennium, eo tempore durante juris ordine non servato, & sine justa, & rationabili causa removeri non possunt, ut est textus in c. *Monachi*, §. *Priores*, *de statu monach.* & fusè probatum
42 est supra *n. 8* & quod postliminium habeat locum
etiam in officiis ad certum tempus duraturis probatur exemplo tutoris, cujus officium non est perpetuum, sed temporale, & finitur pubertate, ut *institut. quib. mod. tutel. finit. per tot.* item si tutor sit captus ab hostibus desinit esse tutor, *ut instit. de Atil. tutor. §. Ab hostibus*: & tamen reversus reci-
43 pit tutelam jure postliminii, ut ibi dicitur quo
jure alia quoque omnia recuperat, ut ibi notat glos. in *verb. iure postliminii*, ut est tex. in l. *Postliminium*, ibi: (Omnia restituuntur ei jura ac si captus ab hostibus non esset) *ff. de captiv. & postlim. revers.* & in l. *cum duæ* ibi: (recuperet & ipse jus suum.) & in l. *Hostes*, ibi: (ab hostibus autem captus, &c. postliminio statim recuperat pristinum.) *ff. eod. & instit. quib. mod. ius patr. potest solu. §. si ab hostibus*; unde & munia civilia recuperat, l. *Liber captus*, *C. eod.* l. *Libertas* §. *Postliminium ff. Ad municipal.* & incolumia cuncta ei servanda sunt.
44 l. *fin. vers. Reddantur*, *C. de captiv. & postlim.* & est
ratio, quia ut ibi dicit glos. *in verb Pendet*; postliminium habet duo capita. unum est quia reversus recuperat omnia: & hoc fundamentum est super veritate: aliud est quia is, qui captus est, fingitur in civitate semper fuisse, & semper habuisse jura, quod est contra veritatem; unde quemadmodum prælatus regularis si verè in suo monasterio, vel provincia semper fuisset triennio suo, vel biennio durante, jura prælationis retinuisset, ut probatum est supra *n.* ✱. *& n. 41. & 42.* eodem modo si fuit captus ab hostibus, quia ex secundo capite postliminii fingitur semper fuisse in suo monasterio, vel provincia cum postea revertitur ex primo postliminii capite jura omnia prælationis recuperat, ita justitia exigente, ut in d. c. *Cum per belli cam*, 34. q. 1. & naturali æquitate, ut dicitur in l. *Postliminium*, *ff. de capt. & postlim. revers.*

45 Quæ omnia multò fortiùs vendicant sibi locum ubi prælatus non fuit captus ab hostibus, sed à piratis, vel latronibus, quia tunc etiam secundum leges civiles liber permanet, ut in d. l. *Postliminium*, ibi: (A piratis, vel latronibus capti liberi permanent.) & ideo retinet omnia jura sua, & fictio postliminii non est necessaria, ut dicit text. in l. *Hostes*, *ff. eod.* & in l. *Qui à latronibus*, *ff. de testamen.* ubi glos. 1. & Bart. *n. 2, vers. Solve*, & alii Scribentes.

46 Contigit non ita pridem hic casus in Patre Ioãne Cheron Provinciali Carmelitarum Vasconiæ, qui rediens à Capitulo generali in Urbe celebrato die 31. Maii 1648. fuit in mari captus à Turcis, & cũ Generalis Ordinis de illius captivitate certior factus fuisset, creavit Vicarium provincialẽ; sed eo conquerente, quod Vicario nomine non posset provinciam gubernare, & regularis observantia multum periclitaretur, cumque nulla spes subesset redemptionis Patris Cheron, Comitia Provincialia indixit, in quibus die 8. Maii 1650.

idem

idem Vicarius in Provincialem electus est. Sed die 6. Aprilis immediatè præcedentis antiquus Provincialis præter spem redemptus Romam venit, & postulavit sibi reddi provincialatum; sed Generali renuente, recursum habuit ad SS. D. N. reque à Sanctitate sua ad S. Congregationem Episcoporum, & regularium delata, tametsi nonnulli regulares contenderent electionem secundi Provincialis fuisse legitimam, nec Provincialem redemptum posse provincialatum repetere, ut in specie P. Lezana in suis consultationibus novissimè impressis *consultatione 42.* nihilominus S. Congregatio mandavit Generali Ordinis, ut P. Cheron in possessione provincialatus manuteneret, & reintegraret electionem novi Provincialis cum omnibus inde sequutis cassando, & annullando, contrariis non obstantibus, die 12. Augusti 1650.

De Simonia.

Cap. Tua nos.

SVMMARIVM.

1 *Simoniacus est clericus, qui confert Ecclesiæ bona sua eo pacto ut recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda.*

2 *Ius Canonia est quid spirituale, & non cadit in laicum.*

3 *Sshoniacum est beneficium fundare, vel dotare eo pacto, ut sibi conferatur.*

4 *Simoniacum est pactum præsentandi seipsum à fundatore appositum in erectione beneficii, & irrita est erectio, & institutio inde sequuta. & n. seq.*

5 *Præsentatio acquiritur ius spirituale ad beneficium obtinendum, & Episcopus compelli potest instituere.*

6 *Simoniacum est pro præsentatione aliquid temporale dare, vel accipere.*

7 *Beneficium obtinens à se fundatum cum pacto præsentandi seipsum an faciat fructus suos, & n. seq. usque ad n. 15.*

8 *Simoniacus est intrusus, carens titulo vero, & putativo.*

9 *Et semper est in mora restituendi sicut fur.*

10 *Et tenetur ad restitutionem omnium fructuum etiam qui peretpi potuissent à diligenti possessore.*

11 *Dominium sequuta traditione transfertur ex contractu etiam inutili; non tamen nullo, & contra legem.*

12 *Clausula,* & non alias, &c. *facit dispositionem conditionalem.*

13 *Pecunia per simoniam collata an & quando sit restituenda ei, qui contulit.*

14 *Retentio facilius datur, quàm petitio.*

15 *Pactum autem & conventio in beneficialibus, & aliis spiritualibus simoniam inducit.*

16 *Simonia non est deducere in pactum iuris communis dispositione.*

17 *Etiamsi in actu receptionis fuerit oppositum.*

18 *Collatio beneficii sub conditione, si resederit, valida est.*

19 *Collatio beneficii facta eo pacto, ut provisus solvat pensio-* 20 *nem collatori debitam, non est simoniaca.*

Simoniacus non est Sacerdos absolvens pœnitentem eo pacto, ut rem sibi sublatam restituat.

21 *Peccatum non dimittitur nisi restituatur ablatum.*

22 *Pactum dandi spirituale pro spirituali an fieri possit sine vitio simoniæ, remissivè.*

23 *Simoniacum non est in actu receptionis, vel ingressus ad ius spirituale aliquid dare, vel offerre sine pacto, vel conditione.*

24 *Gratis recipi potest gratis oblatum.*

25 *Simoutam non inducit datio mutua spiritualium, & temporalium, quoties una non causatur ab alia.*

26 *Secus si actus sint correspectivi.*

27 *Est tamen vitanda propter speciem mali.*

28 *Accusatus non debet ingredi domum iudicis.*

Opus per se laudabile, ratione temporis reprobatur, ibidem. & n. seqq.

29 *Simonia suspicionem præsefert nummos in concham mittere, dum baptismus suscipitur.*

30 *Fructuum deductiones, & solutiones, quæ ex prava consuetudine, aut constitutionibus fiunt tempore ingressus, vel possessionis, reprobantur à Concilio Trid. & Constitutione Pij V.*

31 *Preces humiles à digno oblatæ pro beneficio obtinendo simoniam, aut ambitionis vitium non inducunt.*

32 *Secus si ab indigno.*

33 *Preces, quas pro se quis porrigit, ut in prælatum eligatur, ambitiosæ sunt, & illicitæ.*

34 *Episcopatum appetere non licet.*

35 *Primatus fugientem se desiderat; desiderantem se horret.*

36 *Munuscula conferentes Prælatis, & rogantes pro beneficio adipiscendo, an simoniam committant.*

37 *Electus offerens ordinatori, vel consecratori suo electuarium, vel aliud quidpiam modici pretij, non censetur simoniacus ibidem.*

38 *Consuetudo, cuius vigore canonicus novus singulis canonicis chirothecas distribuit post admissionem ad fructus, & distributiones, sublata est à Concilio, & Bulla Pij V.*

39 *Simauta est quo ad Deum & in parvis, & in magnis muneribus, si animus iudicis ex eis flectatur.*

40 *Simonia mentalis solum Deum habet ultorem. & n. 45*

41 *Ecclesia non iudicat de ocenltis & n. 45.*

42 *Simonia mentalis non inducitur in simoniacum de iure ecclesiastico, sed tantùm in simoniacum de iure divino.*

Cantrarium n. 44.

43 *Simonia in beneficialibus an sit prohibita de iure divino, remissivè.*

44 *Simonia mentalis peccatum per solam pœnitentiam aboletur.*

45 *Intellectus c.* fin. infra eod. *ibid.*

Ecclesia ultioni non subduntur quæ in finibus nuda voluntatis consistunt.

1 TVA NOS. Si clericus eo pacto bona sua confert Ecclesiæ, ut recipiatur in canonicum, & illa sibi retineat pro præbenda. simoniacus est: secus si hoc fiat sine pacto hoc dicit; dividitur in duas partes. In prima ponitur decisæ consultatio. In secunda responsio. ibi, *Devotioni*: & hæc subdividitur in duo membra. Secundum ibi, *Si verò*: cujus limitatio subnectitur ibi, *Licèt autem*,

2 Nota primò jus canoniæ esse quid spirituale

unde non cadit in laicum, ut in c. 2. cum ibi nota-
tis per Innocen. *supra de instit.* Ideoque pro jure
canoniæ obtinendo simoniacum est temporale
aliquid dare, vel promittere, ut hic deciditur:
concordat cap. *Iacobus infra eod.* & notant hic An-
ton. de Butrio *num 2.* Abb. *num. 3.* & Marian.
Socin. *n. 4. in 3 notab.*
3 Secundò nota esse simoniam fundare, vel dota-
re canonicatum, vel aliud beneficium ecclesiasti-
cum eo pacto, ut beneficium illud sibi conferatur,
4 de quo hic est casus apertus. Vnde cum quidam
clericus non ita pridem sua bona patrimonialia
contulisset pro erectione Archipresbyteratus in
Cathedrali Ecclesia cum reservatione juris pa-
tronatus eo pacto adjecto ut possit seipsum præ-
sentare, & non aliàs: consultus ab eodem clerico
respondi erectionem, & institutionem inde se-
quutam fuisse simoniacam; & nullam per hanc
decretalem, & opus esse nova erectione, & pro-
visione Sedis Apostolicæ, quam postea idem cle-
5 ricus impetravit à S. D. N. Vrbano VIII. Ex præ-
sentatione enim acquiritur præsentato jus spi-
rituale ad beneficium obtinendum, & Episcopus
potest compelli ad instituendum, ut in cap. *Cum
Bertholdus*, & ibi Abb. *num. 11. de re iudic.* & in cap.
Dilectus, de off. Legati.
6 Vnde sicut simoniacum est dare aliquid tem-
porale pro collatione, seu receptione, ut hic, aut
pro institutione, ut in cap. *Auctoritate*, & ibi Abb.
de instit. cap. *In tantum*, & cap. *Audivimus infra
eod* cum concordan. ita & pro præsentatione, ut
pluribus probat Lambertin. *de iurepatr. in 2. par.
primi libri in 9. quæst. principalis art 11. num. 1.* & sæpi-
us concludit Rota Romana, ut testatur Horat.
Mandos ad Roman. *cons. 317. Circa propositum.*
7 Amplius consultus, an prædictus clericus suos
fecerit fructus Archipresbyteratus, ut præfertur,
erecti; respondi fecisse à die datæ literarũ Apo-
stolicarum, & habitæ possessionis ad præscriptum
Extravag. *Iniunctæ, de elect.* Quo verò ad fructus
antea perceptos, cum in litteris nulla fiat condo-
8 nario, imò apposita sit clausula Per hoc tamen
non intendimus gesta per Ordinarium aliquate-
nus approbare: dubitatio emergit, quia simonia-
cus est intrusus carens titulo verò, & putativo, &
dicitur fur, & invasor, c. *Ordinationes 1. quæst. 1.*
9 cap. *Ordinationes, 9. q. 1.* Et ideò semper est in
mora restituendi sicut fur, ut dicunt Tancredus,
Ioannes, quos sequitur glossa communiter ap-
probata in cap. *Nisi cum pridem, in ver. Sed dumta-
xat, de renunc.* Ioan. Andr. *ibid. num. 4.* Bald *n. 1.*
Butr. *num. 8. vers. Conclude mentem glossæ, & vers.
Infertur tertiò*, Henric. *col. 1. ante med. vers. Aut
non habet titulum*, & Cardin. *in §. Intueri, num. 2.*
10 & simoniacum in beneficio teneri ad restitutio-
nem omnium fructuum etiam qui percipi potuis-
sent à diligenti possessore, docet S. Thomas *in
2. 2. q 100. art. 1. ad 2. & in 4 dist. 25. q. 3. art. 1.
quæst 3. ad 2.* & Sylvest post Archidiac. *in ver. Si-
monia, n. 13. vers. Octavo.*
11 Cæterum etsi memoratus clericus suos non fe-
cerit fructus tamquam beneficiales, seu ecclesia-
sticos, eo quod erectio canonicatus, & institutio
nulla fuerit, ut prædixi; tamen videtur illos fecis-
se suos tamquam patrimoniales, & laicales; quia
oblatio bonorum, quam fecit ecclesiæ cum pacto
præsentandi seipsum fuit invalida tamquam si-
moniaca, ut hic in textu, & consequenter cleri-
cus dominium bonorum oblatorum à se non ab-
dicavit, nec illud trãstulit in ecclesiam ex contra-
ctu nullo, & vitioso: nam licèt regulariter ex con-
tractu etiam inutili transferatur dominium se-
quuta traditione, ut l. *Eleganter, in princ ff. de pig-
norit. act.* tamen secus est, si contractus sit nullus, &
contra legem, ut notat Bart. in l. *1. § Si vir in fine,
ff. de acquir. poss* Paul. de Castro *cons. 244. Viso &
examinato, in fine lib. 2.* & ex contractu à lege im-
12 probato nec possessionem transferri respondit A-
lexand *cons. 69. circa primum, num. 14. lib 5* præser-
tim stante clausula, *& non alias aliter nec alio modo*,
quam dictus clericus adjecit pacto præsentandi
seipsum, quæ facit dispositionem conditiona-
lem, ita ut nisi conditio purificetur, perinde sit
ac si ab initio bona sua ecclesiæ non obtulisset, ut
per Cæphal. *cons 118. n. 13. & 14. lib. 1.*
13 Non obstat si dicitur. Pecunia per simoniam
collata ecclesiæ sæculari non est restituenda ei
qui contulit, quia turpiter, & contra justitiam
dedit; sed ecclesiæ in cujus ignominiam data fuit,
ut in cap. *De hoc, supra eod.* cap *Si quis in. 1. 1. 10, 17 q 4.*
& in *Authen. de sanctiss. Episc. §. Sed neque*, & hoc si
solus Prælatus, vel alius de ecclesia deliquerit;
quod si ecclesia fuerit in culpa, puta quia totum
Collegium consensit simoniæ, tunc etsi applica-
ri non deberet ecclesiæ, quia talis lucri reddidit
se indignam; tamen nec debet restitui danti, sed à
superiore pauperibus erogari; quemadmodum
pecuniam Iudæ traditam à Iudæis nec Iudæi reti-
nuerunt, nec Iudæ remansit, sed data est in Cœme-
terium pauperũ peregrinorum, ut patet *Matth 26.*
& ita post multa concludit, & distinguit glos *fin.*
in d. c *De hoc*, & ibi fusiùs Hostien. Ioan. Andr.
& alii Turrect. in cap. *Si quis dator, in verb. Resti-
tuere, 1 q. 3* & latius in cap. *Non est putanda, 1. q.
1.* ubi hanc distinctionem pluribus comprobat
& est communis theorica, ut ibi testatur Præpos.
num. 1. post Anton. de Butr. & Abb. in d. cap. *De
hoc*, quam etiam sequitur S. Thom. *in 2 2. q 100.
art. 6. ad 1. & 4.*
Id inquam, non obstat, quia procedit de iuris
rigore. At verò ex misericordia in tribus casibus
pecunia simoniacè accepta restituitur ei, qui de-
dit. Primus est, cùm dans religionem ingreditur,
ut per Innocen. in d. cap. *De hoc, in ver Ecclesiæ*,
qui ad hoc allegat cap. *Veniens, supra eod.* c. *De
lapsis, 16. q. 6.* & cap. *Si quis iis, 27. q 1.* Secundus
est, cùm dans pecuniam non habet unde vivat; &
in hoc casu Hostien. & alii intelligunt textum in
d. c. *Veniens*, ubi restitutio jubetur fieri Presby-
tero, qui per simoniam dedit. Tertius est, cùm
dans pecuniam simoniacè erravit in jure, vel in
facto: tunc enim ex misericordia fit ei restitutio,
ut tenet Hostien Io. Andr. & Præpos. *locis cita-
tis*, & Sylvest post Rayn. *in ver. Simonia, num. 20.
vers. Posset tamen ex misericordia*, & hic propriè est
casus noster, quia clericus, qui fecit pactum de
præsentando seipsum, hoc egit bona fide igno-
14 rans dispositionem hujus Decretalis.
Ac præterea hic non est agendum de restitutio-
ne, quia idem clericus possessionem bonorum à
se non abdicavit: eodem enim contextu, quo illa
contulit ecclesiæ sibi retinuit pro præbenda. Ex-
plorati autem juris est faciliùs dari retentionem,
quam petitionem, l. *Sed etsi, possessori, ff. de rei vind.*
l. *In bonæ fidei, C. de pact.* l. *Per retentionem, Cod.
de usur. l. 2.* & ibi Bald. *in 3. notab. Cod. de fidei-
comm.*

tomm.; Paul. de Castro cons. 19. Vltra ea, in princ. lib. 2.

15 Tertiò nota ibi, cum in talibus: omne pactum, & conventionem in beneficialibus, & aliis spiritualibus simoniam inducere, ut est textus hic, & in cap. Cum pridem, & cap. fin. supra de pact. in cap. Quam pio. 1. quæst. 2. in cap. Vt nostrum, ut eccles. benefic. & in cap. Quæsitum, de rer. permut. cum concordan. & hic notant glos. 1 Hostien. n. 1. in ver. Omnis pactio, Butr. num. 2. in 2. notab. & Cardin. num. 1. Roman. cons. 317. Circa propo-
16 situm, in fine, & cons. 359. Quia beneficii, in princip. & per totum. Intellige nisi in traditione spiritualium deducatur in pactum dispositio juris communis, quia hoc non inducit simoniam, ut est text in cap. Ex parte, il secondo, supra de cleric. non residen & notant glos & Innocen. in cap. Cum M. de Constit. glossa in cap. Ad audientiam, il secondo, & ibi dixi num. 13. de rescript. Item glossa in cap. Significasti, de elect. glossa in cap. Significatum, de præben. & glossa in cap. Olim, il primo,
17 de restitut. spoliator. Nulla enim conditio à jure communi approbata reddit actum simoniacum, etiamsi tempore concessionis fuerit apposita, ut respondit Gemin. cons. 84. num. 14. vers. Non obstat quod ista conditio, Cravett cons. 145. num. 4.
18 Hinc fit ut valeat collatio beneficii sub conditione si resederit, ut probatur in d. cap. Ex parte, ubi patet valere juramentum de residendo præstitũ in receptione Præpositutæ: & tenet Gemin. d. consil. 84. num. 5. vers. Item valet collatio, & Io. And.
19 post Archid. in cap. 1. de jureiur. lib. 6 Hinc etiam fit ut similiter valeat collatio beneficii facta eo pacto ut provisus solvat pensionem antiquam, & consuetam solvi ipsi collatori, ut per Gemin. d. consil. 84. num. 4. vers. Et dico quod tale juramentum.

20 Quod verum puto etiam in his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca secundum ea, quæ notantur in cap. Ex parte, il secondo, in glossa in ver. Dimittere, supra de offic. deleg. Quid enim si pœnitens in Sacramento Pœnitentiæ confiteatur se aliquid furto subtraxisse ipsi Confessori, certè nulla esset simonia si Sacerdos diceret, Nolo te absolvere, nisi restituas. Imò cùm non teneatur Sacerdos rem sibi subtractam pœnitenti coodonare, non potest illi absolutionis beneficiom impende-
21 re, nisi facta restitutione, quia non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatũ. cap. Si res aliena, 14. q. 6. cap. Quamquam, de usur. lib. 6 & regula Peccatum, eod. lib. ubi notat glossa magna post princip. vers. Secundum alium intellectum, & Abb. in cap. Cum tu, infra de usur. Et quamvis S. Thom. in 4. dist. 25. quæst. 3. art. 3. ad 2. dixerit simoniam esse si quis det aliquod spirituale debitori, ut recuperet quod suum est: tamen in summa, idest in 2. 2. q. 100. art. 1. ad 7. ubi loquitur ferè per eadenmet verba, non ab re exemplum illud prætermisit. De quo tamen vide quæ notantur in cap. Qui studet, 1. q. 1. & in c. Dilectus, il primo, in glos. prima supra eodem, & ibi per Abb. plenius distinguentem in secondo notab. & per Thomam Campegium in tract. de Annatar. institutione num. 15 ubi sequitur doctrinam Divi Thomæ; circa quam vide etiam quod
22 scripsi in c. Ad audientiam, il secondo num. 19. supra de rescript. An autem pactum dandi spirituale pro spirituali fieri possit sine vitio simoniæ, dic ut per Archid. in c. Quam pio, num. 3. 1. q. 2. & ibi ple-

Proff. Faga, in 1. part. 5, li'. Decretal.

nius per Præpos. num. 2. & Abb. in cap. Statuimus, de transact.

23 Quartò nota ibi, purè consentiant: etiam tempore ingressus, vel receptionis ad jus spirituale posse aliquid dari, vel offerri absque vitio simoniæ; dummodò liberaliter id fiat, & pactum, seu
24 conditio nulla interveniat: nam gratis potest recipi gratis oblatum, cap. Dilectus, il primo in fine, supra eod. nec ideò minus receptio gratuita dicitur, arg. l. Si remunerandi, ff. Mand. cap. Indices, 1. q. 1. cap. De eulogiis, 18. dist. & l. Solent, §. fin. ff. de offic. Proconsul. Et pro hac parte disputando determinat glossa in cap. Emendari, 1. q. 1. & glossa in cap. Quam pio, in verb. Postmodum, 1. quæst. 2. & glossa nostra hic in ver. Purè consentiant, Hostien. num. 3. Butr. in 3. notab. Abb. numero 4. & pleri-
25 que alii. Vnde consequitur ut datio mutua spiritualis, & temporalis juris simoniam non inducat quoties una non causatur ab alia, ut formaliter inquit Butr. num. 3. secus si actus essent corre-
26 spectivi, ita ut unus haberet respectum, seu relationem ad alterum, ut per Cardin. num. 2. in 3. no-
27 tab. & Felin num. 1. Subdit tamen Hostien post glossam cavendum esse ne fraus sub specie alium munerum committatur, cap. Si quis … q… 1. q. 1. nam etsi planum sit simoniam, vel quasi non committi nisi pacto interveniente, vel quasi, ut hic probatur: nisi mentalem, ut in cap. fin. … eod. tamen quia est mentalis, quæ facilè in prædictis intervenire potest, vitari debet; idcircò secundum Hostiensem prima opinio, quàm hic ponit glossa, honestior, & tutior est: & sequitur Cardin. in prima opposit. Adde glossam prææallegatam in d. c. Emendari, 1. q. 1. quæ notabiliter dixit hoc vitan-
28 dum esse propter speciem mali, arg. cap. Constitutus de transact. & l. Vnica, ff. ad leg. Iul. de ambitu, ubi habetur accusatum non debere intrare domũ judicis: nam opus per se laudabile, ratione temporis reprobatur, & ne malignandi occasionem
29 inducat. Quemadmodum etsi nummos in concham mittere opus pietatis sit; tempore tamen suscipiẽdi Baptismi præfert simoniæ suspicionẽ, argum. d. l. Vnica, adeo ut etiamsi sub aliquo prætextu tempore prohibito detur, præsumptio simoniæ non evanescat, cap. Si quis ag… itudine, 57. dist. & cap. 1. 8. q. 3. Idem notat glos. in d. cap. Quam pio, in ver. Subsidiy, 1. q. 2.

30 Et hanc partem hodie non obscurè videtur probasse Concilium Tridentinum in cap. 14. sess. 24. ubi detestatur conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationes illicitas, aut turnorũ lucra, quæ in aliquibus ecclesiis ex earũ constitutionibus, aut ex prava cõsuetudine interponuntur in electione, præsentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia provisione, sive ad possessionẽ alicujus Cathedralis Ecclesiæ, vel beneficii, mandatque Episcopis, ut quæcumque hujusmodi in usus pios non convertuntur, atq; ingressus eos qui simoniacæ labis, aut sordidæ avaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant.

Pondera hoc decretum quia non solum reprobat conditiones & promissiones, sed etiam solutiones, & fructuum deductiones, quæ fiunt in actu provisionis beneficii, seu tempore ingressus; nec tantũ reprobat quæ verè sunt simoniacæ, sed etiã quæ simoniæ, & avaritiæ suspicionem inducunt. Vnde cùm ea quæ dantur tempore ingressus, seu

receptionis, etiamſi liberaliter fiant, & ſine ulla
conditione, vel pacto; tamen ratione temporis
ſemper hanc ſoſpicionem præſeferant ſecundum
præcitatas gloſſas. Hinc videtur ſequi ut S Syno-
dus approbaverit hanc ſententiam uti honeſtio-
rem, ac tutiorem: idemque habetur in Conſtitu-
tione Pii V. incipien. *Dum nimis*, in Bullar, *tomo. 2.*
pag. 310. in qua decretū illud ampliatur, & decla-
tur. Niſi dixeris ideircò hæc prohiberi à Conci-
lio, & Bulla, quia non fiunt liberaliter à ſponte
dantibus, ſed ab invitis vigore ſtatuti, vel con-
ſuetudinis: hic verò quæritur de his quæ purè, &
liberaliter offeruntur tempore ingreſſus: verun-
tamen negari non poteſt quin ratio illa ſuſpicio-
nis vigeat etiam in hoc caſu, ut ex dictis conſtat.

Præterea hoc expreſſius ſtatutum legitur in de-
creto *cap. 1. ſeſſ 21* ubi patet Epiſcopos, aut eo-
rum miniſtros nihil quovis prætextu accipere
poſſe, etiam ſpontè oblatum pro collatione
quorumcumque ordinum, nec pro litteris dimiſ-
ſoriis aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia
quacumque de cauſa. Quo decreto, ut Cardina-
lis Caraſa adnotavit, corrigitur quod aſſerunt
Doctores in c. 1. *ſupra eod* videlicet accipi poſſe id,
quod non principaliter, & pro ipſa re ſpirituali,
ſed ex charitate ſponte datur. Item corrigitur c.
Etſi quæſtiones, & c. *Dilectus il ſecondo, ſupra eod* ibi;
(Illud tamen gratanter recipi poterit, quod fu-
erit ſine taxatione gratis oblatum.) Sed Hoſtien.
dixit ibi; (Quod gratanter recipiant, ſatis eſt mi-
hi certum; ſed an gratis offerant, non eſt notum.)
Vnde S Synodus ad tollendam omnem ſuſpicio-
nem ſuſtulit etiam ſponte oblata: quæ ſi nihilomi-
nus acciperentur, non propterea ſimoniam indu-
cerent, ſi omnis abeſſet pactio; ſed dantes, & acci-
pientes inciderent in pœnas eo decreto inflictas.

31 Quintò nota ibi, *rogans humiliter*; preces hu-
miles a digno oblatas pro canonicatu, vel alio
beneficio eccleſiaſtico obtinendo ſimoniæ labem
non inducere, nec peccatum aliquod ambitionis;
concordat c. *Præpoſuit, in 1. reſp de cler. excom. miniſt.*
32 Dixi à digno; quia ſi indignus hujuſmodi preces
porrigeret, abſque dubio ſimoniam committe-
ret, ut poſt Tancred notat gl. 1. in c. *Tuam, de ætat.*
33 *& qual.* Quæ tamen diſtinctio procedit ſi preces
porrigantur pro canonia, vel alio ſimplici bene-
ficio, ut hic, ſecus ſi pro majoribus, in quibus ſe
nemo ingerere debet, c. *Qualiter, de elect.* c. *Cum*
iamdudum, de præben. ſecundum Hoſtien *hic n 2.*
& Cardin. *in 2. notab.* unde preces, quas pro ſe quis
porrigit ut in prælatum eligatur, ambitioſæ ſunt,
& illicitæ, c *Nullus, 1. q. 1.* & concludit gloſſa præ-
34 alleg & DD. in d. c, *Tuam*, Nec mirum, quia E-
piſcopatum nec licet appetere, nedum pro eo a-
dipiſcendo preces porrigere, cum Auguſtinus
lib. 19. de Civit. Dei c. 19. prope fin. dicat: (Locus ſu-
perior, ſine quo populus regi non poteſt, etſi ad-
miniſtretur ut decet, tamen indecenter appeti-
35 tur.) & Chryſoſt. *homil. 35. in Matth. circa med.* (O-
pus quidē deſiderare bonum: bonum eſt; prima-
tum autem honoris concupiſcere vanitas eſt;
primatus enim fugientem ſe deſiderat, deſiderā-
tem ſe horret.) ad hoc c. *fin 1 q. 6* & egregiè pro-
bat S Thomas *in 2. 2. q. 185 art. 1* explicans illud
Apoſt. 1 ad Timoth 3 *Qui Epiſcopatum deſiderat bo-*
36 *num opus deſiderat*, c. *Qui epiſcopatum, 8. q 1.* Sed pro
minoribus beneficiis, qui digni sūt, licitè humiles
preces porrigunt; imò hoc procedit etiam ſi præ-
ceſſerit donatio rei temporalis liberaliter facta,
& citra ullam conditionem, vel pactum, ut pro-
bat hæc litera ibi; *Si verò purè, ac ſine pacto rogans*
humiliter, &c. & tenet Abb. in *1. notab.* dicens
hoc eſſe perpetuò notandum ad excuſationem
eorum, qui munuſcula, vel xenia Cardinali-
bus, vel aliis Prælatis conferunt rogantes pro a-
liquo beneficio conſequendo: nam niſi dicantur
principaliter ea intentione, ut ſpiritualia adipi-
ſcantur, quamvis ſecundariò ſpem habeant be-
neficii obtinendi, extra omnem noxam judican-
tur, c. *Non ſatis, 86. diſt.* c, *Sunt in Eccleſia, 8. q. 1.*
gloſſa *prima* in c. *Cum eſſent, ſupra eod.* Vix enim
facere poſſunt, qui hujuſmodi intentionem ſe-
cundariam non habent, ut dicunt *hic* Innoc. *in ver.*
intentione, Hoſt & Io. Andr. *ambo n. 3. in eod. ver* &
Cardin. *n. 3.* facit quod notatur in c. *Quid prodeat*,
61. diſt. in c. *Sunt nonnulli, 1 q. 1.* & in d, c. *Tuam de æ-*
tat. & qualit. & cum opinione Abbat. tranſeunt
hic Marian. Socin. *n. 6* Felin. *in 1. notab.*

37 Et confirmatur, quia in his parvis xeniis, vel
munuſculis non committitur ſimonia; nam etſi
ipſa etiam perſona electi offerat ordinatori, vel
conſecratori ſuo electuarium, aut de vino, ſive
de aliis hujuſmodi, quæ modici pretii fuerint, &
quæ voluntatem recipientis inclinare, vel move-
re non debeant; non tamen Eccleſia Romana in-
terpretari conſuevit recipientem in his delin-
quere, vel donantem: quæ ſunt verba textus in c.
Etſi quæſtiones, in fin. ſupra eod. Et ibi notat Bernar.
in gloſ. ult. & Doctores, & Petr. Brixien. *in reper-*
tor. in ver: Simonia, verſ. Pro modico: unde & Cle-
mens VIII. in Bulla de largitione munerum exci-
pit leviora eſculenta, aut poculenta, ſeu ad devo-
tionem, vel religionem pertinentia munuſcula:
38 licèt Sacra Cōgregatio Concilii cùm in una Caſa-
len. dubitatum fuerit, an Tridentino Concilio c.
14. ſeſſ. 24 & Bulla Pii V. *Durum nimis*, ſit ſublata
conſuetudo, cujus vigore Canonicus novus ſingu-
lis Canonicis chirothecas diſtribuit, & donat poſt
adeptam poſſeſſionem, & poſt admiſſionem ad
fructus, & diſtributiones, declaraverit nec fas eſſe
hujuſmodi chirothecas diſtribui; vel recipi, Sed
poteſt dici munus illud non ſponte offerri. vel do-
nari, ſed jure conſuetudinis cogente; quia dona-
ri videtur, quod nullo jure cogente conceditur,
l. *Donari, ff. de regul. iur.* Ioan Andr. *hic n. 3. in*
ver. Pure. Vnde non mirum ſi ea conſuetudo à
Concilio, & Conſtitutione Pii V. ſublata fuerit,
facit decretum eiuſdem Concilii in cap. *Vnico*,
ſeſſ. 22 de obſervan. & evitand. in celebr. miſſ ibi:
(Illiberales eleemoſynarum exactiones potius,
quàm poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ à
ſimonica labe, vel certè à turpi quæſtu non longe
abſunt.)

39 Cæterum adverte, quia quod dictum eſt in his
munuſculis ſimoniam non committi, procedit in
foro exteriori, & quoad Eccleſiam, quia cùm non
ſit probabile, ut animus judicis ſpiritualis flecta-
tur ad aliquid faciendum pro parvo munere; id-
circo Eccleſia in his non judicat ſimoniam com-
mitti; & ita loquitur textus in d. cap *Etſi quæſtio-*
nes; ſed apud Deum, qui cor videt, ſimonia eſt
& in parvis, & magnis muneribus, ſi animus ju-
dicis ex eis flectatur; & ita illum text. declarat
S. Thomas *in 4. diſt. 25. q. 3. art. 3. ad 1.* Item ſimonia
eſt etiam in parvis munuſculis, ubicumq; apparet
de intentione, §. *Ex tua, de ſimon.* ubi patet ſex ſo-
lidos

lidos simoniam inducere, &c. *Iudicas.11. q.1.* ubi de quinque obolis: simile de furto c. *ult.14 q.ult.* & *in usura*, c. *Plerique*, *1.q.3.* & c. *Consuluit de usuris.*

40 Ultimò nota in vers. *Licèt autem*, simoniam mentalem habere ultorem solum Deum, qui scrutator est cordium, & cognitor secretorum; non

41 autem Ecclesiam, cui datum est de manifestis tantummodo judicare, ut in textu, non autem de occultis, c. *Erubescant*, *32. dist.* & c. *Proximo supra eod.* cum concord. de quibus ibi in glossa *fin.* & declarat S. Thomas *in 2. 2. q. 100. art. 6. ad 6.*

42 In glossa *ult.* Innoc. *in ver. Culpabiles*, post multa concludit in his quæ sunt prohibita, quia simoniaca, ut vendere Sacramenta, gratiam, & generaliter omnia, quæ veteris, vel novi Testamenti auctoritate simoniaca judicantur, solam voluntatem inducere vitium simoniæ: in his verò quæ prohibentur sola Constitutione Ecclesiæ, ut renunciare præbendam ut alteri conferatur; licèt sit peccatum, non tamen sufficere solam voluntaté ut faciat simoniacum: idem docuit glossa in *ver. Dimittere*, in cap. *Ex parte*, *il primo, de offi. deleg.* & sequuntur *hic* Host. *ad finem*, & Card. *in 1. quæst.*

Pondera hæc dicta Innocentii, & ex his collige conclusiones.

43 Prima conclusio est, simoniam in beneficialibus, ut est vendere beneficium, seu illud resignare ad hoc ut alteri conferatur, non esse prohibitam jure divino, sed constitutione Ecclesiæ; & ita esse ex genere illorum, quę non sunt prohibita quia simoniaca, sed simoniaca quia prohibita. Sed de veritate hujus conclusionis latissimè disserui in c. *Cum pridem*, *de pact.* ubi videas in secunda, & tertia quæst.

44 Secunda conclusio est, simoniam mentalem non induci in simoniacis de jure ecclesiastico, sed tantum in simoniacis de jure divino; & idem tenet glossa Vincentii in d. c *Ex parte il primo, in verb. dimittere, de offic. deleg.*

Verùm hæc conclusio à doctoribus non tenetur: quia sive simonia prohibita sit in jure divino, sive ecclesiastico; sicut pactum, vel conventio ut detur spirituale pro temporali indistinctè inducit simoniam conventionalem; ita & mens dandi, vel recipiendi indistinctè inducit simoniam mentalem: ad hoc c *fin inf. eod* ubi peccatum simoniæ mentalis per solam pœnitentiam aboletur, & textus loquitur indistinctè de omnibus spiritualibus. Inducitur ergo vitium simoniæ mentalis sive spiritualia sint de jure divino, sive ex constitutione Ecclesiæ, ex quo textus aliter non distinguit, c. *Si Romanorũ, 19. dist.* & c *Si dormierit, 31. q. 1.* & ita illum textum ad hoc ponderat Abb. *hic n. 5.* & sequuntur Marian. Socin. *n 9* & Felin. *n. 3.*

45 Conclude ergo quantum ad Deum, & forum conscientiæ indistinctè per solam voluntatem, & deliberationem committi simoniam mentalem, ut per Sylvest. *in ver Simonia n. 5. vers Quintò quæritur.* Quantum verò ad Ecclesiam, & humanum judicium nullus contrahit simoniam quacumque voluntate, nisi aliquid superaddatur, ut *hic*, & in c *fin. infra eod.* idest nisi pactum intercedat expressum, vel tacitum, ut declarat Sylvest *loco citato.* Ratio est quia quæ in finibus nudæ voluntatis cõsistunt, non subduntur ultioni Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis, c. *Christiana*, *32. q 5.* & c. *Sicut, il secondo*, *infra eod* ita Marian. Socin. *supra in Præf. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.*

rubr. n. 5. & vide quod dixi in cap. *Ex parte, il primo ad finem, de offic. deleg.*

De Simonia.

Cap. Mandato.

SUMMARIUM.

1 *Abbas venit appellatione Monachorum in materia indifferenti. & n 4*

2 *Simonia solo affectu animi non committitur, sed aliquo dato, vel recepto.*

3 *Dispensandi potestas est latè interpretanda, & n. seqq. usque ad n. 13 & n. 33.*

4 *Fallit in sex casibus, ut n 10.*

5 *Beneficii nomen includit Rectorias, & dignitates, & n. 37.*

Nisi obstet intentio scribentis propter alterius præiudicium, n. 7. & 42.

6 *Inferioribus expressis adiecta clausula generali non veniunt superiores.*

8 *Offendere plures difficilius est, quàm unum.*

9 *Dispensandi potestas est beneficium datum dispensanti, & non delinquenti, & ideò largè interpretatur.*

10 *Beneficium Principis est latissimè interpretandum.*

11 *Maior pœnitentiarius dispensat in occultis etiamsi agatur de homicidio voluntario, & revalidat titulos beneficiorum.*

12 *Etiam in concursu obtentorum ab inhabili ob censuram, vel ministrationem in censura, & num. 61 & 62.*

13 *Maior Pœnitentiarius an possit revalidare titulos parochialium extra concursum obtentarum, & n. 33. usque ad n. 38.*

14 *Et an possit in quocumque casu revalidare titulos parochialium in concursu obtentarum non adiecta clausula*, fiet postquam concurrentibus satisfecerit, *&c. & n. 38 usque ad n. 65.*

15 *Et an id possit cum præscripta clausula, & num. 65. usque ad n 72*

16 *Et an, & quomodo eadem clausula sit reducibilis ad proximum. & n. 72 usque in fin.*

17 *Parochialis Ecclesia ex iustitia est debita digniori inter probatos in concursu ab examinatoribus synodalibus, & n. 62 & seq.*

18 *Et postpositus potest appellare ab irrationabili iudicio Episcopi ex Bulla Pii V. & n. 27.*

19 *Appellandi ius non competit, nisi indebitè, & contra iustitiam gravato. & n seqq.*

20 *Appellatio est provocatio iniquæ sententiæ querelam continens.*

21 *Et illius usus fuit inventus ad corrigendum iudicantium iniquitatem, vel imperitiam*

22 *Parochialem impetrans in concursu tacendo suam inhabilitatem occultam, peccat contra iustitiam, & ad restitutionem tenetur, & n. seqq. usque ad 33.*

23 *Damnificans aliquem videtur ei auferre id, in quo ipsum damnificat.*

24 *Restitutio est actus iustitiæ commutativæ.*

25 *Pœnitentiaria non curat de iure eventuali, & secundario, & n. 55.*

26 *Attendere non debemus quod fieri possit de facto, sed quod fieri debeat de iure.*

27 *Oppositori habenti qualitates requisitas competit ius*

considerabile, ut ei liceat appellare à denegata.

29 *Impediens ne beneficium detur digniori in concursu, restituere tenetur.*

30 *Impediens ex iniusta causa ne præbenda detur ei, cui firmatum erat, ut daretur, tenetur ad restitutionem æqualis.*

31 *Sed si impediat ante quam id firmatum sit, tenetur ad aliquam compensationem arbitrio sapientis.*

32 *Damnificans aliquem impediendo ne adipiscatur, quod erat in via habendi, tenetur aliquam recompensationem facere, secundum conditionem personarum, & negotiorum.*

33 *Dispensatio est odiosa, & strictè accipienda.*

34 *Dispensandi potestas super beneficiis extenditur etiam ad beneficia curata ubi de nullius præiudicio agitur.*

Aliàs secus. n. 41.

35 *Beneficia conferendi facultas includit etiam curata.*

39 *Dispensandi potestas quando agitur de præiudicio alterius, quàm Principis concedentis, est odiosa, & restringenda.*

40 *Beneficii appellatione in materia odiosa, & restringibili non venit curatum.*

43 *Princeps in suis concessionibus, & rescriptis nunquam intendit ius alteri lædere.*

44 *Pœnitentiaria non solet iuri quæsito derogare.*

45 *In revalidationibus titulorum ante Concilium Tridentinum apponebat clausulam* sine alicujus præiudicio.

46 *Et fructus male perceptos condonat sine præiudicio illorum, quibus distributiones accrescere, vel non decrescere debent.*

47 *Interpretatio semper fieri debet exclusiva præiudicii tertii, etiam verba impropriando.*

48 *Dispensandi potestas utcumque ampla, & exuberans non extenditur in præiudicium tertii sine derogatione regulæ de iure quæsito non tollendo.*

49 *Maioris Pœnitentiarii potestas revalidandi titulos beneficiorum an sit ex sui natura præiudicialis ad effectum, ut non intret regula de iure quæsito non tollendo.*

50 *Gratia sui natura præiudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præiudicat, sed illa, quæ præiudicat semper, & per necesse.*

51 *Parochiales Ecclesiæ in pluribus casibus hic relatis conferuntur sine forma examinis per concursum.*

52 *Iura non adaptantur ad ea, quæ semel tantum, aut bis contingere possunt.*

53 *Maior Pœnitentiarius potest legitimare prolem, & condonare puellis vielatis dotes obtentas à Confraternitatibus in præiudicium virginum.*

54 *Legitimatio prolis facta post obitum parentum non præiudicat venientibus ab intestato.*

56 *Restitutio est prioris status reparatio.*

57 *Restitutio facta per Papam ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine iuris præiudicio alieni.*

58 *Retrotractio in gratiosis nunquam fit in præiudicium tertii, nisi aliud in literis exprimatur, & num. seqq.*

59 *Electio invalida ob occultam irregularitatem convalidatur per dispensationem.*

60 *Nisi ante dispensationem alius fuerit canonicè electus.*

61 *Maior Pœnitentiarius cur revalidet titulum beneficii in concursu obtenti: ab inhabilitate ex censura, vel illius violatione, non adiecta clausula,* fiet postquam satisfecerit, *& n. seq.*

62 *Revalidatio beneficii in concursu obtenti est sui natura præiudicialis.*

63 *Dispensandi potestas non extenditur etiam ex maioritate rationis de uno casu ad alium sublata verborum significatione non comprehensum:*

64 *Irregularitas ex defectu difficilius tollitur, quàm irregularitas ex ministratione in censura*

66 *Restitutio non est necesse, ut præcedat absolutionem.*

67 *Data tempus non attenditur in mandatis de dispensando, vel conferendo quoad habilitatem impetrantis.*

Habilitas sufficit quando potentia explicatur ad actum, ibidem.

68 *Restitutio dicitur facta qualitercumque satisfiat.*

69 *Clausula,* quatenus non tollatur jus quæsitum, *reddit gratiam conditionalem, & stante præiudicio gratia à principio est nulla, nec convalescet ex satisfactione subsequuta.*

70 *Conditione purificata perinde est ac si dispositio à principio fuisset pura.*

71 *Clausula,* sine alicujus præjudicio, *in literis tacitè subintelligitur, sed non facit gratiam conditionalem.*

73 *Restitutio à male proviso in concursu fieri potest competitoribus in multis casibus sine ullo periculo detegendi delictum occultum.*

74 *Restituendi impotentia non extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectum in tempus quo impedimentum cessaverit.*

75 *Restitutio quibus facienda sit ab eo, qui in fraudem obtinuit beneficium in concursu.*

1 MANDATVM. Non summatur propter brevitatem, & veritatem lecturarum, sed secundum Felin sic summari potest in materia indifferenti appel-
2 latione Monachorum venit Abbas: hoc primo simonia solo affectu animi non committitur, sed aliquo dato, vel recepto: hoc dicit secundò.

3 In textu ibi; *Mandatum Apostolicum etiam ad Abbates extendi.* Nota ex hac litera potestatem dispensandi etiam latè interpretandam; nam hic mandatum fuit alicui, ut dispensaret cum monachis, qui per simoniam monasterium sunt ingressi, nulla mentione habita de Abbatibus; & ta-
4 men hoc ad Abbates extenditur: nec mirum, quia Abbas monachus est, & sub constitutione pœnali de monachis loquente includitur, ut in c. *Quoniam supra eodem*: fortius ergo in favorabili, arg. l. *Cum quidam ff de liberis, & posthum.* secundum Ioan.
5 Andr. *hic n. 3* Nec obstat, quod beneficii nomen non includat Rectorias, vel Dignitates, ut cap.
6 *fin. de præben.* & c. *Cum in illis, eod. tit. lib. 6.* & expressis inferioribus adjecta clausula generali,
7 *non veniant Superiores*, c. *Sedes, de rescript.* quoniam ut respondet Hostien. *hic n. 4.* consideranda est intentio scribentis, c. *Super eo, c. de offi. deleg.* cum suis concord. quæ prævalet voci, & scripturæ c. *Intelligentia, de verb. signif.* fuit autem hæc intentio Papæ, ut tam Abbates, quàm monachi salvarentur, & hoc respectu fit extensio, ut inquit Innoc. multum succinctè. In contrariis verò fit restrictio, ne alii fiat præjudicium; & ne impediantur electiones. Nec obstat si dicatur etiam in simplici beneficio

neficio fieri præjudicium, tum quia non est præju-
dicium tale, de quo multum possit conqueri, cap.
Dilectus, supra de offic. Legat. tum quia frequen-
tius collatio simplicis beneficii consuevit ad unũ
spectare, electio verò ad plures: & difficilius est
8 plures, quàm unum offendere, cap. *2. de tempor or-
dinat.* tum quia illusorium esset mandatum, si sal-
tem simplex beneficium non includeret. Est ergo
interpretandum, ut aliquid operetur, c. *Si Abba-
te, de verb. signific.* cap. *In his, de privileg* & eodem
modo respondetur ad cap. *Sedes de rescript.* secun-
9 dum Host. vel potest dici secundum Io. Andr. *n. 3.
in fin.* hanc potestatem dispensandi fuisse benefi-
cium datum dispensanti, nõ delinquẽtibus; quod
patet quia de illis nulla fuit facta nominatio, &
ideo largius interpretatur. facit cap. *Si cui, de præ-
bend. in 6.* Sentit ergo Io. Andr. dispensationem ip-
sam, quæ datur delinquentibus, tanquam odio-
sam esse restringẽdam, sed potestatem dispensan-
di quæ datur ipsi dispensanti, esse largè interpre-
tandam: & concordant alii inferius citandi *n. 33.*
Adverte tamen quia hæc conclusio non videtur
hic plenè probari, quia ex mandato Papæ non fuit
concessa Episcopo nova potestas ad dispensandum
cum monachis simoniacè receptis, sed tantùm
excitata potestas ordinaria eidem concessa per
Concilium generale in cap *Quoniam supra eod.* ut
patet ex hac litera ibi, *secundum Constitutionem
generalis Concilii dispenses.* Unde hæc Decre-
talis nihil videtur probare de commissione, sed
tantùm de potestate ordinaria dispensandi à iu-
re concessa, prout animaduertunt Aretin in l. *2.
in princ. n. 1 ff de ver. obligat.* Fortunius in l. *Gal-
lus, §. Et quid si tantum, n. 156. ff. de liber & posth.*
Navar. *in commen huius cap. n. 3* Covar. *in 4. De-
cretal. in 2. p. c. 8. §. 8. n. 9.* qui etiam advertit de
hac ordinaria potestate ad dispensandum loqui
cap Per venerabilem, supra qui fil sint legit. dum
probat potestatem dispensandi circa majora ex-
tendi etiam ad minora.
Sed posset responderi hanc Decretalem non
fuisse directam Episcopo, nam ex suprascriptione
hoc nõ apparet, nec colligitur ex dispositiva sed
tantùm dicitur, *mandato nostro recepto ut dispen-
sares:* & glos. in figuratione casus dicit *Quidam
recipit in mandatis à Papa,* & glos. secunda simili-
ter, dicit, *mandatum fuit alicui ut dispensaret:* nec
exprimit de Episcopo: ergo iste fuit delegatus à
Papa. Nec refrangantur illa verba, *secundum Con-
stitutionem generalis Concilii,* quia non referuntur
ad potestatem, sed ad modum: unde sensus non
est ut dispenset juxta facultatem, quam habet à
Concilio, sed juxta formam, & modum à Conci-
lio præscriptum: & hoc sensu mandatum istud nõ
fuit excitativum jurisdictionis ordinariæ, juxta
tex. in cap. *Licet in corrigendis, supra de offic. Ordi-
nat.* sed fuit collativum potestatis delegatæ; & sic
tex benè probat conclusionem quod potestas di-
spensandi est favorabilis, & latè interpretanda,
10 quia est liberalitas, & beneficium Principis nulli
noxium, quod largissimè interpretatur l. *fin ff. de
Constitut. Princip.* cap *Olim infra de verbor. signific.*
cap. *Cum dilectus in fin. supra de donat* quia in bene-
ficiis, ut ibi dicitur, plena est interpretatio fa-
cienda; & hic notat glos. *2.* Io. Andr. *n. 3* Felin *n. 7.*
dicens ad hoc semper allegari hoc cap. juxta in-
tellectum Io. Andr.
Hanc cõclusionem limita quinque modis, quos
hic prosequitur idem Felin. *à n. 8.* Primò scilicet,
dummodo militet eadem ratio. Secundò præter-
quam in causæ cognitione Tertiò, nisi nominae-
tur persona, cum qua est dispensandum. Quartò,
ut non extendantur ad defectus jure naturali in-
ductos, Quintò, nisi larga interpretatio esset con-
tra consuetudinem approbatam Adde tu sextam
limitationem, quando ex lata interpretatione
fieret præjudicium tertio; de quo dic, ut tetigi
supra *n. 7.* & dicam plenius *in quæst. seq.*
11 Posito vivæ vocis oraculo Gregorii XV. quo
tribuitur facultas Majori Pœnitentiario dispen-
sandi in occultis sine relatione facienda Suæ San-
ctitati etiamsi in casibus, in quibus ex Bulla Pii V.
reformationis officii Pœnitentiariæ est alloquen-
dus Summus Pontifex, etiam quod agatur de ho-
micidio voluntario, & de revalidatione titulo-
rum beneficiorum.
12 Item posito alio oraculo Pauli V. quo eidem
Pœnitentiario conceditur, ut possit in occultis cõ-
validare titulos beneficiorum in casu, quo dicta
beneficia fuerint obtenta in concursu quando ta-
men inhabilitas provenit ex aliqua censura, vel
quia illis irretitus impetrans ministravit.
13 Dubitatur primò, An in in quocumq; casu Ma-
jor Pœnitentiarius possit in occultis revalidare
titulos parochialium Ecclesiarum extra concur-
sum obtentarum puta ex permutatione, aut re-
signatione ubi de nullius præjudicio agitur
14 Secundò, An cum inhabili aliter, quam ex cen-
sura, vel ministratione in censura, qui in fraudem
obtinuit beneficium in concursu; possit Major
Pœnitentiarius dispensare, eius titulum revalida-
re non adjecta clausula formularii, *fiat postquam
concurrentibus satisfecerit, vel cum eis concorda-
verit.*
15 Tertiò, An possit hujusmodi titulum revali-
dare cum præscripta clausula.
16 Quartò, An, & quomodo eadem clausula sit
reducibilis ad praxim.
17 Ad evidentiam præmittendum est parochia-
lem Ecclesiam ex justitia esse debitam digniori
inter probatos in concursu ab examinatoribus
synodalibus, quia Concilium Tridentinum *seß.
24 de reformat. c. 18 vers. Peracto,* præcipit ut eidem
18 digniori, & non alteri collatio Ecclesiæ fiat: &
ex Bulla 33 Pii V. *In conferendis, § 7.* magis ido-
neus postpositus potest appellare à mala Episco-
pi electione, & provocare electum ad novum
examen, & constitutio de Episcopi irrationabi-
li judicio parochialis eidem postposito est con-
ferenda. Et Sacra Congregatio Concilii meo
tempore multoties vocavit currentes Romam an
19 novum examen subeundum. Ius autem appellan-
di non competit, nisi indebitè, & contra justitiã
gravato, l. 1 *ff de inoffic. testam* c. *Non solent, 2. q.
20 6,* c. *Super eo, de offic. deleg.* cum appellatio sit pro-
vocatio iniquæ sententiæ querelam continens, l.
21 *Præfecti, ff. de minor.* glos. *Unica* in c. *1 2 q. 6* Et il-
lius usus fuit inventus ad corrigendam judican-
tium iniquitatem vel imperitiam, l. 1. *in princ de
appell.* & ne appellãs maneat oppressus indebitè,
cap. *Suggestum,* & c. *Cũ speciali, § Porro, sup de appell.*
Præpos *in rubrica. eod.* in *n. 15. & 68.* Ex quo neces-
22 sario sequitur, ut prælectus ab Episcopo in con-
cursu, qui per fraudẽ tacendo occultã suam inha-
bilitatem; & fingendo se capacem præripuit pa-
rochialem magis idoneo, peccaverit cõtra justi-

tiam commutativam; ac proinde ad restitutionẽ
teneatur, cap. *Si quis de clericis*, 12. q. 2. cap. 1. &
c *fin. de iniur & dam. dat. l. 1 ff. de his, qui deiecer, vel effud.* & est communis theorica Canonistarum
in regula *Peccatum, de regul. iur. lib. 6* & Theologorum *in 4. sent distinct. 15. & in 2. 2. quæst. 62.*
23 (Nam (ut inquit ibidem S. Thom. *art. 4. in corp.*)
Quicumque damnificat aliquem, videtur ei auferre id, in quo ipsum damnificat) Damnum enim
dicitur ex eo. quod aliquis minus habet, quàm
debet habere, secundum Philosoph. *in 5. Ethicor.*
24 *c. 4* Et ideo tenetur ad restitutionem, quæ est actus
justitiæ commutativæ, ut idem docuit eadẽ *q. 62. art. 1.* & à fortiori notat glos. in reg. *Peccatum, in ver. Abbatum, de reg. iur lib. 6.* dicens: (Pone nihil abstuli, sed injuste damnum dedi, ex quo nihil ad me venit, teneor restituere damnum passo,
aliàs non remittitur peccatum)
25 Nec dicatur jus, quod habet dignior ex concurrentibus, esse eventuale, & secundarium, de
quo non curãt S. Pœnitentiaria, ut inquit Sarnen.
in reg. de non toll. ius quæs. qu. 3. cum possit contingere, ut postposito digniore: Episcopus alium
26 præeligat. Nam respondetur in hoc non esse attendendum quid Episcopus facere possit de facto, sed quid facere debeat de jure. cap. *Cum causam, vers. Quia igitur, non debemus attendere, de elect.*
cum concordantibus, de quibus ibi in glos. 1. De
jure autem debet omnino præeligere digniorẽ,
eique & non alteri Ecclesiam conferre, ut initio
diximus. Quod & jure veteri sancitum erat, ut c.
Licet ergo, & cap. *Illud*, 8. q. 1. cap *Unum omnium*,
§. *Nunc autem*, 25. *dist* cap *Ultissimum*, 1. q 1. cap.
Metropolitano, in fin. 63. dist. cap. *Quoniam, de surrepair.* alioquin eligens dignum posthabito digniori mortaliter peccat, nec est orandũ pro ipso,
ut inquit Butr. in cap. *Inter cætera, num. 5 de offic. Ordinar.* & ante eum Feder de Senis *cons 95. n. 1.*
27 *de commun*, Decius in cap *Constitutus*, *1. secundo, n. 6. & 12. de appellat.* Et quamvis jure communi inspecto electio de digno omisso digniori non fit
retractanda cap. *Monasterium*, 16. q 7. glos. communis in d. cap. *Constitutus, in ver. Magis utilem*,
S. Thom. *in 2 2. q 63. art. 2 ad 3.* & in vim Concilii Tridentini ex sententia S. Congregationis
non liceat appellare à mala Episcopi electione,
eo quod S. Synodus voluerit in hoc deferre judicio Episcopi, qui ex variis animi sui motibus se
informare potuit, ut in c. *In præsentia, in princ de renunc* Rota *decis. 29 n. 4. de rescrip. in antiq.* Achil. decis 1. *num. 4. de Confess & decis. 654. part. 4 divers.*
& coram Gregorio XV. *decis. 11. num. 6.* tamen
postea supervenit præallegata Bulla Pii V quæ ut
parochiales ecclesiæ non solùm dignis, sed magis
idoneis repertis in concursu conferantur, noluit
in hoc deferre Episcopi judicio, sed tribuit postposito jus appellandi à mala Episcopi electione
mandavitq; eam retractari per judicẽ appellationis constituto de irrationabili judicio, & Ecclesiã conferri magis idoneo, ut ostensũ est supra
n 18 Quare jus, quod habet magis idoneus ad parochialẽ ecclesiam non est eventuale, nec secundarium, sed omnino certum, & primarium; quia
collatio non est libera, sed Episcopus ex justitia
tenetur cõferre digniori, & si de facto non conferat, nõ ideò minus parochialis est illi de jure de-
28 bita; & ita quod stante Constitutione Apostolica
ut beneficium debeat conferri magis idoneo, &
qualificato, ex sola oppositione sit acquisitum jus
considerabile oppositori habenti qualitates requisitas, ita ut liceat ei appellare à denegata collatione, & Superior debeat compellere, ut juxta tenorem Constitutionis fiat collatio, pluries
resolvit Rota, ut apud Put *decis. 253 lib. 3 & dec. 100.*
29 *eod' lib, & decis. 235. lib. 2.* & coram Duran *decis. 370. n. 2. & 3.* & sequitur Navarr. *in Manuali c. 17. n. 74.* dicens: (Quando ex statuto beneficia dantur per concursum digniori ex concurrentibus,
si satis sunt in id qualificati, & aliquis impedivit,
ne darentur legitimis concurrentibus restituere
tenetur, quia illi jam jus quoddam perfectum ac-
30 quisiverant ad petendum, ut alicui ex ipsis darentur.) Quod validissimè confirmatur ex doctrina
D. Thomæ ab omnibus recepta in *2. 2. q 62. art. 2. ad 4.* ubi ait: (Si firmatum sit, ut alicui detur præbenda, & aliquis propter indebitam causam procuret, ut revocetur, idem est ac si jam habitã ei auferret; & ideò tenetur ad restitutionem
æqualis.) Quinimo secundum eum ibid (Si quis
injustè impedit, ne præbenda detur digno, consulens, ut non detur, etiam si id faciat antequam
sit firmatum, quod ei detur, tenetur nihilominus
ad aliquam recompensationem pensatis conditionibus personarum, & negotii secundum arbi-
32 trium sapientis.) Quod ipsum prius docuerat in
4. sent. distinct. 15 q. 1. artic. 5 q. 2. ad 3 Et generaliter ut idem ait, dicta *quæst. 62. art. 4 in corpor.* (Si
quis damnificet aliquem impediendo ne adipiscatur quod erat in via habendi quamvis tale dãnum non oporteat recompensare ex æquo, quia
minus est habere aliquid virtute quàm habere actu, & qui est in via adipiscendi aliquid. habet illud solum secundum virtutem, vel potentiam:
tenetur tamen aliquam recompensationem facere, secundum conditionem personarum, & negotiorum) Si igitur ex sententia D. Thom & cõmuni ex hoc solo, quod quis suis persuasionibus
avertit Prælatum à collatione beneficii, tenetur
ad recompensationem licèt ipse persuadens nihil acceperit, & damnum passus non habeat jus
certum, sed tantum sit in via ad beneficium assequendum: quantò magis tenebitur ad recompensationem ille, qui non solum in causa est. ut magis idoneus non consequatur beneficium sibi debitum ex justitia, sed etiam illud per fraudẽ occupat? hoc enim casu tenetur ad restitutionẽ ex
duplici capite, videlicet ratione acceptionis,
idest damni ex injusta causa illati, & ratione reĩ
acceptæ, secundum ea. quæ docet idem S Thom.
33 *d. q 62 a. 6* & ibi magistraliter Cajetan.
His præhabitis, ad primum dubium breviter
respondetur Majorem Pœnitentiarium in occultis posse indistinctè revalidare titulos parochialium extra concilium obtentarum, quia etsi dispensatio ipsa tamquam vulnerans jus commune
sit odiosa, & strictè accipienda. c. *1. §. Ille, de filiis Presbyter. lib 6* Crescent *decis. 1. num. 1. de privileg.*
tamen dispensandi potestas, quæ nulli est præjudicialis, nisi ipsi concedenti, est favorabilis. & latè interpretanda, ut efficaciter probat hæc Decretalis inducendo eam, ut dixi supra *à n. 3 usq; ad n 13* secundum intellectum Io. Andr *n. 3 in fin.* cum
quo concordant Butr. *nu. 3 in fin.* cum quo concordant Butr. *num. 5.* Cardin. *in 1. oppos*, Abb. *n. 3.*
34 *& 5.* & reliqui omnes, glos. in cap. *Dudum in ver. Beneficia, de præben. lib. 6.* Et propterea potestas

ftis attributa M. Pœnitentiariæ in oraculo Gregorii XIV. dispensandi ad beneficia, seu revalidandi titulos beneficiorum extenditur etiam ad beneficia curata, in quibus non agitur de alicujus præjudicio, Io. de Anan. in c. *fin. num 5.* ibi, *Tu consideras, de cler. pugnan. in duello*, Felin. in cap. *Postulasti, numero 11. in 4. limitat. vers. Adde etiam istu, de rescript.* Ripa in cap *Ad aures, num. 20. eod.*
35 *tit.* Et est simile in facultate conferendi beneficia, quæ includit etiam curata. Paul. de Leazar. & Lap Abb. in d. c. *Dudum, de praben. lib. 6.* ibi etiam Gemin. *col. 2. ante medium vers, Et ex his infertur*, & Franc. *n. 13 & 14.* Dec. *in rubr. de rescript. n 36* Felin. *loco citato.*
36 Vnde & Vicarius, cui ab Episcopo data est facultas conferendi beneficia, potest conferre etiã curata, Gemin. in c. *ult. in fin* & ibi etiam Franc. *n. 3. de offic. Vicarii, lib. 6* Felin in cap. *Causam qua n. 14. de rescript.* Lap. *allegat. 84* Staphil. *in tit. de modo, & forma impetrandi. §. Circa tertium, num. 3.* Rota *decis 7. de offic. Vicar. aliàs 437. in Antiq.* &
37 *decis 2. eod. tit. in Antiquior.* Et est ratio, quia beneficiorum nomine in materia favorabili etiam curata continentur, ut cap. *penult de ver. signif.* glos. in cap. *Cum in illis, in ver Providere*, ubi etiam Franc. *num. 5. in 4. col. vers. Secundò verò casu principali, de praben. lib. 6* & dictum est supra *num. 5.* Et quamvis Abb. in d. cap *final. num. 5. de cler. pugnan. in duello*, sentiat facultatem dispensandi circa beneficia per Papam alicui concessa intelligi de simplicibus: tamen in hoc non videtur ulterius immorandum, quia prima opinio tamquam verior, & communior jam fuit semel, atque iterum approbata in Signatura S. Pœnitentiariæ & quotidie practicatur: nam quotiescumque petitur revalidatio beneficii curati, solemus percunctari, an illud fuerit obtentum extra concursum; & tunc non revocatur in dubium facultas Maioris Pœnitentiarii, sed de pleno conceditur revalidatio.
38 Ad secundum dubium videtur respondendum extra casum inhabilitatis ex censura, vel ministratione in censura, Maiorum Pœnitentiarium non posse revalidare titulos beneficiorum in concursu obtentorum, nisi cum prædicta clausula,
39 *Si & postquam*, &c. Præcipuum fundamentum est, quia potestas dispensandi quando agitur de præjudicio alterius, quàm ipsius Principis concedentis odiosa est, & restringenda, Butr in c. *Per venerabilem, num 13. qui filii sint legit* & ibi etiam Alex. de Nævo *num. 52* & Præpos. *in § Quod autem, n. 23. in fin.* Felin in d. cap. *Postulasti, num. 11. vers. Secundus casus, de rescript.* & in cap. *At si clerici, §. De adulteriis, n. 9.* & ibi etiam Alex. de Nævo, *num 15. & 23. de iudic.* Alciat in l. *2 in princip. nu. 51 vers. Fallit 4. ff. de verb. obligat.* ubi alios citat Covar. *in 4. Decretal. in 2. par. c. 8. § 8. n 9.* & alibi passim DD.
40 In materia autem odiosa, & restringibili beneficii appellatione non venit Curatum, ut est casus in d cap. *Cum in illis, de preb lib 6* & ibi notat Anchar. *in 3. notab.* Abb in cap. *final. in 2. not. de praben* glos. in cap. *Si eo tempore in ver. Cum cura,*
41 *de rescript. lib 6.* & ibi Anchar. *in principio*, Dec. *in rubr. eod tit. num 35.* & consequenter potestas dispensandi circa beneficia, seu revalidandi titulos beneficiorum ex oraculo Gregorii XIV. non includit beneficia curata in concursu obtenta, in quibus agitur de præjudicio concurrentiũ, sed ne fiat illi præjudicium, restringitur ad beneficia non curata, sicut facultas conferendi beneficia, quam Papa dat alicui, non extenditur ad curata, quando alteri præjudicatur: ita in terminis Gemin. in cap. *Dudum, num. 14. de praben. lib. 6.* Felin. in prædicta Decretali *Postulasti, n. 11. in 2. casu, vers. Quam tandem firmat, de rescript* Rebuf. *in forma Vicariatus, num. 113. & 114* Garz. *de benef. par. 1. cap 6. num. 45.* & sentiunt Hostien. & Io. Andr. supra citati *n. 7* Quemadmodum nec extenditur ad beneficium alteri debitum, Put. *decis 35 lib. 2.* Ex quibus patet apertissimè facultatem revalidandi titulos beneficiorum nullatenus extendi ad beneficia curata in concursu obtenta, quæ ex Concilio Tridentino, & Bulla Pii V. sunt alteri debita, scilicet digniori inter pro-
43 batos ab examinatoribus synodalibus. Ratio hujus conclusionis est, quia Princeps in suis concessionibus, & rescriptis numquam intendit jus alterius lædere, l. *Nec avus.* ibi: (Nec in cujusquam injuriam beneficia tribuere moris est nostri.) *C. de emancip. liber. l. 2. §. Merito, ff Ne quid in locis publ. l. impuber. ff. de administrat. tutor. l. Sed cum ab harede, ff. Ad Treb ll.* cap. *Ex insinuatum, de usu pall.* ubi gloss *in verb. Permittat*, cap. *At aures, vers. Cum non sit intentionis nostra, de rescript.* cap *Super eo*, ibi: *Non tamen est nostra intentionis*, & cap. *Ex parte, il primo*, ibi: *Si memores fuissemus*, &c. *de offic Delegat* & plures glossas allegat Felin. in cap *Cau-*
44 *sam qua, num. 10 vers. Et generaliter, de rescriptis*, Rot. *in Antiquior. decis. 2 num. 2. de renunciat.* Vnde nec Pœnitentiaria consuevit juri quæsito derogare, ut attestatur Sarnen. *in reg. de iure quasit.*
45 *non tollen. quast. 3. n 4. vers. Et secundum istam opinionem.* Et propterea ante Concilium Tridentinum in revalidationibus titulorum semper apponebat clausulam, *sine ullius praiudicio*, ut patet in formulario de anno 1542. fol. 33. Quinimo eam clausulam apponebat etiam in rehabilitatio-
46 ne Regularium ad officia, & dignitates. Et Vrbanus VIII. in sua Bulla *Regimi 1 §. 3* dum in occultis tribuit M. Pœnitentiario facultatem condonandi fructus malè perceptos, similiter adjecit clausulam, *Sine praiudicio illorum, quibus distri-*
47 *butiones accrescere, vel decrescere debent.* Mens igitur Papæ semper intelligitur ea esse, ut jus tertii non lædatur; & ita fieri debet interpretatio facultatum, etiamsi verba essent improprianda, cap. *Super eo, de offic. Delegat.* Gemin in cap. *Dudum, colum. 2 circa med. vers Contra dictum* Lapi, *de praben. lib. 6* Roman. *cons 334. num. 1. vers. Secundò idem probatur*, Ruin. *cons 123. post num 12. lib. 3.* Ias. in l. *Ex facto, in 4. notab. ff. de vulgar. & pupillar.* Bolognet. *cons. 2. num. 38.* Quod præcipuè locum habet post regulam *de iure quasit. non toll.* quia debet nominatim fieri mentio, & individua derogatio regulæ, ut optimis fundamentis resolvit Rota apud Cæsar, de Grassis, *decis. 9. aliàs 3. de rescript.* & *decis. 1. num. 10. de verborum signif.*

Nec relevat, quod facultas revalidandi titulos beneficiorum, de qua in oraculo Gregorii sit valde ampla, & exuberans, cum tribuatur etiam in casibus, in quibus ex Bulla Pii V. Sñmus Pontifex est alloquendus; quoniam respondetur hæc verba restringi ad tres casus expressos in ead Bulla Pii V. videlicet ad irregularitatem ex homicidio

vo-

voluntario, simonia sciēter contracta, & publicis crimninibus, super quibus voluit Romanum Pontificem esse consulendum à Maiore Pœnitentiario, ut legitur in Bulla; ac proinde revalidandi facultas propter illa verba oraculi nequaquam extendi potest ad parochiales in concursu obtentas in præjudicium concurrentium.

48 Sed etsi verba oraculi essent universalia, & prægnantia; nihilominus non extenderentur ad tollendum jus alteri quæsitum sine derogatione regulæ, quia ut formaliter dixit Rota apud Cardinalem Seraph. *decis. 1082. n. 6. & seqq.* (Papa non censetur velle juri alterius derogare quibuscūque utatur verbis, & clausulis, nisi expressè deroget regulæ; imo nulla alia formula potest introduci, per quam possit dici constare de mente Papæ volentis tertio præjudicare, nisi faciat regulæ mentionem, quia protestatio, quam Papa facit in regula tollit ejus consensum, & voluntatem ab actu gerendo, ubi ei non derogatur.) Hactenus verba decisionis: & ita prius dixerat Sarnen. *in proœmio regulæ, q. 5. n. 3.* & tenuit Rota *in Bergen. iuris sepeliendi* coram Cæsare de Graffis, 10. Iunii 1575. quæ habetur *in tit. de rescript. dec. 9.*

Superest nunc, ut satisfiat nonnullis difficultatibus, quæ in contrarium excitantur.

49 Opponitur enim primò quod facultas revalidandi titulos parochialium sit præjudicialis ex sui natura, quia parochiales ut plurimum conferuntur prævià formā examinis per concursum à Concilio Tridentino præscripta; & jura adaptantur ad ea, quæ frequenter accidunt, non quæ rarò, l. *Nam ad ea, ff. de leg.* in gratia autem sui natura præjudiciali non requiritur derogatio regulæ de jure quæsit. non tollen. Rot. *decis. 15. in fin. de offic. de leg.* & *decis. 6. de caus. poss. & propriet. in novis*, & *in recent. decis. 174. n. 1 2 & 3. p. 1.* Seraph. *dec. 762. nu. 4.* & *decis. 1445. n. 6.* & alii passim.

At respondetur hanc theoricam nō applicari casui nostro duplici ratione. Prima est, quia in oraculo Gregorii IV. non legitur facultas revalidandi titulos parochialium, sed tantummodo revalidandi titulos beneficiorum. Hæc autem facultas quando agitur de præjudicio tertii, non extenditur ad beneficia curata, ut clarè ostensum est supra à *n. 39* nemo autem dixerit facultatem conferendi beneficia non curata, quæ per concursum non conferuntur, esse præjudicialem ex sui natura, cùm potius nemini præjudicium afferat. Secunda ratio est, quia dato, & non concesso, quod in prædicto oraculo explicitè contineretur facultas revalidandi titulos parochialium; nihilominus hæc gratia non esset dicenda præjudicialis ex

50 sui natura: quandoquidem gratia sui natura præjudicialis non dicitur illa, quæ frequenter præjudicialis, sed illa tantùm, quæ naturaliter, & intrinsecè implicat præjudicium, & quæ semper præjudicat, & per necesse, ita ut sola gratia secum afferat præjudiciū in necessariam consequentiā, ut in exemptione à decimis, in exemptione à jurisdictione, in derogatione, & commutatione ultimæ voluntatis, in dismembratione, unione, & consimilibus, in quibus Papa ex sola gratia intelligit præjudicium; & cum de illius potestate dubitari non possit; & de voluntate constet ex natura ipsius gratiæ, meritò non requiritur derogatio regulæ, ut egregiè declarat Rota *in Bononien. Vsusfructus, 23. Maii 1625. vers. Non obstat quod hæc gratia*, coram Coccino, & *in recent. decis. 11. n. 25. p. 6.* & *decis. 17. n. 1. p. 1.* Cassador. *decis. 1. de privileg.* Seraph. *decis. 1445. num. 6.* & *decis 762.* At

51 revalidatio tituli parochialium non est hujusmodi, quia plurimi sunt casus, in quibus parochiales conferuntur absque forma examinis per concursum, scilicet in resignationibus, in permutationibus, in parochialibus ad Papā devolutis, in parochialibus unitis, in parochialibus regularibus, in parochialibus jurispatronatus laicorum; item in parochialibus, quæ quotidie in Dataria impetrantur certo modo, puta ob non factas publicationes, ob non servatam formam examinis per concursum, ob non factam dimissionem juxta Extravag. *Execrabilis*, ob non delationem habitus, & tonsuræ, propter hæresim, propter simoniam, & in aliis pluribus. Qui casus omnes si in universum conferantur cū illis, in quibus requiritur concursus absque dubio frequentiores apparebunt; & consequenter non applicatur regula dict. l. *Nam ad ea, ff. de legib.* quia facultas revalidandi titulos parochialium intelligenda est de parochialibus, quæ conferuntur sine concursu, quod frequentissimè accidit; & sic hujusmodi facultas

52 non est sui naturā præjudicialis: & eo magis, quia textus in d. l. *Nam ad ea*, intelligitur de his, quæ semel tantū, aut bis possunt contingere, ut patet ex l. *seq* ubi dicitur: Quæ verò semel, aut bis accidit, contemnunt legislatores, & in l. *Ima, ff. eod.* dicit textus: jura ex iis, quæ forte uno aliquo casu accidere possunt, non constituuntur, & glos. in l. *Ex iis, eod. tit.* ponit exemplum de Lazaro resuscitato; & ita hæc jura declarat Albericus in l. *Si maior, Cod. de legitimis hæredibus.* At Parochiales Ecclesiæ sine concursu non semel tantùm, aut bis, sed frequentissimè conferuntur, ut dictum est; & ideò facultas revalidandi hos titulos non apparet quomodo dici possit sui naturā præjudicialis ex regula d. l. *Nam ad ea*, quæ tamen dicta sint ex abundanti, quia in oraculo Gregorii non continetur hæc facultas revalidandi titulos parochialium, nisi per extensionem, quæ quidem extensio fieri non potest quando agitur de præjudicio tertii, ut ex dictis constat.

53 Opponitur secundò, pœnitentiaria dispensat in matrimonio contracto cum legitimatione prolis in præjudicium legitimorum, & venientium ab intestato. Item condonat puellis violatis dotes obtentas à Cōfraternitatibus cū præjudicio virginum. Cur ergo similiter non convalidet titulos parochialium in præjudicium concurrentium?

At facilis est respōsio, quia in prædictis duobos casibus Pœnitentiaria expressam habet facultatem à Summo Pontifice: nam quoad legitimationem prolis habet oraculum Gregorii XIV. §. 2. & quoad condonationem dotium habet oraculū Pauli V. *de Mense Maii 1617* & cum hæ duæ facultates ex sui naturā videantur præjudiciales, quia non potest legitimari proles, quin fiat aliquod præjudiciū venientibus ab intestato, nec possunt condonari dotes puellis corruptis, quin præjudicetur virginibus: utique Papa censetur voluisse tertio præjudicare, & sic nō intrat regula *de iur. quæs. non toll.* At secus est in revalidatione titulis beneficiorum, quia hæc facultas potest verificari in beneficiis non curatis, vel etiam curatis extra concursum obtentis, in quibus nulli fit præjudicium, ut jam diximus.

Præ-

54 Præterea secundum opinionem quæ verissima est, & communiter tenetur, legitimatio prolis non præjudicat agnatis quando fuit facta post obitum parentum; & sic quando fuit jus quæsitum venientibus ab intestato, ut tenent communiter Canonistæ in c. *Per venerabilem*, *Qui filii sint legit.* ubi in specie Burr. *n. 13* & alii supracitati *nu. 39* Bald. *conf. 361 num. 2 vers. Sed quidquid sit in n. 5.*

55 Quod si legitimatio fiat ante obitum parentum, tunc jus venientium ab intestato est omnino incertum, & eventuale quia fieri potest, ut prædecedant parentibus, vel ut parentes faciant testamentum. Et idem dicendum de virginibus quo addutes, quarum jus est prorsus incertum, & eventurum, de quo non curat S. Pœnitentiaria, ut inquit Sarnen. supracitatus *n. 25* at jus, quod habet magis idoneus in concursu ad parochialem Ecclesiam est certum, & primarium, ut initio ostendimus, & ideò hæc similia ad rem non pertinent.

56 Opponitur tertiò, quando Princeps abstergit maculam restituendo aliquem ad famam, vel ad bona, tunc non consideratur præjudicium tertii, quia restitutio est prioris status reparatio, & restitutos in pristinum jus recidit, arg. c. *Nos Sanctorum*, & cap. *Iuratos, 15 q. 6.* & c. *Cum dilectus*, *de elect.* & cap. *Si quem*, *infin 2. q. 3.* & l. 1. C. *de sent. pass.* Ergo similiter ubi Major Pœnitentiarius auctoritate Apostolica dispensat super irregularitate abstergendo maculam per dispensationem, fit restitutio in primævum statum, nec habetur ratio præjudicii alieni.

57 Sed hanc objectionem solvit. text. rotundus in cap. *Quamvis de rescript. lib. 6* ubi est expressum, quod restitutio facta per Papam nihil operatur in præjudicium ejus, cui ante restitutionem fuit jus quæsitum; nec fit retrotractio ad primævum tempus, quia, ut ibi dicitur, talis restitutio, ubi aliud non exprimitur, intelligitur fieri sine juris præjudicio alieni: & ita ibi est casus secundum Io. Andr. Anchar. Gemin. Franc. & omnes *in summ. textu*, & firmant. Abb. in cap. *1. in prim. not. de Pœn. b.* Oldrad. *conf. 325. n. 8. vers. Præterea*, Feder. de Sen. *conf. 26 n. 2. vers. Item ex. lusu*, plenè Castrensis *conf. 8. per totum, maximè n. 9.* Fulgos. *conf. 143. per tot* Socin. Senior. *conf. 32. n. 23. lib. 1.*

58 Ioan. de Anania *conf. 32. n. 6.* generaliter enim in gratiis nunquam fit retrotractio in præjudicium juris tertio quæsiti, nisi in litteris hoc exprimatur, ut in gratia Perinde valere, d. c. *Quamvis*, & cap. *Si proter*: ubi tex. optimus, *de rescript. lib. 6.* & ibi plenè Gemin.

59 Et hinc fit, ut si dispensetur eum illegitimo, vel irregulari occulto, quamvis convalidetur electio de ipso per Capitulum celebrata, quia per dispensationem omnia reformantur, ut post Innoc. & Hostien. notat Abb. in cap. *Nisi 16 decre*
60 *num.* tamen si medio tempore alius fuerit electus, licèt postea per dispensationem macula sit sublata: nihilominus dispensatio non retrotrahitur ad tempus primæ electionis in præjudicium secundi electi, ut determinat Innoc. in cap. *Dudum, il primo in fine de elect.* Speculator *in tit. de abolit. & purgat. § Nunc de Episcoporum dispensatione, vers. Sed pone clericus accusatus*, &c. quos refert, & sequitur Archidiac. in cap. *Si quis de ministerio, in fin. 50. dist.* Aliaplura exempla, in quibus non fit retrotractio in præjudicium juris tertio quæsiti, congerit Cardin. *conf. 105. à n. 9. vers. In contrarium.*

61 Opponitur quartò, quando Pœnitentiaria revalidat titulos parochiarum in concursu quoad inhabiles ex censura, vel censuræ violatione non apponit illam clausulam, *Fiat postquam satisfecerit*, &c. ergo longè minus debet illam apponere quoad inhabiles ex aliis defectibus; nam inhabilitas ex censura, vel illius violatione cum peccato contrahitur cap. *Nemo Episcoporum, 11. q. 3* & infra *de cler. excom. minist. per totum*: inhabilitas verò ex aliis defectibus multoties contingit sine ulla culpa, ut irregularitas ex defectu lenitatis, ex defectu natalium, ex bigamia, & hujusmodi; unde absurdum videtur, ut durius agatur cum his, qui culpa vacant, & sunt potius digni majori indulgentia.

62 Verum hæc difficultas facilè solvitur quoniam in primo casu dicto Pœnitentiaria non apponit illam clausulam, quia specialem habet facultatē ex oraculo Pauli V. revalidandi titulos in concursu quantum ad inhabiles ex censura, vel violatione censuræ; & cum hæc facultas ex sui natura sit præjudicialis, & Papa intellexerit præjudicium ex sola gratia, quia non potest revalidari titulus beneficii in concursu obtenti, quin fiat præjudicium competitoribus, meritò Papa censetur voluisse illis præjudicare, & consequenter in eo casu non debet apponi illa clausula *fi postquam*; prout etiam servat Dataria. At secus est quando inhabilitas provenit ex aliis defectibus; quia tunc non reperitur data expressa facultas revalidandi titulos parochialium in concursu; & ideò necessaria est illa clausula exclusoria præjudicii competitorum.

Et hinc sumitur validissimum fundamentum pro hac sententia: nam cum bon. mem. Cardin. Burghes. tunc Major Pœnitentiarius petiisset à Summo Pontifice avunculo suo facultatem revalidandi titulos parochialium in concursu obtentarum in quocunque casu, Sanctitas Sua noluit ita generaliter hanc facultatem impertiri sed eā concessit, & quidem maxima cum difficultate in suo casu inhabilitatis ex censura, vel ejus violatione in censuras; nalis verò casibus expressè illam denegavit, ut attestantur qui hac de re cum Pontifice egerunt: unde nescitur qua securitate conferentes nos possimus facultatem sic limitatā extendere ad inhabilitates ex alio delicto, vel defectu provenientes.

Nec dicatur hoc indultum fuisse impetratum per errorem, eò quòd Cardinalis Burghesius non crederet se habere hanc facultatem revalidandi titulos beneficiorum in concursu obtentorum; imo enim hanc facultatem non habebat ut clarè ostensum est supra; & ideo eam petendo non erravit; & sanè absonum videtur sentire tot viros doctrina, & prudentia insignes, qui tunc repertis erant in Prætorio S. Pœnitentiariæ, & de quorum consilio, & assensu negocium fuit gestum, tore tā gravi turpiter hallucinatos fuisse: nam turpe est ignorare jus, in quo quis versatur dicit textus in l. *2. Servius, ff. de origin. iur.* & eo magis quia facultas revalidandi titulos beneficiorum fundatur tota in oraculo Gregorii XIV. & incredibile est tantos viros nō intellexisse vim prædicti oraculi.

Ad ponderationem verò, quod major sit ratio revalidandi sine prædicta clausula titulos beneficiorum in concursu obtentorū si inhabilitas pro-

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

D veniat

veniar ex defectu, quàm si proveniat ex censuris,
63 vel violatione censurarum. Respondetur faculta-
tem dispensandi in uno casu non extendi ad ali-
um, sublata verborum significatione non com-
prehensum, etiamsi in illo sit major ratio, quàm
in expresso, Felin. *hic n. 8. in prim. limit.* Gambar.
de auctor. *Legat. lib. 10. n. 203* quod pluribus exem-
plis confirmat Navar. *in manuali cap 27. nu. 275.*
quia exorbitantia a jure communi non sunt ex-
tendenda de uno ad aliud, cap. *Quæ à iure, de re-
gul. iur. lib. 6* Feder. de Sen. *conf. 14. n. 4. vers. Non
obstant contraria*, Navarr. *d. n. 275. vers. 16.*

64 Prætetea consideratio peccati, de qua supra,
non est bona, quia Sedes Apostolica difficilius di-
spensat in irregularitatibus ex defectu, quæ sine
peccato contrahuntur, puta cum bigamis, cum
spuriis, seu adulterinis, & cum corpore vitiatis,
quam super inhabilitate ex censura, vel censuræ
violatione, quæ cum peccato contrahuntur, ut pra-
ctici norunt: & differentia fortè provenit ex fa-
cilitate, & frequentia incurrendi censuras ob il-
larum multitudinem: ideoque usu receptum est,
ut in omnibus literis gratiæ apponatur clausula
absolutionis à censuris: quare non sine rationabi-
li causa Paulus V. fuit promptior ad conceden-
dam facultatem revalidandi titulos beneficiorũ
in concursu obtentorum ab inhabilibus propter
censuram, vel illius violationem, quàm propter
alias irregularitates, quæ rarius contrahuntur,
& difficilius tolluntur.

Ex quibus constat prædictam clausulam, *fiet
postquam*, esse omnino apponendam quoties con-
ceditur revalidatio extra casum censuræ, vel vio-
lationis censuræ: & quamvis hoc modo nonnihil
recedamus a formulario in quo semper, & indi-
stinctè memorata clausula apponebatur. Nos ve-
rò modo eam apponimus, modo nõ apponimus:
ta[m]en hanc differentiam post oraculum Pauli V.
ta[nt]imus rationabiliter, quia in casu censuræ &c.
habemus facultatem præjudicandi concurrenti-
bus & ideò dictam clausulam non apponimus: in
aliis verò casibus hanc facultatem non habemus;
& ideò illam apponimus; satius autem est rece-
dere à formulario in parte modo dictam clausu-
lam apponendo, modò non apponendo, quàm
recedere in totum nunquam eam apponendo, ut
65 patet ad sensum.

Ad tertium dubium respondendum videtur
Majorem Pœnitentiarium habere facultatem re-
validandi titulos parochialium in concursu ob-
tentarum, dummodo apponat prædictam clausu-
lam, *fiet postquam*. Ratio est evidens, quia facul-
tas revalidandi titulos beneficiorum, quam ha-
bet à Gregorio XIV. tamquam favorabilis exten-
ditur etiam ad beneficia futura, ubi non agitur
de præjudicio tertii, ut ex Gemin Felin. & aliis
ostensum est in primo dubio: quando autem cum
prædicta clausula revalidatur titulus beneficii cu-
66 rati in concursu obtenti, nulli fit præjudicium.

Quod ut clariùs appareat, observandum est
accuratè prænominatam clausulam bis apponi in
formula revalidationis hujusmodi, ut patet in
formulario in rubrica. A mala promotione ante
ætatem, & à mala provisione, *fol. 13.* Primò enim
apponitur in ea parte, in qua datur absolutio à
peccato, vel censura: & tunc apponitur his ver-
bis: *Quodque illis, quibus ipse in concursu per fraudem sic
Prælatus fuit, satisfaciat, vel secum eis concordet*: &
hoc ideò fit, quia non est necesse, ut restitutio
præcedat absolutionem, sed satis est, ut ante ab-
solutionem pœnitens se obliget ad restituendum
quamprimum poterit, ut post Hostien. Archid &
Io. Andr. notat Feder. de Senis *cons. 18. n. 4. vers.
Super hoc.* Deinde apponitur hæc clausula in alia
parte, in qua datur revalidatio tituli; & tunc re-
peritur concepta per hæc formalia verba; *Si &
postquam prædictis satisfecit, vel cum eis concordaverit,
ut præfatus dictam parochialem Ecclesiam retinere licite
valeat misericorditer dispensari mandare dignemini,
&c.* Et in hoc secundo casu satisfactio debet om-
nino præcedere dispensationem, ut evidenter
demonstrant illa verba, *si & postquam*. Vnde cum
tempore dispensationis, quæ conceditur à Con-
fessario vigore literarum Apostolicarum Majo-
ris Pœnitentiarii jam cessaverit præjudicium
concurrentium, eo quod jam fuerit eis satisfactũ,
vel cum ipsis concordatum: ambigi non potest
de validitate dispensationis & revalidationis: de
qualitate enim concursus non est facienda men-
tio in gratia, nisi propter præjudicium concur-
rentium cùm hæc qualitas non sit de his, quæ de
jure sunt exprimenda in impetratione, secundũ
ea quæ notat glos. in cap. *Super literis, in verb. Li-
teras dedissemus, de rescript.* unde cum ante perfe-
ctionem gratiæ jam cessaverit præjudicium, im-
67 petratio, seu revalidatio sustinetur: nam in man-
datis de dispensando, conferendo, & simili-
bus quoad habilitatem impetrantis, cessante
subreptione, non attẽditur tempus datæ literarũ,
sed tempus executionis, ut cap. *Is cui, de præben.
lib. 6.* & cap. *Et si, eod. tit. & libro*, ubi est casus
secundum Abb. in cap. *Dilectus, il secundo, n 7.
supra de præben.* satis enim est, ut sit habilis perso-
na, quando potentia explicatur ad actum, ut ait
in d. c. *Is cui*, Io. Andr. in glos. *Addis . nali, in ver.
Dimittat*, Felin. post alios in cap. *Eam te, n. 18.
in prima fall. de rescrip.* Id quod aliquibus exem-
plis manifestius apparebit: Finge enim ante exe-
cutionem literarum revalidationis cumpetito-
res esse mortuos, vel aliud beneficium incompa-
tibile assecutos, ut religionem professos: profectò
his casibus nemo negaverit Confessorem in vim
literarum Majoris Pœnitentiarii posse revalidare
titulum parochialis utcumque obtentæ in con-
cursu, quia ante illarum executionem omnis ra-
tio concursus evanuit: Ergo idem dicendum
quando ante dispensationem, & revalidatio-
nem lator satisfecit concurrentibus, vel cum eis
concordavit: cessat enim omne præjudicium,
quia nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & cõ-
sentiunt, l. *Nemo videtur fraudare, ff. de reg. iur.* l.
Cum donationis, C. de transact. l. 1 §. *Vsque adeo. ff de
68 iniur.* & qualitercumque satisfiat, dicitur facta
restitutio, l. *Item liberatus, in princ. ff. Quibus mo-
dis pignus, vel hypoth. solv.* l. *si rem Satisfactum,
ff. de accusat.* glos. *in regula Peccatum, in ver. Resti-
69 tuatur, lib. 6.*

Et ex hoc patet responsio ad doctrinam Gome-
sii super regula *de iure quæs. non toll. q 1. n. 41. vers.
Postremo pro complemento*; quod clausula, *Quatenus
non tollatur ius quæsitum*, reddat gratiam conditio-
nalem; & ideo stante præjudicio, gratia fit ab
initio invalida, nec convalescat ex eo quod po-
stea satisfiat damnum passo.

Etenim hæc doctrina est in se vera, sed casui no-
stro non applicatur duplici ratione, Primò, quia
ante-

antequam Confessarius exequatur litteras Pœnitentiariæ, & revalidet titulum parochialis, jam reperitur sublatum præjudicium, cum jam fuerit satisfactum concurrentibus, vel cum eis concordatum vigore dictæ clausulæ *Si & postquam*: ergo clausula, *Quatenus*, &c. dato quod esset expressa in oraculo Gregorii XIV. non sufficit dispensationem seu revalidationem, quia ante executionem
70 litterarum conditio illa fuit purificata. Vnde perinde est, ac si dispositio ab initio fuisset pura, l. *si pupillus*, ibi: Conditione expleta, pro eo est quasi purè ei hæreditas, vel legatum relictum sit, *ff. de condit. institut.* & notat Bald. in d. l. *Cum in testamento, in fin. Cod. de manumiss. testam.* Dec. *cons.* 551. *num.* 7. & *cons.* 629. *n.* 4. Socin junior *cons.* 69. *num.* 4. *lib.* 3.

71 Deinde doctrina Gomesii non applicatur, quia in facultate Majoris Pœnitentiarii revalidandi titulos beneficiorum nō habetur illa clausula *Quatenus non tollatur*, &c. nec tacitè subintelligitur, sed benè intelligitur clausula, *Sine alicujus præjudicio*; quæ tamen non facit gratiam conditionalem, & ideò gratia valet ab initio cum obligatione tamen satisfaciendi damnum passo, ut declarat idem Gomes. *ubi supra*, & Rebuf. *in praxi benef. in forma novæ provisionis, vers. Dummodo tempore*. alioquin si prædicta clausula. *Quatenus*, &c. semper subintelligeretur, omnis gratia esset conditionalis, & dispensationes, & absolutiones, quas passim concedit Pœnitentiaria cum obligatione satisfaciendi parti læsæ tamquam conditionales essent invalidæ ab initio, nec convalidarentur per satisfactionem subsequutam: quod quam sit absurdum asserere, nemo non videt.

72 Ad quartum & ultimum dubium dicimus non pertinere ad Pœnitentiariæ officium indicare, vel præscribere modos, quibus tutò possit satisfieri concurrentibus, vel cū eis concordari: hoc enim est munus providi, & discreti Confessoris, qui pro locorum, temporum, & casuū diversitate suo ingenio, ac prudentia adhibere debet aptiora media quibus consultum esse possit securitati pœnitentis, & indemnitati concurrentibus ut in cap. *Omnis utriusque* § *Sacerdos de pœnit. & remiss.* Et hujusmodi modos recensere in abstracto, nimis esset longum, & laboriosum, ne dicam impossibile. Sed nihilominus quia difficultas exequendi prædictam clausulam, *Si & postquam*, &c. restringitur ad duo capita, videlicet ad periculum manifestandi delictum, & ad incertitudinem personarum, quibus satisfieri oportet: ostendendum nobis erit naturam ex his difficultatibus impedimento esse, quo minus dicta clausula ad practicam deduci possit.

73 Et quidem quod spectat ad periculum, ne crimen occultum detegatur, animadvertendum est plurimos esse casus in quibus hujusmodi periculum non subest, videlicet in omnibus irregularitatibus, & inhabilitatibus, quæ sine peccato contrahuntur, puta ex defectu lenitatis, ex bigamia, ex defectu natalium, ex homicidio pro defensione patriæ vel parentum, aut in bello justo, maximè contra inimicos fidei & consimilibus. Vnde in his casibus, cum nullum sit delictum, consequenter nullum erit periculum detegendi turpitudinē propriam; ac proinde palam, & publicè poterit satisfieri competitoribus, vel cum eis concordari, ut de se patet. In aliis verò irregularitatibus

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

ex delicto, si quidem loquamur de illa, quæ incurritur ex levissimâ culpa per homicidium casuale, similiter cessat omnis difficultas, quia non eā continet turpitudinem, quæ deterreat ab illius manifestatione, ut plurimis exemplis congestis à Marian. Socin. in c. *Ad audientiam, de homicid.* Sed si agatur de irregularitate ex homicidio voluntario, de quo in loco nulla prorsus habetur notitia, puta ex abortu occulto, vel quia ab omnibus creditur mortuus naturaliter is, qui veneno necatus fuit: utique ex satisfactione, vel concordia cum competitoribus nulla poterit oriri suspicio perpetrati delicti, quod prorsus ignoratur.

Præterea etiam in casu, in quo homicidium esset publicum, & nuper commissum, & in eodem loco, non deessent modi prudentiales satisfaciendi competitoribus.

74 Sed esto daretur aliquis casus, in quo nulla ratione provisus posset satisfacere competitoribus absque eo, quod seipsum proderet: nihilominus non esset liberatus à restitutione, quia impedimētum, vel impotentia restituendi nō extinguit substantiam obligationis, sed suspendit illius effectū in tempus, quo impedimentum cessaverit, & ita civilis, & naturalis obligatio remanet sed est inefficax durante impedimento; hic est text. in cap. *Odoardus, de solut.* & ibi glos. *ultima*, Hostiens. *num.* 8. Io. Andr. *num.* 6. Butr. *in* 1. *notab. & n.* 3. *& num.* 14. Cardin. *in* 2. *quæst. circa finem, vers. In glos.* 3. Anchar. *in* 8 *not.* Imola *num.* 1. & Abb. in 3 *not.* Rota *decis.* 31. *num.* 5. *de re judic. in Antiq.* Cassador *decis.* 11. *n.* 1. *de rescript.*

75 Nunc videamus, an obstet secunda difficultas incertitudinis personarum, quibus facienda est restitutio: & sanè si provisus nulliter de beneficio in concursu non habeat nisi unum competitorē, nulla est incertitudo; quia illi beneficium est de jure debitum, ac proinde ei soli satisfaciendum erit, vel cum eo concordandum, juxta doctrinam D. Thomæ, & communem ostensum est supra *n.* 17. & 26. Et idem dicendum si competitores fuerint plures, sed unus tantum sit superstes, eo quod alii an sint mortui, vel Religionem ingressi, aut aliud æquale beneficium incompatibile assequuti; quod si tres, aut quatuor, vel plures superlint ex approbatis; tunc si unus ætate, moribus, doctrina, prudentia sit cæteris omnibus longè præstantior, & eminentior, & de hoc sit fama publica in loco, & communis omnium reputatio utique cum securitate conscientiæ poterit nulliter provisus, illi satisfacere vel beneficium ei renunciando, vel dando recompensationem: tenetur enim investigare cui facienda sit restitutio, secundum D. Thom. in 4. *sent. dist.* 15. *qu.* 1. *art.* 5. *q.* 4. *ad* 1 & 2. 2. *q.* 62. *art.* 5. *ad* 3. Et satis est, ut ex probabilitate morali intelligat se illi, & non alteri damnum intulisse, ad hoc ut ei satisfaciendo sit tutus quoad Deum, c. *fin. de injur. & dam. dat.* l. *Si servus, la secunda*, §. *Si ex plaustro*, & l. *Qui occidit* § *in hac ff. ad leg. Aquil.*

Nec dicatur judiciū de magis idoneo ad solū Episcopum pertinere; quoniā post Bullam Pii V. Episcopus in hoc nullum habet arbitrium, sed tenetur præcisè eligere digniorem ex approbatis, ut patet ex dictis supra *num.* 26. & 27. Vnde qui in fraudem obtinuit parochialē, posthabito Episcopi judicio, poterit tutò satisfacere illi, qui communi omnium æstimatione habetur pro digniori.

Si verò nullus ex competitoribus evidenter appareat eminentior, tunc nulliter provisus si irregularitatem, seu inhabilitatem contraxerit sine culpa, & peccato, poterit adire Episcopum publicè, & palam, & de illius consilio satisfacere; si verò eam contraxerit ex delicto, poterit eidem revelare in Confessione sacramentali se esse inhabilem ex quodam impedimento occulto ad parochialem retinendam; & ideò se promptum esse ad illam resignandam, vel satisfaciendum illi ex competitoribus, quem ipse Episcopus magis idoneum judicaverit

Et ad extremum si neque ex judicio Episcopi, neque aliundè constare possit quis ex competitoribus sit dignior, & omnes videantur æquè idonei: hoc casu poterit omnibus satisfacere æqualiter, non quidem per resignationem beneficii, quod divisionem non patitur, cap. *Maioribus*, *de praben.* Sed per illius æstimationem, ad gloss. *1. in regula peccatum*, *de regul. iur. lib. 6*, videlicet cautè solvendo in pecunia cuique suam portionem arbitrio Confessoris, juxta consilium D. Thom. in *2 2. p. q. 62 art. 6, ad 2.*

Alia remedia poterunt suggerere varia accidentia, & circumstantiæ diversæ, quæ modò nos divinare non possumus. Hoc autem est, quod majores nostri non putarunt prædictam clausulam, *Si & postquam*, &c esse impracticabilem; alioquin eam non apposuissent, sicut apposuerunt in formulario circa annum 1591. & servarunt Clemens VIII. tunc M. Pœnitentiarius, Iulius Antonius Cardinalis S. Severinæ successor Clementis in eodem Officio, Lucius Cardinalis Sassus Regens, Cardinalis Toletus Consultor Theologus, & Hieronymus Cardinalis Pamphilius Sanctissimi D.N. Innocentii X. patruus Consultor Canonista, ac deinde Regens: & iterum de anno 1612. D. Coccinus Regens, P. Iustinianus Consultor Theologus, & D. meus Ioan. Franciscus Fagnanus Consultor Canonista in formulario ab eis reformato, & subscripto.

Ne Prælati vices suas, vel Ecclesias sub annuo censu concedant.

Cap. Præterea.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniam dans ut spiritualem iurisdictionem exerceat, officio privatur; & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur.*

2 *Iurisdictio Episcopalis est quid spirituale, & pretio conferri non potest sine labe simonia.*

3 *Simonia non committitur in Curia Romana in his, qua simoniaca sunt, quia prohibita, si fiant Principe authorizante, & sciente.*

4 *Secus in his qua prohibita sunt quia simoniaca.*

5 *Beneficium ecclesiasticum vendere an sit simoniacum quia prohibitum, vel è converso.*

6 *Annata verum in Curia Romana exigantur licitè, & sine vitio simonia; latißimè discutitur usque in finem.*

7 *Annata à quibus impugnentur.*

8 *Annata unde dicatur, quid sit, & quot illius species.*

9 *Annata propriè sumpta qua, & quanta sit, & de quibus beneficiis solvatur.*

10 *Annata Bonifaciana qua.*

11 *Commune servitium quid sit.*

12 *Minuta servitia qua.*

13 *Quindennium quid sit.*

14 *Annatarum origo, & antiquitas, & n. seq.*

15 *Damasi Papa testimonium de annatis.*

16 *Consuetudo Ecclesia Romana pravalet authoritati cuiuscumque Doctoris.*

17 *Annatarum iustitia deducitur ex iure divino, & naturali, & n. seqq.*

18 *Decimarum decima summo Sacerdoti in lege veteri ex pracepto divino à Levitis prastabantur.*

Annata solvitur Papa loco decimarum, ibidem & numero 25.

19 *Papa inquit ut pracellat Pontificem legis veteris.*

20 *Ioannis Andrea propositio in Concilio Viennensi de vigesima redituum totius orbis à clericis persolvenda pro sustentatione Papa, & Cardinalium, & n. 75.*

21 *Decima debentur iure divino omnibus curam animarum habentibus.*

22 *Parochus fundat intentionem de iure communi super decimis, & Episcopus super quarta decimarum.*

23 *Papa constitutus est Pastor totius gregis dominici, & n. seqq.*

24 *Sacerdotibus debentur stipendia laboris iure divino, naturalique.*

25 *Decima papales exiguntur pro ingruentibus Ecclesia necessitatibus, nec sunt perpetua.*

26 *Ecclesia est unum corpus mysticum in multa membra diffusum instar corporis humani*

27 *Capite languescente catera membra quoque inficiuntur.*

28 *Ecclesia omnes prodierunt ex utero Ecclesia Romana.*

29 *Papa est sponsus universalis Ecclesia, & Pater Patrum.*

30 *Pater potest cogere filios ad prastanda sibi alimenta ipsos etiam vendendo.*

31 *Filia tenentur alere matrem inopem iure natura.*

32 *Patri spirituali non minus obsequi debemus quàm carnali.*

33 *Ecclesia omnes Mundi Romana subsunt Ecclesia.*

34 *Et quidquid habent in periculo, habent separatum quodammodo à rationibus Dominicis Domini, promissum.*

35 *Ecclesia Romana cum aliquid percipit ab Ecclesiis inferioribus, nil novi acquirit, sed retinet quod suum est.*

36 *Subsidium charitativum debetur Episcopo indigenti ab omnibus ecclesia sua diœcesis.*

37 *Et contraria prascriptio non valet.*

38 *Papa necessitatibus tenentur ecclesia omnes subvenire si requirantur.*

39 *Papa potest collectare ecclesias totius Orbis.*

40 *Princeps sacularis potest subditis subsidium imponere etiam sine causa.*

41 *Annatarum iustitia fulcitur iure gentium.*

Item iure ecclesiastico, n. 45.

Item iure civili, n. 47.

42 *Sacerdotis Gentilium in ingressu Sacerdotii medietatem*

diam

diam partem redituum summo Sacerdoti administrabant.

44 *Martini V. decretum de annatis Papæ solvendis approbante Concilio Constantiensi.*

45 *Fructus beneficiorum vacantium ut Episcopo, vel alteri ex iusta causa sint reservati, introduci potest privilegio, consuetudine, vel statuto.*

46 *Romanam Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de suo omnibus providere.*

47 *Tributa solvuntur Principi ex publico in recognitionem universalis domini.*

48 *Et sunt imprascriptibilia.*

49 *Salarium debetur ex publico cuilibet iudici Ordinario.*

50 *Papa dicitur Princeps Principum, & Dominus Dominantium.*

51 *Item index omnium mortalium, & Ordinarius singulorum.*

52 *Spiritualia sine corporalibus diu esse non possunt.*

53 *Annata temporis diuturnitate ex voluntariis facta sunt necessaria.*

54 *Actus, qui sonat in vitium, & in non vitium, in dubio interpretari debet in non vitium.*

55 *Consuetudo præsumitur habuisse bonum initium.*

56 *Eleemosynarum usus an habeant locum inter clericum, & clericum.*

57 *Papæ quod datur, Petri Sacrario datur.*

58 *Basiliensis Concilii decretum contra annatas refertur.*

Refellitur.

59 *Petri de Monte Episcopi Brixiensis oratio pro annatis ad Regem Angliæ, ibidem.*

60 *Angli ante subtractionem obedientiæ solvebant Romanæ Ecclesiæ communia, & minuta servitia, non autem annatam Bonifacianam, & cur.*

61 *Denarii S. Petri qui sint*

62 *Pragmatica sanctio ut schismatica à Rege, & Parlamento Franciæ, & Lateranensi Concilio abrogata est.*

63 *Glossatoris Pragmaticæ sanctionis invectiva contra annatas retunditur.*

64 *Annalia, & vacantia differunt ab annatis.*

65 *Consuetudo, secundum quam Canonici dant aliquid in sua receptione, an valeat, & n. 81.*

66 *Annata est onus impositum fructibus beneficii, non autem beneficiato, & n. 81.*

67 *Consuetudo Normandiæ, & diœcesis Parisiensis exigendi annalia pro deportu, an sit reprobata.*

68 *Annatarum solutioni nulla inesse potest licitationis suspicio & cur.*

69 *Annata pro Ecclesiis Consistorialibus tertiam partem fructuum, & pro inferioribus dimidiam veri valoris non excedit.*

70 *Fructus beneficiorum à communiter accidentibus præsumuntur potius aucti, quàm diminuti.*

71 *Valor beneficii intelligitur deductis omnibus expensis, & oneribus consuetis.*

72 *Valor beneficiorum Galliæ qualiter in litteris sit exprimendus.*

73 *Communia, & minuta servitia pro episcopatibus, & monasteriis Galliæ in patriam reductis, sextam partem veri valoris non excedunt, & n. 75.*

74 *Ecclesiæ, & monasteria in patria reducta quæ dicantur.*

76 *Viennense Concilium quid egerit circa annatas, & vigesimam fructuum.*

77 *Ioannis Gersonis sententia de annatis, & n. 97.*

78 *Annata non est pretium beneficii, aut collationis, sed fructuum, qui debentur Cameræ Apostolicæ. & nu. seqq. usque ad n. 90 maximè n. 83.*

79 *Fructus beneficii an, & quando vendi possint sine labe simoniæ.*

80 *Intellectus cap.* Res Ecclesiæ, *& cap.* Si quis obiecerit, 1 q. 3.

81 *Consuetudo ut dimidia fructuum primi anni præstimoniorum vacantium cedat in utilitatem mensæ Capitularis, non est sublata à Concilio Tridentino.*

82 *Pactum ut receptus solvat pensionem collatori debitam, non est simoniacum.*

83 *Annata solvitur non in actu provisionis beneficii, sed expeditionis litterarum, quæ multoties non expediuntur.*

84 *Gratia ex sola signatura supplicationis perficitur.*

85 *Bullarum expeditio non requiritur ad gratiæ perfectionem, sed tantum ad illius probationem.*

86 *Bullæ non sunt producendæ nisi ubi agitur de canonizanda gratia.*

87 *Annata, & servitia pro beneficiis bis, vel pluries eodem anno vacantibus non solvuntur nisi semel.*

88 *Litteræ gratis relaxantur provisis, qui possessionem beneficii statim non sunt habituri facta obligatione de solvendo annatam cum fructus percipient.*

89 *Aliquando tamen ex causa fit solutio habita, vel non habita possessione.*

90 *Litteræ sub obligatione de solvendo relaxantur habentibus gratiam conditionalem de certo corpore beneficii, vel puram, si fructus sint alteri reservati.*

91 *Annata minuitur pro rata reservationis fructuum.*

92 *Annata non solvitur pro expectativis, reservationibus, & aliis gratiis ad incerta beneficiorum corpora.*

93 *Nec pro beneficiis compermutatis, antiquorum valor 24. ducatos non excedit.*

94 *Annata aut communia, & minuta servitia non solvuntur ex distributionibus quotidianis, cuiuscumque sint valoris.*

95 *Distributiones quotidianæ non veniunt appellatione fructuum.*

96 *Nec comprehenduntur in regulis de valore.*

97 *Simoniam non inducit datio mutua spiritualium, & temporalium, nisi actus sint correspectivi, & unus causetur ab alio.*

98 *Papa, & Cardinalium statui ex Gersonis sententia modum, & quotam subventionis præscribere, etiamsi aliunde sit dotatus.*

99 *Duareni sententia de annatis refellitur.*

Prosp. in Fagn. 2. part. 5. lib. Decretal.

1 PRÆTEREA. Qui pecuniam dat, ut episcopalem, vel aliam jurisdictionem spiritualem exerceat, officio privatur; & sic conferens illud amplius conferre non poterit, & canonicè punietur. Hoc dicit cum cap. sequen. Et primò ponit excessum, quem secundò punit ibi, *Præsenti*.

2 Nota ex hac Decretali jurisdictionem Episcopalem esse quid spirituale; & propterea pretio conferri non posse sine labe simoniæ, prout *hic* notant Hostien. *num. 6. vers. Quomodo*. Jo. Andr. *n. 3.* Cardin. *num. 2.* Butr. Abb. & Marian. Socin. omnes *in primo notabili*: & dicam pleniùs in cap. sequen.

3 Quærunt hic Doctores, & præsertim Host. n. 3. vers. Et ideò dicunt, & Henric. Boich. in princ. Utrum in Curia Romana committatur simonia: & quæstionem fulvunt hac distinctione. Aut agitur de his, quæ sunt simoniaca; quia prohibita, hoc est ex Constitutione Canonica, ut vendere, vel emere ecclesiastica beneficia; aut de his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, ut vendere vel emere Sacramenta. In primo casu simonia non committitur, dummodo fiat principe authorizante, & sciente, ut patet in eo, quod legitur, & notatur in cap. fin. supra tit. proximo, in c. Proposuit, de concess. praeben. in c. A nobis. de decim. in cap. Non debet, de consang. & affinit. nam Constitutio super tali simoniã non ligat promulgantem, l. Princeps, ff. de legib. unde nec simonia laicalis, id est, lex Iulia de ambitu, habet locum in Urbe, ut in l. Unica in princip. C. ad l. Iuliam de ambitu; verum etsi hoc casu simonia non committatur, infamia tamen non tollitur, ut l. 3. C. de generali abolit. sed & species mali, & ut peductum est, & ideò vitandum secundum Apostolum, ut in cap. Audivimus, supra, tit. prox. & cap. Cum ab omni, supra de vit. & honest. cleric. à quo saltem propter exemplum deberet Curia præ cæteris abstinere, ut legitur, & notatur in cap. In causis, supra de re iudic. & cap. Magna, § 1. de voto: sed si non fiat authore Principe, & sciente, tunc simonia in Curia committitur, sicut & alibi. In secundo autem casu, id est,
4 cù agitur de his, quæ sunt prohibita, quia simoniaca, committitur simonia etiam in Curia, nec posset Papa super hoc dispensare: eamdem distinctionem ponit glossa in cap. Cum pridem in ver. illicita pactionis, supra de pactis, Innocent. in cap. Tuanos, in ver. Culpabiles, supra tit. prox. Ioann. Andr. & DD. in cap 1. & cap. fin. eod. tit. & ita communiter distinguere Legistas, & famosiores Canonistas, imò & Theologos, testantur in cap. Latorem, 1. q. 1. Turrecrem, n. 5. Præpos. n. 12. vers. in oppositum.

5 Cæterùm adverte, quia etsi hæc distinctio in se vera sit, & ferè omnium consensu approbata, ut dixi in d. cap. Cum pridem, in 1. quæst. supra de pact. valde tamen controversum est: an vendere titulum beneficii ecclesiastici sit simoniacum, quia prohibitum, prout hic exemplificat Henr. Boich. in principio, Cardin. in d cap. 1. n. 2. supra tit. prox. & ante eos Hostien. in cap. Ex parte, il primo, de offic. deleg. n. 5 ibi (Quædam verò hodie judicantur simoniaca, quia vendi prohibentur, quæ tamen in veteri Testamento nec simoniaca, nec prohibita inveniebantur, sicut est vendere beneficia) Oppositum enim censent Theologi ferè omnes, & multi etiam ex Canonistis; unde circa hoc vide, quod scripsi in prædicta Decretali Cum pridem, ubi hanc materiam latissimè examinavi, per quatuor quæstiones principales à n. 30. usque in fin. Quoniam verò in secunda, & tertia quæstione ibi sequuti sumus opinionem Durandi, Petri de Palude, Turrecrem. & Cajetani, existimantium vendere titulum beneficii, etiã simplicis, esse prohibitum, quia simoniacum; & ideò esse possibile, ut in his etiam Papa simoniæ crimine involvatur: ne inde quis ansam arripiat, existimandi à nobis improbatas fuisse annatarum exactiones, quæ fiunt in Curia; operæpretium duximus de his peculiarem disputationem subnectere.

6 QUÆRO igitur utrum annatæ in Curia Romana exigantur licitè, & sine labe simoniæ.

7 Adversus annatarum exactiones non tantùm debacchâtur hæretici protestantes, ut refert Paul. Grisald. in decis. fin. Cath. in ver. Annata Sed multi etiam ex Catholicis scripserunt, ut inferius patebit: sed quod magis in admirationem, ne dicam scandalum rapit, Patres quoque Basileæ, pro celebranda generali Synodo congregati, hac de re detestabile decretum, quasi hostiliter, promulgarunt, ut patebit infra n. 38.

8 Ad evidentiam præmittendum est, annatas sic nuncupari, quia omnes debentur ex fructibus primi anni beneficiorum vacantium: atque ita annata est nomẽ generis; quod in plures species dividitur. Quarum prima est annata propriè sum-
9 pta; & hoc modo assumit nomen speciei, sicut de artogatione & adoptione dicitur in l 3. ff. de iurisdict. omn. iudic. & in l. 1 ff. de adoption. & de beneficio, & privilegio notant Ioan. Andr. Abb. & DD in cap Olim, & ibi dixi n. 4 & 5. infra de verborum significatione. Secunda species commune servitium nuncupatur, Tertia dicitur minuta servitia Quarta quæ solo accidenti ab aliis differt, quindennium appellatur.

Annata solvitur pro omnibus beneficiis inferioribus, præter Episcopatus & Abbatias Consistoriales: & est dimidia pars veri annui valoris fructuum beneficii vacantis, & hæc integrè Summo ipsi Pontifici relinquitur.

10 Hodie autem annata hujusmodi dicitur Bonifaciana, eo quia forma exactionis, quã Curia utitur, ortum duxit à Bonifacio IX. antea enim per Pontifices exigebantur, mediantibus eorum Cõmissariis, fructus in regri unius anni per trienniũ, tertia pars quolibet anno, reliquis duabus tertiis partibus proviso relictis. Sed Bonifacius ut consuleret ipsis provisis, & obviam iret extorsionibus, quæ per Commissarios committebantur, reduxit annatæ solutionem ad medietatem valoris annui fructus, cum onere tamen, ut provisus anticipatè de propriis pecuniis in relaxatione suarũ literarũ eam solveret. Et propterea in ipsa relaxatione supplicationis fiebat obligatio in Camera de illa persolvendo; & sic literæ in totum expediebantur quæ retentæ in Camera Apostolica relaxabantur, mediante quietantia Thesaurarii. Atq; hinc patet non ideò talem dictam esse annatam, quod complectatur omnes anni fructus; sed vel quia, ut dictum est, solvitur ratione fructuum primi anni; vel quia dicta annata per Bonifacium IX. introducta, successit in locum reservationis, quam antea Pontifices facere consueverant pro suis, & Rom. Ecclesiæ necessitatibus de omnibus fructibus, & proventibus unius anni beneficiorũ ad tempus vacantium; vel quæ exinde usque ad triennium, aut quinquennium, vel aliud tempus in certis designatis provinciis vacarẽt: quos quidem fructus pro se, & Camera Apostolica Romani Pontificis per suos Collectores percipiebant.

Cujusmodi exemplum est in Extravag. Ioannis XXII quæ incipit, Cum nonnulla, la prima inter communes sub tit. de præben.

11 Commune servitium, est quantitas certa pro quolibet Episcopatu, vel Abbatia consistoriali secundum antiquam taxam solvenda, quam aliàs moderatus est Ioannes XXII. in præcitata Extravag. Cum nonnulla. Et hæc propterea servitium dicitur, quia juxta vulgare Italicum qualibet datio

tio nuncupatur servitium, sive debita sit, sive non: sicut in Hispania hoc servitii nomine appellantur contributiones illæ, quas faciunt Regna, ad sublevandas Regni necessitates.

Dicitur autem commune servitium, quia ejus dimidium tribuitur Papæ, reliquum S. Collegio Cardinalium, & inter ipsos Cardinales præsentes dividitur.

12 Minuta verò servitia sunt quinque portiunculæ, quæ secundum proportionem taxæ fructuum Episcopatus, vel Abbatiæ, inter certos Papæ ministros, & officiales distribuuntur: & appellantur minuta; tum quia sunt minutæ partes annatæ, tum quia partiuntur inter minores ministros

13 Quindennium denique dicitur specialis quædam annata, quæ à prædictis differt nomine tantùm, & accidentali temporis præfinitione, quia de quindecim in quindecim annos, juxta Constitutionem Pauli II. abolitis aliis solutionum annatarum terminis usque ad sua tempora observatis, pro beneficiis perpetuò unitis, solvitur ab illis, in quorum favorem talia beneficia sunt unita, ut in Extrav. *Decet Romanum*, quæ habetur in Bullar. *tom 1, pag. 338.* & notat Galles. *in tract. de annat, circa fin.* Card. Seraph *dec. f 1418. n. 10.* ubi de quindenniorum origine, & causa,

14 His præmissis, quàm justè, & rationabiliter in Romana Curia exigantur annatæ; evidenter ostenditur ex infrascriptis

Et primò hoc deducitur ex ipsa annatarum origine, & antiquitate: nam ut patet *Actor. 4.* Initio nascentis Ecclesiæ multitudinis credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum de his, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat: sed tanta erat fidelium erga Dei Ecclesiam devotio, ut ad eam augendam, & locupletandam quotquot possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes pretia eorum, & quas res habebant, afferrent, & ponerent ante pedes Apostolorum. cap. *Dilectissimi*, cap. *Quia tua*, cap. *Cui portio*, & cap. *Certè 12. q. 1.* Sed postmodum fidelibus ab eo fervore declinantibus, ita ut vix decimas divino jure debitas solverent Ecclesiæ, in qua ministrabantur ecclesiastica Sacramenta; opus habuit Ecclesia, & Apostolica Sedes ad sui sustentationem, & onerum sibi incumbentium supportationem, annatarum exactionem instituere, & ordinare, ut sibi saltem à suis ministris servitium. & adjutoriũ præstaretur. Nam & ante illam formalem titulorum beneficialium institutionem Ecclesiæ non solùm cathedrales, sed etiam inferiores habebant reditus, ut patet in c. *Null: 12. q. 1.* & in cap. *Sacerdote, 12 q. 4.* & declarant Abb *in suq 4. col. 13. vers. secundum præsuppositum*, & Præpos. *in Summa, 44. d. st. n. 4. vers. Tertium tempus.* Dixi in c. *fin supra de Peculio clericor.*

Adeò autem antiqua est annatarum institutio, ut de illius initio non extet memoria (quidquid aliqui ex recentioribus tam hæreticis, quàm Catholicis commenti fuerint de Ioanne XXII.) tantum enim media illa annata, quæ Bonifaciana appellatur, ortum habuit à Bonifacio IX. ut dictum est supra *num. 10.* quæ tamen cum subrogata fuerit loco fructuum primi anni vacationis beneficii, qui integrè ab antiquo, & immemorabili tempore Summo Pontifici reservabantur; ipsa quoque antiqua, & immemorabilis reputari debet; cum subrogatum sapiat naturam ejus, in cujus locum

Prosp Fagn. in 1. par, 5. lib. Decretal,

subrogatur, cap *Ecclesia S. Mariæ, il secundo*, & ibi glos. *1. supra ut lite penden.* cap *Cum tu: in fine*, & ibi glos *fin. infra, de usur.* glos. & DD. in l. *Sicut*, §. *Qui iniuriarum, ff Si quis cautio.* Nec leve antiquitatis annatarum testimonium S Damasus, qui 15 sedit anno salutis 367. reliquit in sua Chronica Summorum Pontificum. Ait enim; (Sicut Papa in sui ordinatione contribuebat Imperatori. nec id vitio dabatur; (& forrasse id est, de quo fit mentio in cap. *Agatho. 61. distin.* & in cap. *Tributum: 23. q. 8.*) sic & suscipientes modò ordinationes à Papa aliquid ei persolvunt tamquam in alterius jus successerit) Et hinc plerique opinati sunt ortum habuisse annatas, licet revera Damasus loquutus fuerit de annatis tamquã ab antiquo tempore provenientibus, & non de novo suo tempore introductis: unde meritò annatas à tempore Apostolorum institutas fuisse defendit Cardin. Cajetan de auctoritate Papæ ad 14. (Nã proHierosolymitana, inquit, Ecclesia à reliquis solvebãtur collectæ) de quo latè Ecchius in suo Enchirid. quæ quidem antiquitas perspicuè etiam apparet primò ex ipsius Cameræ Apostolicæ registro; deinde ex Concilio Constantiensi *sess 40.* die Sabbathi 30. Octobris anno 1417. ubi fit mentio de annatis, communibus servitiis, & minutis, *tom. 3. Concil. par. 2. pag. 937.* tertiò ex Clem. *Quia regulares*, § *Præmissa, de supplen. neglig. prælat.* quartò ab Extravagante Ioannis XXII. *Suscepti*, quintò ex Constitutione Gregorii XII. super reductione taxæ Ecclesiarum, & Monasteriorum Regni Franciæ, ubi de fructibus primi anni, seu communibus, & minutis servitiis. Sextò ex Io. Andr. in c. *Inter cætera, de offic. ordin.* ubi *n. 13.* refert ad sui instantiam actum fuisse in Concilio Viennensi, ut Curia reciperet vigesimam redituum clericorum totius Orbis, & abstineret à servitiis, & fructibus primi anni: atque ita supponit jam tum in Ecclesia, & sic multo ante tempora Joannis XXII extitisse hanc consuetudinem exigendi annatas, & servitia. Septimò ex Felin. in cap. *Ex parte, il primo, n. 4. vers. Tertiò respondetur, supra de offic. deleg.* ubi testatur harum solutionum usum adeò esse diuturnum in Ecclesia, ut ignoretur illius principium: ac demum omissis aliis ex Thoma Campeg *de instit. annatar.* & Anton. Mass. Galef. *de annat.*

Ex hac autem annatarum origine, & antiquitate oritur efficax, & inconcussum fundamentum justitiæ harum exactionum: impium enim esset 16 tot Sanctissimos Pontifices injustitiæ, & impietatis insimulare, & consuetudo Romanæ Ecclesiæ prævalet authoritati cujuscumque Doctoris, ut de-17 cet S. Thomas *in 2. 2. q. 10. art. 12.*

Secundò principaliter justitia annatarum deducitur ex jure divino; nam ut habetur *Num. 18.* 12 *n. 26. & 28* (Loquutus est Dominus ad Moysen, dicens Præcipe Levitis, atque denuncia: Cum acceperitis à filiis Israel decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, idest decimam partẽ decimæ, ut reputetur vobis in oblationem primitivorũ, tam de areis, quàm de torcularibus; & in universis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aron Sacerdoti.) Si igitur Sacerdoti summo, & Pontifici legis veteris à minoribus Sacerdotibus, & Levitis decimarum suarum decimæ ex divino præcepto solvebantur; cur loco decimarum exigere nõ debeat annatas à re-

liquis Ecclesiæ ministris Summus Sacerdos, &
Pontifex legis novæ? cap. *In causis, de re iudic*, cap.
Per venerabilem, §. *Rationibus*, *Qui filii sint legit.*
maximè, verò quia ille Summus Sacerdos præerat
regimini solius populi Israelitici in concernenti-
bus sacrificia, & holocausta: at Romanus Ponti-
fex præsidet regimini totius populi Christiani,
Clem. *Pastoralis, de re indic.* Extravag. *Ex debito,*
de elect. inter communes; ejusque ministerium ad
multa plura, & majora extenditur, quàm essent
sacrificia illa, & holocausta. Unde B. Bernardus
de considerat. lib. 2. c. 9. ad Eugenium III. verba fa-
ciens: (Tu, inquit, es Sacerdos Magnus, Summus
Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu hæres A-
postolorum, tu primatu Abel, tu gubernatu Noe:
Patriarchatu Abraham, Ordine Melchisedech,
Dignitate Aaron, &c.) Et paulò post: (Habent
illi assignatos sibi greges singuli singulos; tibi u-
niversos credidit uni unus; nec modò ovium, sed
& pastorum tu unus omnium pastor.) Hæc ille.
Præterea Pontifex in lege veteri ultra decimam
illam partem decimarum à Levitis exactam, aliis
quoque, iisque maximis emolumentis adjuvaba-
tur; cùm tamen Pontifex Romanus nihil, aut pa-
rum accipiat præter hanc annatarum exactionē.
Et nihilominus si adhuc utriusque emolumenta
ad invicem comparentur, illa quæ pro minori
causa, & à pauciori populo præstabantur, repe-
rientur esse multò pinguiora, quàm hæc, quæ pro
gravissimo omnium labore, & sollicitudine à to-
20 to Orbe terrarum exiguntur. Quapropter in
Concilio Viennensi fuit propositum, licèt non re-
solutum, ut vigesima pars redituum clericorum
totius Orbis quotannis solveretur pro sustenta-
tione Papæ, & Cardinalium, ut refert Io. Andr.
in cap. *Inter cætera, n. 13. de offic. ordinar.* Manife-
stum est enim annatam minimè supplere prædictę
sustentationi, cæterisque necessitatibus Sedis A-
postolicæ: cum præsertim floreni, qui solvuntur,
tertiam partem veri valoris fructuum non solùm
non excedant, sed attingant: & fructus beneficio-
rum, saltem super quibus facta fuit taxa per Com-
missarios Ioannis XXII. potius adaucti, quàm di-
minuti fuerint.

21 Et confirmatur: nam omnibus curam anima-
rum habentibus debentur decimæ jure divino,
naturalique, ut in cap *16. q. 7.* in cap. *1. de decim.*
& in cap. *Cum secundum de praben.* sunt enim tribu-
ta egentium animarum. cap. *Decima, 16. quæst. 1.*
& cap. *Tua nobis, de decim*, & sunt cibus in do-
mo Domini: *Malach. 3.* cap. *Revertimini, 16. q. 1.*
& cap. *Decimas, q. 7.* cum debeant dari eis, à qui-
bus spiritualia recipiuntur, cap. *Ecclesias*, § *Hii*
ita 13. quæst. 1. glos. 2. in cap. *Quamvis, de decim.* a-
22 deò ut parochi de jure communi fundent inten-
tionem super decimis percipiendis, cap. *Cum*
contigat, eod. tit. & Episcopus super quarta deci-
marum ab iisdem parochis persolvenda, c. *Con-*
querente, §. *Nos autem, de offic. ordin.* cap. *De quarta,*
de præscription cap. *De his*, ubi Gemin. *circa fin. 10.*
q. 1. Rota apud Cardin. Seraph. *decis. 1449.* & sæ-
23 pè aliàs. Quod cum ita sit, absurdum planè esset
ut Summus Pontifex, qui constitutus est pastor
totius gregis Dominici, *Ioann. 21.* cap. *Significasti,*
de elect & omnium Ecclesiarum curam, & solli-
citudinem gerit, cap. *Cum instantia, de censib* sal-
tem à suis ministris in tanti laboris stipendium
nihil exigeret, dicente Apostolo *1. ad Corinth. 9.*
24 *Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vi-*
neam, & de fructu eius non edit? Quis pascit gre-
gem, & de lacte eius non manducat? Scriptum est
enim; Non alligabis os bovi trituranti. Et infra:
Debet in spe qui arat arare, & qui triturat in spe
fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia semi-
navimus, magnum est, si nos carnalia vestra mete-
mus? Et paulò post: *Nescitis quoniam qui in*
Sacrario operantur, quæ de Sacrario sunt, edunt;
& qui Altari deserviunt, cum Altari participant.
Hæc ibi. Quod si de inferioribus membris, &
ministris Ecclesiæ constat Apostolum hoc dixisse,
qui in partem sollicitudinis sunt vocati, cap *De-*
creto, & cap. *sequen. 2. q. 6.* quanto magis de Pon-
tifice Maximo eius Capite, cui credita est cura o-
mnium fidelium? Clemen. *Pastoralis, de re iudic.* d.
Extravagan. *Unigenitus, de pœnit. & remis.* Et cùm
25 certum sit Summum Pontificem nullibi accipere
decimas, quandoquidem decimæ Papales impo-
nuntur dumtaxat pro extraordinariis, & ingru-
entibus Ecclesiæ necessitatibus, ut in cap *Cum ad*
liberandam, in parte decisa, de censib nec in per-
petuum exiguntur, ut notat glossa in Clem. *2. In*
ver. ad tempus, eod. tit. dicendum est hanc anna-
tarum exactionem fieri loco decimarum, ut ple-
rique summa cum ratione censuerunt; ac proin-
de Summo Pontifici debitam esse jure divino, &
naturali.

26 Tertiò annatarum exactio justificatur itidem
ex jure naturali; quoniam Ecclesia universalis est
unum corpus misticum in multa membra divisum
instar corporis humani, cap. *Novatianus, 7. q. 1.*
cap. *Loquitur Dominus, 24 q. 1.* dicente Apostolo
ad *Roman. 12.* (Multi unum corpus sumus in Chri-
sto, singuli autem alter alterius membra.) cap.
Singula, 89. distin. Hujus autem mistici corporis
caput est Romana Ecclesia; membra verò Eccle-
siæ inferiores per Orbem diffusæ, ut in d. cap.
Loquitur, & in cap. *Non decet, 12 distin.* Quemad-
27 modum autem in corpore humano singula mem-
bra debent jure naturæ capiti languenti opem
ferre, ne alioquin capite languescente, ipsa quo-
que membra inficiantur, ut dicit textus in c. *Me-*
rito, 6. q. 1 ita & mistico Ecclesiæ corpore Roma-
næ Ecclesiæ illius capiti languenti ob multiplices,
quibus assiduè præmittitur, necessitates, tenentur
reliqua membra, id est Ecclesiæ inferiores, confer-
re temporalia subsidia. Et sicut Romanus Pontifex
universalis Ecclesiæ præsul, & gubernator debet
ad singula ejusdem corporis membra alimenta
transfundere, ut formaliter inquit Cardin. post
Gugliel. de Monte Laud. in Clemen. *Quia contin-*
git, n. 4. de relig. domib. ita vice versa debent mem-
bra ipsa caput alere, eique indigenti temporali-
bus quoque auxiliis subvenire, ut ratio æqualita-
tis justitiæ servetur, arg. c. *1 16 q. 7.*

28 Quartò ex eodem jure deducitur annatarum
justitia, quia titulos dignitatum & quorumcum-
que beneficiorum fundavit Romana ecclesia, ut
est textus in cap. *1. & per totam, 22 distin.* & in cap.
Olim, 95. distin. Abb. *in sua quæstione 1.* quæ incipit,
Episcopus & quidem Rector, col. 3 num. 4. vers. Nam
tituli beneficiales; latè Præpos. *in summa. num. 4.*
vers. Quartum tempus, 44. distin. DD in cap. 1. *de*
simonia: & propterea ecclesia Romana dicitur o-
mnium ecclesiarum Mater, quia scilicet eccle-
siæ omnes ex illius utero prodierunt, cap. *1. &*
2. 12. distin. cap. *Dudum, 3 q. 6.*

Hujus

29 Hujus autem Ecclesiæ Sponsus est Romanus
Præsul, cap. *Quoniam, de immun. Ecclesiar.* qui
propterea dicitur Pater Patrum, ut notat glos in
prohem *Clemen. in ver. Papa*: sed pater naturalis
30 potest corripere filium sibi alimenta negantem,
& ad ea præstanda compellere, l. *qui filios, Cod.*
quæ res pign. ob ig. poss. & l. 1. *& 2 C. de patr. qui fil.*
distra. ipsos etiam vendendo, ut ibi. Item filiæ te-
31 nentur alere matrem inopem, l. *filia, C. de adopt.*
ubi Bald. dicit hoc ex ratione naturali debitum,
Bart. in l. *Seia, §. Caio, ff. de alimen & cibar. legat.*
32 Ergo eadem ratione pater spiritualis, quem non
minus diligere debemus, quàm carnalem, cap.
1. & 2 & ibi glossa (*nalu' 30 q. 3* cap. *Quolis condemnatio*, & ibi glossa *unica q. 7.* & mater spiri-
tualis Ecclesia poterit à suis filiis spiritualibus,
& Ecclesiis inferioribus alimenta recipere, &
cōsequenter annatas exigere, quas, ut est notori ū
Summus Pontifex accipit pr sui sustentatione:
33 Quintò idem suadetur, quia ut inquit Oldrad.
cons 172. Quia omnes, n 4 & cons. 244. A l obtectum,
num. 8. cum omnes Ecclesiæ Mundi immediatè
Romanæ subsint Ecclesiæ, quia universalis om-
nium cura commissa fuit Petro, cap *Puto, 2 q. 7* &
cap *In novo, 21 distin* & in eas habeat plenitudi-
nem potestatis, cap. *Qui se scis, 2 q. 6.* & c. *Nunc*
34 *verbo q. 5.* Quidquid habent inferiorès Ecclesiæ,
quasi in peculiu habent separatum quodammo-
dò à rationibus Dominicis Domini permissu Vn-
35 de cùm Romana Ecclesia aliquid percipit ab Ec-
clesiis inferioribus, nihil de novo acquirit, sed
retinet quod suum est ut notat glos. in cap *Volumus, in ver. Ecclesia, 18. q. 4.* valde est igitur rationa-
bile ut illuc, unde exierunt flumina, revertan-
tur. Hæc Oldrad.
36 Sextò eadem naturali ratione omnes Ecclesiæ
Diœcesis tenentur solvere Episcopo indigenti
charitativum subsidium, cap. *Conquærente, de offic.*
o din cap *Cum Apostolus, §. Prohibemus, de Censib.*
Extravag *Vas electionis, eod tit.* inter communes,
Feder de Sen. *cons. 224 in princip.* adeò ut præ-
37 scriptio contra subsidium charitativum non
valeat, Rota in *antiq decis. 3. quæ est ultima, de censib. alias 676* Cur ergo non liceat subsidium im-
ponere Episcopo universalis Ecclesiæ? cap. *Suspectus, vencta suprascriptione 3. q 5* ad cap *fin de*
38 *dedita.* ubi patet Ecclesias omnes ubique Papæ
subjectas teneri illius necessitatibus subvenire si
requirantur. Et ob hanc rationem Geminianus
39 *cons. 74 Attentatis, n. 7 in fine, & num. 9.* conclu-
dit Papam posse ab omnibus subsidium exigere,
collectare Ecclesias totius Orbis; & idem respon-
40 dit Raphael Fulgos. *cons. 120. Supposita Bulla* Nec
mirum, quia Princeps quoque sæcularis potest
hujusmodi subsidium imponere etiam sine cau-
sa, ut consuluit Oldrad. *cons. 104 Circa propositam,*
quem sequitur glos. Io. Francisci Pavini in d. Ex-
travag. *Vas electionis, §. Præmissis, in ver. Charitativum,* ubi alios allegat.
41 Septimò, justitia annatarum fulciri potest etiā
jure gentium: nam & Gentilitas hoc jure usa est,
cujus rei memorabile testimonium extat apud
Ioannem Grammat. ut refert Ferdinand. Cordu-
ben *in suo tractatu de annatis* in illud Aristotel *1 me-*
42 *taph.* Sacerdotum genus apud Aegyptios vacare
permissum est. Ait enim: (Aegyptii primi, de-
inde gentium omnium sacerdotes fuerunt locu-
pletes, præsertim sacerdotes maximi: nam in-
feriores sacerdotes in ingressu sacerdotii mediā
partem redituum summo sacerdoti ministrabā)
Sed & S. Thom. super *Iosue cap. 21.* dixit apud om-
nes gētes observatum fuisse, ut qui divino cultu
intendunt, à populo sustententur, aut ab iis, qui
curam gerunt universitatis. Quanto magis ergo
Romano Pontifici, qui omnium Christianorum
curam gerit, debentur à suis sacerdotibus væ
subsidia? Hac enim ratione introductæ sunt an-
natæ, & aliæ pleræque contributiones.
43 Octavò, annatarum exactionem firmari lege
positiva Ecclesiæ tam clarum est, ut probatione
non egeat: nam præter Extravagantes Ioannis
XXII. Bonifacii IX Pii II. Pauli II Clementis VII.
Iulii III, Pauli IV. Pii V. & Sixti V. hoc patet ex
auctoritate Concilii Viennen. in quo secundum
testimonium Ioannis Andr in cap. *Inter cætera, de offic. ordinar* quamvis actum fuerit de servitiis
ipsis tollendis: tamen prævaluit sententia ut re-
manerent: idipsum colligitur ex aucturitate Cō-
cilii Constantiensis Nam *die Sabbathi 30. Octobris Anno Domini 1417. sess. 40.* sub tit. Reforma-
tionis fiendæ per papam una cum Concilio ante-
quam Concilium dissolvatur onuntur decem,
& octo articuli super quibus facienda esset refor-
matio quorum tertius est de annatis communi-
bu servitiis, & minutis; & undecimus de fructi-
bus medii temporis. Deinde Martino V. ad Pon-
tificatum evecto *in sess. 43. habita die 21 Martii*
tunc sequentis anni 1418 facta fuerunt decreta
reformationis super nonnullis ex dictis decem, &
octo articulis, & inter alios super undecimo de
fructibus medii temporis in hæc verba, videlicet:
(Fructus, & proventus Ecclesiarum, Monasterio-
rum, beneficiorum vacationis tempore obvenien-
tes juris & consuetudinis, vel privilegiis dispoli-
tioni relinquimus, illosque nobis, vel Apostolicæ
Cameræ prohibemus appellari,). *tom. 3. Concil.*
par. 2 pag 942. At verò de annatis, & communi-
bus servitiis, & minutis quod erat tertium refor-
mationis caput nulla mentione habitā, in fine
ejusdē *sess. 43* subnectitur ultimo loco infrascrip-
tum decretum, videlicet: (Martinus &c. Decer-
nimus & declaramus Sacro approbante Concilio
per decreta statuta, & ordinata tam lecta in præ-
senti sessione, quam concordata cum singulis na-
tionibus ejusdem Concilii super articulis conten-
tis in decreto, super reformatione fienda die Sab-
bathi 30 Mensis Octobris proximè præteriti pro-
mulgato fuisse, & esse jam satisfactum, ut habetur
in seq. *pag 943*) Ex quibus verbis clarè deduci-
tur circa annatas, & servitia Concilium nil novi
statuisse, sed potius voluisse, ut in statu pristino re-
manerent; alioquin falsum esset quod dictum fue-
rat satisfactum fuisse decreto super reformatione
44 facienda promulgato quod non est dicendum,
Itaque Martinus Sacro approbante Concilio de-
crevit & declaravit annatas Papæ solvendas esse,
ut pro tanto officio, labore, & dignitate sufficiē
& condecens beneficium ex fructibus saltem in-
feriorum beneficiorum haberet.
45 Nonò eodem jure ecclesiastico hoc ipsum con-
firmari potest, quia ex privilegio Apostolico, cō-
suetudine, vel statuto induci potest ut fructus pri-
mi anni, imò & duorum, vel plurium annorum
fabricæ, Episcopo, vel alteri cuipiam reservētur.
Idque etiam pro debitis Episcopi persolvēdis, vel
ex alia rationabili causa, prout sunt jura aperta in

cap.

cap. *Praesenti*, *de offic. ordin. lib. 6.* in cap. *Tua nobis*, *ubi de biennio*, *inf. de verb. significat.* in cap. *Si propter tua debita* ubi de quinquennio, & ibi Io. Andr. & omnes notant, *de rescript. in 6.* in cap. *Si tibi de praeben. eodem lib.* & in Extravag.
46 Io. XXII *suscepti*, ubi hae appellantur annalia; longè igitur magis summi Pontifices potuerunt medios fructus primi anni sibi reservare pro suis, & Ecclesiae necessitatibus. Romanam quippe Ecclesiam excusat necessitas, cum non possit de suo omnibus providere, ut formaliter inquiunt Host. Io. Andr. in d. cap *Inter caetera*, in glos. *ul. de off. Ordinar.* Ac praeterea, ut inquit Thomas Campeg. *in eodem tract. de annatar. institut. numero 13.* Sicut omni caret reprehensione, si Pontifex dando uni beneficium, partem redituum clerico indigenti loco annuae pensionis reservet; sic licebit modestius agendo medietatem fructuū primi anni pro indigentiis propriis retinere. Cum praesertim pēsio singulis annis, annata autem primo dumtaxat, quo quis recipit beneficium, debeatur. Et quia onus perpetuum non est, non dicitur beneficium cum diminutione conferri. contra dispositionem cap. *1. Ut ecclesiast. benefic. sine diminutione confer.*
47 Decimò, civilis quoque authoritas justificat annatarum exactionem. Nam principi solvuntur tributa, & stipendia ex publico in recognitionem
48 universalis dominii Et propterea fuit imprascriptibilia. l. *Competit C. de praescript. trigin. annor.* glos. in l. *Locatio* § *penult. in ver Praestitum*, in *addition.* & ibi etiam Barthol. *ff. de Publican. & vectigal.* Item debentur Principi stipendia hujusmodi, quia ipse tenetur conservare justitiam in terra, ut inquit S. Thomas in *2.2. q. 62 art. 7.* Imò huic solutioni divina quoque oracula praebent auctoritatem, Nam Pharisaeis interrogantibus *Matth. 22.* cap. *Quid culpatur 23 quaest. 1. Luc.* *censum dare Caesari, an non?* Respondit Dominus, *Reddite quae sunt Caesaris Caesari, quae sunt Dei*
49 *Deo.* Rursus cuilibet judici ordinario debetur stipendium, seu salarium ex publico. Authen *Ut*
50 *differ. Iudic.* § *fin.* Cur ergo ex publico non debeantur stipendia Romano Pontifici, qui est Princeps principum, & dominus dominantium, ut eum appellat Bald. *cons. 388. ∴ Princeps, lib. 4.* Princeps Episcoporum, ut B Bernardus inquit,
51 loco superius citato. Iudex omnium mortalium, cap. *Si Papa, 40. dist.* c. *Facta subditorum, 9 q. 3.* cap. *Per venerabilem.* §. *Rationibus, infra, Qui filii sint legit.* Et Ordinarius singulorum, in cap. *Cuncta per mundum, 9. q. 3.* glos in cap. *Cum nullus, in ver. Ineadem, de tempor. b. ordinat lib. 6.* Quippe in hoc fundatur ratio illa communis, videlicet. qui regendae multitudinis curam suscipit, talibus debet adjumentis muniri, quibus onus regiminis
52 valeat supportare. Cumque spiritualia sine corporalibus diu esse non possint, sed unum alterius auxilio indigeat, cap. *Si quis obiecerit*, & ibi Archid. *1. q 3.* Congruum, & necessarium est, ut spiritualia exercenti corporalia quoque praestentur auxilia. Alioquin summus Pontifex Ecclesiae onera subire, suisque, & publicis necessitatibus consulere nequaquam posset sine miraculo, usque adeo fidelium Charitas refrixit.
53 Ultimò ex alio capite multi tuentur annatarū justitiam, nempe quia illarum solutiones ex temporis diuturnitate, & vetustissima consuetudine, cujus initii nō extat memoria, ex voluntariis factae sunt necessariae, ut in cap. *Ad Apostolicam, infra de simonia*, et cum ignoremus unde ortum traxerint, an scilicet ex coactione, an ex liberalitate dantium; in hoc dubio praevalet praesumptio, quae vitium excludit, cap fin. de praesumpt.
54 Actus enim qui sonat in vitium, & in non vitium in dubio semper interpretari debet in non vitium, l. *Creditore*, & l. *Si socius*, *ff de furt.* l. *Meritò. ff. pro socio*, Barthol. in l *Non solum*, §. *Sed ut probari, num. 3. ff. de nov. op. nunc.* Roman. *cons. 113. Pro decisione, num. 1. Praesertim in Beatissimo Romano Pontifice, ut in §. Quia autem, 17. q. 4.* Unde consuetu-
55 do praesumitur habuisse bonum initium: nam ex quo tanto tempore solverunt, praesumuntur se à principio voluntariè obligasse, ut inquit Innoc. in d. cap *Ad Apostolicam, num. 1 vers. Ideò quia tan-*
56 *to tempore.* Nec obstat quod inter clericum, & clericum cesset pius usus eleemosynae, ut notatur in cap. *Cum M. Ferrarien. de Constitut.* & per Io. de Anan. in cap *Iacobus, de simonia.* Etenim illud procedit ubi datur clerico aequali.
57 At quod datur summo Pontifici, datur Sacrario Petri, & prodest danti tamquam facienti opus piissimum. Ita in terminis arguit, & concludit Felin. in cap. *Ex parte, il primo, num. 1. vers. Tertio respondetur, de offic. deleg.* Quae tamen ratiocinatio non placet, quia nulla deformitas, aut vitium etiam à principio considerari potuit in exactione annatarum; sed omni tempore fuerunt exactae ex debito divini, & humani juris, ut in superioribus monstratum est.
58 Superest nunc respondere ad ea, quae ex adverso objiciuntur.

Primò enim contra annatas opponitur decretum illud Concilii Basiliensis, quo *9. Iulij 1435. sess. 21.* & sic ante Concilii dissolutionem in *tr. de annat. tom 4. part. 1. pag. 53.* statutum est in haec verba; *Sacrosancta generalis Synodus*, &c. Statuit quod tam in Curia Romana, quam alibi pro, seu in confirmationibus electionum, admissionum, postulationum, praesentationum provisione, collatione, dispensatione. electione, postulatione, praesentatione etiā à laicis facienda, institutione, installatione. & investitura de Ecclesiis etiam Cathedralibus, & metropolitanis, monasteriis, dignitatibus, beneficiis, officiisque ecclesiasticis quibuscumque, nec non Ordinibus sacris, & benedictione, ac pallio de caetero nihil penitus ante, vel post exigatur ratione litterarū, Bullae, Sigilli, annatarum, communium, & minutorum servitiorum, primorum fructuum, deportuum, aut sub quocumque alio titulo. colore, vel nomine praetextu cujusvis cōsuetudinis, privilegii, vel statuti, aut alia quavis causa vel occasione directè, vel indirectè, solùm Scriptoribus, Abbreviatoribus, que Registratoribus litterarum, seu minutarum pro ipsorum labore competenti salario solvendo. Huic autem sacro Canoni si quis exigendo, dando, vel promittendo contraire praesumpserit, poenam incurrat adversus simoniacos inflictam, & in ipsis dignitatibus, ac beneficiis taliter obtentis nullum jus, ac titulum acquirat Et si quod absit, Romanus Pontifex, qui prae caeteris universalium Conciliorum exequi, & custodire Canones debet, adversus hanc sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scandalizet, generali Concilio deferatur.

Ad

59 Ad hanc oppositionem nulla solutio aptior; & efficacior afferri potest, quam quæ desumitur ex verbis egregiæ illius Orationis, quã de añatis habuit Petrus de Monte celebris Jurisconsultus Brixiensis Episcopus ab Eugenio IV. Legatus missus ad Henricum VI. Angliæ Regem; sic enim habẽt, (Ad ea verò, quæ proximis diebus in ipsa Synodo gesta sunt, veniamus; quæ sanè talia sũt, ut maximam mereantur reprehensionem, nec ulla ratione sine gravi divinæ Majestatis offensa valent tolerari. Hi enim qui Pontificem Maximum virũ utique sanctum, quietũ, & pacificũ capitali odio prosequuntur, posteaquam temporali eum patrimonio spoliatum intellexerunt, spirituali quoq; subsidio spoliare cogitarunt, ut sic omni protsus auxilio destitutus dignitatem summi Apostolatus tueri nequaquam posset. Plebem itaque illam synodalem, quæ semper novis rebus solet gaudere, malis quibusdam artibus, quas pudor verat referre, facilè induxerunt, ut vacantium beneficiorũ fructus, quos usitatiori vocabulo annatas dicunt, summo Pontifici lege interdicerentur. Favoribus itaque & clamoribus insanientis vulgi ea lex lata est quæ & Pontifici talium fructuum receptio, & iis quibus beneficia cõferuntur, solutio velutì simoniaca prohibetur. Huic autem legi ferendæ, etsi multi venerabiles Patres, magnæque auctoritatis viri contradixerint, manifestum in ea Sedis Apostolicæ, & Vicarii Christi depressionem contineri dicentes; Prævaluit tamen indiscreta multitudinis non tam auctoritas, quàm voluntas, quæ ad tantam remeritatẽ eò erat audacior, quò potentium quorumdam stimulis agitabatur; quid hac lege perniciosius? quid detestabilius? quid ab omni humanitate, atque honestate remotius? quænam, bone Jesu, est hæc synodalis reformatio? Summum Pontificem omni spirituali, ac temporali auxilio privare, eumq; uti mendicum quemdam hominem constituere, qui nec suis, nec Ecclesiæ necessitatibus possit nullatenus providere? Et quanquam hujus legis iniquitas (si tamen lex dicenda est) satis per seipsam appareat; conabor tamen id paucis ostendere, quibus breviter explicitis, peroravero. Debet lex ut à majoribus nostris traditum est, esse honesta, justa, possibilis, secundum naturam, & patriæ consuetudinem, loco, ac tempori denique conveniens, utilis demũ, ac necessaria. Quid horum, quæso, in hac lege potest inveniri, discurramus per singula. Magnã in primis continet turpitudinem. Nonne turpe, & indecens est Sedis Apostolicæ privilegia, & dignitates evertere, & quem Dominus Principem universæ Ecclesiæ constituit, adversus hunc moliri insidias, hunc exinanire, debilitare, huic ecclesiasticos reditus, qui ad supportanda onera regiminis sunt deputati, impiè, atq; inhumanè subtrahere? Injustitiã verò hujus legis quis non videt? nonne injustum, & iniquum est, ut qui plantat vineam, fructus ejus commoditate privetur? & qui pascit gregem, de lactis dulcedine non vescatur? &c. (& iis similia, quæ supra commemoravimus *n. 24.*) quantum verò ab Ecclesiæ consuetudine discrepet, facilè discerni potest. Ea siquidem à tot præclaris Pontificibus, ac sanctis patribus observata sine magna, & rationabili causa violari non debuit. Et paulò post dicit: loco verò, ac tempori nullatenus convenit: nam pro tempore, quo legem illam ediderunt, omni dominio temporali erat summus Pontifex tyrannorum potentia spoliatus, à propria Sede vi, & rebellione subditorũ expulsus, eius pretiosa supellex vulgi prædæ exposita, omnia ejus ornamenta direpta, adeo ut non sum̃i Pontificis ornatu, sed abjecti Monachi vestitu urbem reliquerit, ac demum insignem Italiæ urbẽ Florentiam solus, profugusq; intraverit. Quæ quidem si legis hujus latores piè, ac reverenter considerassent, non solùm hoc temporali auxilio non privassent; sed si nunquam antea id exigere licuisset, pro necessitate rerum, ac temporis eam exactionem instituere debuissent. Et paulo post: nullam in se continet dicta lex utilitatem, nullam prorsus necessitatem. Debuit siquidem res tam gravis, tam ardua sæpius discuti, crebrò ventilari, & tandem magna animi maturitate, sapientiaque concludi; debuit colendissimorum Patrum voluntas inquiri; debuit omnium nationum consensus adhiberi; doctissimorũ hominum quoq; vota scrutari; eorumq; præsertim, qui Deum præ oculis habentes, zelo justitiæ, non desiderio vindictæ duci videbantur. qui si auditi essent, numquam tam nefandæ rei consensissent. Honoratum, Christianissimè Princeps superiorum temporum Concilia mirum in modum Apostolicam Sedem, & Christi Vicarium illi præsidentem; nec usquam eius Primatum, dignitatem, ac privilegia attingere, nedum violare præsumpserunt. Cum enim scirent sancti Patres synodaliter convenientes sine auctoritatẽ summi Pontificis synodum generalem non posse convenire, ipsa quoque Concilia robur, auctoritatẽ, & firmitatem ab illo accipere: sacrilegium, ac penè hæreticũ esse judicarunt, si unum in locum convenientes aliquid adversus illum agerent, quem auctorem, & Principem suum divina voce agnoscerent. Ab hoc Sanctorum Patrum laudabili more longè declinavit hæc Synodus; legat quicumque voluerit ejus canones, & decreta; animadvertat eiũs actiones, & opera: per pauca certè inveniet ex zelo fidei, & charitatis fervore processisse, aut ad utilitatẽ publicã emanasse; sed omnia plena sunt odii, dissidii & ambitionis; omnia nedũ ad debilitationem, sed ad subversionem supremi capitis Ecclesiæ quorumdam machina-

60 tionibus ordinata.) Hactenus verba Brixiensis, quæ quanti ponderis fuerint, exitus ipse probavit: nam Rex Angliæ illorũ vi, ac rationũ momentis permotus, nulla habita ratione illius decreti, permisit ut in suo regno Ecclesiastici pergerent in solutione communis, & minutorum servitiorum, atque ut Regni incolæ præstarent denarios S. Petri, mediam enim annatam Bonifacianam Angli nunquã solverunt, quia illius loco satis visum est Romanis Pontificibus habere hoc vectigal denariorum S. Petri, de quo fit mentio in cap.

61 *Auditis, de præscript.* & in cap. *Ex quo de censi* ubi glos. dicit hanc esse quandam præstationem, quã Anglici faciunt Romanæ Ecclesiæ, & Host. *in princip.* legitur, inquit, in Historia Anglicana quod Anglici devoverunt, & promiserunt dare Ecclesiæ Romanæ quolibet anno certam pensionem; & vocatur hæc datio Visitatio, sive Denarii B. Petri. Est autem tributum duorum denariorum, quod à singulis exactum domibus Adeulias, seu Edelnulphus Angliæ Rex Romã profectus ad Leonem IV. primus obtulit B. Petro, ut testantur Vincent. antiquissimus Chronographus *lib.* 24. *cap.* 36.

cap. 30. & Ioan. Nauclerus *in 29. generatione sua Chronographia.* In cujus exactione pertexerunt Pontifices quousque Henricus VIII. Clementi VII. subtraxit obedientiam. Itaque Angli injustum illud Basileensium decretum nunquam acceptarunt. Sed & Aeneas Sylvius postea Pius II. qui in minoribus agens Basileensi Synodo adhæsit, postea ad Pontificatum evectus posthabito eodem decreto Constitutionem edidit contra detrectantes solvere annatas, quæ refertur in alia Constitutione Innocentii VIII. quæ incipit, *Apostolicæ*, in Bullar. *tom. 1. pag. 376.* Et de revocatione actorum Concilii Basileensis vide, quæ scripsi in cap. *Significasti*, *supra de elect.*

62 Everso autem, & conquassato fundamento decreti Basileensis de annatis, necesse est, ut similiter corruat pragmatica sanctio Gallicana super illo exædificata, cap. *Cum Paulus*, 1 q. 1. cap. *Venientes*, *de Presbyt. non baptiz.* Præterquam quod pragmatica illa sanctio, utpote Regni Franciæ corruptela schismatis tempore Caroli VII auctoritate à non habentibus potestatem cum maximo animarum periculo, & scandalo dignitatisque Apostolicæ detrimento, & vilipendio in Conciliabulo Bituricensi promulgata anno Domini 1438 die 7 Iulii à Ludovico XI. Francorum Rege tanquam schismatica abrogata & abolita est ut in litteris patentibus abolitionis relatis *tom. 4 Concil.* p 1 *pag. 36* item a Parlamento Franciæ, ut in literis cassationis quæ habentur *eod. tom. par.* 1 7 Ac demum ab Eugenio IV, Nicolao V. Pio II. & Leone X. in Concilio Lateranensi, ut in Constitutione quæ incipit, *Pastor æterni*, *edita 14 Kalen. Ianuarii 1516.* in *11 sess* ut patet *eod. tom. 4. pag. 38 & 139.* eamque Romani Pontifices non secus ac perniciosissimam hæresim execrati sunt, ut habetur in notis ad Conciliabulum Bituricense, *eod. tom.*

63 *par. 410.* Secundò, contra annatas apponuntur dicta cujusdam Cosmæ Guymier, qui glossavit pragmaticam sanctionem: Hic enim *instit. de annatis*, *in ver. Annatarum*; contra hujusmodi exactiones invehit his verbis. (Annatarum sic vulgariter dictarum quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebantur, & adhuc hodie percipiuntur in Curia Romana) & alibi Et de ipsis notatur in Clem. *Quia Regulares*: §. *Præmissa de supplen. neglig. Prælat.* & dicuntur annalia in Extravag. Io. XXII. *Suscepti*, & *vacantie*, *inf. eodem* §. *Item ex nunc*, & ante tempora Ioannis XXII. raro. vel nunquam exigebantur. Sed ipse Papa per Extrau *Cum nonnulla*: in qua supponit aliam priùs fecisse, & se refert, asserit fructus primi anni Ecclesiarum Cathedralium vacantium ad triennium in aliquibus Orbis partibus pro necessitatibus Romanæ Ecclesiæ suæ Cameræ reservasse. Sed quod temporaliter ab aliquibus Ecclesiis dùtaxat pro necessitate temporis ab eo exactū fuit, in perpetuum, & ad omnes Ecclesias postea à Bonifacio IX. qui primus indifferenter ecclesiasticis beneficiis annatarum usum imposuit, extensum est contra totius divini, & humani juris dispositionem, *1. q. 1. & q. 3.* per totum & in juribus supra allegatis. *Nonne scriptum est Neminem contemnatis*, &c. 24. q. 1. *militare*. *Et quod gratis accepistis, gratis date*; nunquid Simon Magus cùm gratiam Spiritus sancti emere vellet, damnationis suæ sententiam à Petro audivit, *Pecunia tua tecum sit in perditionem 1. q. 1.* Qui studet. Et qui sunt illi, qui dant, & recipiunt annatas nisi ementes, & vendentes in Templo, quos Christus ab illo ejecit, *1. q. 1.* Vides Etiam ex eventu solo damnandæ sunt: nam ex hoc indigni, & qui plus pecuniarum habent promoventur. Et dignus est Prælatura, cui non actionis meritum, sed copiarum præmia suffragantur. Vnde restat ut nihil sibi in ecclesiasticis honoribus gravitas nihil sibi defendat industria, sed totum auri prophanus amor obtineat *q. 1.* Fertur, *l. Si quemquam, C. de Episc. & Cler* pro solutione annualium plerumque mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum venduntur, patêres promotorum pecuniis exhaustis destruuntur; materia exigendi à subditis paratur, ut quotidie videmus promotos à subditis sub velamento jucundi adventus, quem tristem, & mæstum potiùs dixerim, exigere. Vnde boni Prophetæ olim munera prophetiæ non accipiebant, sed stipes tabernaculi Mali autem, qui accipiebant prophetia, quæ donum Dei erat, in divinationem, quæ diabolica est, convertebatur: quid aliud colligitur, nisi ait Hieron. Idcircò propter vos Sion quasi ager arabitur, & Hierusalem in custodia Pomerii erit, *1 q. 1.* Iudices. Et dicit Io. Andr. in cap. *Inter cætera*, *de offic. ord.* Quod optaret quod Curia Romana reciperet vigesimam partem fructuum clericorum totius orbis ad sustentationem Papæ, & Cardinalium; & nihil exigi, vel recipi posset pro communibus servitiis, & fructibus primi anni, quos recipit à Prælatis quos promovet, exceptis salariis laborantium puta scriptorum, & similium; & tunc provideret Legatis & Nunciis quos mittit, de prædicta quota, & cessarent ab annatis, exactione decimarum, & similium Et quod de hoc fuit factus sermo in Concilio Viennensi. Sed deliberaverunt Prælati ibidem existentes nō facere. Et fortè benè, ut dicit Io. Andr quia tanta viget insatiabilis cupiditas, quod si hoc fieret, & illud, & illa perciperent.

Sed quantum hic vir Sedi Apostolicæ, & supremæ Romani Pontificis dignitati inviderit suis dictis, seu potius maledictis clarè patefecit. Ructavit enim venenum, quod hauserat ex Conciliabulo Bituricensi, & ut gratiam aucuparetur Prælatorum Galliæ qui contra annatas prævaluerāt in Synodo Basiliensi, & pro illius Pragmaticæ revocatione cirabantur in Concilio Lateranensi per Iulium II inchoato, composuit glossam textui non dissimilem, cum utrumque manaverit ex eodem fonte livoris, & odii in Romanos Antistites. Quod benè animadvertit Iacob Simonetta Rotæ Auditor, & postea Cardinalis; nam *in tr. de reservat. q. 62* sic ait: (Non omitto quod quidam Doctor Gallicus in quodam opusculo super Pragmatica Sanctitate infensus Pontificiæ potestati & favens in omnibus pragmaticæ sanctioni prohibenti reservatione, &c.) Verùm contigit illi, quod semper evenire solet impugnantibus veritatem, ut plora sint mendacia, quàm verba. Primò enim dicit appellari annatas, quia per annum emolumenta beneficiorum percipiebātur, & adhuc hodie percipiuntur in Romana Curia: quod falsum est, quia verè Curia non percipit nisi dimidiam partem fructuum, ut patet ex dictis supra *n. 9. & 10.*

64 Secundò, dicit de his fieri mentionem in Clem., *Quia Regulares*, §. *Præmiss. de supplen. neglig. Prælat.*

Prælat. & appellati annalia in Extravag. Ioannis
XXII. *Suscepti*: quod itidem falsum est, quia an-
natam multum differt à vacantibus, & annalibus,
de quibus loquuntur prædicta jura, & alia supe-
rius citata, *n. 45.* Seraph. *decis. 1412. n. 11.*

Tertiò, asserit annatas ante tempora Io. XXII.
raro, vel nunquam exactas fuisse: quod falsissimũ
esse constat ex his, quæ de annatarum origine, &
antiquitate dicta sunt supra *n. 14. & seq.*

Quartò, refert Ioannem XXII. Extravag. *Cum
nonnulla*, asserere se pro necessitatibus Romanæ
Ecclesiæ reservasse suæ Cameræ fructus primi an-
ni Cathedralium vacantium; sed cuilibet legenti
prædictam Extravagantem patebit ipsum in hoc
errasse, quia Papa Ioannes asseruit se per alias suas
literas reservasse fructus primi anni beneficiorum
ecclesiasticorum in diversis Orbis partibus, non
tamen Cathedralium, & Abbatiarum regulariũ.

Quintò, affirmat quod à Ioanne XXII. tempo-
raliter ab aliquibus Ecclesiis dumtaxat pro ne-
cessitate temporis exactum fuit, postea in perpe-
tuum: & ad omnes Ecclesias à Bonifacio IX. ex-
tensum fuisse. Hoc loco manifestè detegitur Au-
ctoris malitia, quia tacuit Bonifacium IX insti-
tuisse dimidiam annatam loco illius integræ, quæ
prius exigebatur, ut patet ex dictis supra *n. 10.*

Sextò, dicit Bonifacium IX. primum omnibus
beneficiis annatarum usum imposuisse, quod iti-
dem à veritate alienum esse convincitur ex supra-
dictis *n. 9. & seq.*

Septimò, audacter asserit Bonifacium hoc fecis-
se contra totius divini, & humani juris dispositio-
nem; sed hoc erroneum esse manifestè liquet ex
his, quæ de justitia annatarum latè supra explica-
vimus à *n. 17. usque ad n. 60.*

Oavò, plura effundit de simoniæ labe in exa-
ctione annatarum; sed quàm temerariè, & sacri-
legè loquatur usque ad auctoritatem Hieremiæ,
per se patet. Quàm verò sit alienum à veritate
hujusmodi exactionibus inesse aliquod vitiũ, aut
suspicioné simoniæ, evidenter patebit ex his, quæ
dicentur infra in responsione ad tertiam princi-
palem oppositionem. Et ipsemet Glossator hanc
veritatem vel invitus admisit: nam in præallegato
tit. de annatis super glossa, *in ver. Consuetudinis*, quæ-
rit, an ibi reprobetur consuetudo generalis in o-
mnibus Ecclesiis Collegiatis, secundum quam Ca-
nonici dant aliquid in sua receptione: & resolvit
distinguendo his verbis (Potest dici, quod si con-
suetudo imponit hoc onus præbendæ, & non re-
cepto; & valet in favorem cultus divini, arg. c.
Significatum, de præben. & c. *1. ut ecclesiast. benef.* &
hoc casu potest esse verum, quod à principio e-
tiam cautio exigi possit, arg. *18. q. 2. Servitium.*)
66 Quæ verba multum conferunt ad justitiam anna-
tarum, cùm sint onus impositum non ipsis pro-
motis, sed beneficiis, aut fructibus beneficiorum,
ut in cap. *Si propter, de rescr. lib. 6.* & cap. *Si tibi, de
præben.* Præterea idem Glossator ibidem subjicit
67 hæc verba: (Similiter potest quæri, an hic dam-
netur consuetudo quasi generalis in Normandia,
in diœcesi Parisiensi, & aliis pluribus locis, ubi
Episcopi, & Archidiaconi percipiunt fructus pri-
mi anni beneficiorum vacantium pro deportu.)
Et videtur quod non, quia talem consuetudinem
jura approbant, cap. *Præsenti, § Porrò, de offic. or-
din. lib. 6.* excepto quod habetur in cap. *Quia sæpè,
de elect. eod. lib.* & in Clem. *Statutum, §. 1. eod. tit.*

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

& Doctores, ut notat. Io. Andr. in cap. *Nemo, de
reg. iur. l. 6. in not.* ubi allegat Extravagantem Io-
anni XXII. *Suscepti regiminis*, ubi hoc est decisum,
allegat eam in Clem. *1. de concess. præben.* in Clem.
2. de decim. non est autem verisimile unico verbo
tot jura subverti. Ideo posses intelligere hunc
textum, cùm tales deportus, vel annatæ exigun-
tur pro collatione, vel investitura, aut aliis spi-
ritualibus, ita quod illa sint causa immediata,
præterquam talia exiguntur. Quippe hæc ratio,
quod ibi ponit Glossator pro sustentatione illius
consuetudinis per Canones, & Extravagantes ad
commodum Episcoporum, & archidiaconorum
approbatæ; longè magis concludit in favorem
Summi Pontificis, & Sanctæ Sedis Apostolicæ
præsertim cum causa exactionis annatarum non
sit collatio, neque beneficium; sed vacatio, & fru-
ctus ipsius, ut patebit in responsione ad tertiam
oppositionem.

68 Nonò damnat annatas ex eventu, eo quod ex-
inde promoveantur indigni, & qui plus pecunia-
rum habent: sed certè cùm annatæ sint certæ, &
notæ, Episcopatuum quidem, & monasteriorum
ex taxa, quæ habetur in libris Cameræ: inferio-
rum verò beneficiorum ex ipso vero valore, qui
exprimitur in litteris; non potest esse locus emen-
titæ per ipsum Glossatorem licitationi; præsertim
cùm summæ prædictæ non solvantur Pontifici ad
manum, neq; tempore, quo fiunt provisiones, sed
postea officialibus ad id deputatis quandocumq;
libet ipsis provisis literas expedire, quas pleriq;
ut inferius dicetur, nunquam expediunt. Præte-
rea licitationi prædictæ, etiamsi maximè vellet
Papa, quod absit, vix locus esse potest quo ad Epi-
scopatus, & Monasteria, quæ ferè omnia confe-
runtur nominatis à Regibus, & Principibus, sub
quorum temporali ditione existunt, necnon à Ca-
pitulis, & Conventibus, qui facultatem habent e-
ligendi, & nominandi; ita ut non remaneat Ponti-
fici libera Episcopatuum, & Monasteriorum pro-
visio, nisi in certis Italiæ partibus, ut plenè notavi
in c. *1. supra de elect.*

69 Decimò, deplorat quod pro solutione annata-
rum mobilia etiam pretiosa Ecclesiarum vendan-
tur; sed hoc est manifestum mendacium: nam cum
solutio annatæ fiat in actu expeditionis literarum,
quomodo provisus pro hac solutione potest di-
strahere bona Ecclesiæ, cujus possessioné nondum
est adeptus? Quod si urgeas; saltem provisus alie-
nabit pretiosa Ecclesiæ ut relevet se à sumptibus,
quos passus fuit in solutione annatæ: ergo men-
dacium est quod dixit Glossator mobilia Ecclesia-
rũ distrahi pro solutione annalium. Præterea nec
pro relevatione à sumptibus contingit alienatio
hujusmodi; quoniam pro Episcopatibus, & Mo-
nasteriis taxa non excedit dimidiam veri valoris,
& quilibet provisus statim recuperaturus est ex
fructibus triplicatam summam in Episcopatibus,
& Monasteriis, & duplicatam in inferioribus,
vel potius multò majorem; cum rarissimi sint E-
70 piscopatus, & Monasteria, quorũ fructus non sint
aucti à tempore, quo instauratæ fuerunt dictæ taxæ
à Ioanne XXII. unde à communiter accidentibus
fructus beneficiorum potius aucti præsumuntur,
quàm diminuti, ut dixit Rota apud Cardin. Se-
71 raph *decis. 1393. nu. 3.* & in beneficiis inferioribus
ferè nunquam verus valor exprimatur: & nihil-
ominus talis, qualis exprimitur, semper intel-

ligitur deductis omnibus expensis, & oneribus
consuetis, Rota *in antiq. decis. 60. de concess. præben.*
& *in recent. decis. 444. n. 5. par. 2.* Felin in c. *Ad
aures, n. 13. vers. Duodecima conclusio, de rescrip.* vnde
nullatenus subest necessitas, quam Glossator
comminiscitur, vendendi mobilia etiam pretiosa
Ecclesiarum pro solutione annatæ.
72 Vndecimò, exaggerat destructionem pecunia-
rum Galliæ; sed hoc quòque est merum commen-
tum, cum ipsis Gallis indultum sit à Sede Aposto-
lica, vt pro beneficijs inferioribus non soluant
annatam, & liceat eis impunè quorumcumque
beneficiorum fructus exprimere sub valore vi-
gintiquatuor ducatorum, vt in concordatis Fran-
ciæ inter Leonem X. & Franciscum I. anno 1517.
& in declaratione ipsius Leonis Kalendis Octo-
bris eiusdem anni, vt in Constitutione, quæ inci-
pit, *Romanus Pontifex*, & habetur in Bullar. *tom. 1.*
73 *pag. 507.* Et pro Consistorialibus soluuntur com-
munia, & minuta seruitia pro medietate fru-
ctuum primi anni dumtaxat, vt in Constitutione
Gregorij XII. incipien. *S. D. N. &c. Pensatis guer-
rarum cladibus*; quæ licet ad quinquennium facta
fuerit, tamen vsque in præsens est obseruata, ex-
cepto illo tempore, quo viguit pragmatica san-
74 ctio. Idque pro Ecclesijs, & Monasterijs, quæ ex
stylo dicuntur in patria reducta, idest pro Eccle-
sijs, & Monasterijs illarum diœcesum, quæ tem-
pore prædictæ Constitutionis Gregorianæ erant
sub temporali dominio Regis Franciæ, & haben-
tur indice alphabetico descriptæ in libris Can-
cellariæ, & referuntur à Hieron. Paulo Barchi-
non. *in sua Practica Cancellariæ sub tit. Prouincia in
quibus decima reducta est*, videlicet Archiepiscopa-
tus Lugdunen. Rothomagen. & Episcopatus
75 Claromonten. Et hæc solutio medietatis fru-
ctuum fit iuxta taxationem Ecclesiarum Cathe-
dralium, & Monasteriorum, quæ habetur in libris
Cameræ, & non attingit tertiam partem veri va-
loris. Vnde cum huius tertiæ partis prouisi non
soluant nisi dimidiam; hinc liquidò apparet com-
munia, & minuta seruitia vix attingere sextam
partem fructuum veri valoris: & tamen pro hac
sexta parte prouisi mox recepturi sunt fructus in-
tegros primi anni, vt prædiximus.
76 Demum ex auctoritate Io. Andreæ, quem di-
minutè, & deprauatè refert Glossator, potius eli-
citur efficax fundamentum pro annatarum iusti-
tia: etenim si Patres Concilij Viennensis cogno-
uissent illarum exactionem præseferre aliquod
vitium, aut suspicionem simoniæ, absque dubio il-
las prohibuissent: & tamen nec prohibere volue-
runt, nec commutare in vigesimam fructuum,
sed magis sinere vt exigerentur vt prius.
77 Tertiò, contra annatas opponitur auctoritas
viri clarissimi Ioannis Gersonis Cancellarij Pari-
siensis *in tract. de simonia*, cuius hæc sunt verba:
(Super materia simoniacæ labis in collatione be-
neficiorum per Papam resoluendo materiam ad
radicem scripturæ sacræ, qua dimissa, percurrere
ramos opinionum particularium fine caret, po-
nitur hæc unica conclusio. Simoniaca labes con-
tra ius diuinum, vel de simoniaca specie susceptiũ
est in conferente beneficium ecclesiasticũ, etiamsi
sit Papa, exigere, vel extorquere à beneficiando
promptam pecuniam sub titulo primorum fru-
ctuum, ac impedire possessionem, & officiatio-
nem suam, quousque soluerit illam pecuniam.)

Verũ egregius hic vir ex falsis suppositionibus
deceptus est ab illis, qui in Concilio Constãtiensi
annatorum, communium, & minutorum exa-
ctionem ceu simoniacam condemnabant, asserẽ-
tes Papam quasi ex contractu pro collatione be-
neficij exigere illam pecuniam cõtra euangelicũ
præceptum, videlicet, *Grati accepistis, gratis date.*
Vnde non ita loquutus fuisset, si rem ipsam vt se
78 habebat intellexisset; sic autem se habet: Lege,
aut vetustissima consuetudine introductum est, vt
vacantium Episcopatuum, & Abbatiarum Papa,
& Collegium Cardinalium ex fructibus primi an-
ni sub nomine communis, & minutorum seruitio-
rum habere debeant illam summam, quæ, vt di-
ctum est supra, pro tertia parte veri valoris in li-
bris Cameræ iamdudum taxata est; & inferiorum
beneficiorum Papa debeat habere dimidiũ, quod
olim per suos collectores exigebat. Sed quia one-
rosum erat Prouinciis, & ipsis soluere debentibus
officium collectorum, qui pro ipsis exigendis in
ipsis prouincijs moram trahebant: quasi tacita
omnium conuentione stabilitum est, vt illi, qui ad
Episcopatus, aut Abbatias promouebantur, &
quibus de aliis beneficiis per Papam prouideba-
tur, deberent sibi acquirere omnes illos fructus,
& soluere illorum pretium. Et sic quidem emptio,
& venditio, non tamen tituli beneficii, sed illius
portionis fructuum, quæ debetur Papæ, & Cardi-
79 nalibus. Obseruandum est enim circa quodlibet
beneficium tria occurrere maximè consideranda.
Primum est ipsum beneficium; secundum illius
prouisio, seu collatio; tertium fructus ipsius. Pro
beneficio ipso, vel ejus prouisione nihil soluitur:
gratis enim semper confert Papa; & de hoc intel-
ligi debet illud euangelicum, Matth. 10. *Gratis
accepistis*, &c. cap. *Si quis Episcopus, 1. q. 3.* non au-
tem de fructibus beneficiorum vacantium, de qui-
80 bus agitur. Nõ obstat quod auctoritas illa Matth.
intelligatur etiam de rebus Ecclesiæ, vt est textus
in c. *Res Ecclesiæ, ead. cau. & quæst.* & cum fructus
beneficii sine beneficio non proueniant; vendito
vno, neutrum inuenditum relinquatur, cap. *Si quis
obiecerit*, &c. *Saluator, 1. q. 3.* ob quam rationem
Theologi concludunt præbendam, licèt sit quid
temporale, tamen ratione connexionis, quam ha-
bet cum clericatu, & canonia, vendi non posse si-
ne labe simoniæ, vt fusè ostendimus in c. *Cum pri-
dem, n. 90. & n. 107. supra de pactis.* Id, inquam,
non obstat, quia locum habet in illius fructibus
dumtaxat, qui debentur beneficiato propter offi-
cium, & ministerium clericale ex debito diuini
juris, vt *primæ ad Corinth. 9. c. Quicumque, 12. q. 2.
§. His ita, 13. q. 1.* & c. *Cum secundum, de præben.*
hos enim vendere simoniacum est propter conne-
xionem, quam habent cum clericatu, & jure spi-
rituali, vt optimè deducit Card. Cajet. *in tract. 9.
de simon. q. 1. Tom. 2. opusculorum*, & dixi latius in
d. c. *Cum pridem, n. 91. & n. 107.* Item in his com-
mittitur injustitia tam ex parte dantis, quia vendi
non potest res à non Domino, l. *1. C. de vsucap. pro
empt.* quàm ex parte recipientis, quia venditur il-
li quod suum est, l. *Rei sua, ff. de contrahen. empt.*
l. *Cum res*, & l. *Si mater, C. Eod.* vt explicat Cajet.
vbi supra, & ante eum Petr. de Palude relatus à
Turrecrem in c. *Latorem, n. 9. vers. Ad tertiam ra-
tionem, 1. q. 1.* vt dixi in prædicta Decretali. *Cum
pridem, n. 113. & n. 123. vers. Sed nihilominus.* At
hæc omnia cessant in fructibus primi anni benefi-
ciorum

tiorum vacantium, de quibus agitur; quia cum
spectent ad Sedem Apostolicam ex titulo præam-
bulo reseruationis, jure vendi possunt tam ex par-
tæ Papæ, qui vendit quod suum est, quàm ex par-
te prouisi, qui emit quod suum non est. Et cum
prouisus justè possit sui beneficii fructus alteri vē-
dere, licèt beneficio sint annexi, vt rectè obseruat
Cajetan. *loco citato*, nulla afferri potest ratio, cur
non idem liceat Sedi Apostolicæ pro dimidia fru-
ctuum ad eam spectantium: & quemadmodum
Episcopus, cui fructus beneficiorum vacantium
ex priuilegio, vel consuetudine essent reseruati,
juxta textum in cap. *Præsenti*, *de offic. ordin lib. 6.*
posset illos licitè vendere beneficiato, eadē pror-
sus, imò potiori ratione id licere debet Papæ, ad
glos. in c. *Cum pridem, in ver. Illicita pactionis, in
fine, supra de pactis* Nec propterea venditur pro-
uiso jus aliquod spirituale; quia in collatione be-
neficii fructus hujusmodi deducuntur tanquam ęs
alienum, & beneficiatus tenetur hujusmodi onera
subire, c. *Tua nobis, infra de verbor. signific.* cap. *Si
propter tua debita, de rescript. lib. 6.* & cap. *Si tibi,
cum glos. in ver. Fructus, de praben. eod. lib.* Thomas
81 Campeg. *de annat. instit. n. 11.* sunt enim onus
annexum beneficio, non autem beneficiato: &
ideo valet statutum, vel consuetudo vt soluantur à
recepto in canonicum, cap. *Significatum, de pra-
ben.* l. 1. C. *de donat. quæ sub modo*, & post Vincen.
& Io. Andr. notat Io. de Anan. in cap. *Iacobus,
n. 3. & 4. de simonia*. quin imò pro illis etiam ante
receptionem potest recipi cautio, argum. c. *Ser-
uitium, 18 q. 2.* secundum eos, & notatur per DD.
in d. cap. *Significatum.* Hinc Sacra Congregatio
Cardinalium Cōcilii Tridentini interpretū aliàs
consulta, An si extaret talis consuetudo vt fructus,
puta cujuslibet præstimonii dimidii anni postquā
vacauerit, cederet in vtilitatem mensæ capitula-
ris, ea sit sublata ejusdem Concilii decreto *cap. 14.
sess. 24.* respondit non esse sublatam; est enim onus
impositum beneficio, & non beneficiato. Hinc
82 etiam est vt in actu collationis, seu receptionis
non sit simonia deducere in pactum vt collata-
rius, seu receptus soluat pensionem collatori de-
bitam, vt consuluit Gemin. *consi. 84. n. 4. vers. Et
dico quod tale iuramentum*, per textum in cap. *Ex
parte, il secundo, de cler. non resid.* & scripsi plenius
in cap. *Tua nos, de simonia.*
83 Hanc autem annatæ solutionem fieri ratione
dictarum fructuum, non autem ratione prouisio-
nis, vel collationis, euidenter ostenditur. Primò,
quia prouisio, & collatio liberè præcedit, neque
vnquā propterea impeditur expeditio supplica-
tionis: sed quando prouisi expediunt litteras bul-
latas, tunc juxta obseruatam consuetudinem sol-
uunt annatam: quod si nunquam expedirent lit-
teras, prout contigit multis, qui literis non expe-
ditis, in aliorum fauorem cedunt; illi sic ceden-
tes, aut sine cessione literas non expedientes nihil
soluunt: & tamen verum est eis fuisse prouisum,
84 cum gratia ex sola signatura supplicationis perfi-
ciatur, l. *Sacri afflatus, C. de diuers. rescript.* cap. *In-
stitutionis*, vbi Turrecrem. *n. 1. 25. q. 2.* glos. *in reg.
Cancell. 13. & 53. ad finem*, Cassad. *decis. 36. super
reg.* Gomes *in regula de non iudicando iuxta formam
supplicationis, q. 5.* expeditio enim Bullarum non
85 requiritur ad gratiæ perfectionem, se tantum-
modo ad illius probationem Et propterea nec
86 sunt producendæ, nisi vbi agitur de canonizanda
Prosp. Fagn. in 1. par. 5. lib. Decretal.

gratia, vt in sexcentis decisionibus fuit à Rota
obseruatum teste Cardinali Seraph *decis. 775. n. 2.*
87 Deinde hoc ipsum clarè ostenditur quia si con-
tingat vnum, & idem beneficium siue illud sit de
majoribus, & consistorialibus, qualia sunt Episco-
patus, & Abbatiæ, siue de minoribus qualia sunt
reliqua omnia, in vno, eodemque anno bis, vel
pluries vacare, & illud successiuè duobus confer-
ri; annata, & seruitia prædicta non exiguntur, nisi
semel; vt pro Regno Franciæ est expressum in an-
tedicta Constitutione Gregorii XII. & praxis
obseruat: quod non fieret si annatæ, & seruitia
exigerentur pro collatione, & prouisione bene-
ficii, & non pro parte illa fructuum, quæ de-
betur Cameræ Apostolicæ.
88 Tertiò idem suadetur: nam prouisi, qui docent
alios esse intrusos in possessione beneficii, quiue
ob aliquod aliud impedimentum beneficii posses-
sionem statim non sunt habituri, sine ulla solutio-
ne literæ relaxantur, facta dumtaxat obligatione
de soluendo cum habita possessione percipient
89 fructus: licèt nonnunquam aliquibus ingruenti-
bus causis solutio fiat in relaxatione literarum ha-
bita, vel non habita possessione ne ex lite, cujus
finis ignoratur, damnum aliquod Papæ, & reli-
90 quis participantibus proueniat. Sub illa etiam
cōditione in futurum soluendi relaxantur literæ
illis, quibus facta est aliqua gratia beneficialis sub
aliqua conditione de certo corpore beneficii, vt
sunt regressus, & prouisiones etiam simplices vbi
91 fructus sunt alii reseruati. Quod si fructus omnes
aliis reseruatis non sint, sed illorum certa pars
dumtaxat, aut super illis certa annua pensio, col-
latarius, seu prouisus tanto minus soluit pro an-
nata, vel communi seruitio quanta est pensio,
92 vel pars fructuum aliis reseruata. Dixi de certo
corpore beneficii, quia pro gratiis ad incerta be-
neficiorum corpora, vt sunt expectatiuæ, reser-
uationes, & aliæ similes nihil soluitur, nec vlla
93 fit obligatio de soluendo in futurum Similiter
pro beneficiis compermutatis, cujuscumque sint
valoris: item pro illis, quorum valor non exce-
dit viginti quatuor ducatos, quocumque modo
illorum prouisiones fieri contingat, prouisi nihil
soluunt, nec promittunt. Quæ omnia conuin-
cunt solutionem annatæ, & seruitii non fieri pro
collatione, seu prouisione, sed pro fructibus
tantùm; alioquin solutio fieri deberet etiam in
casibus memoratis, in quibus dubium non est
quin fiat collatio, seu prouisio.
94 Quartò, & vltimò, aliis omissis, idem ostendi-
tur, quia ex distributionibus quotidianis non sol-
uitur annata, neque commune, & minuta serui-
tia, vt in Extrauagan. *Cum nonnulla, la prima,
§. Præterea, de praben.* inter communes: & ita sæ-
pissimè expediuntur prouisiones canonicatuum
cum expressione, quod fructus non excedunt vi-
gintiquatuor ducatos, & pro eis non soluitur an-
nata, neque seruitia; tametsi illorum distributio-
nes quotidianæ sint magni valoris, adeout multa
95 ducatorum millia excedant. Idque non alia ra-
tione, nisi quia distributiones hujusmodi non ve-
niunt appellatione fructuum, c. *Vn. de cler. non
residen. lib. 6.* cap. *fin § In illis, de concess. praben. eod.
lib. c. Licet, supra de praben.* & tenet Cassad. *decis. 1.
96 de cler. non residen* & propterea non compre-
henduntur in regulis Cancellariæ de valore
fructuum exprimendo, Felin. alios cumulans in

cap. *Ad aures, n. 14. de rescr.* Couar. *lib. 3. variar. resol. cap. 13. num. 1.* & dixi pleniùs in d. cap. *Licet. in prima notabili.* Quod ſimiliter demonſtrat euidenter hanc ſolutionem fieri tantummodo ratione fructuum, qui debentur Cameræ, non autem pro collatione, ſeu prouiſione beneficii alioquin non conſtitueretur hæc differentia inter fructus, &
97 diſtributiones quotidianas. Vnde fit, vt nullum vitium hic conſiderari poſſit, cum ſolutio annatæ nullam habeat correſpectiuitatem ad collationẽ, & jus ſpirituale, ſed tantùm ad fructus temporales, ad Sedem Apoſtolicam pertinentes, vt non Cardin. in cap. *Tua nos, num. 3. in 3. notab.* & ibi etiam Felin. *num. 2. de ſimonia:* Nunquam enim datio mutua ſpiritualium, & temporaliũ ſimoniã inducit, quoties vna nõ cauſatur ab alia, vt formaliter inquit Anton. de Butr. in d. cap. *Tua nos n. 3.*
98 Quamobrem ſi vir doctus, & pius Ioannes Gerſon annatarum, & ſeruitiorum exactionem dicit eſſe ſimoniacam, credendus eſt propterea hoc dixiſſe, quia falsò ei ſuggeſtũ eſt hanc ſolutionem fieri pro ipſa beneficii prouiſione, ſeu collatione palliato nomine, ac titulo primorum fructuum, Id quod ex ipſiusmet doctrina non obſcurè deprehendi poteſt. Nam in tractatu ſummi Pontificis de ſtatibus eccleſiaſticis ponit ſex conditiones de ſtatu Papæ, & Cardinalium, & pro quarta conſideratione ponit hæc verba: Status prædictus potuit, & poteſt in ſubuentionibus temporalibus, & honeſtę ſuſtentationis præſcribere de certo modo, vel quota ſubuentionis factæ per ſubditos in oblationibus, decimis, & ſimilibus, etiam vbi ſtatus prædictus aliundè dotatus eſſet ex patrimonialibus bonis, vel aliis; quemadmodum in Prælatis, & Curatis.) Et infra proprius ad annatas pro quinta conſideratione ſubjicit verba inſraſcripta, videlicet. (Status prædictus dum recipit, & quærit ſubuentiones conſuetas in oblationibus, decimis, vel annatis, & ſimilibus, non debet eo ipſo de ſimoniaca prauitate notari, niſi fortè vitium aliud in executionis modo concurrerit, quod vitium corrigi debet, non ob inde ſtatus minui, deſtrui, culpari, vel juribus aliundè debitis defraudari, ſicut ab infirmo tollendus eſt morbus. non ſubjectum, vel corpus deſtruendum, &c.) Ex quibus Gerſonis verbis perſpicuè apparet ipſum, vt ſuprà diximus, fuiſſe deceptum ab impugnantibus annatas in Concilio Conſtantienſi: fuit enim illi ſuggeſtum annatarum, & ſeruitiorum exactionem fieri ſimoniacè ratione collationis, nomenque primorum fructuũ, & annatarum eſſe prætextum quæſitum ad palliandum ſimoniam. Quod cum ex dictis liquidò conſtet falſum eſſe; hinc ſequitur vt Gerſonis ſententia ſtet potiùs pro annatis, quàm contra illas. Præſertim verò, quia in eodem tractatu de ſimonia: in reſponſione ad primam objectionem dicit officio Papæ deberi ſufficiens beneficium, & condecens, illudque ſubſidium poſſe, vel potuiſſe debitis circumſtantiis obſeruatis accipi ſuper fructibus inferiorum beneficiorum, vbi non eſt aliter facta Papæ ſufficiens prouiſio, tam ex jure diuino, quàm naturali, præſuppoſito diuino.
99 Opponitur vltimò contra annatas ſententia Franciſci Duareni Iuriſconſulti Galli, qui *in tract. de benef. lib. 6. can. 3.* illius exactionem, nec non communium ſeruitiorum pluribus conatur exterminare; ait enim; (Vſitatũ eſt apud nos, & Leonina Conſtitutione firmatum genus vectigalis, quod vulgus annatam vocat. Nam cum primum recens electus eſt, & à Rege nominatus, aut Epiſcopus aut Cœnobiarcha Romanus Pontifex anni integri fructus ejus beneficii percipit, eoſque ſibi ſtatim ſolui, ac repræſentari curat.)

Sed hoc loco Duarenus vno ferè verbo duas protulit falſitates. Altera eſt dum dicit anni integri fructus, quos tamen certum eſt ſolui pro dimidiatantùm. Altera dum affirmat annatæ ſolutionem fieri ſtatim facta nominatione, cum inter nominationem, & expeditionem litterarum, quando ſoluitur annata, plerumque intercedant nedum menſes, ſed anni, & ſæpe litteræ nunquam expediantur, nec ſoluatur annata. Deinde ſic proſequitur. (Sed quod vnius anni ſit, quidam à Bonifacio IX inuẽtum, alii à Ioanne XXII. ſcribũt.) Hoc itidem loco aliorum errore inuoluitur, cum loquatur tantummodo de Epiſcopatibus, & monaſteriis, pro quibus non annata, ſed ſeruitia ſoluuntur, quæ ab immemorabili tempore ante memoratos Pontifices erant jam in vſu.

Tertiò, ſubjungit ſæpè quæſitum eſſe an jure poſſet exigi, & illam ferè Theologorum, & juris Pontificii Conſultorum eſſe opinionem, Romanũ ſcilicet Pontificem lege ſimoniaci ambitus, ut cæterosEpiſcopos teneri ſi pro ſacris miniſteriis pecuniam accipiat. Et mox inculcata authoritate Cõventus Baſileenſis concludit his verbis. (Quò ſe vertant Pontifices, quibuſcunq; Decretis, Cõſtitutionibus, pactiſq;e hanc exactionem tueantur, diuinum oraculum ſemper eis apponemus, *Gratis accepiſtis, gratis date.*) Sed profectò non diuinum oraculum, ſed magis grauis Auctoris interpretatio obtruditur exacti ni annatarũ, cum in ea non vendatur titulus beneficii, nec jus exigendi fructus, quæ ſpiritualia ſunt, nec fructus debiti beneficiato, qui ſunt ſpiritualibus annexi, hæc enim omnia gratis dantur, ſed venduntur fructus temporales, qui beneficio non ſunt annexi, ſed detrahuntur ut æs alienum, & onus beneficio adjunctum; nec vlla injuſtitia in hoc conſiderari poteſt, quia Sedes Apoſtolica vendit quod ſuum eſt; nec ſpecies vlla ſimoniæ, quia vendit, quod temporale eſt, & à ſpiritualibus ſejunctum, ut in ſuperioribus monſtratum eſt à *n. 79.*

Denium ex ſua concluſione idem Doctor infert corollarium adverſus concordata Capitula inter Pontificem Romanum, & Regem Franciæ, dicens. (Quod cum ita ſit, conventio inter Regem noſtrum, Pontificemque Leonem inita turpis omnino, ac inhoneſta quibuſdam videtur, ideoque pro non ſcripta haberi, ac rejici debere; ita tamen ut cætera capita ejuſdem conventionis, quæ à ratione, honeſtateque non abhorrent, nihilominus obſerventur.)

Talis eſt Duareni ſententia audaciæ, & temeritatis cenſura certè digna; & quod ſpectat ad ſimoniam ex jam dictis ſatis ſuperque eſt confutata. Quod autem pertinet ad Corollarium, cum decretum Conventus Baſileenſis contra annatas vniverſaliter ab omnibus reprobatur, injuſtumq; & impium fuerit, & talis etiam ſit pragmatica ſanctio ſuper ipſo decreto Baſileenſi fundata: hinc neceſſariò conſequitur, ut conventio inter Leonem X. & Franciſcum I. inita, quàm malignè carpit Duarenus, honeſta prorſus, juſta, laudabilis, & inviolabili obſervatione digna ſit.

Iniuſ-

Ne Prælati vices ſuas.

Cap. Quonium.

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictiones eccleſiaſticas, ſeu facultates deputandi in ſpiritualibus locare non licet.*
2 *Et conceſsiones etiam à Sede Apoſtolica ſacta cenſeutur ſubreptitia.*
3 *Locatio iuriſdictionis ſuper damnis bonorum Eccleſia illatis prohibita eſt.*
4 *Iuriſdictio eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, & ſimoniacum eſt illam vendere, & num. ſeqq. uſque ad num. 12.*
5 *Iuriſdictio etiam merè temporalis prohibetur vendi.*
6 *Iuriſdictio eſt res inaſtimabilis ſicut patria poteſtas.*
7 *Iuriſdictionem temporalem vendere propriè non eſt ſimoniacum: eſt tamen turpè lucrum, & ementes committunt ſimoniam laicalem.*
8 *Vicario, ſeu officiali Epiſcopus tenetur ex Camera ſua ſalarium conſtituere.*
9 *Vicarius locat Epiſcopo operas ſuas, nec tenetur ſuis ſtipendiis militare.*
10 *Advocatus licitè vendit patrocinium ſuum.*
11 *Epiſcopus tenetur ex officii ſui debito iuriſdictionem gratis adminiſtrare.*
12 *Iuriſdictionis venditio redundat in ſubditorum gravamē, & n. 22. & 23.*
13 *Fructus, & obventiones Eccleſiarum ex iuriſdictione provenientes vendi non poſſunt iuriſdictionem exercenti, etiam ſeorſim à iuriſdictione.*
14 *Non provenientes verò ex iuriſdictione vendi poſſunt, etiam iuriſdictionem exercenti, dummodo iuriſdictio ipſa non vendatur.*
15 *Cancellaria an, & quando ab Epiſcopo vendi poſsit, aut locari ſub annuo cenſu, & num. ſeq. uſque in finem.*
16 *Notarii communiter creantur iudices ordinarii.*
17 *Et ſunt Magiſtratus inter conſentientes, habentque iuriſdictionem habitu, licet non actu,*
18 *Et dicuntur iudices Carthularii.*
19 *Item faciunt præcepum, & guarentigiam.*
20 *Eorumque iuriſdictio prorogari poteſt de habitu ad actum.*
21 *Et poſſunt expedire ea, quæ ſunt voluntaria iuriſdictionis, ſi ſibi committantur.*
22 *Notario, ſeu actuario vendi non poſſunt fructus ex iuriſdictione provenientes.*
23 *Clemens VIII. decretum ne Pralati Cancellarias ſuorum Tribunalium locent, ſed illas per proprios miniſtros mercede conductos exerceant*
24 *Pandecta, ſeu taxa mercedum in ædibus Notariorum affigenda.*
25 *Epiſcopi, vel eorum miniſtri pro collatione ordinum, & litteris dimiſſoriis, ſeu teſtimonialibus nihil poſſunt accipere, etiam ſponte oblatum.*
Nec pro ſigillo in collationibus beneficiorum, etiam ubi extaret talis conſuetudo, n. 27.
26 *Cancellarius pro ſingulis litteris dimiſſoriis, ſeu teſtimonialibus decimam unius aurei partem poteſt accipere.*
27 *Item pro qualibet ſcriptura collationis, vel inſtitutionis poteſt accipere mercedem ſuo labori convenientem, quæ omnibus computatis unum aureum non excedat, & n. 29.*
Et quartam partem ducati pro examine teſtium in executione litterarum Apoſtolicarum, n. 31.
28 *Dummodo ei nullum ſalarium pro officio exercendo conſtitutum ſit, & ex illius commodis Epiſcopo nihil emolumenti directè, vel indirectè provenire poſsit.*
30 *Epiſcopi, vel eorum officiales pro executione litterarum Apoſtolicarum, diſpenſationum matrimonialium, & præſentatione cuiuslibet reſcripti nihil accipere poſſunt.*

1 QUONIAM. Summatum eſt in cap. præcedenti. Dividitur in duas partes. Primò ponit exceſſum, quem expreſſa cauſa prohibet. Secundò pœnam addit ibi, *Quod ſi quis.*

2 Nota prohibitum eſſe juriſdictionem eccleſiaſticam, vendere, ſeu locare, ut *hic & in cap. præcedenti*: quod noviſſimè etiam ſancitum eſt decreto Concilii Tridentini cap. *11. ſeſſ. 25. de reform.* ibi: (Non liceat etiam juriſdictiones eccleſiaſticas, ſeu facultates nominandi, aut deputandi Vicarios in ſpiritualibus locare, nec conductoribus per ſe, aut alios ea exercere; aliterque conceſſiones etiam à Sede Apoſt. factæ ſurreptitiæ cenſeantur.) 3 Hinc caſu juriſdictio ſuper damnis bonorū Eccleſiarum illatis ſub certa annua penſione, ad hoc ut majori ſolertia bona Eccleſiarum conſervarentur, locari quibuſdam officialibus conſueviſſet: S. Congregatio ejuſdem Concilii interpres reſpondit eo decreto id prohibitū eſſe, cùm juriſdictio ſit Eccleſiaſtica, qua jus redditur ſuper damnis illatis, & bonis Eccleſiarum.

4 Prima hujus prohibitionis ratio eſt, quia juriſdictio eccleſiaſtica eſt quid ſpirituale, ut in *cap. præcedenti.* Clavium enim poteſtas à Deo eſt, Matth. 16. S. Thom. *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 1. art. 1. quæſt. 1.* eamque Epiſcopus ratione ſui officii gratis exercere debet; unde ſimoniacum eſt illam vendere, cap. *Ex multis*, cap. *Vendentes*, & cap. *Non ſolum*, *1. quæſt. 5.* cap. *Decernimus*, *ſupra de iudic.* & tenet gloſ. *1. hic*, & in cap *præced.* Innocen. *ad finem, verſ. Item prælationem*, Hoſtien. *num 6. verſ.* Quinimò, Ioan. Andr. *num. 3.* Cardin. *n. 2.* Butr. Abb. & Marian Socin. omnes *in primo notab.* 5 Altera ratio eſt, quia venditio, ſeu locatio juriſdictionis redundat in ſubditorum gravamen, & ſubverſionem judiciorum, ut hic dicitur in littera. Ob quam rationem etiam juriſdictio merè temporalis prohibetur vendi, ne ſcilicet ſubditi prægraventur, ut in Authen. *Vt iudic. ſine quoquo ſuffrag.* & in Authen. *de mand. Princip. §. Illud tamen*, & notant in cap. *præceden.* Innocen *verſ. Ratio diverſitatis*, Hoſtien. *num 51. verſ. Quod & prohibetur*, Butr. *num. 10. verſ. Et dicunt* Innoc. & Cardin. *num. 2.* Addit Marian. Socin. *ibidem* 6 *num. 3.* Iuriſdictionem ipſam vendi non poſſe, quia eſt res inæſtimabilis ſicut patria poteſtas, ut l. *Fictia, C. de collation.* Et quia ejus rei non videtur eſſe commercium, l. *Inter ſtipulantem*, §. *Sacram*, 7 *ff. de verbor. obligat.* & l. *Apud Iulianum*, §. *fin. ff. de legat. 1.* Et quamvis vendere juriſdictionem merè temporalem propriè non ſit ſimoniacum ſecundum Innocen. & omnes in cap. *præcedenti*, eſt tamen turpè lucrum; Et ſicut in juriſdictione eccleſiaſtica committitur ſimonia ſpiritualis, ita

in jurisdictione temporali committitur simonia laicalis; quia ementes jurisdictionem sæcularem, & honorem incidunt in crimen ambitus, ut in l. *un.* §. *a*, C. *Ad lul. de ambitu*, secundum Host. *in eod. c. praeced. n. 6. vers. Quintò.*

8 Nec prædictis obstat, quod non videtur illicitum dare pecuniam pro jurisdictione: nam quotidie hoc fit, cùm Episcopus teneatur ex camera sua officiali, seu Vicario salarium constituere, cap. charitatem, & cap. *Quicunque*, 12. q. 2. & tenent *in cap. prox. supra eod.* glos. *secunda* Innocent. *vers. Sed è converso*, Host. *num. 5. in ver. de caetero praesumpsit*, Butr. *n. 7*, Cardin *n. 1. in 1. opposit* & reliqui: etenim ut respondet Butr. *eod. n. 7.* ut officium committatur datione pecuniæ ex parte suscipientis, & dantis officium, est illicitum, ut hic, & in cap. præcedenti: sed officio commisso ratio pecuniæ ex parte committentis loco salarii ipsi, cui committitur, est licita, & non est simoniaca, ut in juribus prællegatis.

9 Ratio diversitatis est, quia Vicarius recipit mercedem sui laboris; locat enim Episcopo operas suas, nec ullo jure cogitur suis stipendiis militare, cap. *Cum ex officii, de praescription* & cap. *Cum secundum de prabend.* sic & assessori statuitur salarium in cap. *Statutum*, §. *Assessorem, de rescr. in 6.* & sic Advocatus licitè vendit patrocinium suum, ut in cap. *Non sapè*, 14. q. 5. At è contra

10

11 verso Episcopus tenetur ex debito sui officii jurisdictionem gratis administrare; unde si pretium accipiat, ex eo quod vices suas officiali committat, videtur jurisdictionem ipsam vendere, & simoniam committit, ut hic in glos. 1. Præterea hoc

12 rendit in subditorum gravamen, quia ut verbis utar Abbatis *in cap. praeceden. n. 4.* (Officialis ut aliquid lucretur ultra pecuniam datam superiori, per fas & nefas inducetur ad extorquendam pœnam, & modicam culpam faciet graviorem, & sæpè puniet bursam, ubi puniendа esset persona.) Idemque adnotavit Cardin. *ibidem n. 1. in fine, vers. Quaero quae fuit ratio.*

13 Rursus non obstat quod fructus, & obventiones Ecclesiarum vendi possint, seu locari sub annuo censu, ut in cap. *fin. infra eod.* quoniam secundum Innoc. in cap. *praeced.* hoc intelligi debet, si obventiones temporales vendantur non exercenti jurisdictionem; aliàs secus: sed Host *ibid. n. 5.* distinguit sic. Aut fructus, & obventiones temporales proveniunt ex jurisdictione: & hoc casu verum est quod ait Innoc. quia vendi non possunt jurisdictionem exercenti, etiamsi vendantur seorsim à jurisdictione, Ratio est, quia cum sine jurisdictione non proveniant, qui illos venderet, jurisdictionem invenditam non derelinqueret, ut in c. *Si quis obiecerit*, & in c. *Salvator*,

14 1. q. 3. Aut verò fructus, & emolumenta hujusmodi non proveniunt ex jurisdictione, & tunc licitè vendi possunt etiam exercenti jurisdictionem, dummodo jurisdictio ipsa non vendatur, ita ut contractus permisceantur, sed committitur jurisdictio simpliciter, & ex altera parte vendantur fructus. arg. cap. *Ad quaestiones, supra de rer. permut.* & hanc distinctionem Hostiensis sequuntur ibidem Io: Andr. *n. 2.* Butr. *n. 10. vers. Oppono ulterius*, Cardin. *n. 1. vers. Hostiens. dicit.* Anchar. *n. 1.* Marian. Socin. *n. 6* & alii communiter.

15 Hinc solvi potest quæstio, an liceat Episcopo Cancellariam vendere, vel locare sub annuo censu: & quidem si fructus, & emolumenta Cancellariæ vendantur, seu locentur non Officiali, seu Actuario, sed extraneo, qui nullatenus debeat se ingerere in negotia Tribunalis; cessante omni fraude, venditio seu locatio non est illicita; quia etsi fructus, & obventiones hujusmodi proveniat ex jurisdictione; tamen non est prohibitum illos vendere jurisdictionem non exercenti, ubi contractus non permiscentur, secundum distinctionē Hostiensis cōmuniter approbatam, de qua supra proximè. Neque verò hoc casu vigent pericula extorsionum, de quibus mox dicetur in sequenti membro, cum conductor in tribunali nullum habeat ministerium: & hoc propriè non est locare Cancellariam sed illius obventiones temporales dumtaxat seorsim à jurisdictione.

Sin autem locetur Cancellaria, seu illius fructus. & obventiones vendantur Cancellario, seu Actoario, vel Notario, aut Magistro actorum; tunc locatio, & venditio prohibita est, quia cum creantur Tabelliones, communiter etiam crean-

16 tur judices ordinarii, & tales communiter se intitulant, ut testatur Angel *cons. 93. Visis, & insertis, n. 2* dicens se id vidisse in infinitis privilegiis, & Paul de Castro *cons. 84. Visa, in princ. vers. Sirevè, lib. 1.*

17 Eo autem ipso quod Notarius constitutus est à Superiore judex ordinarius, est Magistratus inter consentientes, & habet jurisdictionem habitu, licèt non actu, ut notatur in l. 1. *ff. de iurisd. omn. iu dic.* & in l. *fin. Cod. ubi, & apud quem*, secundum Paul. de Castro *d. cons. 84. per totum*; *& praesertim n. 4. vers. Ex his sequitur* Et dicitur Judex

18 Carthularius, & habet jurisdictionem inter volentes, & potest multa, ex quo radicem habet jurisdictionis, ut inquit Bald. *cons. 195. factum tale est, n. 3. vers. Item posset, l b 3.* & tamquam judex or-

19 dinarius facit præceptum, & guarentigiam, itaut habeat executionem paratam, plenè Tiraqu *de C. nstitu, par. 3 limit. 30. n. 29*, guarentigia enim videtur decretum judiciale secundum Bald in l *Non alner, n. 1. in fine, ff. de adipt.*

20 Supposita autem radice jurisdictionis habitualis per deputationem ad acta censetur prorogatra illius jurisdictio: hoc enim casu fieri potest prorogatio de habitu ad actum, ut notat Innoc. in cap. *Prudentiam, de offic. deleg.* & post eum Paulus de Castro *loco citato*, & consentit Bartol in l. *2. n. 14 C de iure fisci lib. 10.* ubi dicit Notarium pos-

21 se expedire ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis si sibi committantur; quia in hoc ipse est judex: & de actuario, seu scriniario habente jus gestorum est textus in l. *tot. la prima*, § 1. juncta glos. *ver. Scrinia, C. de appellat.* & notat Bald. in l. *Has consultissima*, § *Si quis autem, in fine, C. de testam.*

22 Quamobrem cum actuarius jurisdictionem habeat saltem voluntariam, consequens est ut fructus, & obventiones temporales ei vendi nō possint, sive sequamur opinionē Innocentii tenentis generaliter, & indistinctè obventiones temporales vendi non posse jurisdictionem exercenti; sive sequamur opinionem Hostiensis existimantis vendi non posse exercenti jurisdictionem obventiones ex jurisdictione provenientes, etiamsi seorsim à jurisdictione vendantur, quia cum sine illa non proveniant propter hujusmodi connexionem vendito uno, neutrum invenditum derelinquitur, ut in d. cap. *Si quis obiecerit*: & in

hoc

hoc casu militant inconvenientia, quæ in venditione
jurisdictionis considerant Doctores, & præsertim
Cardinal. in cap. *praced. num. 1. in fine, vers.
Quare qua fuit ratio*, & plenius Abb. *num. 4.* nam
actoarius conductor cum ex mercede actorum
deducere debeat pensionem Episcopo persolvendam;
ut præter illam aliquid sibi lucretur, verendum
est ne taxas augeat in actis, & instrumentis
conficiendis, illisque edendis partibus, quarum
interest, & illas concutiat ut pecuniam extorqueat,
ut in Authen. *ut ind. sine quoque suffrag. col. 2.*
23 Unde meritò S. Congregatio negociis, & consultationibus
Episcoporum præposita sæpius respondit
Episcopis non licere Cancellarias locare.
Quinimò hoc ipsum probavit san. mem Clemens
VIII. ex ipsius Congregationis sententia, ut pa-
ret ex literis hac de re scriptis ad Archiepiscopum
Neapolitanum, quarum tenorem libuit hic
inserere de verbo ad verbum, cum materia sit
gravis, & exemplaris. Est autem hujusmodi, videlicet.

*La Santità di N. Signore col parere di questi miei
Illustrißimi Signori della S. Congregatione sopra i Vescoui
ha risoluto, che i Prelati non habbino ad affittar le Cancellarie.
de' loro Tribunali, ma quelle deuono far' essercitare
da ministri proprii da eßi provisionati, senza dar
loro participatione alcuna degl' emolumenti, e prouenti
d'essa; confidandosi che con questo i populi habbino da
restar più sicuri da esattioni indebite, & i poueri de conseguir
più gratie di quelle, che possono far loro gl' affittuarii
steßi, & anco sia lecito ad ogn' uno vedere, che
24 non gli sia fatto aggrauio. Vuole anco Sua Beatitudine,
che ogn' uno habbia la sua pandetta, ò tassa delle mercedi
degl' offitiali stesa, & attaccata in publico nella stanza
delli Notari, di maniera che chi tratta nel Tribunale
possa à sua posta chiarirsi di quanto debba pagare. Di
che hora dò auuiso a V. S. d' ordine della Santità sua, affinche
ella per quello che tocca a lei, così esseguisca, e per
lettere comandi a tutti li suoi suffraganei di commißione
di Sua Beatitudine, che faccino il medesimo senza replica
alcuna, e quanto prima, perche contro li negligenti si
mandarà commissario con spesa, e poca loro reputatione.
E se paresse ad alcuno esserli ciò dannoso, habbia patienza,
perche il guadagno deve consister solo nel servitio di Dio
benedetto, e nella salute, e buona sodisfattione de' popoli.
Di Roma 28. d' Agosto 1592.*

Alii reddunt aliam rationem cur non liceat lo-
25 care Cancellariam, quia scilicet Episcopi, vel eorum
ministri nihil prorsus emolumenti eiam spontè
oblati quovis prætextu accipere possunt pro
collatione quorumcumque ordinum, nec pro literis
dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo,
nec alia quacumque de causa.
26 Notarii verò in iis locis, in quibus non viget
laudabilis cõsuetudo nihil accipiendi pro singulis
literis dimissoriis, aut testimonialibus, decimã
unius aurei partẽ accipere possunt, dũmodo eis
nullum salarium sit constitutum pro officio exer-
27 cendo: nec Episcopo ex Notarii commodis aliquod
emolumentum directè, vel indirectè provenire
possit, ut disertis verbis statuitur decreto
Concilii Tridentini in c. 1. *sess. 21* Et S. Congregatio
eiusdẽ Concilii interpres sæpius declaravit
Cãcellariũ posse pro qualibet scriptura collationis,
vel institutionis accipere mercedẽ suo labori
convenientem, quæ tamen scriptura, sigillo, &
Prosp Fagn. in c. pat. 5. lib. Decretal.
cæteris omnibus computatis, unum aureum non
28 excedat: & dummodo ipsi Cancellario salarium
nullum pro officio suo exercendo præstitum sit,
& ex pecunia, quam accipit, nihil prorsus emolumenti
collatores, aut institutores, etiam occasione
sigilli ullo modo directè, vel indirectè percipiãt.
29 Similiter sanctæ mem. Gregorius XIII. in causa
Burgensi declaravit in collationibus beneficiorũ
Episcopum non posse pro sigillo aliquid capere,
etiam ubi extaret talis consuetudo: Notarium autem,
cui certum salarium pro suo officio constitutum
non est, posse pro singulorum beneficiorũ
collatione aureũ unum accipere in causam laboris,
scripturæ, sigilli, & cæterorum. Item offi-
30 ciales Archiepiscoporum, & Episcoporum Regni
Lusitaniæ unum ducatum accipiebãt pro execu-
31 tione litterarum Apostolicarum, dispensatione
cujuslibet rescripti: Notarii etiam pro examine
testium capiebant alium ducatum, & plus, minusve,
juxta numerum illorum, & laborum. Et quoniã
in eis literis solet apponi clausula, (Quod Episcopi,
& officiales deposita omni spe cujuscumque
muneris, & præmii etiam spontè oblati, dispensent,)
& Tridentinum Concilium in *cap. 5.
sess. de reform. matrimon.* tales dispensationes gratis
omnino concedi jubet: quæsivit Cardinalis Portugalliæ
Legatus: an liceat dictis officialibus, &
notariis accipere id, quod capiebant: Sanctissimus
referente Congregatione Concilii, decrevit:
Episcopos, eorumque Vicarios nihil prorsus ex
de causa accipere posse: notariis autem licere
dumtaxat quartam partem ducati accipere. Quæ
cùm ita sint, si Episcopis liceret Cancellariam locare,
utique per indirectum consequerentur emolumentum
ex mercede, quam licet Cancellario
accipere in casibus memoratis, quod esset cõtra
decretum dicti cap. 1. & Apostolicas declarationes.

Verùm hæc ratio quamvis in se vera sit; tamen
non est omnino adæquata, & vitari posset si Episcopus
in locatione Cancellariæ, & taxatione annui
censûs non computaret ea, ex quibus nihil sibi,
sed Cancellario dumtaxat licet aliquid emolumenti
percipere. Eo enim casu attenta ratione
prædicta sustineretur locatio, quia Episcopus pro
literis dimissoriis, pro scriptura collationis, vel
institutionis, pro executione literarum Apostolicarum,
& consimilibus, nihil emolumenti perciperet
directè, vel indirectè: & tamen nihil hujusmodi
cautela adhibita licitum esset Cancellariam
locare; unde tutius est tenere quod superius
dictum est.

De Magistris, & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

Cap. Quoniam.

SUMMARIUM.

1 *Ecclesia Cathedralis, & qualibet Collegiata providere debet de una prabenda Magistro in grammatica, qui clericos eiusdem Ecclesia,* H 4 *& pau-*

& pauperes scholares gratis doceat, & n. 4.

2 *Pro licentia docendi prætextu alicuius consuetudinis nil debet exigi, vel promitti; ob hoc promissum remittitur, & solutum restituitur, & illam vendens est beneficio privandus, & n. 4. & 12.*

3 *Legere volentes non sunt prohibendi si sint idonei, & contra facientes puniuntur, ut hic.*

5 *Magister Grammatices in Cathedrali, vel Collegiata deputatus, tenetur gratis docere clericos eiusdem Ecclesiæ tantum, alios verò non, nisi sint pauperes.*

6 *Pauperes non dicuntur qui opibus parentum sustentari valent.*

7 *Pater tenetur alere filios, etiam spurios de iure canonico.*

8 *Patris divitiæ censentur divitiæ filii, etiam nil actu habentis.*

9 *Testimonium patris suffragatur filio, stante statuto, ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis.*

10 *Filius habens patrem divitem potest promoveri ad sacros Ordines absque matrimonio.*

11 *Contrarium.*

12 *Quasi simoniacum reputatur, pro licentia docendi aliquod pretium exigere.*

13 *Et quid servandum circa expensas in assumptione magisterii, vel doctoratus.*

1 QVONIAM. Totus hic titulus quoad
primam, & secundam partem rubricæ summatur à Io Andr. unico contextu, & concordant Cardin. Anchar. Abbas, Io. de Anan. & Mar. Socin, Quoad primam partem sic; Cathedralis ecclesia, & quælibet Collegiata, quæ ad hoc sufficit, providere debet de una præbenda Magistro in Grammatica, qui clericos ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceat; qui Magister à Prælato cum Capitulo, vel majori parte ipsius eligi debet, quorum negligentiam supplebit Ordinarius. Metropolitana ecclesia etiam habebit Theologum, & si utrique non sufficit, de Grammatica in aliqua ecclesiarum suarum, quæ ad hoc sufficiat, faciat provideri. Vt Theologi possint haberi, Prælati, & Capitula ad Theologiæ studium aliquos mittere debent, quibus providebunt, si sui reditus eis non sufficiunt: & docentes in Theologia donec docuerint, & studentes, per quinquennium integrè præbendarũ suarum fructus percipiant, consuetudine, vel statuto contrariis non obstantibus, hoc dicit cap. *1. in 1. par. secundum in 2. penult. & ult.* Quoad secundam par-
2 tem summatur sic; pro licentia docendi prætextu alicujus cõsuetudinis nil debet exigi, vel promit-
3 ti: ob hoc promissum remittitur, & solutum restituitur: idonei legere volentes prohiberi non debent: contrafacientes officiis, & dignitatibus privabuntur. Hoc dicit cap. 1 *in 2. par.* & cap. *2. in prima*, & cap. 3. Sed Antonius de Butrio summat unamquamq; Decretalem per se: quod satis placet, ut singulæ faciliùs intelligantur, secundum
4 Abb. Mariã. Socin. & Felin Vnde hæc prima summatur sic: ecclesia Cathedralis providere debet magistro de beneficio, qui clericos ejusdem ecclesiæ, & alios pauperes gratis doceat; & vendens licentiam docendi, aut idoneum ad docendum impediens, est beneficio privandus. Hoc statuit; sunt tres partes; in prima provideri mandat de Magistro, in secunda factum reprehensibile inhibet, ibi, *Pro licentia*, in tertia pœnam imponit, reddens causam, ibi, *Qui autem.*

5 Nota primò ibi, *Pauperibus*, Quamlibet Cathedralem teneri providere de Magistro, qui clericos ejusdem Ecclesiæ, & pauperes scholares gratis doceat: ergo alios clericos non tenetur gratis docere, nisi sint pauperes, cap. *Qui nonnullis, infra eodem*, secundum Innoc. *in ver. Eiusdem*, Host. *n. 1.* Io. Andr. *n. 2. in eodem ver.* & Butr. *in secundo notab.* à divitibus enim, qui ejusdem Ecclesiæ non sunt, licitè potest accipere, cum non propter eos habeat præbendam, arg. cap. *Charitatem 12. q. 2.* cum simil. ut per Innoc. in d. cap. *Quia nonnullis, in princ.*

6 Secundò nota ibi, *qui parentum opibus iuvari non possunt.* Pauperes non dici, qui opibus parentum sustentari valent, prout ex hac litera dedu-
7 cunt Abb Mar. Socin. & Felin. omnes *in primo notab.* reddentes rationem, quia pater tenetur filiis alimenta, & alia necessaria subministrare, l. *Si quis à libris, ff. de liber. agnoscen.* etiam si sint spurii, secundum Canones, ut cap. *Cum haberet, in*
8 *fin. supra de eo, qui duxit in matrim. quam poll. per adulter.* Itaque divitiæ patris censentur divitiæ filii, etiam nihil actu habentis; quod pluribus more suo exornat Felin. *hic num. 2. vers. Nota ex eisdem*
9 *verbis*: & in specie ex hoc notabiliter infert, ut stante statuto ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis, æstimum patris hoc casu prosit filio nil in bonis habenti; ad quod semper allegat glos. in l. *2. in ver. Potestate, C. qui ætate, lib. 10.* qui dicit æstimum patris filii reputari; idem dicit Bald. in l. *2. in 8. col. vers. item nota quod æstimum, C. de liber. & eorum liber.* & in l. *fin. in fin. C. de impub. & aliis subst.* & Bart. in l. *1 § Domini, il terzo, n. 2. ff ad Sillantanum.*

10 Hinc etiam deducunt aliqui, ut quamvis Episcopus, qui ordinavit clericum ad sacros ordines sine sufficienti titulo, non habente de suo unde vivat, teneatur ei vitæ necessaria subministrase; tamen hoc non procedat, si ordinatus habeat patrem divitem, cujus opibus vivere possit, ut innuit textus in cap. *Episcopus, supra de praben.* in illis verbis; (Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna hæreditate subsidium vitæ possit habere.) ibi hoc notat Decius *n. 7.* dicens idem sentire Io. de Imol. *ibidem col. 2. vers. Vltimo potes notare*: quinimo ex hoc infert Surdus *in tract. de alimentis, tit. 7. q. 37. n. 2.* ut etiam à principio clericus promoveri possit ad sacros absque patrimonio, si patrẽ
11 habeat divitem: sed hæc non sunt admittenda post Concilium Tridentinum *cap. 2. q. 21.* ut plene scripsi in dict. cap. *Episcopus à n. 20. usque ad n. 30. de praben.*

12 Tertiò nota ex secunda parte textus, & rubricæ, pro licentia docendi non licere aliquod pretiũ exigere contraria consuetudine non obstante ut hic, & in duobus cap. seq. & ideò hoc quasi simoniacum reputatur, ut *hic* in glos. *in ver. Consuetudinis*; nam strictè, & propriè sumpto vocabulo, in hoc non dicitur committi simoniam & ita potest intelligi, quod notat Vincent. *in cap seq.* & ibi etiam Innoc. *in fin.* dicens hoc non esse simoniam, sed turpè lucrum: largè tamen, & impropriè potest dici simonia, ut hic per Mar. Soc. *n. 10.* & Felin. *n. 4. vers. in glos. ver. Consuetudinis* & hoc denotat dictio illa, *quasi*, posita in glos. quę regulariter est nota improprietatis, ut l. *3. § fin. ff. de*

vi,

vi, & vi armat. & notatur in cap. *2. de praben. lib. 6.*

13 Hodie tamen circa expensas à scholaribus faciendas assumptione magisterii, vel doctoratus est provisum per Concilium Viennense in Clem. *Cum sit nimis, de magistris.*

Providet hoc Capitulum circa magistrum grãmatices, secundum Io. Andr. & sequaces in summa hujus tituli, ut dixi supra in princ. De magistro autem Theologiæ statuit cap. *final. infra eod.* sed quia de utroque statuitur tam in cap. *Quia nonnullis, infra eod.* quam in Concilio Tridentino cap. *1. sess. 5,* ideò & nos de utroque agemus in prædicta Decretali *Quia nonnullis*, ubi melius cadit.

De Magistris.

Cap. Quia nonnullis.

SUMMARIUM.

1 *Magister grammatices eligi debet à Prælato, & Capitulo in qualibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus sufficienti: In metropolitana verò eligi debet etiam Theologus.*

2 *Tridentinum Concilium in quo discrepet à iure communi circa electionem magistri grammatices in Metropolitanis Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, & num. seqq. usque ad n. 24.*

3 *Magister grammatices qualis eligendus.*

4 *Magister ludi literarii à communitate electus potest ab Episcopo examinari in iis dumtaxat, quæ spectant ad fidem, doctrinam catholicam, & bonos mores.*

5 *Monachus, & religiosus an possit in magistrum, & n. seqq. usque ad n. 15.*

6 *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.*

Declaratur n. 11.

7 *Regulæ monachali, & ecclesiasticis officiis nemo potest simul deservire, & n. 12.*

8 *Professio dispar esse non debet in uno, & eodem officio.*

Declaratur n. 13.

9 *Monachus bonus vix bonum clericum facit, & numero 14.*

10 *Monachum scientem, & honestum satius est Cathedræ præsidere, quam sæcularem clericum scientem, & inhonestum.*

15 *Magister grammatices de iure eligendus est ab Episcopo cum consensu Capituli.*

16 *Sed ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli consilio, quod Episcopus tenetur petere, sed sequi non cogitur.*

17 *Magister grammatices tenetur gratis docere clericos etiam divites illius Ecclesiæ, in qua est constitutus: alios verò clericos, & scholares non tenetur docere gratis nisi sint pauperes.*

18 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

19 *Magister unus tantum, scilicet grammaticus de iure constitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, idest Theologus, & Grammaticus.*

20 *Sed ex Concilio Tridentino in qualibet ex dictis Ecclesiis constituendus est Theologus tantùm, & in eius defectum Grammaticus.*

21 Saltem, *dictio est subsidiaria, & diminutiva.*

22 *Magistro grammatices de iure assignandi sunt à Capitulo reditus unius præbendæ, quos tamdiu percipiat, quamdiu perstiterit in docendo.*

23 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

24 *Theologiæ Lector de iure eligi debet tantùm in metropolitana Ecclesia: sed ex Concilio etiam in cathedrali, & collegiata.*

25 *Lectio Sacræ Scripturæ ex Concilio Tridentino haberi debet in monasteriis monachorum, in conventibus regularium, & in publicis gymnasiis.*

26 *Lector Sacræ Scripturæ examinandus est ab Episcopo loci de vita, & moribus, & scientia; quod tamen de Lectoribus in claustris monachorum non intelligitur.*

27 *Nec de Lectoribus in conventibus regularium.*

28 *Theologi officium est Sacerdotes, & alios docere sacram Scripturam, & in his præsertim instruere, quæ ad curam pertinent animarum.*

29 *Theologalem præbendam obtinens an possit legere theologiam scholasticam.*

30 *Scriptura Sacra propiè dicitur quæ in sacris litteris continetur.*

31 *Theologia scholastica est quæ legitur in libris sacrorum Scriptorum.*

32 *Theologalis præbenda an possit conferri Canonistæ.*

33 *Theologus in Metropolitana Ecclesia electus de iure non efficitur Canonicus.*

Secus ex Concilio Tridentino.

34 *Præbenda primò vacatura est post Concilium Tridentinum pro Lectore Sacræ Scripturæ ipso facto constituta intelligitur, ibidem.*

Requiritur tamen actualis Episcopi deputatio, & erectio, n. 36. & n. 37.

35 *Theologalis præbendam obtinens qualiter sit cogendus muneri suo satisfacere.*

37 *Collatio præbendæ, quæ primò post Concilium Tridentinum vacavit facta personæ minus idoneæ ad legendam Sacram Scripturam valida est si præbenda nondum fuerat deputata, & erecta in theologalem.*

38 *Theologi electio spectat ad Episcopum; præbendæ verò theologalis collatio facienda ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum spectabat, & n. seq.*

39 *Præbenda: quæ primò post Concilium vacavit in mensibus reservatis, non potest uniri pro lectione Sacræ Scripturæ: & idem si in dictis mensibus Cardinalis habeat indultum.*

1 QUIA NONNULLIS. In qualibet Cathedrali Ecclesia, vel alia in facultatibus sufficienti debet à Prælato, & Capitulo unus magister eligi, cui reditus unius præbendæ debent assignari: in Metropolitana verò Ecclesia etiam eligi debet Theologus: & si ad Grammaticum, & Theologum non sufficiat, provideat ipsi Theologo de præbenda, & Grammatico faciat provideri in aliqua ecclesiarum suæ civitatis, vel diœcesis. Hoc dicit Butr. Abb. Io. de Anan. Marian. Socin. & Felin. Primò ponit statutum Concilii, quod secundò innovat, & supplet ibi Host. Providet hic Innocentius III. in Concilio generali tam circa magistrum grammatices, quàm circa Theologum, prout etiam facit Concilium Tridentinum in c. *1. sess. 5.* unde nos similiter de utroque agemus, juxta ordinem hujus litteræ, primò scilicet de Grammatico, secundò de Theologo.

Circa

Circa primum conjungendo dispositionem
textus nostri cum decreto Tridentini Concilii in
d. c. 1. *vers. Ecclesia verò.* Nota primò ex hoc tex-
tu ibi, *adiicimus*, non solùm hic roborari, & fe-
cundum Hostien. *n. 1.* innovari statutum Conci-
lii Lateranensis sub Alexandro III. de quo in cap.
1. *supra eod.* sed aliquid adijci: sic etiam Concili-
um Tridentinum non tantùm Summorum Ponti-
ficum, & Conciliorum constitutionibus cohæret,
easque amplectitur, verum etiam illis nonnulla
adijcit, ut in proœm. *d. c. 1. sess. 5.*
2 Secundò nota ibi, *sed etiam in aliis*: quod non
tantùm Cathedralis, sed etiam Collegiatæ Eccle-
siæ debent habere magistrum grammatices: nam
verbum, *aliis* exponitur, idest Conventualibus, &
capitulum habentibus, secundum Host. *n. 1. in fin.*
in verb. In aliis, Ioan. Andr. *eod. num. in verb. Aliis*,
& Anchar. *in primo notab.* & in hoc addit hæc Con-
stitutio Lateranensi Concilio. Dum autem dixit
de Cathedralibus intellige etiam Metropoli-
tanis: nam Metropolitana Ecclesia præter Theo-
logum debet etiam habere magistrum in gram-
matica facultate, sicut qualibet Cathedralis, ut
patet in textu ibi, *Metropolitana Ecclesia Theolo-
gum nihilominus habeat*; idest ultra magistrum
grammatices: nec non ibi, *Quod si forte de duobus
Ecclesia metropolis gravetur, &c.* in hoc concordat
Concilium Tridentinum in d. cap. 1. *sess. 5.* nam
qua parte disponit, ut Ecclesiæ, quæ Theologum
habere non possint, saltem habeant magistrum
grammatices: verbum illod, *Ecclesia*, refertur ad
Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas, de
quibus supra fecerat mentionem in Constitutione
præbendæ theologalis.
3 Tertiò nota ibi, *idoneus*: Non quemlibet, sed
idoneum tantùm constituendum esse in magistrũ
grammatices, idest qui moribus primum, deinde
facundiâ excellat, l. *Magistros, Cod. de profess. & me-
dic. lib. 10* bonam enim conversationem debet
habere testem doctrinæ, cap. *Valentinianus, 63. dist.*
& notat glos. in cap. *Quanto in verb. Idonei, supra*
4 *eod.* Vnde & magister ludi literarii à communi-
tate electus ex sententia Sac. Congregationis Cõ-
cilii potest ab Episcopo examinari in iis, quæ spe-
ctant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos
mores.
5 Sed nunquid religiosus, & præsertim monachus
possit assumi in magistrum? Host. *hic n. 3.* dispu-
6 tat quæstionem ad partes, & primò arguit ad ne-
gativam, quam monachus non docentis, sed plan-
gentis habet officium, cap. *Monachus*, & cap. *seqq.*
7 *16. q. 1* Item quia secundum Gregorium nemo po-
test ecclesiasticis officiis simul, & monachali regu-
læ deservire, cap. *Nemo, 16. q. 1.* Ergo longe mi-
8 nus monachali, & magistrali: & sicut dicitur in
Concilio Hispalensi in uno, & eodem officio non
debet esse dispar professio, & cohærere, & con-
jungi nõ possunt quibus vota, & studia sunt diver-
sa, c. *In nova, 16. q. 7* non ergo clerici sæculares, &
regulares quoad officium docendi videntur si-
9 mul conjungi posse, quia secundum Augustinum
bonus monachus vix bonum Clericum faciet, c.
Lege, 16. q. 1. quod si non facit bonum clericum, er-
go nec bonum magistrum: tales igitur repelli de-
bent ab officio magistrali, quia in talibus malè cõ-
cordaret cithara cum psalterio, arg. cap. *Diversis*,
& cap. *Quodà te, de cler. coniugat.* Sed in contra-
rium arguit, quia secundum Hieronymum *ad Ru-
sticum Monachum*, multo tempore debet Mona-
chus discere, qui postea doceat, sed caveat: ne citò
usurpet, & ne prius sit magister, quàm discipulus,
cap. *Sic vive*, & cap. *Sicleri satus, 16. q. 1.* Item fa-
10 tiva est cathedræ præsuere Monachum scientem,
& honestum, quàm sæcularem clericum scientem,
& inhonestum, secundum Io. Chrysostom. *in cap.
Multi sacerdotes, 40. distinct.* & Ambros. in cap.
Doctos & in cap. *seqq. 11. q. 1.* maximè cum gratis
doceant, nec idonei sunt prohibendi, ut legitur,
& notatur supra in cap *prox.* His in utramq; partẽ
adductis concludit Hostien. sub distinctione: nam
aut monachus ingerit se; & sic est repellendus, ut
in primis concordant: aut à superiore suo mitti-
tur, & ab illo, ad quem pertinet, licentiatur; & sic
est admittendus, cap. *Moderamine*, cum cap. *seq.
16. q. 1.* & cap. *cætera, de offic. Ordinar.* dummodo
tamen à scientiis prohibitis abstineat, secundum
ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Non magno-
pere*, & in cap. *final. Ne cler. vel Monach.* hoc etiam
exposcit non solum utilitas proprii monasterii,
sed etiam universalis Ecclesiæ: ad hoc cap. *Ad au-
11 dientiam, de cleric non residentib.* non obstat quod
Monachus non habeat officium docentis; quia
hoc verum, nisi ad illud eligatur, vel assumatur.
12 Item non obstat cap. *Nemo potest, 16. q. 1.* quia li-
cèt eodem momento non possit ecclesiasticis offi-
ciis, & monachali regulæ deservire, potest tamen
hoc diversis locis, sicut & faciunt plerique sæcu-
13 lares clerici, Item non obstat Hispalense Conciliũ,
quia verum est non debere sub uno, & eodem te-
cto sociari homines diversæ professionis, idest cõ-
trariæ, utibi: nam aliàs certum est in una, & ea-
dem universitate esse diversorum corporum ho-
minum genera diversa. Sed nec quoad officium
magisterii sæcularium, & regulatium diversa sunt
studia, quia utrique student, utrique docent: nam
etsi consideratur universitas studentium, diversa-
rum scientiarum diversi sunt modi, & tamen unũ
corpus constituunt, & simul cohærent, & simul
14 conjunguntur. Demum non obstat quod bonus
Monachus vix faciat bonum clericum: quia etsi
vix fit, tamen fit. l. *Vix certis, ff. de iudic.* cap. 2. *de
cognat. spiritual. lib. 6.* ita Host. cum quo concor-
dant *hic* Iõ. Andr *n. 2.* Henric. Boich. *nu. 12.* Butr.
n. 3. Cardin. *eod. num.* Anchar. *n. 8.* Abb. *n. 1.* Io.
de Anan *n. 2.* Marian. Socin. *n. 4.* & Felin. *n. 1.*
Archid in cap. *Monachus, n 1. 16 q. 1.* & ibi etiam
Bellam. *post princip.* quod latissimè prosequitur
Turrecr. in cap. *1 n. 4 eacem cds, & quæste*
15 Quartò nota ibi, *A Prælato cum Capitulo*, Magi-
strum in grammatica facultate eligendum esse à
Prælato cum Capitulo, ut in littera: imò ut dicit
Hostien. *hic n. 7. vers. Vel dic quod verius est*, magis
requiritur in tali electione consensus Capituli,
quam Prælati, quia Prælatus non debet doceri, sed
docere: illi verò de Capitulo sunt instituendi; un-
de ipsorum interest, ut eligatur talis, qui diliga-
tur, & cujus modus acceptabilis sit, & cum Host.
transeunt Io. Andr. *n. 3* Anchar. *in secundo notab.*
referentes illud Quintiliani *lib. 2. de orator. institut.*
ut Præceptoris est officium docere, ita discipulo-
rum præbere se dociles: scientia enim convalef-
cere nequit, nisi sociata fuerit tradentis, accipi-
16 entisque concordia: sed nihilominus Concili-
um Tridentinum in dicto cap 1. *sess. 5 vers. Eccle-
sia verò*, in electione magistri grammatices non
exigit Capituli consensum, sed consiliũ, ut patet
ibi,

ibi, *Ab Epiſcopo cum conſilio Capituli eligendum.* Quo
gt ut Epiſcopus teneatur conſilium petere, ſed, ſe-
qui non adſtringatur, cap. *Cum olim de arbitr.*
cap. *1. de Capell. Monach.* gloſſ. in cap, *Cum veteri in*
verb. Expectatum, de electiōn. Doct. in cap. *Quantò,*
de his quæ ſunt à Prælat. & in terminis *d. cap. 1. ſeſſ.*
5. aliàs cenſuit Sac. Congregatio ejuſdem Con-
cilii Interpres.
17 Quintò nota ibi, *clericos eccleſiarum ipſarum;*
magiſtrum grammatices tenere gratis docere cle-
ricos illius eccleſiæ in qua eſt conſtitutus magi-
ſter, etiamſi divites ſint; quia cum illorum ratio-
ne habeat reditus præbendæ, Iuriſconſentaneum
eſt, ut aliam mercedem ab eis non accipiat; alios
verò clericos, & ſcholares, quia illorum ratione
non habet præbendam, non tenetur gratis doce-
re, niſi ſint pauperes, ut notatur in cap. *1. ſupra*
eodem Innocen. *in verb. Eiuſdem,* Hoſtien. *num. 1.*
Ioan. Andr. *num. 2. in eodem verb.* & Butr. *in 2. not.*
18 & idem Innocent. *hic in princip.* Sed Concilium
Tridentinum *in d. cap. 1. ſeſſ. 5.* non reſtringit ſe ad
clericos eccleſiarum, in quibus magiſter conſti-
tuitur, ſed ſimpliciter, & indiſtinctè dicit (qui cle-
ricos, alioſque ſcholares pauperes grammaticam
gratis doceat) ergo ſimpliciter, & indiſtinctè de
omnibus clericis videtur intelligendum arg. cap.
Relatum, il ſecondo, §. 1. ſup. de teſtam. cap. *Quia*
circa, de privileg. l. *1. §. Generaliter, ff. de legat. præ-*
ſtan. l. *De pretio, ff. de publican. in rem action.* Niſi
dixeris Concilium diſtingui per Canones anti-
quos, à quibus recipit interpretationem paſſi-
vam, l. *2. C. de noxalib.* & ferè in his terminis no-
tat Hoſtien. *hic n. 7. in verb. Et alios.* Sed nihil firmo,
quia non reperio deciſum.
19 Sextò nota ibi, *metropolis eccleſia:* & accuratè
obſerva differentiam inter Cathedrales, vel Col-
legiatas, & metropolitanas eccleſias: nam in Ca-
thedralibus, & Collegiatis conſtituendus eſt unus
tantum magiſter, ſcilicet grammatices: In me-
tropolitana verò conſtituendi ſunt duo magiſtri,
unus ſcilicet in Theologia, alius in Grammatica
facultate, & cuilibet ipſorum aſſignandi ſunt à
Capitulo proventus unius præbendę, ut in littera,
20 & notant omnes in ſummario textus. Verum
Tridentina ſynodus in *d. cap. 1. ſeſſ. 5.* in qualibet
eccleſia ſeu metropolitana, ſeu Cathedrali, ſeu
Collegiata non mandat conſtitui niſi Theolo-
gum cum aſſignatione præbendæ proximè vaca-
turæ: quod ſi illarum proventus tenues fuerint,
vel tam exigua ſit clerici, & populi multitudo, ut
Theologi electio in eis commodè haberi non poſ-
ſit; tunc mandat ut ſaltem magiſtrum habeat,
qui clericos alioſque ſcholares pauperes gram-
21 maticam gratis doceat. Atque ita Concilium non
mandat conſtitui Grammaticum niſi in defectum
Theologi, & in ſubſidium, cum dictio illa, *ſaltem,*
ſit ſubſidiaria, & diminutiva, c. *Statutum, §. Cum*
verò, & ibi bona gloſ. *in verb. Saltem, de reſcript.*
lib. 6. l. *1. C. de emendat. propin.* Bart. in l. *1. num. 5.*
ff. de iure Codicill. Paul. de Caſtro *conſ. 79. Pro ple-*
niori, num. 7. lib. 1. Diſcrepat igitur Concilium à
jure communi in duobus quantum ad hoc. Primò
quia de jure in Cathedrali, vel Collegiata con-
ſtituendus eſt Grammaticus: ex Concilio conſti-
tuendus eſt Theologus. Secundò quia de jure in
metropoli conſtituendi ſunt duo magiſtri, ſcili-
cet Theologus: & in ſubſidium Grammaticus.
Fateor tamen Concilium non improbare, quin
potiùs velle, ut quæcumq; aliæ lectiones, vel con-
ſuetudine, vel quavis alia ratione jam conſtitutæ
propter id minimè prætermittantur, ut patet in
eodem c. *1. verſ. Ita tamen.*
22 Septimò nota ibi, *Unius præbendæ proventus,* Ma-
giſtro grammatices eſſe aſſignandos à Capitulo
proventus unius præbendæ, quos tandiu perci-
piat, quandiu perſtiterit in docendo. Quod ſi
proventus hujuſmodi non ſatisfaciant Metropo-
litanus in alia eccleſia ſuæ civitatis, ſive diœceſis,
quæ ſufficere valeat, faciat provideri, ut in text.
23 Concilium verò; in *d. c. 1. ſeſſ. 5. verſ. Eccleſia verò,*
nullam mentionem facit de præbenda, ſed man-
dat, ut magiſtro grammatices, vel alicujus ſim-
plicis beneficii fructus, quos tandiu percipiat,
quandiù in docendo perſtiterit, aſſignentur, vel
ex Capitulari, vel Epiſcopali menſâ condigna a-
liqua merces perſolvatur, vel aliàs Epiſcopus ip-
ſe aliquam rationem ineat ſuæ Eccleſiæ, & diœceſi
accommodam. Hæc circa primum ſcilicet magi-
ſtrum grammatices.
24 Circa ſecundum, ſcilicet Theologum ſimili-
ter conjungendo hunc tex. cum decreto Concilii
in d. *cap. 1. verſ. In eccleſiis, ſeſſ. 5.* Nota primò in verſ.
Sanè metropolis. Theologum de jure eſſe eligen-
dum in metropolitana eccleſia dumtaxat; ſed ex
Concilio eligi debet non ſolum in eccleſiis me-
tropolitanis, ſed etiam in cathedralibus, ſi civitas
ſit inſignis, vel populoſa, & in collegiatis exiſten-
tibus in aliquo inſigni oppido etiam nullius diœ-
ceſis; & ita extenditur diſpoſitio hujus textus à
metropolitanis ad cathedrales, & collegiatas ec-
25 cleſias, ut præfertur qualificatas. Præterea addit
Concilium in *d. cap. 1. ſeſſ. 5.* ut in monaſteriis quo-
que Monachorum, ubi commodè fieri queat, le-
ctio ſacræ Scripturæ habeatur. Quia in re ſi Abba-
tes negligentes fuerint, Epiſcopi locorum in hoc
ut Sedis Apoſtolicæ Delegati eos ad id opportunis
remediis compellant; & eandem lectionem haberi
præcipit in conventibus regularium, ubi ſtudia
commodè vigere poſſunt, & in gymnaſiis publi-
26 cis; ſtatuitque neminem ad hujuſmodi electionis
officium tàm publicè, quàm privatim admittendũ
eſſe, qui prius ab Epiſcopo loci de vita, moribus,
& ſcientia examinatus, & approbatus non fuerit;
quod tamen de lectoribus in clauſtris Monacho-
27 rum non intelligitur, ut ibi: Et cum ſanctæ me-
moriæ Cardinalis Borromæus petiiſſet declarari,
an admittendi ad officium legendi ſacram Scrip-
turam in coventibus regularium, non tamen in
clauſtri Monachorum, examinandi, & approban-
di ſint ab Epiſcopo loci de vita, moribus. & ſci-
entia *ex ſeſſ. 5. cap. 1.* S. Congregatio Conſilii cen-
ſuit non eſſe.
28 Secundò nota ibi, *In ſacra pagina doceat:* offi-
cium Theologi ut ſupra electi eſſe Sacerdotes, &
alios docere in ſacra pagina, & in his præſertim
inſtituere, quæ ad curam animarum ſpectare no-
ſcuntur: ex Concilio Tridentino *d. cap. 1. ſeſſ. 5.*
Lectoris ſacræ Theologiæ munus eſt ſacram Scri-
pturam exponere, & interpretari.
29 Sed ſupplicante Capitulo Collegiatæ Hiſpalen.
ut obtinenti præbendam Theologalem, qui ſine
fructu ſacram Scripturam priùs legebat, cui nemo
ibidem incumbit, liceret proſequi lectionẽ Theo-
logiæ ſcholaſticæ, quàm inceperat cum magna
30 utilitate. Die 23. Februarii 1576. Congregatio
generalis cõſideravit, Primò quod propriè loquẽ-
do

do sacra Scriptura dicitur quæ in sacris litteris
31 continentur, Biblia, Evangelium, Epistolæ Pauli, &c. Theologia verò illa scholastica, quæ in libris sacrorum Scriptorū legitur, Augustini, Hieronymi, Thomæ, Cajetani, &c. Concilium autem c. 1. sess. 5 Licèt in principio videatur respicere ad sacram Scripturam tantùm, tamen indifferenter postea in subsequentibus modo Theologiam, modo sacram Scripturam nuncupat. Et propterea cùm Concilium de utraque expresserit, de utraq; etiam intelligendum, sicut alteram legere sufficiat, vel sacram Scripturā, vel Theologiam scholasticam. Quod etiam sensisse videtur Concilium Lateranense, ad quod Concilium Trident respicit, cap. Quia nonnullis, de Magistris, ibi (Qui Sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur: & sic in Theologia scholastica) Fuerunt tamen ex Cardinalibus qui dicerēt: quando leget Theologiam scholasticam, puta de usuris, sumat initium à verbis sacræ Scripturæ puta *mutuum dantes, nihil inde sperantes*; & sic semper præmittat aliquem locum sacræ Scripturæ, & deinde descendat ad scholasticam occasione illius interpretationis. Sed hoc consilii est, non necessitatis: præsertim cùm in discursu scholasticæ necesse sit citare locos sacræ Scripturæ. Citatus etiā fuit Rebuff. rubr. de collat. in ver. Legere.

Verùm cùm Episcopus Cremonen. non reperiret Theologum idoneum in civitate sæcularem,
32 contulit primam præbendam post Concilium vacantem Vicario Canonistæ: Dubitavit an id fieri licuerit. Nihil reperio decisum à Sac. Congregatione, sed notavit Cardinalis Alciatus non potuisse Episcopum hoc facere, quia Concilium primò vacaturam vult pro Theologo; Nec potuit Episcopus derogare, & quod provisus non facit fructus suos, quia sine titulo. Episcopum autem indigere absolutione Papali propter pœnas, in quas incurrit comminatas in Bulla Pii IV. contra non observantes Concilium; & ideò hæc esse referenda Sanctissimo. qui Episcopū absolvit signo Crucis, & provisus pariter fuit absolutus oretenus tantùm, & dixit quod in posterum cùm vacatio contingit non in mense Apostolico, conferat omnino Theologo. Reperi etiam adnotatam resolutionem missam à Cardinali sancti Sixti, sed non authenticam his verbis: (Concilium Tridentinum loquens de præbendis Theologalibus non habet locum in Canonicalibus, cùm non sit eadem ratio: etsi non invenitur Theologus factā diligentia non solùm in loco, sed etiam extra, poterit non solùm Canonistæ assignari, sed cuilibet; sed non propterea occurrente vacatione debuit omitti, quin de novo fiat diligentia de reperiendo Theologum.

Tertiò nota in verf. *Assignetur*. Theologo ut
33 præfertur electo assignandos esse proventus unius præbendæ, itaut per hoc non efficiatur Canonicus, sed randiu reditus ipsos percipiat, quandiu per-
34 stiterit in docendo, ut dicitur in textu. Contra verò Concilium Trident. in d.c. 1. sess. 5. verf. In ecclesiis, statuit ut præbenda quomodocomque præterquam ex causa resignationis primò vacatura ad usum lectoris Sac. Theologiæ ipso facto perpetuò constituta, & deputata intelligatur; & ita ex Concilio sac. Scripturæ Lector post vacationem præbendæ habet eam perpetuò intitulatā, & Canonicus efficitur, & sic muneri suo satisfaciat puniri potest etiam privatione ipsius præbendæ, ut in subjecta declaratione.

35 Cùm in Ecclesia Majoricen. quidam præbendā Theologalem obtinuisset, nec legere ullo modo vellet, Episcopus consuluit sacram Congregationem quid sibi esset agendum. Sacra Congregatio censuit posse cogi comminationibus pœnarum, sequestratione fructuum, assignatione portionis de eisdem fructibus alteri, qui ipsius loco legat: Demum crescente contumacia ad alias pœnas etiā privationis deveniendum factaque privatione ad corrobandum Concilii decretum Episcopum declarare debere talem præbendam, & canonicatum affectum fuisse, & esse ex Concilio pro sacræ Scripturæ Lectore: tum de ligar personam idoneā, quæ id muneris per se ipsam exequi valeat, & illi per ordinariam collatorem hujusmodi præbenda conferatur.

36 Cæterum adverte, quia etsi Concilium dicat *præbenda primo vacatura pro Lectore sacræ Scripturæ ipso facto constituta, & deputata intelligatur*: nihilominus ad id requiritur actualis Episcopi deputatio, & erectio, ut sæpius fuit resolutum, & in
37 specie orta dubitatione, an si præbenda, quæ primo post confirmatum Concilium vacavit, & ipso facto ejusdem Concilii decreto sess. 5. c. 1. verf. In ecclesiis autem: pro lectore sacræ Scripturæ perpetuò constituta, & deputata intelligitur, collata fuerit inhabili ad id munus per se explicandum collatio valida sit: & quatenus valida existat, an ejusmodi præbendam obtinens cogi possit ad solvendum competens stipendium alicui idoneo ab Ordinario loci eligendo, qui loco sui sacram Scripturam interpretetur. Die 26. Aprilis 1582. in Congregatione generali proposito, & in utramque partem maturè perpenso, & discusso dubio, quatuor ex Cardinalibus censuerunt collationem invalidam esse, quippe factam contra formam legis Reliqui tres steterunt pro validitate, cùm dicerent ex Concilio illam collationem nullam, & invalidam intelligi, quæ inhabili facta sit eius præbendæ, quæ actu in Theologalem deputata, & erecta reperitur: Omnes tamen decisionem rejecerunt ad Sanctissimum, qui postridie ejus diei in Consistorio audita relatione Congregationis, sentiens decretum Concilii in verf. *In ecclesiis autem esse conditionatum*, & requiri declarationem. & actualem deputationem, respondit valere collationem præbendæ, quæ primò post Concilium vacavit, factam personæ minus idoneæ ad sacram Scripturam per seipsum interpretandam, si nondum illa præbenda actu fuerat deputata, & erecta in Theologalem. Postea in una Majoricen. & aliis sæpiùs est responsum ad erectionem præbendæ Theologalis requiri actualem deputationem.

38 Sed dubitatur an in eo canonicatu, & præbenda, quæ secundum Tridentinum Concilium assignatur Lectori sacræ scripturæ, remaneat Episcopo provisio, qui prius sibi in eodem canonicatu competebat, servatā tamen formā dicti decreti, itaut Capitulum non possit se intromittere in provisione dicti canonicatus, sicut prius se non intromittebat: Congregatio privata rejecit ad generalem, tum quia prius de eodem negocio in una Bergomen. Congregatio generalis non omnino decrevit, sed inclinavit contra Capitulum: tum

quia

quia verba illa concil. de conſilio Capituli videntur referri tantùm ad proxima, nempe quando agitur, vel de aſſignatione, vel contributione, vel de magiſtro; tunc enim de conſilio Capituli, quia agitur de contributione, tum quia præbenda ipſo jure applicatur à Concilio pro præbenda Theologali, quo caſu videtur Concilium reliquiſſe collationem in terminis, in quibus erat præbenda ante Concilium, & ſic ſoli Epiſcopo. Adjuvat, quia ſupra cum de ſubſtituto idoneo agitur, ſoli Epiſcopo datur electio. Adjuvat, & exemplum Pœnitentiarii *ſeſſ. 24. cap 8.* quamquam illud alijs verbis ſit conceptum ibi, *ab Epiſcopo inſtituatur*; & cum pro Epiſcopo ſtet regula, & ſtet jus vetus, poſſet ad Summum pro honore Capituli addi, de conſilio Capituli, quod non tenetur ſequi. Sed tamen *die 14. Maij* 1576. Congregatio generalis cenſuit quicquid alias dictum fuerit in Bergomen. Concilium reliquiſſe in terminis juris, qui ante Concilium erant, à quo fieret collatio præbendæ Theologalius; & ideo ſi præbenda ante Conciliũ ad Epiſcopi collationem ſpectabat, nunc etiam
39 pertinere abſq; conſilio Capituli. Secunda Auguſti die 1576. cum iterumq; hac de re actum fuiſſet, relatis tribus allegationibus Capituli, cenſuit perſiſtendum in decretis; & ſubinde in una Bergomen. cum fuerit dubitatum ad quem ſpectaret electio Theologi, & collatio præbendæ Theologalis; & an poſſet uniri quoties vacaret in menſibus reſervatis, præſertim ſi in illis aliquis ex Cardinalibus habeat indultum: Sacra Congregatio *die 1 Decemb.* 1580. cenſuit electionem Theologi ſpectarare ad Epiſcopum, collationem verò præbendæ faciendam ab eo, ad quem antea ſpectabat. Præbendam verò vacantem in Menſibus reſervatis Sedi Apoſtolicæ non poſſe uniri pro dicta lectione; Idemque ſi in dictis menſibus Cardinalis habeat indultum.

DE MAGISTRIS.

Cap. Super Specula.

SVMMARIVM.

1 *PRælati, & Capitula ad ſtudia Theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur.*

2 *Magiſtri quamdiu publicè in ſcholis Theologiam, vel ius canonicum docuerint, & ſcholares per quinquennium gaudent fructibus beneficiorum ſuorum amiſſis diſtributionibus quotidianis, & n. 4. & n. 11.*

Et quid ſi fructus omnes diſtributionibus conſtent, num. 3.

Et quid ſi præbenda ſit in cathedrali civitatis, ubi lectoris munere funguntur, n. 5

6 *Lectores Theologiæ ut gaudeat privilegio percipienſi fructus præbendarum ſuarum in abſentia an debeant eſſe ſtipendiati, & ex numero obtinentium Cathedras, & n. ſeqq. uſq. ad n. 10.*

7 *Lectores ſacræ Theologiæ, & ſcholares promovent utilitatem univerſalis Eccleſiæ.*

8 *Stipendium ex publico quo iure lectoribus aſſignandum.*

9 *Lectores ut ut gaudeant privilegio lectoribus conceſſo ſatis eſt, ut legant in civitate Regia, vel privilegiata, vel longiſſima poſſeßione ſuper hoc munita.*

10 *Facultas, quam à iure habent Epiſcopi diſpenſandi cum illis, qui parochiales obtinent, ut litterarum ſtudio ad ſeptennium inſiſtant, & interea promoveri non teneantur niſi ad ſubdiaconatum an ſit ſublata à Concilio Tridentino, & n ſeqq. uſque in finem.*

12 *Eccleſia ad ſui regimen indiget viris litteratis, & non porcis, vel aſinis ferratis.*

13 *Doctoratus in iure canonico in quinque annis ſi velit in alia facultate ſtudere, ad reſidentiam revocari non poteſt.*

14 *Iuſtus iuſtior, & perfectus perfectior fieri poteſt.*

15 *Congregatio Concilij non conſuevit concedere ut parochi ſtudiorum cauſa abeſſe poßint niſi perrarò, & magna cum circumſpectione.*

16 *Parochi ut de licentia Epiſcopi abeſſe poſſunt à parochiali ſtudiorum cauſa novem requiſita hic relata debent concurrere, & n. ſeq.*

17 *Prælati inferiores diſpenſare non poßint cum Parochis, ut ſtudiorum cauſa abeſſe poſſint.*

1 SUPER SPECULA. Prælati & Capitula ad ſtudia Theologiæ ſcholares dociles tranſmittere tenentur, qui in abſentia reditus præbendarum, & beneficiorum per quinquenniũ integraliter percipient, & ſi proprij reditus ad ſuſtentationem ſtudii eis nõ ſufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis providere: Magiſtri verò donec docuerint, integrè percipiunt fructus beneficiorum ſuorum. Hoc dicit ſecundum Antonium de Butr. Abb. Joann. de Anan; Marian. Socin. & Felin, & ſunt tres partes. Prima ſtatutum Concilij corroborat. Secunda providet ſuper magiſtrorum raritate, ibi, *Statuentes.* Tertia magiſtris, & ſcholaribus providet de reditibus in abſentia percipiendis, ibi, *docentes.* Prima & ſecunda pars non ſervatur, & ita nullus eſt fructus huius ſtatuti, & aliorum, ut dicit gloſ. 1. *hic* & fruſtra membranas occupat ſecundum Hoſt. *n. 2.*
2 & Butr. *nu 9. verſ. Dicit gloſ.* Sed quoad tertiam partem hæc decretalia innovata eſt à Concilio Tridentino *ſeſſ. 5 cap 1. in fin.* Itaque magiſtri quamdiu publicè in ſcholis ſacram Theologiam docuerint, & ſcholares, qui in ipſis ſcholis eidẽ ſtudio operam navaverint per quinquennium fructibus præbendarum, & beneficiorum ſuorũ in abſentia plenè gaudent, & fruuntur, ut hic in littera, & in *d. cap.* 1. Diſtributionibus quotidianis duntaxat amiſſis, ut eſt caſus in cap. *Licet, ſupra de præben.* & hic notat gloſ. *in verb. Integrè*: quæ communi-
3 ter approbatur. Hoc tamen intelligas ſi fructus præbendæ à quotidianis diſtributionibus ſint ſejuncti; ſecus verò ſi univerſi fructus bujuſmodi diſtributionibus conſtent, quæ tunc lectores, & ſtudentes lucrantur duas tertias illarum partes omiſſa alia tertia quæ inſervientibus accreſcit, ut ex ſententia ſacræ Congregationis Concilii ſcripſi in prædicta Decretali, *Licet, nu.* 97. & latiùs *nu.* 124. *& ſeqq. & nu.* 129. Et quod dictum eſt de ma-
4 giſtris, & ſtudentibus juris canonici, quia tale ſtudium cedit in utilitatem univerſalis Eccleſiæ, cap. *Cum ex eo, de elect lib. 6.* ſecundum opinionem Archidiaconi in cap. 2. *num 1. ad fin. verſ. Tales habita licentia, de privil. lib. 6.* Quam hic ſequuntur Abb. *num. 6. verſ. Sed contrarium*, Marian Socin. *num.* 30. & pluribus confirmat Felin *num.* 2.

ubi esset persona, quæ evidenter apparet apta ad studium, Episcopus cum tali debet dispensare cũ causa in hac constitutione expressa: quod si Episcopus noluerit sine causa, forte talis, qui petit dispensationem, poterit quoad hoc superioris officium implorare, arg. c. *Nullus, de iure patr.* & absolutè superiorem adiri posse si Episcopus sine causa nolit concedere, censent ibi Gemin. *vers. Sed quaro*, & Anch. *sub nu 7*.

Et quamvis ex textu nostro studentibus in Theologia non concedatur nisi quinquennium, sicut etiam studentib9 in jure civili, ut in proœm. Digestorum, dicit tamen Jo. de Imol & post eum Gemin. in d.c. *Cum ex eo, in glos in verb. Septennium*, istud fuisse verum in tempore antiquo quando non erant tot glos & dicta Doctorum; sed hodie est secus, & ideo jura dant septem, vel octo annos.

Septimò, etsi Constitutio loquatur de septennio, hoc tamen tempus breviari potest, licèt non prorogari; unde glos. *in verb Septennium* (Commendabile est, inquit, non à principio totum dare septennium, ut experiatur si proficiant, & tunc detur ulteriùs tempus, aliàs denegetur) & Archid. *post princip. in verb. Septennium* (Hujus litteræ, inquit, sensus est, quod Episcopi dispensare non possunt ultra hoc tempus, sed citra, secundum quod Ecclesiis, non personis viderint expedire.)

Octavò, septennio durante debent Episcopi providere, ut per idoneos Vicarios ab ipsis deputandos cum congrua fructuum Ecclesiæ assignatione cura animarum laudabiliter exerceatur, ut illic disertis verbis statuitur in §. *Porro*.

Ac denique omissis aliis, Constitutio Bonifacii ita intelligenda, ut si quis dispensationem in fraudem impetravit, incidat in pœnam cap. *Commissa, de elect. lib. 6.* cujus hæc sunt verba (Cæterum si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperis Ecclesiam ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus, nisi voluntate mutata promotus fueris, teneberis ad restitutionem fructuum eorundem, cum eos receperis fraudulenter: ilium autem, qui eam tibi contulit, cùm de non cedetet ad ejusmodi ordinem promovendum, præter divinam, quàm ex inde incurrit offensam, ad servandam indemnem eandem Ecclesiam decernimus obligari.)

His omnibus servatis forte non esset inconveniens, ut Episcopi uterentur facultate sibi attributa per Constitutionem Bonifacii VIII.

Cæterum hæc disputationis gratia dicta sint: nam proposito in S: Congregatione Concilii dubio infrascripto, videlicet. An Ordinarius possit concedere licentiam parocho, qui parochialem post Concilium obtinuit, ut in publica universitate studiis sacræ Theologiæ, vel Canonum vacare possit? Hæc reperi adnotata in libris publicis, qui apud me asservabantur.

Partem negativam probat textus in c. 1. *in vers. Eadem omnia*, ibi *Bimestre tempus, sess. 23.* juncta declaratione S. Congregationis: nam si Episcopus etiam ex gravi causa non potest parochis concedere licentiam non residendi ultra annum, sequitur ut neque ex causa studii, quæ non debet gravior videri, quàm causa inimicitiarum, vel infirmitatis, propter quam licentiæ à Congregatione impetrantur, nec ultra annum extenduntur.

Accedit quod parochiales post Concilium providentur per concursum nonnisi personis, quæ idoneæ sint de præsenti juxta c. 18 *sess. 24.* quare cessat ratio, quæ consideratur in c. *fin. de Magistris*, & c. *Cum ex eo, de elect. lib. 6.*

Sanctissimus respondit non posse, jussitque Episcopum ab ejusmodi licentiæ concessione abstinere.

In glos. *in verb. de licentia.* De intellectu hujus glossæ vide quod scripsi in cap. *Cum ad hoc, nu. 6. & 7. de cler. non residentib.*

DE JUDÆIS.

Cap. Postulasti.

De Iudæis, & Saracenis, & eorum servis.

1 POSTULASTI. Judæus, qui percussit Clericum, temporaliter punietur: vel interdicitur commercio donec satisfaciat. Hoc dicit, Jo. Andr. communis divisio, secunda ibi, *Ad quod.*

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod scripsi in cap. *Licet, num. 18, de pœnis.*

DE HÆRETICIS

Cap. Cum Christus.

DE HÆRETICIS.

1 CUM CHRISTUS Christus fuit verus Deus, & verus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Marian. Socin.

Pro intelligentia hujus textus, & glossæ *in ver. sub anathemate*, vide omninò quod scripsi in cap. *Firmiter, n. 49. & 50.* & præsertim. *n. 51. sup. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.*

DE HÆRETICIS.

Cap. Ad abolendam.

SUMMARIUM.

1 *HAereticus malè sentiens, vel docens de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est.*

2 *Et nisi se corrigat, vel errorem abiuret, si clericus est, degradatur, & traditur Curiæ sæculari.*

3 *Per quam etiam laicus legitimè punitur.*

4 *Suspectus de hæresi, si se non purgat, punitur eadem pœna, qua punitur hæreticus.*

Hæreticis relapsis audientia denegatur, ibidem, & numero, 24.

5 *Principes sæculares, qui iurare nolunt de ecclesia contra hæreticos defendenda, dignitate privantur, & n. 27.*

6 *Item excommunicantur, & terræ ipsorum interdicuntur.*

7 *Et civitates resistentes privantur aliorum com mercio*

mercio, & Episcopali dignitate.

8 *Exempti subsunt ordinarijs super ijs, quæ contra hæreticos instituuntur, & n. 10.*

9 *Hæreticus est non solum qui malè sentit de articulis Fidei, sed etiam de corpore, & sanguine Christi, & reliquis Sacramentis.*

10 *Hæresis causa spectat ad iudicem ecclesiasticum etiam contra exemptos, & laicos.*

11 *Sed si dubitetur an aliqua assertio sit catholica, solius Papæ est hoc diffinire.*

12 *Episcopus non cognoscit de causa hæresis sine consensu, vel consilio Capituli.*

13 *Capitulum sede vacante succedit in potestate iurisdictionali Episcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos.*

14 *Clericus de hæresi convictus non statim est tradendus Curiæ sæculari, sed prius est degradandus.*

15 *Hæreticus conversus ut effugiat pœnam mortis, quæ requirantur.*

16 *Criminosi regulariter condemnari, & puniri debent etiamsi pœniteant.*

17 *Fallit in hæreticis, & cur.*

18 *Hæretici ad fidem redeuntes quamvis evitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detruduntur.*

19 *Nisi sponte compareant antequam sint denunciati, vel accusati.*

20 *Et quid si pœniteant statim post capturam, vel ante publicationem testium.*

21 *Hæresis crimen est merè ecclesiasticum.*

22 *Et iudex laicus solam habet executionem.*

23 *Iudex laicus in executione sententiæ contra hæreticum latæ non potest cognoscere de nullitate processus*

25 *Hæreticus relapsus non est audiendus, licèt iterum velit abiurare.*

26 *Etiamsi tempore primæ abiurationis crimen non fuerit plenè probatum.*

27 *Principes sæculares, & laici ratione criminis ecclesiastici possunt per iudicem ecclesiasticum privari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis.*

28 *Hæretici an sint ipso iure beneficijs privati, an verò privandi per sententiam, & num. seqq. usque ad num. 44.*

29 Spolietur *verbum supponit privationem ipso iure,*

30 Nudetur *verbum æquipollet verbo* spolietur.

31 *Verbum futuri temporis quando est executivum, importat latam à lege sententiam*

32 *Bonorum appellatione etiam beneficia ecclesiastica continentur.*

33 *Hæretici beneficia an vacent ubi hæresis incurritur, an verò ubi lata est sententia declaratoria.*

34 *Constitutiones Apostolicæ contra hæreticam pravitatem, quæ decretalibus sexti non obviant, præservantur.*

35 *Beneficia propter hæresim vacantia Sedi Apostolicæ reservantur à Pio V.*

36 *Dimissorias concedendi facultas spectat ad Capitulum Episcopo existente notoriè hæretico.*

37 *Sede vacante interpretativè, & non verè, iurisdictio non devolvitur ad Capitulum.*

38 *Matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico est invalidum, si publicatum fuerit in parochia decretum Concilij, &c.*

39 *Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato validum est.*

40 *Excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licit non possit de novo acquirere.*

41 *Hæretici beneficia impetrari possunt uti vacantia etiam ante sententiam declaratoriam.*

42 *Hæreticus tamen non potest à beneficio amoveri antequam sit pronunciatum super crimine.*

43 *Filij hæreticorum si à Papa inhabilitentur usque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filijs filiarum, quàm de filijs filiorum.*

44 *Clericus pro crimine quantumvis enormi de iure non degradatur, nec traditur Curiæ sæculari, nisi in tribus casibus hic expressis.*

45 *Hæreticus elapsus sæculari iudici sine ulla audientia est relinquendus.*

46 *Hæretico relapso in casu hic posito an per Sedem Apostolicam sit concedenda absolutio, & rehabilitatio ad honores, & dignitates, & num seqq usque in fin.*

47 *Hæreticus elapsus potest per Sedem Apostolicam nedum absolvi, sed etiam ad honores rehabilitari.*

48 *Absolutio pœnitenti non est deneganda*

49 *Impœnitenti præsertim relapso non est concedenda.*

50 *Relapsus non est recipiendus ad Sacramenta pœnitentiæ, & Eucharistiæ, nisi manifesta dederit signa pœnitentiæ.*

51 *Pœnitentiæ signa hæretici relapsi quæ sint.*

52 *Pœnitentia perfecta cogit peccatorem omnia libenter perferre.*

53 *Carnis illecebris immersus pœnitens non dicitur quoad alia peccata.*

Pœnitentia falsa quæ sit ibidem

54 *Impietas quædam infidelitatis est à Deo dimidiam sperare veniam*

55 *Impœnitentiæ signum nullum maius in relapso, quam hæreticos provehere.*

56 *Crimen qui potest emendare, & non corrigit, ipse committit.*

57 *Hæreticus se impœnitentem ostendit qui nondum obtenta absolutione interest divinis*

58 *Pœnitens ut quis censeatur, non sufficit docere de bonis operibus*

59 *Sacramentorum frequentia in excommunicato impœnitentiam arguit.*

60 *Pœnitentiam modicam Deus non respuit.*

61 *Relapso non sufficit levis pœnitentia ad absolutionem obtinendam*

62 *Absolutio impœnitenti non est concedenda cuiusvis periculi vitandi causa.*

1 AD ABOLENDAM. Hæreticus ma-
le sentiens, vel docens de Sacramentis
Ecclesiæ excommunicatus est; nisi se
2 corrigat, & errorem abjuret, si est cle-
3 ricus, degradatur, & traditur Curiæ sæculari, per
quam etiam laicus legitimè punietur. Eadem est
4 pœna suspectis, qui se non purgant: relapsis verò
5 audientia denegatur. Sæculares Principes, qui ju-
rare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defen-
6 denda, dignitate privantur, excommunicantur,
7 & terræ ipsorum interdicuntur: civitates verò re-
sistentes aliorum commercio, & episcopali dig-
8 nitate privantur: & exempti in his subsunt Epi-
scopis. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Cardin. Anchar.
Abb. Jo. de Anan. Felin. & Marian. Socin. & no-
vem sunt partes, quæ per se patent.

9 Nota primò ex principio tex. Hæreticum esse
non tantùm qui malè sentit de articulis fidei, qui
continentur in Symbolo, ut cap *Firmiter*, *supr. de*

& pauperes scholares gratis doceat, & n. 14.

2 *Pro licentia docendi praetextu alicuius consuetudinis nil debet exigi, vel promitti; & ob hoc promissum remittitur, & solutum restituitur; & illam vendens est beneficio privandus, & n. 4. & 12.*

3 *Legere volentes non sunt prohibendi si sint idonei, & contra facientes puniuntur, ut hic.*

5 *Magister Grammaticae in Cathedrali, vel Collegiata deputatus, tenetur gratis docere clericos ejusdem Ecclesiae tantum, alios verò non, nisi sint pauperes.*

6 *Pauperes non dicuntur qui opibus parentum sustentari valent.*

7 *Pater tenetur alere filios, etiam spurios de iure canonico.*

8 *Patris divitiae censentur divitiae filii, etiam nil actu habentis.*

9 *Testimonium patris suffragatur filio, stante statuto, ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis.*

10 *Filius habens patrem divitem potest promoveri ad sacros Ordines absque matrimonio.*

11 *Contrarium.*

12 *Quasi simoniacum reputatur, pro licentia docendi aliquod pretium exigere.*

13 *Et quid servandum circa expensas in assumptione magisterii, vel doctoratus.*

1 QVONIAM. Totus hic titulus quoad primam, & secundam partem rubricae summatur à Io Andr. unico contextu, & concordant Cardin. Anchar. Abbas, Io. de Anan. & Mar. Socin. Quoad primam partem sic; Cathedralis ecclesia, & qualibet Collegiata, quae ad hoc sufficit, providere debet de una praebenda Magistro in Grammatica, qui clericos ecclesiae, & pauperes scholares gratis doceat; qui Magister à Praelato cum Capitulo, vel majori parte ipsius eligi debet, quorum negligentiam supplebit Ordinarius. Metropolitana ecclesia etiam habebit Theologum, & si utrique non sufficit, de Grammatica in aliqua ecclesiarum suarum, quae ad hoc sufficiat, faciat provideri. Vt Theologi possint haberi, Praelati, & Capitula ad Theologiae studium aliquos mittere debent, quibus providebunt, si sui reditus eis non sufficiunt: & docentes in Theologia donec docuerint, & studentes, per quinquennium integrè praebendarũ suarum fructus percipiant, consuetudine, vel statuto contrariis non obstantibus, hoc dicit cap. 1. *in 1. par. secundum in 2. penult. & ulc.* Quoad secundam par-
2 tem summatur sic; pro licentia docendi praetextu alicujus cõsuetudinis nil debet exigi, vel promitti;
3 ob hoc promissum remittitur, & solutum restituitur: idonei legere volentes prohiberi non debent: contrafacientes officiis, & dignitatibus privabuntur. Hoc dicit cap. 1 *in 2. par.* & cap. 2. *in prima*, & cap. 3. Sed Antonius de Butrio summat unamquamq; Decretalem per se: quod satis placet, ut singulae faciliùs intelligantur, secundum
4 Abb. Mariã. Socin. & Felin. Vnde haec prima summatur sic: ecclesia Cathedralis providere debet magistro de beneficio, qui clericos ejusdem ecclesiae, & alios pauperes gratis doceat; & vendens licentiam docendi, aut idoneum ad docendum impediens, est beneficio privandus. Hoc statuit; sunt tres partes; in prima provideri mandat de Magistro, in secunda factum reprehensibile inhibet, ibi, *Pro licentia*, in tertia poenam imponit, reddens causam, ibi, *Qui autem.*

5 Nota primò ibi, *Pauperibus*, Quamlibet Cathedralem teneri providere de Magistro, qui clericos ejusdem Ecclesiae, & pauperes scholares gratis doceat: ergo alios clericos non tenetur gratis docere, nisi sint pauperes, cap. *Qui nonnullis, infra eodem*, secundum Innoc. *in ver. Ejusdem*, Host. *n. 1.* Io. Andr. *n. 2. in eodem ver.* & Butr. *in secundo notab.* à divitibus enim, qui ejusdem Ecclesiae non sunt, licitè potest accipere, cum non propter eos habeat praebendam, arg. cap. *Charitatem 12. q. 2.* cum simil. ut per Innoc. in d. cap. *Quia nonnullis, in princ.*

6 Secundò nota ibi, *qui parentum opibus juvari non possunt.* Pauperes non dici, qui opibus parentum sustentari valent, prout ex hac litera dedu-
7 cunt Abb Mar. Socin. & Felin. omnes *in primo notab.* reddentes rationem, quia pater tenetur filiis alimenta, & alia necessaria subministrare, l. *Si quis à liberis, ff. de liber. agnoscen.* etiam si sint spurii, secundum Canones, ut cap. *Cum haberet, in*
8 *fin. supra de eo, qui duxit in matrim. quam poll. per adulter.* Itaque divitiae patris censentur divitiae filii, etiam nihil actu habentis; quod pluribus more suo exornat Felin. *hic num. 2. vers. Nota ex eisdem*
9 *verbis*: & in specie ex hoc notabiliter infert, ut stante statuto ne quis admittatur ad officium, nisi habeat centum in bonis, aestimum patris hoc casu prosit filio nil in bonis habenti; ad quod semper allegat glos. in l. 2. *in ver. Potestate, C. qui aetate, lib. 10.* qui dicit aestimum patris filii reputari; idem dicit Bald. in l. 2. *in 8. col. vers. item nota quod aestimum, C. de liber. & eorum liber.* & in l. *fin. in fin. C. de impub. & aliis subst.* & Bart. in l. 1 § *Domini, il terzo, n. 2. ff ad Sillantanum.*

10 Hinc etiam deducunt aliqui, ut quamvis Episcopus, qui ordinavit clericum ad sacros ordines sine sufficienti titulo, non habente de suo unde vivat, teneatur ei vitae necessaria subministrare; tamen hoc non procedat, si ordinatus habeat patrem divitem, cujus opibus vivere possit, ut innuit textus in cap. *Episcopus, supra de praeben.* in illis verbis; (Nisi talis ordinatus de sua, vel paterna haereditate subsidium vitae possit habere.) ibi hoc notat Decius *n. 7.* dicens idem sentire Io. de Imol. *ibidem col. 2. vers. Vltimo potes notare*: quinimo ex hoc infert Surdus *in tract. de alimentis, tit. 7. q. 37. n. 2.* ut etiam à principio clericus promoveri possit ad sacros absque patrimonio, si patrẽ
11 habeat divitem: sed haec non sunt admittenda post Concilium Tridentinum *cap. 2. q. 21.* ut plene scripsi in dict. cap. *Episcopus àn. 20. usque ad n. 30. de praben.*

12 Tertiò nota ex secunda parte textus, & rubricae, pro licentia docendi non licere aliquod pretiũ exigere contraria consuetudine non obstante ut hic, & in duobus cap. seq. & ideò hoc quasi simoniacum reputatur, ut hic in glos. *in ver. Consuetudinis*; nam strictè, & propriè sumpto vocabulo, in hoc non dicitur committi simoniam & ita potest intelligi, quod notat Vincent. *in cap seq.* & ibi etiam Innoc. *in fin.* dicens hoc non esse simoniam, sed turpe lucrum: largè tamen, & impropriè potest dici simonia, ut hic per Mar. Soc. *n. 10* & Felin. *n. 4. vers. in glos. ver. Consuetudinis* & hoc denotat dictio illa, *quasi*, posita in glos. quae regulariter est nota improprietatis, ut l. 3. § *fin. ff. de vi,*

vi, & vi armat. & notatur in cap. *2. de praben. lib. 6.*
13 Hodie tamen circa expensas à scholaribus faciendas assumptione magisterii, vel doctoratus est provisum per Concilium Viennense in Clem. *Cum sit nimis, de magistris.*

Providet hoc Capitulum circa magistrum grãmatices, secundum Io. Andr. & sequaces in summa hujus tituli, ut dixi supra in princ. De magistro autem Theologiæ statuit cap. *final. infra eod.* sed quia de utroque statuitur tam in cap. *Quia nonnullis, infra eod.* quam in Concilio Tridentino cap. *1. sess. 5,* ideò & nos de utroque agemus in prædicta Decretali *Quia nonnullis*, ubi melius cadit.

De Magistris.

Cap. Quia nonnullis.

SVMMARIVM.

1 *Magister grammatices eligi debet à Prælato, & Capitulo in qualibet Cathedrali, vel Collegiata in facultatibus sufficienti: In metropolitana verò eligi debet etiam Theologus.*

2 *Tridentinum Concilium in quo discrepet à iure communi circa electionem magistri grammatices in Metropolitanis Cathedralibus, & Collegiatis Ecclesiis, & num. seqq. usque ad n. 24.*

3 *Magister grammatices qualis eligendus.*

4 *Magister ludi literarii à communitate electus potest ab Episcopo examinari in iis duntaxat, quæ spectant ad fidem, doctrinam catholicam, & bonos mores.*

5 *Monachus, & religiosus an possit in magistrum, & n. seqq. usque ad n. 15.*

6 *Monachus non docentis, sed plangentis habet officium.*

Declaratur n. 11.

7 *Regula monachali, & ecclesiasticis officiis nemo potest simul deservire, & n. 12.*

8 *Professio dispar esse non debet in uno, & eodem officio.*

Declaratur n. 13.

9 *Monachus bonus vix bonum clericum facit, & numero 14.*

10 *Monachum scientem, & honestum satius est Cathedræ præficere, quam sæcularem clericum scientem, & inhonestum.*

15 *Magister grammatices de iure eligendus est ab Episcopo cum consensu Capituli.*

16 *Sed ex Concilio Tridentino eligi debet cum Capituli consilio, quod Episcopus tenetur petere, sed sequi non cogitur.*

17 *Magister grammatices tenetur gratis docere clericos etiam divites illius Ecclesiæ, in qua est constitutus: alios verò clericos, & scholares non tenetur docere gratis nisi sint pauperes.*

18 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

19 *Magister unus tantum, scilicet grammaticus de iure constitui debet in Cathedrali, vel Collegiata: in Metropoli autem duo, idest Theologus, & Grammaticus.*

20 *Sed ex Concilio Tridentino in qualibet ex dictis Ecclesiis constituendus est Theologus tantum, & in eius defectum Grammaticus.*

21 Saltem, *dictio est subsidiaria, & diminutiva.*

22 *Magistro grammatices de iure assignandi sunt à Capitulo reditus unius præbendæ, quos tamdiu percipiat, quamdiu perstiterit in docendo.*

23 *Et quid ex Concilio Tridentino.*

24 *Theologiæ Lector de iure eligi debet tantùm in metropolitana Ecclesia: sed ex Concilio etiam in cathedrali, & collegiata.*

25 *Lectio Sacræ Scripturæ ex Concilio Tridentino haberi debet in monasteriis monachorum, in conventibus regularium, & in publicis gymnasiis.*

26 *Lector Sacræ Scripturæ examinandus est ab Episcopo loci de vita, & moribus, & scientia; quod tamen de Lectoribus in claustris monachorum non intelligitur.*

27 *Nec de Lectoribus in conventibus regularium.*

28 *Theologi officium est Sacerdotes, & alios docere sacram Scripturam, & in his præsertim instruere, quæ ad curam pertinent animarum.*

29 *Theologalem præbendam obtinens an possit legere theologiam scholasticam.*

30 *Scriptura Sacra propriè dicitur quæ in sacris literis continetur.*

31 *Theologia scholastica est quæ legitur in libris sacrorum Scriptorum.*

32 *Theologalis præbenda an possit conferri Canonistæ.*

33 *Theologus in Metropolitana Ecclesia electus de iure non efficitur Canonicus.*

Secus ex Concilio Tridentino.

34 *Præbenda primò vacatura est post Concilium Tridentinum pro Lectore Sacræ Scripturæ ipso facto constituta intelligitur. ibidem.*

Requiritur tamen actualis Episcopi deputatio, & erectio, n. 36. & n. 37.

35 *Theologalis præbendam obtinens qualiter sit cogendus muneri suo satisfacere.*

37 *Collatio præbendæ, quæ primò post Concilium Tridentinum vacavit facta personæ minus idoneæ ad legendam Sacram Scripturam valida est si præbenda nondum fuerat deputata, & erecta in theologalem.*

38 *Theologi electio spectat ad Episcopum; præbendæ verò theologalis collatio facienda ab eo, ad quem ante Concilium Tridentinum spectabat, & n. seq.*

39 *Præbenda: quæ primò post Concilium vacavit in mensibus reservatis, non potest uniri pro lectione Sacræ Scripturæ: & idem si in dictis mensibus Cardinalis habeat indultum.*

1 QVIA NONNVLLIS. In qualibet Cathedrali Ecclesia, vel alia in facultatibus sufficienti debet à Prælato, & Capitulo unus magister eligi, cui reditus unius præbendæ debent assignari: in Metropolitana verò Ecclesia etiam eligi debet Theologus: & si ad Grammaticum, & Theologum non sufficiat, provideat ipsi Theologo de præbenda, & Grammatico faciat provideri in aliqua ecclesiarum suæ civitatis, vel diœcesis. Hoc dicit Butr. Abb. Io. de Anan. Marian. Socin. & Felin. Primò ponit statutum Concilii, quod secundò innovat, & supplet ibi Host. Providet hic Innocentius III. in Concilio generali tam circa magistrum grammatices, quàm circa Theologum, prout etiam facit Concilium Tridentinum in c. *1 sess. 5.* unde nos similiter de utroque agemus, juxta ordinem hujus litteræ, primò scilicet de Grammatico, secundò de Theologo.

Circa

Circa primum conjungendo dispositionem rextus nostri cum decreto Tridentini Concilii in d. c. 1. *vers. Ecclesia verò*. Nota primò ex hoc textu ibi, *adiiciemus*, non solùm hic roborari, & secundum Hostien. *n. 1.* innovari statutum Concilii Lateranensis sub Alexandro III. de quo in cap. *1. supra eod.* sed aliquid adijci: sic etiam Concilium Tridentinum non tantùm Summorum Pontificum, & Concilorum constitutionibus cohæret, easque amplectitur, verum etiam illis nonnulla adijcit, ut in proœm. *d. c. 1. sess. 5.*

2 Secundò nota ibi, *sed etiam in aliis*: quod non tantùm Cathedralis, sed etiam Collegiatæ Ecclesiæ debent habere magistrum grammatices: nam verbum, *aliis* exponitur, idest Conventualibus, & capitulum habentibus, secundum Host. *n. 1. in fin. in verb. In aliis*, Ioan. Andr. *eod. num. in verb. Aliis*, & Anchar. *in primo notab* & in hoc addit hæc Constitutio Lateranensi Concilio. Dum autem dixit de Cathedralibus intellige etiam Metropolitanis: nam Metropolitana Ecclesia præter Theologum debet etiam habere magistrum in grammatica facultatè, sicut quælibet Cathedralis, ut patet in textu ibi, *Metropolitana Ecclesia Theologum nihilominus habeat*; idest ultra magistrum grammatices: nec non ibi, *Quod si fortè de duobus Ecclesia metropolis gravetur, &c.* in hoc concordat Concilium Tridentinum in d. cap. *1. sess. 5.* nam qua parte disponit, ut Ecclesiæ, quæ Theologum habere non possunt, saltem habeant magistrum grammatices: verbum illud, *Ecclesia*, refertur ad Metropolitanas, Cathedrales, & Collegiatas, de quibus supra fecerat mentionem in Constitutione præbendæ theologalis.

3 Tertiò nota ibi, *idoneus*: Non quemlibet, sed idoneum tantùm constituendum esse in magistrũ grammatices, idest qui moribus primum, deinde facundiâ excellat, l. *Magistros, Cod. de profess. & medic. lib. 10* bonam enim conversationem debet habere testem doctrinæ, cap. *Valentinianus, 63. dist.* & notat glos. in cap. *Quanto in verb. Idonei, supra*
4 *eod.* Vnde & magister ludi literarii à communitate electus ex sententia Sac. Congregationis Cōcilii potest ab Episcopo examinari in iis, quæ spectant ad fidem, doctrinam Catholicam, & bonos mores.

5 Sed nunquid religiosus, & præsertim monachus possit assumi in magistrum? Host. *hic n. 3.* dispu-
6 tat quæstionem ad partes, & primò arguit ad negativam, quam monachus non docentis, sed plangentis habet officium, cap. *Monachus*, & cap. *seqq.*
7 *16. q. 1* Item quia secundum Gregorium nemo potest ecclesiasticis officiis simul, & monachali regulæ deservire, cap *Nemo, 16. q. 1.* Ergo longe mi-
8 nus monachali, & magistrali: & sicut dicitur in Concilio Hispalensi in uno, & eodem officio non debet esse dispar professio. & cohærere, & conjungi nō possunt quibus vota, & studia sunt diversa, c *Innova, 16. q. 7* non ergo clerici sæculares, & regulares quoad officium docendi videntur si-
9 mul conjungi posse, qoia secundum Augustinum bonus monachus vix bonum Clericum faciet, c. *Lege, 16. q. 1.* quod si non facit bonum clericum, ergo nec bonum magistrum: tales igitur repelli debent ab officio magistrali, quia in talibus malè cōcordaret cithara cum psalterio, arg. cap. *Diversis*, & cap. *Quod à te, de cler. coniugat.* Sed in contrarium arguit, quia secundum Hieronymum *ad Rusticum Monachum*, multo tempore debet Monachus discere, qui postea doceat, sed cavea: ne citò usurpet, & ne prius sit magister, quàm discipulus, cap. *Sic vive*, & cap *Sic clericatus, 16. q. 1.* Item sa-
10 tius est cathedræ præfuere Monachum scientem, & honestum, quàm sæcularem clericum scientem, & inhonestum, secundum Io. Chrysostom. *in cap. Multi sacerdotes, 40. distinct.* & Ambros. in cap. *Doctos* & in cap. *seqq. 11. q. 1.* maximè cum gratis doçeant, nec idonei sunt prohibendi, ut legitur, & notatur supra in cap *prox.* His in utramq; partē adductis concludit Hostien. sub distinctione: nam aut monachus ingerit se; & sic est repellendus, ut in primis concordant. aut à superiore suo mittitur, & ab illo, ad quem pertinet, licentiatur; & sic est admittendus, cap. *Moderamine*. cum cap. *seq. 16. q. 1.* & cap. *cætera, de offic. Ordinar.* dummodo tamen à scientiis prohibitis abstineat, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *Non magnopere*, & in cap. *final. Ne cler. vel Monach.* hoc etiam exposcit non solum utilitas proprii monasterii, sed etiam universalis Ecclesiæ: ad hoc cap. *Ad au-*
11 *dientiam, de cleric. non residentib.* non obstat quod Monachus non habeat officium docentis; quia hoc verum, nisi ad illud eligatur, vel assumatur.
12 Item non obstat cap. *Nemo potest, 16. q. 1.* quia licèt eodem momento non possit ecclesiasticis officiis, & monachali regulæ deservire, potest tamen hoc diversis locis, sicut & faciunt plerique sæcu-
13 lares clerici. Item non obstat Hispalense Conciliũ, quia verum est non debere sub uno, & eodem tecto sociari homines diversæ professionis, idest cōtrariæ, ut ibi: nam aliàs certum est in una, & eadem universitate esse diversorum corporum hominum genera diversa. Sed nec quoad officium magisterii sæcularium, & regularium diversa sunt studia, quia utrique student, utrique docent: nam etsi consideratur universitas studentium, diversarum scientiarum diversi sunt modi, & tamen unũ corpus constituunt, & simul cohærent, & simul
14 conjunguntur. Demum non obstat quod bonus Monachus vix faciat bonum clericum: quia etsi vix fit, tamen fit. l. *Vix certis, ff. de iudic.* cap. *2. de cognat. spiritual. lib. 6.* ita Host. cum quo concordant *hic* Io. Andr *n. 2.* Henric. Boich. *nu. 12* Butr. *n. 3.* Cardin. *eod. num.* Anchar. *n. 8.* Abb. *n. 1.* Io. de Anan *n. 2.* Marian. Socin. *n. 4.* & Felin. *n. 1.* Archid in cap. *Monachus, n. 1. 16. q. 1.* & ibi etiam Belliam. *post princip.* quod latissimè prosequitur Turrecr. in cap. *1. n. 4. eadem caus. & quæst.*

15 Quartò nota ibi, *A Prælato cum Capitulo.* Magistrum in grammatica facultate eligendum esse à Prælato cum Capitulo, ut in littera: imò ut dicit Hostien. *hic n. 7. vers. Vel dic quod verius est*, magis requiritur in tali electione consensus Capituli, quam Prælati, quia Prælatus non debet doceri, sed docere: illi verò de Capitulo sunt instituendi; unde ipsorum interest, ut eligatur talis, qui diligatur, & cujusmodus acceptabilis sit, & cum Host. transeunt Io. Andr. *n. 3* Anchar. *in secundo notab.* referentes illud Quintiliani *lib. 2. de orator. institut.* ut Præceptoris est officium docere, ita discipulorum præbere se dociles: scientia enim convalescere nequit, nisi sociata fuerit tradentis, accipi-
16 entisque concordia: sed nihilominus Concilium Tridentinum in dicto cap *1. sess. 5 vers. Ecclesia verò*, in electione magistri grammatices non exigit Capituli consensum, sed consiliũ, ut patet ibi,

ibi, *Ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum.* Quo
gr ut Episcopus teneatur consilium petere, sed, se-
qui non adstringatur, cap. *Cum olim de arbitr.*
cap. *1. de Capell. Monach.* gloss. in cap. *Cum veteri in*
verb. Expectatum, de election. Doct. in cap. *Quanto,*
de his quæ fiunt à Prælat. & in terminis *d. cap. 1. sess.*
5. aliàs censuit Sac. Congregatio ejusdem Con-
cilii Inrerpres.
17 Quinrò nota ibi, *clericos ecclesiarum ipsarum;*
magistrum grammatices tenere gratis docere cle-
ricos illius ecclesiæ in qua est constitutus magi-
ster, etiamsi divites sint; quia cum illorum ratio-
ne habeat reditus præbendæ, Iurisconsentaneum
est, ut aliam mercedem ab eis non accipiat; alios
verò clericos, & scholares, quia illorum ratione
non babet præbendam, non tenetur gratis doce-
re, nisi sint pauperes, ut notatur in cap. *1. supra*
eodem Innocen. *in verb. Eiusdem,* Hostien. *num. 1.*
Ioan. Andr. *num. 2. in eodem verb.* & Butr. *in 2. not.*
18 & idem Innocent. *hic in princip.* Sed Concilium
Tridenrinum *in d. cap. 1. sess. 5.* non restringit se ad
clericos ecclesiarum, in quibus magister consti-
tuitur, sed simpliciter, & indistinctè dicit (qui cle-
ricos, aliosqoe scholares pauperes grammaticam
gratis doceat) ergo simpliciter, & indistinctè de
omnibus clericis videtur intelligendum arg. cap.
Relatum, il secondo, §. 1. sup. de testam. cap. *Quia*
circa, de privileg. l. *1. §. Generaliter, ff. de legat. præ-*
stan. l. *De pretio, ff. de publican. in rem action.* Nisi
dixeris Concilium distingui per Canones anti-
quos, à quibus recipit interpretationem passi-
vam, l. *2. C. de noxalib.* & ferè in his terminis no-
tat Hostien. *hic n. 7. in verb. Et alios.* Sed nihil firmo,
quia non reperio decisum.
19 Sextò nota ibi, *metropolis ecclesia:* & accuratè
observa differenriam inter Cathedrales, vel Col-
legiatas, & merropoliranas ecclesias: nam in Ca-
thedralibus, & Collegiatis constituendos est unus
tantum magister, scilicet grammatices: In me-
tropolitana verò constituendi sunt duo magistri,
unus scilicet in Theologia, alius in Grammatica
facultate, & cuilibet ipsorum assignandi sunt à
Capitulo proventus unius præbendę, ut in littera,
20 & notant omnes in summario textus. Verum
Tridentina synodus in *d. cap. 1. sess. 5.* in qualibet
ecclesia seo metropolitana, seu Cathedrali, seo
Collegiata non mandar constitui nisi Theolo-
gum cum assignatione præbendæ proximè vaca-
turæ: quod si illarum proventus tenues fuerint,
vel tam exigua sit clerici, & populi multitudo, ut
Theologi electio in eis commodè haberi non pos-
sit; tunc mandat ut saltem magistrum habeat,
qui clericos aliosque scholares pauperes gram-
21 maticam gratis doceat. Atque ita Concilium non
mandat constitui Grammaticum nisi in defectum
Theologi, & in subsidium, cum dictio illa, *saltem,*
sit subsidiaria, & diminutiva, c. *Statutum, §. Cum*
verò, & ibi bona glos. *in verb. Saltem, de rescript.*
lib. 6. l. *1. C. de emendat. propin.* Bart. in l. *1. num. 5.*
ff. de iure Codicill. Paul. de Castro *cons. 79. Pro ple-*
niori, num. 7. lib. 1. Discrepat igitur Concilium à
jure communi in duobus quantum ad hoc. Primò
quia de jure in Cathedrali, vel Collegiata con-
stituendus est Grammaticus: ex Concilio consti-
tuendus est Theologus. Secundò quia de jure in
metropoli constituendi sunr duo magistri, scili-
cer Theologus: & in subsidium Grammaticus.
Fateor tamen Concilium non improbare, quin
potiùs velle, ut quæcumq; aliæ lectiones, vel con-
suetudine, vel quavis alia ratione jam constitutæ
proprer id minimè prætermittantur, ut patet in
eodem c. *1. vers. Ita tamen.*
22 Septimò nota ibi, *Unius præbendæ proventus,* Ma-
gistro grammatices esse assignandos à Capitulo
proventus unius præbendæ, quos tandiu perci-
piat, quandiu perstiterit in docendo. Quod si
provenrus hujusmodi non satisfacianr Metropo-
litanus in alia ecclesia suæ civitatis, sive diœcesis,
quæ sufficere valear, faciat provideri, ut in text.
23 Concilium verò; in *d. c. 1. sess. 5. vers. Ecclesia verò,*
nullam mentionem facit de præbenda, sed man-
dat, ut magistro grammatices, vel alicujus sim-
plicis beneficii fructus, quos tandiu percipiat,
quandiù in docendo perstiterit, assignentur, vel
ex Capitulari, vel Episcopali mensâ condigna a-
liqua merces persolvatur, vel aliàs Episcopus ip-
se aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ, & diœcesi
accommodam Hæc circa primum scilicet magi-
strum grammatices.
24 Circa secundum, scilicet Theologum simili-
ter conjungendo hunc tex. cum decreto Concilii
in d. *cap. 1. vers. In ecclesiis, sess. 5.* Nota primò in vers.
Sanè metropolis. Theologum de jure esse eligen-
dum in metropolitana ecclesia dumtaxar; sed ex
Concillo eligi debet non solum in ecclesiis me-
tropolitanis, sed etiam in cathedralibus, si civitas
sit insignis, vel populosa, & in collegiatis existen-
tibus in aliquo insigni oppido etiam nullius diœ-
cesis; & ita extenditur dispositio hujus textus à
metropolitanis ad cathedrales, & collegiatas ec-
25 clesias, ut præfertur qualificatas. Præterea addit
Concilium in *d. cap. 1 sess 5.* ut in monasteriis quo-
que Monachorum, ubi commodè fieri queat, le-
ctio sacræ Scripturæ habeatur. Quia in re si Abba-
tes negligentes fuerinr, Episcopi locorum in hoc
ut Sedis Apostolicæ Delegati eos ad id opportunis
remediis compellant; & eandem lectionem haberi
præcipit in convenribus regularium, ubi studia
commodè vigere possunt, & in gymnasiis publi-
26 cis; statuitque neminem ad hujusmodi electionis
officium tàm publicè, quàm privatim admittendũ
esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus,
& scientia examinatus, & approbatus non fuerit;
quod tamen de lectoribus in claustris Monacho-
27 rum non intelligitur, uribi: Et cum sanctæ me-
moriæ Cardinalis Borromæus petiisset declarari,
an admirtendi ad officium legendi sacram Scrip-
turam in coventibus regularium, non tamen in
claustri Monachorum, examinandi, & approban-
di sinr ab Episcopo loci de vita, moribus, & sci-
entia *ex sess. 5. cap. 1.* S. Congregatio Consilii cen-
suit non esse.
28 Secundò nota ibi, *In sacra pagina doceat:* offi-
cium Theologi ut supra electi esse Sacerdotes, &
alios docere in sacra pagina, & in his præsertim
instituere, quæ ad curam animarum spectare no-
scuntur: ex Concilio Tridentino *d. cap. 1. sess. 5.*
Lectoris sacræ Theologiæ munus est sacram Scri-
pturam exponere, & interpretari.
29 Sed supplicante Capitulo Collegiatæ Hispalen.
ut obtinenti præbendam Theologalem, qui sine
fructu sacram Scripturam priùs legebat, cui nemo
ibidem incumbit, licerer prosequi lectionẽ Theo-
logiæ scholasticæ, quàm inceperat cum magna
30 utilitate. Die 23. Februarii 1576. Congregatio
generalis cõsideravit, Primò quod propriè loquẽ-
do

do sacra Scriptura dicitur quæ in sacris litteris
31 continentur, Biblia, Evangelium, Epistolæ Pauli, &c. Theologia verò illa scholastica, quæ in libris sacrorum Scriptorũ legitur, Augustini, Hieronymi, Thomæ, Cajetani, &c. Concilium autem *c. 1. sess. 5* Licèt in principio videatur respicere ad sacram Scripturam tantùm, tamen indifferenter postea in subsequentibus modo Theologiam, modo sacram Scripturam nuncupat. Et propterea cùm Concilium de utraque expresserit, de utraq; erit intelligendum, sicut alteram legere sufficiat, vel sacram Scripturã, vel Theologiam scholasticam. Quod etiam sensisse videtur Concilium Lateranense, ad quod Concilium Trident respicit, cap. *Quia nonnulli, de Magistris*, ibi (Qui Sacerdotes, & alios in sacra pagina doceat, & in his præsertim informet, quæ ad curam animarum spectare noscuntur: & sic in Theologia scholastica) Fuerunt tamen ex Cardinalibus qui dicerẽt: quando leget Theologiam scholasticam, puta de usuris, sumat initium à verbis sacræ Scripturæ puta *mutuum dantes, nihil inde sperantes*; & sic semper præmittat aliquem locum sacræ Scripturæ, & deinde descendat ad scholasticam occasione illius interpretationis. Sed hoc consilii est, non necessitatis: præsertim cùm in discursu scholasticæ necesse sit citare locos sacræ Scripturæ. Citatus etiã fuit Rebuff. *rubr. de collat. in ver. Legere.*

Verùm cùm Episcopus Cremonen. non reperiret Theologum idoneum in civitate sæcularem,
32 contulit primam præbendam post Concilium vacantem Vicario Canonistæ: Dubitavit an id fieri licuerit. Nihil reperio decisum à Sac. Congregatione, sed notavit Cardinalis Alciatus non potuisse Episcopum hoc facere, quia Concilium primò vacaturam vult pro Theologo; Nec potuit Episcopus derogare, & quod provisus non facit fructus suos, quia sine titulo Episcopum autem indigere absolutione Papali propter pœnas, in quas incurrit comminatas in Bulla Pii IV. contra non observantes Concilium; & ideò hæc esse referenda Sanctissimo. qui Episcopũ absolvit signo Crucis, & provisus pariter fuit absolutus oretenus tantùm, & dixit quod in posterum cùm vacatio contingit non in mense Apostolico, conferat omnino Theologo. Reperi etiam adnotatam resolutionem missam à Cardinali sancti Sixti, sed non authenticam his verbis: (Concilium Tridentinum loquens de præbendis Theologalibus non habet locum in Canonicalibus, cùm non sit eadem ratio: etsi non invenitur Theologus facta diligentia non solum in loco, sed etiam extra, poterit non solum Canonistæ assignari, sed cuilibet; sed non propterea occurrente vacatione debuit omitti, quin de novo fiat diligentia de reperiendo Theologum.

33 Tertiò nota in verf. *Assignetur.* Theologo ut præfertur electo assignandos esse proventus unius præbendæ, itaut per hoc non efficiatur Canonicus, sed tandiu reditus ipsos percipiat, quandiu perstiterit in docendo, ut dicitur in textu. Contra ve-
34 rò Concilium Trident. in *d. c. 1. sess. 5. verf. in ecclesiis*, statuit ut præbenda quomodocomque præterquam ex causa resignationis primò vacatura ad usum lectoris Sac. Theologiæ ipso facto perpetuò constituta, & deputata intelligatur; & ita ex Concilio sac. Scripturæ Lector post vacationem præbendæ habet eam perpetuò intitulatã, & Canonicus efficitur, & sic muneri suo satisfaciat puniri potest etiam privatione ipsius præbendæ, ut in subjecta declaratione.

35 Cùm in Ecclesia Majoricen. quidam præbendã Theologalem obtinuisset, nec legere ullo modo vellet, Episcopus consuluit sacram Congregationem quid sibi esset agendum. Sacra Congregatio censuit posse cogi comminationibus pœnarum, sequestratione fructuum, assignatione portionis de eisdem fructibus alteri, qui ipsius loco legat; Demum crescente contumacia ad alias pœnas etiã privationis deveniendum factaque privatione ad corroborandum Concilii decretum Episcopum declarare debere talem præbendam, & canonicatum affectum fuisse, & esse ex Concilio pro sacræ Scripturæ Lectore: tum deligat personam idoneã, quæ id muneris per se ipsam exequi valeat, & illi per ordinarium collatorem hujusmodi præbenda conferatur.

36 Cæterum adverte, quia etsi Concilium dicat *præbenda primo vacatura pro Lectore sacræ Scripturæ ipso facto constituta, & deputata intelligatur*: nihilominus ad id requiritur actualis Episcopi deputatio, & erectio, ut sæpius fuit resolutum, & in
37 specie orta dubitatione, an si præbenda, quæ primo post confirmatum Concilium vacavit, & ipso facto eiusdem Concilii decreto *sess. 5. c. 1. verf. In ecclesiis autem*: pro lectore sacræ Scripturæ perpetuò constituta, & deputata, intelligitur, collata fuerit inhabili ad id munus per se explicandum collatio valida sit: & quatenus valida existat, an ejusmodi præbendam obtinens cogi possit ad solvendum competens stipendium alieui idoneo ab Ordinario loci eligendo, qui loco sui sacram Scripturam interpretetur. Die 26. Aprilis 1582. in Congregatione generali proposito, & in utramque partem maturè perpenso, & discusso dubio, quatuor ex Cardinalibus censuerunt collationem invalidam esse, quippe factam contra formam legis Reliqui tres steterunt pro validitate, cùm dicerent ex Concilio illam collationem nullam, & invalidam intelligi, quæ inhabili facta sit eius præbendæ, quæ actu in Theologalem deputata, & erecta reperitur: Omnes tamen decisionem rejecerunt ad Sanctissimum, qui postridie ejus diei in Consistorio audita relatione Congregationis, seoriens decretum Concilii in verf. *In ecclesiis autem esse conditionatum*, & requiri declarationem. & actualem deputationem, respondit valere collationem præbendæ, quæ primò post Concilium vacavit, factam personæ minus idoneæ ad sacram Scripturam per seipsum interpretandam, si nondum illa præbenda actu fuerat deputata, & erecta in Theologalem. Postea in una Majoricen. & aliis sæpiùs est responsum ad erectionem præbendæ Theologalis requiri actualem deputationem.

38 Sed dubitatur an in eo canonicatu, & præbenda, quæ secundum Tridentinum Concilium assignatur Lectori sacræ scripturæ, remaneat Episcopo provisio, qui prius sibi in eodem canonicatu competebat, servatã tamen formã dicti decreti, itaut Capitulum non possit se intromittere in provisione dicti canonicatus, sicut prius se non intromittebat: Congregatio privata rejecit ad generalem, tum quia prius de eodem negocio in una Bergomen Congregatio generalis non omnino decrevit, sed inclinavit contra Capitulum: tum quia

quia verba illa concil. de consilio Capituli videntur referri tantùm ad proxima, nempe quando agitur, vel de assignatione, vel contributione, vel de magistro; tunc enim de consilio Capituli, quia agitur de contributione, tum quia præbenda ipso jure applicatur à Concilio pro præbenda Theologali, quo casu videtur Concilium reliquisse collationem in terminis, in quibus erat præbenda ante Concilium, & sic soli Episcopo. Adjuvat, quia supra cum de substituto idoneo agitur, soli Episcopo datur electio. Adjuvat, & exemplum Pœnitentiarii *sess. 24. cap 8*, quamquam illud alijs verbis sit conceptum ibi, *ab Episcopo instituatur*; & cum pro Episcopo stet regula, & stet jus vetus, posset ad Summum pro honore Capituli addi, de consilio Capituli, quod non tenetur sequi. Sed tamen *die 14. Maij 1576*. Congregatio generalis censuit quicquid alias dictum fuerit in Bergomen. Concilium reliquisse in terminis juris, qui ante Concilium erant, à quo fieret collatio præbendæ Theologalis; & ideo si præbenda ante Concilium ad Episcopi collationem spectabat, non etiam
39 pertinere absque consilio Capituli. Secunda Augusti die 1576. cum iterum hac de re actum fuisset, relatis tribus allegationibus Capituli, censuit persistendum in decretis; & subinde in una Bergomen. cum fuerit dubitatum ad quem spectaret electio Theologi, & collatio præbendæ Theologalis, & an posset uniri quoties vacaret in mensibus reservatis, præsertim si in illis aliquis ex Cardinalibus habeat indultum; Sacra Congregatio *die 1 Decemb. 1580*. censuit electionem Theologi spectarare ad Episcopum, collationem verò præbendæ faciendam ab eo, ad quem antea spectabat. Præbendam verò vacantem in Mensibus reservatis Sedi Apostolicæ non posse uniri pro dicta lectione; Idemque si in dictis mensibus Cardinalis habeat indultum.

DE MAGISTRIS.

Cap. Super Specula.

SVMMARIVM.

1 *Prælati, & Capitula ad studia Theologiæ scholares dociles transmittere tenentur.*

2 *Magistri quamdiu publicè in scholis Theologiam, vel ius canonicum docuerint, & scholares per quinquennium gaudent fructibus beneficiorum suorum amissis distributionibus quotidianis, & n. 4. & n. 11.*

Et quid si fructus omnes distributionibus constent, num. 3.

Et quid si præbenda sit in cathedrali civitatis, ubi lectoris munere funguntur, n. 5

6 *Lectores Theologiæ ut gaudeat privilegio percipiendi fructus præbendarum suarum in absentia an debeant esse stipendiati, & ex numero abstinentium Cathedras, & n. seqq. usque ad n. 10.*

7 *Lectores sacræ Theologiæ, & scholares promovent utilitatem universalis Ecclesiæ.*

8 *Stipendium ex publico quo iure lectoribus assignandum.*

9 *Lectores ut ut gaudeant privilegio lectoribus concesso satis est, ut legant in civitate Regia, vel privilegio ...*

Prolp Fagn. in 1. p. 5. lib. Decretal.

giata, vel longissima possessione super hoc munita.

10 *Facultas, quam à iure habent Episcopi dispensandi cum illis, qui parochiales obtinent, ut litterarum studio ad septennium insistant, & interea promoveri non teneantur nisi ad subdiaconatum an sit sublata à Concilio Tridentino, & n seqq. usque in finem.*

12 *Ecclesia ad sui regimen indiget viris litteratis, & non parcis, vel asinis ferratis.*

13 *Doctoratus in iure canonico in quinque annis si velit in alia facultate studere, ad residentiam revocari non potest.*

14 *Iustius iustior, & perfectius perfectior fieri potest.*

15 *Congregatio Concilij non consuevit concedere ut parochi studiorum causa abesse possint nisi perrarò, & magna cum circumspectione.*

16 *Parochi ut de licentia Episcopi abesse possunt à parochiali studiorum causa novem requisita hic relata debent concurrere, & n. seq.*

17 *Prælati inferiores dispensare non possint cum Parochis, ut studiorum causa abesse possint.*

1 SUPER SPECULA. Prælati & Capitula ad studia Theologiæ scholares dociles transmittere tenentur, qui in absentia reditus præbendarum, & beneficiorum per quinquennium integraliter percipient, & si proprij reditus ad sustentationem studii eis nõ sufficiunt, debet Prælatus cum Capitulo eis providere: Magistri verò donec docuerint, integrè percipient fructus beneficiorum suorum. Hoc dicit secundum Antonium de Butr. Abb. Joann. de Anan. Marian. Socin. & Felin, & sunt tres partes. Prima statutum Concilij corroborat. Secunda providet super magistrorum raritate, ibi, *Statuentes*. Tertia magistris, & scholaribus providet de reditibus in absentia percipiendis, ibi, *docentes*. Prima & secunda pars non servatur, & ita nullus est fructus huius statuti, & aliorum, ut dicit glos. 1. *hic* & frustra membranas occupat secundum Host. *n. 2.*
2 & Butr. *nu 9. vers. Dicit glos.* Sed quoad tertiam partem hæc decretalis innovata est à Concilio Tridentino *sess. 5 cap 1. in fin.* Itaque magistri quamdiu publicè in scholis sacram Theologiam docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis eidē studio operam navaverint per quinquennium fructibus præbendarum, & beneficiorum suorū in absentia plenè gaudent, & fruuntur, ut hic in littera, & in *d. cap. 1.* Distributionibus quotidianis dumtaxat amissis, ut est casus in cap. *Licet, supra de preben.* & hic notat glos. *in verb. Integrè*: quæ communi-
3 ter approbatur. Hoc tamen intelligas si fructus præbendæ à quotidianis distributionibus sint sejuncti; secus verò si universi fructus hujusmodi distributionibus constent, quæ tunc lectores, & studentes lucrantur duas tertias illarum partes omissa alia tertia quæ inservientibus accrescit, ut ex sententia sacræ Congregationis Concilii scripsi in prædicta Decretali, *Licet, nu. 97.* & latiùs *nu. 124.* & *seqq.* & *nu. 129.* Et quod dictum est de ma-
4 gistris, & studentibus juris canonici, quia tale studium cedit in utilitatem universalis Ecclesiæ, cap. *Cum ex eo, de elect. lib. 6.* secundum opinionem Archidiaconi in cap. *2. num 1. ad fin. vers. Tales habita licentia, de privil. lib. 6.* Quam hic sequuntur Abb. *num. 6. vers. Sed contrarium*, Marian Socin. *num. 30.* & pluribus confirmat Felin *num. 2.*

I quam

quam etiam sæpius probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretem. Quinimo aliàs censuit docentes jus canonicum in publica universitate gaudere, & potiri privilegio de percipiendis in absentia suarum præbendatum fructibus, quamvis præbendæ, quas obtinent, sitæ sint in cathedralibus eiusdem Civitatis, in qua publici Lectoris munere funguntur: quid autem in jure civili, dixi in cap. *Super specula, supra ne cleric. vel monach* & vide glos in d. c *Cum ex eo, in verb. Litterarum, de elect. lib.* 6. & Archid. *loco citato.*

6 QUÆRO, An Canonicus Cathedralis publicè in aliqua academia docens S. Theologiam, si nullum sit ei stipendium à publico constitutum, neq; sit ex numero eorum, qui cathedras habent, sed facultatem à Rectore, vel alijs, ad quos spectat, obtinuerit, gaudeat privilegio à jure concesso, ut fructus canonicatus in absentia percipiat, juxta hoc cap quod Concilium Tridentinum in d. *c.* 1. *sess* 5. salvum esse voluit.

Hoc dubium habet duas partes. Prima est, an ad gaudēdum privilegium oporteat lectorem esse stipendiatum. Secunda, an oporteat eum esse de numero eorum, qui habent cathedras. Quoad
7 primam partem videtur respondendum nihil referre ad gaudenddum privilegio, ut quis sit stipendiatus, necne. Primò quia ratio, ob quam à jure concessum est lectoribus, & scholaribus privilegium percipiendi fructus beneficij in absentia, est, quia promovent utilitatem nedum Ecclesiæ particularis, sed etiam universalis, quoad sui regimen juris literatis indiget, ut patet in textu ibi: *Qui cum docti fuerint in Dei Ecclesia, velut splendor fulgeant firmamenti, ex quibus postmodum copia possit haberi Doctorum, qui velut stella in perpetuas æternitates mansuri, ad iustitiam valeant plurimos erudire.* & in fine ibi; *Cum denario fraudari non debeant in vinea Domini operantes*, & in cap. *Super specula, vers. Quia verò, Theologia studium cupimus ampliari*, &c. *supra ne cler. vel monach* & *hic* notat Abb. *n.* 6. & Jo. de Anan. *n* 2. hæc autem ratio militat in lectore non stipendiato, non minus, imò magis, quàm in stipendiato: ideoq; privilegium in utroque debet habere locum, l. *Illud, ff. ad l. Aquil.* cap. *Tua, de consanguin. & affin.*

Secundò, quia Lectoribus non mandant Canones assignari stipendium, sed præberi competens aliquod beneficium, ut in c. 1. *supra eod.* vel proventus alicuius præbendæ, ut supra in c. *Quia nonnulli*: stipendium autem ex publico fui postea introductum, ut per Abb. in d. c. *Quia nonnulli, n.* 3. *prope finem.*

Tertiò, hoc clarè colligitur ex dictis Doctorum, præsertim Antonij de Butrio, Abb. & Jo. de Anan. in d. c. *Quia nonnulli*, qui clarè supponunt dari etiam Lectores non stipendiatos, & eos potiri omnibus privilegiis, quæ Lectoribus concessa reperiuntur.

Quoad secundam partem dubij, an pro huiusmodi privilegijs oporteat Lectorem esse de numero obtinentium cathedras, similiter videtur respondendum non oportere.

Primò, quia jura nō requirunt ad gaudendum
9 privilegio Lectoribus cōcesso, ut sint ex numero obtinentium cathedras, sed tantùm ut legant in civitate regia, vel privilegiata, vel longissima possessione super hoc munita, Alber. *in* 1. *Constitutione Digestorum*. §. *Hæc autem*, & in l. *Sed & reprobari*, §. *de Philosophis*, *ff. de excusat. tutor* Accedit quod causa privilegij militat etiam in bis, qui non sunt de numero obtinentium cathedras: nam & ipsi in vinea Domini operantur juxta textum hic: ergo etiam in eius privilegium debet habere locum. Quinimo id confirmant verba c. 1. *supra eodem*, ubi agendo de Lectoribus habentibus hoc privilegium cavetur expresè neminem esse interdicendum quominus legat, si tamen fuerit idoneus; & ita numerus non præfinitur, sed quilibet idoneus est admittendus, & privilegio gaudet.

An autem requiratur licentia ad hoc, ut docentes, vel studentes in Theologia percipiant in absentia fructus præbendarum suarum, dixi in c. *Relatum, num.* 18. *& seqq. de cleric. non resistentib.* & an absentes absque hujusmodi licentia cogi possint ad residentiam redire, etsi universitas sit privilegiata, dixi in cap. *Cum ad hoc, eod. tit. à n.* 2. *usque in finem*, ubi habes plura circa intellectum huius Decretalis.

10 Ulterius QUÆRO, Posita constitutione Bonifacij VIII. quæ incipit *Cum ex eo*: item positis decretis Concilij Tridentini *c.* 1 *sess.* 5. *c.* 11 *sess.* 7. *c.* 1. *sess.* 23. & *c.* 18. *sess.* 24. An Episcopi dispensare possint cum ijs, qui parochiales Ecclesias obtinent, ut literarum studio ad septennium insistant, atq; interea promoveri minimè teneantur nisi ad ordinem Subdiaconatus.

11 Videtur respondendum posse: nam decretum *cap.* 1. *sess.* 5. non modo non tollit facultatem Episcopis attributam ex d. Constitutione Bonifacij VIII. relata in c. *Cum ex eo, de elect. lib.* 6 sed imo illam expresè præservat bis verbis: (Docentes verò ipsam sacram scripturā, dum publicè in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis student, privilegijs omnibus de perceptione fructuum præbendarum, & beneficiorum suorū in absentia à jure communi concessis plenè gaudeant, & fruantur.) Similiter decretum *cap.* 11. *sess.* 7. præservat facultates de non promovēdo in casibus à jure communi expressis; & eodem modo decretum *cap.* 2. *sess.* 6. præservat legitimas facultates temporales non residendi etiam in parochialibus ecclesijs per hæc verba, (Indulgentiis verò, & dispensationibus temporalibus ex veris, & rationabilibus causis tantùm concessis & cum Ordinario legitimè probandis in suo robore permansuris: quibus casibus nihilominus officium sit Episcoporum, &c. providere, & per deputationem idoneorum Vicariorum, &c. cura animatum nullatenus negligatur.)

Decretum verò *cap.* 1 *sess.* 23. & si præcipiat parochialium Rectoribus, ut jugiter resideant, tamen declarat eos posse legitimè abesse, cum christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, evidens Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas aliquos abesse postulant, & infra statuit, ut quandocumque eos causa prius per Episcopum cognita, & probata abesse contigerit, Vicariū idoneum ab ipso Ordinario approbandum cum debita mercedis assignatione relinquant, utque licentiam in scriptis gratisque concedendam ultra bimestre tempus nisi ex gravi causa non obineant. Præservat ergo hoc loco Concil. facultatem, quam habent Episcopi concedendi licentiam abscedendi ex gravi causa, aut ob Ecclesiæ, vel reipubliæ uti-

Ita-

12 litatem. Ad hanc verò utilitatem congruè referri posse absentiam studiorum causa satis colligitur ex eadem et Constitutione Bonifacij ibi. (Legendi, & proficiendi opportunitas sit sublata in grande Ecclesiæ universalis, quæ ad suum regimen viris literatis permaximè noscitur indigere, dispendium, & jacturam.) & infra ibi (ut fructum in Dei Ecclesia suo tempore afferre valeant opportunum) unde Jo. Monic. *ibid. n. 1.* dicit (Cum indigentiæ Ecclesiæ sit subveniendum, ipsa est personis litteratis implenda, non nepotulis, nec asinis deferratis.) Item Anchar. & Gemin. *in 2. notab* dicunt (Nota quia Ecclesia Dei summè indiget viris literatis, non porcis, vel asinis ferratis, & ob eorum carentiam dicitur sustinere jacturam,) ut in d. c. *Cum ex eo.* Ideo statuitur ablentes studiorū causa percipere fructus beneficiorum suorum, quia denario fraudari non debent in vinea Domini operantes, ut hic dicitur in fine.

Itaque difficultas videtur restringi ad decretum *cap. 18. sess.* 24 quo præscribitur forma examinis per concursum in collatione parochialium Ecclesiarum: nam cum privilegium d. cap. *Cum ex eo,* concessum fuerit ob eam causam, ut Parochi in litteris proficiant, & magis idonei efficiantur ad curam animarum administrandam: utique hæc causa videtur jam cessare in his, qui parochiales per concursum sunt assequuti: censentur enim magis idonei, cùm illis, & non aliis parochiales ecclesiæ conferri possint, ac debeant ex decreto d. c. 18 & ex Constitutione 33. Pij V. *In conferendis*; cessante igitur causa privilegij, cessat privilegium, *l. Titia Seia, §. Usura. ff. de leg. 2.* Anchar. in d. cap. *Cum ex eo, n. 6 de elect. lib. 6.*

Sed tamen veriùs videtur facultatem d. c. *Cum ex eo,* non esse sublatam decreto d. c. 18. duobus fundamentis. Primum, quia decreta Concilij debent quantum fieri potest invicem conciliari, ne contraria, & pugnantia videantur, ad *cap. Cum expediat, de elect. lib.* 6 unde non est dicendum, ut Concilium decreto *d. c. 18.* voluerit esse sublata privilegia d. c. *Cum ex eo*; quæ prius expressè proservaverat decreto *c. 1. sess. 5. c. 11. sess. 7 c. 2. sess. 6.* & *c. 1 sess. 23.*

Secundum fundamentum est, quia Constitutio c. *Cum ex eo* non solùm emanavit in favorem scholarium, sed etiam Lectorum, & docentium in publicis universitatibus: certum est autem privilegium Lectorum non esse sublatum per decretum d. c 18 sed potius confirmatum: nam si parochi electi in concursu sunt magis idonei, ergo maiorem fructum afferre possunt in legendo, quàm si essent simpliciter idonei, atque ita per concursum non cessat; imo magis viget causa finalis d. Constitutionis Bonifacii quoad Lectores. Ideo cum parochus Valentinus legens in publica universitate Valentiæ sacram scripturam, quæsiverit an suæ parochialis fructus in absentia percipere possit: Sacra Congregatio Concilii censuit posse, ita tamen ut cura animarum per seipsum exercenda nihil detrimenti patiatur: unde sequitur, ut quemadmodum Concilium quoad Lectores non sustulit dispositionem d. cap. *Cum ex eo*; ita nec quoad scholares, qui eodem jore cum Lectoribus censentur, suntque hac in parte æqualiter privilegia-

13 ti, arg. c. *Translato, de Constit. cum similibus*: & quamvis digniores inter probatos ab examinatoribus judicati fuerint, adhuc tamen perfectiores,

Prosp. Fagn, in 1. part. 5. lib. Decretal.

& Ecclesiæ utiliores effici possunt; pro quo adducitur singularis doctrina Anch. in d. c. *Cum ex eo, sub n. 7.* ubi quærit, An sit justa causa revocandi ad residentiam eum, qui in quinque annis est doctoratus in jure canonico, & non vult ad Ecclesiam redire, sed in alia facultate studere: & resolvit determinatum fuisse non esse hanc justam causam revocandi eum ad residentiam, quia, inquit, justus justior, & perfectus perfectior fieri potest, cap. *Quantumlibet in fine. 47. dist.* & quod dixit Augustinus in cap. *Si habet, vers. En adsum, 24. q. 3.* & jurisconsultus in l. *Apud Iulianum, §. 3. ff. de fideicommiss. libertat.* crediderim tamen longè majore cautela utendum esse cum provisis per concursum, quibus nonnisi per raro, & ad breve tempus concedenda esset studendi facultas. Locorum etiam, & personarum ratio habenda esset, prout observat S. Congregatio Concilii: & in specie cum Stanislaus Clericus Uratislavien. diœcesis ex nobili genere procreatus, qui parochialem ecclesiam in diœcesi Gnesnen. sitam obtinebat, petiisset ut sibi liceret per triennium in publica universitate vacare studio sacrorum Canonum, fructusque parochialis interea percipere, *die 16 Iunij 1605.* Sacra Congregatio tametsi non consuevetit concedere ut parochi à parochiali abesse possint studiorum causa; tamen quia Sacri Canones id privilegium tribuunt, & Concilium illud non revocat, sed præservat *c. 1. sess. 5.* censuit gratiam petitam juveni optimæ spei concedendam, ut rem Christianam Sacrorum Canonum scientia instructus in illis partibus promovere possit.

16 Quod autem pertinet ad d. Constitutionem Bonifacij, quamvis videatur valde inconveniens, ut parochi sola studiorum causa per septennium absint ab Ecclesia, advertendum est tamen eam constitutionem recipere declarationes, ac moderationes infrascriptas, quibus facilitas indulgentiæ plurimum temperatur.

Primò enim refertur ad personas habiles tantùm, ut ibi tradit glos. *in verb. Litterarum,* ubi admonet Episcopus ut caveant, ne dispensent cum his, qui dociles non sunt, & Jo. Monach. *num. 1. in verb. Opportunum* dicit hanc dispensationem esse faciendam cum humilibus, & studere desiderantibus, ne alioquin sit dissipatio.

17 Secundò restringitur ad solos Episcopos, & illorum superiores, unde excluduntur inferiores Prælati, ut tradit glos. *illic in ver. Episcopi,* Archid. *in ver. Superiores,* Anch. *n. 6.* & alij communiter.

Tertiò, procedit Constitutio dummodo facultas studendi non petatur in fraudem, secundū Archid *ibi in verb. Liberè,* & in verb. *Insistentes,* ubi ait mentem ejus literæ veritatem requirere, non simulatam fraudem.

Quartò, habet locum in his, qui student in universitate generali, non in castris, aut villis, *c. Tuæ, de cler. non resident.* glos. in d. cap. *Cum ex eo. in verb. Litterarum,* & alias censuit Sacra Congregatio Concilii.

Quintò, hæc dispensatio fieri debet infra annū, in quo provisus fieri debet, non autem post, secundum Anch. *ibi n. 1 in 3. notab.*

Sextò, Constitutio ita intelligitur, ut non imponat necessitatem dispensandi, sed hoc pendeat à recto judicio Præsidentis, secundum Archid. *ibi post princip. in verb. Liberè, vers. Et nota quod hæc litera,* qui tamen subdit: (Potest tamen dici, quod

I 2 esse

ubi esset persona, quæ evidenter appareat apta ad studium, Episcopus cum tali debet dispensare ex causa in hac constitutione expressa: quod si Episcopus noluerit sine causa, forte talis, qui petit dispensationem, poterit quoad hoc superioris officium implorare, arg. c. *Nullus, de iure patr.* & absolutè superiorem adiri posse si Episcopus sine causa nolit concedere, censent ibi Gemin. *vers. Sed quæro*, & Anch. *sub nu* 7.

Et quamvis ex textu nostro studentibus in Theologia non concedatur nisi quinquennium, sicut etiam studentibus in jure civili, ut in procem. Digestorum, dicit tamen Jo. de Imol & post eum Gemin. in d. c. *Cum ex eo, in glos in verb. Septennium*, istud fuisse verum in tempore antiquo quando non erant tot glos & dicta Doctorum; sed hodie est secus, & ideo jura dant septem, vel octo annos.

Septimò, etsi Constitutio loquatur de septennio, hoc tamen tempus breviari potest, licèt non prorogari; unde glos. *in verb. Septennium* (Commendabile est, inquit, non à principio totum dare septennium, ut experiatur si proficiant, & tunc detur ulteriùs tempus, aliàs denegetur) & Archid. *post princip. in verb. Septennium* (Hujus litteræ, inquit, sensus est, quod Episcopi dispensare non possunt ultra hoc tempus, sed citra, secundum quod Ecclesijs, non personis viderint expedire.)

Octavò, septennio durante debent Episcopi providere, ut per idoneos, Vicarios ab ipsis deputandos cum congrua fructuum Ecclesiæ assignatione cura animarum laudabiliter exerceatur, ut illic disertis verbis statuitur in §. *Porro*.

Ac denique omissis aliis, Constitutio Bonifacij ita intelligenda, ut si quis dispensationem in fraudem impetravit, incidat in pœnam cap. *Commissa, de elect. lib. 6.* cujus hæc sunt verba (Cæterum si promoveri ad sacerdotium non intendens parochialem receperis Ecclesiam ut fructus ex ea per annum percipias, ipsam postmodum dimissurus, nisi voluntate mutata promotus fueris, teneberis ad restitutionem fructuum eorundem, cum eos receperis fraudulenter: illum autem, qui eam tibi contulit, cùm de non cederet ad ejusmodi ordinem promovendum, præter divinam, quàm exinde incurrit offensam, ad servandam indemnem eandem Ecclesiam decernimus obligari.)

His omnibus servatis forte non esset in conveniens, ut Episcopi uterentur facultate sibi attributa per Constitutionem Bonifacij VIII.

Cæterum hæc disputationis gratia dicta sint: nam proposito in S: Congregatione Concili dubio infrascripto, videlicet. An Ordinarius possit concedere licentiam parocho, qui parochialem post Concilium obtinuit, ut in publica universitate studiis sacræ Theologiæ, vel Canonum vacare possit? Hæc reperi adnotata in libris publicis, qui apud me asservabantur.

Partem negativam probat textus in c. I. *in vers. Eadem omnia*, ibi *Bimestre tempus*, *sess. 23.* juncta declaratione S. Congregationis: nam si Episcopus etiam ex gravi causa non potest parochis concedere licentiam non residendi ultra annum, sequitur ut neque ex causa studii, quæ non debet gravior videri quàm causa inimicitiarum, vel infirmitatis, propter quam, licentiæ à Congregatione impetrantur, nec ultra annum extenduntur.

Accedit quod parochiales post Concilium providentur per concursum nonnisi personis, quæ idoneæ sint de præsenti juxta. c. 18 *sess. 24.* quare cessat ratio, quæ consideratur in c. *fin. de Magistris*, & c. *Cum ex eo, de elect. lib. 6.*

Sanctissimus respondit non posse, jussitque Episcopum ab ejusmodi licentiæ concessione abstinere.

In glos. *in verb. de licentia.* De intellectu hujus glossæ vide quod scripsi in cap. *Cum ad hoc, nu. 6. & 7. de cler. non residentib.*

DE JUDÆIS.

Cap. Postulasti.

De Iudæis, & Saracenis, & eorum servis?

1 POSTULASTI. Judæus, qui percussit Clericum, temporaliter punietur: vel interdicitur commercio donec satisfaciat. Hoc dicit, Jo. Andr. communis divisio, secunda ibi, *Ad quod.*

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod scripsi in cap. *Licet, num. 18. de pœnu.*

DE HÆRETICIS

Cap. Cum Christus.

DE HÆRETICIS.

1 CUM CHRISTUS Christus fuit verus Deus, & verus homo, sentiens oppositum, hæreticus est, & excommunicatus. Hoc dicit Jo. Andr. Butr. Card. Anchar, Abb. Jo. de Anan. & Marian. Socin.

Pro intelligentia hujus textus, & glossæ *in verb. sub anathemate*, vide omninò quod scripsi in cap. *Firmiter, n. 49. & 50.* & præsertim. *n. 51. sup. de Sum. Trinit. & Fid. Cathol.*

DE HÆRETICIS.

Cap. Ad abolendam.

SUMMARIUM.

1 *HÆreticus malè sentiens, vel docens de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est.*

2 *Et nisi se corrigat, vel errorem abiuret si clericus est, degradatur, & traditur Curiæ sæculari.*

3 *Per quam etiam laicus legitimè punietur.*

4 *Suspectus de hæresi, si se non purgat, punitur eadem pœna, qua punitur hæreticus.*

Hæreticis et apsis audientia denegatur, ibidem, & numero, 24.

5 *Principes sæculares, qui iurare nolunt de ecclesia contra hæreticos defendenda, dignitate privantur, & n. 27.*

6 *Item excommunicantur, & terræ ipsorum interdicuntur.*

7 *Et civitates resistentes privantur aliorum com mercio*

mercio, & Episcopali dignitate.
8 *Exempti subsunt ordinarijs super ijs, quæ contra hæreticos instituuntur, & n. 10.*
9 *Hæreticus est non solum qui malè sentit de articulis Fidei, sed etiam de corpore, & sanguine Christi, & reliquis Sacramentis.*
10 *Hæresis causa spectat ad iudicem ecclesiasticum etiam contra exemptos, & Laicos.*
11 *Sed si dubitetur an aliqua assertio sit catholica, solius Papæ est hoc diffinire.*
12 *Episcopus non cognoscit de causa hæresis sine consensu, vel consilio Capituli.*
13 *Capitulum sede vacante succedit in potestate iurisdictionali Episcopi, etiam quoad iudicandum hæreticos.*
14 *Clericus de hæresi conuictus non statim est tradendus Curiæ sæculari, sed prius est degradandus.*
15 *Hæreticus conuersus ut effugiat pœnam mortis, quæ requirantur.*
16 *Criminosi regulariter condemnari, & puniri debent etiamsi pœniteant.*
17 *Fallit in hæreticis, & cur.*
18 *Hæretici ad fidem redeuntes quamvis evitent mortem, tamen in perpetuum carcerem detruduntur.*
19 *Nisi sponte compareant antequam sint denunciati, vel accusati.*
20 *Et quid si pœniteant statim post capturam, vel ante publicationem testium.*
21 *Hæresis crimen est merè ecclesiasticum.*
22 *Et iudex laicus solam habet executionem.*
23 *Iudex Laicus in executione sententiæ contra hæreticum latæ non potest cognoscere de nullitate processus*
25 *Hæreticus relapsus non est audiendus, licèt iterum velit abiurare.*
26 *Etiamsi tempore primæ abiurationis crimen non fuerit plenè probatum.*
27 *Principes sæculares, & laici ratione criminis ecclesiastici possunt per iudicem ecclesiasticum privari dignitatibus, & honoribus etiam ab Imperatore habitis.*
28 *Hæretici an sint ipso iure beneficijs privati, an verò priuandi per sententiam, & num. seqq. usque ad num. 44.*
29 Spolietur *verbum supponit privationem ipso iure.*
30 Nudetur *verbum æquipollet verbo* spolietur.
31 *Verbum futuri temporis quando est executiuum, importat latam à lege sententiam*
32 *Bonorum appellatione etiam beneficia ecclesiastica continentur.*
33 *Hæretici beneficia an vacent ubi hæresis incurritur, an verò ubi lata est sententia declaratoria.*
34 *Constitutiones Apostolicæ contra hæreticam pravitatem, quæ decretalibus sexti non obviant, praeseruantur.*
35 *Beneficia propter hæresim vacantia Sedi Apostolicæ reservantur à Pio V.*
36 *Dimissorias concedendi facultas spectat ad Capitulum Episcopo existente notoriè hæretico.*
37 *Sede vacante interpretativè, & non verè, iurisdictio non devolvitur ad Capitulum.*
38 *Matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico est invalidum, si publicatum fuerit in parochia decretum Concilij. &c.*
39 *Matrimonium contractum coram Parocho excommunicato etiam denunciato validum est.*
40 *Excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licit non possit de novo acquirere.*
41 *Hæretici beneficia impetrari possunt uti vacantia etiam ante sententiam declaratoriam.*
42 *Hæreticum tamen non potest à beneficio amoveri antequam sit pronunciatum super crimine.*
43 *Filij hæreticorum si à Papa inhabilitentur usque ad quartam generationem, an hoc intelligatur tam de filijs filiarum, quàm de filijs filiorum.*
44 *Clericus pro crimine quantumvis enormi de iure non degradatur, nec traditur Curiæ sæculari, nisi in tribus casibus hic expressis.*
45 *Hæreticus elapsus sæculari iudici sine ulla audientia est relinquendus.*
46 *Hæretico relapso in casu hic posito an per Sedem Apostolicam sit concedenda absolutio, & rehabilitatio ad honores, & dignitates, & num seqq usque in fin.*
47 *Hæreticus elapsus potest per Sedem Apostolicam nedum absolvi, sed etiam ad honores rehabilitari.*
48 *Absolutio pœnitenti non est deneganda*
49 *Impœnitenti præsertim relapso non est concedenda.*
50 *Relapsus non est recipiendus ad Sacramentæ pœnitentiæ, & Eucharistiæ, nisi manifesta dederit signa pœnitentiæ.*
51 *Pœnitentiæ signa hæretici relapsi quæ sint.*
52 *Pœnitentia perfecta cogit peccatorem omnia libenter perferre.*
53 *Carnis illecebris immersus pœnitens non dicitur quoad alia peccata.*
Pœnitentia falsa quæ sit ibidem.
54 *Impietas quædam infidelitatis est à Deo dimidiam sperare veniam*
55 *Impœnitentiæ signum nullum maius in relapso, quam hæreticos provehere.*
56 *Crimen qui potest emendare, & non corrigit, ipse committit.*
57 *Hæreticus se impœnitentem ostendit qui nondum obtenta absolutione interest divinis*
58 *Pœnitens ut quis censeatur, non sufficit docere de bonis operibus*
59 *Sacramentorum frequentia in excommunicato impœnitentiam arguit.*
60 *Pœnitentiam modicam Deus non respuit.*
61 *Relapso non sufficit levis pœnitentia ad absolutionem obtinendam*
62 *Absolutio impœnitenti non est concedenda cuiusvis periculi vitandi causa.*

1 AD ABOLENDAM. Hæreticus malè sentiens, vel docens de Sacramentis Ecclesiæ excommunicatus est; nisi se
2 corrigat, & errorem abiuret, si est lelaicus, degradatur, & traditur Curiæ sæculari, per
3 quam etiam laicus legitimè punietur. Eadem est
4 pœna suspectis, qui se non purgant: relapsis verò
5 audientia denegatur. Sæculares Principes, qui iurare nolunt de Ecclesia contra hæreticos defen-
6 denda, dignitate privantur, excommunicantur,
7 & terræ ipsorum interdicuntur: civitates verò resistentes aliorum commercio, & episcopali dig-
8 nitate privantur: & exempti in his subsunt Episcop. Hoc dicit Io. Andr. Butr. Cardin. Anchar. Abb. Io. de Anan. Felin. & Marian. Socin. & novem sunt partes, quæ per se patent.
9 Nota primò ex principio tex. Hæreticum esse non tantùm qui malè sentit de articulis fidei, qui continentur in Symbolo, ut cap. *Firmiter, sup. de Summa*

1 3

Summa Trinitat. & fide Catholic. Sed etiam qui malè sentit de Sacramentis Ecclesiæ, ut de corpore, & sanguine Christi. De erroribus autem circa hoc Sacramentum traditur *de consecrat. distinct. 2. per tot.* & in Concil. Trident *sess. 13. De Sanctißimo Eucharistia Sacramento in undecim Canonibus ibi positis*; de Baptismate traditur *de consecration. dist. 4.* & in Concil. Trid. *sess. 7. de Baptismo in 14. Canonibus*. De pœnitentia habetur infra *de pœnit. & remiss.* & in Trident. *sess. 14. in Doctrina de Pœnit. Sacram.* & *in 15 Canonibus subsequentibus*. De Matrimonio in cap. *Debitum*, *supra de bigam.* & in Trident. *sess. 24.* in Doctrina de sacramento Matrimonii, & in duodecim Canonibus immediatè sequentibus. Et de aliis tribus Sacramentis notatur per Joann. Andr. *supra in rubr. de Sacram. non iter.* & post Hostien *in summa eod. tit.* Et habetur in Trident. *sess. 7. de Sacramento Confirmationis in 4. Canonibus, sess. 14. in Doctrina de Sacramento Extremæ unctionis*, & in *Canon. 1. 2. 3. & 4. & sess. 23.* in Doctrina de sacramento Ordinis, & in 8. Canonibus subsequentibus, & de omnibus sacramentis singillatim in Concilio Florentino in decreto fidei Eugenii IV. pro instructione Armenorum *tom 4. Concil. part. 1. pag. 612*

10 Secundò nota ibi, *& generaliter, quoscumque*, juncto vers. *Laicus autem*, & vers. *Si qui verò*. De crimine hæresis judicem ecclesiasticum non tantum cognoscere contra clericos sibi subditos, sed etiam contra exemptos, & laicos, Innoc. *hic in fin.* Abb. *nu. 3. & 7.* & Marian. Socin. *num 2.* qui ad-
11 dunt etiam inferiorem posse cognoscere si delictum est clarum: si verò dubitaretur an aliqua assertio esset Catholica, necne: tunc solum Papam posse hoc determinare, ac diffinire, ut c. *Multis, 17. dist.* cap. *Quotiens, 2. q. 1.* cap. *Maiores*, *supra de Baptism.*

12 Tertiò nota ibi. *Cum consilio clericorum*. De causa hæresis Episcopum non cognoscere sine consensu Capituli. Consilium enim hic accipitur pro consensu arg. cap. 1 ibi: *aut sine iudicio Capituli suspendere, vel eorum ecclesias interdicto subycere attentetis, infra de exceßib. Prælat.* secundum Host. *hic num. 2. in verb. Cum consilio*, Butr. *n. 30.* sed Jo. Andr. *num. 4* dicit in sententijs arduis Episcopum requirere consilium Capituli, licèt consensum non expectet, cap. *Novit.* & cap. *Quanto, supra de his quæ fiunt à Prælat. cap. 3. de consuetud. lib. 6.* Ad hoc vide quod scripsi in cap. *Cum ex eo, numero 20. supra de reliquijs, & veneration. Sanctor.*

13 Quartò nota ibi, *vel clerici ipse vacante*, Capitulum sede vacante succedere in potestate jurisdictionali Episcopi, etiam quoad judicandum hæreticos, prout hic notant Hostien. *num. 2. & 4.* Henric. Boich. *num. 4.* Butr. *num. 3 in 5 notab.* Abb. *num 4.* Sylvester *in verb. Hæresis, 2. num. 2.* Molin. *de iust. & iure tract. 5. disp. 28. num. 2. in fin.* Generaliter autem an, & quando jurisdictio transeat in Capitulum sede vacante habes hic prolixam distinctionem Innocentii *nu. 1.* quam ad literam recitant Hostien. *num 3* & Jo. Andr. *num. 5.* Sed du dicas ut plenè scripsi in cap. *His quæ, de maior. & obedien.* & notatur in cap. *Cum olim eod. tit.*

14 Quintò nota ibi, *Totius ecclesiæ ordinis prærogativa nudetur.* Clericum convictum de hæresi non statim esse tradendum Curiæ sæculari, sed priùs esse degradandum, ut hic, & expressiùs in c. *penult. infra eod.* & *hic* notant Hostien. *num. 6.* Butr. *num. 5.* Anchar. *num. 4.* Abb. *num. 5.* Jo. de Anan. *num 6.* & Marian. Socin. *in 5. notab.* Joan. Andr. Butr Cardin. & omnes *in summario tex.* Covar. *practicar. quæst. in q. 32. num. 2.* dicens hoc omnes fateri Jul. Clar. *in pract. crimin. §. fin. q. 36.* vers. *Scias autem.* De forma autem degradationis legitur, & notatur in cap. *Novimus, de verb. significat.* in cap. *Degradatio, de pœnis lib 6* & in Pontificiali Romano *in pluribus titul. de degradatione.*

Sextò nota ibi, *omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico.* Hæreticum esse privatum ipso iure omnibus officiis, & beneficiis. Sed hoc latiùs examinabitur infra *in 1. quæst.*

15 Septimò nota in vers. *Nisi continuò.* Quatuor copulativè requiri ad hoc, ut hæreticus ad Catholicam fidem rediens effugiat pœnam ultimi supplicij. Primum est, ut incontinenti adjuret errorem suum: secundum ut sponte id faciat, ut patet in littera ibi, *continuò*; & ibi, *spontè*: quando autem dicatur incontinenti, & spontè redire, consule Abbat. in cap. *Excommunicamus, il primo. n. 10. infra eod* & Jacobum Simanch. Episcopum Pacensem de Catholicis institutionibus, *tit. 47 n. 7.* Tertium est, ut abjuret publicè secundum arbitrium proprii Episcopi, ut in tex. ibi, *ad arbitrium Episcopi regionis publicè consenserit abiurare.* Quartum ut de peccato condignè satisfaciat per pœnitentiam, & aliam pœnam pecuniariam sibi iudicendam, ut ibi, *satisfactionem congruam exhibere*, & in cap. *Ut commißi, de hæretic. lib. 6.* & notat Jo. de
16 Lignan. in Clem *Ad nostram, eod. tit* Butr. *hic num. 6.* Abb. *num. 5. vers. Item nota.* & *nu 6* & Marian Socin. *nu 8.* Et ita quamvis secundum regulam juris communis, ex quo semel commisit crimen, deberet judicialiter puniri, & condemnari, etiamsi pœniteret, quia per hujusmodi pœnitentiam in foro humano, & judiciali nocens esse non desiit, ut l. *Qui ea mente, ff. de pœnis*, l. *Quod significatum, in princip. ff. de ædilit. edict.* & *hic* per Anchar. *in 5.*
17 *notab.* & Abb *num. 5. in fin.* Tamen quia Ecclesia benigna est, nec claudit gremium redeuntibus, mitiùs agere volens in hac parte, ordinavit, ut illicò post deprehensionem in hæresi ad unitatem ecclesiæ spontè redeuntes, & errorem ut supra abjurantes, & satisfactionem exhibentes ad misericordiam recipiantur, & imposita pœnitentia salutari salvetur eis vita, nec permittatur occidi per brachium sæculare, quia ecclesia tueri de-
18 bet suos pœnitentes. Ita DD. de Rota *decis. 1. n. 14. de hæret. in antiq.* Adverte tamen, quia sic redeuntes, etsi mortem evadant, non tamen omnino pœnam effugiunt; imò in perpetuum carcerem ad agendã pœnitentiam detruduntur, ut c. *penult. infra eod.* & ibi notat glos. *final.* & commu-
19 niter Doctores, & Rota *d. decis. 1. num. 15.* Ab hac tamen regula perpetuæ detrusionis excipiendi sunt qui spontè comparent, & ad ecclesiam redeunt, antequam sint de crimine accusati, seu denunciati, non enim debent in perpetuũ carcerem condemnari, ut probat text. à contrario sensu in d. c. *penult. §. fin.* ibi: (Si qui postquam fuerint deprehensi redire voluerunt ad agendem condignam pœnitentiam, in perpetuum carcerem detrudantur.) Ergo è contrario si spontè redeant, & mile-

misericordiam implorent, antequam fuerint deprehensi, non videntur perpetuo carceri mancipandi: & ita servatur in supremo Tribunali Sanctissimæ Generalis Inquisitionis. Quid autem
20 juris sit de illis, qui statim postquam capiti sunt, tam de se, quàm de aliis, quos hæreticos esse sciũt, plenè & sincerè confitentur: nec non de illis, qui puro corde redeunt priusquam dicta testium fuerint publicata, numquid tales in perpetuum carcerem sint detrudendi? Consule eundem Jacobum Simancham *de Cathol. Institut. tit. 16 num. 17.* & Franciscum Peniam in 3. part. *Direct. Inquisit. Schol.* 142.

21 Octavò nota in vers. *Laicus autem.* Crimen hæresis esse merè ecclesiasticum, adeout judex laicus nec contra laicum possit cognoscere, vel judicare, aut quoquomodo se ingerere, cap. *Ut In-*
22 *quisitionis*, §. *Prohibemus, de hæretic. lib. 6.* Laicus enim solam habet executionem contra hæreticos facta degradatione, & traditione, & relicta ei executione, ut in d §. *Prohibemus*, & in cap. *Cum secundum leges, eodem tit. & lib.* & hic notant Abb *num. 7. & 12.* & Marian, Socin. *nu.* 9 An au-
23 tem judex sæcularis astrictus exequi sententiam judicis ecclesiastici latam contra hæreticum possit cognoscere de justitia processus: quicquid dicunt Legistæ, tenendum est non posse cognoscere, ut probatur in d. §. *Prohibemus*; & hic late firmat, & objectis respondet Felin alios cumulans *nu. 5.* Idem notat Abb. in cap. *Ea quæ, nu.* 14 *de stat. Monach* dicens, Bartolum in hoc errasse in l. *Divus, ff. de custod. reor.* Bero. in cap *At si Clerici, num.* 79. *de de iudic* Hippolyt. de Marsil. post alios in *tract. de bann in verb. Iudice, n.* 129.

24 Nonò nota ibi: *qui verò inventi fuerunt suspicione notabiles.* Ex sola suspicione hæresis indici purgationem, in qua deficiens punitur, ut convictus, & indicitur hæc purgatio ad arbitrium Superioris, ut in text & sic præparatur bonus modus convincendi suspectos de hæresi, scilicet indicendo purgationem, ut *hic* per Butr. *nu. 6. in* t. *notab. & n.* 7. Abb *nu* 8. & Marian. Soccin *n.* 10.

25 Decimò nota in vers. *Illos quoque.* Relapsum in hæresim non esse audiendum licèt iterum velit abjurare. Recidere enim pejus est, sive periculosiùs, quàm incidere, & deterior dolus est illius, qui interruptam iterum litem desierit, quàm qui semel cœptam dereliquit, ut §. *Si verò intra prædictum, in fin.* in authen. *de litigios.* Hostien, *hic nu.*

26 9. Quod procedit secundum Doctores etiamsi tempore primæ abjurationis, crimen hæresis non fuerit plenè probatum, sed ob solam hæresis suspicionem fuerit facta abjuratio, ut *hic* per Butr. *num.* 8. & Marian. Socin. *nu.* 11. ad quod vide quod legitur, ut notatur in cap. *Accusatus, infra eod. lib* 6.

27 Ultimò nota in verbo *statuimus insuper.* Ratione delicti ecclesiastici Principes etiam sæculares, & laicos posse privari per ecclesiasticum judicem dignitatibus, & honoribus sæcularibus, etiam ab Imperatore obtentis, & inhabilitari ad acquirendos, ut *hic* per Butr. *n.* 11. Abb. *nu.* 8, *in vers. Statuimus*, & Marian. Soccin *nu.* 12. Dixi in cap. *Vergentis, n. 6. & 7. infra eod.*

28 QUÆRO an hæretici sint ipso jure privati beneficiis ecclesiasticis, anue sint privandi per sententiam.

29 Videtur respondendum esse ipso jure privatos Primò per hoc cad. ponderando illa verba: *& sic omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico sæcularis relinquatur arbitrio potestatis*; nam verbum *spoliatus* executionem importat, & sic denotat privationem ipso jure, ut notat Butr. in cap. *fin. n.* 15. *vers. Quarto, supra de postuland* ubi per illum text. in verb. *Spoliavi*, & per cap. *Conquerente, de restitut. spoliat.* dat generalem theoricam, quod ubicumque aliquis utitur verb. *Præcipimus spoliari*, vel *spolietur*: licet sit verbum futuri temporis, tamen supponit privationem ipso jure, & denotat solam amotionem manualem, & quoad facti possessionem; & sic refert fuisse allegatum in factu, & eum sequitur Felin. in cap. 2 *n.* 3. & in cap. *Rudolphus, num.* 25. *de rescript.* & in cap. *Insinuatum, in princip. de simon.* Ad quod vide bonum textum in cap. *Ex tuæ, de cleric. non residentib* juncta expositione Hostien. & Jo. Andr. *ibi verb Spo-*
30 *liari* Nec refragatur quod hæc inductio tollatur ex verbis præcedentibus ibi, *totius ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur*: quæ verba videntur importare privationem per sententiam ex notatis per Felin. in d. cap. *Rudolphus*, quasi eum textus statim subjungat; & sic omni officio, & beneficio spoliatus hæc ultima videretur denotare executionem dictæ privationis per sententiam faciendæ, non autẽ privationis ipso jure. Respondetur enim, illud quoque verb. *nudetur.* Similiter referri ad manualem executionem, cùm idem importet, quod *spolietur*, ut c. 1. §. *Illum autem, in fin.* & ibi Archidiacon. *in verb. Iam nudatus*, id est spoliatus, *de restit. spoliat. lib. 6.* ac proinde intrat alia consimilis theorica Raphaelis in l. *Providendum, C. de postuland.* per glo. ibi positam *in verb. Foro*, & ab Angelo ibi approbatam, quod verbum futuri temporis importat latam à lege sententiam, quando est verbũ executivum: quam theoricam sequitur Andr. Siculus in c. *Sacerdos, de off. Ordin.* relatus à Felin. in d. cap. *Rudolphus, n.* 25. *de rescript.*

31 Secundò; principaliter pro hac conclusione est text. in c. *Cum secundum leges, de hæret. lib. 6.* per quod patet bona hæreticorum esse confiscata ipso jure, ita ut eorum dominium hæretici eo ipso amittant, nec aliud requiratur nisi pronunciatio
32 judicis ecclesiastici super crimine. Bonorum autem appellatione etiam beneficia ecclesiastica continentur, cap. 1. *de præben.* & l *Bonorum, ff. de verb. significat.* & Rebuff. *ibi*, & *in praxi beneficior. in tit. de simon in resignat. num.* 31. Et quamvis in beneficijs non intret confiscatio, cùm non sint transitoria ad Fiscum; intrat tamen privatio, de qua ibi. Et illa illum textum intelligit Rota apud Achillem de Graff. *decis.* 345. *alias* 1 *num.* 5. *de hæreticis.*

Tertiò; Idem probatur in cap. *Ut commissi*, §. *Privandi, infra eodem lib 6.* ibi, *privandi, vel privatos nunciandi*: nam dictio, *vel*, expositivè est accipienda pro *idest*, ut ibi notant Joann. Andr. numero quarto in verbo Privandi, & alii post eum.

Quartò, ad idem videtur tex. ad quem non advertunt DD. in cap. 1. *de paroch.* nam ibi fuit substitutus alius Episcopus in locum Episcopi hæretici, nec apparet contra hæreticum fuisse latam sententiam privationis, ipseque ad unitatem Ecclesiæ reversus restituitur dispensativè, & fit divisio inter eum, & Episcopum substitutum juxta for-

formam in text. præscriptam, ut *ibi* notant Innoc. Host. & Jo. Andr. & sic supponitur ipso jure privatus episcopatu: & quod Episcopo hæretico ad Catholicam fidem redeunti non restituatur episcopatus nisi ex misericordia, probant cap. *Ipsa pietas, vers. Item si iniquiunt, in fin. 23 q. 4. & c. Quod autem, q. 7. c. Convenientibus* 1. q. 7. & per hæc jura notat glos. in c. *Vergentis, in verb. Misereri infra eod.* & *ibi* etiam Host. *num* 1. *in eod. ver.* & Marian. Socin *in 3. notab.* Quare hanc opinionem probarunt in d. c. *Ut commissi*, Io. Andr. Gemin. Franch. & communiter DD. dum exponunt illa verba, *vel privatos nunciandi*, ut dictio, *vel*, stet expositivè pro *idest*, Abb. in c. *iure dilectos, n. 11. de excess. præl. at.* Philip Prob. *in addit. ad Monach. in c. Alma Mater, num 8. de sentent. excomm. lib. 6.* Millis *in repert in verb. Hæreticus*, Covarr. *var. resol. c. 8 n. 4.* Rebuff. *in prax beneficiat. 3. par. tit. de mod. amitten. benefic. n 3.* & *de pacific. possess. n 196.* Bernard. Diaz. *in practic. crimin. Canonic. cap. 114 n. 2.* Navarr. *consil. 6. & cons. 16. vers. 2. de hæretic.* Menoch. *de arbitr. iudic. lib. 2. centur. 5. casu 416 n. 61.* Franc. Pænia *in Director. inquisit. 3. q. 113. schol. 162.* eamque alias probavit Rota apud Cassador. *decis. 14 super regulis, num. 1 & 4.* quæ de hoc dicit esse tex. in c. *Quo iure*, & ibi glos.

33 Dominic. & Præposit. 8 *dist.* & eamdem supposuit *decis. 707. nu. 4 par. 3 divers.* licèt domini non fuerint concordes, an beneficia hæretici vacaverint in partibus, ubi crimen hæresis fuit commissum, an verò in Curia, ubi lata fuit sententia declaratoria. Fateor non deesse qui sentiant hæreticos non esse beneficijs privatos ipso jure, sed privandos per sententiam, ut Alphons. à Castro. *in tit. de iust. hæretic. punit. c 9.* Jacob. Simanch. *de Cathol. institution. c. 46 num 72.* Thomas Zerola *in praxi Episcopali in 1. part in verb. privatio in princip.* & quidam alij apud Sanchez *super Decalog lib. 2. c. 26 à n 5.* ea ratione, quia privatio ipso jure nunquam inducitur nisi expresse id jure cautum reperiatur, glos. 2. in c. *fin. de iure patron.* Sed quicquid dicant, tu non recedas à prima opinione; tum quia communis est, tum quia benè probatur

34 in præalleg. jurib. Tum denique quia hoc est disertis verbis expressum in Constitutione 2. Nicolai II. *Noverit universitas*, in Bullar. *tom. 1. pag 124.* ubi sic legitur: (Hæretici autem, & receptores, defensores, fautores eorum, ipsorumque filij usq; ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officiũ admittantur: quod si secus actum fuerit decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficijs acquisitis, volentes ut tales & habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam in posterum admittantur.) Quid clarius? Porrò hæc Constitutio, sicut & aliæ contra hæreticam pravitatem à Romanis Pontificis editæ, quæ Decretalibus Sexti non obviant, præservantur in c. *ultim. in fin de hæretic. lib. 6.* ut notet glos. *in proæmio Sexti, in verb. Reservantur.*

35 Suffragatur etiam communi opinione Constitutio 29. Pij V. *Cum ex Apostulatus*, in Bullar. *to. 2. pag. 213.* qua perpetuò reservantur dispositioni apostolicæ beneficia vacãtia propter hæresim; & sic supponit hæreticos esse beneficijs privatos ipso jure, ut rectè observat Franc. Pęnia *in Director Inquisit p. 3. schol. 162.* & Nicol. Garz. *de benefic. p. 11. c. 10. nu. 71.* & Axor. *instit. moral. lib. 8. cap. 13. q. 8.* licèt hujus Constitutionis verba in alium sensum detorqueat Thom. Sanchez *super Decalog. l. 2. c. 26. n. 6. vers. Quia nec motus proprius.*

36 Ad extremum communem sententiam semel atque iterum non obscurè probavit Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini interpretum: aliquando enim censuit, Episcopo existente notoriè hæretico, facultatem concedendi dimissorias spectare ad Capitulum Cathedralis

37 Ecclesiæ: non enim Sacra Congregatio mota fuit ex eo, quod sedes Episcopalis propter hæresim Prælati vacet interpretativè, secundum ea, quæ, adnotavit Host. *in summa tit. Ne sede vacant §. Quot modis dicatur sedes vacare, n. 2.* & ex illo Joann. Franc. Pavin. *in tract. de offic. & potest. Capituli sede vacante, prælud. 7. & ult. nu. 13. vers. Secundò si Prælatus, tract. tom. 13. p. 2. fol. 413.* siquidem propter vocationem interpretativã jurisdictio ad Capitulum non devolvitur, c. t. & ibi notat glos. *in verb.* Ipsius, & ante eam Host. *ibi n 8. de off. Vicar. lib 6.* & nos fusè probavimus in c. *Quia diversitatem, à num. 16. usque in fin. de concess. præben.* sed mota fuit, quia propter hæresim notorium Prælati sedes Episcopalis vacat verè; & ideo jurisdictio, & consequenter facultas concedendi dimissorias transit in Capitulum se de vacãte, ut c. *Hæc que*, & c. *Cum olim, de maior & obed.*

38 Et aliàs censuit matrimonium celebratum coram parocho publico hæretico esse invalidum, si in parochia decretum *cap. 1. sess. 24. de reformat. matrim.* publicatum fuerat ante 30. dies post matrimonium contractum: hæc enim declaratio nõ fundatur in eo, quod parochus hæreticus sit excommunicatus, ut hic, & in cap. *Excommunicamus 1. & 2. infra eod.* quandoquidem validum est matrimonium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato, ut eadem Sacra Congregatio respondit tempore bon. mem. Cardinalis Matthæi re diligenter examinata; ea ratio-

40 ne, quia excommunicatus retinet beneficia prius obtenta, licet non possit acquirere de novo, cap. *Cum bona mem. de ætat. & qualit.* cap. *Postulastis, de cler. excomm. ministran.* ut colligitur ex votis Cardinaliũ, sed fundamentũ prædictæ decisionis fuit quia parochus publicus hæreticus desinit esse parochus, cùm sit ipso jure privatus beneficio parochiali; meritò invalidum est matrimonium corã eo celebratum ob non servatam formam à Concilio præscriptam in *d. c. 1.*

41 Cæterum adverte, quia etsi hæreticus à die perpetrati delicti sit ipso jure privatus beneficijs antea obtentis, ut ex dictis constat; ideoque beneficia huiusmodi tamquam vacantia impetrari possint etiam ante sententiam declaratoriam, ut notat Philip. Prob. ad Monach. in c. *Alma mater, n. 8. de sent. excomm. lib. 6.* & Rebuff. *in prax beneficiaria, tit. de mod. vac n 5.* non tamen potest à

42 possessione amoveri, nisi prius sententia declaratoria cõtra ipsum promulgetur super facto, idest cum incidisset in crimen hæresis, ut apertè probatur in c. *Cum secundum leges, de hæret. lib. 6.* ubi postquam text, dixit bona hæretici esse cõfiscata ipso jure, immediatè subjunxit: Confiscationis tamen executio, vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet per Principes, vel alios dominos temporales, antequam per Episcopum, vel aliam ecclesiasticam personam, quæ super hoc habet potestatem, sententia super eo crimine fuerit

pro-

promulgata:& in hac specie observant Sarnen *in regul de annali,q.52.n.3. verſ. Secunda ratio*, Menoch *de arbitrar. iudic.centur.5.caſ* 416 *num.* 62.& alii recentiores, quos cumulat Thomas Sanchez *ſuper Decalog lib 2.cap 26.num.*7. contra Suarez *tom.5.in 3 part. diſput.*43.*ſect.*1 *n.* 4 & in hunc ſenſum accipi poſſunt Doctores,qui ſcripſerunt crimen hæreſis non privare beneficiatum ſuo beneficio ante ſententiam,ſecundum Menochium *ubi ſupra n.*64.inter quos allegatur Innocent.in cap. *Cum noſtris,de conceſſ. præbend* Compoſtell.in cap. *Conſideravimus,de electione*.& Anchar *conſ* 293.*num.* 4.*verſ. Nam licet propter crimen*, quos ſequutus eſt Alciat.in d.cap 1.n.37 *de iudicijs.*

An autem hæreticorum filii ſint & ipſi beneficijs eccleſiaſticis privati ipſo iure, vel privandi per ſententiam,lariſſimè examinavi in cap. *Vergentis infra eod.* Item ſi Papa ſtatuat ut hæretici,& filii
43 eorum uſque ad quartum gradum non admittantur ad collegium clericorum, nunquid hoc ſit intelligendum tam de filiis,quàm de filiis filiorũ egregiè diſputat in utramque partem Hoſt. in d. c. *Vergentis,à n.*4. *uſque ad n* 9.concludens pro negativa:ſed hodie vide Conſtitutionem Bonifacij VIII.quæ habetur in c. *Statutum, il ſecondo, infra eod.lib.*6.
44 In gloſ. *in verb. Relinquatur*,nota benè hanc gloſſam,quia à Doctoribus quotidiè allegatur, quod pro nullo crimine quantumcunque enormi Clericus non incorrigibilis debet ſtatim degradari actualiter,& tradi Curiæ ſæculari,ſed debet deponi, & remanere ſub poteſtate eccleſiaſtica, præterquã in tribus caſibus.Primus eſt in crimine hæreſis,ut hic;& quamvis Abb.*nu.*11.dicant hanc non eſſe bonam exceptionem,quia ſi convictus de hæreſi vult redire ad Fidem,non traditur Curiæ ſæculari,ut hic dicitur: ergo tunc ſolum traditur cum eſt incorrigibilis;& ſic non rectè excipitur: tamen ſalvãdo gloſſam,cum qua tranſeunt communiter Doctores, poteſt dici in hæretico ſervandam non eſſe illam formam,quæ in Clerico incorrigibili præſcribitur in cap. *Cum non ab homine,ſupra de iudicijs.* Item hæreticus relapſus licet ſit paratus ſe corrigere, & velit hæreſim abjurare,nihilominus traditur Curiæ ſæculari,ut hic ſtatuitur verſ. *Illos quoque*,& dictum eſt ſupra *in* 10.*not.*

Secundus caſus eſt in crimine falſi,intellige de falſificante litteras Apoſtolicas,ut in cap. *Falſariorum,de crimine falſ.*& in cap. *Novimus,de verb. ſignificat.*

Tertius eſt in conſpirante contra Epiſcopum proprium,ut in cap. *Si quis ſacerdotum*, 11. *qu.*1 & ſic ſenſit gloſ. *in hoc tertio caſu*, Clericum ſtatim eſſe degradandum,& tradendum Curiæ ſæculari,licèt non ſit incorrigibilis; ſed gloſ. in d. c. *Si quis ſacerdotum,in verb.Mox depoſitus*, variavit,& quod requiratur incorrigibilitas, tenuit gloſ.in cap. *final.in ver. Iuramento abſolvant ,de teſt ib. cogend.*& Barthol.Brixienſis in cap. *Si qui ſunt*,2.*q.*7 Verum etſi hæc opinio ſit benignior, tamen contraria eſt verior,ut ait Hoſt. in d.cap. *Novimus,nu.*1.*verſ.*3. & communiter etiam tenetur,ut dixi in d.cap.*Cum non ab homine,n.*71. *de iudicijs*,ubi retuli alias gloſſas,& Doctores concordantes & ibi etiam vide alios caſus,in quibus per Conſtitutiones Apoſtolicas Clericus tradi poteſt Curiæ ſæculari;& quamvis Abb.*hic num.*11. *verſ.Sed hanc materiam*, & plenius in cap. *At ſi Clerici de Iudicijs.* tenuerit pro quocumque crimine gravi,& damnoſo Clericum inconſinenti poſſe tradi Curiæ ſæculari,etiam non expectata incorrigibilitate: tamen ejus fundamentum latiſſimè confutavi in præalleg. Decretali *Cum non ab homine,à n.*65.*uſque ad n.*104.
45 In verſ. *Illos quoque*, cum tex. decernat eos,qui poſt abjurationem erroris,vel poſtquam ſe proprii Antiſtitis examinatione purgaverint, deprehenſi fuerint in abjuratam hæreſim recidiſſe, ſæculari judicio ſine ulla penitus audientia eſſe relinquendos.
46 QUÆRO, An relapſo in caſu infraſcripto per Sedem Apoſtolicam ſit concedenda abſolutio,ac rehabilitatio ad honores,& dignitates.
74 In cauſa N. abſolutionem petentis ſub cenſura Eccleſiæ Primum illud pono, hæreticum utcumque relapſum poſſe à Summo Pontifice nedum abſolvi,& unitati Eccleſiæ reſtitui,cap. *Super eo,de hæretic. lib* 6.ſed etiam ad honores, & dignitates rehabilitari; tum quia multis exemplis id factum eſſe conſtat; tum quia hæc Conſtitutio jubens eos ſine ulla penitus audientia ſæculari judicio eſſe relinquendos eſt juris poſitivi, quippe à Lucio III.condita fuit ad hoc quod notat Innoc.in cap. *Cum ad monaſterium, nu.*3.*de ſtat. Monach.*unde omnis pœna relapſi quoad Papam eſt arbitraria; latè Arnal.in cap. *Quoniam, q.* 12. *num* 9, *de hæretic. lib* 6.
48 Pono item abſolutionem eſſe concedendam pœnitenti,impœnitenti eſſe denegandam.

Prima pars probatur vulgaris Sacræ Scripturæ locis; Eccleſia nunquã claudit gremium redeunti, *Peccator in quacumque hora converſus fuerit, & ingemuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor amplius: Cum converſus fueris, & ingemueris, tunc ſalvus eris*, aliiſque ſimilibus,quorum paſſim meminere Sancti Patres, & in ſpecie Chryſoſtomus *Epiſtola quinta ad Theodorum lapſum*, ubi rem pluribus illuſtravit exemplis, idemque habetur diverſis Gratiani locis, cap. *Ponderet*, 50.*diſt.* cap. *Quoniam*,§.*Ecce*,cap.*Is*,26. *q.*6. cap. *Quia eadem diſtinct*, ubi habetur ibi dari m ſericordiam,ubi poſt peccatum eſt ſequuta pœnitentia: nec enim debet deſpici in eo,quo fuit, quia jam incipit eſſe quod non fuit: quæ habere locum etiam in relapſo conſtat ex tex.in d. c. *Super eo*,ubi Archid. Jo Andr. & cæteri DD.& S. Thomas in 2.2.*q.*11.*art.*4.
49 Secunda pars probatur ex cap. *Legatur*, 24. *qu.* 2.quo habentur hæc verba Gelaſij Papæ: (Legatur ex quo eſt religio Chriſtiana,vel certè detur exemplum in Eccleſia Dei a quibuslibet Pontificibus,aut ab ipſis Apoſtolis,aut ab ipſo denique Salvatore veniam,niſi eorũ gentibus ſe,fuiſſe conceſſam) Idem habetur in c. *Pœnitentes*, 50. *diſtinct.* Quod ſi in quolibet peccatore id obſervandum eſt,ut non abſolvatur niſi pœniteat,id certè exactius obſervari oportet in relapſo,qui cum redicrit ſemel ad hæreſim abjuratam, jam ſe oſtendit
50 in Fide Catholica inconſtantem: propterea prudenter Alexander IV. in d.c. *Super eo,de hæret. lib.* 6.expreſsè ſtatuit,ne relapſus ad Sacramenta Pœnitentiæ,& Euchariſtiæ recipiatur, niſi manifeſta dederit indicia pœnitentiæ.

His ita conſtitutis patet ſolutionem dubitationis circa abſolutionẽ petitam pendere ex facto, nimi-

nimirum ex eo an relapsus manifesta dederit sig-
na pænitentiæ, necne; nam si dederit, absolven-
dus erit, alioquin erit deneganda absolutio.
51 Signa pænitentiæ hæc vulgò afferuntur. Primò
quod speciales nuncios ad Sedem Apostolicam
miserit, ut absolutionem obtineret, eisque repul-
sis nihil commotus, aut indignatus fuerit, neque
ullum paulò asperiùs in Sedem Apostolicam, aut
Summum Pontificem verbum ex eius ore exci-
derit: quin etiam propositum petendi absolutio-
nem post repulsam cõstanter retinuerit: quod in
ipso videtur non leve pœnitentiæ judicium, ea
enim est potentium natura, ut nisi honorificen-
tissimè tractentur, se contemptos, injuriaque af-
fectos existiment. Cum igitur N. reversis re infe-
cta qui ablegati fuerant, nihilominus se præstite-
rit in Sedem Apostolicam obsequentem, & ad-
huc firmiter in sua conversione permaneat, per-
gatque humiliter petere absolutionem: magnam
præsefert anteactæ vitæ pœnitentiam: nam ut
25 habetur in cap. *Perfecta, de pœnitent. distinct.* 3 per-
fecta pœnitentia cogit peccatorem omnia liben-
ter perferre.
Secundò affertur eum ecclesias frequentare,
Missas devotè audire, peccata confiteri, Sacra-
mentum Eucharistiæ sumere, veteribus delictis
illacrymari, plurimas eleemosynas elargiri: at
longè minora signa pœnitentiæ videtur sufficere
in relapso ad Ecclesiæ communionem admitten-
do: nam Archidiacon in dicto cap. *Super eo, nu.* 4.
pro signis numerat petitionem absolutionis, &
pectoris percussionem: ibidemque Francus vide-
tur exigere ea signa, quæ traduntur ab Host. nu. 1.
& Joan. Andr. *n.* 2 in c. *A nobis, il secundò infra, de
sentent. excommunic.* qui non alia signa requirunt
ibidem ad internoscendum animum excommu-
nicati pœnitentis, quàm elevationem oculorum
ad Cælum, gemitum, suspiria, pectoris, vel
oris percussionem absolutionis petitionem; &
tamen text. d. c. *A nobis.* utitur eisdem verbis
in excommunicato, quibus utitur cap. *Super eo,*
videlicet, si pœnitentiæ signa ostenderit manife-
sta.
E converso adversus relapsum multa recen-
sentur signa impœnitentiæ.
Primò enim, ipse plures collationes beneficio-
rũ factas à Sede Apostolica irritas esse decrevit.
Secundò, concubinam nuptam habet, cum qua
omnibus scientibus adulteratur; idque fatentur
qui ab eius partibus stant, sed negant delictum ad
53 hæresis crimen quicquam pertinere: quod etsi ve-
rum sit, illud tamen constat carnis illecebris de-
mersum, nec quoad alia peccata longè diversa
esse verè pœnitentem, cap. *fin. de pœnit. distinct.* 5.
ubi Innocentius II. admonens fratres suos, ne fal-
sis pœnitentiis laicorum animas decipi patiantur,
declarat eam falsam esse pœnitentiam, cùm spre-
tis pluribus de uno solo pœnitentia agitur, aut
enim sic agitur de uno, non discedatur ab alio: &
Ambros. in cap. *Sunt plures, de pœnitent. distinct.* 3.
(Sunt plures, inquit, quos pœnitet peccasse, sed
non omnino, reservantes sibi quædam, in quibus
delectantur, non animadvertentes Dominum si-
mul surdum, & mutum à dæmonio liberasse, per
hoc docens nos nunquam nisi de omnibus sanari
si enim vellet ex parte peccata reservari, habenti
septem dæmonia, manente uno proficere potue-
rat, sex expulsis: expulit autem septem, ut omnia
crimina simul eijcienda doceret.) & infra: (Quo-
modo ergo qui crimen reservat, de alio recipiet
veniam?) Et paulò post: (Quædam impietas infi-
delitatis est ab illo, qui justus, & justitia est, dimi-
diam sperare veniam; quem ergo pœnitet omni-
no pœniteat.) At idem tex. in c. *Maiores, §. Sed ad
hoc, de baptism.* cum concordantibus, de quibus ibi
per glo. *in verb. Ex parte.*
Tertiò, in oppido N. edictum contra liberta-
tem conscientiæ promulgavit. hoc autem non est
hominis ad fidem redire volentis neque in re tam
gravi, & intrinsecè mala excusari debet his causis,
quas pro eo audimus ad huius criminis excusati-
onem allegari, cap. *Litteras, de restit. spoliat. c. Inqui-
sitioni, de sent. excommunic.*
Et quamvis etiam magni Reges, videlicet Ca-
rolus IX. & Henricus III simul edictum promul-
gaverint, tamen exemplarem adeo perniciosam,
atque omni jure damnatam excusabilem reddere
non possunt, cap. *Sana, 9. dist.* & l. *Nemo, C. de sent.
& interlocut. omn. iudic.* Præterea Carolus IX. præ-
clarè ostendit se illud edictum nõ ad hęreses pro-
movendas promulgasse, cum postea occasione
edicti nudatis omnium animis magnum hæreti-
corum numerum contrucidavit, plurimos editio-
ne ejecerit, alios ad sanitatem redire compulerit.
Atque utinam Sanctissimus eius conatibus diu-
turnior vita respondisset: Henricus autem III.
qui idem edictum confecit, illud etiam semel, atq;
iterum revocavit.
Neque etiam defenditur N. relapsus ea rati-
one quod Summus Pontifex hoc, atq; alia sæpe
in Principibus Catholicis toleraverit; nam tole-
rantia non excusat à peccato, multaque permitti-
tur, quæ non sine peccato committuntur, c. *Cum
iam dudum. de præben. c. Super eo. de cognat. spiritual.*
& cap. *Mulieri de iureiur.*
Quartò, hæretici apud N. gratia, & auctorita- 55
te pollente, honoribusque, & gradibus honestan-
tur, quo nullum majus videtur esse impœnitentiæ
signum in relapso, ex his quæ habentur in c. *Accu-
satus, §. Ille quoque infra eod. lib 6.*
Quintò, Judex sæcularis in presbyterum mor-
tis sententiam nuperrimè tulit, eo quod dixisset
N. omni potestate, ac jurisdictione nudatum es-
se, utpote relapsum antequam à Sede Apostolica
admitteretur, jussit eundem regularem propositi-
onem tanquam hæreticã abjurare. Qua in re duo
præcipuè maxima delicta idem judex commisit;
alterum quod se dogmatum Fidei Catholicæ ju-
dicem constituit, cap. *Ut Inquisitionis, §. Prohibe-
mus, de hæret. lib.* 6. alterum quod catholicam pro-
positionem tamquam hæreticam abjurari man-
davit. At, inquiunt, hoc judicis est delictum ideo-
que non imputandum præfato N. qui ei causam
delegavit, cap. *Si quis à Catholica,* 23 *q.* 4. glos. 1. in c.
2. *de constitut. quasi* judex aliquid in re tam gravi
ausus esset absque conscientia, & voluntate dele-
gantis; aut hæc delicta non sint ipsi N. tribuenda, 56
qui illis potuerat obviare, c. *Qui potest,* 23. *q* 3. c. *Ne-
gligere,* 2. *q.* 7. c. *Error, distinct.* 38. quippe crimen qui
potest emendare, & non corrigit, ipse committit,
cap. *Facientis, 86, dist.*
Sextò, sic relapsus fuit à Summo Pontifice de-
claratus excommunicatus, cùm jam esset excom-
municatus à jure, cap. 1. 24. *q.* cap. 1. *Excommuni-
camus, primo, & infra eod* & Constitutione, quæ
in die Cœnæ Domini legi consuevit [illegible]
[illegible]

valde peccet, seq impœnitentem ostendat, cùm adeat ecclesias, Missasque audiat, ac divinia interfit nondum à Sede Apostolica obtenta absolutione cap. *Quod in te, de pœnit. & remissionib.*

58 Ex utraque igitur parte conjectutæ concurrunt, sed quæ in proposito nostro impœnitentiam ostendunt videntur longè validiores: nam ut quis verè pœnitens censeatur, non sufficit docere de bonis operibus, nisi etiam appareat eum abstinere à malis: nam, ut ait Augustinus relatus in cap. *Pœnitentia, de pœnit. distinct. 3.* Pœnitentia est mala præterita plangere, & plangendo iterum non comittere: ut enim dicitur in cap. *Pœnitentiam quippe, de pœnit. ead. distinct.* qui sic alia deplorat, ut iterum alia committat, adhuc pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat: quod etiam habetur in cap. *Ille, eadem distinct.* & in cap. *Pœnitentes,* & cap. *Irrisor, seqq.* ubi appellatur irrisor non pœnitens, qui adhuc agens quod pœnitet, non videtur Deum posc ere subditus, sed subsannare superbus. Nec signa eleemosynarum, aut lachrymarum prosunt ubi peccata non deseruntur, cap. *Qui admissa,* cap. *Qui vult,* cap. *Nihil prodest eadem dist. 3.* Unico igitur verbo responderi potest ad signa pœnitentiæ superiùs relata, videlicet non sufficere ad pœnitentiam signa bonorum operum quæ sint criminibus, & peccatis præsertim tam gravibus involuta.

59 Præ terea inter signa pœnitentiæ recensetur sacramentorum frequentatio, quæ tam in excommunicato arguit potius impœnitentiam, ut supra est demonstratum.

Verum quatenus etiam relata bonorum operum signa essent magis attendenda, quàm signa malorum, negari tameo non potest, quin illa longè infirmiora, atque obscuriora reddantur ob sina contraria; & ita non sint evidentia, seu manifesta, qualia requiruntur in relapso ad obtinendã absolutionem d.c. *Super eo, de hæretic. lib. 6.*

Ad dicet quis multoa esse pœnitentiæ gradus, quemadmodum & peccatorum, satisque esse ut nunc incipiat modicè pœnitere eorum, quæ gessit; (Jam enim futurum, ut uberiorea, & ampliores veræ pœnitentiæ fructus ferantur, Deumque brevem illam, & exiguam pœnitentiam, (ut ait Chrysostomus *Epistola 5. ad Theod. lapsum,*) non abnuere, sed magna pensitate mercede; imo vehementes corruptos non impellere magna vi ad virtutem, sed mansuetè, & sensim promovere, imo plerumque portare, ne immanior scissura fiat, aut error productior,) Hæc Chrysostomus.

61 Sed respondetur levem quidem pœnitentiam non spernendam, sed eam tamen oon sufficere relapso ad obtineodam absolutionem, antequam perfectior fiat, ejusque habeamus signa evidentia, & perspicua juxta tex. in d. cap. *Super eo.*

Non obstat quod ob publicam causam, & gravia pericula evitanda summus Pontifex debeat juris vincula laxare relapsumq; admittere, ut post D. Thom. sentit Augustin. Triumph. *in tract. de*
62 *potest, ecclesiastica, qu. 28.* Nam absolutio alicujus periculi vitandi causa non est condenda non pœnitenti, juxta tex. in d. cap. *Legatur.* Sed quando verè pœniteret, & ita absolveretur, tunc ad pericula vitanda jure deberet concedi postea rehabilitatio ad hores, & dignitatea, quia in hoc cadit consideratio periculi vitandi, non autem in absolutione quæ nullo modo danda est ei, qui non pœnitet.

DE HÆRETICIS

Cap. Vergentis.

S V M M A R I V M.

1 *HÆreticorum bona confiscantur, etiamsi Catholicos habeant filios: & in terris Ecclesiæ applicantur fisco ecclesiæ: In terris Imperij fisco sæculari, & n. 3. & n. 16.*

2 *Papa in terris Ecclesiæ vendicat sibi omnia iura temporalia, & habet Cameram fiscalem, cui applicantur bona confiscata.*

3 *Publicatio bonorum si fiat in terris Imperij applicatio fit fisco sæculari licèt publicatio fiat ratione criminis merè ecclesiastici.*

4 *Nisi is, cuius bona publicantur, sit clericus, quia tunc applicatio fit fisco ecclesiæ etiam in terris imperij.*

5 *Hæreticorum bona licet sint ipso iure confiscata, tamen apprehendi non possunt per potestatem sæcularem, nisi prius iudex ecclesiasticus pronunciaverit super crimine.*

6 *Iudices sæculares possunt compelli per ecclesiam ad iustitiam faciendam.*

7 *Papa propter iniustitias, & alias iniquitates potest Principes sæculares dignitate privare.*

8 *Imperium Romanum à Græcis cur in Germanos translatum à Leone III*

9 *Hæretici etiam sponte abiurantes non recuperant bona nisi ex misericordia.*

10 *Episcopus in hæresim lapsus episcopatum non recuperat nisi ex misericordia.*

11 *Filij quandoque puniuntur temporaliter propter criminis paterni immanitatem.*

Non autem spiritualiter, n. 13.

12 *Presbytericidæ filij à Pænitentiaria redduntur inhabiles ad beneficia obtinenda.*

13 *Filius regulariter puniri non debet pro delicto patris.*

14 *Hæretici committunt crimen læsæ maiestatis Divinæ, quòd est graviùs, quàm læsæ maiestatis humanæ, & n. 18. & 21.*

15 *In Religionem divinam quod committitur, in omnium fertur iniuriam.*

16 *Hæreticorum filijs etiam orthodoxis nihil relinquendum est ex bonis parentum, licèt post mortem fuerint damnati.*

17 *Quod locum habet etiam terris imperij.*

19 *Iudæorum bona, qui facti sunt Christiani, & postea labuntur in hæresim, reservantur filijs Catholicis.*

20 *Filius hæretici an sit ipso iure privatus, vel privandus beneficijs obtentis, & pensionibus reservatis antequam pater condemnaretur, & num. seqq. usque in fin.*

Et quid servetur in Congregatione Generalis Inquisitionis, n. 31.

22 *Filij percutientium Cardinales sunt ipso iure privati beneficijs obtentis.*

23 *Ratio ubi est eadem, lex non dicitur extendi, sed enucleari.*

24 *Et ubi habet locum legis ratio, circa id prodita dici debet lex.*

Etiam

25 *Etiam in materia pœnali, & correctiva.*
26 *Privatis in præteritum non inducitur ex inhabilitatione in futurum.*
27 *Pietatis prætextu non debet salubris severitas relaxari.*
28 *Nicolai III. Constitutio privans filios hæreticorum beneficiis obtentis, & inhabilitans ad obtinenda refertur.*
29 *Constitutiones pœnales ad hæreses arcendas sunt favorabiles.*
30 *Pensio in materia favorabili venit appellatione beneficij.*
31 *Episcopus an possit dispensare cum filijs hæreticorum ad officia, & beneficia, & num. seqq. usque in fin.*
32 *Decretum irritans impedit ne Episcopus possit dispensare in criminibus infra adulterium.*
34 *Dispensare non potest Episcopus cum ijs, qui à canone sunt perpetuò privati beneficijs obtentis, vel inhabiles ad illa obtinenda.*
35 *Nec in concernentibus fidem, vel statum universalis Ecclesiæ.*
36 *Episcopus an possit dispensare cum filijs interficientis Prælatum.*
37 *Episcopus dispensare potest ubicumque in materia pœnali canon permittit dispensationem.*
33 *Infamia iuris per solum Principem aboleri potest, non per Episcopum.*

1 VERGENTIS. Bona hæreticorum confiscantur etiamsi Catholicos habeant filios. Hoc dicit secundum Joan. Andr. cum quo concordant Butr. Cardin. Anchar. Jo. de Anan. & Felin. vel pleniùs secundum Abbatem, & Marian. Soccin. Bona hæreticorum confiscantur, & in terris Ecclesiæ applicantur fisco ecclesiæ, in terris imperij fisco sæculari; & procedit etiamsi catholicos habeant filios. Hoc dicit, & sunt tres partes: nam primò præmittit decisũ exordium; secundò ponit statutũ de publicatione, quod probat per argumentum à minori; tertiò soluit obstaculum: secunda ibi, *in terris*, tertia ibi, *nec huiusmodi Io. Andr.*

2 Nota primo ibi, *in terris verò temporali nostræ iurisdictioni subiectis.* Romanum Pontificem, vel ecclesiam in terris sibi subjectis quoad jurisdictionem temporalem vindicare sibi omnia jura tẽporalia, & habere Cameram fiscalem, cui applicantur bona confiscata, ut *hic* per Butr. *n.2.* & Marian. Soccin. *in 1. notab.* de quo in Clem. 2. *de hæretic.* ibi, *in fiscum ecclesiæ.* Facit quod notat Jo. Andr. in cap. *Quis diversitatem, num. 15. de concess. preben.*

3 Secundò nota ibi, *& in alijs idem præcipimus fieri per Potestates, & Principes sæculares.* In terris imperij bona publicata deferri in fiscum sæcularem, licet publicatio fiat ratione criminis merè ecclesiastici, ut hic notant ii dem Butr. *n.2. in fin. vers. Ex quo nota*, Anchar. *num 1.* & Marian. Soccin. *in secundo notabil.* Qui tamen singulariter
4 hoc limitat nisi is, cuius bona publicantur, esset clericus, quia tunc applicatio fieret. Fisco
5 ecclesiæ etiam in terris imperij, argumen. cap. 2. de success. ab intestat. Et satis videtur probari in hoc cap. Cæterum adverte, quia etiamsi agatur de bonis laici, tamen apprehensio illorum nullatenus fiet nisi priùs pronuncietur super crimine per judicem ecclesiasticum, ut est expressum in cap. *Cum secundum leges, infra eod. lib. 6.* ubi habetur hodie bona hæreticorum esse confiscata ipso jure, licèt secundum hoc cap. requireretur sententia, ut probatur, ibi, *statuimus, publicari*: necnon ibi *præcipimus fieri*. Sed nihilominus necessariam esse declarationem judicis ecclesiastici super facto: & ita hic notant Jo. Andr. *num. 2.* & Cardin. *n. 1. in ver. Sæculares.*

6 Tertiò nota ibi, *compelli volumus, & mandamus* Judices, & Principes sæculares posse compelli per ecclesiam ad justitiam faciendam, prout hic notant Bernard. post casum, & in glos. 1. Innocen. & Hostien *num. 1.* per text. in cap. *Administratores, 23. q. 5* cap *Postulasti, § fin.* & cap. *Iudæi, sive Saraceni, §.*
7 *fin. supra de Iudæis.* Hoc enim facere potest Papa ratione peccati, ut cap. *Novit, supr. de Iudic.* Unde potest eos propter hoc dignitate privare, cap. *Ad abolendam, §. Statuimus, supra eodem.* Sicut & propter aliàs iniquitates, cap. *Alius, 16 quæst 6.*
8 Quemadmodum Leo III. Romanum Imperium in personam Caroli Magni à Græcis transtulit in Germanos propterea quod Imperatores Constantinopolitani Ecclesiam Romanam, quæ ab Astulpho Rege Lombardorum opprimebatur, defendere noluerunt, ut cap. *Venerabilem, cum sua glos. in verb. Transtulit, de elect.* De qua imperij translatione latissimè disserit Cardin. Bellarmin. *in tractat. de translat. Imper. lib. 1. cap. 4. cum seqq. iunctis cap. 12. & lib. 2. per tot. & lib. 3. Maximè cap. 3.*

9 Quartò nota ibi, *Misereri aliquis voluerit.* Hæreticos quamvis ad fidem spontè redeant, & hæresim abjurent, tamen bona amissa non recupe-
10 rare nisi ex misericordia; & idem in Episcopatu, quem lapsus in hæresim non recuperat nisi ex misericordia, ut c. *Ipsa pietas, vers. Item si inquiunt, in fin. 23 q. 4.* & cap. *Quod autem, q. 7.* & notatur per Innocent Hostien. Joan. Andr. & alios in cap. 1. *de Paroch* & per glos *hic in ver Misereri*, Host *n. 1. in*
11 *eod. ver.* & Marian. Socin. *in 3 notab.*

Quintò nota ibi, *filiis suis vita solummodo ex misericordia conservata.* Propter criminis paterni immanitatem quandoque filios puniri temporaliter, idque ut ipsorum parentum gravior sit pœna, l *Isti quidem, ff. Quod. met. caus.* & quia exempla paterni criminis in filijs metuuntur, cum filius naturaliter sequatur vestigia parentum, ut l. *Quisquis, §. Filij vero*, jun&a glos *in verb. In quibus, C. Ad leg. Iuliam maiestat.* Facit tex. cum glos in l. *Cum unus, in princip. ff. de aliment. & cibar. legat.* & in l. *Quod si nolit, §. Si mancipia. ff de adilit. edict.* & no-
12 tatur in c. *Illud, 40. dist.* & in cap. *Quantumlibet, 47 distinct.* Unde & Hierem. *c. 31. Patres comederunt uvas acerbas, & filiorum dentes obstupuerunt*; & sacra pœnitentiaria in absolutione à Presbytericidio apponit clausulam de qua in cap. *Quibusdam de pœnis* videlicet, *& ne minus vindicta. quam excessus memoria prorogetur, ipse, eiusque liberi propter hoc censeantur inhabiles ad bene-*
13 *ficia ecclesiastica obtinenda, nisi cum eis fuerit super hoc misericorditer dispensatum.* Regulariter tamen filius non debet puniri pro crimine patris, & maximè in spiritualibus, in quibus nunquam debet portare iniquitatem patris; & sic intelligi tur illa authoritas, ut notatur in *summa, 24. q. 1* &
14 *in summa 1. q. 1.*

Sextò nota ibi, *æternam, quam temporalem habere maiestatem.* Hæreticos committere crimen

læsæ Majestatis Divinæ, quod longè gravius est, quàm læsæ majestatis humanæ, ut *hic.* & in Auth. *Gazaros, C. de Haret. & Manichaeis,* ad idem c. *Sicut qui Ecclesiam, 17. q. 4* & cap. *Si apud 23 q. 5* quod e-
15 nim in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam, & publicum est crimen, l. *Manichaos, C. de Haret. & Manichaeis,* glos. *hic in verb. Longe fit gravius.* Quare si contra homines illatæ blasphemiæ impunitæ non transeunt, multò magis qui ipsum Deum blasphemat dignus est supplicia sustinere, ut in Auth. *Ut non luxurien. contr. nat.* resp. 1 & §. 1. Host. *hic n. 2.*

16 Ultimò nota ibi, *orthodoxorum exhæredatio filiorum quasi cuiusdam miserationis prætextu debet nullatenus impedire.* Textum expressum quod bona hæreticorum confiscantur sive habeant filios, sive non, nec Catholicis hæreticorum filijs aliquid relinquendum est, ut hic dicitur: & quamvis contrarium reperiatur statutum de jure civili, ut in d. l. *Manichaos,* & in Auth. *Idem est de Nestorianis,* ubi habetur filios Catholicos propter hoc hereditate paterna non privari: nihilominus prædicta jura corriguntur per hanc Decretalem, & per Constitutionem Friderici. *Hac edictali,* quæ hoc idem dicit, & olim fuit posita in quinta compilatione eod. tit. idque in detestationem criminis: nam si id sancitum est in crimine læsæ majestatis humanæ, ubi filij puniuntur quoad bona, ut in d. l. *Quisquis, C. Ad leg. Iul. maiest.* quæ est canonizata in §. *Verum, vers. Si quis cum militibus, 6. q. 1.* multò fortius in crimine hæresis, quod longè gravius est, ut hic in littera, & dictum est in præcedenti notabil & in hac opinione fuerunt glos. Jo. Laurentius, & Archidiacon. in *summa 23 q. 7.* Cyn in d. l. *Quisquis, n. 6* Host in *summ. de hæretic. Qua pœna,* & firmat glos. *penult. hic,* cum qua concordant Abb. Antiq. Jo. Andr. Butr Cardin. & omnes *in summario text* Host. *n. 9.* Cardin *num. 4.* Abb. Siculus *num. 5.* & Marian. Soccin. *nu. 8 & 9.* & quamvis nonnulli opinati fuerint hunc textum habere locum quando pater fuit damnatus in vita, jus autem civile quando fuit damnatus post mortem: tamen hæc est differentia confunditur per c. *Cum secundum leges, infra eod. lib. 6.* Rursus et-
17 si Jo. Andr. *hic n. 5.* credat hanc Decretalem prævalere legibus in illis terris tantùm quæ subsunt temporali jurisdictioni Domini Papæ; in terris autem imperij prævalere leges, quæ majori æquitate nituntur: illius tamen opinio est apertè falsa, nec ullam habet probabilitatem, & mirandum est hoc contigisse juris canonici illuminatori. Adversatur enim hoc cap. quod facit mentionem de terris Imperio subjectis, & cogit Principes sæculares, quia crimen est merè ecclesiasticum, cap. *Ut inquisitionis, infra eod. lib 9.* & ideò pœnæ impositio pertinet ad judicem ecclesiasticum, non ad sæcularem, § In *hoc, 23. q. 2.* quare hanc opinionem, quæ etiam fuit Tancredi, & Goffredi, meritò hic respuunt Butr. *n. 11. vers. Io Andr. dicit* Cardin. *n. 4.* Anchar. *n. 7.* Abb. *in fin.* & Marian. Soccin. n. 8. & 9 licèt revera Jo. Andr. videatur postea ab ea recessisse, quia paulò post subjungit obstare Auth. *Gazaros, C. de Haret. & Manichaeis,* quam dixit concordare cum textu nostro. Atque ita Jo. Andr. agnovit hanc differentiam constitui non posse inter loca Imperio, vel Ecclesiæ subjecta, cùm ipsimet Imperatores hoc idem sanxerint, videlicet Justinianus in d. auth. *Gazaros,* & apertius Federi-

cus in præcitata Constitut. *Hac edictali,* cujus hæc
18 sunt verba: (Cæterum quia quarto majora divinæ nutu miserationis accepimus, & altiorem locum præ filijs hominum obtinemus, tanto devotiora debemus obsequia gratitudinis cōferēti; si quando in nostri nominis cōtemptores nostra excandescit authoritas, si reos læsæ majestatis in personis eorum, & liberorum suorum exhæredatione damnamus, multo fortius, justiusque contra Dei blasphematores nominis, & detractores Fidei Catholicæ erovocamur, eorundem hæreticorum receptatorum, fautorum, & advocatorū suorum hæredes, & posteros, ut ad secundā generationem beneficijs cunctis temporalibus, publicis officijs, & honoribus Imperiali auctoritate privantes, ut in paterni memoria criminis cōtinuo mærore tabescant, verè scientes quod Deus zelotes est peccata parentum, in filios potentius ulciscens.) Hactenus verba constitutionis, quam ut inquit Cyn. in d. l. *Quisquis n. 6. C ad leg. Iul. maiestat.* Ecclesia Romana approbavit, & invenitur apud Inquisitores hæreticæ pravitatis sub Bulla Papali

19 Declara nunc conclusionem superius firmatā ut locum habeat in Christianis ortum ducentibus à Christianis, & ob ipso principio, qui lapsi sunt in hæresim: secus verò in Iudæis, qui effecti sunt Christiani, & demum postea labuntur in hæresim, quia bona talium reservantur filijs Catholicis, ut est tex. notabilis in cap. *Iudæi, 1 q 4.* unde hoc casu filij Neophytorum sunt melioris conditionis quam filij Christianorum, ut *hic* per Marian. Soccin. n. 9. *in fin.*

20 Sed juxta prædicta QUÆRO, an filius condemnati de hæretica pravitate sit ipso jure privatus, vel privandus beneficijs obtentis, & pensionibus sibi reservatis antequam pater condemnetur.

Videtur respondēdum esse ipso jure privatum, aut saltem privādum tam beneficijs, quam pensionibus huiusmodi.

Quod primò probatur per tex. in cap *Ut commissi, §. Privandi, infra eod. lib. 6.* quo tribuitur Inquisitoribus facultas privandi, vel privatos nunciandi tam hæreticos, quam eorum filios; unde sive illa verba privandi, vel privatos nunciandi intelligantur distributivè, & verbum, *privandi,* referatur ad filios hæreticorum, qui puniuntur ex alieno facto, & verba, *privatos nunciandi,* referantur ad hereticos, qui privantur ex proprio, ut placuit quibusdam antiquis, quorum meminit Joann. Andr. in d. c. l. *Ut commissi,* n. 4. Covar. *l. 2. var. resol. cap.* 8. n. 4. *vers. Ipsi verò:* sive illa verba ita accipiantur, ut dictio, *vel,* stet expositivè pro *idest,* ut Jo. Andr. Gemin. & communiter Doctores ibidem intelligunt: nos habemus intentum, quia secundum priorem intellectum textus ille necessariò convincit, filios hæreticorum esse privandos, & secundum posteriorem, & communem esse ipso jure privatos, & ut tales nunciandos, quo casu nuncians nō fert novam sententiam, sed à jure promulgatam exequitur, Archid. in d. cap. *Ut commissi, post princip.*

Secundò, id probatur, quia ratio puniendi filios ea fuit, ut ad deterrendos alios a tam immani facinore filij perpetua egestate sordescerent, eisque mors esset solatium, & vita supplicium, ut habetur in l. *Quisquis, C. ad l. Iul. maiest.* quæ cum loquatur de crimine læsæ majestatis humanæ fortius

tiùs habet locū in crimine læsæ majestatis divinæ, ut est crimen hæresis, ut hic patet, & in auth. *Gazaros, C. eod* & dictum est supra *in 6. notab & num. 15.* At hæc ratio comprehendit nedum inhabilitatem ad nova beneficia acquirenda, sed etiam obtentorum punitionem, alioquin sequeretur, ut si filij tempore delicti paterni pinguia beneficia possiderent, eisque non privarentur, jam non essent in egestate miserabiles victuri; ideoque ob identitatem rationis debent privari etiam obtentis, ad l. *à Titio, ff de verb. obligat.* eum concordant.

Tertiò, idipsum confirmant verba huius textus sumpta ex d. l. *Quisquis*, dum dicunt eis solam vitam ex misericordia relinqui, unde sequitur, ut cætera omnia adimantur, l. *Cum prætor, ff. de iudicijs*, cap. *Nonne de præsumptionib.*

21 Quartò, accedit quod omnes pœnæ impositæ pro delicto læsæ majestatis humanæ ex majoritate rationis debent habere locum in crimine læsæ majestatis divinæ, ut hic arguitur ibi: (Cum enim secundum legitimas sanctiones reis læsæ majestatis capite bona confiscentur eorum, filijs suis vita solummodo ex misericordia conservata, quanto magis qui aberrantes in fide Domini Dei Filium Jesum Christum offendunt à capite nostro, quod est Christus, Ecclesiæ debent districtione præcidi, & bonis temporalibus spoliari, cum longè sit gravius æternam, quàm temporalem lædere majestatem: quod etiam legitur in d. auth. *Gazaros, C. eod tit.* & in Constitutione Federici superius relata, *nu 18.* sed in crimine læsæ majestatis humanæ, quale est percutere personam Cardinalium, Gigas *in tract. de crimin. læsæ maiestat. tit. Qualiter, & à quibus crimen læsæ maiestat. committat q 5. n. 3 cum seqq.* expresse cautum est, ut filij delinquentium sint ipso jure privati beneficijs obtentis, c. *Felicis*, §. *Quod si quis, de pœnis, lib. 6* ergo idem etiam habebit locum in crimine læsæ majestatis divinæ, de quo agimus.

His rationibus hanc sententiam sequuti sunt Jo. Andr. in d cap. *Vt commissi, n. 4. in verb. Privandi*, Gemin *in d. Privandi n. 4.* Henric. Boich. *in hoc cap nu 12.* & Jo. de Anan. *eod num. vers. De crimine autem hæresis*, Præpos in cap. *Satis perversum, num. 4. 56 distinct.* Emeric. *in direct. inquisit. qu. 114.* Roman *singul 693.* Decian. *tract. crimen. cap. 43. n. 4. vers. Perdunt filij*, Lambertin. *de iurepatronat. in 1. par. in 2. lib in 6, art. 3. qu. principalis*, Gigas *in tract. de crim. læsæ maiest lib. 3. tit. de pœnis, quas filij incurrunt, qu. 11* Paul. Rubeus *in tract. de Regno*, Navarr. *p. 5. §. 7. & 8* & communem esse attestantur Covarr. *lib 2. var. resolut cap. 8. nu.* & Jul. Clarus *in praxi criminal. §. Hæresis, vers. Item Clericus.*

Non obstat quod oppositum senserint Jacob. de Simanch. *de cathol. instit. tit. 29 nu. 20.* Rebuff. *in praxi beneficiar tit. de modo amitt. benefic num. 25.* Pœnia *in scholion. ad 3. par. directorij schol. 156.* Covarr. & Clar. *in locis supra citatis.* Etenim contra filium est communis opinio omnium fere antiquorum, ut ipsemet Pœnia testatur ibidem, vers. Anceps tamen, præsertim cùm Abbas citatus à Covar. pro filio, in hoc cap. nihil affirmet, sed simpliciter dicat glos. in cap. *Satis perversum, 56. dist.* velle ut filius non perdat beneficium: quæ tamen glos. potius facit pro hac parte, cùm loquatur de crimine læsæ majestatis humanæ, & sentiat filium ob crimen patris non privari beneficio & ratione, quia est exemptus à potestate Principis, quasi volens à cōtrario sensu, ut in crimine læsæ majestatis divinæ, in quo cessat ea ratio exemptionis in Clerico, talis filius beneficium amittat, ut etiā elicitur ex verbis eiusdem Abb. in cap. *Cum Laici n. 4. de iurepatronat.* dum in eadem quæstione loquēs de crimine læsæ majestatis humanæ primò arguit, ut filius sit privatus beneficio, quia est infamis, deinde contrarium concludit, quia cùm filius sit Clericus, non potuit effici infamis per legē sæcularem: & ita tacitè insinuat, ut in crimine læsæ majestatis, in quo per legem canonicam filijs irrogatur infamia, ipsi amittant beneficia obtenta, cum lex canonica non careat potestate in eis, quemadmodum sæcularis.

Non obstant rationes, quibus moti sunt Covar. & Pœnia ad aliter sentiendum.

23 Nam ad primam, quod nullo jure caveatur hæreticorum filios esse privatos obtentis, & quod c. *Felicis* imponens hanc pœnam filijs percutientium personas Cardinalium tanquam pœnale non debeat extendi,

Respondetur satis id esse cautum tam per textum in d. cap. *Vt commissi*, §. *Privandi*, quàm per rationem expressam in d. l. *Quisquis*, & *in hoc cap.* ubi enim est eadem ratio lex non dicitur extendi sed cumulari, l. *Si postulaverit*, §. *Sed qui negavit, ff de adulter*, quem textum ad hoc propositum allegat Oldrat. *cons. 185. Thema tale est, Titius Canonicus, in fine*; & ubi est eadem ratio non dicitur quis extendendo novum casum addere, sed quod in primo casu in ratione includebatur, secundum equitatem detegere, sive declarare, quia lex dicitur omne, quod in ratione consistit, cap.

24 *Consuetudo, 1. dist* ergo ubi habet locum legis ratio circa id prodita dici debet lex; ita formaliter dicit Calder. *cons 1 Vt lite pendente* & ut alibi scribit Bald. in l. *De quibus, ff de legib.* ubi est eadem ratio in pluribus casibus, una, & eadem ratio decidit omnes illos casus non per extensionem, sed sicut genus comprehendit speciem, sic generalis ratio diversas species: ideoque expresso uno casu veniunt omnes, in quibus viget eadē ratio, quod Baldi dictum refert, & sequitur Paul. de Castro *cons. 44. Pro declaratione, num. 6. col penult ad fin. vers. Nam ut inquit eleganter D Baldus lib 1.* Id

25 procedit etiam in materia pœnali, & correctiva, ut tradit Abb. *cons 75. Primo est videndum, nu. 3. lib. 1.* Tiraquell *de caus. cess. in 1. par. num. 155.* & est text. in l *Hæ solum, vers. Satis etiam tacitè cautum putamus, C. de revocand. donationib.* quem dicit meliorem de corpore juris Bald. *in rubr. Cod. de nautic fœner.* Jo. de Anan. inter eos, Paul. de Castr. *cons. 256. Visis, & consideratis, col. 2. ad fin. lib. 2.* & Cravetta *cons. 183. Regula, n. 3.* quinimo ut ait idem Bald. *cons. 384. Statuto civitatis cavetur, nu. lib. 5.* ea quæ sunt eiusdem rationis includuntur sub dispositione ex significatione, id est tanquam expressa propriè, non tacitè.

26 Secunda ratio contrariæ opinionis est quia textus in cap. *Quicumque*, §. *Hæretici, de hæreticis, lib. 6.* prohibet tantùm ne hæreticorum filij ad beneficia admittantur; & sic futuram acquisitionem: inhabilitatio autem in futurum non inducit privationem in præteritum, glos. in Clem. 1. §. *Ipsius, de pœnis, ubi DD.*

Ad hanc rationem respondetur, primò retorquendo

quando textum d. §. *Hæretici*, quod cum loquens tam de hæreticis, quam de eorum filijs, inhibeat uniformiter, ne ad beneficia admittantur; consequens est, ut sicut illa prohibitio quoad hæreticos importat etiam privationem obtentorum, glossa communiter approbata in cap. *Quo iure in verb. Nam iure, dist.* 8. Rota apud Cassad. *decis* 14, *num.* 1. *super regulis*, ita etiam eandem privationem importat quoad filios hæreticorum per regulam, l. *Iā hoc iure, de regul. & pupillar.* cum similib. & propterea Eimeric. *in director. inquisitor. d. q.* 114. fundat privationem beneficiorum in hæreticorum filiis ex solo tex. in *d* §. *Hæretici.* Secundò respondetur, quamvis per tex. in d §. *Hæretici* non inducatur privatio obtentorum, sed tantum inhabilitas in futurum, tamen inductam esse talem privationem per alios textus supra citatos, & per rationem d. l *Quisquis*, & textus nostri.

27 Neque verò præferenda est in hac materia opinio non privans filios tamquam benignior: quia non debet prætextu pietatis salubris severitas relaxari, ut expressè admonemur in hoc cap. *in fin:* ibi: (Nec hujusmodi severitatis censuram orthodoxorum exhæredatio filiorum quasi cuiusdam miserationis prætextu debet ullatenus impedire, cum in multis casibus (etiam secundum divinum judicium) filii pro patribus temporaliter puniantur: & juxta canonicas sanctiones quandoque feratur ultio non solum in authores scelerum, sed etiam in progeniem damnatorum.)

28 Ad extremum hanc altercationem apertis verbis dirimit Nicolaus III. in Constitutione 2, incipien. *Noverit universitas*, §. *Hæretici autem*, ubi sic statuit. (Hæretici autem, receptores, defensores, & fautores eorum, ipsorumque filii usque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium, seu officium admittantur: quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Nos enim prædictos ex nunc privamus beneficiis acquisitis, volentes ut tales & habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam imposterum admittantur.) Habetur hæc Constitutio in Bullar. *tom.* 1 *pag.* 124.

29 Cum ergo filij hæreticorum amittant etiam beneficia obtenta, non est dubitandū, quin amittant etiam pensiones: nam cùm Constitutiones pœnales ad hæreses arcendas sint favorabiles ad tradita per Bart in l. *Quemadmodum, circa med. C. de agricol. & censit. lib.* 11. & Tiraq. *in d. tract. de caus. cess. in* 1. *par. n.* 158. sequitur in tali materia favorabili appellatione beneficij veniat etiam pensio, Gig. *de pension. q.* 28. *in* 2. *limitat. n.* 15.

30 Sed quatenus etiam in hac materia pensiones non veniant appellatione beneficij, sed bona temporalia censeantur: filius hæretici eis etiam privatus est per d. l *Quisquis*, juncto textu nostro, & auth. *Gazaros, C. eod.* & Constitutione Federici, *Hac edictali*, quibus tales filij omnibus etiam bonis temporalibus privantur sola eis vita ex misericordia conservata.

31 Post hæc reperi hanc controversiam contigisse olim in Rota *in causa Conchen. pensionis* coram Pænia, in qua libratis rationibus, & auctoritatibus utriusque opinionis, teque ad san. me. Clem. VIII. delata *die* 3. *Novembris* 1594. Sanctissimus in generali Congregatione S. Inquisitionis proposito articulo, consultisque Cardinalibus, & reliquis Prælatis Consultoribus, qui præsentes aderant, au-

Prosp. Fagn. in I par, 5. lib. Decretal.

ditisque Cardinalibus Inquisitoribus senioribus affirmantibus non esse usu inquisitionis receptam doctrinam asserentium filios hæreticorū propter parentum hæresim privari beneficijs habitis: censuit hanc opinionem tamquam mitiorem fore amplectendam: & iterum referente bo. me. D. Justo sub die 23. Decembris immediatè sequentis Sanctitas sua dixit se alloquutum fuisse Congregationem S. Inquisitionis, & reperisse Sanctum Officiū servare opinionem negativam tamquam benigniorem; & idcirco non esse locum disputationi. Video hac de re binas decisiones post consil. Prosperi Farinac. *tom.* 2. *decis.* 87. & *decis.* 90.

Sed postea sub die 6. *Martij* 1598. coram Peregrino *in eadem causa Conchen. pensionis*, dubio exactissimè discusso de expresso ordine Sanctissimi; Rota resolvit filios hæreticorum esse privatos ipso jure beneficijs, & pensionibus, etiam ante delictum obtentis, seu reservatis; & hanc opinionem dixit esse veriorem de jure, & communiter receptam, eamque probari ex pluribus Romanorum Pontificum Constitutionibus, nempe Innocentii IV. Alexandri IV. & præcipuè ex illa Nicolai III. habetur hæc decisio impressa apud Nicolaum Garziam *de benefic par.* 11 *cap.* 10. *num.* 79. & Farinac. *loco proximè citato decis.* 123. & Marches. *de Commiss. par.* 1. *fol* 215 cujus etiam meminit Lotherius *de re benefic. lib* 1. *q.* 42. *n* 51.

32. Successivè QUÆRO, An Episcopus possit dispensare cum filiis hæreticorum ad officia, & beneficia ecclesiastica.

Cum explorati juris sit hæreticorum filios nec ad beneficia ecclesiastica, nec ad officia, vel honores admitti debere, cap. *Quicumque*, §. *Hæretici*, *de hæretic lib.* 6. non videtur habere facultatem Episcopus cum eis dispensandi.

33 Primò, quia cum textus in d. cap. *Hæretici*, contineat in ultimis verbis decretum irritans ibi, (quod si secus actum fuerit, decernimus irritum, & inane;) sequitur ut Episcopus dispensare non possit: nam etiam in adulterio, & minoribus criminibus Episcopus, non potest dispensare quando leges, vel canones prohibentes annullant actū factum contra prohibitionem, Felin. in cap. *At si clerici*, §. *de Adulterijs n.* 4. *in secunda limitation. de iud.*

34 Deinde quia Nicolaus III. in Constitutione superius relata *n.* 28. statuit, ut hæretici, corumq; filij usque ad secundam generationem beneficijs habitis perpetuò careant, & ad alia similia nequaquam imposterum admittantur: quibus verbis censetur adempta Episcopis dispensandi facultas, ut notat glos. in cap. *Cupientes*, §. *Cæterum, in verb. Perpetuò, de elect. lib.* 6. quam ut singularem probant Cardin. in Clem. 5. *de vita & honest. Clericor.* & Felin. *loco citato.*

35 Tertiò, quia cum versemur in concernentibus fidem, & statum universalis Ecclesiæ, qui per filios hæreticorum ad officia, & honores admissos, si paterna dogmata retinerent, labefactari posset; & ita tractemus de re graviori quam sit adulterium, consequens est Episcopum dispensare non posse, cap. *Dilectus, de tempor. ordination.* & ibi glos. in *verb. Permissa vers. Vel dic quod non licet*, & Innoc. n. 2. Roman. *cons.* 325 *Quoad primum, nu.* 4. *in* 3 *dub.* Felin. *in d.* §. *De adulterijs*, *n.* 1. ubi ait omnes ita sentire.

36 Nec obstat doctrina Abb. in cap. *In quibusdam*

nu. 4. de pæn, ubi scripsit Episcopum posse dispensare cum filio interficientes Prælatum, licet per illum textum repellatur à Clericatu: nam respondetur illum text. in fine permittere, ut eis possit dispensari; unde non est mirum si Episcopo hoc liceat: nam ubi in materia pœnali canon permittit dispensationem, non est ambigendum, quin liceat Episcopo dispensare, ut post Abb. declarat

38 Dec. d. §. de adulteriis, num. 35. Præsertim verò, quia cum filij hæreticorum, quæ læserunt majestatem Divinam, non minus videantur infames, quam filii conspirantium adversus Principem ex l. *Quisquis, C. ad Leg. Iul maiest* juncto hoc cap. Infamia hujusmodi per solum Principem aboleri potest, & non per Episcopum, ut notant omnes in cap. *Cum te*, ubi in specie Felin. *num. 12. de sent. & re iudicat. l. 1. §. De qua re, ff. De postulando.*

DE HÆRETICIS

Cap. Absolutos.

S V M M A R I V M.

1 *HAEreticus perdit ipso iure fidelitatis homagij, & quamcumque aliam obligationem eo ipso quod est hæreticus, & n. 4.*

2 *Papa ratione criminis ecclesiastici potest absolvere vasallos laicorum ac omni obligatione; & alios eisdem obnoxios à quocumque pacto etiam iurato.*

3 *Hæretici amittunt ipso iure dominium omnium bonorum à die commissi criminis, & numero 14. & 15*

5 *Et eorum familiares, servi, liberti, & mercenarij sunt soluti omni obligatione, qua eis tenebantur.*

6 *Vxor non recedit ab excommunicato, sed ab hæretico sic.*

7 *Hæreticorum filij liberantur à patria potestate, & emancipatio facta à patre non tenet.*

8 *Debitor si iuravit ad certam diem solvere, sub certa pœna, si non solvat creditori in hæresim lapso, pœna non committitur, nec est periurus, & num. seq.*

9 *Iuramentum debitoris habet tacitam conditionem si creditor in eodem statu manserit.*

10 *Debitor lapsi in hæresim tenetur solvere fisco, si bona sunt publicata.*

11 *Debitor excommunicati non tenetur ei debitum solvere, sed illud deponere debet apud ædem sacram, donec ab excommunicatione fuerit absolutus.*

12 *Vasalli liberantur ab omni debito fidelitatis si domini labantur in hæresim manifestè.*

13 *Et quid si occultè, & n. seqq.*

14 *Hæreticorum bona sunt ipso iure confiscata etiam si sint occulti.*

15 *Pœna ipso iure imposita afficit delinquentes quantumque occultos.*

16 *Dimissoria Episcopo existente hæretico an sint concedenda à Capitulo Cathedralis Ecclesiæ, & num. seqq. usque in fin.*

17 *Et quid si Canonici uno excepto propter hæresim sint dispersi, & n. 19. & 25.*

Et quid si omnes absint, num. 27. & seqq. usque in fin

18 *Sed Episcopalis an vacet propter hæresim Episcopi, & n. 23.*

20 *Vacationis appellatione an veniat vacatio de iure, & de facto, & n. 22.*

21 *Hæretici beneficium vacat ipso iure, sed detentor non potest deijci à possessione ante declaratoriam super facto.*

Possessor remanet, qui titulum habuit ab initio, licèt per pœnam iure privetur, ibid.

24 *Declaratoria non requiritur ubi factum est notorium.*

Declaratur n. 34.

25 *Dimissorias concedere sede vacante non spectat ad Canonicos ut singulos, sed uti repræsentantes Capitulum.*

26 *Capituli ius in uno Canonico conservatur.*

27 *Dimissoria sede vacante dari non possunt à Canonicis absentibus.*

28 *Dimissorias concedendi potestas Episcopo, & Capitulo non extantibus, conservatur penes Ecclesiam, nec devolvitur ad Archiepiscopum.*

29 *Ordinari an quis possit ab alieno Episcopo, vel à metropolitano, si proprius Episcopus sit hæreticus, & Canonici omnes sint dispersi, & numero seqq. usq. in fin.*

Episcopo existente hæretico, an subditi ab illius obedientia liberentur, ibidem, & n. 34.

30 *Exemptus an possit à quo maluerit Episcopo Ordines suscipere.*

31 *Lex debet esse possibilis. & n seq.*

32 *Electio facta per vota non secreta non est irrita ubi non sunt nisi duo vocales.*

33 *Ordinari quando quis possit ab alieno ob delictum proprij Episcopi.*

1 ABSOLUTOS. Breve est; sed per alia verba secundum Abbatem, Jo de Anan & Mar. Socin. sic summari potest. Liberantur ab omni obligatione qui hæreticis tenebantur adstricti. Hoc dicit.

2 Nota primo ex textu ratione criminis ecclesiastici Papam posse absolvere vasallos laicorum ab omni obligatione, & alios eisdem obnoxios à quocumque pacto quavis firmitate vallato, ut hic est casus: & notat Butr. num a. Abbas in 1. *notab.*

3 Jo de Anan. *num. 1.* Mar. Soc. *eod. num.* & Felinus *in princ.* quod clarum est hodie, quia hæreticorum bona sunt ipso jure confiscata, ut cap *Cum secundum leges infra eod, lib. 6.* Licèt olim secus esset secundum Innoc. *hic circa finem, vers. Est etiam*, ibi argumentum, & sic amittunt ipso jure dominium omnium bonorum à die commissi criminis, ut præter citatos tradit novissimè Francisc. Pegna *in Directorio Inquisit. part. 3. lib 3 Scholio 159.* Bonorum autem appellatione continentur etiam obligationes, actiones, & jura, l. *Bonorum §. In bonis, ff. de ver. significat.*

4 Secundò nota hæreticum perdere obligationē fidelitatis & homagij ipso jure eo ipso, quod est hæreticus; & ita hic est casus secundum Joan. de Anan. *in summ. textus*, & notat gloss. Hostien. *in princ.* Jo. Andr. *num. 3.* Butr. *in 1. not. ab.* & reliqui omnes: & idem intelligas in quacumque alia obligatione servitij, vel obsequii, ut in textu,

5 Unde jure nostro, familiares, servi, liberti, & mercenarij sunt etiam liberati, ut dicit Goffred. *hic*

Ut per hanc literam, quæ generaliter dicit, & totius obsequij; & sic comprehendit omnes, etiam mercenarios; & cum Goffredo concordant Jo. Andr. num. 1. Butr. num. 3. Abb. num. 2. Joann. de Anan. num. 4. & Mar. Soccin. num. 2. Francisc. Peniacitatus supra num 3. Nec obstant. c. Quoniam, 11. qu. 3. & cap. Inter alia, infra de sent. excomm.

6 Quia loquuntur in excommunicato, non in hæretico, secundum Goffred. & alios prææallegatos Uxor autem non recedat ab excommunicato, ut ibi: Ab hæretico sic, cap. Sic enim. 28. q. 1. Simili-

7 ter filij liberantur à patria potestate, & efficiuntur sui juris, adeo ut emancipatio facta à patre hæretico non teneat, tamquam facta de persona sui juris, ut cap. Quicumque, infra eod. lib. 6. Jo. Andr. hic num. 1. in ver. Adstricti, Abb. num 3. &

8 Mar. Socin eod. nu. Et idem in debitore, qui certa die obstrictus est solvere sub certa pœna: nam si non solvat, pœna non committitur, quia cum hæreticorum bona possint occupari, multo magis retineri, ut legitur. & notatur in cap. Excommunicamus, §. Si verò Dominus, vers. 1. supra eodem. Nec

9 si juravit solvere intelligitur deierare, quasi juramentum habeat in se tacitam conditionem, scilicet si in tali statu permanserit, ut ei communicandum sit, argum. cap. Quemadmodum, resp. 1. vers. Quia in illo, supra de iureiur & cap. Excommunicamus, il secondo § Credentes, supra eod. textus optimus in l. Cum quis, resp. 1. ff. de solution. ubi si stipulatus sum mihi, aut Titio dari; Titio tunc rectè solvi potest, si in eodem statu mansérit, in quo erat tempore stipulationis: & ita hic firmant glos. 2. Innoc. in fin. Hostien. num. 1. in ver. Aliqua pacto, Joan. Andr. n. 2. & communiter Doctores.

10 Advertè tamen, quia etiamsi debitores liberētur ab obligatione solvendi creditoribus in hæresim lapsis, non propterea quicquam sibi acquirunt; sed si bona sint publicata, tenentur fisco solvere, vel cui declaratum fuerit esse solvendum alias non evitarent pœnam, vel præjudicium, si aliâ excusationem non haberent, ut hic per Mar. Soccin. num. 4.

11 An autem idem sit dicendum in excommunicato, scilicet, ut ille, qui sub pœna, vel sub juramento promisit intra certum terminum solvere, incidat in pœnam, vel in perjurium, si illi interim excommunicatione innodato, & in ea persistenti non solvat, sunt opiniones, de quibus per DD. in cap Veritatis, supra de dol. & contumac. Tutius tamen, ac verius videtur pecunias non esse solvendas excommunicato, sed esse deponendas apud ædem sacram, vel personam fide, & facultatibus idoneam, ad hoc ut solvantur creditori postquam ab excommunicatione fuerit absolutus, glos. in cap. Nos Sanctorum, in ver. Constricti, 15. qu. 6. quam ibi sequitur Archidiac. num 1. vers. Adde, & verum est, Abb. in cap. Si verò, num. 6. de senten. excomm. & in d. c. Veritatis, n. 39. Jo. de Anan. hic n. 5. & Felin. in fin

12 Ultimò nota ibi, Lapsis manifestè in hæresim Vassallos liberari ab omni debito fidelitatis præstando si ipsi domini in hæresim labantur manife-

13 stè, ut in littera. Ergo à contrario secus si occultè, ut hic tenent Innoc. post princ. in ver. Manifestè, Hostien. num. 1. in eod. lo. Andr. eodem num. & ver. Butr. num. 3. vers. Quid si occulte, & Card. num. 1. vers. Si autem, & quamvis Philippus dicat idem, si sit occultus, dummodo probari possit: tamen Joann. Andr. ubi supra intelligit hoc procedere ubi crimen est probatum, quia tunc transit in manifestum, cap. Cum olim de verb. significat. Secus si non sit processum ad probationem, quia Ecclesia non judicat de occultis, cap. Sicut tua, in fin. supra de simonia, & consentiunt Butr. & alij proximè citati.

14 Sed Abbas hic num. 1. circa finem, non putat hoc dictum hodie esse verum indistinctè, quia omnia bona hæreticorum sunt confiscata ipso jure, etiam si sint occulti, ut cap. Cum secundum, infra

15 eodem lib. 6. ubi autem pœna ipso jure imponitur, afficiuntur delinquentes quantumcumque occulti, ut dicit glossa singularis in Clem. 1 in ver. Eo ipso, de hæretic; ergo eo ipso, quod quis labitur in hæresim, in continenti perdit omnia bona; & sic sequitur absolutio à fidelitate, & quacumque alia obligatione sibi quæ sita: non tamen potest hæc absolutio, seu publicatio allegari in foro externo, nisi hæresis sit manifesta, vel probata; & hoc modo possunt ad concordiam reduci dissidentes opiniones; & cum his dictis Abbatis videtur hic transire Jo. de Anania, num. 3. vers. Sed Dominus Abbas, Mar. Socin. num. 11. & Felin. num 1. Tu tamen cogita, quia illa glossa loquitur de pœna spiritualis suspensionis, & excommunicationis, prout etiam loquitur dicta Clem. 1 & vide quod scripsi in cap. Vergentis, supra eod.

16 QUÆRO, An Episcopo existente hæretico facultas concedendi dimissorias juxta c. 10 sess. 7. Concilij Tridentini pertineat ad Capitulum Cathedralis Ecclesiæ.

17 Et an eo casu quo Capitulum concedere potest dimissorias, si Canonici propter hæreses dispersi sint, & nequeant convenire, aut convenire sine difficultate, sufficiat habere literas dimissorias ab uno ex Canonicis Cathedralis Ecclesiæ, vel certè sine dimissorijs adire pro suscipiendis ordinibus viciniorem Episcopum, seu metropolitanum.

Pro quæstionis solutione infra dicti articuli videntur examinandi

18 Primò. An propter hæresim Episcopi, sedes Episcopalis taliter censeatur vacare, ut eiusdem Ecclesiæ Capitulum possit dimissorias, seu reverendas pro ordinibus suscipiendis concedere ad formam juris, & d. c. 10. sess. 7.

19 Secundò, sede Episcopali vacante, & Capitulo nusquam comparente, an vel unus solus Canonicus, maximè si alij non valeant nisi difficulter cōgregari, possit huiusmodi dimissorias concedere; Et quid si neque hac via possint obtineri dimissoriæ, an possit aliquis Prælatus alterius ecclesiæ, eiusdem tamen diœcesis, easdem impertiri, vel saltem hoc jus transeat ad metropolitanum.

Tertiò, An qui de dicta diœcesi capiunt promoveri, nec prædictis modis possunt obtinere dimissorias, possit ritè ab alieno Episcopo sine dimissorijs, vel saltem à metropolitano ad ordines promoveri.

20 Ad primum pro negativa facit, quod in materia strictè interpretanda, ut est decretum d. c. 10. sess. 7. quod correctionem juris communis continet, appellatione vacationis venit vacatio de jure, & de facto, Calder. cons. 6. in fin. de constit. Cum igitur in casu proposito Episcopatus de facto ab hæretico detineatur Episcopo; non comprehendetur sub dispositione huius decreti, quod requi-

rit vacationem veram, quæ est de jure, & de facto. Secundò, etsi crimen hæresis inducat vacationem beneficij ipso jure, cap. *Quo iure*, juncta glos. 8. *dist.* ubi Præpositus tamen detentator nō potest de possessione expelli, nisi præcedente declaratoria super facto, cap. *Cum secundum, ubi doct. de heret. lib. 6.* generaliter enim qui à principio titulum habuit: licet per pœnam juris privatus sit, ita ut beneficiū alteri conferri possit; tamen remanet possessor, & propter id possessione privari non potest, nisi causa cognita, & vocatus; ita singulariter Jo. Andr. in *reg. Mora, n. 15 vers. Hinc est quod qui à principio, de regul. iur. lib. 6.* quamobrem literæ dimissoriæ ante declarationem criminis ab ipso Episcopo hæretico, & non ab alio videntur petendæ.

22 Breviter distinguo; aut de hæresi Episcopi notoriè constat, aut non; si non constat, negativa verior videtur; si constat, videtur dicendum ad Capitulum pertinere dare has dimissoris tam de jure, ut à fortiori probat text. in cap. *Cum nullus, §. Episcopo autem in remotis agente, de temporib. ordinat. lib 6* quam ex decreto d. *cap. 1. sess. 7.* etenim Capituli potestas sede vacante verificatur non solùm in vera vacatione, sed etiam in ficta, *cap. 3 de supplen. neg. lib. 6.* juncto cap. *Is cui, de elect. eod. lib.* & in specie quando Episcopus est hæreticus, exemplificat Host *in summa, tit. Ne sed. vacant. vers. Quot modis*: vel certè quatenus potestas Capituli sede vacante non verificetur in vacatione ficta, seu interpretativa, quod verius est, ut scripsi in c.

23 *Quia diversitate, nu 16 usque in fin. supra, de concess. preben.* tamen propter hæresim notoriam Prælati sedes non vacat interpretativè, sed verè, ut probavi in cap. *Ad abolendam, à n 28. usque ad num. 44. supra eod* ac proinde potestas ad Capitulum devolvitur, cap. His quæ, & cap. *Cum olim, supra de maior & obed.* & dixi in dicto cap. *Quia diversitatem, n. 24. & 34.*

Ad contraria respondetur ut infra, videlicet ad primum; ideo in correctorijs strictam fieri interpretationem, ut minus corrigatur jus commune, in casu nostro ex lata interpretatiōe jus commune nullatenus corrigitur: ergo verba non stricta, sed largè sunt interpretanda, l. *Si unus, § Pactus, in fin* & ibi Jason. *n. 6. ff. de pact.* imò admittitur etiā extensio, ut ibidem Jason, præterquam quod hæc est passiva interpretatio: ideoque *vacationis* verbum accipi debet in ea significatione, qua accipitur in jure, l. *Iure gentium, §. Si pauper, ff. de pactis,* juncta l. *Transigere,* ubi glos *Magna, C de transact. glos.* Bart. & DD. in l. *Sciendum, ff. Qui satis daru cogantur.*

24 Ad secundum respondetur illud nō procedere in notorijs, in quibus nec requiritur de necessitate declaratoria; imò judex ad quem spectat potest sine ea procedere ad expeditionem, ut ex cōmuni notat Bossius *in practic. crim. tit. Quando procedendum sit in crimine notorio, n. 6 cum seq.*

25 Quoad secundum articulum, cùm dicta facultas competat non singulis de Capitulo, sed Capitulo ipsi ut unum corpus repræsentanti, l. 2. & l. *Sicut ff. Quod cuiusque univers. nomi.* utique nulli licebit dictas litteras concedere, nisi Capituli corpus re-

26 præsentet, & in ipso jus Capituli resideat: licebit autem si in ipso resideat, seu ipse Capitulum repræsentet etiam si sit unus solus, d. l. *Sicut, §. 1.* ubi glos. & glos *pen.* in cap. *Gratum,* ubi Abb. *num. 9 de postul. Prælat.* & inde infertur, ut si unus tantùm adsit Canonicus residens, is solus nomine Capituli dictas dimissor as concedere possit; at si nō plures unus solus non poterit, nisi omnes, vel major pars residentium concurrat capitulariter.

27 Quod si nullus resideat, sed omnes sint absentes, non videtur cuiquam licere dimissorias concedere, quia de absentibus quoad actus capitulares regulariter nulla habet ratio, & perinde est ac si non essent, ex ijs quæ tradit Abb post glos. in cap *Cum inter universas, n. 3. de elect.* & ex Regula; *quod paria sunt non esse, & non apparere,* l. *Rutilia Polla, ff. de contrah. empt.* Ex quibus ad secundam quæstionem quoad primam illius partem videtur respondendum ad solos residentes Canonicos spectare dictas dimissorias capitulariter concedere.

28 Quo verò ad secundam, cùm nullo jure reperiatur cautum, ut dicta potestas vacante sede Episcopali, & Capitularibus Canonicis nusquā apparentibus devolvantur ad alios Prælatos; hoc à nobis temerè non videtur asserendum, argum. cap. *Consuluit, 2. qu 5.* sed potius dicendum est dictum jus conservari apud ipsammet Ecclesiam, ex Abb. in d. cap *Gratum, nu 22 de postul. Prælat.* & eodem modo respondetur ad tertiam eiusdem quæstionis partem, videlicet hanc facultatem ad Archiepiscopum non devolvi, d. cap. *Si Episcopus, de supplen. neg. Prælat lib 6.* ubi glos quædam in verb. *Archiepiscopus,* afferendo rationem prædictæ conclusionis ait, (ideo dictam facultatem ad Archiepiscopum non transire, quia hoc jure cautum nō reperitur:) generaliter nostram confirmat sententiam, quæ eodem modo confirmatur per cap. 1 *de suppl. negl. Prælat. eod. lib.* ibi, *cum id non reperiatur à iure concessum.*

29 Ad tertiam quæstionem pro affirmativa facit, quod cum subditi per hæresim Prælati liberentur ab illius obedientia; & alijs, in quibus eidem obstricti erant, ut in hoc cap. Liberi autem à jurisdi-

30 ctione, seu subjectione sui Episcopi possint quoad ea, quæ sunt voluntariæ jurisdictionis, alteri Episcopo se subdere, ut de exemptis, quæ ad Ordines suscipiendos notat Archid. in cap. 3. *col. fin. de temp. ordin. lib 6.* sequitur, ut prædicti tamquam liberi possint à quocumque Catholico Antistite ordines accipere.

31 Secundò, canon, seu lex cum debeat esse possibilis, c. *Erit autem lex, 4. dist.* non vendicat sibi locum in casu, in quo non potest observari, l. 4. §. *To-*

32 *ties, ff de dam infect.* unde Abb. *conf. 25 vol 2. col. 3. post n. 2.* concludit Canonem annullantem electionem factam per scrutinium non decretum, non procedere in illo Monasterio, ubi non reperiuntur nisi duo Mona. hi: sed hoc casu non potest observari Canon prohibēs ne quis ab alieno sine dimissorijs proprij Prælati ordinetur. Ergo, &c.

Tertiò, Ratio quare statutum fuerit, ne quis ab alieno Episcopo ordinetur fuit ut evitaretur discordia inter Episcopos, arg. cap. 1 juncta glos. *prima,* & cap. *Primatus, 71. dist.* quæ cum esset in casu nostro, sequitur, ut cesset etiam dispositio ex regula l. *Adigere, §. Quamvis, ff. de iurepatron.* & cap. *Cum cessante, de appellat.*

33 Negativa opinio tutior videtur, nam cum Canones ubique statuant ne quis eum, qui sibi subditus non sit, ordinare præsumat, cap. 2. & ibi glos. *in verb. Aliena, de tempor ordinat. & quæstio 2, per totum*; sed ut quisque debeat à proprio Epi-

scopo

ſcopo ordinati, *cap.8.ſeſſ.*23. Trid. Conc, nec à dicta regula videtur recedendum hoc caſu, cum in jure non reperiatur exceptus, gloſ. 1. in cap. *Inter hæc, in fin.* 32. *qu.* 2. & notatur in l. 1 *ff. de reg. iuris*, confirmatur per argumentum à ſpeciali text. in cap. 2. *de temp. ordin. lib.* 6. juncta gloſ cap. 1. *in verb. Culpis, de ſuppl. negl. Prœl. lib.* 6. quæ notat ſpeciale eſſe, ut in *d. cap.* 2. in pœnam delicti Epiſcopi proprij liceat ſine illius dimiſſorijs à vicinis Epiſcopis ordines ſuſcipere, idq; ideo ibi licere, quia ſic expreſsè conceditur: at in caſu noſtro hoc non reperitur expreſsè conceſſum. ergo videtur dicendum prædictas perſonas debere à Sede Apoſtolica remedium expoſcere, ut videtur in ſimili ferè caſu obſervatum in cap. *Fraternitati*, 71. *diſt*

41 Ad contraria autem videtur ſic reſpondendum, videlicet ad primum, eſto Epiſcopus ipſo jure ſit ſua juriſdictione privatus, poſſitque propter delicti notorietatem ab alio judice ſine alia citatione, & declaratione ſua poſſeſſione, ſeu detentatione ſpoliari: non tamen inde ſequitur ut ſubditi, qui ſunt privatæ perſonæ, ipſimet poſſint nulla præcedente declaratoria de facto ſeipſos eximere ab illius obedientia, ut ſatis colligitur ex Abb. in cap. *Accepta, n.* 6. *de reſtit. ſpoliat.*

Præterea in caſu noſtro poteſtas prædicta ab Epiſcopo tranſit in Capitulum, ut ſupra dictum eſt: quod ſi Capitulum nuſquam appareat, non tamen ob id ipſi ſubditi efficiuntur liberi, ſeu exempti, ſed dictum jus conſervatur, & retinetur ab ipſa met Eccleſia, ſecundum Abb. in d. c. *Gratum, n.* 12. *de poſtul. Prælat.* licèt ſecus videatur eſſe in Collegijs ſæcularibus.

Ad ſecundum negatur ſimilitudo: nam in caſu noſtro ſubditi non coguntur ordines ſuſcipere, & quatenus in aliquo caſu cogerentur, tamen ob dicta impedimenta excuſarentur, ad notata in cap. *Commiſſa. de elect. lib.* 6. poſſuntque ij ſubditi pro remedio ad Sed. Apoſt. vel illius in dictis partibus Legatum recurrere.

Ad tertium, illa ratio non videtur tam cauſa finalis, quam impulſiva: unde argumentum non urget, ad notata in l. 1. §. *Sæpè, ff de poſtulando* Sacræ Congregationis reſponſa ad ſupraſcripta, dubia habes in c. *His quæ, n.* 22. *ſupra, de maior. & obedient.*

De Schiſmaticis, & ordinatis ab eis.

Cap. Quod a prædeceſſore

S V M M A R I V M.

1 *Schiſmaticorum geſta iuribus carent, etiamſi gerantur prætextu publici officij, & n.* 131.

2 *Ordinationes à ſchiſmaticis factæ irritæ ſunt quoad executionem tantùm, non autem quoad impreſſionem characteris, & n.* 27. *& ſeq.*

3 *Character Ordinis non confertur per miniſtrum, ſed imprimitur in anima immediatè à Chriſto. & n.* 31. *& ſeq*

4 *Ordinatis forma Eccleſiæ non ſervata character non imprimitur.*

5 *Ordinationes factæ ab eis, qui à ſchiſmaticis ordines ſuſceperant, executionem non conferunt.*

6 *Schiſmatici an ſint ipſo iure excommunicati, vel potius excommunicandi, uſque ad n.* 25.

7 *Schiſmatici quot modis accipiantur.*

8 *Excommunicati largè dicuntur ſchiſmatici.*

9 *Schiſmatici propriè qui dicantur, & n. ſeqq.*

10 *Schiſma unde dicatur.*

11 *Schiſma quid ſit, & n.* 24.

12 *Vnitas Eccleſiæ in quibus conſiſtat.*

13 *Græci, qui ab unitate Eccleſiæ Romanæ recedunt, ſunt ipſo iure excommunicati.*

14 *Hæretici dicuntur, qui extollunt ſe contra Romanam Eccleſiam, & hi, qui principales ſunt, hæreſiarchæ.*

15 *Epiſcopi in conſecratione non ſolum hæreſim, ſed etiam ſchiſma anathematizant.*

16 *Græci ſchiſmatici noſtri temporis ſunt formaliter hæretici.*

17 *Hæreſis eſt error in fide cum pertinacia.*

18 *Schiſmatici ſine hæreſi qui dicantur.*

19 *Schiſmaticus, & hæreticus eſſet qui duos Summos Pontifices ſimul crederet veros.*

20 *Hæreticus omnis eſt ſchiſmaticus, ſed non è converſo.*

21 *Schiſma nullum eſt, niſi ſibi aliquam hæreſim confingat, ut rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.*

22 *Antipapa dicitur hæreſiarcha.*

23 *Schiſmatici omnes propriè ſumpti hodie ſunt vinculo excommunicationis innodati.*

24 *Inobedientia eſt offenſa qualibet, aut rebellio contra Papam, & Sedem Apoſtolicam, ſunt caſus Sedi Apoſtolicæ reſervati in Extrav. Pauli II. & Sixti IV.*

Rebellis quis dicatur, ibidem.

25 *Beneficiorum collationes à ſchiſmaticis factæ ſunt ipſo iure nullæ.*

26 *Matrimonia in Ruſſia à Catholicis contracta coram parochis Ruthenis an ſint irrita, necne. & n. ſeq. uſque in fin*

72 *Vuladicæ Ruthenorum an ſint veri Epiſcopi.*

28 *Sacramentum poteſt tradere ſeparatus, ſicut poteſt habere ſeparatim.*

29 *Ordinatio facta in forma Eccleſiæ ab Epiſcopo etiam hæretico, ſeu ſchiſmatico, ſive anathemate innodato, ſive ordinationem receperit in Eccleſia, ſive extra, habenda eſt rata quoad veritatem ordinis*

30 *Intellectus cap.* Novatianus, 7. q 1.

31 *Poteſtas ſpiritualis duplex, ſacramentalis, & iuriſdictionalis.*

32 *Altare ſemel conſecratum non conſecratur iterum, niſi fuerit diſſipatum.*

33 *Epiſcopi ſchiſmatici nec poſſunt excommunicare, nec abſolvere, nec indulgentias concedere, ac ſi fecerint, nihil eſt actum.*

34 *Intellectus cap.* Didicimus, *& cap.* Pudenda, q. 1.

35 *Ordinati ab Epiſcopis ſchiſmaticis etiam ignorantes executionem non recipiunt.*

36 *Excommunicati omnes etiam non denunciati ante Concilium Conſtantienſe dicebantur non tolerati.*

37 *Hæretici, vel ſchiſmatici de iure communi nullam ordinum executionem, vel iuriſdictionem habent & nu. ſeq.*

38 *Inſtitutio authorizabilis eſt de lege iuriſdictionis.*

39 *Conſtantienſis Concilij Conſtitutio*, Ad evitanda, *recipienda eſt ut canonica, & perpetua, & nu. ſeqq.*

40 *Excommunicati denunciati dumtaxat, aut notorij Clericorum percuſſores ex Concilio Conſtantienſi dicuntur non tolerati. & n.* 46. *&* 54.

41 Basileensis Concilij Canon an derogaverit Constitutioni Consilij Constantiensis, Ad evitanda, & n. seqq.

42 Basileense Concilium quo tempore ab Eugenio IV. translatum, seu dissolutum fuerit.

43 Basileensis Concilij Canon an, & in quo differat à Constitutione Constantiensi.

44 Abbatis Nicolai de Ausimo, Felini, & Navarri error circa Constitutionem Concilij Constantiensis, & n. seq.

45 Basileensis Concilij acta in quibus approbata, aut reprobata fuerint.

46 Excommunicati notoriè nisi sint denunciati, aut Clericorum percussores ex Concilio Constantiensi non sunt vitandi, & n. 54.

47 Hæretici & schismatici non dicuntur nominatim denunciati ex Bulla Cœnæ.

48 Moguntinum Concilium etsi invocaverit Constitutionem Consilij Basileensis, tamen non derogavit decreto Constantiensis Concilij.

49 Synodus provincialis facultatem non habet derogandi Concilio generali, nec obligat extra provinciam.

50 Episcopi schismatici ni vim Constitutionis Constantiensis validè iurisdictionem exercent, & beneficia conferunt & n. seqq.

Contr. trium. n. 53. & seqq. usque ad n. 126.

51 Beneficijs collatio fit ab Episcopo ratione publici muneris.

52 Popones in Russia an sint veri Ruthenorum parochi, usque in finem.

53 Constantiensis Concilij Constitutioni de vitandis excommunicatis fuit derogatum per contrariam Constitutionem Concilij Lateranensis sub Leone X. & plur. seqq.

54 Constantiensis Constitutionis tenor refertur.

55 Lateranensis concilij constitutio itidem refertur

56 Excommunicati omnes notoriè ex Constit. Concil Lateran vitari debent, etiamsi non sint nominatim denunciati, aut notorij Clericorum percussores.

57 Vuladica, & Popones Rutheni quorum schisma notorium est, hodie dicuntur excommunicati non tolerati.

58 Parochialium collationes factæ à schismaticis non valent.

59 Beneficij collatio facta ab excommunicato non tolerato est irrita ipso iure, & n. 78

60 Prælatus naturaliter mortuus & excommunicatus æquiparantur.

Beneficij collatio facta schismatico, seu hæretico aut excommunicato, est ipso iure nulla, ibid & n. 73. & n. 77.

61 Consuetudo contra Concilium generale non valet.

62 Communicatio in divinis cum excommunicatis est culpa mortalis.

Et quid extra divina, ibidem remissivè

63 Communicantes in divinis cum excommunicatis incidunt in excommunicationem maiorem, quæ non infligitur nisi pro mortali reatu

64 Sacramenta recipiens ab excommunicato tolerato an peccet mortaliter.

65 Consuetudo irrationabilis, & nutritiva peccati dicenda est potius corruptela, quàm consuetudo

66 Hæretici & schismatici ex Constit. Pauli IV. sunt ipso iure privati omnibus dignitatibus, & beneficijs ecclesiasticis.

67 Pauli IV Constit. Cum ex Apostolatus expenditur.

68 Verba, ipso iure; licet non excludant declaratoriam super facto; tamen secus est si factum sit notorium.

69 Beneficia propter hæresim vacantia sunt Sedi Apostolicæ reservata ex Constitutione Pij V. & eorum impetrationes non valent, nisi modus vacationis propter hæresim sit expressus.

70 Beneficiorum possessiones in personas hæreticorum vires, & effectum non habere sensit Gregor. XIII.

71 Constitutio posterior tollit priorem Conciliarem etiam sine speciali derogatione.

72 Constantien. Conc. non relevat excommunicatos suspensos, vel interdictos, nec eis in aliquo suffragatur.

73 Beneficij collatio facta excommunicato non tenet.

74 Etiamsi excommunicatio sit occulta.

75 Beneficij collatio facta excommunicato nulla est etiam in foro conscientiæ.

76 Clausula absolutionis à censuris in litteris Apostolicis provisionum quid operetur.

77 Hæretici, & schismatici nostri temporis sunt irregulares & inhabiles ad beneficia obtinenda.

78 Excommunicatus, vel suspensus etiam non denunciatus de iure communi est destitutus omni facultate beneficia conferendi.

79 Et quid in occultè excommunicato.

80 Matrimonium celebratum coram parocho palam intruso, ac titulum non habente post Concilium Tridentinum non valet.

81 Matrimonium contractum coram parocho excommunicato etiam denunciato validum est.

82 Matrimonium contractum coram parocho publico hæretico irritum est si decretum Tridentini Concilij de reform. matr. publicatum fuerit in parochia, & lapsi sint triginta dies à die publicationis, & n. 97 vers. Unde fit.

83 Constantiensis Concilij Constitutio indulget Catholicis ut possint recipere sacramenta etiam ab hæreticis, & schismaticis non denunciatis.

84 Antecedens in omni materia includitur in concessione consequentis.

Declaratur, n. 91.

85 Dispensatio tacita super defectu inducitur quando alias ex gratia nulla utilitas perciperetur, & n. 91.

86 Constit. Ad evitanda, habilitat Catholicos ad sacramenta recipienda ab excommunicatis, in reliquis supponi terminos habiles, & n. seq usq; ad n. 94.

87 Papa solus potest promovere ad Episcopales, Archiepiscopales, & alias maiores dignitates.

88 Ordines suscipere non licet nisi ab Episcopo originis, beneficij, vel domicilij.

89 Prælatus intrusus non potest conferre sacramenta, & conferendo executionem non confert.

90 Absolutio sacramentalis est actus iudicialis, qui in non subditum exerceri non potest.

91 Princeps non censetur super inhabiltate dispensare quando gratia in aliqua parte potest operari effectum suum.

92 Excommunicati non sunt privati beneficijs ante excommunicationem canonicè obtentis, nec sunt privandi, nisi in excommunicatione insorduerint.

93 Constantiense Conc. speciali Constitut. revalidavit collationes, & titulos eorum, qui in Concil Pisano fuerunt ab eorum dignitatibus depositi, & n 11.

94 Excommunicati in vim Constitut. Ad evitanda, retinent iurisdictionem respectu non excommunicatorum privilegio alieno non proprio.

95 Constitutio Constantiensis nec in favorem Catholicorum sanavit defectus titulorum, seu canonicæ institutionis.

Epi-

96 *Episcopi nequeunt dispensare ad parochiales Ecclesias cum minoribus vigintiquinque annorum, aut illegitimis, criminosis, aut corpore vitiatis.*

97 *Beneficij collatio tamquam actus legitimus non potest esse in pendenti; sed aut statim tenet, aut vitiatur.*

98 *Hæretici, seu schismatici non solùm sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, sed etiam ipso iure privati beneficijs ante hæresim, vel schisma canonicè obtentis.*

99 *Hæreticorum filijs ex consuetudine, & pietate relaxantur beneficia.*

100 *Constitutio,* Ad evitanda, *quibus est causis edita fuerit à* Concilio Constantiensi, *& n seq.*

101 *Constitutio,* Ad evitanda, *an habeat locum in provisis de parochialibus ecclesiis, vel dignitatibus post excommunicationem, seu schisma, & num. seqq. usque ad num. 126.*

102 *Patriarcha, Archiepiscopi, Episcopi, & Abbates Græci schismatici in Concilio Florentino ut tales indifferenter agniti, & tractati fuerunt, & num, 116.*

103 *Constitutio Constantiensis,* Ad evitanda, *in quibus consulerit timoratis conscientijs, & scandalis obviaverit, usque ad n. 113.*

104 *Excommunicati in quibus actibus de iure communi sint vitandi.*

105 *Notoriè excommunicati vitari debent etiam ante declaratoriam super facto.*

106 *Communicatio cum excommunicatis maiori excommunicatione extra crimen an sit mortalis.*

107 *Excommunicato ecclesiam ad orandū ingredienti, cessandum est à divinis etiam missa inchoata, si nondum cœptus sit canon.*

108 *Communicatio cum excommunicatis in administratione, vel receptione sacramentorum, est culpa lethalis.*

109 *Constitutio* ad evidanda *extendi non debet ad rehabilitationem ad beneficia ad ulteriorem correctionem iuris communis.*

110 *Provisi in schismate ab Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia in Concilio Constantiensi non obstante vitio hæresis, vel schismatis.*

111 *Sacerdos notoriè excommunicatus de iure communi non potest validè quemquam absolvere in articulo mortis, secus ex* Concilio *Constantiensi.*

112 *Excommunicatus provisus à Papa de parochiali cum clausula absolutionis à censuris, potest non excommunicatis administrare sacramenta ex* Concilio *Constantiensi; secus de iure communi.*

113 *Lex quantumcumque generalis, semper restringitur ad personas habiles.*

114 *Lex non imprimit effectum suum, nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur.*

115 *Quod non est Sanctorum Patrum decreto sancitum superstitiosis non est adinventionibus præsumendum.*

116 *Papa si quem sub titulo dignitatis etiam ex certa scientia nominet, seu tractet, per hoc in dignitate illa ipsum probare non intelligitur.*

117 *Nominatio Papæ in litteris Apostolicis non tribuit ius intruso, aut aliàs titulum non habenti.*

118 *Intellectus Clem.* Si Summus de sent. excommunicationis.

119 *Papa si quem admittat assignando ei certam sedem, aut recipiat tamquam Abbatem ad suum officium exercendum, non censetur eum approbare in ea dignitate.*

110 *Beneficium non censetur collatum, aut confirmatum nisi illud per verba dispositiva conferatur.*

121 *Institutio canonica tamquam solemnitas extrinseca non præsumitur, sed probari debet.*

122 *Verba enunciativa non propter se sed propter aliud prolata non probant, neque disponunt.*

113 *Nominatio Papæ non inducit probationem dignitatis, vel tituli.*

124 *Imperator Græcus, & Patriarcha Constantinopolitanus cur ut tales habiti, & tractati fuerint in Concilio Florentino.*

125 *Hæretici, & schismatici in Concilijs generalibus consueverunt admitti disputationis gratia, & ad eorum errores confutandos.*

126 *Græci Episcopi, & sacerdotes schismatici an censeantur in suis regionibus Ordinarij, & Parochi titulo saltem putativo, & errore communi, usque ad numero 139.*

127 *Beneficiorum collationes factæ in schismate ab Antipapis quo tempore præstabatur eis obedientia, sustinentur ex communi reputatione.*

Contrarium n. 132.

128 *Hæretici dum tolerantur in aliqua dignitate, & sunt occulti, possunt excommunicare, beneficia conferre, & litteras impetrare.*

129 *Intellectus* l. Barbarius, ff. de off. Prætor. *usque ad n. 139.*

130 *Gesta ab excommunicato ut valeant requiritur titulus putativus à legitimo superiore, nec sufficit à superiore putativo.*

131 *Fictio non generat fictionem.*

131 *Gesta ab intruso non sustinentur ex communi errore, etiamsi generantur prætextu publici officij.*

133 *Beneficij reservati collatio facta à Prælato putativo etiam ratione publici officij non valet.*

134 *Gesta ab occultè excommunicato non sustinentur quoad eos, qui sciunt impedimentum.*

135 *Error communis ad validitatem eorum, qui geruntur ab excommunicato, vel irregulari, debet esse facti, non iuris.*

136 *Gesta per Prælatum putativum valent quamdiu toleratur; secus si notorium sit eum esse suspensum.*

137 *Beneficij impetratio non fit ab excommunicato ratione publici officij, ac propterea ex communi errore, & titulo putativo non sustinetur, & n. seq.*

238 *Excommunicatus publicè, vel occultè non differunt in his, quæ non geruntur ratione publici officij*

139 *Parochus non assistit matrimonio ut minister, sed ut testis authorizabilis.*

140 *Clementis VIII. Constitutio prohibens divortia fieri quoad vinculum inter Græcos ad habeat locum in matrimonijs Græcorum schismaticorum,*

141 *Græci schismatici latinos ritus abominantur.*

142 *Græci Episcopi non sunt admittendi ad Ordines, vel alia Sacramenta conferenda, nec Sacerdotes in Parochialibus instituendi, nisi abiurato schismate.*

143 *Tridentini Concilij decretum de reform. matrim. publicari debet in singulis Parochijs ut matrimonium sit validum, nec sufficit publicatio facta in Synodo provinciali.*

144 *Præsumitur tamen publicatum si fuerit observatum tamquam decretum Concilij.*

QUOD

1 QUOD à PRÆDECESSORE, Irritæ
sunt ordinationes, beneficiorum col-
lationes, & ecclesiasticarum rerum ali-
enationes factæ à schismaticis; & à di-
gnitate, & ordine suspenduntur, qui schisma tene-
re jurant. Hoc dicit; Habet quatuor dicta Secun-
dum ibi, *Adjicientes*. Tertium ibi, *alienationes*.
Quartum ibi, *Illos verò*.
Nota primò, juribus carere ea, quæ geruntur à
schismaticis, etiamsi gerantur prætextu publici
officij: nam l. *Barbarius, ff. de off. Prætor.* non habet
locum in intrusis, sicut sunt schismatici, quod ple-
niùs examino infra in t. *resp. ad quartam oppositio-
nem n.129 & seqq.*
2 Secundò nota irritas esse ordinationes à schis-
maticis factas, concordat tex. in cap. *Ordinationes*,
9. q. 1. quod intellige quoad executionem, non
autem quoad impressionem characteris, secun-
dum glos. *in ver. Irritas*. Innoc. Hostien. Joan.
3 Andr. & alios *hic*. Ratio est, quia character non
cōfertur per ministrum, sed imprimitur in anima
immediatè à Christo. Infectio ergo ministri non
vitiat, § *Verum, 23. dist.* & dixi latè in cap. 1. *sup. de
Baptis. in qu.* An baptizati ab hæreticis Calvinistis
sint iterum baptizandi: & patebit infra *n.31. & seq.*
4 Hoc tamen habet locum si forma Ecclesiæ fuerit
observata; alioquin irrita est ordinatio etiam
quoad characterem, c. *Extra Catholicam*, & cap.
Detrahe, 1. q. 1. d. c. 1. & cap. *penult. de Baptis.* secundū
Goffred. Jo. Andr. *hic n.7.* Butr. *n.3* Card. *n.4. &
in 3. quæst* & Abb. *nu.4* & innuit glos. 2. dum dicit
schismaticos conferre sacramenta, dummodo in
forma Ecclesiæ conferant.
Tertiò nota ex illis verbis, *& ab ordinatis abeis*:
5 Socin. Irritas esse ordinationes non solū factas à
schismaticis, sed etiam factas ab illis, qui à dictis
schismaticis ordines susceperunt. Quod expressè
notat *hic* Innoc. *n.1. in fin.* dicens. Idem de ordina-
tis ab hæresiarchis, vel schismaticis in infinitum:
nam cùm non habeant executionem, alijs dare
non possunt, confert tex. in cap. *Vulnerato*, & in c.
Fertur, 1. q. ibi: Ex infecta radice fructus non pro-
ducitur, in l. *In causa, la prima, §. 1. §. fin.* & in l. *seq. ff.
de minor.* ubi si res per plures manus ambulaverit,
idem juris erit.
Quartò nota in vers. *Si quis autem*: schismati-
6 cis non videri ipso jure excommunicatos, sed ex-
communicandos: nam si excommunicatio fertur
in tribus casibus hic expressis, ergo extra ipsos
schismatici regulariter non sunt excommunicati,
per argumentum à speciali secundum Abb *hic n.
3.* & Socin. *n.6.*
Præterea in fin. tex. fertur sententia suspensio-
nis contra jurantes tenere schisma; ergo sic juran-
tes, quibus hæc pœna specialis imponitur, non
sunt excommunicati, & consequenter longè mi-
nus debent esse excommunicati illi, qui non ju-
rant tenere schisma, sed solum adhærent intruso,
ut per Socin. *ubi supra*. Idem probat tex. in c. *in no-
mine Domini, 23. dist* ponderando verbum, *damne-
tur*, ibi posit. in fin.
7 Verùm tu dic multiplicem esse schismaticorum
acceptionem, ut per Innoc. *hic in princ.* Hostien.
num.1. Butr. *num.4.* & supra *in rubr.* per Jo. Andr.
num.3. Abb. *num.4* & Socin. *nu.4.* Quidam enim
dicuntur schismatici largissimè, ut omnes crimi-
nosi, & existentes in peccato mortali, c. *Sacerdo-
tes, 1. qu.* cap. *Resecandæ, 24. qu.3.* Sunt enim ex-
tra charitatem, cap. *Audi denique, 11 q.3.* c. *Dixit, 24.
quæst. 3.* cum peccatum separet hominem à Deo
secundum illud Isaiæ, cap. 49. *Peccata nostra di-
viserunt inter nos, & Deum nostrum.* Et hos ma-
nifestum est non esse generaliter excommunica-
tos, quia censura aliquibus tantùm criminibus
annexa est, quos latissimè recenset Navarr. *in Man.
cap. 27 num.75 usque ad num 150.* & Summistæ,
in ver. Excommunicatio. Et quamvis criminosi
omnes sint suspensi quoad se, non tamen quoad
8 alios, ut in cap. *fin. de cohabit. cleric. & mulier.* Qui-
dam dicuntur schismatici largè, ut omnes ex-
communicati à jure, vel ab homine, cap. *Apostoli-
ca, 24. quæst 3.* quia sunt extra ecclesiam, & com-
munionem fidelium, cap. *Cum excommunicato, 1.
qu.1.* Et de his ineptum est quærere an sint ex-
9 communicati. Alij dicuntur schismatici strictè,
qui scilicet proprium Episcopum ejiciunt de sede
Episcopali, & Episcopatum occupant, & suos cō-
stituunt Sacerdotes, cap. *Scire, 7. qu. 1,* cap. *Inter
hæresim, 24. q 3.* Et sub hac specie constitui pos-
sunt etiam illi, qui conjurationes faciunt contra
proprium Episcopum, de quibus in cap. *Conjura-
tionem cum quatuor seqq. 11. q. 1.* Et hi secundum
quosdam sunt excommunicati, sed tamen Docto-
res communiter tenent oppositum, ut testatur
Abb. *supra in rubr. num 1. vers. Strictè verò dicuntur*:
eo quod cum recognoscant Ecclesiam Romanā,
licèt proprium Episcopum ejecerint, aut in eum
conspiraverint, non tamen dicuntur ab unitate
divisi, ut per Innoc. Hostien. Jo. Andr. & Abb. *su-
10 pra in rubr.* Alij demum dicitur schismatici arctis-
simè, prout hic sumuntur, qui scilicet dividunt se
ab unitate Ecclesiæ, & conantur sibi Episcopos,
Presbyteros, & Constitutiones facere, cap. *Nova-
tianus*, cap. *Factus est*, & cap. *Denique, 7, quæst. 1.*
Schisma enim Græcè scissuram significat, c. *Schis-
ma*, & ibi Archid. *in princip. 24. q.1.* Nam cum u-
nica sit fides, & unica sancta Ecclesia; ergo qui
ab hac unitate divisus est, schismaticus est; In uni-
tate enim scissura esse non potest, d. cap. *Schisma*,
cap. *Sicut Domini vestimentum, 16. q 7.* cap. *Loquitur
11 Dominus, 24 q.1.* Unde schisma diffinitur esse
illicitus ab unitate fidei, vel universitate recces-
sus, secundum Hostien. Goffred. & Raymun. *in
summ de schisma*, & Socin. *supra in rubr. num 1.*
12 Quæ quidem unitas in duobus consistit, videlicet
in commistione, seu communione membrorum
Ecclesiæ ad invicem, & in ordine omnium mem-
brorum ad unum caput. Hoc autem caput est
Christus, cujus vices gerit Romanus Pontifex,
Clem. 1. *de jurejur.* Unde qui subesse renuunt sūmo
Pontifici, & qui membris Ecclesiæ communicare
recusant scissuram facientes, valde propriè dicun-
13 tur schismatici. Dupliciter autem potest contin-
gere ut aliqui ab hac unitate recedant. Primò cum
Ecclesiam Romanam non agnoscunt, sed aliā sibi
Ecclesiam, & caput constituunt, ut faciunt Græci
schismatici: & hi absque duo sunt ipso jure ex-
communicati, cap. *Nulli, 16. dist.* & determinat *hic*
Innoc. *num.2 in ver. Irritas*, Hostian. *num.2. vers.
Illi autem schismatici.* Jo. Andr. *num 2, in ver. Sub-
jacere*, Butr. *num.4 vers. Numquid autem quili-
14 bet schismaticus sit excommunicatus.* Qui enim
extollunt se contra Romanam Ecclesiam, & ab
ipsa se separant, hæretici dicuntur, & hi, qui prin-
cipales sunt, hæresiarchæ, ut hic, ac proinde excō-
municati sunt, ex cap. *Excommunicamus*, §. *Cre-
den-*

stentes, supra de haret. secundum Hostien. d. *nu.* 2.
15 Qui amplius dicit talem sententiam excommunicationis ferri, seu potius innovari à quolibet Episcopo in sua consecratione, quem consecrator irrogat dicens, *Anathematizas omnem hæresim*; subaudi, *non solum errantem in fide, sed etiam extollentem se adversus hanc, scilicet Romanam sanctam Catholicam Ecclesiam*; & is, qui consecratur, respondet, *Anathematizo*, ut in libro Pontificali.
16 Quod multò clariùs vendicat sibi locum in Græcis schismaticis nostri temporis, qui nō solum nolunt agnoscere summum Pontificem pro Christi Vicario, & Capite universalis Ecclesiæ; sed etiam ita credunt sentientes Ecclesiam Orientalem, & Constantinopolitanam nō esse sub Ecclesia Romana, & Patriarcam Constantinopolitanum non esse inferiorē Romano Pōtifice, ut patet ex actis Florētini Concilij sub Eugenio IV. Hi enim sunt formaliter hæretici, ut per Abb. *supra in rubr, n.* 1.
17 Quoniam habent errorem in fide cum pertinacia contra articulum, *& unam sanctam Ecclesiam*, cap. *Inter hæresim*, cap. *Qui in Ecclesia*, & cap. *Qui aliorum*, 24. *qu.* 3. Archid. in cap. *Hæresis, num* 1. *eadem cau. & quæst.* Sylvest. *in verb. Hæresis*, 1.
18 *n.* 1. Deinde potest contingere ut scissuram quis faciat, & recedat ab unitate absque errore in fide, veluti cùm duo contēdunt de Pontificatu, ut hic, & in cap *Si duo*. 89. *dist.* Nam quilibet credit unitatem Ecclesiæ, & illam esse apud se, nec impugnat Ecclesiam Romanam, & hi sunt schismatici sine
19 hæresi, ut notatur in §. 24. *quæst* 1. Sentiunt enim de fide, & unitate idem, quod cæteri, sed tamen dissidio Congregationis delectantur, ut inquit Socin. *supra in rubr. n.* 5. alias qui duos summos Pontifices crederet veros, schismaticus, & hæreticus esset: schismaticus, quia divideret Ecclesiam;
20 hæreticus quia contra fidem. Atque ita quis potest esse hæreticus, & schismaticus; Imo omnis hæreticus est schismaticus, sed non è converso, ut declarat Goffred. *in summa de schismat* & Socin. *ubi supra*. Et de his schismaticis sine hæresi variæ sunt opiniones an sint excommunicati Doctores tamen magis inclinant in sententiam affirmativam, ut testatur Abb. supra, *in rubr. n* 1. & probatur in d. cap. *Nulli*, 19. *dist.* ponderando verbum, *iam damnatus*; quod est latæ sententiæ, ut ibi per Hugonem, & Archid. & *hic* per Hostien. & Jo. Andr.
21 & Sylvest. *in ver. schismaticus, num.* 5. Præterea etsi in sui principio schisma non habeat perversum fidei dogma sicut hæresis; tamen in fine nullum schisma est sine hæresi, ut docet Hieronym. *ad Titum, c* 3. dicens: (Inter hæresim, & schisma hoc interesse arbitrantur, quòd hæresis perversum dogma habeat; schisma propter Episcopalem dissensionem ab Ecclesia pariter separat. Quodquidem in principio aliqua ex parte intelligi potest. Cæterum nullum schisma non aliquam sibi confingit hæresim, ut rectè ab Ecclesia recessisse videatur:)
22 refertur in cap. *Inter hæresim, 24. quæst* 3. Et propterea Guido, & Octavianus, meritò hic ab Alexandro III. appellantur hæresiarchæ; & cōsequenter excommunicati sunt ex d. § *Credentes*. Neque obstat ponderatio Abbatis, & Socini, quod in textu nostro excōmunicentur schismatici in tribus casibus tātum. Quia hoc non est verum: nam in vers. *Si quis autem*, non excōmunicantur schismatici, sed illi tātum, qui schismaticorū ordinationibus innituntur, aut ab his beneficia, vel rem Ecclesiæ acquirunt, ut per Sylvest *loco cit.* Unde in his tantum concludit argumentum à speciali, quia communicantes cum excommunicatis regulariter non sunt excommunicati saltem majori excommunicatione nisi in casibus, qui notantur per Jo. Andr. & DD. in cap. *Sacris, supra de his quæ vi, metusve cau.* & in cap. *Statuimus, infra de sent. excom.* Sed contra communem opinionem præter ultimam considerationem Socini, duo videntur magnoperè urgere. Primum est, quod si schismatici in terminis huius Decretalis essent ipso jure excommunicati, utique participantes cum eis in crimine criminoso in eadem sententia excommunicationis inciderent, ut est casus in cap. *Nuper*, & ibi dixi *de sent. excommun.* & tamen contrarium hic deciditur in vers. *Illos verò*, quia jurantes tenere schisma, & sic Communicantes in crimine schismatis, à dignitate, & ordine suspenduntur, quæ specialis pœna frustra illis infligeretur si essent ipso jure excommunicati. Secundum est, quia jurātes tenere schisma sunt formaliter schismatici; & tamen non sunt excommunicati, ut su-
23 pra proximè dictum est. Verum quicquid sit in terminis huius textus certè hodie res est extra difficultatem, quia, ut advertunt Abb. *supra, in rubr.* & Socin. *hic num.* 6. *in fin.* & Sylvest. *in ver. Schismaticus, num.* 5 postea emanavit, cap. *Licet de vitanda, supra de elect.* ubi disponitur, ut tam ipse qui se gerit pro Papa, quam illi adhærentes excommunicationi subjaceant; per quæ verba inducta est excommunicatio ipso jure, ut ibi notant DD. idemq; apertiùs statuitur novissimè in Constitutione Gregorij XV. de Romani Pontificis electione: quæ incipit *Aeterni Patris filius*. Quapropter aut agimus de schismaticis, qui recedunt ab unitate Ecclesiæ Romanæ, ut Græci, & illi sunt ipso jure excommunicati per d. cap. *Nulli*, 19. *dist.* & per cap. *Excommunicamus*, 1. & 2. §. *Credentes, de hæret.* ut dictum est supra *n.* 13. Aut agimus de Antipapis, & eorum adhærentibus, de quibus hic; & hi excommunicati sunt per d. cap. *Licèt*, & Constitutionem Gregorij XV. & sic hodie quicquid scripserint nonnulli ex modernis, schismatici omnes strictissimè sumpti sunt vinculo ex-
24 communicationis innodati. Addo quòd in Extravaganti. *Etsi Dominici*. Pauli II. & Sixti IV. *de pœnit. & remiss.* ad quas Doctores non advertunt inter casus Sedi Apostolicæ reservatos ponitur non solū crimen hæresis, & conspirationis in personam, aut statum Romani Pontificis, sed etiam cuiusvis offensæ, inobedientiæ, aut rebellionis eiusdem Pontificis, vel Sedis Apostolicæ. Quibus verbis satis clarè cōprehenduntur schismatici, qui se subtrahunt ab obedientia sumi Pontificis: nam secundum Hostien. *in summ. de schismat. in princ.* Schisma est illicita divisio per inobedientiam ab unitate Ecclesiæ facta. Et quamvis Socin. *suprà in rubr.* huic definitioni post verbum *inobedientiam* addat, scilicet, *cum rebellione*; hoc tamen potest procedere tantummodo quoad effectum, ut sic inobedientes dicantur propriè schismatici; quia etsi omne peccatum sit inobediētia cælestiū mandatorum, secundū Ambrosium, & per consequens omnis inobediens discedat ab Ecclesia; tamen nisi sit inobediens cum rebellione; strictè, & propriè non dicitur schismaticus, ut ibi per eū, *nu.* 8. Sed quoad effectum reservationis censuræ sufficit sola inobedientia etiam sine rebellione;

tum

tum quia prædictæ Extravagantes utuntur dictione illa universali, cuiusvis offensa inobedientiæ, &c. tum quia posterior Sixti IV loquitur disjunctivè, videlicet in obedientiæ, aut rebellionis. Aliud enim est inobedientia, aliud rebellio, cap. *Inter quatuor*, & ibi Butr. n. 4 *supra, de maior. & obed.* Et nihilominus etiamsi requireretur concursus utriusque qualitatis etiam ad effectum reservationis censuræ, tamen non est dubitandum, quin schismaticorum in obedientia sit cum rebellione: siquidè rebellis propriè dicitur qui facto resistit superiori, vel jurisdictioni, cap. *Sanè il Secondo*, & ibi Butr. n. 4. *supra, de off. deleg.* Bald. in l. *Si certarum*, §. *Sed si miles, num 3. ff. de testam. milit.* & consequenter apertè constat schismaticos omnes strictissimè sumptos etiam sine hæresi tanquã inobedientes, ac rebelles Romano Antistiti incidere in censuram Sedi Apostolicæ reservatam in præallegatis Extravagantib. Postremò cessat omne dubium, quia in Bulla Cœnæ Domini quotannis anathematizantur non tantùm hæretici, sed etiam schismatici, ut in Bulla Gregorij XIII. Consueverunt, ibi: *Necnon schismaticos, & eos, qui se à nostra, & Romani Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt.*

25 Ultimò nullas irritas esse collationes dignitatũ, & beneficiorum à schismaticis factas: de quo dic plenius, ut in sequenti quæstione.

26 In Russia, ac præcipuè in Leopoliensi Provincia Catholici permixti degunt cum schismaticis, quorum triplo major est numerus; ac plerisque in locis vix unus sacerdos Catholicus repetitur; unde passim Popones, idest sacerdotes schismatici in possessione parochialis ecclesiæ instituti, quos Rutheni suos parochos æstimant, sacramenta administrant Græco ritu, & Catholicos cum schismaticis, & è contra in matrimonium conjungunt. Quærit Archiepiscopus Leopoliensis.

27 An Popones sint suæ curæ subjectorum Ruthenorum, & Ruthenarum proprii parochi, & an includantur in Canone Matrimonij Concilij Tridentini, itaut dum Catholicus contrahit cum Ruthena, vel è converso in manibus Poponis matrimonium hoc sit validum, necne.

Supposita publicatione decreti *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* in parochijs Ruthenorum, solutio quæstionis ex sententia Theologorum, quos consuluit Archiepiscopus, pendet ex duplici inspectione. Prima est, an Vuladicæ Ruthenorum sint veri Episcopi. Secunda si sint, an habeant jus instituendi parochos.

Quoad primam inspectionem admittunt omnes tam Theologi, quam Canonistæ Vuladicos esse veros Episcopos Ruthenorum, cum dubitandum non sit, quin schismaticis in forma Ecclesiæ, qua utuntur Rutheni, & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, verus Episcopalis, & Sacerdotalis ordo conferatur, ut patet ex authoritate Augustini *lib. 2. contra Epist. Parmeniani cap. 13.* ubi improbat quorundam opinionem, qui putabant Episcopos schismaticos neque habere Ordinis Sacramentum, neque aliis conferre posse, quod refertur in c. *Quod quidam*, 1. q. 1. & in c. *Ostenditur, de consecr. dist. 4.* Sacramentum enim potest tradere separatus, sicut potest habere separatus, ut
28 idem Augustinus docet *lib. 6. de Bapt. contra Donatistas cap. 5 circa princip.* & ad Bonif. *epist. 50.* Et
29 hanc esse catholicam veritatem dicit glos. communiter approbata in *summa. 9. q. 1.* ubi Turrecr. n. 1. (Sit, inquit, ista conclusio tanquam verissima ab omnibus suscipienda, quòd ordinatio facta in forma Ecclesiæ ab Episcopo, sive sit catholicus, sive hæreticus, sive schismaticus, sive anathemate innodatus, sive ultimam manus impositionem, idest Episcopalem ordinationem receperit in Ecclesia, sive extra, est habenda rata quantum ad veritatem ordinis; ita quod omnes ordinati ab eo ordines recipiunt, & si alios ordinant ordinati erunt, & sic in infinitum.) Et quamvis in hoc articulo olim variatum fuerit sententiis, tamen hæc est vera opinio, quam hodie sequuntur omnes, teste eodem Turrecrem, qui eam pluribus confirmat, & ab objectis tuetur in cap. *Qui perfectionem*, & in cap. *Sacramenta*, 1. q. 1. sequitur Sylvest. in *ver. Degradatio*, n. 9. & Canonistæ *hic*, ut dictum est supra *n. 2. in 2. notab.*

30 Nec refragatur authoritas Cypriani in cap. *Novatianus*, 7. q. 1. dicentis: (Qui nec unitatem spiritus, nec conventionis pacem observat, & se ab Ecclesiæ vinculo, & sacerdotum Collegio separat, nec Episcopi potestatem habere potest, nec ho-
31 norē.) Quoniam ut respondit S. Thom. *in 2. 2. q. 39. art 3.* (Duplex est spiritualis potestas: una qui-
32 dem sacramentalis, alia jurisdictionalis. Sacramētalis potestas est quæ per aliquam consecrationem confertur: omnes autem consecrationes Ecclesiæ sunt immobiles manente re, quæ consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis: nam altare semel consecratum, non consecratur iterum, nisi fuerit dissipatum.) Ad hoc cap. 1. & cap 3. & utrobique *not. de consecr. Eccl. vel alt.* cap. *Si motum*, & cap. *Ecclesiis, de consecr. dist. 1.* Et ideo talis potestas secundum suam essentiam remanet in homine, quia per consecrationem eam est adeptus, quamdiu vivit sive in schisma, sive in hæresim labatur: quod patet ex hoc, quòd rediens ad Ecclesiam non iterum consecratur, cap. *Ordinationes*, 9. q. 1. Sed quia potestas inferior non debet exire in actum nisi secundum quod movetur à potestate superiori, ut etiam in rebus naturalibus patet; inde est quod tales usum potestatis amittunt; ita scilicet, ut non liceat eis sua potestate uti: si tamen usi fuerint, eorum potestas effectum habet in sacramentalibus: quia in his homo non operatur, nisi sicut instrumentum Dei: unde effectus sacramentales non excluduntur propter culpam quamcumque conferentis sacramentum, cap. *Si iustus*, cap. *Ex catholica*, cap. *Sic autem, cum*
33 *multis seqq* 1. q 1. Potestas autem jurisdictionalis est quæ ex simplici injunctione hominis confertur ut talis potestas non immobiliter adhæret; unde in schismaticis, & hæreticis non manet; ideoque nec possunt absolvere, nec excommunicare, nec indulgentias facere, aut aliquid hujusmodi; quod si fecerint, nihil est actum, cap. *Omnibus*, cap. *Ait Cælestinus*, & cap. *Apertè*, 24. q. 1. Cum ergo dicitur tales non habere Episcopi potestatem, intelligendum est vel de potestate secunda, vel si referatur ad primam potestatem, non est referendum ad ipsam essentiam potestatis, sed ad legitimum usum ejus; ita D. Thom. & Sylvest. *in ver. Schismaticus, n. 3.*

34 Et eodem modo respondetur ad c. *Didicimus*, & cap. *Pudenda, ead. caus. & quæst.* ubi Pelagius Papa: (Pudenda, ut ita dicam, rapina in divisione est non consecratus, sed execratus Episcopus: si

enim

enim ipsum nomen consectationia rationabili, ae
vivaci intellectu discutimus, is, qui cum universa-
li detrectat consecrari Ecclesia, consecratua dici,
vel esse nulla ratione peterit: consecrare enim est
simul sacrare, sed ab Ecclesiæ visceribua divisua,
& Apostolicis Sedibua separatus execrat ipse po-
tius, & non consectat: jure ergo non consecratus
poterit dici quem simul sacrat e in unitate conjun-
ctis membria non agnoscit Ecclesia] Hæc ibi. Hæ
35 namque, & consimiles auctoritatea intelligi de-
bent vel quoad ea, quæ concernunt jurisdictio-
nem, ut dictum est, vel quoad executionem tan-
tùm, quam de jure communi non recipiunt ordi-
nati ab Episcopia schismaticis, vel præcisis ab Ec-
clesia, seu excommunicatis, d. c. *Qui perfectionem*,
& ibi Turrect. *n* 3. *&* 4. & cap. *seq*. 1. *q*. 1. cap. 1. *de
ordin. ab Episc.* etiam si ignoranter sic fuerint ordi-
nati, ut in cap. *ult. eod tit* & post Innoc. notat Jo.
Andr in d. cap. 1. *super ultima glos.* & *hic super se-
cunda glo. ad finem magna suppletionis*, Præpos *in
summ.* 9. *q*. 1. *n*. 1. non autem debent intelligi quo-
ad potestatem officij, & veritatem, seu essentiam
consecrationis, ut paulo infra declarat Gratian.
post cap. *Miramur, in* § *His auctoritatibus*, 24. *q*. 1. &
vide quod scripsi de utraque potestate sacramen-
tali, & jurisdictionali in c. 1. *supra, de supplen. neglig.
Prelat.* hæc de prima inspectione.

Quoad secundam inspectionem, videlicet an
36 Vuladicæ Ruthenorũ habeant jus instituendi pa-
rochos, longè major est difficultaa: & quidem pro
parte affirmativa videtur valde urgere, quod ante
cõcilium Constantiense excommunicati omnes
dicebantur, non tolerati, & vitandi erant etiam
ante ullam denunciationem: casus est in cap. *Cum
non ab homine, de sent excomm.* & in cap. *Excommu-
nicatos*, 11. *qu*. 3. & post Hug. & Raym. notat
Archid in cap. *Si tantum, nu* 1 6. *q* 2. glos. in cap.
Sanè quod, in ver. Nominativè, 24. *qu* 2. per text. in
cap. *Cum desideres, de sent. excomm.* Felin. in cap.
Rodulphus, nu 39. *de rescript.* ubi redarguit Petr. de
Anchar. quod per inadvertentiam scripserit con-
tra prædicta jura in *cons.* 185. *Tribus de causis, col.*
37 2. Ideoque hæretici, & schismatici tamquam ex-
communicati ex cap. *Excommunicamus*, 1 *&* 2. *de
haret* & ex Bulla Cœnæ Domini indistinctè dice-
batur nullam ordinum executionem, vel juris-
dictionem habere, ut *hic*, & in cap. *seq.* Abb. in
cap. *Ad probandum, n*. 2. *de re indic.* S. Thom. *in* 3.
p. qu. 50. *alias* 19 *art* 8. Silvest. *in ver. Schismaticus, n.*
3. Ac propterea nec poterant verò parochos in-
stituere; imo eorum collationes erant ipso jure
nullæ ex decreto concilij Lateranensis hic relato,
& constitutione Alexandri IV. *in cap.* 2. §. *Haretici,
de haret. lib.* 6. Institutio enim authorizabilis, seu
38 datio curæ animarum est de lege jurisdictionis,
cap. *Conquerente*, & cap. *Dilectus.* juncta glos. *in
ver. de lege iurisdictionis, de offic. ordin.* Episcopi
autem schismatici prorsus carebant potestate
jurisdictionali, d. §. *His authoritatibus*, 24. *q*. 1. & ex
sententia D. Thomæ ostensum est supra in 1. *in-
spectione, àn* 30.

39 Verum postea in Constantiensi Consilio sub
Martino V. edita fuit Constitutio incipien. *Ad e-
vitanda*, quam ad litteram refert S. Antoninus *in*
3. *p. tit.* 25. *cap.* 2. Felin. in d. cap. *Rodulphus, num.* 39.
vers. Insuper ad evitanda, de rescript. Sylvest. *in
ver. Excommunicatio*. 5. *nu*. 7. *vers. Sciendum est*, 4.
& Sor. in 4. *dist.* 22 *q* 1 *art*. 4. qua statutum est ut ij
ross Fagn. in I. par. 5. lib. Decretal.

tantum excommunicati censeantur non tolerati,
& vitari debeant, qui nominatim, & expressè fue-
rint denunciati, vel notorij Clericorum percus-
sores.

Et quamvis ut idem S. Antonin. testatur in 3. *p.
tit.* 26. *cap. ult.* citatus ad Felin. *ubi supra*, quidam
assererent eandem Constitutionem fuisse propo-
sitam, sed non acceptatam præcipuè ab Italica na-
tione; ipse tamen audivit à duobus venerabilibus
viris, quos nominat, & qui Consilio interfuerunt,
eam fuisse acceptatam ab omnibua ut perpetuam
& in *tract. de censur. cap.* 83. disputat, an Summus
Pontifex potuerit sic statuere, & concludit affir-
mativè, adjiciens quod cum quidã dixisset Marti-
no V. se audivisse illam Constitutionẽ fuisse pro
quinquennio; Martinus respondit, Ego volo ut
semper duret; & alia subnectit circa robur eiusdẽ
40 Constitutionis. Quamobrem jam more Ecclesię
receptissimum est, ut non vitemus nisi duas illas
excommunicatorum species, quas prædictũ con-
cilium vitari jussit, ut ait *loco cit.* Sot. post Cajet. &
licet Covarr. in cap. *Alma mater*, *par*. 1. § 2. *nu*. 7.
dicat in exemplaribus; quæ extant, se nunquam
reperisse hoc decretum inter canones Constan-
tiensis Consilij, ac propterea dubitare an potius
fuerit conditum à Martino V. ut etiam supponit
Navarr. *in man. cap.* 27. *n*. 35. utcumque tamen sit
decretum illud recipiendum est ut canonicum, ut
omnes admittunt *locis citatis*. Neque obstat,
quod Abbas in Clem. 2. *de sent. excomm nu*. 6. re-
ferat in alio Canone Consilij Basileensis, *sess.* 20.
§. *Ad evitanda scandala*, sancitum fuisse, ut non te-
neatur quis alium evitare in divinis, vel extra
prætextu excommunicationis, aut suspensionis,
aut interdictum observari, nisi sit facta per judi-
cem declaratio, aut constiterit quem in excom-
municationem ita notoriè incidisse, ut nulla possit
tergiversatione celari: & quod Nicolaus de
Ausmo *in supplemento Pisanella in ver. Clericus*,
in fine relatus a Felin. in d. cap. *Rodulphus, n*. 39. *de
rescript.* referens eandem Constitutionem con-
cordet cum relatione Abbatis, subdens se illam
extraxisse de libro Juliani Cardinalis, qui vulga-
riter dicebatur S. Angeli, & præfuit eidem Con-
cilio, & sibi ostendit hanc Constitutionem in ca-
mera sua, & studio suo Florentiæ anno 1440. die
11. Decembris: hic autẽ Canon Basileensis Con-
cilij tanquam posterior sustulerit Constitutionẽ
Concilij Constantiensis, qua non erant vitandi
nisi expressè denunciati, aut notorij Clericorum
percussores, ut videtur sentire Covarr. in d. c. *Al-
ma mater, par*. 1. §. 2. *nu*. 7. & ante eum Felin. in d. c.
Rodulphus, nu. 39 *de rescript*, ubi propterea censuit
notoriè excommunicatos ante denunciationem
indistinctè esse vitandos, Sylvest. *in ver Ex-
communicatio*, 5. *n*. 9. & in effectu Navarr. *de pœnit.
dist.* 6. §. *Laboret, n*. 9. & *in Manuali c*. 27. *n* 35. Id in-
41 quã non obstat, quia huius Canonis concilij Basi-
leensis nulla ratio habenda est, non quidem ex eo
quod cõditus fuerit post dissolutionẽ concilij, ut
quidam incautè opinati sunt: nam sessio, in qua
habetur ille Canon, celebrata fuit *anno* 1435. *unde-
cimo Kal. Februar.* ut patet in notis ad eam sessio-
nem *tom* 4. *Conciliorum par*. 2 *pag* 408 *col*, 2. Dis-
solutio autem, seu translatio Concilij ad civi-
tatem Ferrariensem facta fuit ab Eugenio post
menses circiter triginta duos; ut constat ex Bul-
la translationis, quæ incipit, *Doctoris gentium*;

L edita

edita 14 Kalen. Octobris 1437. quæ habetur post acta Concilii Basileensis, *eod. tam 4 part. 1. pag. 215.* Et quamvis Eugenius multò ante, idest 15 *Kal. Ianuar. anno 1431.* ejus Pontificatus primo dissolvisset Concilium, si quod Basileæ congregatum videretur, aliudque Concilium in anno cum dimidio Bononiæ, & sequens aliud Concilium in decennio Avenione indixisset, ut in Bulla Dissolutionis, quæ incipit, *Quoniam alia, & in comprehensibili Domina*: & habetur itidem post acta ejusdem C: nc. *pag. 289.* Tamen hæc dissolutio ex causarum defectu postea cassata fuit ab eodem Eugenio perinde ac si nūquā emanasset, ut in Bulla incipien Dudum sacrum generali Basileense Concilium; quæ ponitur inter illius acta, *sess. 16. tam. 4. par. 1. p. 41.* Unde manifestè apparet sessionē 20. fuisse habitam ante scissuram Concilii Quod etiā clarè colligitur ex Epistola Eugenii ad Concilii legatos scripta post duos mēses à celebratione illius sessionis videlicet, 13. *Kal. Martij 1435.* ut patet *pag. 214.* Atque ita prædictum Canonem

43 fuisse editum in Concilio Basileensi ante scissuram testatur S. Anton *in tract. de Censur. cap. 48.* dicens se ita audivisse à Cardinali Juliano Concilij Legato. Idemque affirmat Sylvest. *in ver. Excommunicata, 5. num. 7. vers. Sciendum est quartò.* & Covar. in cap *Alma mater, par. 1. §. 2. nu. 7.* Quod tamen immediatè subjicit idem S. Antonini Constitutionem Concilii Constantiensis fuisse approbatam in Concilio Basileensi, & ab Eugenio IV. non est usquequaq; verum Refertur enim Constitutio Basileensis *ead sess. 20.* in §. *Ad vitandum, eod tam. 4 Concil par. 1. pag. 50.* Et concordat cum Constitutione Constantiensi usque ad vers. *Salvo.* Sed postes ubi Constantiensis excipit tantùm notorios clericorum percussores; hæc Basileensis generaliter excipit, ac vitari jubet omnes notoriè excommunicatos, & in hoc consentit cum illa, quæ postea edita fuit in Concilio Lateranensi,

44 ut patebit infra *nu. 55.* Unde cum Concilium Basileense hac in parte adversetur Constantiensi, & ille Canon editus fuerit ante scissuram; non mirū si Abbas Panormitanus, qui partes Basileensium acerrimè tuebatur, & Nicolaus de Ausmo supracitati putaverint notoriè excommunicatos etiam non denunciatos esse vitandos, idemque sensit Felin. eorum authoritati innixus in eod. cap. *Rodulphus, num. 36. vers. Salva veritate, de rescript* ubi hanc discrepantiam non considerans, confundit Constitutionem Constantiensis cum Basileensi. Et eodem modo lapsus est Narr. *in Man. c 27. nu. 34.* ubi dicit Extravagantem Martini V. fuisse malè relatam à S. Antonino, & Felino, & benè à seipso in cap. 1. § *Laboret, de pœnit. dist. 6.* Nam reverà benè refertur ab illis, & malè ab ipso, quia ipse loco Constitutionis Constantiēsis, seu Extravagantis Martini V. ab Eugenio IV. approbatæ refert Constitutionem Concilij Basileensis editam multo post obitum Martini V. videlicet Pontificatus Eugenii anno quinto, & repetitam in Concilio Lateranensi sub Leone X.

45 Sed ex alio capite hic Canon Basileensis non est attendendus, nec aliquatenus derogat Constantiensi, nēpe quia acta Synodi Basileensis fuerunt reprobata, aliquibus tantū exceptis, ut constat ex *sess. 11.* Concilij Lateranensis Novissimi, ubi Conciliabulum schismaticum, & nullius prorsus authoritatis appellatur, præsertim post translationem, quæ verba indicant etiam ante translationem illud non fuisse ex omni parte legitimum, ut dixi in cap. *Significasti. num. 25. & 26 supra de elect.* Idipsum constat ex Bulla Nicolai V. incip. *Ut pacis, edita Spoleti 14. Kalend Iulij 1449.* quæ habetur inter acta Concilij Basileensis, *to. 4. Concil par. 1. pag. 96.* Nam cum Felix V. Antipapa cessisset Pseudopontificatui; atque omnis Basileensis Cōciliabuli suo ipsius judicio quasi improbasset; Nicolaus pacis gratia approbavit eas tantùm Constitutiones, quæ de beneficiis Ecclesiasticis fuerunt editæ, & improbavit reliqua omnia, quæ aliorum Conciliorum Decretis, & Constitutionibus non sunt dissimilia. Quibus verbis evidenter apparet prædictam Constitutionē Concilii Basileensis in ea parte, in qua præcipit vitari omnes notoriè excomunicatos etiam non denunciatos, fuisse penitus reprobatam, quia non solùm in ea parte non reperitur idem dissimile in alijs Conciliis, prout requiritur ad hoc ut eadē sub præservatione Nicolai; sed potius reperitur dissimilitum oppositū in Constitutione Constantiensi, quæ nō præcipit vitari non denunciatos, nisi sint notorii clericorum percussores. Rationes autem cur acta Synodi Basileensis fuerint invalida fusè recensentur à Card. Turrecr. qui in minoribus agens eidē Synodo interfuit, *in summ. de Eccles. lib. 2. cap. 100.*

46 Quamobrem quoad notoriè excommunicatos non denunciatos servandum esse decretum Constantiensis Concilii, juxta generalem Ecclesiæ usum docuerunt S. Anton. *in par tit, 28.* Adrian. *in 4. in materia de Clavib.* Cajet. *in summa, in ver. Excommunicatio maior,* & in 2 2 *q. 12. ar. 2.* Idemque Sylvest. *in confiatorio Epistolarum* ubi vidit Turrecrematam, à priori sententia discessit; quod & Navarr. fecit in ultima impressione *Man. cap. 3. num. 8. & cap. 27. num. 35* & similiter Covarr. præalleg. in cap. *Alma mater, par. 1. §. 2. num. 9. vers. Superest igitur.* Fstetur magis receptam esse in Christiano Orbe Martini V. & Constantiensis Con-

47 stitutionem. Unde refert Avils *in tract. de Cens. disput. 2. dub. 2. vers Secunda opinio,* in Anglia, & Germania Catholicos tutò cum notoriè hæreticis communicare: nam non dicuntur nominatim denunciati ex eo quod in Bulla Cœnæ feratur cēsurs in schismaticos generaliter non nominatis personis, ut animadvertit *Sat. in 4. d. 22 q 1. art. 4. vers. In ista quæstione usq, ad vers. Quod si arguas.* Sed ad hoc ut dicantur non tolerati necesse est, ut notentur censura expresso nomine proprio, aut aliquot appositis signis, quæ certè, & absque ullo dubio eum, qui excommunicatur, significent, & demonstrent, secundum Covarr. in d. c. *Alma mater. §. 2 num. 8.* & ante eum glos. in Clem. 1. *in verb. Nominatim, de vita & honest. cleric* quæ communiter illic recipitur. Non obstat quòd prædicta

48 Constitutio *Ad vitandum*: ad eum modum, quo condita fuit in Concilio Basileensi, postea ad litteram repetita fuerit, & innovata in Concilio Moguntino *cap. 104. anno 1549* ut patet *tam. 4. Conciliorum, par. 2 pag. 268.* Quoniam hæc Sy-

49 nodus fuit provincialis sub Sebastiano Archiepiscopo, nec apparet confirmata per Sedem Apostolicam; Unde nullatenus derogavit Constitutioni editæ in generalis Concilio Constantiense, text. est in cap. *Quod super his,* & ibi dixi, de major. & obed. & censuit S Congregatio Concilij superioribus annis in causa Concilii provin-

cialis

cialis Gneſnenſis; & ad ſummum hæc Conſtitutio ſervanda eſſet ſolūmodo in provinciaMoguntina, extra quam Synodus juriſdictionem non habet, cap. *Decernimus*, 3.4.9 cap *Cum ſit, de Iudæis*, cap. 1. *& per tat.* 13. *diſt.* gloſ. & DD. in cap.
50 *Domino Sancta* 50. *diſt.* Sequitur hic, ut Epiſcopi ſchiſmatici ex recepta omnium ſententia tanquā excomunicati tolerati, id eſt non nominatim denunciati actus juriſdictionis valdè exerceant, ac beneficia conferant, ut in ſpecie de collationibus beneficiorum poſt Concilium Conſtantienſe ad-
51 notavit Sot. *loco cit. verſ. Primum enim.* Ratio eſt, quia fit ab Epiſcopo ratione publici muneris, & valent actus, qui geruntur publici muneris authoritate ab excommunicatis dum tolerantur, c. *Ad probandum*, ubi Felin. *de re iudic.* Abb. & alij in cap. *Veritatis, de dolo, & contum.* Et in terminis Conſtantienſis Concilij tradit Sarnen, *in tractatu expectativarum*, num. 60. & Covarr. in d. c. *Alma mater*, *par.* 1. § 7. *num.* 9. Suarez *tom.* 5. *de Cenſur. diſp* 14. *ſect.* 2. *num.* 3 & Sayr. *in eod. tract lib.* 2. *cap.*
52 6. *nu.* 8. Itaque cum Vuladicæ, ut initio probavimus ſint veri Epiſcopi Ruthenorum, & tanquam tolerati, ideſt non denunciati nominatim, poſſint actua juriſdictionis exercere, & beneficia eccleſiaſtica conferre: neceſſariò videtur ſequi, ut quantum in ipſis eſt. Popones ab eis inſtituti in poſſeſſione beneficij curati ſint veri Ruthenorum Parochi, & conſequenter valida ſint matrimonia coram eis, & duobus teſtibus contracta! Neque enim aliud exigit Tridentinum Conciliū in c. 1. *ſeſſ* 24 *de reform matrim.*

53 Sed his non obſtantibus ſub cenſura Eccleſiæ exiſtimo irrita omnino eſſe huiusmodi conjugia: & moveor præcipuè ex tribus fundamentis.

Primum fundamentum eſt, quia Conſtitutio Conſtantienſis cōcilij qua parte habilitat Catholicos ad comunicandum cum notoriè excomunicatis, dummodo non ſint denunciati, aut notorij clericorum percuſſores, fuit abrogata per contrariam Conſtitutionem cōcilij Lateranenſis ſub
54 Leone X. quod ut evidentius appareat, expendenda ſunt verba utriuſq; Conſtitutionis. Et quidem tenor Conſtantienſis ad eum modum, quo refertur, à S. Antonin. Felin. Sylveſ. & Soto *locis ſupra cit nu.* 39. Talis eſt, videlicet. { Ad evitanda ſcandala, & multa pericula, quæ cōſcientijs timoratis contingere poſſent, Chriſti fidelibus miſericorditer indulgemus, ut nemo deinceps à communione alicujus in Sacramentorum adminiſtratione, vel receptione, aut alijs quibuſcumque divinis, vel extra prætextu cujuſcumque ſententiæ, aut cēſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpēſionis, aut prohibitionis ab homine, vel à jure generaliter promulgatæ teneatur abſtinere, vel aliquem vitare, vel interdictū Eccleſiaſticum obſervare, niſi ſententia prohibitio, ſuſpenſio, vel cenſura hujuſmodi fuerit in, vel contra perſonam, Collegium, Univerſitatem, Eccleſiam, aut locum certum, aut certam à judice publicata, & denunciata ſpecialiter, & expreſſè, conſtitutionibus Apoſtolicis, & alijs in contrarium facientibus non obſtantibus quibuſcumque; ſalvo ſi quem pro ſacrilega manuum in clericos injectione ſententiam latam à Canone adeò notoriè conſtiterit incidiſſe, ut factum non poſſit aliqua tergiverſatione celari, nec aliquo ſuffragio excuſari: nam à cōmunione illius, licet denunciatus non fuerit, volumus abſtineri juxta

Proſp. Fagn, in 1. *part.* 5 *lib. Decretal.*

canonicas ſanctiones.) Hactenus verba conſtitutionis Conſtantienſis, ex quibus apparet nō eſſe vitandos notoriè excomunicatos, niſi ſint ſpecialiter denunciati, aut notorium ſurgat ex violenta manuū injectione in clericos, ut relatis verbis S. Antonini ſub nomine Archiepiſcopi Florentini, & Angeli *in ver. Excommunicatio*, 8. in proprijs terminis declarat Decius in c. *A nobis, nu.* 21. *verſ Adde verò, de except.* & Covatr, in d. c. *Alma mater, par.* 1. §. 2 *num.* 7. *verſ. Ex quibus ſatis apparet.* [Etenim in Conſtitutione prædicta ſolum excipitur unus caſus notorius, videlicet violentæ manuum injectionis in clericum: ergo in aliis caſibus regula videtur generaliter habere locum, quia exceptio facta in uno caſu, videtur confirmare regulam in alijs, cap. 2 *de caning. leproſ* c. *Dominus*, 3 . . *qu.* 7. & notat Bartol. in l. *Quæſitum*, §. *Denique, ff de fund. inſtruct.* Nec obſtat quod in facto notorio non requiratur denunciatio; quia procedit de jure communi; ſecus attenta prædicta Conſtitutione) Hæc Decius, ubi etiam ſalvat Abbatem in Clemen. 2. *de ſentent excomm.* quod ſi intelligendus juxta Conſtitutionem, quam allegat, ideſt Baſileenſem, ut patet ex dictis ſupra *num.* 44.

55 Conſtitutio verò Concilij Lateranenſis habetur *ſeſſ.* 11. *in* §. *Statuimus inſuper*, ut ad vitandum ſcandala, *tom.* 4. *Conciliorum, p* 2. *pag.* 117. *col.* 2. & concordat de verbo ad verbum cum Conſtitutione edita Conſtantiæ, uſque ad verſ. *Salvo, &c.* Sed poſtea ubi Cōſtātienſis excipit notorios clericorum percuſſores; hæc Lateranen. excipit generaliter omnes notoriè excomunicatos his verbis. { Aut ſi ita notoriè in excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quod nulla poſſit tergiverſatione celari, aut aliquo juris ſuffragio excuſari: nam à communione illius abſtineri vo-
56 lumus juxta canonicas ſanctiones.) Hęc ibi, Quæ clauſula manifeſtè opponitur clauſulæ Conſtitutionis præcedentis. In illa enim Catholici habilitantur ad communicandum cum excomunicatis etiam notoriè ante denunciationem, niſi ſint notoriè excommunicati propter ſacrilegam manuū injectionem in clericos: in hac verò prohibentur communicare indiſtinctè cum omnibus excommunicatis etiam non denunciatis, quorum crimen eſt adeò notorium, ut nulla poſſit tergiverſatione celari, juxta text. in cap *Tua nos*, &c. *fin. de cohabitat. clericor. & mulier.* Ergo hac in parte Conſtitutio Lateranenſis tamquam poſterior derogavit contrariæ Conſtantienſi, licèt illius nullā fecerit mentionem, ut eſt tex in cap. 1. ubi id notant gloſ. Arcid. Jo. Mon. Jo. Andr. Gemin, & reliqui omnes, *de Conſtit. lib.* 6. Et de Conſtitutionibus conciliaribus, quæ invicem adverſantur, tradunt Turrecr. & Præpoſ. in cap *Domino Sancto*, 50. *diſt.* & dixi in c. *Nonnulli, de reſcript.* Et pro hac ſententia allegari poſſunt Abb. Piſanella, Felin Sylveſt. Navarr. & Covarr. citati ſupra *n.* 41. *&* 44 Hi enim authores, cum in terminis Conſtitutionis Baſileenſis teneant notoriè excommunicatos eſſe vitandos, etiamſi non fuerint ſpecialiter denuntiati; utique exiſtimandi ſunt idem ſentire in terminis Conſtitutionis Lateranenſis, quæ de verbo ad verbum concordat cum Baſileenſi. Et quamvis Sylveſ. & Navarr. poſtea ſe retractaverint; id tamē fuerunt, quia ex teſtimonio Turrecr. intellexerunt acta Concilij Baſileenſis fuiſſe

invalida, ut dictum est supra *n.* 49. Quo fundamento cessante, prout cessat in Constitutione Concilii Lateranensis, quæ est eadem cum Basileensi; judicandi sunt in priori sententia persistere.
57 Atque hinc sequitur, ut Vuladicæ, & Popones Rutheni, quorum schisma est adeò notorium, ut nulla possit tergiversatione celari; hodie dicantur excommunicati non tolerati ex prædicta Constitutione Concilii Lateranensis, ad quā DD. nostri non videntur advertisse; ac subinde invalidæ
58 sint collationes parochialium ecclesiarum; tum ex parte ipsius collatoris, ut de schismaticis est casus hic; ubi irritæ decernuntur collationes beneficiorum à schismaticis factæ: & de collatore excom-
59 municato est tex. in c. *Ne sedi vac. lib. 6.* ubi id notant glo. *in ver. Maioris,* Gemin. & Anchar. *n.* 2.
60 Franc. itidem *n.* 2 ubi rationem reddit quia parificatur Prælatus naturaliter mortuus, & excommunicatus: & de excommunicato non tolerato, qualis est notorius, aut etiam publicus declarant Imola in cap. *Veritatis, n* 17. *de dol. & contum* Abb. in c. *Si verò. n.* 9. *de sent. excomm.* & Socin. in c. *Sacris, n.* 88 *eod tit.* tum ex parte collatoris, seu provisi; collatio enim beneficii facta schismatico, seu hæretico est ipso jure nulla, ex cap. 2. *de haret. lib.* 6. quemadmodum & facta excommunicato, cap. *Postulastis, de Cler. excomm. minist.* & patebit in tertio prox. fundamento: & successivè irrita sunt matrimonia coram Poponibus celebrata, cùm non sint veri contrahentium parochi, ut pro forma requiritur ex decreto d. *cap.* 1. *vers. Qui aliter quā præsente parocho, sess.* 24. *de refor. matrim.*

61 Neque obstat quod ex consuetudine jam receptum sit ut ad præscriptum Constitutionis Cōstantiensis non habeantur pro excommunicatis non toleratis nisi nominatim denunciati, & notorii percussores Clericorum, ut testantur Soto, & Covarr. locis citatis, & alii Doctores passim.

Nam respondetur, hujusmodi consuetudinem adversari antedictæ Constitutioni Concilii Lateranensis, ut ostensum est supra à *n.* 53. ac proinde non valere, ut in terminis alterius Concilii Lateranensis sub Innocentio III. etiam in materia ad Fidem non pertinente docet Host. in c. *Cum laicis, n* 11. *de reb. Eccles non alienan* ubi ait illud esse Concilium generale, quod est observandum sicut Evangelium, cap. *Sicut* 15. *dist.* ergo non valet contraria consuetudo, cap. *fin. de consuet.* & cap. *fin. de præscript.* & Hostiensem totidem verbis referunt, & sequuntur ibi Jo Andr. *nu.* 3. *in fin. vers. Hoc enim est Concilium generale servandum ut Evangelium*: ergo non valet consuetudo contraria. Et Card. *n* 7 *vers. Hoc enim est Concilium,* Bald. *in tit. de pace Constan col* 4. *in ver. Nos Romanorum subnum* 22. *in fin* Jas. in l. *De quibus. col.* 13. *num.* 14. *vers. Addo quod eodem modo nihil valet consuetudo aliquid introducens contra Concilia generalia, ff. de leg.* & Rocchus de Curt. *in tract. de consuet. num* 546 *vers. Secundo limita*: quorum sententiam meo tempore secuta est Sacra Congregatio Concilii in causa Mediolanen. privilegiatori, ut dixi in d cap *Cum laicis.*

62 Præterea participatio in divinis cum excommunicatis non toleratis, quales ex prædicta Constitutione Lateranensi sunt omnes notoriè excōmunicati, est culpa mortalis, ut est textus in cap. *Sacris, supra de his, quæ vi, metusve cau.* Ubi Innocentius III. decidit eum, qui per metum inducitur ad communicandum cum excommunicato incidere in excommunicationem; & subvertit rationem, quia licèt metus attenuet culpam, quia tamen non eam prorsus excludit, cùm pro nullo metu debeat quis mortale peccatum incurrere, excommunicationis labe credimus inquinari: ad idem textus in cap. *Rogo,* 11. *q.* 3. ibi (Ne cuiquam sacerdoti suprascripto Maximo communicanti contra animam suam quisquam vestrum cōmunicare præsumat) ubi glos. post Hug. exponit verbum illud, *communicanti,* idest in sacris, concordat text. in cap. *Exceptionem, ibi, in periculum animæ,* de except. & quamvis valde sit controversum inter Doctores an participatio extra divina sit venialis, quod fusè examinat Archid. in d. cap. *Rogo,* & Jo. Andr. in d. cap. *Sacris*; tamen in divinis consentiunt omnis esse mortalem, ut post D. Thomam, quem citant, concludunt Archid. & Jo. Andr. cum quibus transeunt communiter DD. *locis citatis,* & Navarr. *in Manual. cap.* 27. *nu.* 29. &
63 30. Quod convincitur ex eo, quod sic communicantes excommunicantur majori excommunicatione, cap. *Significavit, de sent. excomm.* glos. in cap. *Statuimus, in ver. Constitutionibus, eod tit in* 6. major autem excommunicatio non infligitur nisi pro peccato mortali, cap. *Nemo Episcoporum* 11. *q.* 3. secundum Archid. & Jo. Andr. *ubi supra.*

64 Quinimo non desunt Theologi, qui putent esse culpam læthalem communicare in sacris cum hæreticis, & excommunicatis etiam toleratis, prout in terminis Constitutionis Constantiensis, Ad evitanda, de cōmunicantibus cum excōmunicatis non denunciatis, nec notorijs Clericorum percussoribus censet ex recentioribus Suarez *in* 3. *p. q.* 65. *art* 4. *disp* 18. *sect.* 2. *col,* 5. *littera B.* (Quia, inquit, quamvis ex ratione excōmunicationis solùm astringantur fideles vitare excommunicatum denunciatum, aut notorium Clericorum percussorem; ac proinde ab alijs excommunicatis interdicatur illis recipere sacramenta. At ex vi legis charitatis de vitando scandalo, & generalis obligationis non cooperandi ad peccatū alterius, obligantur fideles ad non petendum, neè recipiendum sacramentum à ministro quomodocumq; excommunicato eo quod ille peccat ministrando.) Neque hæc obligatio cùm naturalis sit, potuit per decretum Concilij Constantiensis auferri: & quāvis in hoc articulo alij aliter sentiant, ut Sanchez *de matrim. lib.* 7. *disp* 9 *n.* 7. *& seqq.* tamen extra cōtroversiam est, semota Constitutione Constantiensi, esse mortalem culpam communicare in sacris cum notoriè excommunicatis. Ergo consuetudo cōtraria non valet, quia est irrationabilis, & nutritiva peccati, cap. *fin. de consuet.* cap *Flagitia,*
65 32. *q.* 7. Jo. Andr. in cap. *Extirpandæ, in verb. Consuetudine, de præben.* Feder. de Sen. *conf.* 275. *Casus talis est in statuto, in princ.* Calder *cons.* 42. *de consuet.* Cum enim tanto sint graviora peccata, quanto diutius infelicem animam detinent alligatam, nemo sanæ mentis intelligit, juri, cujus transgressio periculum salutis inducit, quacumque consuetudine, quæ dicenda est potius corruptela, posse aliquatenus derogari; ut legitur in eod. c. fin.

Accedit quod cum hæc cōmunicatio in divinis annexam habeat excommunicationem majorem, ut proximè dictum est; etiam ex hoc capite non potest validè introduci contraria cōsuetudo, quia contrafaciētes statim incidunt in pœnam, & in

in factum damnatum, cap. *Audivimus*, 24. *qu.* 1. Host. in cap. 1. *nu.* 6. *vers. Sed quæritur an Prælati, supra de treguа, & pace*, Alphons. à Castro *de pot. legis pœnal. lib.* 2. *cap.* 12, *post primam conclusionem.*

Concluditur ergo ex decreto concilij Lateranensis Ruthenos tamquam notoriè schismaticos esse excommunicatos non toleratos, non obstãte Constitutione Constantiensi, & contraria cõsuetudine; ac propterea nullas esse collationes parochialium ab eis factas activè, & passivè, & consequenter irrita esse matrimonia coram Popis celebrata. Cogitandum est tamen an prædicta Constitutio Lateranensis cùm reperiatur inserta in concordatis inter Leonem X. & Franciscum habeat locum, & servanda sit extra Regnum Franciæ; generaliter enim tenendum esse videtur adnotatum in cap. penult. in marg. ad glos. 2. *de Cler. excomm. minist.*

66 Secundum fundamentum nullitatis matrimonij deducitur ab Extravaganti Pauli IV. *Cum ex Apostolatus, edita* 15 *Kalen. Martij* 1559. in qua statuitur ut hæretici, & schismatici ultra sententias, & pœnas à varijs Pontificibus inflictas sint ipso jure privati omnibus Ecclesiis etiam Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, ac quibuscumque dignitatibus, & beneficiis ecclesiasticis.

67 Quæ quidem Constitutio ad incurrendam supradictam pœnam privationis, non requirit ut hæretici vel schismatici sint publicè, & nominatim denunciati: & in hoc videntur addere Decretal. Innocentij III. in cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes, de hæret.* nec loquitur tantummodo de confessis, vel convictis, sicut loquitur cap. *Ad abolendam, eod. tit.* sed etiam de deprehensis in crimine hæresis, vel schismaticis. Quinimo in §. *Adjicientes*, disponitur (Si ullo unquam tempore apparuerit aliquem Episcopum etiam pro Archiepiscopo, Patriarcha, vel Primate se gerentem ante eius promotionem à fide Catholica deviasse, aut in aliquam hæresim incidisse, seu schisma incurrisse; promotio de eo facta irrita, atque inanis existat, nec convalescat per susceptionem muneris, consecrationis, aut subsecutam regiminis, & administrationis professionem, vel cuivis temporis cursum, nec pro legitima in aliqua sui parte habeatur, nullamq; talibus in Episcopos, seu Archiepiscopos, vel Patriarchas, aut Primates promotis in spiritualibus, vel temporalibus administrandi facultatem tribuere censeatur, sed omnia, & singula per eos quomodolibet gesta, & administrata, ac inde sequuta quæcumq; viribus careant, & nullam prorsus firmitatem, nec jus alicui tribuant, sintque ipsi sic promoti eo ipso absque alia desuper declaratione facienda omni dignitate, loco, titulo, honore, officio, authoritate, & potestate privari.)

68 Quo loco ponderandum est illud verbum, *apparuerit*, quod propriè verificatur in Græcis nostri temporis, quorum hæresis, & schisma notorium est, cap. *Tua nos*, & cap. *fin. de cohabit. Cleric. & mulier.* cum præsertim etiam ex præsumptionibus aliquid dicatur apparere, ut est tex. in c. *Scribam, de præsumpt.* Similiter ponderanda sunt illa verba, *absque alia declaratione*: nam etsi verba hæc regulariter non excludant declaratoriam super facto, cap. *Cum secundum, de hæret. in* 6. *l. Eum qui delatorem*, ubi Bart. *ff. de iure fisci*, Anchar. in Clem. 1. 6. *notab. de pœnis*: tamen nec declaratoria facti requiritur ubi crimen est notorium, cap. *Pervenit*, & ibi Abb. *de appel.* Innoc. in cap. *In Lateranensi, num.* 1. *vers. Nisi fortè esset notoria horum participatio, de præb.* cum quo transeunt ibi communiter DD. Felin. in cap. *Rudolphus, n.* 37. *vers. Limita primo, & n.* 39. *Salva veritate, de rescr.* hæc enim tria æquiparantur, judicis denunciatio, propria confessio, & rei evidentia, ut est casus in d. c. *fin. de cohabit. Cler. & mulier.* & eo magis, quia prædicta Constitutio Pauli IV. in §. *Et insuper*, utitur illis verbis: eo ipso absque aliquo juris, aut facti ministerio. Denique expendenda sunt verba, *nullam prorsus firmitatem, nec ius alicui tribuant*: quæ clarè ostendunt provisiones hujusmodi esse nullas non solùm in favorem schismaticorum, sed etiam Catholicorum.

69 Ac propterea Pius V. in Constitutione incip. *Cum ex Apostolatus, edita* 6. *Kal. Februarij* 1567 reservavit Sedi Apostolicæ beneficia propter hæresim vacantia, declaravitq; illa non comprehendi in impetrationibus, in quibus modus vacationis propter crimen hæresis non sit expressus. Et
70 subinde Gregorius XIII. in Constitutione, *In Ecclesiis, edita Idibus Novembris* 1580. decrevit dispositiones beneficiorum factas Apostolica, vel ordinaria auctoritate, in personam hæreticorum, aut ab eis descendentium vires, & effectum non habere, & beneficia hujusmodi ut prius vacare, & sub priori affectione, vel reservatione manere, & alia nondum reservata, neque effecta ad novam Romani Pontificis dispositionem tantùm pertinere, eaque ab alijs idoneis ab ipsa Sede dumtaxat liberè impetrari posse. Quamobrem esto Cõ-
7 cilium Constantiense habilitasset schismaticos ad beneficia conferenda, vel obtinenda, & illius dispositio sublata non esset ex concilio Lateranensi; tamen cum in hoc contrarium decernant Paulus IV. Pius V. & Gregorius XIII. standum erit illorũ Extravagãtibus tanquam posterioribus. Ad hoc enim Constitutio posterior tollat priorem Conciliarem non est opus ut specialiter deroget Concilio generali, quia hæc derogatio requiritur tantum in privilegijs, & litteris gratiæ, juxta textum in cap. *Ex parte, de Capell. Monach.* & cap. *Eam te, de ætat. & qualit.* non autem in Constitutionibus, quæ fiunt per modum legis universalis, ut est casus in cap. 1. ubi glos. Arch. & omnes notant, de *Constit. in* 6. & dixi latè in cap. *Nonnulli, n.* 29 *supra*
72 *de rescript.*

Ultimum fundamentum nullitatis matrimonij est, quia etsi Constitutio Constantiensis remaneret in suo robore, nec sublata esset per posteriores Constitutiones; tamen lata fuit ad vitanda scandala, & consulendum timoratis cõscientijs eorũ, qui cum excommunicatis communicabant. Hi enim si sint Catholici ex dicta Constitutione, sacramenta, & beneficiorum collationes validè recipiunt ab excommunicatis toleratis. Verùm per hoc nullum jus ipsis excommunicatis tribuitur, ut ibi declaratur in fine in hæc verba: (Per hoc tamen hujusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquos relevare, nec eis quomodolibet suffragari.) Quæ clausula postea fuit ad litteram repetita tam in Concilio Basileensi, & Moguntino, quam in Lateranensi. Ergo quantum pertinet ad ipsos

excommunicatos, & illorum favorem, cum te-
neantur abstinere ab his, quæ excommunicatis à
Sacris Canonibus sunt interdicta, ut in terminis
prædictæ Constitutionis post S. Antonin. quem
citat, tradit Sylvest. excomm. 5. nu 8. vers. Sed hoc non
habetur ex textu, Covarr. in c. Alma mater. par. 1. §.
2. num 11. Navarr. in Manual. c. 27. n 35. vers. Nota
secundò, hinc sequitur ut provisiones Parochia-
lium Ecclesiarum tam activæ, quam passivæ nul-
lam habeant roboris firmitatem: nam cùm excō-
municati etiam non denunciati in nullo inventur,
ex prædicta Constitutione utiq; subijciuntur per
73 omnia dispositioni juris cōmunis. De jure com-
muni autem collatio beneficij facta excommuni-
cato quales sunt hodie omnes schismatici saltem
ex Bulla Cœnæ Domini, irrita est ipso jure, & est
casus in cap. Pstulasti, ut ostensum est supra in 4.
not. de Cler. excom. ministr. ubi Innoc. III. (Cum,
inquit, excommunicatis communicari non de-
beat, Clericis excommunicationis vinculo inno-
datis ecclesiastica beneficia conferri non possunt
nec illi valent ea licitè retinere.) Ad idem tex. in
cap. Post cessionem, de prbat. & tradunt DD. utro-
bique, & Selua, de benef. 3. p. qu. 4. & Caputaq. de-
74 cis. 305. p. 2, nn. 6. & 10, idque procedit non modo
ante denunciationem, ut probatur in d. cap. Po-
stulastu, juncto ca. Cum non ab homine, de sent.
excomm. sed etiamsi excommunicatio sit occul-
75 ta: adeout nec in foro conscientiæ, beneficium
excommunicato collatum possit ab ipso retineri,
ut patet ex littera d. c. Postulasti ibi; (nec illi valent
ea licitè retinere.) ubi id not. Rebuff. in glos. in
76 ver. Retinere, n 62. Ac propterea in litteris Apo-
stolicis provisionum ad validandam gratiam in
favorem excommunicati non denuciati ex stylo
apponi solet clausula absolutionis à censuris ad
effectum gratiæ dumtaxat consequendum per il-
la verba, Teque à quibusvis, &c. ut per Felin. in cap.
Apostolica, in princip. de excep. Staphil. de litte-
ris gratia. tit. de vi, & effect. clausularum, §. 1. à n.
7. Boer. decis. 290. Rebuff in praxi in forma, & de-
claratione nova provisionis, in ver. Teque absolven-
tes, & in concord. in forma mandati Apostolici,
verb. Quavis occasione, Mandos. de Signatura gra-
tia, tit. de provision. vers. Clausula. Ex cum absolu-
tione, Navarr. in c. Ita quorumdam, de Iudæis in
11 notab. & in Manual. c. 27. n 22. vers. Decimoter-
tiò annullat rescripta. Ratio huius conclusionis
est, quia in his quæ non geruntur ratione publici
officij, sicuti est beneficium obtinere, nulla est
differentia inter excommunicatum publicum, &
occultum, Abb. in c. Ad probandum, n. 12. & 13. de
re iudic. & latiùs patebit infra in 2. responsione ad
quartam opposit. n. 137. Similiter collatio benefi-
77 cij facta hæretico, quales esse schismaticos nostri
temporis ostēsum est supra n. 16. est ipso jure nul-
la ex Decretal. Alexandri V. in c. 2. §. Hæretici, de
hæret. lib. 6 ibi: [Ad nullum ecclesiasticum benefi-
cium admittantur; quod si secus actum fuerit, de-
cernimus irritum, & inane.) Unde hæreticos hu-
jusmodi esse irregulares, & inhabiles ad beneficia
obtinenda scripsit Specul. tit. de dispensat. §. Iuxta
nu. 16 vers. Dicens quod est irregularis hæreticus,
& sequuntur Felin. in c. Eam te, de rescr. nu. 42. in 1.
limitat. Lambert. de iurepatr. in 1. p. lib. 1. qu. 7. ar. 4.
num. 26. Mandos. de Signatura gratia, tit. de absolu-
tione ab hæresi, in princip. Majolus de irregular.
lib. 5. cap. 46. n. 1. & 2. Navar. in Man. cap. 27. n. 205.
vers. Tertiò dico, per text. in cap. Si quis omnem
1 qu. 7. & d. §. Hæretici. Ad idem text. in cap. Nos
consuetudinem, 12 dist. ibi: (Exceptis ijs, qui ex Do-
natistis ad Episcopatum perveniunt, quos prove-
hi ad Primatus dignitatum modis omnibus
prohibemus.) & ibi glos. fin & in cap. Quia dili-
gentia de elect. ubi si schismaticus ad unionem
Ecclesiæ reversus eligitur in Episcopum, electio
non tenet: & quamvis nonnulli contradicant in
hæretico occulto, & ad fidem converso, ut apud
Sayrum de censur. lib. 7. cap. unic. 16. tamen
ubi crimen est publicum, & multo magis ubi est
notorium, & ante emendationem, ut hoc casu;
omnes conveniunt hæreticos esse irregulares, &
inhabiles ad beneficia, juxta text. in d. §. Hæretici,
& quidem ea inhabilitate, quæ non solum titu-
lum, sed etiam possessionem inficit, ac nudam
detentionem, cap. Quo iure, & ibi glos. & Turre-
crem. 8. dist. Gomes. in reg. de Annali qu. 51. vers. Li-
78 mitatur tamen. Propterea nullitas collationis
surgit hoc casu etiam ex defectu potestatis colla-
toris, qui Episcopi excommunicati, quales sunt
Rutheni per cap. Excsmmunicamus, 1. & 2. &
cap. Ab abolendam, de hæret. & Bullam Cœnæ
Domini, ut latius dictum est supra in 4. notabili
etiam ante denunciationem sunt destituti omni
prorsus facultate beneficia conferendi, ut dixit
Rota coram Cæsare de Grass. decis. 191. nu. 12. &
num. 20. & est text. in cap. Vnico, & ibi Doctores,
ne sede vacan. lib. 6. Et propterea in causa Assi-
sien. Canonicatus 25. Iunij 1599. coram Gypsio
fuit resolutum collationem factam ab Episcopo
suspenso, à collatione beneficiorum ex eo quod
beneficium vacans per resignationem contulit
consanguineo resignantis, ex Constitutione 58.
Pij V. esse nullam, & sic esse justificatam gratiam
illius, qui impetravit dictum Canonicatum ab
Episcopo collatum, narrando illum esse suspen-
sum à collatione, qui tamen non erat suspensus
denunciatus, ut refert Garzia de benefic. p. 5. ca. 4.
79 num. 326. Quinimo id procedere etiam in occul-
tè excommunicato censuit Rota in recentior. de-
cis. 534. n. 2. par. 1. Et quamvis hoc non transeat
absque difficultate, per ea quæ dicentur infra nu.
526. & seqq. tamen ubi excommunicatio est non
solùm publica, sed etiam notoria, ut in casu præ-
senti, extra controversiam est collationem esse
nullam, Anchar. in cap. Nihil, quæst. 4. in fin. de
elect. & eodem modo irrita est collatio facta ab
Episcopo schismatico, ut est textus hic, & cap.
80 fin. infra eod. Si igitur de jure communi invali-
dæ sunt collationes beneficiorum tam ex defe-
ctu potestatis collatorum, quam ex inhabilitate
obtinentium propter notorium vitium schisma-
tis, & excommunicationis; & Episcopi, & sacer-
dotes Rutheni tamquam notoriè schismatici, &
excommunicati in nihilo relevantur ex Consti-
tutione edita Constantiæ: manifestè hinc appa-
ret non valere matrimonia contracta coram Po-
pis Ruthenis. Irritum enim est matrimonium ce-
lebratum coram Parocho palam intruso, ac titu-
lum non habente, ut post Concilium Tridenti-
num censent Henriquez de matrim. lib. 11. cap. 3. n.
4. Manuel. in summ. tom. 1. cap. 219. nu. 8. in secunda
edit. & post eum Sanchez de matrimon. lib. 3. disput.
22. n. 60. & alij recentiores.

Nec refert quòd valeat matrimonium contra-
ctum coram Parocho excommunicato etiam de-
nun-

nunciato, ut reſpondit S. Congregatio Concilij tempore Cardinalis Matthæi re diligenter examinata: Quia id procedit in excoñunicato, qui aliàs ſit verus Parochus (ita enim colligitur ex votis Cardinalium, qui unanimes dixerunt excoñunicatum non deſinere eſſe parochum, quia retinet beneficia priùs obtenta, licèt non poſſit acquirere de novo, cap. *Cum bonæ memoriæ*, *de ætat. & qualit*: & d c. *Poſtulaſti*. *de cler. excomm. miniſtr.* Sed Poponea cum ob præcedentem excommunicationem, & ſchiſma fuerint beneficiorum incapaces, dici non poſſunt veri Parochi Ruthenorum.
82 Ac propterea videtur reſpondendum non valere matrimonia coram eis contracta ad inſtar alterius deciſionis S. Congregationis, qua declaratum fuit nullum eſſe matrimonium contractum coram Parocho publico hæretico, ſi decretum Concilij *de reform. matr ſeſſ. 24. cap.* 1. Publicatum fuerat in parochia, & lapſi erant triginta dies à die publicationis.

Sed contra hoc tertium, & ultimum fundamentum multa, & gravia videntur urgere.

83 Opponitur enim primò, Conſtitutio Conſtantienſia, *Ad evitanda*, indulget Catholicis ut poſſint recipere Eccleſiaſtica Sacramenta, etiam ab hæreticis, & ſchiſmaticis non denuntiatis ſecundum Navarr. *conſ.* 10. *num* 2. *de hæreticis*, *& de orat. c.* 22. in nova impreſſ. Gabriel Sotum, Ledeſmã, & Henriq. citatus à Sayro *de Cenſur. lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 2. Sed ab hæreticis, ſeu ſchiſmaticis Catholici Sacramenta recipere non poſſunt, niſi illi habeant titulum canonicum parochialis Eccleſiæ, cujus ratione Catholici ſunt eorum ſubditi, c. *Eccleſias*, 13. *q.* 1. gloſ. 2. in c. *Nec numerus*, 10. *q.* 3. Ergo
84 ne indultum Catholicorum ſit inane, & eluſorium contra cap. *In his, de privil.* dicendum eſt hæreticos, & ſchiſmaticos fuiſſe effectos habiles etiam ad parochiales obtinuendas, tamquam neceſſarium antecedens ad Sacramentorũ adminiſtrationem argum. l. *Illud*, *ff. de acquir: hæred.* l. *Ad rem mobilem*, & l. *Ad legatum*, *ff. de procur.* cap. *Præterea, de off. Deleg.* cum concord. de quibus per gloſ *fin.* in cap. 1. *eo-*
85 *dem tit.* Generale eſt enim in omni materia, ut in conceſſione conſequentis includatur ſuum neceſſarium antecedens, Jaſ. & Curt. jun. In l. 2. *in princ ff. de juriſd omn. judic.* ita ut etiam tacita diſpenſatio inducatur ſuper defectu quando aliàs gratia nulla eſſet, vel ex ea nulla utilitatis perciperetur, Oldrad. *conſ* 332. *num.* 8. *verſ. Item de unam*, & plura hac de re cumulant DD in d. l. 2. Et in terminis noſtris ita videtur tenere Gemin. *conſ.* 88. Innocen. *in princ. colum.* 1. *verſ. Nec obſtat ſi dicatur*: ubi dicit poſt Conſtitutionem Concilii Conſtantienſis non poſſe objici hæreticis, vel ſchiſmaticis quod privati ſint ſuis dignitatibus, & beneficiis, quia per dictam Conſtitutionem præcluſa eſt via tale vitium objiciendi. Et quamvis hoc dicat in argumentis; tamen in fine illius conſ. *col. ult. ſub num.* 4. *verſ. Nec obſtat fundamentum*, in reſponſionibus ad objecta prædictam doctrinam non impugnat; quin potiùs videtur tacitè approbare.

86 Verùm huic objectioni reſpondetur prædictã Conſtitutionem, Ad evitanda; dum tribuit facultatem Catholicis recipiendi Sacramenta ab excoñunicatis, in reliquis ſupponere terminos habiles reſpectu excommunicatorum, ideſt ſecluſa excommunicatione nullum aliud eis obſiſtere canonicum impedimentum text. eſt in cap. *unic. de ætat & qualit. in* 6. ubi indultum conceſſum Epiſcopis diſpenſandi cum majoribus viginti annis ad dignitates, & perſonatus curam animarum non habentes intelligitur ſi aliud non obſtet canonicũ, ideſt, quia non ſunt illegitimi, non corpore vitiati, non bigami, nec criminoſi, ut ibi explicat gloſ. *in ver. Canonicum*; ad idem tex. in c. 1. *de fil. Presbyt. eod. lib.* & generaliter tradunt Dec. in cap. *Cum omnes*, *in* 2. *lectura, num*, 2. *de Conſtit.* Jaſ. in l 2. §. *Prætor. num.* 3. *ff. Qui ſatisd. cogant.* Cravett. *conſ.* 307. *Statutum, num.* 2. Roland. à Valle *conſ.* 61. *nu.* 43 *& ſeq. lib.* 1. poſt Bart in l. *Si tertius*, *in fin. ff de aqu. pluv. arcen.* Et pluribus exemplis hanc regulã
87 confirmat Jaſ. in d. §. *Prætor.* Quocirca Conſtit. Concilij Conſtantienſia quoad ordinum collationem, & juriſdictionem ſupponit Epiſcopos excommunicatos non ſolùm eſſe ritè, & rectè conſecratos; & ſic habere poteſtatem ſacramentalem; ſed etiam habere titulum canonicum à Papa, qui ſolus poteſt promovere ad Epiſcopales, & Archiepiſcopales, & alias majores dignitates, cap. 2. *de præben. lib.* 6. *cap.* 1. 22. *diſt.* Gemin. *d. conſ.* 88. *num.* 3. & ſic habere poteſtatem etiam juriſdictionalem ſecundum diſtinctionem D. Thomæ in 2. 2. *q.* 39. *art.* 3.

88 Item ſupponit Epiſcopum eſſe Ordinarium eorum, quibus vult ordines conferre, cùm nõ liceat Ordines ſuſcipere niſi ab Epiſcopo originis, beneficij, vel domicilij, cap. *Cum nullus*, *de tempor. or-*
89 *din. in* 6. Nam ſublato etiam vinculo excommunicationis, Epiſcopi non poſſunt non ſubditos ordinare, aut in eos juriſdictionem exercere, c. 3. *de Paroch.* Unde bene Innoc. *hic num.* 4. (Prælatus, inquit, intruſus non poteſt ſubditis, quibus per intruſionem datus eſt Prælatus, conferre ſacramenta, & conferendo non confert executionem, non quia ſit ſuſpenſus, ſed quia non ſuis ſubditis non poteſt executionem conferre.) Similiter
90 quod Confeſſiones ſacramentales reſpectu Sacerdotum prædicta Conſtitutio ſupponit eos non ſolum eſſe aliàs ritè, & rectè ordinatos, ſecundum Navarr. *d. conſ* 10. *de hæred.* Sed etiam habere titulum canonicum parochialis Eccleſiæ, vel licentiã proprij Sacerdotij juxta textum in cap. *Omnis, de pœnit & remiſſ.* & in cap. 2. *eod. tit. lib* 6. Hoc eſt Papæ, vel Epiſcopi diœceſani, aut parochialis Presbyteri ut legitur, & notatur in Extrav. *Vas electionis, de hæret.* Eſt enim ſacramentalis abſolutio actus judicialis, qui in non ſubditum validè exerceri non poteſt, ut eſt diffinitum à Trident. Synodo, *de Sacramento Pœnitentiæ ſeſſ* 14. *cap.* 7. *de Caſuum reſervat*, Sed & quoad Sacramenta Unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ, aut Matrimonij ſupponit excommunicatos illa adminiſtrantes, aut eſſe parochiales Presbyteros, aut habere ab alio ſpecialem licentiam, juxta textum in Clem. *Religioſi. de privil.* Et in ſumma hujuſmodi Conſtitutio hoc tantum facit, ideſt habilitat Catholicos ad recipienda Sacramenta ab illis Sacerdotibus, qui ordinis executionem non habent propter excommunicationem, vel aliam prohibitionem Eccleſiæ, ut latiùs dicam infra in reſponſione ad ſecundam oppoſitionem Et hoc ſolum impedimentum aufert; canonicam verò inſtitutionem, ac cæteras habilitates non ſupplet, ſed ſupponit, ut ex prædictis patet.

91 Neq; huic caſui aplicatur doctrina in contra-

trarium adducta, quod inducta sit rehabilitatio, & validatio titulorum tanquam necessarium antecedens. Quandoquidem hæc doctrina procedit tantù quando indultum aliàs nihil prorsus operaretur; tunc enim Princeps censetur tacitè super inhabilitate dispensare, nec alioquin videatur voluisse facere actum frustratorium. Secus autem est, quando gratia in aliqua parte potest operari effectum suũ, quia tunc dispensatio non inducitur
92 Ita declarat Oldradus in contrarium allegatus in *d. conf.* 132. *num.* 8. Atque hoc casu d. Constitutio Concilii Constantiensis benè potest effectum suum sortiri quoad Sacerdotes, qui ante excomunicationem in parochialibus Ecclesiis fuerunt canonicè intitulati Hi enim per excomunicationẽ postea incursam beneficijs antea canonicè obtentis non sunt ipso jure privati, cap. *Dilecti, de except.* Imo nec sunt privandi per sententiam, nisi per annum in communicatione insorduerint, cap. *Rursus*, 11. q. 3 glos. *fin.* in cap. *Cum bone, de atat. & qualitat.* Hoc igitur casu licebit Catholicis in vim dictæ Constitutionis suscipere sacramenta ab excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Constantiense non licebat, cap. *Significavit*, juncto cap. *Cum non ab homine, de sent. excommunic.* Præterea in aliis etiam casibus eadem Constitutio operari potest effectum suum, ut dicetur infr. *à num* 103. *usque ad n.* 113. Unde nulla necessitas cogit inducendi tacitam dispensationem, aut revalidationem titulorum ut necessarium antecedens.

93 Nec adversatur authoritas Gemin in contrarium citati *d. conf.* 88 *col* 1, *vers Nec obstat si dicatur*, quia ipse non loquitur de Constitutione Ad evitanda, de qua nunc agimus; sed de alia Constitutione edita in Concilio Constantiensi, per quam revalidantur collationes, & tituli eorum, qui in Conciliabulo Pisano tamquam adhærentes Gregorio XIII, fuerunt depositi à suis dignitatibus, & damnati tamquam hæretici ad præscriptum cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes, de haret.* Quo supposito, hæc Geminiani doctrina potest in oppositum retorqueri: nam idcirco in suo casu contra validitatem titulorũ non potuit objici vitium hæresis, vel schismatis, quia à Concilio Constantiensi hujusmodi defectus specialiter sanatus fuit mediante revalidatione titulorum. Ergo contrarium dicendum est in casu præsenti, in quo Constitutio *Ad evitanda*, de titulorum defectu nullam facit mentionem.

94 Opponitur secundò; quamvis collatio dignitatum, & parochialium nulla sit respectu Episcopi, & Sacerdotis schismatici, quia Constitutio *Ad evitanda*, non intendit relevare, neque juvare excõmunicatos, &c. Tamen videtur sustineri posse quatenus cõncernit favorem Catholicorum. nã, ut inquit Sayrus *prealleg. de Censur, lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 13. Excommunicati retinent jurisdictionem in utroque foro respectu non excommunicatorum privilegio alieno, non proprio. Quemadmodum videmus tempore interdicti quosdã famulos frui privilegio domini pro divinis officijs, iuxta textũ in cap *Licèt, de privil. in* 6. Concubinam privilegio clerici, cap. *Eos qui*, 32. *dist.* & generaliter non privilegiatũ in individuia potiri privilegio consortis; quod comprobat pluribus exemplis, Felin. in cap. 1. *num.* 6. *de prascr* & DD. in l *Si communem, ff Quemadmod servit. amittat.* & dixi latè in cap. *Cum propter, supra de iurepatronat.* Ergo similiter esto beneficia, officia, & jurisdictiones collatæ hæreticis, & schismaticis sint invalidæ; favore tamen Catholicorum non excommunicatorum in vim ejusdem Constitutionis, videntur posse dici subsistere etiam quoad usum; idq; multò magis respectu Sacramenti Matrimonij, in quo Sacerdos ex sentia S. Congreg. Concilij non intervenit tamquam minister, ut in alijs sacramentis, sed tamquam testis authorizabilis.

95 Ad respondetur Concilium Constantiense habilitasse excomunicatos ad illam tantùm potestatem, & jurisdictionem in favorem non excõmunicatorum exercendam, quàm prius habebant, sed propter vinculum censuræ exercere non poterant: Schismatici enim, & excomunicati executionem habent ligatam nexibus juris, ut inquit hic Innoc. *nu.* 2. Et hoc vinculum, & ligamentum dumtaxat Constantiensis Constitutio solvit habilitando Catholicos ad eõmunicandum cum excõmunicatis, etiam in administratione, & perceptione sacramentorum; sed novam potestatem, seu jurisdictionem intrusis non attribuit, nec dignitates, aut beneficia de novo contulit. Etenim cum Sedes Apostolica secundum venerabiles Sanctorum Patrum sanctiones in assumendis ad Cathedrales, & alias majores Ecclesias consueverit exquisitas adhibere diligentias in examine, & inquisitione de natalib9, vita, ætate, doctrina, & alijs omnibus qual. tatibus promovendorum, ut in cap. *Cum in cunctis, de elect.* cum concord. & *cap.* 2. *sess.* 2 , Concil. Trid. Præterea etiam relatione Cardinalis, & magna cum solemnitate in pleno Consistorio, ut habetur in *cap.* 1 *sess* 24. & sit mortale peccatum præficere indignos Episcopatibus, ut illic patet, & docet S Tho *in* 2. 2. *q.* 63. *art.* 2. *ad* 3. Quis credat Martinum V. in Concilio Constantiensi sub involucro verborum voluisse una vice conferre Cathedrales, Metropolitanas, & parochiales Ecclesias tunc & pro tempore vacantes omnibus Episcopis hæreticis, & schismaticis, qui in earũ occupationem jam tunc de facto se intruserant, ac se intruderent in futurum, & cõstituere tot lupos animarum Pastores? Ad hoc quæ dicam infra in prima responsione ad quartam oppositionem *nu* 129. Sed etsi Martinus fecisset intrusis gratiam revalidationis titulorum, quod falsum est, & sic rehabilitasset illos ad parochiales conferendas; hoc tamen esset intelligendum, dummodo illas conferrent personis aliàs habilibus, juxta tex. in cap. 1. *de atat. & qualit. lib.* 6. & dictum est supra *num.* 86. Nemo enim dixerit bigamum ab Episcopo provisum de parochiali Ecclesia ex vi ejusdem Constitutionis posse validè curam animarum exercere, & Sacramenta Catholicis administrare contra cap. *unic. de bigam. in* 6. Cum Episcopi ne ad minores quidem ordines, vel beneficia simplicia possit cum eis dispensare, ut Sixtus V. declaravit ex sententia S. Congreg.
96 Concilii. Et dixi in c. 2. *supra de bigam.* Et idem dicendum in proviso de parochiali ante annum vigesimum quintum, cum quo similiter Episcopus dispensare non potest obsistenti cap. *Cum in cunctis*, §. *Inferiora, de elect.* & d. cap. *unico, de atat. & qualitat. lib.* 6 Et idem de illegitimis, criminosis, aut corpore vitiatis, ut ibi per glos *in ver. Canonicum*. Quod enim multis vigiliis, ac laboribus à sacris Canonibus, & generalibus Conciliis exco-

excogitatum est, non est credendum Concilium Constantiense unico verbo subvertere voluisse, ut legitur in cap. *Ecclesia vestra*, & *secundo*, *de elect.* & in proposito notat Gemin. *d. cons. 88. col. ult. ad fin. vers. Item cum Papa*: præsertim verò quia in prædictis casibus etiam sacerdotes Catholici, & non excommunicati; cum titulum canonicum non habeant, non possunt aliis Catholicis sacramenta administrare: ergo longè minus id poterunt sacerdotes hæretici, & schismatici, aut excommunicati; ne aliàs isti sint melioris conditionis, quam Catholici non excommunicati: unde fit ut Poponca Rutheni, qui propter suam inhabilitatem carent titulo canonico Parochialis Ecclesiæ nequaquam possint matrimonia solemnizare in favorem Catholicorum, cum hunc tituli defectum non suppleat antedicta Constitutio: in quo non videtur ulteriùs immorandum, quia, ut dictu est, Jam Sacra Congregatio declaravit matrimonium contractum coram parocho publico hæretico esse nullum si decretum Concilii Tridentini *c. 1. sess. 24 de reform. matrim.* publicatum fuerat in parochia, & lapsi erant triginta dies a die publicationis, aliàs secus: nimirum quia cum propter hæresim careat titulo canonico parochialis celebrationi matrimonii tamquam parochus interesse non potest, etiam in favorem Catholicorum: in ea enim decisione non agebatur de matrimonio hæreticorum, sed de matrimonio à Catholicis contracto coram parocho hæretico.

97 Præterea ego non percipio quomodo hæc validitas titulorum respectu Catholicorum tantùm sit possibilis: nam Episcopi Græci dum conferũt schismaticis Parochiales Ecclesias, utique illas nõ intendunt conferre in favorem Catholicorum, quos cum eorum ritibus summoperè execrantur, ut in cap. *Licet Græcos, supra de Baptis.* sed illas intendunt conferre tantummodo in favorem suorum schismaticorum: ergo ab initio hujusmodi collationes sunt invalidæ, cùm Constitutio Constantiensis non intendat in aliquo relevare ipsos excommunicatos; & consequenter possunt postea convalescere ex eo quod Catholici à sic provisis petant, aut recipiant sacramenta, quia validitas tituli oriri non potest ex posteriori facto privatorum, sed ad suum esse requirit canonicam institutionem, c. *Beneficium, de reg. iur. in 6.* Gemin. *cons. 109 in princip.* & cùm collatio beneficij sit actua legitimus, non potest esse in pendenti, sed aut statim tenet, aut vitiatur, cap. 2. *de elect. lib. 6.* & ibi not. glos. *in ver. incerta, vers. Sed numquid*, dicens, post Compost. dispositionem illius textus procedere etiam in collatione beneficij: idemq; tradunt ibi Archid. & Jo. Andr.

Opponitur tertiò, Si Concilium Constantiense, in constitutione, *Ad evitanda*, non habilitat sacerdotes ad parochiales obtinendas: ergo in ea parte, in qua dat Catholicis facultatem recipiendi sacramenta ab excommunicatis, non poterit habere locum nisi in illis excommunicatis, qui ante censuram parochiales obtinuerunt: nam sola excommunicatio quamvis non privet beneficiis antea obtentis; tamen inhabilitat ad illa in posterũ obtinenda, adeout collatio facta excommunicato sit irrita ipso jure, cap *Postulastu, de Cler. excomm. ministr.* & dictum est supra in 3. *fundamento, n. 73.*

98 Quo vero ad hæreticos, & schismaticos nullo casu poterit habere locum, quia tales non modo sunt inhabiles ad beneficia obtinenda, ut in cap. 2. §. *Hæretici, de hæret. lib. 6.* sed etiam beneficia ante hæresim, vel schisma canonicè obtentis sunt ipso jure privati, cap. *Excommunicamus*, §. *Credentes*, & cap. *Ad abolendam, supra eod. tit.* & est communis opinio, quam tenent Jo. Andr. Gemin. & Franc. *n. 2* & reliqui omnes in cap. *Ut commissi*, §. *Privandi, eod. tit in 6.* dum exponunt illa verba, *vel privatos nunciandi*, ut dictio, *vel*, stet expositivè pro *idest*, Abb. In cap. *Inter dilectas, num. 11. de excessib. Prælat.* Cassad. *decis. 14. super regulis, n. 1.* Rota *decis. 707. lib. 3. p. 3. divers.* Clar. *in §. Hæresis, n. 16. vers. Item Clericus*, ubi ex communi Doctorum sententia

99 affirmat hæreticos, & eorum filios non solum beneficia, sed etiam omnem potestatem ecclesiasticam admittere, & solis filiis Catholicis ex consuetudine, & pietate relaxari beneficia At absurdum esse ut prædicta Constitutio non habeat locum nisi in provisis de parochialibus ante excommunicationem; & nullo casu verificari possit in hæreticis, & schismaticis videtur suaderi posse considerationibus infrascriptis.

100 Prima consideratio est, quia ejusmodi Constitutio edita fuit ad vitanda scandala, & pericula, & subveniendum conscientiis respectu excommunicatorum, in diuturno illo schismatis à Gregorio XI. usque ad Martinum V. in quo diversi, qui se Pontifices prætendebant, censuras invicem ferebant, Cardinales, Episcopos dependentes creabant, & beneficia suis fautoribus conferebant, ut patet ex historiis Conciliorum *tom. 3 p. 2. pag. 742*, & ex Conciliis, & Conciliabulis tunc habitis, & tradunt historici ad illa tempora per annos quadraginta ab anno 1378. usque ad 1417. ut Blond. *decad. 2. lib. 10.* Platina *in Urbano*, & alij: & Italia aliquibus favebat, aliis Galliarum, Siciliæ, & Hispaniarum Regna.

101 Non satis ergo consultum fuisset timoratis cõscientiis, & obviam itum scandalis, & periculis diversarum provinciarum, si talis Constitutio intelligenda esset solùm de ijs, qui post beneficia legitimè suscepta inciderunt in excomunicationem eum plurimi essent excommunicati, & schismatici ante suscepta beneficia adhærentes Antipapis spatiò annorum 40. per Hispaniam, Galliã, Germaniam, Italiam in parochialibus, & aliis beneficiis instituti, vel ab ipsis Antipapis immediatè, vel mediantibus Episcopis de novo creatis.

Secunda consideratio est, quia Constitutio non distinguit, sed universaliter loquitur respectu cujuscumque, & prætextu cujuslibet censuræ à jure, vel ab homine generaliter promulgatæ: non ergo videtur distinguendum de censura ante, vel post beneficium, cap. *Si Romanorum*, 19. cap. *Solitæ*, *de maior. & obed.*

Tertia consideratio est, quia difficillimum fuisset populis hoc dignoscere, & observare in Gallia Germania, Polonia, Græcia, ubi permixtim Catholici cum schismaticis, & excommunicatis degunt: unde quoad communicationem indifferentem est usu recepta in illis Regionibus prædicta Constitutio respectu quorumcumque excommunicatorum, scismaticorum, & hæreticorum, ut testatur Navarr. & experientia ostendit.

102 Quarta consideratio quia non modo in Concilio Pisano, & Constantiensi admissi indifferẽter fuerunt electi à Clem. VII. & Benedicto XIII. Antipa-

tipapia, eorumque fautores: sed in concilio Florētino sub Eugenio IV. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & alii Beneficiati, & Officiales, & Præsulas Græci, eorumque Vicarij distinctè in eodem concilio enumerati, admissi fuerunt nominati, & indifferenter agniti ut tales in inchoatione, suffragiis, decretis, & subscriptionibus concilij cum eorum titulis, & dignitatibus, ut patet legenti tomum quartum psr, 1. cum decreto fidei ibi relato. Et tamen Græci post reconciliationé factam anno 1270. in concilio Lugdunensi tempore Gregorij X. iterum deficientes, in suis erroribus, & schismate perstiterunt usque ad annum 1438. sub Eugenio IV. juxta notsta ibi ante Acta concilij p. 411. ac proinde ex constitutione juvari non poterant nisi illi, qui jsm in schismate, & excommunicatione constituti, postea ordinati ad dignitates, & beneficia, promoti fuerunt ab aliis Græcis sive Patriarchis, sive Episcopis schismaticis; qui spstio annorum 150. eorum Ecclesijs præfuerunt. At si legantur omnia Acta concilij nulla appatet nova collstio dignitatum, beneficiorum, & officiorum, quamvis tunc etiam in usu esset electio Patriarchæ constantinopolitani diversi à schismatico, ut colligitur ex verbis Eugenii IV. relatis circa finem concilii: adhortans enim Græcos ad eligendum novum Patriarcam in locum defuncti, ait: *Eum qui à me eligitur amovebo, efficiamque ut unus Patriatcha sit.* Imo in fine decreti fidei dicitur de quatuor Patriarchis, salvis omnibus privilegiis, & juribus eorum: quod non est beneficia, & jura de novo conferre, sed præexistentia supponere, & præservare, cap. *Quia intentionis, supra de privil.* Idem patet in unione Armenorum; recipiuntur enim Procuratores Patriatchæ Armenorum; & tamen initio Bullæ asserit Eugenius: alius dissidil lapis noningētis, & amplius annis inveteratus aufertur; & tamen nil legitur de nova collatione beneficiorum facta Armenorum Patriarchæ, vel alijs illius gentis. Idem pater in alia Bulla eiusdem Pontificis, *Cantate Domino, super unione Iacobinorum*, in qua nominat venerabilem fratrem nostrum Josnnem Jacobinorum Pstriarcham, & dilectum filium Andresm Abbatem monasterij S. Antonii spud Ægyptum, & nihil de nova beneficiorum collatione reperitur. Ex quibus omnibus videtur colligi dignitates, beneficia, & officia etiam post schilma, & excommunicationem fuisse validè collsta, alioquin in supradictis fuisset necessaria nova collatio.

103 Cæterum ad primam collarionem huius tertiæ oppositionis, respondetur, constitutionem concilij constantiensis principaliter editā fuisse, quia eum schismatici, & excommunicati jam in multis Orbis partibus permixti cum catholicis non excommunicatis degerent; difficillimum, & ferè
104 impossibile erat ut in salutationibus, & colloquiis dandis, sc recipiendis litteris, habitatione, ac mensa non communicarent; & tsmen de jure communi in his omnibus excommunicati vitandi erant, glos & Doctores in cap. *Statuimus, de sent. excomm lib 6.* Host. *in summ. eod. tit.* § 20. *Exquisita pæna*, Theologi *in 4. dist.* 18. & passim canonistæ, etism antequam fuissent specialiter denunciati, ut est casus in c. *cum non ab homine, de sent. excom.* & dictum est supra *n. 74. & seqq.* Quod
105 citra controversiam habebst locum in notoriis: nam dispositio cap. *Cum secundum de haret.* quo deciditur etiam in pœnis ipso jure impositis requiri declarstoriam super facto, non procedit ubi crimen est notorium, cap *Pervenit*, & ibi Abb. *de appellat.* & similiter dictum est supra. Et propterea Concilium Lateranense novissimum in Constitutione *Ad evitanda*, superiùs relsta, dum jubet vitari excommunicatos, etiam non denunciatos, quorum crimen est adeò notorium, ut nulla possit tergiversatione celsri, subjicit immediatè illa verba, *juxta canonicas sanctiones*: apertè inuens se in ea parte jus novum non inducere, sed jus antiquum innovari.

106 Et quamvis regulariter communicatio cum excommunicatis majori excommunicatione extra crimen non esset mortalis, sed venialis tantùm secundum opinionem Hostien. *in summa, de sent. excomm.* §. *fin* Jo. Andr. & aliorum communiter in cap. *Sacris de his qua vi.* S. Thomæ, & aliorum Theologorum *in ead, dist.* 18. tamen de hoc dubitat Abb. in d. csp. *Sacris.* Et contrarium tenent multi ex antiquis Canonistis, quos refert ibidem Jo. Andr. & Archid. in csp. *Rogo*, 11 *q.* 3. & saltem erat mortalis, quando erat nimis frequens, secundum Jo. Andr. *ubi supra*, & Navarr. *in Man. c.* 27. *num.* 29. Qui casus facilè contingere poterat stante permixtione Catholicorum, & schismaticorum, & in hac Constitutio *Ad evitanda*, consuluit per omnia consciētijs timoratis habilitāds Catholicos ad communicandum cum excommunicatis non denunciatis, quod ante Concilium Constantiense optavit fieri Jo. And. putans per d. c. *Cum secundum de hæret lib.* 6. non esse apertè decisum, ut excommunicatum, vel interdictum à jure non teneremur vitare ante denunciationem, ut in sua glos. 3. in Clem. 2 *in fin. de sent. excomm.* Atque ita hodie satisfactum esse menti prędictæ glossæ affirmat in in eadem Clem. 2. Abb. *num.* 8. & Felin. in cap. *Ro-*
107 *dulphus, num.* 39 *vers. Sed de vera, de rescript.* Deinde difficillimum erat stante hujusmodi permixtione, ut Catholicis cum excommunicatis non participarent in divinis officiis, & aliis precibus; & tamen hoc itidem interdictum erat à jure communi, cap. *Quod in te, de pænit. & remiss.* adeo ut ex communicato Ecclesism ingrediente ad orandum cæteri omnes tenerentur exire, aut precibus, aut vi eum cogere ad exeundum, aliorum cessandum esset à divinis etiam Missæ inchoatæ, si nondum cœptus esset Canon. Clem. *Gravis*, & ibi glos. *in ver. inexpleta de sent excomm.* Innoc. in cap. *Nuper, eod. tit.* Hostien. *in summa eodem* §. *Quæ sit pæna, vers Sed numquid*, S. Thom. in 4. *distinct.* 18. Navatr. *cap.* 27. *num.* 33. Unde vix contingere potuisset, ut Catholici cum schismaticis permixti Missam inchoatam perficerent, divinisque officiis, & orationibus tuta conscientia vacare possent; & in hoc similiter omnem scrupulum sustulit constitutio Concilii Constantiensis, habilitando Catholicos ad participandum cum excommunicatis etiam in divinis officijs.

108 Ulterius quod pertinet ad Sacramenta excommunicatis administranda, eadem constitutio abstulit omnem scrupulum à conscientiis catholicorum, quatenus per illa verba *In Administratione, vel receptione Sacramentorum*: habilitaverit catholicos Sacerdotes ad illa administranda excommunicatis, non denunciatis; quod de jure com-

communi prohibitum erat sub mortali culpa, cap. *Engeltrudam*, 3. q. 4, Navarr. *in Mand, d. c. 27. n. 29. & 30.*

In prædicta ergo tribus, & præsertim in primis duobus casibus, qui frequentissimè poterant contingere, prædicta Constitutio ex omni parte consuluit timoratis conscientiis, & scandalis obviavit: neque enim in illis cadit consideratio rehabilitationis excommunicatorum ad beneficia obtinenda, quia ad hoc ut Catholici non teneantur vitare excommunicatos, & possint illis Sacramenta administrare, manifestum est non requiri ut excommunicati habeant beneficium. Quo verò ad receptionem sacramentorum non suberat tanta necessitas habilitandi Catholicos ad illa recipienda de manibus notoriè hæreticorum, vel schismaticorum, quod valdè abhorrent sacri Canones, cū possent illa recipere à Catholicis Sacerdotibus.

109 Satis est igitur, ut antedicta Constitutio, quæ ut Felin. ait in d. cap. *Rodulphus, sub n. 39 de rescr.* est multum correctoria juris communis, operetur effectum suum etiam respectu administrationis activæ sacramentorum quoad illos tantum excommunicatos, qui ante excommunicationem canonicè adepti sunt beneficia curam animarum habentia, nec debet extendi ad rehabilitationem ad cathedrales, vel parochiales, de qua non loquitur ad ulteriorem correctionem juris communis; quin potius expedit jura juribus concordare, ut in simili Constitutione Concilij Constantiensis perpendit Gemin *d. cons. 88. num 4. vers. Item cum Papa.*

110 Nec urget, quòd in longo illo schismate cum plurimi obtinuissent dignitates, & beneficia ab Antipapis, prædicta Constitutio non occurrisset periculis animarū, nisi revalidasset titulos. Tollitur enim objectum, quia in eodem Concilio Cōstantiensi edita fuit alia Constitutio, per quā provisi in schismate à Gregorio, & Jo Antipapis fuerunt rehabilitati ad dignitates, & beneficia, ut deinceps vitium schismatis vel excommunicationis eisdem objici non posset, ut referunt Gemin. *d. cons. 88. col. 1 vers. Nec obstat si dicatur*, & Paul. de Castr. *cons. 253. Ad confirmationem sub n. 1. vers Nec obstat, lib. 1.* Unde cum satis provisum esset à Concilio periculis tunc imminentibus; in futurum, sedato scilicet schismate, nulla necessitas suadebat, ut habilitarentur schismatici ad obtinenda beneficia curata adhoc, ut de illorum manibus Catholici reciperent ecclesiastica sacramenta. Quinimmo Constitutio à Gemin, & Paul, de Castr, relata satis apertè indicat per Constitutionem, *Ad evitanda*; schismaticos non fuisse rehabilitatos ad beneficia; quia alioquin si fuissent generaliter rehabilitate, non fuisset opus ut Concilium Constantiense per aliam Constitutionē eos specialiter inhabitasset, ut superius dictum est.

111 Et nihilominus eadem Constitutio, *Ad evitanda*, etiam quoad excommunicatos non habentes titulum Canonicum beneficij, vel provisos post excommunicationem potest habere officium suum respectu administrationis sacramentorum in aliquibus casibus, & præcipuè in duobus. Primus est in articulo mortis: nam post Concilium Constantiense in eo articulo licebit Catholico confiteri peccata sua cuicumque Sacerdoti notoriè excommunicato, cum eo casu non requiratur ut Sacerdos sit proprius Parochus, sed omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes absolvere possint, ut in decreto Concilij Tridentini *sess 14 cap 7 de Casuum reservat. vers Hanc autem delictorum reservationem.* Et tamen jure communi inspecto Sacerdos notoriè excommunicatus non potest validè quemquam absolvere etiam in mortis articulo. Ita enim in Sacerdote excommunicato, & denūciato jampridem resolvit S Congregatio Concilij secuta opinionem Magistri sententiarum, S. Thom & aliorum graviorum Theologorū, ut dixi in *c. 1. n. 28. sup. de Constit.* Ergo idem dicendum in notoriè excōmunicato, cum hi duo casus æquiparentur, cap *fin. de cohabit. cleric. & mulier.*

112 Secundus casus est in excommunicatis provisis à Papa, quia cùm in litteris Apostolicis provisionum ex stylo apponatur clausula absolutionis à censuris, hujus clausulæ virtute collatio parochialis facta excommunicato non denunciato valida est. Archid. in cap. *Nullus, num. 4. 63. dist* & dictum est supra *num. 76.* ac proinde licebit Catholicis ab eo recipere sacramenta non obstante excommunicatione; idque in vim Constitutionis, *Ad evitanda*, cùm aliàs non liceret, quia prædicta clausula restricta est ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, & sic operatur habilitationem tantummodo ad parochialem obtinendam, non autem ad sacramenta administranda.

113 Ad secundam considerationem respondetur, quamvis Concilium Constantiense non distinguat inter censuram ante, vel post beneficia; tamen debere sic distingui, quia quantumcumque generalis semper restringitur ad personas habiles, Jas. in l. 2. §. *Prætor, num. 3. ff. Si quis satud cogan.* & latiùs ostensum est supra *nu. 68.* Item prædicta Constitutio restringi debet ut minus corrigat jus commune, Gemin. *d cons. 88. ad fin vers. Item*

114 *cum Papa.* Item limitari debet ad tenorem verborum, cap. *Parrò, de privil* Quia lex non imprimit effectum suum, nisi in illas personas, quibus verba legis congruunt, & adaptantur, ut idem Gemin. inquit *ubi supra nu. 4. vers. Cum ergo concurrant.* & not Bart. & DD. in l. 4. § *Taties, ff. de damn. infect.* De rehabilitatione autem schismaticorum ad beneficia Constitutio nullā facit mentionem; imò nec de hæreticis, vel schismaticis nominatim loquitur, nisi quatenus comprehenduntur sub nomine excommunicatorum; & tamen quod pertinet ad provisiones beneficiorū plurimum interest inter hæreticos, & excommunicatos; quia excommunicati licèt sint inhabiles, ad beneficia obtinenda, non tamen sunt privati beneficijs antea obtentis; at hæretici non solùm sunt inhabiles, sed etiam privati ipso jure etiam ante declaratoriam judicis, quæ in notorijs non requiritur, ut probatum est supra *num 92. 98. & 104.* Unde cum Constitutio prædicta loquatur tantùm de excōmunicatis, non est nostrum eam extendere ad rehabilitationem schismaticorum

115 ad beneficia, de qua non loquitur: Quod enim non est Sanctorum Patrum decreto sancitū, superstitiosis non est adinventionibus præsumēdum, cap. *Inter corporalia, de translat. Episcop.* cap. *Consuluisti, 2. q. 5.* Nam si rehabilitationem comprehendere voluisset, quod de censuris dixerat, & de rehabilitatione poterat expressisse, ut legitur in d cap *Inter corporalia*, in cap. *Ad audientiam, de Decim.* & in cap. *Maiores, de Baptism* quod ergo in ea non reperitur concessum, ut prius intel-

telligitur prohibitum, cap. *Hoc tantùm*, 18. *qu* 2. cum concord. de quibus per glos. in d. c. *Inter corporalia, in ver. Non invenitur.* Et benè per Oldrad. *cons. 256. Quod autem, n, 10.*

115 Ad tertiam considerationem hujus tertiæ oppositionis respondetur quoad participationem Catholicorum cum schismaticis in divinis officiis & extra, in quibus est maior necessitas communicandi, stante illorum permixtione, cessare objectum, quia ad hæc non requiritur ut schismatici habeant beneficia, ut dictum est supra *num.* 108. Quo verò ad receptionem sacramentorum non est opus distinguere an schismatici obtinuerint parochiales ante, vel post schisma, quia utroque casu carent titulo canonico beneficij, ut patet ex dictis *num.* 98. Cum ergò Græcorum schisma sit notorium, proindeque non sit difficile discernere inter Sacerdotes Catholicos; & schismaticos: confugiant Catholici ad Catholicos Presbyteros pro sacramentis suscipiendis, & vitabunt omne periculum.

116 Ad quartam, & ultimam considerationem respondetur negando consequentiam: ex eo enim quod Patriarcha, Episcopi, & Abbates schismatici fuerint admissi in Conciliũ Florentinum, atque ut tales nominati, agniti, & tractati ab Eugenio, nõ rectè infertur ad validitatem, seu approbationem dignitatum, seu titulorum. Hic est textus apertus in Clem. *Si summus, de senten. excommunicationis*, ubi si summus Pontifex quem sub titulo cujuslibet dignitatis ex certa etiam scientia, vel bo, Constitutione, vel litteris nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsum approbare non intelligitur, aut quidquam ei tribuere novi juris; ubi glos. sic format
117 casum. Ponamus quod eram intrusus in aliquo beneficio, ita quod non habebam titulum, & Papa scripsit mihi litteras, in quibus appellavit me Episcopum illius loci, quem obtinebam sine titulo; vel ponamus quod illud beneficium vacabat, & nullus obtinebat, & ipse in litteris suis
118 appellavit me Episcopum illius loci: An per hoc videatur mihi jus tribuere in illo beneficio? respondet Clemens Papa quod non; atque ita illum textum generaliter habere locum in omnibus dignitatibus tam sæcularibus, quam ecclesiasticis, cum loquatur per illa verba universalia, *cujuslibet dignitatis*, & subsit eadem ratio, tenet ibi glos. *in ver. Dignitatis*, & Card. *in § Similiter, num. 2. in fin. vers. Quæro*, de qua dignitate loquitur, subdens post Paulum idem juris esse de personatu, officio, beneficio, titulo, vel administratione, & Laudunus, & Card. *ibidem in princip.* exemplificant, si Papa vocat aliquem Archidiaconum Parisiensem, vel Decanum Aurelianensem, ut in cap. *Ad aures, de rescript.* & in cap. *Dilecto, eodem tit. in 6.* Et in Canonico ponit exemplum Vitalin. *ibidem, n. 38.* dicens: Si Papa etiam scienter nomine te in litteris Canonicum Parisiensem, & non sis, non propterea faciet te Canonicum, vel si eras intrusus in d. Canonicatum, & ipse hoc sciebat, ut vocaverit te Canonicum Parisiensem, non propterea censetur approbare tuam intrusionem, hoc est purgare vitium tuæ intrusionis; aliàs concurrent duo specialia; unum scilicet purgatio intrusionis, aliud collatio Canonicatus contra
119 l. 1. C. *de dot. promiss.* cum simil. Item verba illa textus, *seu quovis alio modo tractet*, sic exponuntur per glos. & Card. *in 6. & 7. notab.* videlicet si Papa aliquem admittat assignando incertam sedem cum his, qui sunt certi ordinis, dignitatis, vel officij, vel secundum Genzelin. Si Papa aliquem recipiat tanquam Abbatem, vel Archidiaconum ad unum officium exercendum: neque enim per hoc censetur illum approbare in ea dignitate. Per quem tex. sublata est altercatio antiquorum Canonistarum, de qua in cap. *Si aliquando, de sent. excomm.* in cap. *Dominus*, & per glos. *in verb. Sacrilegium, 94 dist.* in cap. *Si inimicus, 93. dist.* & ibi per Archid. & per Innoc. & Host. in cap. *Cum olim, il primo. de privileg.* per Goffr. *in proœmio huius Gregorianæ compilationis*, & Speculat. *in tit.* 2. § *Nunc ostendendum vers. 29.* & hæc fuit ratio impulsiva
120 prædictæ constitutionis, secundum Vitalin. *ubi supra num* 46. & Anchar. *num* 1. Constat igitur ex hoc text beneficium ecclesiasticum non censeri collatum, aut confirmatum, nisi illud per verba dispositiva conferatur, ut ibi per Vitalin. *num.* 42.
121 In beneficialibus enim superioris institutio est necessaria, quæ tamquam solemnitas extrinseca non præsumitur, sed probari debet, ut ad litteram ait ibidem Genzelin. & post eum Cardinal. *in d. §. Similiter, n. vers. Dicit Genzel.* Verba enim prolata ad unum finem non operantur alium, ubi præsertim abest voluntas proferentis, quæ in dubio abesse præsumitur, nisi illa verbis exprimatur, ut dicit Goffred. *in proœmio Decretal.* & in proposito Vitalin. in ead. Clem. *Si summus n. 47. de sent. excom.* & cum verba hujusmodi sit enunciativa, & prolata non propter se, sed propter alıud, non probant, neque disponunt, l. *Ex his verbis*, C. *de milit.* & notat glos. in d. Clem *Si summus*, *in verb.*
122 *Non intelligitur*, & ibi Vitalin. *n* 48. Cardin. *in § Similiter, num. 1. in 3 not.* glos. & DD. in Clem. *1. de probat.* & in cap. *Si Papa, de privileg. in 6.* Nam propter nostram affirmationem, vel negationem rei veritas non immutatur, l. *Assumptio, ff. Ad municipal.* Vital. in d. Clem *n. 45.* Quæ decisio summam habet rationem propter odium intrusionum, & insufficientium titulorum, cum quibus aliqui beneficia ecclesiastica, tenent in detrimentum animæ, & beneficiorum, ut non possint per tales colores se purgare, sed teneantur docere de titulo si sint requisiti, ut formaliter inquit Laudunus in eadem, Clem. *Si summus*: & post eum Vitalin *num* 58. & Cardin *in §. Similiter*, *num. 1.*
123 *vers Hæc dicit Laudunus* Et quamvis tex. ibi non loquatur nisi de approbatione, vel novi juris collatione; & sic non videatur excludere probationem, quæ resultat ex confessione, ut l. *Generaliter, C. De non num. pecun.* Contrarium tamen concludit ibi Vital num. 49. Tum quia super huiusmodi narrativa non fundatur intentio disponentis, ut ibi: tum quia non est de facto proprio enunciantis: tum quia non fit propter se, vel causaliter, sed narrativè, & propter aliud; & sic non obstat d. lex, generaliter. Et idem tenet Cardinal, *in § Similiter, num 1. in 3. not.* Dum colligit ex tex Quod licèt in aliqua dispositione quis nominetur sub aliqua dignitate, non tamen propterea fit probatio super hoc.

Itaque quantumcumque Eugenius nominave-
124 rit schismaticos sub titulis dignitatum, eosque tractaverit ut tales: hinc tamen nulla resultat nova collatio, aut probatio validitatis provisionum: nam ut verbis Pauli utar in d. Clem. *Si Summus*, *de*

sent

sent. excomm. in hoc parcendum est Papæ si aliquẽ
nominet sub titulo dignitatis, quia si nomen di-
gnitatis omitteret, ipsum turbaret, vel scandaliza-
ret; & ideo non mirum si ex tali nominatione non
intendat jus tribuere, quia talia non sunt facienda
sine causæ cognitione; cujus dictum referunt ibi
Vitalin *n.49. vers. Paulus item assignat*, & Cardin.
125 *ubi supra, n.2. vers. Et dicit Paulus.* Requirebat au-
tem gravissimum negotium unionis cum Ecclesia
Romana, ut Græci, & præsertim Imperator Pale-
ologus, & Patriarcha Constantinopolitanus, quẽ
contendebant esse caput Ecclesiæ Orientalis, nõ
scandalizarentur, quin potius honorificè excipe-
rentur, & tractarentur in Concilio. Quibus ac-
cedit quod ante Constitutionem Constantiensẽ,
imo & ante Concilium Viennense mos fuit Ro-
manorum Pontificum admittere in Concilium
etiam hæreticos, & schismaticos disputationis
gratia, & ad eorum errores confutandos, & in
specie in Concilio Lateranen. III, sub Alex III. in-
terfuit Nectuarius Abbas, seu Præpositus Mona-
sterij Casularum, & Græcorum schismaticorum
Legatus, qui ead. qua venit animi indurata nequi-
tia, & perversitate inflexus, & obstinatus, post
prolixas disputationes est reversus ad suos, ut pa-
tet ex litteris ad eum scriptis à Gregorio Corcyræ
Episcopo, quæ referuntur in notis post acta ejus-
dem Concilij *tom. 3. Concil. par. 2 pag. 562 col. 1.*
126 Opponitur quartò, Episcopi, vel Sacerdotes
Græci, Armeni, Rutheni, & alij hujusmodi quam-
vis sint ipso jure privati titulo, & beneficijs, nihi-
lominus suis in regionibus vidẽtur esse Ordinarij,
& Parochi, saltem titulo colorato, putativo, & er-
rore communi, quia communiter ibi tales nomi-
nantur, & creduntur sub diversis linguarum voci-
bus ab illis populis: quem communem errorem
non videtur tollere scientia paucorum catholico-
rum si ibi reperiantur; quæ autem à talibus ge-
runtur in his, quæ non adversantur juri divino,
127 etiam circumscripta Constitutione Concilij Cõ-
stantiensis, censentur valida ex dispositione l. *Bar-
barius, ff. de offic. Prætor.* & in specie collationes, seu
provisiones beneficiorum factas tempore Con-
cilij Constantien. à Gregorio XII. Antipapa in lo-
co, in quo communiter habebatur pro Papa, & ei
obedientia præstabatur, sustineri, respondit ex fa-
cto Gemin. *cons. 8 in princ. & per totum*: & idem
128 in collationibus factis ab hæreticis, & excommu-
nicatis occultis docuit Innoc. in cap. *Si verè, nu. 3.
vers. Item dum tollerantur, de sent. excom.* dicens, Hæ-
reticos dum tolerantur in aliqua dignitate, & sunt
occulti, non nominatim excommunicati, posse
excommunicare, beneficia conferre, literas im-
petrare, quia hoc ipso dignitas facere videtur, &
non persona excommunicata, cap. *Nonne, 8. q 4.*
& eum refert, & sequitur Lap. *alleg* 89. *Factum
super quo, n.*12 ejusque opinionem dicit veriorem
Abbas in cap. *Ad probandum, n 15 de re iudic.* & te-
net Rota *in antiquis, decis. 14. de iurepatr.* & in col-
latore hæretico loquuntur expressè in cap. *Nihil,
de electione*, Butr. *n.2.* & Abb n 12. Jalou in d.l.
*Barbarius, n.*32. Selva de Beneficijs *in 2. par. q* 12. n.
20. Navarr. in cap. *Placuit, de pœnit. dist. 6. nu.* 179.
& in Manual. cap. 9 n. 11.
129 Huic objectioni respondetur primò. Ad hoc ut
collationes beneficiorum, & alia gesta per Præla-
tum putativum sustineantur ex communi reputa-
tione, quatuor copulativè esse necessaria, quorum
nullum concurrit in casu præsenti.
130 Requiritur enim primò, ut titulus putativus
proveniat à legitimo, & vero superiore; non au-
tem à superiore putativo: quod constat ex dicta
l. *Barbarius*, nam ille servus, qui putabatur liber,
habuit officium non à superiore putativo, sed à
legitimo, & declarat expressè Compost. in d. cap.
*Nihil n.4. in ver. Administret. vers. Item per superio-
rem confirmatum, de elect.* quem ibi sequuntur Butr.
*nu.*24. & Anchar. *ad finem, q.4.* Henric. Boich. *in
§. Cæterùm. n.*4. idem docuit Archid. in cap. *Alie-
nationes n. 2. 12 q. 2.* Bald. in d.l. *Barbarius, in prima
lectura, nu* 29. & ibi Jal. *nu.*48. etsi Bernard. *cons.*
128. *ad fin. vol. 1.* Anton Gabr. *com. conclus. in tit.*
131 *de probat. lib. 3. concl.* 8. Ratio autem cur non suf-
ficiat ut titulus putativus non proveniat à supe-
riore itidem putativo ea esse potest, quia titulus
putativus non est verus, sed præsumptus, seu fi-
ctus, at fictio non generat fictionem, Bald. *cons.*
130. *Casus super quo, circa finem, num. 2. vers. Præterea
concurrunt, lib* 3. Alex. *cons.* 13. *Ex his qua, n. 3. vers.
Quinimo, lib.* 1. quia duo specialia non possunt
concurrere circa idem, l. 1. & ibi Bal. Salic. &
DD. *C. de dotis promiss.* Oldrad. *cons.* 79. *in princ.
duo specialia*, Decian. *cons.* 49. *n* 47. *& seq. & præser-
tim n.*10 *lib.* 2. ubi quod generaliter individuum
non generat aliud speciale; & ideo fictio fictio-
nis non repetitur, servitus servitutis, tacitum ex
tacito, fructus fructuum, usuræ usurarum, & alia
id genus: unde similiter non datur titulus putati-
vus ex titulo putativo; alioquin daretur proces-
132 sus in infinitum. Rutheni autem quamvis dican-
tur habere titulum putativum Cathedralis, vel Pa-
rochialis Ecclesiæ: tamen hunc titulum non ha-
bent à superiore legitimo, sed à Prælatis, & Ordi-
narijs putativis, & illi ab alijs Prælatis similiter pu-
tativis: ergo validè beneficia conferre, aut matri-
monia solemnizare non possunt: cum enim ca-
reant authoritate legitimi superioris, dicuntur
palam intrusi: intrusos verò non tuetur Ecclesia;
ac proinde eorum gesta ex communi errore, &
reputatione non sustinentur, glos *fin.* in d. cap. *Ni-
hil, vers. Sed pone quod talis Prælatus, de elect.* Innoc.
*ibidem n. 3. & 4 vers. Si autem non sit intrusus sua
auctoritate*, Jo. Andr. post Compost. & Hostien.
*col. fin in ultima glos vers. Et dicunt quod omnia quæ
facit electus*, & alij proximè citati Rosell. *in verb.
Confessio sacramentalis 3. n.* 4. Angel. *Confessio*, 4. *n.*
12. Sylvest. *Confessor*, 2. *n.*15 Navarr. in cap. *Pla-
cuit, de pœnit. dist. 6. n.* 177. & est communis opinio,
ut testatur Abb. in cap. *Dudum, il secondo, n. 20. de
elect.* pro qua est tex. satis apertus hic: nam O-
ctavianus, & Guido ordinationes fecerant, di-
gnitatesque, & beneficia contulerant ratione pu-
blici officij: quilibet enim ipsorum gerebat se
pro Papa, & Octavianus Romanus Joannis Male-
dicti filius electus in schismate appellatus est Vi-
ctor, eique vita functo successit in schismate Gui-
do Cremonensis nuncupatus Paschalis, ut referũt
hic glos. 1. Host. & Jo: Andr. *in princ.* in cuius locum
postea suffectus est, Jo de Struma, qui dictus est
Calistus, licèt de eo non fiat mentio in hac com-
pilatione, sed in *can* 2. Concilij Lateranen. sub
Alex. III. ex quo desumpta est hæc Constitutio; &
hos omnes tamquam veros Pontifices coluit uni-
versa Germania, & aliquot regiones Italiæ, ut
habetur in historia ejus Concilij *tom. 3. Concil par.
2. pag.* 114. & nihilominus eorum gesta fuerunt

irrita,ut hic dicitur. Unde Petr. de Anchar *nu. 1.* [Nota, inquit, quod carent, juribus quæ geruntur per schismaticos etiam si gerantur præ textu publici officij: quod ergo dicitur in *l. Barbarius. de off. Prætor* & cap. *Consultationibus,de iure pat.* habet locum in eo, qui dignitatem possidet bona fide: secus si est intrusus, ut schismaticus, quia tunc sibi non est respondendum de juribus dignitatis] Hæc ille. Et in terminis matrimonii post Concil. Trid. tradunt Moderni citati supra *n. 80.*

133 Requiritur secundò ad hoc ut valeant collationes beneficiorum factæ à Prælato putativo, ut beneficium quod confertur non sit reservatum, alioquin quamvis Prælatus putativus conferat ratione publici officij non valebit collatio etiam facta personæ aliàs habili propter decretum irritãs in reservatione appositum, quod inficit titulum, ac possessionem: ita tenet Rota *decis. 20. de præb. in Antiqu.* & *decis. 4. eodem tit. in Antiquior.* Æneas de Falcon. *de reserv. 4. quæst. effectu. 26.* Simonetta *in eod. tract. quæst. 44.* Sed beneficia hæreticorum, quales sunt hodie Græci schismatici, sunt Sedi Apostolicæ reservata cum decreto irritante ex Constitutionibus Pauli IV. Pij V. & Gregorij XIII. relatis supra in 2. fundamento, *nu. 66.* ergò à Prælatis putativis validè conferri non possunt, ac si conferantur, irrita erit collatio etiam facta non excommunicato, aut aliàs habili non obstante ignorantia, aut communi errore; ad hoc allego cap. *Si postquam*, cap. *Dudum. §. Hos igitur* cap. *Si beneficium*, cap *penult. vers. Licet ab ignorantibus, de præben. in 6.* cap. *Tibi qui, de rescript.* & cap. *Si soli, vers. Nisi nos in gratia, de conceß. præbend. eod. lib.*

134 Requiritur tertiò, ad validitatem gestorum propter communem errorem ut error sit communis etiam quoad eos, quibus beneficia conferuntur, vel sacramenta administrantur: nam respectu eorum qui sciunt impedimentum, non sustinentur gesta per Prælatum, vel Parochum putativum, ut satis colligitur ex d. l. *Barbarius*, ponderando litteram ibi, *quamdiu latuit*, & ibi, *propter utilitatem eorum, qui apud eum egerunt*, juncta ratione glossæ *in ver. Effecisset, in fin.* ne scilicet homines decipiantur: Ecclesia enim dum tribuit jurisdictionem habentibus titulum putativum succurrit errantibus tantùm; unde ut in proposito inquit Abbas in cap. *Ad probandum, n 15. in fin. de re iudic.* dignum est ut beneficium ignorantiæ non prosit scientibus, & sunt dictum Jo. Andr. & aliorũ in cap 1. *de rescript. in 6.* & quamvis Ant. de Butr. in d cap *Ad probandum, n. 11*, Imol *n. 6.* Abb. *n. 15.* Felin. *n. 8.* & Alex. de Nevo *n 27* sentiant gesta per Prælatum putativum mero jure valere, etiã quoad scientes impedimentum, sed esse retractanda in odium illorum: tamen absolutè non valere gesta respectu scientis impedimentum censent in terminis d. l. *Barbarius*, Albertinus *ibi. n. 22.* Millus *in repert. in ver. Error communis*, dicens hanc esse quamdam limitationem ad d. l. *Barbarius*, Felin. in cap. *Rudolphus, n 40. de Rescript.* Decius in cap. *Scissitatus, n 39. vers. prædicta conclusio, eod. tit.* Et propterea si aliqua Civitas reputetur communiter habere privilegium doctorandi, & in veritate non habeat, si aliquis hoc sciens ibi insignia doctoratus assumpserit, non erit doctor, quia communis error illi scienti non prodest, Brixien. *in suo Repertor. ver. Error*, & post Felin. tradit Dec. *loco cit.* Sed Catholici in Russia certò sciunt Ordinarios, & Parochos schismaticos non habere verum titulum Cathedralis, vel Parochialis Ecclesiæ, cùm eorum schisma notorium sit: ergo communis reputatio Catholicis non prodest quoad validitatem matrimonij.

135 Requiritur quartò, ad validitatem eorum, quæ fiunt à Prælato putativo, ut error communis sit facti, non autem juris; nam in d. l. *Barbarius, ff. de off. Prætoris*, ille servus credebatur liber, & sic factum servitutis ignorabatur; idem patet in cap. *Infamis, vers. Verumtamen, 3. q. 7.* ibi, *Si servus cùm putaretur liber, ex delegatione sententiam dixit*: at hoc casu esto sufficeret communis error schismaticorum, nec requireretur etiam Catholicorum: tamen schismatici non ignorant factum, idest Vlladicas, & Popones Ruthenos esse præcisos ab unitate Ecclesiæ Romanæ: id enim est notorium, nec ab ipsis negatur; sed ignorant jus, quia falso credunt eos esse catholicos habere titulum, & posse ritè, & rectè sacramenta administrare. Atqui refugit animus, & Ecclesia velit fovere hunc errorem hæreticorum, & eidem errori innixa illis tribuere jurisdictionẽ ad beneficia conferenda, & sacramenta administranda: ad hoc allego Federic. de Senis *conf. 137. Viso, & examinato, sub n. 2 vers. Hoc salvo*: ubi ex facto consuluit valere acta, & gesta per ministrum excommunicatum, & irregularem; si tamen communiter reputabatur, & habebatur, & tenebatur à Prælatis, & subditis provinciæ non excommunicatus, nec irregularis, & omnia faciebat tamquam Prælatus integri status eo quod ignorabatur, seu errabatur in facto; secus verò si opinio, & reputatio communis habuisset ortum ex errore supino, eo quod idem minister assereret se non esse excommunicatum, cùm esset excommunicatus; vel ad excusationem facti damnati allegaret se habuisse licentiam à non habente potestatem illam concedendi; quia tunc reputatio communis ex fatuitate procedens non prodest ad validitatem gestorum.

136 Facit quod notat Petr. de Anchar. in d. cap. *Nihil, q. 4. in fin. de elect.* ubi ait valere gesta per Prælatum putativum, quamdiu toleratur: secus si esset notorium eum esse suspensum. per cap. *Veritatis, de dol. & contum.* cap. *Ad probandum, de re indic.* & cap. *Verum. 32. dist.*

137 Respondetur secundò, conclusionem illam, quod gesta à schismaticis, & excommunicatis, & in specie collationes beneficiorũ sustineantur ob communem reputationem, habere locum duntaxat respectu Prælati collatoris, non autem re-

138 spectu subditi collatarij. Ratio diversitatis est, quia Prælatus confert publici officij auctoritate; cujus ratione valent gesta propter publicam utilitatem, At hæc ratio cessat in subdito; quia beneficium assequitur ut privatus, non autẽ auctoritate alicujus publici officij. Colligitur hæc distinctio ex Innocentio in cap. *Cum dilectus, de consuet* ubi tradit generalem theoricam, quod in his, quæ non geruntur ratione publici officij, nulla est differentia inter excommunicatum publicum, & occultum, quod ipsum voluit Jo. Andreas in c. 1. *de rescript. lib. 6.* & Calderin. in cap. *Ad probandum, de re iudic.* quos refert, & sequitur Abbas *ibi num. 12. & 13.* & satis probatur secundum eum in dicto cap. *Cum dilectus*, & cap. *Cum inter R de elect* ubi electio facta distinctione inter publicos & occultos;

cultos: nam in istis cessat ratio publicæ utilitatis, neq; enim Canonici eligunt jure publico, sed prosequuntur jus suum proprium, ut per eum: sed melius ad propositum nostrum probatur in cap. *Postulasti, de cler. excomm* ministrante, & in cap. 2 §. *Haretici, de Heretic. lib. 6.* ubi collatio beneficii facta excommunicato, vel hæretico est ipso jure nulla, nec distingnitur inter publicum, & occultũ: unde collationes factas etiam occultè excommunicatis, hæreticis, vel schismaticis esse irritas, satis probatum est supra in 3. fundamento n. 73 Quamobrem esto tn Episcopis Ruthenis concurrant omnia requisita, de quibus supra in prima respõsione ad hoc ut collationes Parochialium ab ipsis factæ sustineantur ex titulo putativo, & cõmuni errore: hoc tamen non procedit si collationes fiant schismaticis, & excommunicatis; quia respectu impetrantium error, seu reputatio cõmunis nihil operatur.

139 Opponitur quintò, solemnizare matrimonium non est actus jurisdictionis, nec Ordinarius, aut Parochus illi assistit tamquam minister, ut in aliis sacramentis, sed præstat nudam præsentiam tamquam testis, authorizabilis, Rota *decis. 750 num. 1. par 1. divers.* & aliàs censuit S. Congregatio Concilii. Ergo etiamsi Episcopi, & Sacerdotes schismatici carerent potestati jurisdictionis; non tamen videntur impediri, quin possiut interesse matrimoniis ut testes.

At facilis est responsio; quia quamvis Ordinarius, vel Parochus assistat matrimonio tamquam testis; requiritur tamen pro forma ut sit Ordinarius, vel Parochus ad præscriptum d. *c. 1. sess. 24. de reform* alioquio si sufficeret quilibet testis, etiam non ordinarius, vel Parochus, Concilium non dixisset coram Ordinario, vel Parocho, & duobus testibus. Requiritur ergo ex Concilio ad validitatem matrimonii, ut non solùm illi assistant duo testes, sed præter illos etiam alius testis authorizabilis, qui sit Ordinarius, vel Parochus: at Episcopi, & Sacerdotes Rutheni nec sunt Ordinarii, nec Parochi, cùm titulum canonicum nõ habeãt Cathedralis, vel Parochialis Ecclesiæ, ut latè ostesum est supra: ergo matrimonia validè solemnizare non possunt,

140 Opponitur denique In Bulla Clementis VIII. *Sanctissimus Dominus*, in instructione super aliquibus ritibus Græcorum, posteaquam actũ fuit de Græcis catholicis, & etiam schismaticis, ut ex contextu patet; tandem in §. 5. generaliter statuitur, ut Ordinarii matrimonia inter Græcos dirimi, seu divortia quoad vinculum fieri nullo modo permittunt; & si quæ de facto præcesserunt, nulla, & irrita declarent Quæ Bulla cùm sit edita anno 1595. annis 30 & unum post Tridentinũ Concilium, alterutrum videtur supponere, scilicet vel decretum Concilii Græcos non obligasse, vel valida fuisse matrimonia etiam celebrata coram Præsulibus Græcis: quamvis enim fuerit Græcorum error de matrimoniis dirimendis, ut patet ex Cõcilio Florent. tamen si decretum Tridentini etiam schismaticos ligat, & præsentia eorum Prælatorum non sufficit, jam fuissent eo tẽpore nulla, & irrita ex vi Concilii eorum coniogia; ac proinde divortia non essent, ut Pontifex præcipit, irrita declaranda. Quod si divortia declarentur irrita utique matrimonia valida, & firma quoad vinculum supponi necesse est.

Prosp. Fagn. in I. part. 5. lib. Decretal.

141 Sed huic objectioni respondetur Constitutionem Clementis non esse intelligendam de matrimoniis schismaticorum, sed catholicorum tantũ: nam cum Clemens per totum illam Constitutionẽ præscribat ritus à Græcis observandos, præcipuè in sacramentis: non est credendus ejusmodi ritus præscripsisse Græcis se iunctis ab unione Ecclesiæ, qui latinos ritus abominantur, ut io c. *Licet Græcos, supra de Bapt.* & de quorum ritibus non est curandum qoamdiu persistunt in statu damnabili
142 hæresis, & schismatis. Quinimo in §. 4 declarat non esse admittendos Episcopos schismaticos sive pro ordinibus, sive pro alijs sacramentis conferendis, & in §. 6. Preshyteros sæculares, abjuratis schismate, & erroribus, atque in Fide catholica benè instructos in Parochialibus, seu Curatia Ecclesijs Græcorum bene institui posse. Quomodo ergo elicere possumus ex hac Constitutione, ut valeant matrimonia coram Ordioario, vel Parocho schismatico, si Constitutio interdicit ne Episcopi schismatici ad sacramenta admittantur, neve Presbyteri schismatici institui possint in Parochialibus, nisi posteaquã adjuraverint schisma? Præterea quatenus eadem Constitutio dũ prohibet ne divortia fiant quoad vinculum, loqueretur etiam de matrimonijs schismaticorum, utique intelligenda esset tantùm de matrimoniis celebratis in illis Parochiis, in quibus decretum de reform. matrim. publicatum non esset, Tunc enim valida sunt matrimonia etiam clandestina, nec sunt dirimenda, ut ibi statuitur; non autem de contractis in Parochiis, in quibus ejusmodi decretum fuit publicatum. Tunc enim ad eorum validitatem requiritur præsentia Parochi, quam exhibere non possunt schismatici, qui Parochi non sunt, ut dictis constat: & propterea Clemens ibidem mandat Episcopis ut jurent in singulis Parochiis Græcorum publicari decretum Concilij Tridentini de reform. matrim. imò ex hac Constitutione deduci potest validum fundamentum pro hac sententia: nam si Græci schismatici potuissent institui in parochialibus in vim decreti Coocilij Constantiensis cur Clemens declarasset eos non posse institui in parochialibus nisi abjurato schismate? Alterutrum ergo necesse est fateri, idest aut schismaticos non fuisse habilitatos ad parochiales obtinendas per Concilium Constantien aut si habilitati fuerint, illius dispositiooem sublatam fuisse per hanc posteriorem contrariam Constitutionem Clem. VIII. secuodum ea, quæ de Constitut. Pauli IV. & de Concilio Lateranen. dicta sunt supra in 2. & 3. fundamento *nu 66. & 72.*

143 Ex quibus omnibus, ut initio diximus, verius videtur matrimonia Catholicorum contracta coram Popis Ruthenis nulla, atque irrita esse si in eorum parochiis decretum *cap. 1. sess. 24. de reform. matrim.* publicatum fuerit. Cæterum ao ita sit, necne, cum pendeat ex facto, ad judicium nostrũ non pertinet; sed ipse Archiepiscopus Leopoliẽsis diligenter dispicere debebit. In quo tamen duo præcipuè erunt illi animadvertenda. Alterum quod ad hoc ex sententia Sacræ Congregationis Concilii decretum publicatum fuerit io Synodo provinciali; sed absolutè requiritur ut fuerit publicatum in singulis parochiis, quemadmodum Sancta Synodus præscribit Alterum quod eadem Sacra Coogregatio declaravit præsumi

publicationem quando decretum illud fuit observatum tamquam decretum Concilij.

Fortè tamen super his omnibus, cùm res gravissima sit tutius esset requirere Oraculum Sanctissimi in Sacra Congregatione Inquisitionis.

De Apostatis, & reiterantibus Baptisma.

Cap. Consultationi.

S V M M A R I V M.

1 *Regularis in apostasia ordinatus ad sacros sine dispensatione Papæ non ministrat in illis.*

Nec ad superiores ascendit n. 4.

Et quid in promoto ad minores, n. 3.

2 *Regularis apostata post reconciliationem ordinatus sine dispensatione remanet in ordine sic suscepto.*

5 *Regularis transiens à strictiori ad laxiorem Religionem absque Sedis Apostolicæ licentia, an sit apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus, & numero seqq. maximè à numero 11. usque in fin.*

6 *Intellectus cap.* Ex parte, de tempor. ordinat. *& num seqq.*

7 *Apostata propriè non dicitur Religiosus, nisi habitum temerè dimittat, & ad sæculum redeat, & nu. 12. & seq.*

8 *Excommunicatio, quæ annexa est apostasiæ, non incurritur, nisi pro peccato mortali.*

9 *Regularis transiens ad strictiorem Religionem licentia petita, licèt non obtenta, non peccat.*

10 *Regularis canonicè translatus ad arctiorem Religionem non potest redire ad primum Ordinem absque licentia Papæ.*

12 *Apostatæ propriè non dicuntur nisi qui legem Christianam dimittunt, vel qui relicta professione, quam dimittere non licet, dimittunt sine causa.*

13 *Regularis transiens ad alium Ordinem sine legitima licentia non potest ibi promoveri sine dispensatione superioris regularis si transitus sit publicus: quod si occultus, nulla eget dispensatione*

14 *Apostatæ à Fide, vel ex voto Religionem deserentes in apostasia ordinati, carent executione, nec possunt ab alio, quàm à Papa dispensari*

15 *Regularis transiens ad laxiorem Religionem licentia non petita, vel petita, sed non obtenta, peccat mortaliter.*

Sed non dicitur propriè apostata, & cur, ibid. & nu. 16. cum duobus seqq.

17 *Apostatarum duo sunt genera & n. seqq.*

18 *Regularis migrans ad Ordinem laxiorem absque licentia incidit in apostasiam minorem, non autem in maiorem, & indispensabilem.*

19 *Apostasia est temerarius recessus à statu Fidei, Obedientiæ, vel Religionis.*

20 *Apostatæ, unde dicantur.*

21 *Regularis eiectus à laxiori Religione, ad quam de facto transivit, non dicitur apostata, si per eum non stat quominus redeat ad primum Ordinem.*

22 *Prælati Regulares tenentur subditos ad laxiorem Ordinem absque legitima licentia transeuntes ad suum Monasterium revocare.*

1 CONSULTATIONI. Monachus in apostasia ordinatus ad sacros, sine dispensatione Papæ non ministrat in illis. Hoc dicit secundum Joan. Andr. & alios ferè omnes.

Nota casum, in quo solus Papa dispensat, vide-
2 licet cum Religioso in apostasia ad sacrum ordinem promoto, quantumcumque pœnitentiam egerit, & Abbati suo fuerit reconciliatus, ut in text. si tamen prius reconciliatus fuisset, & postea à suo Episcopo ordinem canonicè suscepisset, sine dispensatione remaneret in ordine sic suscepto, secundum Innoc. & Hostien. *hic in princip.* quibus
3 cæteri consentiunt. Et dum textus dicit sacrum ordinem, innuit secus esse in minoribus; unde eo casu dispensat Episcopus, cùm Papa sibi non reservaverit dispensationem, cap *Nuper*, *de sentent. excomm.* secundum Vincen. & Hostien. *hic in princip. vers. Ideo etiam dicit sacrum*: sed hodie Religiosus apostata incidit in excommunicationem, cap. 2. *Ne Cleric. vel Monach. lib.* 2. unde cum ordinem recipiat in censura, & sic fiat irregularis, distinguendum est ut legitimus in cap. *Cum illorum*, *de sentent excomm.* secundum Joann. Andr *hic num.* 1. Abb *n.* 2 & communiter Scribentes.

4 Rursus cum textus prohibet sic ordinatum in susceptis ordinibus ministrare, multò magis censetur prohibere, ne ad superiores ascendat, dicto cap *Cum illorum*, secundum Boat. dicentem hoc esse tutius, licèt aliqui contradicant; & eum sequuntur Joan. Andr. *n.* 1 *in ver. Suscepto*, & Abbas *n* 2. *vers. Sed quæro, quia textus.*

5 QUÆRO, An Regularis transiens à strictiori ad laxiorem Religionem absque Sedis Apostolicæ licentia sit apostata, & excommunicatus, aut saltem suspensus.

6 Solutio quæstionis pendet ex intellectu duorũ Canonum, qui videntur invicem pugnare, videlicet cap. *Ex parte, de tempor. ordinat* & hoc cap. *Consultationi*: nam in cap. *Ex parte*, cum quidam Abbas, & Monachi consuluissent, an eorum Monachus, qui se transtulit ad Monachos Nigros, & habitum eorum assumpsit, ibique ordinatus fuit sacerdos, in assumpto ordine posset ministrare, Innocentius III. rescribit ut ipsi Monacho officiũ sacerdotis liberè exequi permittant. Atque ita ex eo textu apparet transeuntem de religione in religionem, quamvis videatur apostata, eo quod habitum sui Ordinis temerè dimiserit, tamen non esse excommunicatum, aut suspensum, nec si in hujusmodi apostasia promotus fuerit, esse irregularem. Contra verò in hac Decret. generaliter deciditur, ut Monachus in apostasia ordinatus ad sacros, absque dispensatione Romani Pontificis ministrare non possit in ordine sic suscepto.

Pro conciliatione afferuntur à glossa, & DD. duo intellectus. Primus est, quod text. in d. cap. *Ex parte*, procedat in Monacho, qui transivit licitè, idest licentia petita, licèt non obtenta, ad Religionem Nigrorum, quæ erat strictior: ideo ex hoc non potest dici apostata; & sic non est irregularis, nec aliqua eget dispensatione: tex. verò in hoc cap. procedit quando transivit illicitè; & sic ibi ordinatus non debet ministrare nisi dispensetur; ita glos. 2. in d. cap. *Ex parte*, & ibi Anton. de Butr. *sub n.* 5.

Sed hic intellectus non placet, primò quia sup-
7 ponit transeuntem illicitè ad aliquam Religionẽ, esse

esse propriè apostatam; quod tamen est falsum, quia ad hoc requiritur, ut dimisso habitu ad sæculum redeat, juxta text in cap. *Vt periculosa, Ne Cler. vel Mon. lib 6.* in cap. *ult. 5. dist* ibi: *Et ad sæcularem redeunt conversationem*, & in cap. 1. *supra eodem* ibi: *relicto habitu suo in apostasia tanquam laici conversantur.* Seu, quod idem est, ut relinquat Monachatum; quemadmodum loquuntur Goffr. & Io. Andr. & est communis opinio, ut inferius patebit.

Deinde quia si Monachus, de quo in cap. Ex parte, transijsset ad strictiorem licentiam petita licet non obtenta, illa quæstio fuisset de indubitabili, contra text. in l. *Labeo. ff. de carbon. edic.* & notata per Abb. in cap. *Cum in jure, de elect.* & alios apud Rim. iun *cons. 639. Magnificus. n. 70. lib. 6.* Ineptum enim fuisset in controversiam adducere an eo casu Monachus post transitum ordinatus esset irregularis, & frustra DD. excitassent

8 quæstionem, an esset apostata: siquidem excomunicatio, quæ annexa est apostasiæ, d. c. *Vt periculosa*, cum sit pænarum gravissima, cap. *Corripiantur, 24 qu. 3.* non incurritur nisi pro peccato mortali, c. *Nemo Episcoporum, 11. q. 3* S. Thom. *in 4. dist. 18.* Tabien. *in verb. Excommunicatio, pri-*

9 *mò, vers. Vtrum excommunicatio possit infligi.* At qui transit ad strictionem licentia petita, licet non obtenta, cum id faciat Canonis authoritate, id est cap. *Licet, de regul* utique non peccat, Can. *qui peccat, 23 qu 4.* & tradit Innoc. in d cap. *Ex parte, nu. 2. in ver. Exequi.* ibi: (Si monasterium ad quod transivit, erat arctius, quam primum, non peccavit.) &c. Quin potius meretur cum ad frugẽ melioris vitæ transmigret, & adimpleat propositum sanctioris vitæ, ut legitur in d. cap. *Licet.* Dicendũ est igitur Monachum ibi, vel transijsse ad laxiorem absque dispensatione Romani Pontificis, vel certe ad strictiorẽ, vel parem, nec obtenta, nec petita licẽtia à suo Superiore. Quod videtur innuere littera ibi, *Qui se transtulit.* Unde ex eo textu secundum hoc irrefragabiliter probatur Monachum illicitè transeuntem ad alium ordinem, dummodo habitum regularem non dimittat, non esse propriè apostatam: nam si esset talis, non posset in suscepto ordine ministrare, ut hic deciditur.

Accedit, quod in d. cap. *Ex parte*, Monachus, qui transivit ad Nigros, supponitur postea redijsse ad primũ monasterium; ideoq; ille text. à DD. sic summatur. Si Monachus unius ordinis, in secundo ordine, ad quem transivit, recipit sacerdotium, ad primum ordinem rediens, liberè ministrabit. Ergo hinc necessariò sequitur, ut vel religio Nigrorum, ad quam transivit, esset laxior, vel si strictior, transijsset de facto nõ petita licen-

10 tia; aliàs enim si religio fuisset strictior, & Monachus canonicè translatus, non potuisset postea redire ad primum ordinem laxiorem absq; licentia Papæ, Innoc. in cap. *Intelleximus, num. 2. in ver. Exercere, de ætat. & qualit.* glos. & DD. in c. *Cum singula, §. fin. de preben.* Rebuff. in *praxi benefic. in tit. de transl. Monach. num. 9.* & sic rediens secundum hunc intellectum non potuisset in suscepto ordine ministrare, cuius tamen contrarium ibi deciditur.

11 Itaq; secundus datur intellectus, quod scilicet Decretalis *Ex parte*, procedat in Monacho, qui licet de facto transierit ad alium ordinem, tamen habitum regularem non dimisit; & sic non fuit propriè apostata, nec ex ordinum susceptione irregularis. Text. verò in præsenti procedat in eo, qui ex toto dimisit habitum, & ad sæculum redijt: qui propriè dicitur apostata, & incidit in excommunicationem juxta text. in d. cap. *Vt periculosa, Ne Cler. vel Mon. l. 6.*

12 Et hic intellectus communiter recipitur: nam glossa in d. c. *Ex parte, in ver. Ad Nigros*, quærens an Monachus transiens ad aliam religionem sit apostat, concludit non esse propriè apostatam, nisi recedentes à fide, vel retroabeuntes: & intelligit pro retroabeuntibus omnino deserentes religionem, cum alleget text. in c. *Non observetur, 16 q. ult.* seu redeuntes ad sæculum, juxta text. in cap. *ult. 50. dist.* & cap. 1. *supra eod* Et de his glossa sentit esse intelligendum, hoc cap.

Innocentius in eod. cap *Ex parte, num. 1.* Dic, inquit, quod propriè non dicuntur apostatatæ, nisi qui legem Christianam dimittunt. c. *Beatus, 3. q. 4.* d. cap. *Non observetur.* Et qui relicta professione, quam dimittere non licet, dimittunt sine causa. Quo loco Innocentius similiter intelligendus est de redeuntibus ad sæculum; tum quia hi propriè dicuntur religionem dimittere; tum quia allegat text in d cap. *ult. 50. dist.* qui loquitur de his, qui ad sæcularem redeunt conversationem.

13 Sentit tamen inferius hunc non posse promoveri absque dispensatione, si transitus sit publicus; adijciens Monachum posse occultè transire, nec obstare text. in cap. *Quanto, de transl Episcopi*, quia procedit in Episcopo, qui cum multis transit in turba At Monachus stat occultè, & habitu mutatio incedit.

14 Innocentium sequitur ibid. Anton. de Butr. *sub num. 5.* his verbis. (Dic ergo, Quidam sunt apostatæ fidei, vel ex toto religionem dimittentes; & tales ordinati in apostasia carẽt executione & non possunt ab alio, quam à Papa dispensari Quidam sunt apostatæ latè. qui illicitè transeunt de religione in religionem: & tunc aut transeunt publicè, ita quod factũ est publicum: & tunc cum talibus dispensat Abbas: aut est occultum, & non requiritur dispensatio. Aut transeunt licitè, & non egent dispensatione:) Butrium totidem verbis refert, & sequitur Abb. *ibid in fin.*

Ioan. de Anan. *num. 1.* (Nota quod Monachus transiens ad aliud monasterium non concluditur necessariò apostata, adeo ut recipiens ibi ordinem, incurrat irregularitatem, nec per hoc est suspensus ab executione officii. Non obstat c. *fin. de apost.* quia potest dici, quod quidam sunt apostatæ strictè, qui ex toto apostatant relinquendo habitum, & redeundo ad mundum; vel qui apostatant à fide, & tales incurrunt irregularitatem. Quidam sunt apostatæ latè, id est retroabeuntes (intelligitur retroabeuntes, qui transeunt de strictiori ad laxiorem religionem.) & isti non incurrunt irregularitatem, vel saltem talem, cum qua Abbas non possit dispensare.)

15 Henric. Boich. [Aut transivit ad laxiorem religionẽ licentia non petita, vel petita, sed non obtenta; & tunc peccat mortaliter.) In hoc concordat glos *ibi, in verb. Liberè*: ita quod eo casu non debet ordinari, nec in ordinibus sacris licitè ministrare, nisi prius fuerit cum eo dispensatum per Episcopum (habet relationem ad tempus in quo monachi erãt subjecti Episcopis diœcesanis,

juxta text, in cap. *Pervenit*, 16. *qu.* 1. & cap *Abb. cum quatuor cap seq.* 18 *qu* 2) & infra (Qui transivit ad laxiorem non est apostata) nam non est apostata, nisi qui ad sæculum redit, ut *infra de apostat cap. fin.*

Similiter glos nostra *hic ad fin.* tamen, inquit, si ad aliam religionem transisset, & ordinem ibi suscepisset, sine dispensatione, posset in suscepto ordine ministrare : supra de tempor. ordinat. c. *Ex parte* : quia ordinem non suscepisset in apostasia : & sic glossa apertè sentit, talem non esse apostatam : & sequuntur scribentes hic.

16 Rationem verò cur Monachus transiens absque licentia ad ordinem laxiorem non sit apostata, reddit Innocentius in cap. *Intelleximus, in fin. de ætat. & qualit.* quia, inquit, in nullo venit contra ea, quæ sunt de substantia ordinis, cum semper in alicujus obedientia fuerit : cujus dictum sequuntur ibi Joan Andr. ac cæteri omnes, & Archid. cap *Placuit*, 50. *dist n* 4. dicens (Apostatarum duo
17 sunt genera principalia Alij namque apostatæ à fide Christi ad cultum Idololatriæ. Alij à religione ad sæcularem statum secundum rigorem Canonum ; nec illi, nec isti etiam post acceptam pœnitentiam possunt promoveri) Et infra *nu* 6. Sed pone quod aliquis de majori religione transivit ad minorem, numquid iste dicitur apostata ? Dicit Innocentius, quod non, quia in nullo venit contra ea, quæ sunt de substantia ordinis, cum semper sit in alicujus obedientia : nam non dicitur apostata propriè nisi qui ad sæculum redit Allegat etiam pro hac sententia, Jo. Vinc Goff. & Bernard. in d cap. *Ex parte, de tempor ord.* & sequitur Præpos. *in § Apostatæ*, post d. cap. *Placuit, n* 2 50. *dist.*

Similiter transeuntem ad laxiorem non esse excommunicatum, neq; apostatam consuluit Lapus, *alleg.* 33. incip *An transiens ad laxiorem religio-*
18 *nem* ; & Lud. Rom. *cons* 341. incipien. *Circa primum consultationis articulum* : ubi quærens an religiosus migras ad alium ordinem regulæ laxioris, & ejus habitu proprio relicto, alienum recipiens, incidat in apostasiam, sic distinguit ; [Aut quæritur an incurrat apostasiam, minorem, hoc est an sit apostata largè sumpto vocabulo : & dicendum quod sic, quia eo ipso, quod Religiosus migrat à monasterio, & non est sub obedientia sui Prælati, largè apostata dicitur, ut notat Innocentius in cap. *fin. de renunc.* Aut quæritur an incurrat apostasiam maiorem, quæ est indispensabilis juxta c. *fin. de apost.* & tunc dicendum quod non, quia si Monachus ad aliam transeat religionem etiam laxiorem non habita licentia, ibique ordinem suscipiat, poterit in suscepto ordine sine dispensatione ministrare : iste est text in c. *Ex parte, de tempor ordin.* Cæterum nec ex hujusmodi habitus susceptione, & primi dimissione censetur incurrisse sententiam excommunicationis ipso facto, quam in Religiosos profert c. 2. *Ne Cler. vel Mon. lib.* 6. Quoniã ille text. loquitur quando quis proprium habitum dimittit, & vagatur, quod cessat in illo, qui aliam religionem quamvis laxiorem ingreditur.) Hæc Rom. qui allegat pro hac sententia Jo. Andr in cap. *Ioannes, de regul.* quidquid dixerit Guliel. Naso in cap. *Sanè, eod. tit.* Idem tenent Gemin & Franc. in d. cap. 2. Calc *cons.* 123. *ad primum, col.* 2. *vers. Secundò pro hoc facit*, Jo. Staphil. *in tract. de litter. grat.* & Just. *col. antepenult, juxta parvam impressionem. vers. Credo tamen quod transit*, & Rebuff. *in praxi benefic. sub tit de transl. Monach. n.* 11.

19 Quæ sententia satis confirmatur etiam ex ipsa apostasiæ definitione, quæ aliud non est, quàm temerarius recessus à statu fidei, obedientiæ, vel religionis secundum Hostien. *in summ. de apostat.* & Jo. de Anan in d. cap. *Ex parte, ante num.* 2. *de tempor. ordin* & Alberic. *in Dictionario, in verb. Apostasia* : & est ex mente D Thomæ secundum Sylvest. *in verb Apostasia, in princip.* Qui autem transit ad laxiorem religionem, absque legitima licentia, quamvis transeat inordinatè, & graviter peccet, tamen nec recedit à fide, nec ab obedientia, nec à religione, ut per Innocentium Archid. & Præpos. *locis citatis.* Ad quod confert etiam ipsa vocabuli Etymologia : dicitur enim apostata ab
20 apo, quod est de, & istimi, quod est sisto, inde apostata, idest desistens, retro abiens à fide, vel religione secundum Hugon. & Archid, *ubi supra*, & Sylv. *loco cit.*

Ex quibus patet hunc Regularem, qui ex religione Capuccinorum transivit absque licentia ad religionem Minorum de Observantia, propriè non esse apostatam, nec incidisse in excommunicationem statutam in d. cap *Ut periculosa, Ne Cler. vel Mon. lib* 6. & in c. *fin.* 50 *dist.*

Rursus patet hunc non esse irregularem, nec suspensum, quin saltem possit dispensari à suo Superiore Regulari. Videtur tamen egere hujusmodi dispensatione si transitus fuerit publicus, propter doctrinam Innocen Butrij, & aliorum in d. cap. *Ex parte.* Quos superius retulimus *num* 13. *& seqq.*

21 Non obstat quod postea fuerit ejectus à secunda religione, & diu in sæculo permanserit sine habitu : id enim fecit, ut in facto supponitur, quia religio Capuccinorum noluit eum amplius recipere ; unde ex hoc capite non fuit apostata, & c. cùm non steterit per eum quominus reverteretur, atque ita incesserit in habitu sæculari sine causa, prout requiritur ad hoc ut sit propriè apostata secundum Innocentium *ubi supra*, & Archid.
22 in d. c. *Placuit*, 50. *dist* Præsertim quia Superiores primæ religionis sunt in culpa cum teneantur suos Monachos indebitè à religione abeuntes annuatim requirere, & ad monasterium revocare, ut est tex in c *fin. de regul.* Idem habetur in cap. *Ioannes*, cap *Non est à nobis*, & cap. *Sane, eodem tit.* ubi patet Monachos post emissam in uno ordine professionem non posse recipi in alio ordine laxiori sine requisita solemnitate, ac si recepti fuerint, jubentur reddi primis monasterijs. Ad idem cap. *Abbates*, 18. *quæst* 2. Ubi est expressum Monachos unius ordinis professos in alio illicitè pervagantes fore per Abbatem cum auxilio Episcopi ad proprium monasterium revocandos. Et ita ex facto respondit Lud Rom *d. cons.* 341 *n.* 2. *& seq. versic. Secundò quæsitum est.*

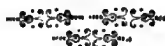
De homicidio voluntario, vel caſuali.

Cap. Si quis.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſia non profert ſententiam ſanguinis.*
2 Moriatur, *verbum qualiter intelligatur, & n. ſeq. uſque in fin.*
3 *Homicida incorrigibilis debet deponi, & tradi curiæ ſæculari, ut moriatur.*
4 *Intellectus cap* Delatori, 5 q ultim.
Delator qua pœna ſit mutilandus, ibidem.
Lingua capulari, & caput amputari quomodo intelligatur, ibidem.
5 *Depoſitio habetur inſtar mortis.*
6 *Homicida ex propoſito debet deponi ab Altaris miniſterio.*

1 SI QUIS Cōmuniter non ſummatur, tum
quia breve eſt, tum quia multiplicea habet
lecturas, præcipuè ob illa verba; *Ab Altari
meo evelles eum, ut moriatur*: cum enim Ec-
cleſia non proferat ſententiam ſanguinis, cap.
His à quibus, 23. qu 8 cap 1. & 2. 51 *diſtinct.* cap. *Cle-
ricus*. & cap. *Sententiam, ne Cler. vel Monach.* multū
2 torquentur Doctores circa intellectum illius
verbi *moriatur*, Vincentius exponit, *moriatur*, id-
eſt in peccatis, vel ad pœnitentiam humilietur, ut
cap *Quid eſt*, 5. *diſtinct* Goffred. exponit, *moriatur
peccatum*, ideſt agat pœnitentiam, ſimilis expoſi-
tio, cap. *Quæ Chriſto*. & cap. *De filiis*, 27 q 1 & juxta
hunc myſticum intellectum ſic ſummat Cardinal.
Homicida de induſtria, ideſt ex propoſito, ſub-
jiciendus eſt morti ſpirituali: ſed alij, ut Petrus
de Anchar. in cap. *Cum non ab homine n.* 10. *verſ. In
contrarium, de judicijs*, Abb, in cap. *At ſi clerici n* 41.
verſ Additio, eodem tit & Jo. de Anan. *hic n* 4 & 5.
intellexerunt hoc cap. *In Clerico*, qui pro crimine
atrociſſimo, ſicut eſt homicidium ex inſidijs, ſeu
cum proditione, non expectata incorrigibilita-
te ſtatim poteſt degradari, & tradi curiæ ſæculari,
ut luat pœnam ultimi ſupplicij non per Epiſco-
pum, qui evellit eum ab Altari, cùm Eccleſia
non imponat pœnam mortis corporalis, ſed per
executionem judicis ſæcularis; propterea enim
littera dicit, *moriatur*, in tertia perſona; ſed hunc
intellectum plenè confutavi in d. cap. *Cùm non
ab homine, à nu.* 38 *uſque ad num.* 47. reprobata o-
pinione Anchar. & Abb à *num.* 36. *uſque in fin.*
3 Mitiùs autem Hoſt. *hic n.* 2. intellexit hunc textū
in Clerico, dummodo ſit incorrigibilis, & non aliàs
per id, quod legitur, & notatur in d. cap. *Cum non
ab homine*, & traditionem Curiæ ſæculari dixit
fieri debere ad præſcriptum c *Novimus*, *de verb.
ſignificat* & juxta hanc lecturam textus ſumma-
tur ſic ſecundum Abb. Jo. de Anan. Marian. Socin.
& Felin. homicida incorrigibilia debet deponi, &
tradi curiæ ſæculari, ut moriatur: ſed certè hic
verbum nullum de incorrigibilitate, & dictum
c. *Cum non ab homine*, loquatur de homicidio in-
definitè; hæc autem Decretalis de homicidio ex
inſidijs, ſeu cum proditione. Item cum lex Exo-
di, quæ hic recitatur nunc ſit redacta inter Con-
ſtitutiones canonicas, Eccleſia non benè inſtrue-
ret judicem ſæcularem, ut Clerico degradato im-
poneret pœnam mortis, cùm potius debeat effi-
caciter intercedere, ut eam pœnā moderetur, ut
legitur in d. cap. *Novimus*. & ipſemet Hoſtien. fa-
4 tetur. Neque obſtat textus in cap. *Delatori*, 5. *q.
ult* ubi dicitur Delatori autem lingua capuletur,
aut convicto caput amputetur. & ſic Papa docet
quid facere debeat judex ſæcularis, ut ibi notat
gloſ. *in ver Lingua*. Id, inquam, non obſtat, quo-
niam ut dicunt ibi Hugo, & Laurentius, & poſt
eos Archidiaconus, Bellamera, Turrecrem & Ge-
minian. verbum, *capuletur*, exponitur, ideſt officiū
linguæ auferatur, ideſt privetur executione offi-
cij retento beneficio, & dignitate; & caput am-
putetur, ideſt dignitas, & beneficium ei auferatur,
& diſponatur: & ſic per capulationem linguæ in-
telligitur amiſſio officij, per capitis amputationē
amiſſio dignitatis, ſive beneficij; at depoſitio, &
hæc ſi Clericus eſt: ſi verò ſit laicus ſic exponitur.
Lingua capuletur, ideſt in perpetuum ſilentium
ſtandi in aliqua Eccleſia imponatur; & caput am-
putetur, ideſt dignitas auferatur ſi quam habet,
ſin minùs caput, ideſt bona fama, & ſic quaſi per-
petuò erit infamis: unde ſecundum Petrum de
Sampſone relatum ibi ab Archidiacono *n.* 3. me-
lius eſt ut illam litteram myſticè intelligamus: &
ſecundum hoc ille textus potius confirmat ex-
poſitiones Vincentij, & Goffredi, de quibus *ſu-
pra in principio*. Alij verò, ut gloſ. *hic in verb. Per in
ſidias*, & Hoſt. *in princ. in verb. Altari meo*, & A-
ret. in d. cap *Cum non ab homine, n* 59. intelligunt
hunc textum in laico, qui ex propoſito homicidiū
commiſit: nam ſi confugiat ad Eccleſiam, & te-
neat Altare, debet tamen inde evelli, & ſic non
gaudet immunitate Eccleſiæ; & juxta hunc intel-
lectum textus ſummatur ſic: Homicida ex pro-
poſito non gaudet immunitatibus eccleſiaſticis,
ut *hic* in gloſ. ante caſum: ſed neque hic intelle-
ctus placet ſecluſa proditione, quia videtur con-
tra cap. *fin de immunit. eccleſ* & debuiſſet potius
collocari ſub illo titulo ſecundum Abb. & Jo. de
Anan. Item huic expoſitioni non congruit verb.
moriatur, quia ſive agatur de Clerico, ſive de laico,
qui immunitate non gaudet, nullo caſu Eccleſia
debet indicare poteſtati ſæculari, ut reum morte
afficiat, ut d. cap. *Novimus, de verb ſignificat* & pro-
pterea Innoc. *hic in fin.* dixit hanc Decretalem
loqui de Altari veteris Teſtamenti, quod non e-
rat ejus auctoritas, cuius ſunt noſtra Altaria: ſed
hic intellectus non videtur placere. Hoſtienſi *hic*
in fine.
5 Exponamus igitur verbum, *moriatur*, ideſt de-
ponatur, quod habetur inſtar mortis, §. *Quia er-
go*, 2 *q.* 7. ſecundum Jo. Andr. *hic n.* 1. *in verb. Mo-
riatur*, & hic eſt communis intellectus, ut atteſta-
tur Aretin. in d. cap *Cum non ab homine, nu.* 59. *de
judicijs*, & ibi dixi *n* 42 Et juxta hanc lecturam
6 Decretalis ſummatur ſic: Homicida ex propo-
ſito debet deponi ab Altaris miniſterio. Hoc di-
cit Ab. Siculus, Jo. de Anan & Marian. Socinus.

De Homicid.

Cap. Interfecisti.

S V M M A R I V M.

1 OCcidens furem, vel latronem, cùm se poterat aliter liberare tenetur agere pœnitentiam, de qua in hoc cap.

2 Fur & latro an, & in quo differant, & num. 12. vers. Quibus ponderatis.

3 Furem, vel latronem occidere an liceat laico pro necessaria rerum defensione, & num seqq. usque in fin.

4 Quid de iure civili, & in foro contentioso, & n. 18.

5 Et quid de iure canonico & in foro pœnitentiali, & n. seqq.

6 Maritus, vel pater potest occidere adulterum, vel adulteram de iure civili; secus de iure canonico, & in foro animæ.

7 Intellectus huius, & n. seq usque ad n. 13.

8 Occidens eum qui de iure naturali, vel divino poterat occidi non peccat, secus si de iure positivo tantùm.

9 Copula, &, resolvitur in disjunctivam, ubi necesse est: aliàs requirit amborum concursum, & num. seq

10 Metus iustus dicitur, sive interveniat periculum vitæ, sive amißionis bonorum.

11 Fur nocturnus, vel diurnus, an & quando poßit impunè occidi.

12 Intellectus l Furem, ff. ad leg. Cornel. de Sicar, & n. 18.

13 Patrimonij sui an magis quàm vitæ alterius teneatur quis curam habere.

14 Instantiam dare sufficit respondenti.

15 Pecuniæ & patrimonium dicuntur vita hominis,

16 Declaratur.

17 Clericus pro defensione vitæ potest invasorem occidere, secus pro defensione rerum.

18 Homicidium furis pro sola rerum defensione, an sit permissum de iure civili.

19 Vim vi repellere licet cum moderamine inculpatæ tutelæ, & in quo consistat huiusmodi moderamen.

20 Iniuria omnis corporalis maior est qualibet reali.

21 Canoni standum est, etiam in terris Imperij, & in foro sæculari in materia, in qua non est expressa decisio iuris civilis, sed tantummodo sunt opiniones inter Legistas.

22 Irregularis est laicus occidens furem pro sola rerum defensione.

1 INTERFECISTI. Occidens latronem quando aliter poterat se liberare, tenetur agere pœnitentiam hic præscriptam: si verò aliter se liberare non poterat, non tenetur pœnitentiam agere, nisi aut cautelam. Hoc dicit. Secunda ibi, *Si autem.*

2 Nota primò, differentiam esse inter furem, & latronem, cùm de his litera dicat alternativè furem, aut latronem; sed in cap. Suscepimus, infra eod. hæc ponuntur, ut synonyma: nam cùm prius textus dixisset, latrones, postea retento eodem themate dixit, fures, dic, ut ibi scripsi in 1 not.

Secundò nota ibi, *Te tuaque liberando*, duo esse copulativè necessaria ad hoc, ut quis excusetur ab homicidio latronis, videlicet, ut occiderit defendendo non tamen res, sed etiam personam: de hoc latius in proxima quæstione. Quod tamen intellige secundum Marian. Socin. *hic n. 9* ut procedat respectu rerum, sed respectu personæ non requiritur copulativa rerum: nam si mortem aliter vitari quis non possit, sufficit defensio personæ tantùm, ut est casus in Clemen. *Si furiosus, de homicid.*

3 QVÆRO, An laico pro necessaria rerum defensione liceat occidere furem, vel latronem.

Doctores in cap. *Suscepimus infra eod.* dicunt etiam pro defensione rerum, & patriæ laicum licitè posse arma sumere, & prævenire hostem, ut l. 1 C. *Vnde vi*, ita glos. 1. *in fine in eod. c. Suscepimus.* Jo. Andr. *n. 5. in glos. 1.* Burr *nu . vers. Hæc vera in Clerico*, Abb. *n. 4 vers. In laico verò*, & *vers Et tunc solve contrarium*, & alij communiter. Et licitam esse rerum, sicut corporis defensionem usque ad occisionem injusti aggressoris, præsertim si sint res magni valoris, nec sit probabilis spes aliter eas recuperandi, tuentur Duenn reg. 91. Navarr. *in Man. c 15. n. 5.* Covarr *in Clem Si furiosus, in 3. par. §. Vnico, nu. 6. vers. Sexto*, Sot. *de iust. & iur lib. . q. 1. art. 8.* Molin. *in eod. tract. tom 4. disp. 16. n. 1. vers. Contrariam*, Sayrus *in Clavi Regia lib 7. cap. 10.* & *de Censur. lib 6. cap. 17. n. 24.* & alij multi ex recentioribus: imò tenent omnes licitum esse laico pro rebus conservandis hominem occidere, ut dicit Joan. de Anan in d cap. *Suscepimus, numero. 5.*

Sed tu adverte, quia hoc est verum de jure civi-
4 li, & in foro contentioso: nam Legistæ in d. l. 1. ubi in specie Bart. *n 9.* C. *Vnde vi*, & in l *Furem, ff. de sicar.* communiter tenent licere laico furem occidere, si aliter res à rapina, & invasione salvas habere non possit: & hanc esse communem opinionem Legistarum testantur Dec. & Jas. in l. *Vt vim, ff. de iust. & iur.* Carrer. *in practica rubr. de homicid. §. 6. nu. 28. & seq.* Covarr *loco cit.* & Clar. alios referens in §. *Homicidium, vers. Hæc autem conclusio*, & *vers. Vltima est*, sed de jure canonico, &
5 in foro pœnitentiali concludunt omnes non esse licitum laico pro rebus tantùm servandis interficere furem: & ita in specie determinat Innoc. in cap. *Si verò il primo, nu, 2. vers Sed si pro rebus occideret, infra de senten. excomm* Host *in sum. de homicid. § Quæ pœna*, Abb. *hic nu 2.* & latiùs in cap. *Clerici il primo*, ubi etiam Imola *supra de vit. & honest. Clericor.* Jo. de Anan *hic nu. 6*: & in d. cap. *Suscepimus, n 5.* Card post Paul. in d. Clem. *Si furiosus, de homicid.* Caldcrin. in cap. *Petitio, infra eod.* Fortunius in l. *Vt vim, col 8 ff. de iust & iur.* Carer. post alios *in pract. rubr. de homicid §. 6 num. 30.* & ita omnes concludere testatur Felin. alios citans *hic n. 4. vers. Sed in quantum omnes.* & Clar. *in d. §. Homicidium, vers. Hæc autem conclusio*: & quamvis Cajetanus in 2. 2. *q. 64 art. 7. in 2. dub.* ex principijs contendat ostendere etiam in foro animæ, licitum esse privato hominem occidere pro rebus defendendis, eique astipuletur Covar. ubi supra existimans non esse constituendam differentiam inter jus canonicum, & civile absque expressa auctoritate, nec inter forum exteriorem, & forum conscientiæ; tamen consimilis differentia notatur in cap. *Inter hæc. 3. 3. q. 2.* nam de jure civili, & quod pertinet ad forum contentiosum potest pater occidere filiam adulteram in flagranti crimine deprehensam, ut l. *Nec in ea*, & l. *seq.*

ff. de

ff. de adulter. & etiam maritus adulterum certo casu, ut l. *Gracchus*, C. *eod.* & tamen secundum Canones, & in foro conscientiæ, & quoad Deum pater, & maritus peccant; & ideo imponitur eis gravis pœnitentia, ut in cap. Admonere, cod. cau. & quæst & notant *hic* Abb. Joan. de Anan & Felin. & idem Felin. in c. 1 *n supra de præsumpt.* post Richardum ab eo relatum in 4. *sent. dist.* 37 *qu* 2. *ar.* 1. Angel. *in tract malefic. vers.* Che mi h. i *adulte-*
7 *rato la mia donna.* Imò quatenus de jure civili liceat spoliatorem occidere; tamen hæc differentia inter jus canonicum, & civile non est sine expressa auctoritate, ut putat Covarr. quia illam expressè constituit hæc Decretalis ibi, *te tuaque liberando*, per quæ verba Abb. *hic in* 4. *notab n.* 2. [Nota, inquit, singularem textum quod tunc quis excusatur ab occisione furis etiam nocturni quãdo facit ut liberet se, & sua.) Ergo pro rebus tantùm liberandis non licet occidere furem etiam nocturnum: nam ista ponuntur hic copulativè: non sufficit ergo altera pars. Et adverte, quia nemo ponderat istum textum quod sit contra opinionem Legistarum, ut in præalleg. l *Furem*, & maximè contra Bartol. in l 1. C. *Unde vi*: dicunt enim communiter quod si bona aliter salvari non possunt, licitum est occidere furem: & pro illa opinione facit textus in cap. sequen. ubi fit mentio de illa l. *civili*, sed salvando opinionem illam Legistarum, possumus dicere quod in foro sæculari contentioso procedit illa opinio per textum in l *Itaque*, *ff. ad l. Aquil.* sed propter hoc non evitatur peccatum: unde in foro pœnitentiali debet imponi pœnitentia, ut probatur optimè hic: ita Abb. quem totidem verbis refert, & sequitur Jo. de Anan *n.* 6. Marian Socin. *n.* 9 & videntur etiam hanc differentiam admittere Jas. & Dec. in dicta l. *Ut vim*.

8 Pro qua optimè facit distinctio, quam ponit Æneas de Falcon. *in addit. ad Abb. hic in ver. A peccato homicidij*; ait enim (Veritas ista est, quam elicio ex dictis Abbatis hic, videlicet quod si occido illum, qui de jure naturali, vel divino poterat occidi, puta ad meam necessariam defensionem; & tunc evito peccatum, ut etiam vult Abb in cap. *Olim. il primo, n.* 17. *supra de restitut. spoliat.* aut ille poterat occidi de jure positivo, ut banniti, & similes: & tunc teneo in foro animæ istam contrarietatem; & nota hanc distinctionem, quia nullus ponit.] Hæc ille Et subdit, licèt nimis audacter (& est vera sicut Deus est in cælo) Pro defensione autem rerum temporalium potest quis occidi de jure civili tantùm secundum opinionem Legistarum, non autem de jure naturali, vel divino, ut patebit infra *n.* 13. imo nec de jure ecclesiastico positivo, ut clarè probatur in hac decretali, intelligendo illa verba, *te tuaque* copulativè, prout Canonistæ communiter intelligunt.

9 Sed objicies. Dum textus in principio decidit non licere furem interficere ubi comprehendi cũ rebus potest absque occisione, à contrario sensu videtur decidere, ut ibi comprehendi non potest; & sic pro necessaria rerum defensione, benè liceat illum interficere. Dum verò postea in secunda parte decidit licere furem occidere pro defensione personæ, & rerum, verba illa, *te tuaque*, intelligi debent alternativè *te, vel tua*, itaut etiam pro sola defensione rerum liceat occidere furem ubi comprehendi non poterat, nealioquin si intelligerentur conjunctivè, hæc secunda pars esset contraria primæ, in qua decisum est licere furem interficere pro defensione rerum tantùm, ubi non poterat comprehendi; & sic copula, *&*, resolvitur in disjunctivam, sicut fieri debet, ubi necesse est, per id quod legitur, & notatur in cap. *Quemadmodum, in glos. in ver Quamvis. supra de iureiur.* & in l. *Ea causa, ff. de condit. & demonstr.* & per Bald. in l 3. *ff. de act empt.* qui intellectus videtur ex mente Cajetani in 2. 2 *q* 64. *art.* 7 *in* 2. *dubio, vers Decretalis autem illa*, licèt obscurè loquatur: sed apertius ita hanc litteram exponit Covarr. in Clem. *Si furiosus, p* 3. §. *Unico. nu.* 5. *vers.*

10 *Sed & ad textum*: quibus optimè videtur suffragari cap. Verum, de jurejur. quod similiter loquitur copulativè ibi, *pro vita & rebus*: & tamen justus metus, de quo ibi agitur à Doctoribus intelligitur disjunctivè, sive interveniat periculum vitæ, sive amissionis bonorum per ea quæ habentur in cap *Abbas, supra quod met cau.* & in cap. *Frequens, de restitut. spoliat. lib* 6. ut hic per Jo. de Anan. *num* 9.

Cæterum hæc dicta sunt magis subtiliter, quàm verè, quoniam textus in princ. neque directè, neque à contrario sensu decidit licere furem interficere pro sola defensione rerum, sed tantummodo in sensu directo decidit non licere illum occidere, ubi poterat comprehendi; nec dicit cum rebus, ut supplet Covarr. & à contrario decidit furem posse occidi, ubi comprehendi non poterat Hoc autem debet intelligi in casu, in quo suberat periculum rerum, & personæ simul, quia pars prima, quæ indistinctè loquitur debet declarari per secundã specialiter loquentem juxta tex. in l. *Quemadmodum, §. fin ff. ad l. Aquil* itaut sit sensus; interfecisti furem qui te, & tua invaserat, ubi comprehendi poterat absque occisione, age pœnitentiam, de peccato: si autem interfecisti illum, ubi comprehendi non poterat, & sic te tuaque liberando non teneris agere pœnitentiam, nisi ad cautelam. Quo sensu adversativa illa *si autem*, retinet propriam naturam, ut exigit Cajetanus; & copula *&*, remanet in propria significatione, secundum quam requirit amborum concursum, ut l. *Si hæred. ff. de condit & demonstr.* nec debet in disjunctivã resolvi absque necessitate, ut in juribus in contrarium citatis *n.* 9 Atque ita hæc verba, *te tuaque*, esse conjunctivè accipienda, itaut pro solvandis rebus tantùm non liceat furem occidere: tenet glos. *in verb. Fugiens, in summa.* 23. *q* 3. & notane *hic* Abb *n.* 2. Jo. de Anan *n* 6. & Marian. Socin *n.* 8 idem dicunt in c. p. *Suscepimus, infr. eod.* Host. *n.* 3. *in ver. Tam acriter* Jo. And *num.* 3. *in ver. Acriter*, Butr. *n.* 6 *vers. Secundo casu*, Cardin. *n.* 2 *vers Oppono*, Marian. Socin. *n.* 7. & reliqui omnes, dum ponderant hanc litteram non dicere, *te, vel, tua*, sed *te tuaq;*, & ita hic non agi de defensione reũ tantùm, sed rerum & personæ simul, & quorum interpretatione non videtur recedendum, quidquid dicant Theologi, quia hæc est propria messis Canonistarum.

11 Præterea huius intellectus veritatem ego alia consideratione ostendo, ni fallor, apertissimè: & ante omnia pondero differentiam inter furem nocturnum, & diurnum: nam fur nocturnus occidi potest impunè, tam de jure civili ex lege duodecim tabularum, ut in l. *Itaque*, §. *Lex, ff. ad leg. Aquil.*

defensione vitæ potest occidere invasorem, ut in
17 d. Clem. *Si furiosus.* Et tamen non potest pro defensione rerum occidere spoliatorem, ut est casus apertissimus in d. cap. *Suscepimus*: & ibi dixi, *infra eodem* Et ita in specie respondet ibi Joann. de Anan. *num. 5. vers. nec obstat si dicatur*: Præterea hujusmodi æquiparatio posset procedere in foro judiciali, & de jure civili, non autem in foro pœnitentiali, & secundum Canones, qui indistinctè prohibent pro rebus transitorijs effundere sanguinem, & humana cæde se polluere, ut proximè dictum est.

Quinimo non esset ponere os in cælum, si at-
18 tentaretur; nec de jure civili licitum esse laico furem, vel spoliatorem occidere pro rebus tuendis ab invasione, & rapina: nam jura quibus innititur opinio Juristarum loquuntur per verba denotantia defensionem personæ, non autem rerum, & accuratè observat *hic* Jo. de Anan. *nu 8. vers Adde etiam prædictis*: textus enim in d. l. *Itaque, in princ ff. ad leg* Aquil. dicit (Si occidero latronem insidiantem mihi securus ero) pondera verbum *mihi*, non enim dicit rebus meis; imò subdit (nam adversus periculum naturalis ratio permittit se defendere,) Pondera verbum, *se*, quia non dicit sua, & in l. seq subjungit, (Si metu mortis quis furem occiderit, non tenebitur,) non dicit metu bonorum, sed metu mortis. Item textus in d. l. *Furem, ff. ad l. Corneliam. de Sicar.* excusat eum qui occidit furem nocturnum, si parcere ei sine suo periculo non possit. Dixit suo periculo, non autem periculo bonorum. Item textus in l. *Scientiam, § Qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil.* dicit (qui cum aliter se tueri non possent, damni culpam dederunt, innoxij sunt.) Pondera eodem modo verbum *se*, non enim dicit *sua* Ita etiam loquitur textus in cap. 1 § *Si quis hominem. in tit de pace tenenda*, ibi: (Vitam suam defendendo;) non enim dicit, bona sua Et tenendo hanc opinionem non obstat textus cũ glos. in l. *Ut vim, ff de inst t & iure*, & in l 3. § *Eum igitur. ff. de vi, & vi arm* quia littera ibi dicit licitum esse vim vi repellere, & rejicere: sed non dicit occidere. Imo in d. l *Ut vim*, subnectitur ratio; nam jure hoc evenit, ut quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimetur. Similiter textus in d l. *Scientiam, §. Qui cum aliter. ff ad leg. Aquil.* Dicit enim vim vi defendere omnes leges, & omnia jura permittunt; nec loquitur de occisione. Et ita etiam potest intelligi textus in l. 1. C. *Unde vi*, ubi littera dicit propulsare licet: nam illud verbum non importat ut possim occidere. Præterea ibi dicitur li-
19 citum esse vim vi propulsare, dummodo id fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. In hoc autem moderamine alijs omissis, de quibus ibi in glos *in ver. Moderatione*, præcipuè spectandus est modus, ut scilicet si armis inferatur violentia, armis repellatur. si sine armis simili modo repelli debeat, ut l 1. §. *Vim vi*, & l. 3. *ff de vi. & vi arm.* Unde pugnum, vel
20 alapam non liceret gladiu propulsare nisi in casu de quo per glos. præalleg. & Bartol. Multo autem minus videtur servari hoc moderamen, si tu aufers mihi bona, & ego aufero tibi vitam: quam quælibet injuria corporalis major est quavis reali. l. *In servorum, in fine. ff. de pœn.* Bartol. in d. l. 1. *num. 9. vers. Sed omnis iniuria, C. Unde vi.* Et sic opinio Legistarum destituitur authoritate, quia nulla lex expressè loquitur de occisione nisi furis nocturni, aut diurni telo resistentis, quorum occisio permissa est, quia tunc agitur non tantùm de periculo rerum, sed etiam personæ, ut abundè ostensum est supra à *num.* -. & sic servatur eo casu æqualitas modi, & moderamen inculpatæ tu-
21 telæ.

Et secundum hoc consideratio Covarruviæ supracitati sub *num. 5.* contra ipsum retorquetur. Nam si non est constituenda differentia inter jus civile, & canonicum, & inter forum contentiosum, & pœnitentialem sine manifesta authoritate, ut ipse dicit, profectò hinc sequitur ut homicidiũ spoliatoris pro sola rerum defensione puniri debeat etiam in foro sæculari, quoniam de jure canonico hoc expressè reperitur sancitum, ut non liceat furem interficere nisi pro defensione rerũ, & personæ simul, ut latè probavimus. Nec apparet de jure civili aliquid dispositum in contrarium, ut proximè dictum est. Stabimus ergo juri canonico in utroque foro, ut per Felin. in cap. *Ecclesia Sancta Maria, num. 49 vers. Secunda declaratio, de Constit.* ubi post Butr. Imol. Abb & Jo. de Anan. quos citat, concludit utinam in terris Imperij, & in foro sæculari standum esse Canoni in materia, in qua non est expressa decisio juris civilis, sed tantummodo sunt opiniones inter Le-
22 gistas.

Sed quidquid sit de jure civili, certè secundùm Canones in foro saltem pœnitentiali, & quoad Deum absolutè credimus non posse laicum sine peccato occidere spoliatorem secundum communem Canonistarum sententiam. Et vide Sylvest. *in ver.* Excommunicatio, *6 q.* . *vers. Esto autem, quod verum diceret*, ubi limitat tribus modis Quod multò clariùs procedit in materia irregularitatis. Unde Navarr *in Man. c. 15. num. 3.* Quamvis excuset à mortali peccato eum, qui occidit pro justa defensione proximi, vel sui honoris, vel rei familiaris, illum tamen non excusat ab irregularitate, prout nec excusat Sylvest *ubi supra vers. Unde dico*, Facit quod not. glos *penul.* in d. Clem. *Si furiosus, de homicid.*

DE HOMICIDIO.

Cap. Sicut dignum.

SUMMARIUM.

1 *Canonicus irregularis ex homicidio voluntario an possit in choro cum alys psallere, & num. seqq.*

2 *Lectiones non legit, nec responsoria separatim cantat.*

3 *Clericus fit irregularis, & est deponendus non solum propter homicidium per se commissum. sed etiam propter homicidium commissum eius auxilio, consilio, vel favore, & n. 5.*

4 *Nec ministrat in ordinibus etiam minoribus.*

5 *Statuta punientia homicidas verificantur etiam in mandantibus fieri homicidium.*

6 *Nisi aliquid exprimant, per quod reale homicidium intelligatur,*

SICUT

SICVT·DIGNUM. Summatur de §.in § ut per Abb n.1.

1 In § Clericos, nota fingulariter hunc textum,quia folvit dubium, quod nuper contigit in Sac.Congregarione Concilij,An Canonicus irregularis ex homicidio volūtario poffit in choro cum alijs pfallere, textus decidit, ut
2 Clerici,qui in necem B. Thomæ Cantuarieī fis auxilium,confilium,vel favorem præftiterunt,nō folum ab Altaris minifterio deponātur,fed etiam ut in Ecclefijs nullo unquam tempore lectiones legant, vel refponforia in choro feparatim cantent,fed in pfalmis apud Deum de commiffo fatagant veniam impetrare.

Innocentius hic in fine arguens à contrario fēfu ex verb Separatim,dicit: quando enim omnes cantant, & ipfi cantare poffunt Idem Tancred. & Abb.Antiq *in fin.in verb Separatim*; fed Hoft. *n.16.in eod verb.*dicit primò iftos Clericos refponforia non poffe dicere per fe cùm dicunt Tertiā, & alias Horas Canonicas, quod aliàs poffent ex difpenfatione Epifcopi,ut notatur in cap *Ad audientiam,§ 1.in fin.infra eod.* deinde dicit; Quicquid tamen dicatur,hic præter pfalmodiam tacitam non videtur eis aliud refervari: & cum Hoft. tranfeunt fimpliciter Jo.Andr *nu* 12. Butr.*nu* 24. *in verb.Clericos*, Anchar.*n* 9.*in* 11.*notab.* & Jo. de Avan.in hoc §.*Clericos,n.*1.verum Cardinalis *n.*4 dicit fibi magis placere primam opinionem Tancredi,& Innocentij,quæ & mihi magis placet: nā fi ifti Clerici irregulares nec feparatim, nec cum alijs canere poffent, ad quid tex. dixiffet feparatim? & tamen hoc verbum non debet cenferi appofitum fine myfterio,cap *Si Papa de privileg lib.* 6. reftringitur ergo prohibitio ad eum cafum dumtaxat,ut lectiones non legant,nec refponforia feparatim cantent: eft autem magna ratio diverfitatis fecundum Cardin quia quando dicunt feparatim,plus honorātur,ficut pātet in iftis choralibus,quibus honoris caufa præcipitur, ut fpecialiter dicant antiphonam,vel refponforium: & huic opinioni videntur etiam adhærere Abb. Si-
3 culus *n.*10.dum ait clericum fieri irregularem, & effe deponendum non folum propter homicidiū per fe commiffum,fed etiam propter homicidium commiffum eius auxilio,confilio, vel favore; & fic depofitum non poffe Ecclefia feparatim cantare: ergo à contrario cum alijs poteft. Addo quod opinio Hoft.vix poffet fervari fine fcandalo,ut fcilicet alijs canentibus,ipfi tacerent.

4 Adverte tamen, quia Clericus irregularis etfi non prohibeatur in choro cum alijs canere, fecundum prædicta,tamen prohibetur in Ordinibus etiam minoribus miniftrare,ut notat Marian. Socin in cap,*Ad audientiam,num.* 105. *infra eod.* poft Innoc & Abb. in cap 2. *infra de Clerico pugnante in duello.*

In glof.magna in verb.*Concilium.* nota fingula-
5 riter hanc gloffam, quia eft magiftra in materia irregularitatis ex homicidio,&,ut dicunt Joann. Andr.*n.*18.*verf Et fcias*, Abb & Marian Socin. *nu.* 21.ea quotidie utuntur affeffores fori civilis,inducentes eam ad intellectum ftatutorum punientiū homicidas,ut verificentur etiam in mandantibus fieri homicidium, ad quod etiam inducunt jura in l.*Si quis id,§.fin.ff de iurifdiction omn. iudic.* & in *l.2.§.Divus.ff.de iure fin.* & in l. *Iudæi, la feconda, C. de Iudæis*: addit tamen Jo.Andr. & confentiunt alij,quod fi ftatutum aliquid exprimeret.per quod reale homicidium intelligeretur, puta qui homicidium manu,vel enfe perpetraverit, non effet locus ftatuto; ad quod facit cap. *In noftra infra eodem*; & adde quod in propofito fcripfi in cap. *Ad falfariorum,n* 31.*& feqq infra de crimine falfi.*

De Homicid.

Cap. Sufcepimus.

S V M M A R I V M.

is, & gladio defendere, dummodo non procedat ad sæva.

28 *Clericus occidens, aut causam præbens occisioni pro defensione personæ, & rerum, an, & quando incurrat irregularitatem.*

29 *Laico an liceat occidere latrones pro necessario rerum defensione, remissivè.*

1 SUSCEPIMUS. Is, ex cujus illicita opera homicidium sequitur, irregularis est. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & omnes: vel sic homicidium imputatur ei, qui fuit in culpa: sed magis inhærendo litteræ secundum Abb. Antiq. & Felin. hoc intendit; qui pro temporaliũ rerum conservatione aliquem interficit, aut occasionem mortis præbet, irregularis censetur, Communis divisio. Secunda ibi, *Verum*

2 Nota primò, hæc verba, *furem, & latronem esse* synonyma: nam cum textus prius dixisset latrones, postea dixit fures, prout hic notat Abb. *in 1. notab.* & in c. 2. *similiter in 1. notab* ubi etiam Marian. Socin. *n. 2. supra eod.* Propriè tamen loquendo secundum glos. in *l. Cum duobus*, §. *Damna*, *in ver. Subreptum*, *ff. Pro socio.* Latrocinantes dicuntur
3 qui in sylvis stant, ut spolient transeuntes, fures de nocte in domibus, ut in Auth. *Vt nullus iudic.* §. *penult collat.* 9. & l. 1. C *Depos.* sed secundum Cardin. *hic in 1. notab.* fur appellatur nocturnus, latro diurnus & idem post Goffred. dixit Jo. de Anan. in d cap. *2. n. 1.* verum hæc differentia confunditur in cap. *Si perfodiens, supra eod.* & in l. *Itaque*, §. *Lex*, *ff. Ad l. Aquil.* ubi fur appellatur non tantùm nocturnus, sed etiam diurnus Item
4 confunditur per textum in l 1 *ff. de furtis*, ubi furtum dicitur à furvo, id est nigro, quia clam, & obscurè fiat, & plerumque de nocte: si plerumque, ergo non semper. Quare tu dic, furem propriè appellari qui clam furatur, ut in *d. l. 1.* nec distinguitur an noctu, vel interdiu; & ita intelligitur textus in d. cap. *Si perfodiens*; latronem verò qui palàm furatur, ut per Doctores in Auth. *Sed novo*, *C. de serv. fugit* Florian. *in l. 3 in princip. ff. de l. Aquil.* licèt Marian Socin. *hic nu 2.* putet furem esse nomen generis, & latronem speciei, ita ut omnis latro sit fur, sed non è converso: quidquid tamen sit hæc distinctio non est perpetua, ut inquit Jo. Andr. *in ver. Latrones, nu. 1.* & Abb. *ubi supra*, quia nonnunquam fur, & latro pro eodem accipiuntur, ut hic vides.

5 Secundò nota ibi, *rerum sustinere iacturam*, Clericо non licere pro rebus conservandis latronem interficere, licèt aliter res conservari non possint; & signa textum irrefragabilẽ contra opinionem recentiorem, qui tenent Clericum non esse irregularem, si pro necessaria rerum defensione occidat furem, vel raptorem, ut plenius dicam infra in prima quæst.

6 Ultimò nota, irregularitatem contrahi ab eo, qui ligavit fures, sicut ab eo qui interfecit secundum Anton de Butr. *nu. 6.* qui infert ad vulgare proverbium: quod benè probat hæc littera in fine, juncta glos. ubi fures utriusque ope dicuntur fuisse interempti, & tamen unus eorum non interfecit, sed tantùm ligavit: ad hoc l. *Item Mela*, §. *Si alias*, *ff ad l. Aquil.* ubi tenetur de damno ille qui tenuit, sicut ille qui percussit; atque ita utrumque teneri de homicidio notant *hic* Abb. *nu 2.* & Felin. *in 1. notab.*

Prosp Fagn. in 1. par. 5. lib. Decretal.

7 QUÆRO, An Clericus qui pro necessaria rerum defensi . ne occidit furem, vel spoliatorem efficiatur irregularis.

8 Solutio quæstionis maximè pendet ex intellectu huius decretalis: legitur enim variè. Primus intellectus est Vincentij, & Alani, qui arbitrati sunt quod hic deciditur habere locum in Monachis tantùm, non auté in Clericis sæcularibus, ut hic refert Henric. Boich. *col. 2. post med vers. Vel dic secundum quosdam*: nam secundum eos interfectores, de quibus loquitur hæc Constitutio iter perfectionis arripuerant. quare non licebat eis vim sibi illatam repellere, & repellendo in culpa fuerunt; idemque sensit Goffred. dicens hoc habere locum in Monachis, qui viam perfectionis arripuerant; & ideo post tunicam etiam pallium dimittere debuerunt, ut dicitur in littera; &
9 est simile in cap, *Aliud*, *11. q. 1.* cap. *Aliud, de pœnit. dist. 1.* cap. *Quod debetur*, *14. q. 3.* & in c. *1. 23. q. 4.* Verum hic primus intellectus nimis restringit litteram, quæ licèt loquatur in monachis, tamen narrat factum prout contigit, sed ratio decisionis quod pro rebus temporalibus conservandis non licuerit tam acriter exardescere. Item verba illa, *contra mansuetudinem ecclesiasticam*, æquè conveniunt Clericis sæcularibus, ac Monachis, nec in materia irregularitatis, quæ est in ordine ad ministerium Altaris, ut *hic in fine* & in c. *Presbyterum*, *supra eod* cum multis simil. constituenda est differentia inter Clericos sæculares, & regulares. Ad quod adduco optimum simile in c. *Tua nos*, *infra eod.* ubi Religiosus chirurgiæ artem exercens si ex ea mora sequatur, declaratur irregularis: & quamvis littera loquatur in Monacho, quia sic fuit in facto, tamen intelligitur in quolibet alio Clerico sæculari, cum eadem sit ratio, ut ibi declarat Abb. *in 1. notab. n 2. in fin.* & Marian. Socin. in cap. *Ad audientiam*, *n. 1* ; 4. *infra eod.* unde hunc intellectum non sequuntur Doctores sed intelligunt textum promiscuè etiam in Clericis sæcularibus:

Secundus intellectus, qui colligitur ex glos primа hic in princ. est eorum qui opinati sunt, duos Monachos qui latrones ligaverunt idcirco incidisse in irregularitatem, quia excesserunt modum licitæ defensionis: nam cum haberent res suas salvas non debebant fures ligare, sed extra domũ eijcere: quem intellectum sequutus Covarr. in Clem. *Si furiosus*, *de homicid par. 3.* §. *Vnico*, *num. 6. vers Vndecimò*, & alij recentiores conati sunt tueri Clericum non esse irregularem si pro necessaria rerum defensione occidit furem, vel raptorẽ, Sed hic intellectus patitur difficultatem tam in facto, quàm in jure. In facto quidem, quia ex hac littera non cõluditur necessariò an prædicti Monachi possent res salvas habere absque eo quod latrones ligarent: potuit enim dari casus, ut eos ligare possent, & tamen non possent è domo eijcere, *l. Neque natales*, *C. de probation.* In jure au-
10 tem quia licitum est latronem capere, & ligare dummodo id fieri possit sine homicidio, & gravi sanguinis effusione; atque ita in hoc nullus fuit excessus, ut post Innocen. *hic* tenet Host *num 1. in ver. Voluerunt*, per textum in cap. *In Archiepiscopatu*, *de raptor.* & in cap. *Tua nos*, *infra hoc tit.* & cum eo transit Jo. Andr. *nu. 7. in glos.* 1. ibi, *capere*, Henric Boich. *col. 2. circa fin. vers. Tu dic cum Hostiensi*, & alij communiter. Præterea textus non

N facit

11 facit vim in eo quod Monachi aliter possent rea suas salvas habere, imò fundat decisionem in ratione expressa in litera, quoniam inquit expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quàm pro conservandis vilibus rebus, & transitorijs tam acriter in alios exardescere; & propterea percipit Clericum qui opem præstitit homicidio abstinere à ministerio Altaris. Hæc autem ratio concludentur probat non esse licitum clericis effundere sanguinem humanū pro rebus temporalibus etiamsi aliàs nulla alia ratione conservari valeant. Atque ita hic consideratur excessus Monachorum in eo quia unus eorum homicidium, & alter opem præstitit homicidio pro rebus conservandis, quod non licuit; non quia res possent aliter conservari, oeque hoc considerat textus, sed quia oportuit potius sustinere jacturam rerum, quàm ad sæva procedere contra mansuetudinem ecclesiasticam, ut dicitur

12 in fine textus. Rationem reddit Petr. de Anchar. n.2. *in 5. notab.* videlicet quia Clericia usque ad satisfactionem damni licitum est prosequi delinquentem, & non ultra, ut io cap. *Postulasti, infra eod.* & propterea, ut ipse ait, potius debent tolerare rerum jacturam, quam ad arma, & homicidium prosilire

Atque hinc colligitur tertius intellectus, secundum quem hæc Decretalis evidenter probat Clericum esse irregularem ex homicidio commisso pro defensione rerum quantumcumque necessaria & inevitabili, qui intellectus colligitur ex glossa *prima, vers. Clericus verò*, cumque uti verum, & consonum litteræ sequuntur Abb. Antiq. *in princip.* Host. n.3. *in ver. Tam acriter*, Jo. Andr. *nu.3. in ver. Acriter*, Butr. *nu 4. & num 6 vers. Tertio casu*, Cardin. *nu 2. vers Oppono*, Anchar. *nu.2 in 4. notab.* Henric Boich *col. 2. circa med. vers. Et pro intellectu*, Abb. *in 3. notab* Jo. de Anan *num.5. vers. Nota quod Clericus*, Marian. Socin. n.5 & 7 Felin. *in princ.*

13 idem tenet Archid *in Summa, 23. q 8. in glos.* quæ incipit, *Adde hoc*, ubi refert Vinceotium, & Laurentium dicentes non licere Clerico ob res suas transitorias armis se tueri, & interficere spoliatorem, quamvis hostis fortior sit, & sine armis impetat, & spoliet, ut *hic*, & in cap. *Convenior, 23. q.8* & in hoc secundum Henric. Boich *ubi supra* concordant Host. & Jo Andr. *hic*, & in cap. *Petrus, infra eod* & Specul. *in tit de legat §. Iuxta, circa 10. col. vers. Illud etiam, in fine*, ibi, *secus si faciat.* Item Paulus, & Matth. in Clem. *Si furiosus, de homicid.* relati à Marian. Soc. in cap. *Ad audientiam, n 187. infra eod.* Ex quibus apparet hanc esse unanimem Canonistarum sententiam, eamque communem esse testatur Marian Socin. *hic n.7.* quem etiam sequitur Navarr. *in Manuali, c.27. nu. 211. & c.15. nu 5.* item Plovius *de irregular. regul. 37.* Sylvest. *in ver. Bellum, § 7.* Gonlal. à Villadiego *de irregul. cap. De percussore, col. 14.* quorum seotentiam majori, & frequentiori Doctorum calculo receptam esse fatetur idemmet Covarr. in d. Clem. *Si furiosus, part. 3. §. Unico, num. 6. vers. Unde timo*, licet iocautè dixerit eam non probari in hoc textu;

14 quem tamen melius intellexit Abb. *in 3. notab.* ubi formaliter ait: (Nota casum apertissimum, & notabilem quod pro rebus conservandis non licet Clerico occidere latronem, licèt aliter res conservari non possent, imò potius debet sustinere omnem jacturam rerum:) & nullibi ita benè probatur, ut hic; & hoc dictum Abbat. refert, & sequitur Jo. de Anan *n 5.* ubi pondera verba illa, *omnem jacturam*, quæ ostendunt Clericum non excusari ab irregularitate ex homicidio commisso pro necessaria defensione rerum cujuscunque sint valoris, & quantitatis.

Unde patet quam malè Valerius Reginaldus *& praxi fori pœnitentialis tom 2. lib 6. & totius operis lib 21 c.5 n 64 & seq. & præcipuè n.68* scripserit posse etiam Clericum si res sibi subreptæ excedant valorem trium, quatuar, aut quinque ducatorum sine peccato, & incursu irregularitatis interficere furem cum dictis rebus fugientem catapulta in eum explosa.

15 Sed præter textum hic probatur etiam hæc opinio in d Clem. *Si furiosus, de homicid.* ubi primò deciditur non esse irregulares ex homicidio, vel mutilatione usu rationis carentes, ut furiosus, aut infans, seu dormiens. Deinde subnectitur: & idem de illo censemus qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat iovasorem: ergo secus in alijs casibus, arg. c. *Nonne, de præsumpt.* ut benè dedocit Marian. Socin in dicto cap. *Ad au-*

16 *dientiam, n.187.* Præterea textus dicit invasorem suum, non dicit rerum, innuens per hoc pro necessaria defensiooe personæ tantùm, non autem rerum licere hominem occidere, vel mutilare; unde etiam ex ea litera colligit glossa communiter approbata *in ver. suum*, irregularem esse qui pro necessaria parentis, filij, conjugis, vel alterius conjuncti defensione interficit aggressorem: nam etsi hoc videatur permissum quoad aliam pœnam fori contentiosi, ut plenè per Bald. *in repet. l 1. C. Unde vi.* tamen quoad irregularitatem secus est, quia occidens defendendo non est immunis ab irregularitate, nisi quando aliter mortē propriam vitare non potest, juxta litteram d. Clem. ubi ultra glossam hoc tenent Lap. & Paul item Matth. Cardin. Imola, & Abb. in cap. 2. *de vita, & honest. Cleric.* & eam glossam dicit communiter receptā Navarr. *in Manuali, c. 27. nu 213.* quidquid contra scripserit Fortun. in l. *Ut vim, col. 9 ff. de inst. & iur.* quem meritò refellit idem Navarr. *ubi supra*, & di-

17 xi plenius in c *Petitio, infra eod.* Et quâvis Matth. in d. Clem. *Si furiosus*, dicat prædicta habere locū præterquam io uxore, & marito, qui censentur una, & eadem caro, ut c. *Martinus, de cognat spirit.* cap. *Sciscitatur*, & cap. *Si quis, 30. q. 4.* &. cap. *Admonere, 33. q. 5.* hoc tamen communiter reprobatur teste Mariano Socino in d. c. *Ad audientiam, n 170.* quia licèt quoad generationem prolis, & alia bona matrimonij censeantur una caro, tamen

18 secus est quoad alia. Quod patet à simili in filio, qui censetur eadem persona cum patre quoad acquisitionem, l. *Quod dicitur, ff. de verb. obligat.* & etiam quoad aliam quædam, ut in §. *Hanc auctoritatem, 13. q. 3.* non tamen quoad omnia, nisi quæ sunt in jure expressa, ut per Marian. Socin. *ubi supra.*

19 Similiter ut ex littera dictæ Clem. *Si furiosus* deducit glossa præalleg. non vitat irregularitatem committens homicidium pro necessaria defensione proprij honoris: cujus opinio in hoc quoque ferè ab omnibus recipitur, ut Navarr. testatur *loco citato.*

Si igitur in prædictis casibus non excusantur ab irregularitate qui occidunt, vel mutilant: longè minus excusari debent qui hoc faciunt pro defensione

sensinne rerum temporalium quantumcumque necessaria, & inevitabili. Siquidem ad defen-
20 sionem proximi tenetur quis ex præcepto: qui enim potuit hominem à morte liberare, & non liberavit, homicida est, dicit textus in
21 cap. *Sicut dignum*, §. *Illi etiam, supra eodem.* Ad idem cap. *Non in inferenda*, ibi, (Qui enim non repellit à socio injuriam, si potest, tam in vitio est quam ille qui facit.) 23. q. 3. & *in can. seq.* dicitur: (Quia potest obviare, & perturbare perversos, & non facit, nihil aliud est quam favere eorum impietati: & qui vicini, & proximi negligit injuriam propulsare, videtur injuriantem fovere, &
22 particeps eius culpæ.) cap. *Dilecto, de sent. excomm. lib. 6.* Imo excommunicatus est permittens Clericum percuti si potuit prohibere, & non prohibuit, ut est textus in cap. *Quante, infra eod. tit.* Si-
23 militer tenetur quis ad defensionem proprij honoris, & famæ, ut in c. *Non sunt audiendi*, 11. q. 3. ubi qui famam contemnunt non solum impudentes, sed & crudeles appellantur; unde dicit textus in l. *Isti, ff. Quod met. cau.* Viris bonis metus ignominiæ major quam mortis esse debet. At verò de-
24 fensio rerum temporalium non est in præcepto, ut hic patet; imò res proprias, vel debitum dimittere perfectionis est, cap. *Quod debetur*, 14. q. 1. cap. *Aliud*, 11. q. 1. & patet Matth. *Si quis abstulerit tibi tunicam da ei; & pallium.* S. Thomas in 2. 2. q. 43. art. 8. & in 1. 2. q. 96. art. 4. Ergo pro defensione quantumlibet necessaria bonorum temporalium nullatenus licere debet Clerico spoliatorem occidere, aut mutilare.
25 Non obstat tex. in *cap. 2. supra eod.* quia non dicit, *te*, vel *tua*, sed *te*, *tuaque*, & sic ibi fur, aut latro fuit occisus non pro defensione rerum tantum, sed personæ, & rerum copulativè; & ita ad illum textum respondent *hic* Hostien *num. 3. in ver. Tam acriter*, Jo. Andr. *num. 2. in ver. Acriter*, Butr. *nu. 6. vers. Secundo casu*, Cardin. *num. 2. vers. Oppono*, Marian. Socin. *n. 7.* reliqui omnes.
26 Item non obstat cap. *Dilecto, de sent. excomm. lib. 6.* ubi nedum laico, sed etiam clerico licet res lo... etiam sine persona armis defendere; etenim hoc verum est invocando brachium sæculare, ut ibi, & in cap. *Postulasti*, *infra eod.* & ita illum textum intelligit Hostien. *hic nu. 4.* secundum quem jungi debet quod notatur in cap. *Petitio*, *inf. eod.* & in cap. *Tx multa.* §. *De Clericis, de Voto*, & sequuntur Jo. Andr. *num. 3. in eod. ver. Acriter*, Anchar *num. 2. vers. Sed contra*, & Marian. Socin. *n. 8.*
27 qui de communi testatur. Sed certè hic intellectus nimis restringit literam illius Decretalis, & contrarium sentit ibi glos. *fin. in ver. Bonis.* Unde conclude secundum Abbat. *num. 3. vers. Sed certè*, & Marian Socin. *num. 8.* Pro defensione rerum licere quidem Clericis manus injicere, & baculo, vel gladio defendere; dummodo tamen non procedant ad sæva, & ad occisionem. Pro quo intellectu facit hæc littera ibi, *tam acriter in alios exardescere.* Non igitur prohibetur moderata defensio: & ita secundum eos videtur intelligere Innoc. in cap. *Si verò, il primo. de sent. excomm.* & hanc sententiam tenuit Jo. Andr. in d. cap. *Dilecto*, & idem Abb. in d. c. 2. *supra, de vita, & honest. Cleric.* pro qua secundum Marian. Socin. Facit textus in c. *Olim, il primo, de restit. spoliat.* juncta Clem. *Si furiosus, de homicid.*
28 Ex prædictis omnibus conclude: Quandoque

clericus facit aliquid ad defensionem personæ, & rerum, quandoque ad defensionem personæ tantùm, quandoque ad defensionem rerum tantùm. Primò casu si defensio fit necessaria, & inevitabilis non efficitur irregularis, si ex tali facto homicidium sequatur, ut notatur in cap. 2. *supra eodem*, & in Clem. *Si furiosus, eod. tit.* Si verò defensio sit quidem necessaria, sed non omnino inevitabilis, tunc non vitat irregularitatem, ut *hic*, & sentit glos. 1. *in princ.* Ad hoc cap. *Sicut, supra eod.* & multo minus eam vitat si nulla subsistat necessitas juxta notata in d. cap. *Sicut dignum.* Secundò casu dic idem per omnia, quod dictum est in proximo membro. Tertiò casu videlicet quando pro defensione rerum tantùm, dic si idem perpetravit homicidium sine dubio incurrit irregularitatem, & in hoc conveniunt omnes, ut abundè ostensum est supra. Si autem alius homicidium commisit, tamen aliquo facto ipsius præcedente; tunc distingue: nam ut fuit in culpa, vel diligentiam non adhibuit, & incurrit irregularitatem; & in hoc casu loquitur hæc Decretalis, quia secundum Innocen. & Doctores Monachus, qui latrones ligatos dimisit in custodia alterius fuit in culpa, quia duos dimisit in custodia unius tantùm, & diligentiam non adhibuit, quia illos non bene ligavit; debuit enim cogitare hoc evenire posse, ut dicunt Doctores, & in specie Petr. de Anchar. *n. 2.* Aut verò adhibuit omnem diligentiam quam debuit, & non fuit in culpa, & tunc homicidium superveniens ei non imputatur, nec redditur irregularis, ut in juribus allegatis in glossa: & hæc vera, nisi factum quod mandatet Clericus esset tale, ut ex illo verisimiliter posset sequi mors, quia tunc indistinctè in irregularitatem incideret non obstante aliqua eius protestatione. Hic est casus in cap. *Is qui, de homicid. lib. 6.*
29 Hæc procedunt in Clerico. Quid autem juris sit in laico, dixi in c. 2. *supra eod.*

DE HOMICIDIO.

Cap. De Cætero.

SUMMARIUM.

1 *Irregularis est dans causa homicidio, & n. 7.*
2 *Verbum, videtur, in legislatore est expressivum veritatis.*
3 *Doctor respondens per verbum, videtur, intelligitur affirmativè respondere.*
4 *Medicus similiter per verbum, videtur, affirmat.*
5 *Testis deponens per verbum, videtur, an & quando probet.*
6 *Irregularis removetur ab omni altaris ministerio.*
7 *Irregularis est prabens causam proximam homicidio, licet det operam rei licita.*
8 *Irregularitas incurritur etiam cum merito, ibidem.*
9 *Irregularis est index, qui protulit sententiam sanguinis, si exinde sequuta sit mors.*
10 *Testis quoque deponens in causa sanguinis sequuta morte, irregularis efficitur.*
11 *Lex promotionis magis respicit ad factum, quam ad voluntatem.*

12 *Causa remota, quæ nullo modo est ordinata ad homicidium, non parit irregularitatem.*

13 *Etiamsi præbens huiusmodi causam det operam rei illicitæ.*

14 *Ars faciendi taxillos prohibita est, ibidem.*
Puer, qui turgidam vesicam frangens dedit causam abortui, an sit irregularis.

15 *Irregularis non est accedens armatus ad neptem adulteram, ut cogat adulterum cum ea contrahere, si adulter metu præcipitaverit.*
Adulter irregularis non est ob necem à marito illatam uxori adulteræ, ibidem.

16 *Irregularitas an, & quando oriatur ex causa remota ad homicidium ordinata.*

17 *Instans apud regem pro remedio facinorum an sit irregularis, si malefactores iussu regis necati fuerint.*

18 *Clerici possunt de suis malefactoribus conqueri coram iudice sæculari sine pœna irregularitatis, dummodo protestentur expressè.*

19 *Iudex ecclesiasticus tradens Clericum degradatum curiæ sæculari pravia protestatione non est irregularis.*

20 *Episcopi deputantes Ballicos in sua iurisdictione temporali, non fiunt irregulares, licèt pœna sanguinis inferatur.*

21 *Princeps, qui legem condidit sub pœna mortis, non efficitur irregularis si legis authoritate aliqui ultimo supplicio affecti fuerint.*

22 *Papa non potest canonicam irregularitatem incurrere.*

23 *Iudex committens alteri causam irregularis est si Commissarius ad mortem condemnet.*

24 *Irregularis an sit Clericus, cui Episcopus commisit ut eligat institutarum si institutarius procedat ad pœnam sanguinis.*

25 *Irregularis non est, qui consulit alteri, ut mortis se exponat pro nomine sive honore Christi, vel pro fide, aut pro statu Ecclesiæ.*

26 *Inquisitores pronunciantes aliquem hæreticum, licèt sciant eum morti tradendum, aut aliàs id procurent excusantur ab irregularitate.*

27 *Irregularitas ex homicidio voluntario non contrahitur indistinctè ab eo qui dat causam proximam homicidio sed oportet ut homicidium sit in se volitum.*

1 DE CÆTERO. Dans causam homicidio irregularis est. Hoc dicit s. cundum Cardinal. Abb. & Marian. Socin. breve est, & divisionem non patitur.

2 Nota primo hoc verbum, *videtur*, quod bis repetitur, in legislatore importare iuris dispositionem, & esse expressivum veritatis; unde secundū Jo. Andr *num* 1. idem est dicere, *non videtur*, ac *non est* & consentiunt Butr. *num.* 2. Cardin. *in princ.* Abb. in 1. *notabili*, & Marian. Socin. n 1 & idem Card. *consi.* 6. *Casus super quo, num.* 18. ubi dicit verbum, *videtur*, prolatum à lege esse assertivum veritatis, quia lex non potest esse dubia, cap. *Erit autem lex, 4. dist.* cap. *fin. de Consti.* & ob eamdem rationem dictio *forsitan*, à legislatore prolata non ponitur dubitativè, sed affirmativè, ut in cap. *Nisi cum pridem*, §. *Propter conscientiam*, & ibi notat glos *in verb. Forsitan*, Innocen Hostien, & Doctores, *supra de renunciat.* Quod Butr. & Abb. inducunt ad dicta testium, & Male secundum Marian. Socin & ideò tu dic in legislatore pro primo dicto Jo. Andr. esse textum in c. *Dè quarta, de præscript.* in cap. *Præterea, de appellat.* & in cap. 2. *de fide instr* & in l. *Sciendum, ff. de verbor. obligat* Idem dicendum in Doctore, qui

3 respondens per verbum, *videtur*, intelligitur respondere de iure, ut in cap. 1. & ibi DD *de iudic.* Unde cum nos in solutione principalium quæstionum utimur illis verbis, *videtur respondendum*, non sic loquimur quasi dubii, ita ut verbum, *videtur*, sit nota improprietatis, sed quia ita iuris esse

4 censemus. Quod facit pro dictis frequentibus Innocentii. Idem credimus in medico, ut in l.

5 *Quod tamen*, §. *Si arbiter, ff. de arbitr* & ibi per Bartol. & l 2. §. 1. *ff de ventr. inspicien.* Demum idem dicendum in iudice, qui sententiam profert per verbum, *videtur*, ut scripsit Angel. in l *Sciendum, ff. de verbor. obligat.* quem refert, & sequitur Marian. Socin. *hic n* 4.

Ratio prædictorum est, quia Doctor, Medicus & Iudex respondent non de his, quæ in facto cōsistunt, & sensu corporis præcipiuntur, sed de eo, quod iudicio intellectus, & ratione percipitur; ac

6 proinde satis est, ut respondeant per verbum, *videtur*, ut in iuribus citatis. Ideoque in teste, qui non solum deponit de iudicio rationis, sed etiam de facto, sic distinguitur secundum Marian. Socio. *hic num.* 5. Nam aut deponit in his, quæ possunt per sensum corporeum certitudinaliter comprehēdi, & percipi: & non probat nisi reddat sufficientem causam dicti sui. Aut deponit in his, in quibus laborat iudicium rationis, & intellectus, ut in Medico, qui deponit sibi videri vulnus mortale, & in obstetrice deponente aliquam virginem sibi videri corruptam, vel prægnantem: & tunc probat, ut l 1 *ff de ventr. inspic* Rationem differentiæ inter iudicem, & testem assignat Bald. in d. l. *Quod tamen*, §. *Si arbiter. ff. de arbitr.* Et de hoc articulo an testis probet per verbum, *videtur*, vide c. 2. *supra de renunc.* cap. 1. *de iudic.* & cap. *Perpendimus, de sent. excomm,* Bart. *in Proœmio Digestorum.*

7 Secundò nota regulam ex summario textus, videlicet irregularem esse non tantùm, qui principaliter homicidium perpetravit, sed etiam qui causam præbuit homicidio; & ideò non debere ad Ordines promoveri, nec in susceptis Ordinibus ministrare. Et hoc tenet secundum Abb. Antiq. Jo. Andr. Cardin. Ancharan. Abb Marian. Socin. & omnes; quia etsi textus dicat hunc non esse promovendum ad Sacerdotium; tamen cum sit irregularis, removeri debet ab omni altaris ministerio, ut in cap. *Presbyterum, sup. eod* Rursus etsi textus ponat casum in S. bdiacono, tamen factum narrat; unde idem intelligas in alio Clerico, secundum Jo. Andr. *in princ* & Cardin. *in fine.* imò & in laico, ut per Abb. *num.* 1 & Marian. Socin. *num.* 7

Nunc declara primò hanc regulam, ut procedat si causa sit proquinqua, veluti quia consilium, præceptum, vel opem quis dedit ut alter occideretur, cap. *Si quis viduam*, 50 *dist.* cap. *Henricus, ad fin de Cler. pugn. in duello*, cap. *Sicut dignum*, §. *finali*, & cap *proximo, supra eod.* vel hoc suggessit, ut in d. cap. *Sicut dignum*, §. *Qui verò*, secundum glos *hic* Hostien. *in princip* & Butr. *num.* 3 Quod latiùs explicat Innoc. in c *Ad audientiam, num.* 1. *& seqq. infr. eod.*

8 Neq; hoc casu distinguitur an quis det operam rei

rei illicitæ, nec ne; sed indistinctè ex causa proxima incurritur irregularitas, secundum Innocen. in d. cap. *Ad audientiam, num 1. vers. Tamen semper sit irregularis*, etiam cum merito, ut patet in judice qui protulit sententiam sanguinis, si exinde se-
9 quuta sit mors, cap. 1. 51. *dist.* cap. *His à quibus*, 23. q. *ult.* Cap. *Clericis*, & cap. *Sententiam. Ne Cler. vel Mon.* & notatur in cap. *Inter opera*, c. *de sponsal.* & per D. Thomam, *in 2. quæst. 4 art. 2. in corp & ad quartum.*

10 Item non distinguitur an hujusmodi causam proximam sponte quis dederit, an adactus, ut in d. cap. 15. 1. *dist.* ibi: (Qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt.) Et patet in teste, qui jussus à judice deposuit in causa capitali; ut in d. cap. *Sententiam, Ne Cler. vel Mon.* Innocent. *ubi supra num.* 7. Specul. *in tit. de dispensat.* §. 4. *num.* 9. *vers. Item litigiosus*, Covarr. *cons.* 2. *num.* 1. Clar. *in praxi crimin.* §. *fin quæst.* 24. *num.* 8. *vers. Ulterius quæro*, Navarr. *in Manuali cap.* 27. *num* 212.

11 Ratio est, quia lex promotionis magis respicit ad factum quam ad voluntatem, ut in cap. *fin.* 15. *quæst. ult.* & notat Archid. in cap. *Si evangelica, nu* 6. & ibi etiam Præpos. *n* 55. *dist.* Hostien, & DD. in cap. *Significasti, il secondo, inf. eodem* Marian. Socin. *infra* in c. *proximo, n* 230. *& sequenti.*

12 Sic antem causa sit remota glossa hic tenet non incurri irregularitatem, argum. l. *Qui domum habebat, ff. Locati*, & Cap. *Exhibita, inf. eod.* nisi ejusmodi causam quis dederit animo nocendi, aut non adhibita diligentia quam debuit, aut potuit adhibere, ad quod allegat Cap. *Presbyterum, in fine, supra eod.* & l. *Si quis necandi, C. ad leg. Cornel de Sicar.* & cum glossa videntur hic transire Abb. Antiq & Anton de Butr. *n.* 4. Verum Holt. *hic in fine* dicit in d. cap. *Presbyterum*, non fuisse causam remotã imò, propinquam, & cohærentem: & ideo idem juris esse argum. l. *Quæ religiosis, ff de rei vendic.* & sequuntur Jo. Andr. *num.* 4. Cardin. *num.* 2. *in 1. opposit.* Petr. de Anchar. *in fine*, Abb. *num.* 3 *in fine*, & Marian. Socin. *n.* 8.

Tu verò distingue duos casus Primus est cum causa remota nullo modo est ordinata ad homicidium; & hoc primo casu manifestum est ex causa hujusmodi nullam contrahi irregularitatem, & ita procedit text. in d. cap. *Exhibita, infr. eod.* & in d. l. *Qui domum habebat, ff. Locati*, [Neque (ut inquit Hostien. *hic n.*) Faber qui fecit cultellum ex eo solo quod fecit eum est in culpa, si cum ipso homicidium committatur: & sic non nocet causa remota.] Consimile exemplum ponit hic Abb. *num.* 3, videlicet, (Feci fenestram in domo, aliquis ultrò se ex ea præcipitavit: tunc enim ego sum causa remota, nec sum in aliqua culpa, sed causa propinqua fuit fatuitas illius se præcipitantis.) & sequitur Marian. Socin. *nu.* 9. qui ad hoc plures remissiones dedit in cap. *Presbyterum, supra eod.* Alia exempla habes in cap. *De occidendis, vers. Unde nec reus*, 23. q. 5.

13 Procedit autem hæc conclusio etiamsi qui præbuit hujusmodi causam remotam, & omnino per accidens daret operam rei illicitæ: nam nihilominus ex ea non efficitur irregularis, text. est in d. cap. *Exhibita inf. eodem*, Et propterea qui fecit taxillos ad ludendum, non incidit in irregularitatem ex eo quod conveniens ad ludum se interfecerint: Nam etsi secundum communem opi-

nionem ars faciendi taxillos sit prohibita, tamen non est ad homicidium ordinata, ut per Marian. Socin. in cap. *proximo, num.* 237 *vers. Secus autem si non esset ordinata, inf. eod.*

14 Et eodem modo irregularis est puer, qui turgidam vesicam porcinam frangens, in causa fuit, ut mulier prægnans terrore abortiretur, ut post Abb. tenet Sylvest. *in ver. Homicidium*, 2. *num.* 14. Licèt contrarium videantur sentire Innoc Abb. Ant.
15 & Vinc. & minus bene secundum Sylvest Idemq; patet ex subjectis declarationibus S. Congregationis Concilij. Nam Petrus Presbyter Pampilonensis cùm audisset Martinum laicum cum quadam muliere soluta ipsius oratoris ex fratre nepote solete carnaliter commisceri, & quadam nocte domum ejus ingressum esse, & cum illa comotati, armatus ipse, alijsq; consanguineis armatis comitatus ad domum dictæ neptis accessit ea intentione, sicuti asserebat, ut Martinum compelleret, contrahere cum ea matrimonium, non autem ut eum occideret. Verum simul ut Martinus audivit fores pulsari, se in aream dictæ domus è fenestra projecit, ac statim exanimatus est. Quæsivit Petrus an propterea contraxisset irregularitatem. *Die 29. Novembris 1602.* S. Congregatio, cui undecim Cardinales interfuerunt, censuit Petrum prædictum secundum ea, quæ proponebantur, non incidisse in irregularitatem. Et postea cum quidam Presbyter Oriolen. diœcesis noctu ad mulierem conjugatam accessisset, ab ipsa de viri absentia edoctus; cumq; vir ipse casu superveniens uxorem necasset; dubitavit idem Presbyter num incidisset propterea in irregularitatem. *Die 31. July 1610.* S. Congregatio respondit uti prius censuerat prævia diligenti discussione, adulterum ob mortem adulteræ à marito propter adulteriũ inflictam non esse irregularem.

His planè casibus etsi prædicti darent operam rei illicitæ, quia tamen causa remota, quam homicidio præstiterunt, nullatenus fuit ordinata ad causatum, sed fuit omnino per accidens; declarati fuerunt immunes ab irregularitate.

16 Secundus casus est cum causa remota est verisimiliter ordinata ad causatum, itaut propter ipsã ordinationem, & consequentiam causati præstans causam ipsam remotam videatur habuisse animũ ad causatum, Et hoc casu, qui præbuit causam tenetur, ut per Marian. Socin. *hic nu.* 9. Ego verò intelligo hoc procedere si præbens hujusmodi causam dabat operam rei illicitæ, vel animo nocendi hoc fecit, aut diligentiam non adhibuit quam potuit, aut debuit adhibere; aliàs secus, ut in c. *Continebatur, supra eod* & *infra* in cap *proximo*, l. *Si
17 putator, ff ad leg. Aquil.* Ita Ægid Bellam. *cons* 14. *Factum est tale, per tot. & præsertim num.* 3. *vers. In oppositum*: ubi notabiliter consuluit Episcopum Avenionensem, qui proposuit Ludovico Francorũ Regi enormia quædam facinora in ejus ditione perpetrata, & institit pro remedio opportuno, nullam contraxisse irregularitatem, licèt alij ex delinquẽtibus jussu Regis decapitati, alij submissi, & alij mutilati fuerint: motus hoc principali fundamento, quia danti operam rei licitæ non imputatur damnum, maximè si non valeat de negligentia reprehendi, ut cap. *De occidendis*, 23. q. secondum Bernard. & Hostien. in c. *Sicut dignum*, *supra eod.* & Henric. *hic.* Et idem si non adhibet diligentiam, quam potest, si causam proximam

Prosp. Fagn, in 1. part. 5. lib. Decretal. N 3 non

oon dederit, ut l. *Qui domum habeat, ff. Locati*: et
Episcopus hoc egit principaliter pro redemptio-
ne captivorum, & sic dabat operam rei licitæ,
nec dedit causam proximam; sed Rex, & illius
18 ministri. Sic etiam videmus Prælatis, vel Clericis
quibuscumque qui de laicis sibi malefactoribus
querelam penès sæcularem judicem deponentes
petunt emendam sibi fieri, & providerint ne contra
eos talia de cætero præsumantur, imputari non
debere si protestentur expressè se ad vindictam,
seu pœnam sanguinis non intendere, licèt male-
factoribus judex mortem intulerit justitia exi-
gente, ut est casus in cap. *Prælatis de homicid. lib. 6.*
Et quamvis Jo. Andr. ibi dixerit Clericum cautè
facere si potius dicat, *conqueror*, quàm *accuso*; &
sic serventur verba d. cap. *Prælatis*; tamen putat
eum non fieri irregularem, licèt dicat, *accuso*: nam
& querela inofficiosi testamenti dicitur accusatio,
l. *Parentibus*, & l. *In arenam, C. de inoff. testam.* & se-
quitur post Abb. Marian. Socin. in c. *prox. infra*
19 *eod. num 256.* Sicut non imputatur judici ecclesi-
astico, qui Clericum actualiter degradatum tradit
curiæ sæculari si protestetur ad præscriptum c. *No-*
20 *vimus, infra, de verbor. significat.* Similiter Episco-
pus, seu quicumque alias Prælatus, vel Clericus
jurisdictionem obtinens temporalem, si homici-
dio, aut alio maleficio ab aliquibus in jurisdictio-
ne sua commisso, Ballivo suo, aut alij cuicumque
injungat ut veritatem inquirens justitiam exequa-
tur, irregularis non efficitur, licèt pœna sangui-
nis inferatur, ut est text. in cap. *Episcopus, Ne Cler.
vel Mon. lib. 6.*

His enim casibus, & alijs consimilibus, qui ad-
duci possent, quamvis præbentes causam remotã
intelligere possint, aut debeant futurum esse ut in-
de mors sequatur; excusantur tamen ab irregula-
ritate, quia dant operam rei licitæ, & eorum offi-
21 cio incumbent. Unde nec Princeps, qui legem
condidit sub pœna mortis, efficitur irregularis si
legis auctoritate aliqui ultimo supplicio affecti
fuerint, quia in personam certam non animadver-
tit, nec in Constitutionem suam voluit aliquem
incidere, sed eam tantummodo promulgavit pro-
pter bonum, & licitum, ut homines à maleficijs
deterreret; ita Archid. in c. *Officia, num. 1. 2. 3. q. 5.*
& Jo Andr. in c. 1. *num. 5. in glos. 1. infra de Sagittar.*
22 Quod multo magis habet locum in Papa, qui non
potest canonicam irregularitatem incurrere, c.
Proposuit supra de concess quia & aliis super hoc
medetur, ut patet ex notatis in c. *Sicut, sup. eod.* &
infra in c. *Postulasti*, & tradit Jo. Andr. *loco citato*,
Verum si Clerici emendam peterent, aut reum
curiæ sæculari traderent non præmissa protesta-
tione, utiq; irregularitatem non evaderent, ut in
23 juribus citatis; & utrobique notant Doctores. Ex
eodem modo quærit *hic* Collectar. *in princ.* si ali-
quis obtinuerit à Principe judicaturam, & causas
cõmiserit in genere, quia à se totam jurisdictio-
nem abdicare non potest an committens sit irre-
gularis, si Commissarius ad mortem, vel mutila-
tionem condemnet: & concludit esse irregularẽ,
cùm sit causa, & occasio; quia hoc potuit prævi-
dere. Nec obstat secundum eum cap. *Episcopus, Ne
Cler. vel Mon. lib. 6.* quia hoc faciunt Prælati ex
necessitate sui officij; & ideo Papa ibi eos excu-
sare potest. Aliàs idem esset judicium de Præla-
tis, & alijs, ut legitur, & notatur in cap. *Ex litteris,
de excess. Prælat.* Idem si Princeps causam Clerico
commisisset, qui alicui re integra in totum vices
suas committeret, propter eamdem rationem, ut
hic per Collectar. post Guilelm. de Monte Lauda-
no *in tract. suo de Sacram.* & idem dicendum si E-
24 piscopus committat Clerico, ut vice sua eligat
Balivum, vel Judicem, vel specialem justiciarium,
& justiciarius à Clerico electus condemnet ad
mortem secuto effectu: nam Clericus irregula-
ritatem incurrit; & in hoc residet Jo. Andr in d.
cap. *Episcopus*, quia talis voluntariè hoc facit, non
autem ex officio: & tota illa Decretalis loquitur
de eo, cujus est jurisdictio: licèt Collectar. *hic in
fine* dicat hoc magis mirandum esse, cum hic Cle-
ricus non faciat nisi quod Episcopus esset factu-
rus: quid enim potest illi imputari, maximè si co-
actus fuit à suo Prælato: quare in præcepto con-
cludit secus, cap. *Sicut, 7. q. 1.* & cap. *Quod quis, de
de reg. iur. lib. 6.*

25 Declara secundò, principalem regulam hujus
Decretalis ut non procedat in eo, qui alicui con-
sulit ut indubitatæ morti se exponat pro nomine,
sive honore Christi, vel pro fide, aut pro statu Ec-
clesiæ: non enim fit irregularis, licèt exinde se-
quatur mors; & sic dederit causam proximam ho-
micidio, cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* cap. *Non solum*, &
cap. *seq. 11. qu. 3.* cùm Christus mortem pro nobis
subierit, cap. *Cum Redemptor. 12 q. 1.* cap. *Pro huma-
ni, de homicid. lib. 6.* ita Innoc. in cap *Ad audienti-
am, n. 6. vers Sed etsi consulat, infra eod.* Archid. *in*
26 *summa 23 q. 8. n 4. vers Sed si ei consulat.* Et hac ra-
tione excusari possunt ab irregularitate Inqui-
sitores hæreticæ pravitatis pronunciantes ali-
quem hæreticum, licèt sciant eum propter hoc
morti tradendum; & hoc etiam aliàs multipliciter
ter procurent: ad hoc *Legi, 23 q. 8.* & cap. *Si audie-
ris, 23. q. 5.* secundum Archid. *ubi supra. vers. Hac e-
tiam ratione*, & Specul. *in tit de legat. §. Iuxta, vers.
Porrò*

27 Declara tertiò eamdem regulam ut procedat
in simplici irregularitate, non autem in ea, quæ
contrahitur ex homicidio voluntario, & est indi-
spensabilis, ut in decreto Concilij Tridentini *c. 7.
sess. 14.* ad hanc enim inducendam non sufficit in-
distinctè causam proximam dedisse homicidio,
sed oportet ut homicidium sit in se volitum, ut
suaè probavimus in cap. *proximo infra eod.* in quæ-
stione, An mandans committi homicidium in
persona unius, si sequatur in persona alterius sit
irregularis ex homicidio voluntario? à n. 53 *usque
in finem.*

DE HOMICIDIO.

Cap. Ad Audientiam.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium casuale imputatur ei, qui dabat o-
peram rei licitæ si non adhibuit diligentiam,
quam debuit.*

2 *Dubitans an sit irregularis debet tutiorem partem elige-
re, & abstinere à ministerio Altaris.*

3 *Irregularitas in foro contentioso in dubio non est præ-
sumenda.*

4 *Secus in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali.*

5 *Dubius tenetur tutiorem partem eligere in omni mate-
ria, in qua subest periculum salutis æternæ,*

Dubia

6 Dubia contra seipsum in deteriorem partem sunt interpretanda; secus contra proximum.
7 Regula de tutiori parte in dubio eligenda à recentioribus Theologis multipliciter oppugnatur.
8 Clerico licet propriam familiam corrigere etiam moderatè verberando, nec casus mortis inde contingens illi imputatur.
9 Virgis, & loris verberari quis potest, & custodiæ causa in vinculis poni.
10 Correctio debet esse levis, & moderata.
11 Sævitia nimia adscribitur culpæ.
12 Castigatio levis dicitur si fiat cum molli cingulo
13 Castigatio an sit moderata necne, iudicis arbitrio relinquitur.
14 Castigatio levis in robusto esse gravis in debili, vel infirmo.
15 Castigatio dicitur levis, aut gravis ex genere instrumenti.
16 Item ex parte corporis, in qua quis percutitur.
Magister, vel dominus baculo percutiens caput dicitur esse in culpa; secus si manum dando palmatam, ibidem.
17 Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione in quibus casibus contrahatur. Et infra per discursum, usque in finem.
18 Irregularitas ex homicidio, vel mutilatione est in duplici differentia
19 Irregularitas ex homicidio casuali contrahitur ab eo, qui dabat operam rei illicitæ.
20 Clericus qui venando telum in feram misit, & hominem occidit, irregularis est, etiamsi omnem adhibuerit diligentiam.
21 Clericus qui porcos ex agro pulsurus proiecit lapidem, & puerum necavit, non est irregularis.
22 Proiiciens aliquid per locum insolitum, non tenetur clamare.
23 Clamantes submissa voce, vel post casum contingentem, non excusantur.
24 Furiosus, qui culpa propria incidit in furorem, an sit irregularis ex homicidio in furore commisso.
25 Furiosus ex culpa sua puniendus est, sed mitiori pœna, & refellitur contraria opinio Menochij.
26 Furiosus quod facit perinde est ac si à quadrupede, vel tegula per se cadente factum esset.
27 Mandans aliquem verberari, licèt expressè inhibeat non occidatur, irregularis est si mandatarius occidat.
28 Consulens alicui iactum machina, vel balista, aut expugnationem castri an sit irregularis.
29 Associans euntem ad aliquem interficiendum an, & quando incurrat irregularitatem.
30 Irregularis non est qui casu interfuit homicidio absque participatione, licèt ex eius præsentia aliquid robur accreverit adversarijs.
31 Irregularis efficitur inflammans animum Regis ad odium, si inde sequatur mors.
32 Suggerere quid sit.
33 Irregularis non est prabens homicidio causam remotam, & ad homicidium non ordinatam, etiamsi daret operam rei illicitæ. & n. 61.
34 Culpa levissima an sufficiat ad irregularitatem contrahendam.
35 Irregularis est ex homicidio casuali, qui non adhibuit diligentiam, quam debuit, licèt daret operam rei licitæ.
36 Negligentia dissoluta propè dolum est, & habetur pro conscientia.
37 Dormiens an, & quando fiat irregularis ex homicidio in somnis commisso.
38 Chirurgus an sit irregularis, si ex adustione, vel incisione, quam fecit, sequuta fuerit mors, vel mutilatio, & n. 40.
39 Barbitonsoris, seu phlebotomantis artem exercens an efficiatur irregularis.
40 Chirurgia ars est Clericis interdicta, & n. 42.
41 Intellectus cap. Tua nos de homicid.
42 Chirurgus ut sit immunis ab irregularitate qua requirantur.
43 Ursum, aprum, vel leonem tenens si aliquem interficiant, an sit irregularis.
44 Clericus è campanili sursum trahens cordam campanæ an sit irregularis, si puer funi appensus ceciderit, & expiraverit.
45 Irregularis efficitur causam prabens homicidio animo nocendi, licèt aliàs daret operam rei licitæ.
46 Fenestram faciens ea intentione ut alter se per eam præcipitaret, irregularis efficitur si mors sequatur.
47 Clericus se defendens in rixa an sit irregularis si superveniant inimici adversariorum, & aliquem interficiant.
48 Cultellum tenens in manu an sit irregularis, si alter in eum insilierit, & vulnus lethale acceperit.
49 Clericus trahens officiali furem petens ut eum puniat citra sanguinis effusionem, an sit irregularis si officialis occidat, vel mutilet.
50 Clericus expellens latronem de Ecclesia, qui Iustitia mediante suspensus est, an sit irregularis.
51 Irregularitas ex homicidio voluntario qualiter contrahatur.
52 Portans ligna ad comburendos hæreticos ut indulgentiam consequatur, an sit irregularis
53 Mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius an sit irregularis ex homicidio voluntario, & numero seq. usque in finem.
54 Irregularis ex eodem facto unus esse potest ex homicidio voluntario, alter ex casuali.
55 Mandans aliquem percuti baculo citra mortem, aut casum leviter in facie vulnerari, non est irregularis ex homicidio voluntario, si mandatarius gladio interfecerit.
56 Irregularis non est qui omni conatu nisus est occidere, sed non occidit
57 Casus est in agente præter intentionem
58 Casus evenientes ex aliquo opere præter operantis intentionem, non sunt voluntarij, nisi per accidens.
59 Mandans percuti extra Prætorium, si percussio sequatur in Prætorio, non tenetur de percussione.
60 Fur qui equis subtractis mulierem confregit, non tenetur lege Cornelia de Sicariis.
61 Homicidium casuale tunc imputatur danti operam rei illicitæ, quando actus ille est ordinatus de sui natura ad homicidium subsequutum.
62 Homicidium culposum non dolosum quando dicatur.
63 Consilium, & eventus exigitur à iurisconsulto.
64 Mandans capi unum ex tribus Clericis, & alios duos non gravari, si mandatarius capiat unum ex duobus, mandans non est excommunicatus.
65 Irregularis an sit consulens alicui homicidium, si ille dum aggreditur, occiditur.
66 Pœna ordinaria an sit puniendus, qui volens pertutere

cutere Titium, percussit Marium.
67 *Percutiens animo occidendi armato pugno, an censeatur homicida voluntarius, si percussus cadendo ex allisione ad petram obierit.*
68 *Error an excuset homicidium involuntarium.*
69 *Iniuriam inferens Titio, quem putabat esse Caium, qua pœna puniatur.*
Mandans quando teneatur ex homicidio, si mandatarius erraverit in persona occisi, ibidem.
70 *Excommunicatus est qui volens percutere unum Clericum, percussit alium.*
71 *Percutere volens Titium, ac percutiens Caium præter intentionem, tenetur* l. Aquilia.
72 *Occidens hominem etiam infidelem est irregularis.*

1 AD AUDIENTIAM. Homicidium
casuale imputatur ei, qui dabat operam
rei licitæ, si non adhibuit diligentiam,
quam debuit. Hoc dicit secundũ omnes.
Communis divisio. Secunda ibi, *Quia verò*,
Et hæc distinguit. Et secundum membrum ibi,
Si verò.
2 Nota primò ibi, *quod cum in dubijs*, eum, qui dubitat an sit irregularis nec ne, debere tutiorem
partem eligere, seque irregularem æstimare, &
abstinere à ministerio Altaris. Concordat. c. *Sig-*
3 *nificasti, il secondo*, & cap. *Petitio, infr. eod.* Unde videtur inferri, ut in dubio irregularitas sit præsumenda. Quod tamen non ita generaliter accipiendum est, sed sub distinctione, de qua hic per Abb. *num.* 2. & Marian. Socin. *num.* 18. Nam aut agitur ad pœnam imponendam propter irregularitatem in foro contentioso; & tunc in dubio quis debet potiùs judicari nõ irregularis, quã è contra. Et ita loquitur Innocen. *hic in fin.* ab aliquibus perperam allegatus. Ait enim irregularitatem esse de jure positivo, ut notatur in cap. *Nisi cum pridem, de renunc.* Et ideò non debere aliquem in dubio reputari irregularem, quia pœnæ sunt molliendæ potiùs, quàm exasperandæ, cap. *Pœna, de pœnit. dist.* 2. Et sic loquitur Innoc. in foro judiciali, quando agitur ad pœnam, prout illum intelligit Abb. *d. n.* 1. Et ita etiam loquitur Speculat. *in tit. de legat.* §. *Iuxta, vers. Quidquid ego*, & *vers. Generaliter*, & ibi Joan. Andr. *in addit.* secundum Marian. Socin. *eod. num.* 18 Aut agitur in foro pœnitentiali ad pœni-
4 tentiam imponendam. Et in dubio debet quis potius reputari irregularis; quoniam in hujusmodi foro tutior pars est eligenda, licèt durior videatur. Et idem dicendum ubi agitur in foro quasi pœnitentiali, puta quia propriè non agitur ad pœnitentiam, sed ut quis abstineat à ministerio Altaris; quia debemus in tutiorem partem interpretari, ut clarè probatur hic in d. c. *Signifi-*
5 *casti*; & in cap. *penult, infr. eod.* Procedit autem hæc regula de tutiori parte in foro pœnitentiali, vel quasi pœnitentiali eligenda non solum in irregularitate ut hic, & in juribus proximè citatis, verum etiam in omnia materia, in qua posset subesse peccatum, ut per Socin. *hic num.* 21. Et in excommunicatione est textus in cap. *Illud, de cleric. excomm.* In baptismate, in cap. *Parvuli, de consecr. dist.* 4. In pœnitentia, in cap. *Si quis positus*, & cap *seq. de pœnit. distinct.* 7. In Sacramento Ordinis in cap. *Veniens, de Presbyt. non baptiz.* In matrimonio in cap. *Iuvenis, de sponsal.* Et generaliter ubicumque agitur de præcepto sub culpa mortali in Clem. *Exivi*, §. *Item præterea, de ver-*
6 *bor. significat.* Rationem differentiæ inter utrumque forum egregriè assignat D. Thom. in 2. 2. q. 60. *art.* 4. (Quia ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debet unusquisque eum ut bonum habere in meliorem partem interpretando quod dubium est; alioquin injuriatur ei, & cõtemnit ipsum: nullus autem debet alium contemnere, aut nocumentum quodcumque inferre absque causa. At verò circa seipsum homo debet dubia interpretari in pejorem partem secundum illud Job 9. *Verebar omnia opera mea*: eo quod cum debemus nostris malis adhibere remedium, expedit ad hoc ut securius remedium apponatur, ut supponatur id, quod est deterius.) Hæc S. Th. Idem voluit glos in cap. *un. in ver. Æstimare, de scrut.* quæ conciliando jura in articulo, an quis in dubio præsumatur culpabilis nec ne; (Hoc, inquit generale est, ut ubi vertitur periculum animę præsumatur in deteriorem partem.] cap. *Iuvenis, de sponsal.* cap. *Presbyteri*, 68. *dist.* Sed circa judicia præsumitur potius justum, vel bonum, quàm è converso, cap *Si quid*, 86. *dist* cap. *Incunctu*, 11. *quæst.* 3. cap. *Innocens*, 22. *quæst.* 4. & l. *Ab ea parte*,
7 *ff. de probat.*
Verùm insignem hanc sacrorum Canonum regulam de electione tutioris partis complures ex recentioribus Theologis ita extenuant, ut ferè ad nihilum redigere videantur: quidam enim affirmant electionem tutioris partis non esse in præcepto, sed in consilio tantùm: quidam dicunt eam habere locum tantummodo in dubio facti, vel personæ, non autem in dubio juris: quidam in dubio juris practico non autem speculativo: alij verò; opinantur eam regulam esse restringendam ad limites hujus Decretalis, ita ut non procedat nisi in materia irregularitatis: alij demum putant eam non habere locum in opinionibus: nam cum utrinque sunt opiniones æquè probabiles, aut una probalibilis, & alia probabilior, contendunt licere unicuiq; eligere quamcumq; opinionẽ etiã omissa probabiliori, & tutiori. Sed has omnes opiniones uti improbabiles, & minime consonas dispositioni sacrorum Canonum, latissimè confutavimus in tractatu nostro de opinione probabili quem posuimus in c. *Ne innitaris, supra de Constit.*
8 *præsertim à num* 44.
Secundò nota Clerico licitum esse propriam familiam corrigere etiam verberibus, nec casum mortis inde contingentem illi imputari, dummo-
9 do correctionis modum non excesserit. cap. 1. & cap. *Cum voluntate, de senten. excomm.* Nam virgis, & loris verberari quis potest, & custodiæ causa in vinculis poni, l. *un. in princip. C. de emendat. ser-*
10 *vor.* Hostien. *hic num.* 1. S. Thom. *in* 2. 2. *quæst.* 65. *art* 2. Secus verò si excesserit modum in corrigendo; & ita intelligitur hic tex. secundum Abb. *num.* 1. Correctio enim debet esse levis, & moderata, ut l. *Sed etsi quæcumque*, §. *Si Magister*, & l. *seq. ff. ad l. Aquil.* quia levis castigatio reverentiã exhibet castigandi: nimia verò asperitas nec cor-
11 rectionem recipit, nec salutem ut legitur in c. *Cum beatus*. 45. *dist.* Debet igitur esse admixta misericordia cum disciplina, cap. *Discipulum, ead. dist.* cum sæpè erga corrigendos plus agat benevolentia, quàm austeritas, plus exhortatio, quàm comminatio, plus charitas, quàm potestas, cap. *Licèt*, 1. & 2. *ead. dist.* Concilium Trid. c. 1. *sess.* 13. Unde non mirum si nimia sævitia ascribitur culpæ,
ut

12 ut d. §. *Si magister*, Dicitur autem levis castigatio
si fiat cum cingulo; ut notabiliter dicit gloss. 1. *hic*;
quod verum dicit Jo. Andr. in glos. *Leviter, num.* 7.
13 Si cingulum erat molle, sed melius Marian. Socin.
existimat *num.* 5. Hoc relinquendum esse arbitrio
judicis, inspecta qualitate ejus qui corrigitur, vi-
delicet an sit sanus, & robustus, an verò infirmus,
14 vel tenellus: nam castigatio quæ levis esset, in ro-
busto, diceretur gravis inhabili, vel infirmo, ut
probatur in l. *Qua actione*, §. *Si quis servum*, *ff. ad
l. Aquil.* & hoc tenet Innoc. in cap. *Cum in Magi-
strum, de elect.* & Archid. in cap. 1. *super glos.* 23. q. 5.
15 Similiter censetur levis, vel gravis castigatio ex
genere instrumenti; quo utitur quis ad castigan-
dum secundum Socin, *num.* 5. Non enim eadem
ratio habenda esset eius, qui molli cingulo, ac eius
qui baculo uteretur, nec eadem illius qui percu-
teret virga, ac illius qui ferro, aut malleo; Præsu-
mitur enim in dolo, qui castigat ferro, malleo, li-
gone, vel cultello, ut in cap. *Significasti, il secondo,
inf. eod. in fin.* ibi, (tum ratione instrumenti, cum
quo ipse percussit, quod cum grave sit, non solet
levem plagam inferre:] & in l. 1. §. *Sed si clava*, &
16 ibi per Jacob. de Aren. post glos. *ff. ad l. Corneliam,
de sicar.* Rursus spectandum erit in qua parte cor-
poris magister, vel dominus verberaverit; nam
si in capite, & inde mora sequeretur, nō esset cor-
rigens immunis ab irregularitate, ut in d. c. *Signi-
ficasti in fin.* ibi, (Tum ratione partis in qua fuit
ille percussus in qua de modico ictu quis lethali-
ter lædi solet) Unde in cap. *Presbyterum, supra
eod* Declaratur irregularis Presbyter qui quen-
dam puerum intuitu disciplinæ percussit in capite
cum post paucos dies expirasset. Secus verò si
baculo verberaret manum dando palmatam, ut
inquit Socinus *ubi supra*.

Demum temporis quoq; rationem habendam
esse putat idem Socin. *n.* 8. videlicet an aër sit salu-
ber, an pestifer, seu corruptus. Quibus omnibus
probè perspectis judex arbitrabitur an correctio
sit levis, & moderata, nec ne; quod etiam tenet
Signorol. Humodeus *cons* 63. *Bitius Cal. c. n.* 2. qui
nu. 6 & 7. concludit judicem posse per conjectu-
ras arbitrari an quis moderatum castigationis
modum excesserit, ut in ferro, & non ligno per-
cussit, & si ligno, quàm acriter, & durè, & qua in
parte corporis: & loquitur in marito, qui calce
uxorem percussit; sequitur Menoch. aliòs citans
de arbitrar. judic. lib. 2. *centur.* 4. *casu* 364.

De practica autē cognoscendi an magister, vel
dominus discipulum, vel famulum percusserit a-
nimo disciplinandi, & corrigendi, vide Bart. *cons.*
103. *Visis testibus, per tot. lib* 1. ubi pluribus materi-
am explicat, & loquitur in magistro, qui puerum
cæpit per aures, & dedit ei alapam.

17 QUÆRO, quibus casibus contrahatur irre-
gularitas ex homicidio, vel mutilatione.

Hanc materiam tractant hic DD. per quæstio-
nes nihil ferè ex cōclusionibus deducentes, præ-
ter Marian. Soc. senior, qui in hac Decretali ube-
rem tractationem inseruit de irregularitate ma-
gistraliter explicans quid sit irregularitas, unde di-
catur, quo jure sit introducta, quod sint irregula-
ritatis species, per quas personas incurratur, qua
ratione fuerit instituta, qualiter, & in quibus ca-
sibus in unaquaque specie contrahatur, qui sint
irregularitatis effectus, quomodo contra irregu-
larem formetur libellus, & qualiter irregularitas
removeatur: & sic materiam copiosè, & dilucidè
absolvit per decē principales quæstiones, ad quas
poteris recurrere ubi casus acciderint.

18 Ego verò strictè ad materiam hujus Decreta-
lis omissa divisione quæ habetur in c. *Si quis vidu-
am, 50. dist* & per glos. magn. in cap. *Sicut dignum,
supra eod.* Distinguo irregularitatem in duo mem-
bra. Alia enim est irregularitas, quæ contrahitur
ex homicidio non voluntario, sed casuali, & præ-
ter intentionem. Alia est, quæ contrahitur ex ho-
micidio voluntario, & per se intento, & est di-
spensabilis: quam differentiam posuit Conc. Tri-
dent. *in cap.* 7. *sess.* 14. & *in c.* 6. *sess.* 24. De alia enim
specie irregularitatis quæ ponitur in d. *cap* 7. & in
d. cap. *Si quis viduam*; videlicet ex homicidio ad
defensionem, agemus in cap. *Significasti, il secondo,
inf. eod.* Circa primum membrum irregularitas ex
homicidio casuali contrahitur in tribus casibus
quæ sunt veluti tres regulæ in materia irregulari-
tatis ad quas sicut rivi ad fontem omnes casus
particulares reduci possunt secundum glos. in c.
prox. in ver. Causam dedisse supra eodem, Sylvest *in
ver. Homicidium.* 2 *num.* 2.

19 Primus casus est cum occidens, vel mutilans
facto proprio, aut causam præbens homicidio,
vel mutilationi dabat operam rei illicitæ, & hoc
primo casu pro regula constituitur, ut irregularis
efficiatur, licèt homicidiū, vel mutilatio contige-
rit fortuito, & præter eius intentionem, & omnē
adhibuerit diligentiam. Jura sunt clara in eo, qui
occidit manu propria, in cap. *Continebatur, supra
eod.* & infra in cap. *Petitio*, & in cap. *De his cleri-
cis, 50. dist.* Et de eo, qui causam præbuit homi-
cidio, supra in cap. *Suscepimus, cum concord.* Et
hoc pro regula ponit Sylvest. *in ver. Homicidium*,
1. *n.* 2. *vers. Tertia regula*.

Ratio est, quia etsi homicidium hujusmodi
non sit voluntarium secundum se, quia voluntas
directè in illud non fertur; tamen dicitur volun-
tarium, secundum suam causam, quando voluntas
fertur in causam, non in effectum, ut docet S.
Thom *in* 1. 2. *q.* 77. *art* 7. Et ideo quoties culpa
præcedit casum ordinatum ad illam culpam, etiam
per casum quis efficitur irregularis, c. *Presbyterum*,
& cap. *Suscepimus, supra eod.* Et hic, cum multis si-
milibus.

20 Itaq; secundum hanc primam regulam ex ijs,
qui facto proprio occidunt, vel mutilant, irregu-
laris est Clericus, qui venando telum in feram mi-
sit, & hominem interfecit juxta terminos respi-
ciendum, §. *Delinquunt, ff. de pœn.* etiamsi om-
nem adhibuerit diligentiam, cap. *Hi qui arbores*,
50. distinct. Sylvest. *in ver. Homicidium*, 2 *num* 7.
vers. Sexto, quia dabat operam rei illicitæ, idest ve-
nationi, quæ est Clericis interdicta, cap. 1. & 2.
21 *de Cler. ven.* Secus in Clerico, qui porcos ex agro
pulsurus, lapidem jecit, & puerum interfecit: nam
cum daret operam rei licitæ, si omnem diligen-
tiam adhibuit circumspiciendo, non fit irregula-
ris, cap. *Clerico, 50. dist* Sylvest. *ubi supra vers. Quin-
to*, & vide Abb. in cap. *Ex litteris, il secundo, infra
eod.* ubi vult & projiciens aliquid ad locum in-
22 solitum, & per quem quis transire non consuevit,
non teneatur clamare, ut in l. Si *putator, ff. ad l.
Aquiliam*, aliàs secus: & in cap. *fin. inf. eodem*; dicit
clamantes submissa voce, vel post casum contin-
32 gentem, non excusari, sicut plerumque rustici du-
centes multos post impactionem clamant, Cave.

Rursus secundum hanc regulam irregularis est qui culpa sua incidit in furorem, & demum furiosus existens homicidium perpetravit, cap. *Si quis insaniens*, 15 q. 1. & tenet Laudun. in Clem. *un. hoc tit* intellige hoc procedere quando existens sanæ mentis præcognoscebat futurum esse ut si certum quid comederet, in talem incideret furorem, ut nihil aliud quæreret, quàm homines interficere, aut mutilare, idque experientia ipsa frequenter cognovit, & tamen illud comedit: aliàs secus; & ita potest salvari glossa *in summa*, 15. *q.* 1. & in d. c. *Si quis insaniens*, quæ absolutè dicit hunc non esse irregularem prout contrarias opiniones Laud & glossæ conciliat *hic* Marian. Socin *n.* 31.

25 Unde si illum, qui sua culpa incidit in furorem, esse quidem puniendum, sed pœna mitiori scripsit Tiraquell. *in tract. de pœn legum, causa nu* 7. sic intelligens glos. in cap. *Sed hoc forte*, 13. *qu.* 2. Anch. & Cardin. in Clem. 1. *de homicid.* Socin. Sen. *hic*, licèt de hoc levissimis fundamentis hæsitaverit Menoch. *de arbitrar. iud. lib.* 2. *centur.* 2. *casu* 325. *n.* 9. sentiens hunc non esse dignum aliqua pœna: quoniam si facto suo effectus est furiosus, mentē alienatam habet ab eo, quod jam facere proposuerat. Quæ ratio inepta est, quia etsi delictum non sit in se voluntarium, est tamen voluntarium in sua causa; & furiosus hoc casu non punitur ob culpam criminis ab eo commissi, sed propter ipsius furoris causam, in qua culpam habuit. Et propter circumstantiam homicidij, quæ aggravat culpam, ut dixi in cap. *Si constiterit, nu.* 35. *supra de accusat.* Porrò contraria opinio posset tantummodo admitti ubi nulla culpa præcessisset casum: tunc enim infelicitas facti excusat, ut l. *Infans, vel furiosus. ff. ad l. Cornel. de Sicar.* & satis dicitur puniri furore suo, ut l. *Divus, ff. de offic. Præsid.* Unde quod fecit furiosus, perinde est ac si à quadrupede, vel te-
26 gula per se cadente factum esset, ut dicit text. in l. *Sed etsi quemcumque*, §. *Et ideo ff. ad l. Aquiliam.*

Idem prorsus in ebrio, qui dedit operam ut inebriaretur, & sciebat se consuevisse in ebrietate arma sumere, & homines percutere, atque offendere: nam procul dubio irregularis efficitur, quia per immoderatam potionem dedit operam rei illicitæ, & ad occisionem periculosæ ex his, quæ solent accidere: ita Marian. Socin. *hic n.* 6. & Covarr. in Clem. *Si furiosus, de homicid. in* 3. *par. sub n.* 4. *vers Posset quidem vera censeri.* Et hic quidem casus est extra omne dubium.

Major difficultas est quid dicendum in ebrio, qui ex simplici culpa in ebrietatem incidit immoderatè bibendo, & in ebrietate homicidium cōmisit. Hanc quæstionem plenè examinavi in cap. *Si constiterit, à n.* 26. *usque in fin. de accusat.*

Ex his verò, qui dantes operam rei illicitæ non manu propria occiderunt, sed homicidio casuali causam præbuerunt, irregularis efficitur is, ex cujus mandato, consilio, auxilio, vel suggestione fortuitò, & præter intentionem sequutum est homicidium, vel mutilatio.

28 Unde irregularis est mandans aliquem verberari, licèt expressè inhibeat, ne occidatur, vel mutiletur, si mandatarius fines mandati excedens occidat, vel mutilet: nam etsi olim hoc esset admodum controversum inter Doctores, qui scripserunt ante compilationem sexti libri Decretalium, hodie tamen ita decisum est in cap. *fin. de homicid. in* 6.

28 Item irregularis est qui alicui consuluit, vel suasit jactum machinæ, vel balistæ, aut expugnationem castri, si exindè aliquis moriatur: expugnationi enim castri, & jactui machinæ nimis affine est occidere hominem. Neque hoc casu distinguitur an quis consuluerit ut castrū expugnaretur, an verò ut caperetur proditionaliter, vel furtim: siquidē cùm illicitum opus consulat, absolutè irregularis efficitur, licet casu sequatur inde mors, cap. *Continebatur*, §. 1. & cap. *Presbyterum, supra eod.* & in hoc tandem residet Innoc. *hic n* 1. *vers. Sed & qui non consuluit*, cui adstipulantur Host. *n.* 5. quia hoc officium non est Clerici, vel Sacerdotis, aut volentis in Presbyterum promoveri, cap *Suscepimus, supra eod.* cap *fin. in princip. de postul.* Jo. Andr. *n.* 3. Butr. *n.* 4. Marian. Socin. *n.* 319. *& seq.* & alij communiter.

29 Similiter irregularis est associans eum, qui ibat ad aliquem interficiendum effectu subsequuto, licèt super homicidio committendo non habuerint aliqua verba, vel si habuerint associans illi conatus est dissuadere, cui tamen associatus noluit acquiescere: unde associans eum conmitatus est, ut si necessitas postularet, ipsum defenderet. Doctores in cap. *Sicut dignum, supra eod* Host. *in summa eod tit.* §. *Qua pœna, vers. Quis vadit*, per notata in d. cap. *Sicut dignum*, §. *Illi etiam*, § *fin.* idem Specul. *in tit. de iud. deleg. vers. Quid si aliquis vadit*: secus si associans in nulla fuerit culpa, quia associavit causa pacificandi, vel ex alia justa causa: nam etsi ex ejus præsentia aliquod robur accrescat associato, eo quod timor adversarijs incutiatur, non tamen propterea efficitur irregularis, ut probatur in cap. *Presbyterum*, *à contrario, supra eod.* & tenent Innoc. Jo. Andr. & DD. in cap. *Petitio, infr. eod.* & Marian. Socin. *hic n* 277 facit c. *De occidendis, vers. Absit, ut ca.* 23 *qu.* 5. Et quamvis
30 Specul. *tit. de dispensat* §. *Iuxta, nu* 56. Tabiena *in verb. Irregularitas*, 2 *nu.* 31. & Majol *de irregular. lib.* 5. *cap.* 48. § 5. *n* 1. simpliciter affirment ad incurrendam irregularitatem satis esse, ut quis interfuerit homicidio, licet non percusserit, non tamen intelligendi sunt de eo, qui casualiter reperitur in loco, ubi homicidiū perpetratur, prout illos declarat Rota apud Farinac. *decis.* 260 *nu.* 3. *par.* 1. *recent.* nam huiusmodi interessentiæ nulla habetur ratio, nisi probetur participatio, cap *ult. in fin* 23. *q.* 8. Innoc. in cap. *Sententiam, n.* 1. *in fin. Ne Cler. vel Mon.* Feder. de Sen. *cons.* 168. *in princ.* Paris *cons.* 152. *n* 33. *&* 32. *lib* 4.

31 Item irregularis est, qui suggestione animum Regis inflammavit, unde homicidium fuit sequu-
32 tum, cap. *Sicut dignum*, §. *Qui verò, supra eod.* Suggerere autem est insinuare, subministrare, subjicere, vel suggerere est suadere, seu quasi latenter consulere, & propriè decipiendi causa, aut nocendi ei cui suggeritur, aut etiam alteri, ut per Archid. in cap. *Primatus*, 71. *dist.* licèt quandoque in bonam partem accipiatur, secundum illud Joann. *cap.* 14. *Ille suggeret vobis omnia*; & ita accipiatur in d. cap. *Primatus*, cap. 17. *qu.* 1. & cap. *Suggestum, supra de Decim.* cum simil.

33 In his planè casibus, & alijs quam plurimis, qui adduci possent, irregularitatem incurrunt ex homicidio casuali dantes operam rei illicitæ, non tantùm si homicidiū committant manu propria, sed etiam remotam præbeant homicidio; dummodo tamen causa sit ordinata ad homicidium,

alioquin

alioquin hujusmodi causam præstans non fit irregularis, etiamsi daret operam rei illicitæ, ut est tex. in cap. *exhibita infra eod.* & in cap. *Quæsitum*, *de pœnit. & remiss.* & scripsi plenè supra in c. *Proximo, n. 12. & seqq.* & hoc intendunt Innoc. *nn. 8.*, &
34 Doctores hic, dum dicunt homicidium casuale non imputari ei, qui fuit in culpa hujusmodi fuerit levis, idest valde remoda, & ad homicidium non ordinata; de quo vide per Abb. in d. cap. *Quæsitum*, & per Sylvest. *in ver. Homicidium, 2. n. 1. vers. Potest addi quarta regula*; & quod latiua dixi in cap. *fin. n. 9. infra eod.* ubi an hoc procedat, si culpa levis sit tamen in omittendo; an verò etiam in committendo, & an hoc casu sufficiat culpa levissima ad irregularitatem contrahendam.

35 Secundus casus, in quo contrahitur irregularitas simplex ex homicidio casuali, & non voluntario, est, cùm quis non adhibet diligentiam quam debuit, & potuit adhibere: tenetur enim de casu fortuitò, licèt daret operam rei illicitæ, *text. est in* cap. *Continebatur*, secundum unum intellectum, *supra eod* & in cap. *Quæsitum, infr. de pœnit. & remiss.* & clarè probatur in hac Decretali: nam hic Presbyter dabat operam rei licitæ, idest correctioni, quæ permissa est etiam moderatè verberando, ut dixi supra in *2. notab* sed quia non adhibuit diligentiam, quam debuit removendo cultellum, qui cingulo erat annexus, irregularis efficitur ex morte famuli inde sequuta, ut hic not at Hostien. *nu. 1 in verb. Cingulo*, & hæc regula colligitur ex glossa communiter approbata in cap. *prox. in verb. Causam dedisse supra eod.* eamque ponit Sylvest. *in verb Homicidium, 2. n. 2. vers. Secunda*, qui dat operam rei licitæ. Rationem hujus conclusionis
36 assignat glos. in d. cap. *Quæsitum, in verb. Negligentibus*, quia dissoluta negligentia propè dolum est, *l. Si fideiussori, 1. respon ff. Mandat.* cap. *Sepè*, 50. *dist.* & habetur pro conscientia, *l. Cum lex, ff. de AEdil. edicto*; qualis est ignorantia judæorum, qui nolunt intelligere, ut benè agant, *§ ultim. 1. qu.* 4. sic cap. *ult. 17. distin* & quamvis homicidium hoc casu non sit voluntarium directè, quia in illud voluntas non fertur, dicitur tamen voluntarium indirectè, quia voluntas potest illud prohibere, & non prohibet, ut declarat S. Thom. *in 1. 2. quæst. 77 art. 7.*

37 Hinc infertur primò, ut quamvis dormiens nō incidat in irregularitatem propter homicidium, vel mutilationem commissum in somnis, Clem. *Si furiosus, de homicid.* quia furioso comparatur, ut ibi & in cap. *Maiores, §. Item quæritur, de Baptis.* etiamsi præcesserit voluntas occidendi ante dormitionem, ut tenet Paul in d. Clem. hoc tamen fallit si sciebat se aliquando solitum esse noctu dormiendo è lecto surgere, & ensem evaginare, vel similia facere, & nihilominus non peccavit, nec diligentiam adhibuit claudendo ostium, vel removendo arma, ut hic per Marian Socin. *num.* 54. Palud. *in 4 sentent. dist. 32. q. 1. art.* 3 Sylvest. *in ver. Homicidium, 3 q. 4.* & Covar. in Clem. *Si furiosus par. 3. n. 6.* & hunc esse puniendum pœna extraordinaria tradit Bart. in l. *penul. ad ff. ad legem Pomp. de Patricid.* ut est communis opinio teste Covar. *ubi supra*, & Claro in *§. fin. q. 6. n. 13. vers. Quare etiam*, Gulielmus ponebat exemplum de quodam socio suo Anglico, qui dormiendo Pisis in Ecclesia S. Benedicti propè Arnum fluvium, accessit ad filiam cujusdam alibi existentem, & ibi puerum interfecit, & dormiens ad lectum redivit, ut refert *hic* Marian. Socin. *n. 51.* subdens se habuisse Bononiæ vicinam puellam, quæ in somnijs surrexit, & panem fecit.

38 Infertur secundò, ut irregularis sit Chirurgus si propter eius imperitiam mors secuta fuerit ex incisione, vel adustione, quam fecit, ut cap. *Tua nos, §. 1. infra eod.* secus si adhibet omnem diligentiam, quam debet; non enim efficitur irregularis, quia mors præsumitur evenisse potius culpa ægri, aut alias, quam ex Chirurgi negligentia, vel imperitia, cap. *De occidendis, 23 q. 5.* cap. *Ad aures, supra de ætat. & qualit.* ubi propterea consulitur medico, quem remordet conscientia, ne ad majores ordines excedat. Idemque dicendum in barbitonso-
39 re, seu phlebotomante, & similibus personis, ut tenet Specul. *in tit de dispensat. §. Iuxta, vers. Item exercens, & vers. Facto, in fin.* & Marian Socin *hic n. 149. & seq.* & Sylvest. *in verb. Homicidium, 2. n 9. vers. Decimoquartò.*

40 Tu adverte, quia supradicta distinctio, An Chirurgus, vel Medicus sit peritus, & omnem diligentiam adhibuerit, necne procedit in laico: nam cum ei physicæ, vel chirurgiæ, ars permissa sit, casus fortuitus non est illi imputandus si fuit peritus, & nihil omiserit de contingentibus, quia dedit operam rei licitæ, cap. *Dilectus, cum duobus seqq. infra eod.* & *supra* in cap. *Continebatur*, secundum unum illud, nisi probabiliter dubitet ex eius negligentia, vel imperitia aliquem perijsse, quia tunc propter dubium prohibetur à promotione, juxta text. in d. cap. *Ad aures. de ætat. & qualit.*

41 At secus est in Clerico, quia cùm ars chirurgiæ sit ei interdicta, sive sit in arte peritus, sive non, & sive fuerit diligens, sive negligens, indistinctè tenetur de casu fortuito, quia dedit operam rei illicitæ, ut in regula præcedenti; & de hoc est tex. expressus in d. cap. *Tua nos. infra eod.* ubi ille Monachus erat peritus in arte, & omnem adhibuit diligentiam, & nihilominus declaratur irregularis; & redditur ratio, quia multum deliquit alienum officium usurpando (id est chirurgi) quod sibi minimè congruebat, licet cum eo misericorditer dispensetur. Et quamvis ibi loquatur de Monacho, quia fuit in facto, tamen idem in quolibet alio Clerico sæculari eadem ratione, ut illic declarat Abb. *in primo not. nu.* 2. & Marian Socin.
42 *hic n* 154. Qui propterea dicunt, & benè, quatuor requisita debere concurrere ad hoc ut chirurgus non fiat irregularis. Primum est, ut officium illud sibi conveniat, idest, ut sit laicus, quia Clericis, & Monachis est interdictum, ut in cap. *Sententiam*, cap. *Non magnoperè* & cap *fin. supra Ne Cler. vel Monach.* Secundum, ut sit peritus. Tertium, ut adhibeat omnem diligentiam secundum artem suam. Quartum, ut edoceat infirmum ea quæ sunt necessaria illius ægritudini, quibus servatis eventus mortis ei non imputatur.

43 Infertur tertiò, ut irregularis sit qui tenet animalia, quæ consueverunt nocere, putà ursum, aprum, vel leonem, si ab his aliquis interficiatur, & ipse non tenuit illos debito modo ligatos, arg. cap. *Hi qui arborem*, & cap *Sæpe*, 50. *dist.* fuit enim in lata culpa tenendo eos solutos, ut optimè probat tex. in *l. 1. in fin. ff. Si quoad paup. fecis.* dicatur & concludit hic Marian Socin. *n. 244.* alioquin levis

vis culpa,vel negligentia non deberet huic imputari,cùm multum remota sit causa ab homicidio, ut Innoc. inquit n. 8. Jo. And. & Butr. uterque in ultima quæst.& Specul. *in tit. de Iud de leg.* §. *Iuxta, vers. Quod si aliquis*,facit quod not. glos. in cap. *de occidendis*,23.q.5.& vide Sylvest *in ver. Homicidium, 2. n. 16. in 24 quæst.*

Infertur quartò,ut irregularis sit Clericus qui ad requirendam supellectilem in puteum à fure projectam,puerum eò dimisit per chordam ; si puer disrupto fune ad oram putei resricanti dum sursum traheretur decidens suffocatus fuerit,ut dixi plenè in cap *fin infra eod.* Quibus addi potest

44 me Secretario hunc casum aliàs contigisse in Sacra Congregatione Concilij. Quidam Clericus ascendit campanile,& dum apprehenso fune manibus,malleo campanam crebro pulsaret in honorem festivitatis,aspiciens campanam demoveri è tabula,cui propè campanam insidebat, descendens,funem sursum trahebat: dum autem attraheret,persensit funem gravi pŏdere onustum; sed nihilominus perrexit trahere,& chordam alligavit trabi,ne pulsando campanam à quoquam lædi,aut impediri posset : mox ad partem imam campanilis reversa,reperit puerum septem circiter annorum moribundum subtus chordam campanæ,qui se canapi appenderat,& sublevatus usq; ad fornicem,cecidit,& paulò post expiravit. S. Congregatio habuit Clericum pro irregulari ; quia dum chordam onustam trahebat,advertere poterat,& debebat aliquem esse illi appensum,& inde posse illi aliquid nocumenti contingere,censuit tamen cum eo misericorditer dispensandum ad Ordines,& beneficia.

45 Tertius casus,in quo contrahitur irregularitas ex homicidio casuali est,cùm quis homicidio causam præbet animo nocendi:nam ob pravā intentionem tenetur de casu fortito,licèt aliàs daret operam rei licitæ,& causa sit remota,arg. cap. *Hi qui arborem*,& cap. *Sæpe*,50. *distin.* ita colligitur ex glos. præalleg. in cap. *De cætero,in ver. Causam dedisse,supra eod.* Et propterea tametsi qui fecit fene-

46 stram,per quam aliquis se præcipitavit non sit irregularis,cùm causa sit valdè remota,& ad homicidium non ordinata,& opusclitum esset,ut notant in d. cap. *De cætero, supra eod.* & Marian. Socin. *n. 9.* tamen secus est si ea intentione fenestram fecerit ut alter se præcipitaret,ut *hic* per Marian. Socin. *n. 237. in fine.*

47 Similiter quamvis Clericus se defendendo in rixa,cui causam non dedit,non sit irregularis,si inimici adversariorum supervenient,& aliquem ex illis interficiant,cap. *Cum homo*,23.q.5. tamen secus est ipse poterat discedere,& non discessit, sed adversarios ea intentione retardavit,ut inimici eorum supervenirent,& illos interficerent,ut per eumdem Socin. *hic n. 241.*

48 Eodem modo tenens cultellū in manu,quamvis non fit irregularis si alius se in eum insilierit, & vulnus lethale receperit,ut tenet Anch. in cap. *Quiate*,50. *distin.* tamen irregularis efficitur,si cultellum in manu tenebat ea intentione,ut alter se in illum impellendo configeretur,ut hic declarat Marian. Socin. *n. 266.*

49 Demum ut alia exempla omittamus,ob eandem rationem quamvis Clericus tradens officiali furem petenant eum puniat citra sanguinis effusionem immunis sit ab irregularitate, licèt officialis occidat,vel mutilet,nec noceat illi,etiamsi officiali ad furem convincendum tradiderit inter signa : idemq; sit dicendum de Clericis deponentibus quærelam contra suos malefactores, licet tales vix absque sanguinis effusione valeant coerceri,cap. *Tua nos*, §. *Ad ultimum*,& cap. *Postulasti , infra eod.* cap. *Maximianus*,23.q.3 cap. 1.& cap. *Unum*,23. *qu.* 5. l. *Qui maior*, §. 1. *ff. de bon. libert.* tamen hæc procederent si ad mortem non intenderent,neque hoc in animo gererent : aliàs secus,ut quia expressè instabant ut sint puniretur citra sanguinis effusionem,cap. *In Archiepiscopatu, infra de raptor.* vel in exilium mitteretur,cap. *Cum non ab homine, supra de iudic.* cap. *Novimus, de verb. signif.* vel in perpetuum carcerem detruderetur,cap. *Excommunicamus , il secondo , de haeret.* cap. *A nobis,de Apost.* cap *Non vos*, 23. *qu.* 5. &

50 tenet hic Marian. Socin. *n. 149 & seq.* Qui etiam ex prædictis infert ut quamvis Clericus expellens latronem de ecclesia juxta text. in cap. *Sicut, il primo*, 17, *q* 4. qui per sacerdotem extrahendus est, ut in cap. *Diffinivit , ead. cau* & quæst. irregularitatem non incurrat,quia non dicitur morti tradere,sed lex cap. *Cum homo*,23. *qu.* 5 secundum Archid. in d. c. *Diffinivit* ; hoc tamen vendicet sibi locum,dummodo expellens nullo modo intenderet ad mortem,vel mutilationem,ut per eum *n. 251.*

His planè casibus remotio,vel proximitas causæ non multum operatur , sed operatur intentio, ut causa sit ad homicidium ordinata,& in ordinatia procedit regula illa, Quidquid est causa causæ, est causa causati,ut l. *Manumissiones*,& l. *Ex hoc, ff. de iust & iur.* cap. *Stude*,50. *dist.* cap. *Si aliquis*,& c. *Sicut, supra eod.* Marian. Socin. *hic nu.* 238.& dixi pleniùs supra in c *De cætero,n. 12 & seq.*

51 Circa secundum membrum irregularitas ex homicidio voluntario contrahitur cùm quis sua voluntate facto proprio homicidium committit, ut in cap 1. *supra eod.* cap. *Miror* 50. *distinct.* sive christianum occidat,sive paganum,cap. *Clericum, ead. distin.* Marian. Socin. *hic nu.* 137. Aut cum ex intentione,& proposito causam directo præbet homicidio,sive præbuerit causam efficientem,ut puta mandato,præcepto,vel jussu,ut in cap. 1. *de homicid. lib.* 6. cap *Sicut dignum*, §. *fin. supra eod.* si-

52 ve materialem,ut puta ministrando arma, glos. in cap. *Ita quorundam,de Iudæis* vel portando ligna pro comburendis hæreticis,si ligna hæreticum combusserunt. Specul. *in tit. de dispens.* §. *Iuxta, vers. Quid de his*,etiamsi hoc fecerit ut indulgentiam consequeretur,ut per eum,& per Jo Andr. in dicto cap. *Sicut dignum, supra eod.* & Socin. *hic n.* 279. Vel formalem,puta instruendo,informand, consulendo,vel quid simile,ut modus daretur homicidio,cap. *Si quis viduam*,50. *distin.* d. cap. *Sicut dignum*, §. *ult.* vel finalem,ut puta per proœmij constitutionem ad homicidium committendum,ut explicat Marian. Socin. *hic n* 237.

53 QUÆRO, P. jussit famulo ut interficeret Joannem; famulus putans à se interfici Joannem, interfecit alium, an dictus P. sit irregularis ex homicidio voluntario,vel casuali.

Quæstio proposita videtur admodum dubia, maximè ad finem,in quem proponitur, videlicet ut inde colligatur an Episcopus,qui potest dispēsare in omnibus irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus,excepta ea,quæ oritur ex homi-

homicidio voluntario ad præscriptum *c.6 sess.24.*
54 Concilij Trident possit cum d P. dispensare. Pro
faciliori tamen quæstionis solutione præmittendū
est ex eodem et facto posse alterum esse irregula-
rem ex homicidio voluntario, alterum ex casuali,
55 ut declarat Navarr. *in Man. cap 27, nu, 240.* Ideo-
que sacra Congregatio Concilij aliàs consulta an
is, qui mandavit aliquem baculo verberari eo ex-
presso ne occideretur, si mādatarius armis percus-
serit, & occiderit, intelligatur incidisse in decre-
tum Concilij *sess 14. cap.7.* adeout omni ordina-
tione, ac beneficio, & officio ecclesiastico absq;
spe dispensationis perpetuò carere debeat: Re-
spondit non incidisse. Quinimo cum postea dubi-
tatum fuerit an is, qui gravibus ab aliquo affectus
injurijs famulo mādavit, ut illi in facie vulnus leve
cæsim infligeret, si mandatarius hujusmodi fines
excedens pluribus mortiferis vulneribus illi mor-
tem intulerit, censeatur incidisse in irregularita-
tem provenientem ex homicidio voluntario: S.
Congregatio licèt discrepantibus sententiis, ta-
men majori parte censuit non incidisse in ejusmo-
di irregularitatem, quæ oritur ex homicidio vo-
luntario Et ita in his duobus casibus solus man-
datarius est irregularis ex homicidio voluntario,
non autem mandans; quod etiam tenet Navarr.
d. num.240. vers. Dixi ab oratore & *vers. Tum quia*
56 *mandamus vulnerari aliquem.* Deinde præmit-
tendum est legem promotionis non animum, sed
factum respicere Unde qui omni conatu nisus
est occidere, sed non occidit, irregularis non est,
cap. *fin 15 q.5.* glos. in cap. *Si aliquis. supra eodem,* &
hoc etiamsi aliqua pœna sanguinis sic delinquenti
57 irrogari deberet, Navarr. *d. cap 27. nu. 211* Tertiò
præmittendum est ex D. Thom. 2.2. *quæst.* 64.
art. 8. Casum esse in agente præter intentionem.
Unde quæ talia sunt, non dicuntur simpliciter vo-
lita, licèt quandoque possint dici volita per acci-
dens.

His præhabitis videtur respondendum prædi-
ctum P. qui mandavit Joannem occidi, cùm in
personam alterius homicidium sequutum fuerit,
esse quidem irregularem, quippe cum causam de-
derit homicidio, cap. *De cætero, supra eod.* Sed tamē
hanc irregularitatem provenire potius ex homi-
cidio casuali, quàm voluntario.

58 Quod probatur primò. nam casus evenientes
ex aliquo opere præter operantis intētionem, vel
ab eo non præcogitati, non sunt voluntarii, nisi
indirectè, & per accidens, ex S. Thom. *in relect.*
Clement. *Si furiosus, de homicid. 2. par.* §. 4 *nu.* 10.
Respectu autem mandantis homicidium sequu-
tum in aliam personam, quàm ab eo nominatam,
longè abfuit à sua intentione Igitur quoad eum
homicidium non est voluntarium.

59 Secundò. Mandator non tenetur de re gesta
per mandatarium, ubi facillimum illi fuit limites
mandati observare, Covarr. *d. 2. par.* §. 1 *num. 2.*
vers. Solet tamen, ubi infert ut si quis alteri mandet
ut percutiat Sempronium extra Prætorium, &
ille in Prætorio percutiat, mandator non tenea-
tur de hac percussione, in qua percutiens egressus
est fines mandati.

60 Tertiò adducitur textus in cap. *Quantum, 50.*
distinct. ubi si aliquis equis furto subtractis mulie-
rem casu confregerit, non tenetur l *Cornelia de si-*
car. Et ita infertur ex illo textu, ut etiamsi quis
det operam rei illicitæ, non teneatur de homici-
dio, quod casu contigit itaut dolosum, & volun-
tarium dicatur, licèt teneatur de culpa, glos. *ibi in*
ver. Culpabilis.

61 Quartò, homicidium tunc demum imputatur
danti operam rei illicitæ, quando actus ille est or-
dinatus de sui natura ad homicidium subsequu-
tum. Ita procedit textus in cap. *ult. de homicid. in 6.*
quo disponitur ut mandans aliquē vulnerari sit ir-
regularis, si vulneratus intereat: erant enim vul-
nera directè ordinata in mortem illius, & ille de-
buit cogitare hoc evenire posse, cùm ut plurimū
ex vulneribus mors sequatur, Franc. & cæteri in d.
cap. *ult.* ut dixi *supra num. 33.* & latiùs in cap. *De cæ-*
tero, num. 12 & seq. sup. eod. Unde secus est in casu
nostro ex quo mandatum ut Titius occideretur,
non erat de sui natura ordinatum ad homicidium
alterius, nec frequenter solet evenire ut loco uni-
us interficiatur. Cepoll. in terminis nostris in
cons 33 n, 19. vers. Nec obstat.

62 Quintò, in fortiori casu respondet Cepoll. *d.*
cons 33. cùm quis intendens occidere Semproni-
nium, occidit Cajum, esse homicidam culposum,
& non dolosum, & per consequens non volunta-
riū, cum dolus ex voluntate, & animo proficisca-
tur; & ideo ibi infert eum non possum puniri pœ-
na mortis, aut corporali, sed tantùm arbitraria
pro modo culpæ.

Sextò, mors personæ præter intentionem man-
dantis illata non potest dici à mandante, nisi per
accidens volita, utpote qui non hujus, sed Joannis
solius intendebat mortem, & dum famulo desig-
vit Joannem occidendum, utique videtur tacitè
mandasse, ne alium quempiam necaret, arg. l.
Cum Prætor, ff de Iudic c. *Nonne, de præsumpt.* præte-
tim cùm versemur in delictis, & materia pœnali,
adeout non videantur comprehensi, nisi expressi,
argum. l. *Si Prætor. ff Qui in fraudem Creditorum,*
l. *Creditor,* § *Lucius, in fin.* & l. *Diligenter, ff*
mand.

Septimò, confirmatur prædicta conclusio per
textum ad hoc notabilem in l. *Ait Prætor,* §. *Ita de-*
mum, & l. *Si quis cum haberet, ff Quæ in fraud credit.*
ubi qui animo fraudandi creditorum, testamento
dat libertatem directam servo suo, nihil facit si
verè creditor remanet læsus; finge modo me id
fecisse animo fraudandi Titium creditorem me-
um, & postea factum esse ut dicta manumissio
cesserit non in fraudem Titij, cui solui suum credi-
tū, sed in damnum Mævij creditoris mei post te-
63 stamentum meum causati: Respondet Jurison-
sultus dationem dictæ libertatis non annullari.
Ratio est, inquit, quia ad hoc ut libertas rescinda-
tur, utrumq; in eadem personam exigitur, consi-
lium inquam, & eventus. Ergo & in casu nostro,
in quo ut dictum est in secūda suppositione requi-
ritur non solum voluntas, sed etiam factum, non
sufficit ut mandatum quis dederit in injuriam, &
damnum Joannis. quando damnum non in perso-
nam Joannis, sed alterius subsequutum est. Unde
ex neutra dictarum personarum incurret irregu-
laritatem ex homicidio voluntario: non ex per-
sona Joannis, quia ipse non fuit læsus; non ex per-
sona tertij, quia in eum intentio non fuit directa.

64 Octavò adducitur Plov. *de irreg reg. 27.* ubi re-
ferendo Jo. de Deo decidit, ut si quasi mandet ca-
pi unum ex tribus Clericis simul ambulantibus,
& alios duos non gravari, sed mandatarius fines
mandati excedendo capiat alios duos, utiq; man-

dans non sit excommunicatus. Ratio est, qui captura facta est contra ejus voluntatem, & inde infere à simili ad irregularitatem ex homicidio, quæ non incurritur, nisi homo actu occidatur; & sic ooo sufficit mandatarium occidere, nisi occidat quem mandans designavit.

65 Nonò, ad idem adducitur Innocen. *hic num.* 8. & Jo. Andr. *num.* 3. *verf. Quid si Titius*, & Specul. *in tit de leg. seu de dispensat.* §. *Iuxta num* 43. ubi concludunt si consulo tibi ut talem tuum inimicum occidas; si dum aggrederis, tumet occideria; ego non sum irregularis, quia etsi consilium fuerit malum, tamen non erat to mortem occisi, Ergo idem erit in casu nostro.

Non obstat quod Jo. Andr. in cap. *fin per illum textum in ver. Occidat, de homicid. lib.* 6. Butr. & alii hic dicant imò hunc esse irregularem; Siquidem hoc ita asserunt, ut ostendant eundem ex homicidio casuali, non autem ex homicidio voluntario irregularem esse; ajunt enim ideò esse irregularem quia fuit in culpa, & non prævidit quod poterat sequi.

66 Decimò, adducitur Angel. ad Bart. in l. *Respiciendum.* §. *Delinquunt, ff. de pæn.* Nam cum Bartol. ibi dixisset pœna ordinaria puniendum esse qui volens percutere Titium, percussit Mævium; addit ibi Angel. de Perus. jura adducta per Bart. id non probare, & talem non teneri actione injuriarum, quia cessat intentio injuriandi sed teneri l. *Aquilia* propter culpam, & puniendum esse arbitrio judicis ut de delicto casu commisso. Et eum Angelo tenent alij, DD. Et quamvis sentiant aliqui cum Bart. tamen non probant homicidium fuisse voluntarium.

67 Postremo adducitur Aretinus *conf.* 147; quem refert, & sequitur Felin *in tract. quando conatus, col. fin. verf Ex his*, qui tenet statutum punieas homicidium voluntarium non comprehendere illum, qui animo occidendi armato pugno adversarium, ita percussit, ut ceciderit in terram, Unde evenit ut cadendo allliserit ad petram, & ea dicta collisione repiraverit. Rationem adducit; nam cùm statutum duo requirat animum inique occidendi, & occisionem ex intentione sequuta, & in hoc casu mors sequuta fuerit non ex facto per delinquentem electo, sed ex collisione prædicta non per ipsum electa, sed quæ casu accidit: statuti verba hunc non comprehendunt. Quæ ratio multo magis videtur consentire casui nostro ad reprobandum hunc mandatorem non posse dici irregularē ratione voluntariæ mortis tertii, qui contra illius voluntatem fuit, non ab ipso mandante, sed per accidens loco alterius interfectus.

68 Nec obstat si dicatur errorem prædictum nihil minuere de culpa homicidij, nec de pœna irregularitatis, cùm versetur circa qualitatem, quæ ad propositum nostrū sit impertinens, eo quod sive hic, sive ille homo occidatur, modo occidatur homo, semper eadem incurritur irregularitas ex doctrina D. Thomæ 1-2. *quæst.* 76 *art.* 3. & *ibi* Cajetan. adeout dictus error quoad prædictos effectus non causet involuntarium: nam argumentū procedit respectu ipsius mandagarij, qui non erraverit in corpore occisi; imò in individuo condemnet voluit interimere, & teremit; sed tantum erravit in qualitate impertinenti; de quo est

69 text. ad id notabilis in l. *Eum qui*, §. *Si injuria, ff. de injur.* ibi, Si quis putet me Lucium Titium esse; Cum sim Cajus Sejus, prævalet quod principale est injuriam eum mihi facere velle; certus enim sum Ego, licèt ille putet me alium esse, quàm sim. Secus autem esse respectu mandantis, qui non erravit in qualitate personæ, sed erravit in corpore: dum enim voluit ut una persona, unum ve corpus occideretur, alia persona, seu aliud corpus, in quod nullo modo mandans consenserat, occisum fuit; & sic ea quo mandans nullo modo voluit, ut illud corpus læderetur, non potest dici voluntariè in illud consensisse; ideò arg. ejus textus à cessante ratione infertur, ut injuriarum actione neque ratione illius corporis læsi teneatur. Argumentum autem contrarium procederet, si mādans visa persona Seji amici, putansque eum esse Titium inimicum, mandasset servo ut dictam personam ad oculum designatum occideret, quia tūc mandans voluntariè, & directè consensisset in necē dictæ personæ, nec excusaretur ex eo quod ipse errasset in qualitate amici, vel inimici, eo quod

70 dicta qualitas nec augeat, nec minuat homicidium, nec reddat illud involuntarium. Et eodem modo respondetur ad illud, quod deduci solet ex glos. cap. *Si verò, il secondo, de senten. excomm.* videlicet qui volens percutere Titium Clericum, percussit Sejum itidem Clericum, non evitat excom-

71 municationem.

Pariter nec obstat textus in l. *Scientiam*, §. *qui, ad l, Aquil.* ibi, sed si defendendi mei causa lapidem in adversarium misero, & non eum, sed prætereuntem percussero, l. *Aquilia* tenebor: nam præterquam quod hoc exemplum in alijs terminis proponitur, quàm sit casus, de quo dubitatur; esto dictus error non impediat quominus læsus l. *Aquilia* repetat suum damnum; non tamen inde sequitur ut hic percussus fuerit voluntariè percussus, unde quamvis percutiens teneatur l. *Aquilia* ob negligentiam commissam, non tamen tenetur actione injuriarum. Præterea quatenus etiam injuria à percutiente posset dici voluntariè illata ipsi percusso; non tamen posset dici processisse ea voluntate, nec secundum voluntatem mandan-

72 tis, qui non illud corpus, sed aliud jussit injuriosè percuti. Quod si adhuc urgeatur, Canones induxisse irregularitatis pœnam non contra occidentes Sejum, vel Titium, sed contra occidentes hominem quicumq; ille sit, etiamsi sit infidelis, c. *Clericum qui paganum dist,* 50. & dictum est supra *num.* 51. Et proinde sufficere, ut mandando voluerit hominē generē occidi, sicut & occisus fuit. Respondebimus hic adesse fallaciam; nam cùm mandat quis hominem in genere occidi, utique voluntate consensit in quodcumque individuum sub specie comprehensum. Unde quodcumque individuum occiditur, persona ab eodem mandante nollita dicetur occisa, & ita eidem ad voluntarium homicidium imputabitur, veluti si mandavero alicui: Accede ad talem rixam, & interfice adversarios; quia tunc voluntas mea complectitur singulas personas in dicta rixa existentes. At in casu nostro mandans determinavit voluntatē suam, ad hanc personam particularem Joannis. Ergo si occidatur alia persona, non poterit dici occisa persona à mandante intenta, & volita. Argumentum autem fortasse procederet, si dominus dixisset famulo hæc, & similia verba. Quidam Joannes mihi intulit injuriam, vade inquire de illo, & repertū occide, quia tūc si famulus reperto ho-

homine Sejo, & eredens illum esse Joannem, eundem occidisset, fortè posset dici mortem Joannis aliquo modo ab hæro voluntariè intentam, & perinde esse, ac si ipsemet mandans viso Sejo, putansque eum esse Joannem, illúque personam in individuo ostendens famulo, eidem dixisset, occide talem personam; quia tunc ut dixi dictus hæros consensisset voluntariè in occisionem talis corporis, quem hominem esse non ignorabat; onde irregularitatem ex homicidio voluntario incurrisset.

Non obstat doctrina Covarr in Clem. *unic.de homicid par* 2. § 1.*num*,2. Nam illius rationes non videntur concludentes, eique videtur repugnare doctrina Navarri ejus Præceptoris in dicto *cap*.27.*nu*.240. Quamobrem videtur posse tutò respondere prædictum P. non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

4 Et hanc sententiam aliàs probavit S. Congregatio Concilij; nam proposito dubio an mandans committi homicidium in personam unius, si sequatur in personam alterius, intelligator incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario, adeout super eo nec dispensari debeat juxta *cap* 7 *sess*.14. nec Episcopus possit ex *cap*.6 *sess*.24 quamvis homicidium occultum sit: *Die* 9. *Ianuarij* 1587. S. Congregatio censuit non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario.

DE HOMICIDIO.

Cap. Significasti, il secondo.

SVMMARIVM.

1 *Irregularis censetur percutiens, de cuius vulnere an fuerit lethale, vel ne, sciri non potest, si percussus*
2 *ab eo, vel ab alijs occisus extiterit.*
Lex promotionis const it non solum in promotione ad
3 *Ordinem, sed etiam in Ordinis executione.*
Pars tutior in dubio est tenenda etiam extra materiam irregularitatis.

1 SIGNIFICASTI, il secondo. Irregularis censetur qui alium lethaliter percussit, licèt ab alijs fuerit extinctus: & idem si non apparet, an lethaliter, si etiam percussus ab alijs obijt, & non apparet ex cujus vulnere decesserit: idem est si percusserit non lethaliter, si animum occidendi habuit, & ex aliorum vulneribus percussus expiravit. Hoc dicit notabiliter secundum Abbatem. Sed Jo. Andr. cum quo cæteri concordant, summat sic. Quod legem promotionis habetur percutiens ut homicida, de cujus vulnere an fuerit lethali, vel non, sciri non potest, si percussus ab eo, vel ab alijs occisus extiterit. Communis divisio; secunda ibi, *Non in præiudicio*: qui distinguit, & primum membrum prose-
2 quitur, ibi, *& quidem*; secundum ibi, *quod si*. Addit Joan. Andr. se ideo dixisse de lege promotionis, quia lex illa constat non solum in promotione ad Ordinem, sed etiam in Ordinis executione, ad quem quis jam est promotus, & quod impedit secundum, fortius primum, ut cap *Quemadmodum, de iureiur.*

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

3 In textu ibi, *quod si discerni non possit*, Nota cum vertitur in dubium an ex homicidio fuerit contracta irregularitas, vel non, debere quem reputare se irregularem, & abstinere à ministerio Altaris, quamvia re xera homicidium non commiserit, ut in littera. Et pondera rationem in decisione expressam, ibi: *cum cessare sit tutius, quàm temerè celebrare, pro eo, quod in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur.* Quæ ratio periculi tanquam generalis, & expressa in littera ostendit dispositionem specialem ad omnes materias, in quibus illa ratio viget, ut est casus in l. *Regula*, §. *fin*. ubi Bart. & Bald. notant, *ff de iur. & fact. ignor.* Et quamvis textus proponat quæstionem de Presbytero irregulari, ex vulnere illato, & homicidio subsecuto: tamen hoc ideo facit, quia casus ita contigit in facto, sicut mortua est in Decretalibus. Sed non propterea arctare voluit regulam de tutiori parte in dubio eligenda ad solam materiam irregularitatis: nam si hoc facere voluisset, potiùs dubitasset dicere hoc statutum fuisse in odium homicidij, & specialem indecentiam excreendi Ordines cum dubio irregularitas. Quod tamen non fecit, imò fundavit decisionem in illo universali principio, quod inter duo extrema in dubio illud sit eligendum, in quo nullum timetur periculum. Unde iure optimo ex hoc textu generalem regulam, quod in dubiis sequi debeamus partem tutiorem, eliciunt Hostien. *nu* 9. 10. & 15 *in fin* & Marian. So. in *num* 4 & in cap. *Ad audientiam, sup. eod* idem Host. *num*. 3 *in fin. & num*. 4. Butr *num* 2. Abb *eodem num. vers. Aut agitur in foro pœnitentiali*, Joan. de Anan *num*. 1 *vers. Aut agitur*, Marian. S. ein. *num*. 4. 18. 19. & 20. & Felin. Quod est contra modernos Theologos, qui dicunt præceptum hoc de tutiori parte eligenda non habere locum nisi in dubio irregularitatis; quorum sententiam latiùs confutavimus in repetitione cap. *Ne innitaris, num*. 220. *sup. de Constit.* ubi etiam tolluntur aliæ oppositiones nostro sæculo subtiliter excogitatæ ad hanc regulam evitandam à n. 172 *usq; ad n*. 225.

DE HOMICID.

Cap. Tua nos.

SVMMARIVM.

1 *Religiosus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est.*
2 *Irregularis non est qui iudici sæculari dedit intersignia furis, à quo fuit vulneratus.*

1 TUA NOS. Monachus chirurgiam exercens, si ex ea mors sequitur, irregularis est, etiamsi sit peritus, & diligens, & hoc fuerit pietatis causa: sed eum eo post satisfactionem misericorditer dispensari po-
2 test. Hoc primo. Qui judici sæculari dedit intersignia furis, à quo fuit vulneratus, irregularis non est, licèt ille postmodum occidatur. Hoc dicit secundo Joann. Andr. Butr. Card. Anchar. Abb. Joan. de Anan. & Marian. Socin. secunda para, ibi, *ad ultimum*, & subdivisio patet, secunda ibi, *Nos igitur.*

Pro intelligentia hujus Decretalis vide quod dixi in cap. *Ad audientiam nu. 38. 40. & 41. supra eodem.*

DE HOMICIDIO.

Cap. Petitio.

SVMMARIVM.

1 *Clericus pugnans etiam contra Saracenos irregularis est si aliquem illorum occidit, & in dubio abstinebit.*

Irregularitas an contrahatur ex homicidio, vel mutilatione pro necessaria defensione patriæ, vel parentum, ibid. & n. seq. usque in fin.

2 *Clerici in bello iusto possunt adesse & hortari, sed non propria manu pugnare.*

3 *Clerici in bello iusto possunt deferre arma defensiva tantùm.*

Papa an possit Clericis concedere ut ipsi manu propria possint hominem occidere.

Irregularitas ex occisione, vel mutilatione ad sui defensionem quando incurratur, ibid.

4 *Necessitas inevitabilis ad evitandam irregularitatem quando dicatur.*

5 *Clericum interficiens ob necessariam proximi defensionem non est excommunicatus.*

6 *Irregularitas contrahitur etiam ex merito.*

7 *Excommunicatio non incurritur sine peccato mortali.*

8 *Patriæ & parentum defensio est de iure naturæ.*

9 *Irregularitas contrahitur ex homicidio patrato ob necessariam bonorum defensionem.*

10 *Testes etiam cogiti in causa criminali sunt irregulares, si inde sequatur mors, aut mutilatio.*

11 *Irregularitas contrahitur ex sola præsentia in homicidio ab alijs patrato in bello iniusto; secus si bellum sit iustum.*

12 *Intellectus cap.* Sicut dignum, § fin. de homicid.

Irregularis est Clericus qui in bello iniusto auxilium, vel consilium dedit, vel culpabilis, aut negligens fuit, si inde sequuta sit mors ibidem.

13 *Irregularis non est qui interest bello iniusto ad ineundam pacem, licèt ex illius præsentia robur accrescat suis, & timor adversarijs, dummodo absit dolus.*

14 *Clericus in bello iusto ex percussione etiam cum sanguinis effusione citra mortem non fit irregularis, licèt per alios sequuta fuerit mors.*

15 *Dispensari potest cum ecclesiasticis irregularibus ex homicidio ob necessariam patriæ, vel parentum defensionem.*

Tridentinum Concilium cap. 7 sess. 14. *à regula Dispensationem prohibente excipient homicidium ad sui defensionem comprehendit etiam homicidiū ad defensionem parentum. ibid.*

PETITIO. Clericus pugnans etiam contra Saracænos irregularis est, si aliquem illorum
1 occidit, & in dubio abstinebit. Hoc dicit secundum Jo Andr. Butr. Cardin. & Anchar. vel secundum Abb. Clericus pugnando etiam contra inimicos Fidei Catholicæ si quemquam percussit, & de interfectione ipsum remordet conscientia, à ministerio Altaris abstinere debet. Communis divisio. Secunda ibi, *Mandamus.*

In Regno Portugalliæ quamplurima loca maritima sunt subjecta Maurorum, Batavorum, & aliorum hæreticorum incursionibus, & quandoque illis in ea irruentibus contingunt diversa damna, & infortunia nempe viros, & mulieres abduci, virgines deflorari, templa devastari, & alia id genera mala.

QUÆRITUR, An stante evidente necessitate hujusmodi ecclesiastici pro patriæ, & parentum defensione, quin etiam Ecclesiarum, & Monasteriorum possint contra prædictos hæreticos arma capere, & vim vi repellere absque irregularitatis incursu.

1 Hanc quæstionem videtur decidere hæc Decretalis ubi Honorius III. rescribit Pelagio Presbytero his verbis: [Petitio tua nobis exhibita continebat, quod cum inimici Dominicæ Crucis, ac blasphemi nominis Christiani castrum quoddam in quo morabaris graviter invasissent, exeuntibus inde habitatoribus tam Clericis, quàm laicis contra eos, ac invicem confligentibus hinc inde occisi quamplurimi extiterunt: unde cū pro eo quod aliquos percussisti irregularitatem metuas incurrisse mandamus quatenus si de interfectione cujusquā in illo conflictu tua conscientia te remordeat à ministerio Altaris abstineat reverenter, cū sit consultiùs in hujusmodi dubio abstinere, quā temere celebrare.) Hic enim agebatur de necessaria patriæ defensiōe, cum hostes castrum graviter invasissent, & tamen deciditur Pelagium Presbyterum esse irregularem si eum remordeat conscientia quod in conflictu aliquem interfecerit.

2 Ratio est, quia etsi Clerici alios possint hortari ad pugnam in bello justo contra hostes, cap. *Legitur*, cap *Hortatu*, cap. *Omni timore*, cap. *Ut pridem* 23. *qu. ult.* cap. *Dominus. 23 qu 2* & cap. *Hadrianus dist. 63* in propria tamen pugnare non possunt, cap. *Quicumque*, & cap. *Clerici, 23. q. ultima*, quandoquidem eorum officium reddit eos inhabiles ad pugnandum, cap. *Ex multa, ad fin. de voto*, glos. *hic in ver. Remordet.*

Unde D. Thom. *2. 2. q. 40. art. 2. ad secundum* (Dicendum est, inquit, quo Prælati, & Clerici ex auctoritate superioris possunt interesse bellis, non quidem ut ipsi propria manu pugnent, sed ut justè pugnantibus spiritualiter subveniant suis exhortationibus, & absolutionibus, sicut & in veteri lege mandabatur *Iosue 6.* quod sacerdotes sacris buccinis in bellis clangerent. Et ad hoc primo fuit concessum quod Episcopi, vel Clerici ad bella procederent: quod autem aliqui propria manu pugnent, abusionis est.

3 Et Butr. *hic n. 4.* (Clerici hortatu adesse possunt bellis hortando ad bellum justum, sed non in propria persona pugnando, quia officium ad hoc eos inhabiles reddit: & licèt quidam dicant Clericos in minoribus posse ferre arma, dicendum est contrarium, nisi causa defensionis ut clypeum, vel loricam, vel nisi ad terrorem, ut in obsidione.) Hæc Butrius.

Et Bald, *cons 439. Ad bellum iustum*, volum. 5. Inter quinque requisita ad hoc ut bellum sit justum primo loco recenset ut persona sit secularis non autem ecclesiastica, cui pugnare non licet, nisi ob inevitabilem necessitatem, & n. 2. duplicem reddit

reddit rationem secundum B. Thomam (quia, inquit ars bellica, & bellorum strepitus retrahit Clericos à laude Dei, oratione, & divinis officijs.) Secunda propter effusionem sanguinis, quia exemplo Christi debent potiùs pati suum sanguinem effundi, quàm effundere alienum, & propter hoc est inst tutum ut effundentes sanguinem sunt irregulares, sicut scriptum est de David; *Non ædificabis mihi templum quia vir sanguinus es.* Hæc Bald. qui n 4 amplius affirmat nec Papam posse Clericis concedere, ut ipsi manu propria possint hominem occidere. Quæ sententia satis etiam probatur in Clem. *Si furiosus, de homicid.* ubi solum excipitur ab incursu irregularitatis ex mutilatione, vel occisione qui mortem aliter vitare non valens suum occidit, vel mutilat invasorem, ubi glos. penul ponderando illud verbum, *suum*, hæc littera, inquit, innuit, secus in illo, qui occiderit volentem occidere patrem, filium, conjugem, vel personam conjunctam, quam aliter juvare non poterat: quod verum puto quasi casus ille non includatur sub necessitate inevitabili: quæ quidē glossa recipitur ferè ab omnibus, ut testatur Navarr, *cap. 27 n. 213.* qui idem putat in casu, in quo quis desormat aliquem ob necessariam patriæ defensionem, itaut nisi id faceret, civitas obsessa caperetur, idemque censent Bann. *2.2. q. 4. n. 2 dub. 41. vers. in huius rei expositione.* & Cajet. *ibid.* & cum verbis Clementinæ concordat decretum Concilij Tridentini in *cap. 7. sess. 14.* ibi, *vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet.* Et quamvis Concilium supponat irregularitatem dum dicit jure quodammodo esse debitam dispensationem; hoc tamen dicendum est procedere cùm necessitas non est omnino inevitabilis, aut cùm excedi tur moderamen inculpatæ tutelæ, iuxta terminos cap. *Significasti*, *il secondo supra eod.* aliàs enim nulla incurritur irregularitas, ut in dicta Clem.

4 Non obstat quod Abb. *hic n. 2.* videatur sentire huuc textum non habere locum si necessitas est omnino inevitalis: ait enim in *2. notab.* licèt ergo Clericus possit interficere ad defensionem suam, quando non potest aliter evitare mortem, ut in Clem. *Si furiosus, de homicid.* secus quando invaditur tota terra, quia per alios potest repelli iniuria, unde tunc necessitas non est omnino inevitabilis.

Hoc inquam non obstat, quia Abb. tunc demū sensit necessitatem censeri inevitabilem, cùm deficiunt laici, qui civitatem obsessam custodiant; quo casu reanon versatur in puris terminis meræ defensionis patriæ, sed reducitur ad terminos d. Clem. *Si furiosus*, ideft defēsionis propriæ per [illegible] cujusque Clerici: unde non mirum si irregularitas non incurratue: quod benè declarat *hic* Marian. Socin. *notab. 2.* dicens: (Nota primò quod Clericus est prohibitus pugnare etiam cum infidelibus non solum eos aut eorum terras invadendo, sed etiam proprias terras defendendo ab invasionibus infidelium: quod intellige quando terra esset munita alijs hominibus, qui possent illam defendere: aliàs secus si posset esse timor rerum, & personarum (& idem Socin. in cap. *Ad audientiam, nu. 37 5. supra eod.* ubi ait (Si bellum sit justum, dic quod aut est necessarium pro defensione personarum, aut rerum, si personarum nullo modo efficitur irregularis, & hoc casu etiam proprio facto

committens homicidium nō est irregularis (Ergo non efficitur irregularis ille qui tenetur defendere si præstat auxilium; & in hunc sensum accipiēdus est Covarr. dum loquitur de necessitate omnino inevitabili eversionis patriæ ab hostibus, in dicta Clem. *Si furiosus, in 2 par. relect. §. 3. n. 2.*

5 Rursus non obstat quod Fortunius, quem alij plures sequuntur in l. *Vt vim, ff. de iust. & iur cel. 9.* contrarium senserit: siquidem movetur ea ratione, quod non incurrit excommunicationem qui percutit Clericum ob necessariam proximi defensionem, secundum doctrinam Innocentij cōmuniter receptam in cap. *Si verò, de sent, excom.* cùm liceat, imò quandoque oporteat proximum defendere, cap *Dilecto, de sent. excomm. in 6.* & cap.

6 *Quante infra eod tit.* Quam tamen rationem frivolam esse in proprijs terminis ostendit glos. in d. Clem. *Si furiosus, in ver. Suum*; quia irregularitas contrahitur sine culpa, etiam ex merito, ut in judicē justè occidente, cap. *t. 51. dist.* & notatur in cap. *Inter opera, de sponsal.* & docet D. Thom. in

7 *3. 2. qu. art 2.* excommunicationem, imò oportet ut præcedat diabolica suasio circa Clericum percutiendum, c. *Si quis suadente. 17. qu. 4.* & non incurritur absque pec ato mortali, c. *Nemo Episcoporum, ead cau. & quæst* Navar. in *Man. cap. 27 n. 213.* ubi propterea refellit opinionem Fortunij: & hæc est communis opinio, ut alija relatis testatur Marian. Socin in cap. *ad audientiam, nu. 169. supra eod.*

8 Non obstat demum, quod absurdum videatur, ut quis incidat in irregularitatem ob necessariam patriæ, aut parentum defensionem, ad quam tenetur de jure naturæ, seu de jure gentium, l. 2. §. *Ius gentium, ff. de iust. & iur.* adeout peccarent non faciendo, cap. *Fortitudo*, cap. *Nen in inferenda*, cap. *Qui potest, & per totam, 23. q. 3.* cap. *De occidendis, 23. q. 5.* Sylvest. *in ver. Bellum, 3. q. 2.*

9 Respondetur enim eadem obligatione unumquemque teneri ad defensionem proprij honoris, & famæ, cap. *Non sunt audiendi. 11. q. 3* ubi qui famam contemnunt non solùm impudentes, sed & crudeles appellantur: & tamen hoc casu eum, qui occidit, vel murilat absolutum est in irregularitatem incidere, & contrarium asserere, ut ait Navar. *loco cit.* esset mille decisiones in theorica, & praxi receptas sine ratione sufficianti mutare, & contra textum ferè expressum in d Clem. ubi glos. re-

10 cepta ferè per omnes hoc tenet. Eodem modo videmus testes in certis casibus compelli posse in criminalibus etiam per censuras ecclesiasticas ad testimonium ferendum, itaut propterea peccent, si examen detrectent, cap. *Super eo*, secundum communem intellectum, & c. *seq. de testib. cogē.* & tamen ex hujusmodi examine contrahunt irregularitatem si sequatur mors, aut mutilatio, Navar. *in man. c. 27. de irreg. n 212.* & generalitèr imperium, aut jussum superioris non excusare ab irregularitate habetur in can. *Aliquantos* ibi, *Qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata fecerunt, 51. dist.*

Cum ergo regula sit quod irregularis efficiatur qui aliquem interficit, aut mutilat, nec ab hac regula reperiantur excepti nisi casus furiosi, infantis, seu dormientis, & illius qui mortem aliter vitare non volens suum occidit, vel mutilat invasorem, ut in d. Clem. Si abimus regulæ, quam diu non probatur exceptio, glos. 1. In c. *Inter hæc, in fin.* 3.

Pross Fagn, in 1. part. 5. lib. Decretal.

q.2 notatur in l.1. *ff. de reg. iur.*

Quamobrem ut concludamus, cùm in proposito dubio duo quærantur, videlicet, An ecclesiastici possint arma capere pro patriæ, & parentum defensione; & an propterea incidant in irregularitatem.

Quoad primum videtur respondendum, ecclesiasticis licere adesse, & hortari ad eum modum, quo S. Thomas declarat *ubi supra*, sed non pugnare manu propria, ut per Abb. *hic n. 3.* & est text. in d.c. *Ex multa*, §. *fin. de Voto.*

11 Quo verò ad secundum, si aliquem percusserint licèt male fecerint percutiendo, si homicidij, aut mutilationis conscientia eos non remordeat, non incidunt in irregularitatem. Casus est ad litteram in hac Decretali, qui non habetur alibi ita clarè, ut dicit Abb *in fine*: nam Papa hic consultus de percussione, respondet de interfectione, per hoc insinuans Clericum non esse irregularem ex eo quod aliquos percusserit, nisi ex illa percussione aliquis mortuus fuerit, ut hic ponderant Innoc. *in princ* Host *n 1. in ver. Si interfectione,* Butr. *n. 2* Anchar. & Abb. ambo *n. 3.*

12 Neque obstat tex. in c. *Sicut dignum*. §. *fin. supra eod* quia procedit tantùm, in bello injusto, in quo ex solo consilio, vel præsentia armata contrahitur irregularitas secuto homicidio per alios, secundum Abb. *hic n. 3. vers Sed contra hoc fortiter oppono.* Quod fusius explicat Innocen *in princ.* dicens: (In bello injusto quandocumque auxilium, vel consilium Clericus dederit in mortem alterius, vel si culpabilis, aut negligens fuerit, & ex hoc sequuta sit mors, irregularis est: cap. *Quantum*, cap. *Sevè*, & cap. *Si duo*, *50. dist.* Unde si euntes ad bellum injustum favorem præstent suis, qui propterea securius lædunt inimicos, aut terrorem incutiant adversariis ac hoc ut fugiant, vel non audeant se defendere, si exinde mors sequuta sit, irregula-
13 res sunt Verum si quis ad injustum bellum iret causa pacificandi, vel aliàs ex iusta causa, non creditur huic imputandum, si eius præsentia aliquod robur accrescat suis, vel timor adversariis, dummodo dolus omnino absit.) Ita Innocentius dicens hoc probari à contrario sensu in cap. *Quantum*, *50. dist* & ei subscribunt Host. Butr. & alii proximè citati.

14 At verò si bellum sit iustum, ut in casu huius cap. in quo pugnabatur contra infideles, tunc ex sola percussione etiam cum sanguinis effusione Clerici non incurrunt irregularitatem, nisi propria manu occidant, aut mutilent, licèt per alios sequuta fuerit mors, aut mutilatio, secundum omnes. Sin autem in conflictu non solùm percusserint, sed etiam necaverint, aut mutilaverint, utcumque bellum sit iustum, censendi sunt irregularitatem contraxisse in proposita facti specie, quia necessitas non est inevitabilis ad eum modum, quo requirunt Doctores ad irregularitatem incurrendam; nimirum quia non desunt laici, qui possint vim hostium propulsare, secundum Abb, *nu.* 2. & Socin *in 1 notab.*

Neque verò habenda est ratio Suarez *tom. 5. de censur. disp. 47. sect 6. n 2.* & Sayr. *lib. 6. de censur. c. 19 n. 5.* & aliorum recentiurum: nam cum asserunt ex homicidio ob necessariam patriæ, & parentum defensionem non contrahi irregularitatem; aut loquuntur in casu, in quo deficiunt laici, qui possint vim hostium repellere, & admitti potest eorum sententia, quia agitur etiam de propria defensione personarum juxta terminos d. Clem. *Si furiosus, de homicid.* aut loquuntur in casu, in quo laici non desunt; & tunc contra eos stat hæc Decretalis, doctrina D. Thomæ, & unanimis Canonistarum sententia.

15 Itaque hoc casu, in quo supponuntur adesse etiam laici, qui possint hostium injurias propulsare, posset Sanctissimus D. N. ut conscientiæ ecclesiasticorum consultum sit, impertiri facultatem Collectori Portugalliæ ad tempus Sanctitati suæ benè visum dispensandi ab irregularitate cum ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis, infideles, vel hæreticos, defendendo patriam, occiderunt, vel mutilarunt: ejusmodi enim irregularitas est dispensabilis ad instar illius, quæ contrahitur ex homicidio ob necessariam parentum defensionem, ut in subjecta declaratione S. Congregationis Concilij, videlicet, An Concilium *c. 7. sess.* 24. dum agit de repellendo vim vi à persona propria, ut irregularitas sit dispensabilis, habeat etiam locum in persona patris. S. Congregatio censuit habere locum: nam permissio vim vi repellendi, & alium offendendi pro tutela sui corporis, juxta l. *Vim, ff. de iust, & iur.* habet locum etiam pro tutela patris, vel filij, mariti, vel uxoris, gloss. in dicta l. *Vt vim.* & est communis, ut ibi per Jas. *nu.* 28. & licèt gloss. in Clem. 1. *de homicid.* dicat, quod Clem. volens eum, qui mortem aliter evadere non valens, suum occidit invasorem, non esse irregularem, non procedit in patre, & filio, sed tantùm in ejusdem persona propria; & glossam sequuntur ibi Cardin. & Anchar. tamen illud est verum, quando volumus excusare à contrahenda irregularitate: illa enim etiam sine culpa contrahitur, & ita dictum glossæ procedit in terminis d. Clem In casu autem Concilij non agitur de excusando ne irregularitas contrahatur, sed de excusando, ut contrahatur irregularitas dispensabilis, quia vis vi repulsa est; & ideo in Concilio comprehenditur etiam persona patris.

DE HOMICID.

Cap. Quidam.

SVMMARIVM.

1 *Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*
Irregularis an sit Clericus qui puerum per funem demisit in puteum, ad res quærendas, si puer disrupto fune decidens obierit, ibid. & nu. seqq. usq. in fin.
2 *Actus illicitus quando dicatur.*
3 *Homicidium casuale quando imputetur danti operam rei illicitæ.*
4 *Clericus vacans rei mechanicæ, vel ædificationes, an dicatur rei illicitæ operam dare.*
5 *Clericis opus rurale permissum est.*
6 *Irregularis an sit qui in causa fuit, ut artifex per tectum incederet, si illi decidens obierit.*
7 *Irregularis non efficitur Clericus equitans, si equus disrupto fræno hominem prætereuntem occiderit.*
8 *Casus non imputatur danti operam rei licitæ.*
9 *Irregularitas an contrahatur ex levissima culpa.*

Culpa

10 *culpa levissima in committendo transit in culpam levem.*

11 *Culpa tunc abest si omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque observaturus fuisset.*

12 *Homicidium imputatur Clerico ad irregularitatem si proveniat actu conservandi bona etiam extra propositum.*

1 QUIDAM. Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa. Hoc dicit communis divisio. Secunda ibi, *Attendentes*. Nota summarium, cum quo concordat c. Joannes, supra eod. & Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes *in princ.*

Quidam Clericus ad requirendam suppellectilem in puteum à fure projectam Puerum eo demisit ligatum unico fune grosso, ac novo, eumq; appensum per funem sustentabat dum suppellectilem expiscaretur; tandem chorda, quæ ore putei refricabatur, dum puer extraheretur onustus, disrupta est, & puer decidens in aquam est suffocatus. Quæritur an homicidium, hoc, quod casuale est, atque omnino fortuitum, neque a Clerico volitum, ipsi veniat imputandum, adeout in irregularitatem inciderit.

Quæstio videtur in duos articulos dividenda. Primus est, An Clericus secundum ea, quæ proponuntur, dederit operam rei illicitæ, necne. Secundus, An fuerit in aliqua culpa, ita ut propterea irregularitatem contraxerit.

2 Quoad primum nonnulli opinati sunt eum dedisse operam rei illicitæ, dum ipsemet fune suspensum hominem unà cum socijs demisit in puteum, ac etiam tenuit: nam actus illicitus ille dicitur primò ratione periculi mortis, aut confractionis membri, quæ exinde possunt contingere, Covar. post alios in Clem. *Si furiosus, de homicid* §. 4. 2. p. n. 10. per textum in cap *Tua nos, supra eodem*, & cap. *Sententiam sanguinis, Ne Cler. vel Monach.* Deinde quia Clerici dignitati non convenit, dicto cap. *Tua nos*, & notat Abbas in c. *Joannes nu.* 1. *supra eod* & in c. *Multa, Ne Cler. vel Mona. h.* post glos. 4. in cap. *Significante, de appellat.* tunc verò eventus ex actu illicito secundum hunc modum posteriorem etiam præter intentionem contingens imputatur, si ille inventus per se ex illo opere cõ-
3 sequatur, ut docet S Thom. 2 2. *q.* 64 *art.* 8. Itaq; patet homicidium casuale ad irregularitatem imputandum fore danti operam rei illicitæ si ia actua sit causa non admodum remota, tametsi causa propinqua, seu immediata inspici soleat, glossa 2. in c. *De cætero, supra eod.* & Decius in Auth. *Præterea, C. Unde vir*, post Bart. in l. 1. n. 24. *ff. de act. & obligat.* aut quoties illicitum opus per se volitum fuerit periculosum ex natura sua, ut notant DD. in cap. *ult. infra eod. lib.* 6. & firmat Covar. *loco citato*, Alphons. à Castr. *lib* 2. *de potestat. leg. pœn. c.* 14. Domin. Sot. *lib.* 5. *de iust. & iur. q.* 1. *art.* 9.

Cæterum plerisq; visum est hunc Clericum nõ
4 dedisse operam rei illicitæ; tum quia in cap. *Ex literis, il secondo, supra eod.* excusatur Monachus, qui opus mechanicum exercebat, quasi rem necessariam ageret, quemadmodum & hic Clericus rem suam in puteum demersam extrahere satagebat: tum quia in hoc cap. Clericus dans operam ædificationi dicitur rei licitæ operam dare: tum quia bonorum suorũ recuperatio nec suapte natura mala est, nec Clericum dedecet, licèt per ali-
5 quod opus externum fiat; neque enim vilior est opere rurali, quod Clericis permissum est, iuxta notata in cap. *Clericus iustum*, 91 *dist.* & cap *Nunquam de consecrat. dist.* 5. & in cap. 1. *de celebrat. mis-*
6 *sar.* Tum demum quia Henriq. *in summa lib.* 14. *cap.* 15. ait eum, qui fuit in causa, ut faber lignarius incederet per tectum, ut illud componeret, non esse irregularem si ille collapsus moriatur, dummodo spontè id operis assumpserit, & alias exercere consueverit.

Itaque cum probabilius videatur hunc Clericum rei licitæ operam dedisse, secundus articulus superest examinandus, an scilicet in aliqua culpa sit eius homicidii, quod consecutum est: & quidem non esse in culpa videtur suaderi primò, quia
7 in cap. *Dilectus, supra eod.* quid simile contigisse videtur, dum ibi refertur disrupto fræno, quo Clericus sessor equum cohibere nitebatur hominem prætereuntem interfectum fuisse; & nihilominus deciditur irregularem factum non esse, quia nec operam rei illicitæ dedit, nec ulla culpa præcessit. Quia vero glossa Bernardi ait ibi; Clericũ equitantem in culpa non fuisse, quoniam fragile frænum non adhibuerat, sed satis validum; pari ratione Clericus, de quo nunc agitur excusandus est, quandoquidem fune novo, ac satis firmo puerum colligavit, qui in puteum demissus est, nec tenebatur omnium firmissimum adhibere; secus fortasse res se haberet si parum diligenter devinctus ille fuisset, & obnexus resolutionem in vitæ discrimen adductus fuisset, arg l. *Item quæritur*, §. *Si gemma, ff. Locati.*

8 Deinde hoc ipsum suaderi potest ex cap. Joannes, supra eodem, ubi dicitur: Nos igitur attendentes, quod d. Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non prævidit: & idem habetur in textu nostro ibi: *Quia omnes casus fortuitos, qui prævideri non possunt, forsitan non prævidit.* Ex his videtur inferri posse, ut cum hic Clericus daret operam rei licitæ, quamvis non præviderit, imò nec prævidere teneretur quoad postea consecutum est, ab irregularitatis nota liber habendus sit.

9 His tamen non obstantibus videtur respondẽdum prædictum Clericum esse irregularem: non me latet multos, qui opinionem Abbatis, qui in cap. *Quæsitum, de pœn. & remiss.* n. 2. ait culpam levissimam non inducere irregularitatem, cui subscribit Navarrus ibidem, & alii citati à Covar. & ex recentioribus Henriq. Cæterum opposita sententia, quæ placuit glossæ *secundæ* in cap. *Significasti, il primo, supra eodem*, Hostien. & Jo. Andr. *ibidem*, juri valde consonam est, præsertim cùm contrariæ opinionis Authores concedant culpam levissimam in committendo inducere irregulari-
10 tatem, juxta cap. *Consuluisti*, 2. *q* 5. propterea quod ea transit in culpam levem juxta glos. 2. in l. *Legẽ Cornelia, ff. Ad Syllan.* cum itaque idem Clericus culpa non careat, tum quia firmiorem funem adhibere debuit, arg. l. *Si servus*, §. *Si ex plaustro, ff. Ad legem Aquil.* tum quia pertrahens prævidere debuit eum, qui sursum trahebatur onustus, periculo objici, ne disrupto fune laberetur, præsertim cum funis esset unicus, & ore putei refricaretur arg l. *Quod te, ff. de reb. cred.* & l. *Idem iuris, ff. ad l. Aquil.* & verò culpa tunc abest, ait Jurisconsultus in l. *Si merces, ff. Locat.* §. *Qui columnam*, si

omnia

11 omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque observaturus fuisset. Unde, ut ait Abb. *hic in ult. notab.* ut quis casu fortuito non teneatur, intelligitur de fortuito, quem etiam diligentissimus prævi-
12 dere non potest, ut l. *Si quis domum. ff. Locat.* Quibus addit potest etiam latam culpam fortasse intervenisse, quia vehementius res ablatas recuperandi studium in causa fuit, ne ille miser cautiùs extraheretur, argum. cap. *Suscepimus, supra eodem.* Ubi Alex. III (Quoniam, inquit, expediebat potiùs post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus, & transitorijs tam acriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab Altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare) ubi Felin. in 2. *not.* dicit Clerico imputari ad irregularitatem si ex actu conservandi bona sequatur homicidium etiam extra propositum. Ex quibus resultat etiam responsio ad objecta: & ita resolutum.

De Clericis pugnantibus in Duello.

Cap. Henricus.

S V M M A R I V M.

1 *Irregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversarium occidit; dispensatur tamen cum eo ad beneficium.*
2 *Consuetudo qua accusans, & accusatus adstringitur ad pugnandum damnata est.*
3 *Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus reprobetur.*
4 *Potentioribus pares esse non possumus.*
5 *Insipialitas in iudicijs reprobatur, pacilitas approbatur*
6 *Fortitudo nulla sine iustitia est laudanda*
7 *Duellum purgationis vulgaris quo iure sit prohibitum*
8 *Dispensari potest cum homicida voluntario ad obtinendum beneficium etiam in titulum.*
9 *Et an hæc dispensatio sit debita adeout superior peccet dispensando.*
10 *Clericus homicida est deponendus, & perpetuò detrudendus in monasterium.*
11 *Verbum, potest, est facultatis.*
12 *Dispensare non potest inferior à Papa nisi ex causa magnæ utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ.*
13 *Dispensatio est quædam misericordia.*
14 *Misericordia quid sit.*
15 *Papa in his quæ sunt iuris positivi dispensare potest sine ulla causa, & sic desponsati sunt tuti quoad Deum.*
Declaratur, ibidem, vers. Nisi lex canonica.
16 *Dispensare potest cum homicida voluntario etiam Episcopus ad beneficium simplex, sed ad curatum non dispensat nisi Papa, & num. 27. usque in finem.*
Dispensare an possit Episcopus cum homicida voluntario ad beneficium curatum priùs obtentum. ibid. vers Et quamvis.
17 *Et quid ad beneficium non curatum, cui sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum.*
quid si alter beneficium impetraverit in eventum privationis ante accusationem institutam, ibidem. vers. An autem Episcopus.
18 *Homicida voluntarius in sacris Ordinibus non dispensatur.*
19 *Et quid in minoribus.*
20 *Ordo quilibet in latiori significatione dicitur sacer.*
21 *Dispensare an possit Episcopus cum occulto homicida etiam in sacris.*
22 *Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tridentino omni ordine, beneficio, & officio ecclesiastico perpetuò carere debet.*
23 *Concilium Tridentinum in cap. 7. sess. 14. excludens voluntarium homicidam à spe dispensationis an habeat locum in iam promoto ad sacros Ordines, & n. seqq.*
24 *Dispensationis gradus tres.*
25 *Promovendus faciliùs repellitur quam deijciatur promotus.*
26 *Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere Papæ potestatem dispensandi in sacris ordinibus cum voluntario homicida.*
27 *Papa an possit dispensare quoad Ordines cum homicida voluntario.*
28 *Ecclesia numquam dispensat super homicidio voluntario etiam ex mansuetudine, & n. 33.*
Contrarium, num. 34.
29 *Irregularitas causata ex homicidio voluntario an sit de iure divino.*
30 *Papa contra ius divinum non dispensat.*
31 *Phinees nepos Aaron fuit dispensatus super duobus homicidijs, & permissus divina ministrare.*
32 *Paulus Apostolus quamvis homicida divina ministravit.*
33 *Doctores asserentes Ecclesiam non dispensare super homicidio voluntario expenduntur.*
34 *Papa dispensat cum promotis super homicidio voluntario aliquando in Signatura Gratiæ, aliquando remittit supplicationes ad Congregationem Concilij.*
35 *Congregationis Concilij stylus in dispensationibus super homicidio voluntario.*
36 *Cum homicida voluntario ad effectum ingrediendi Religionem qualiter dispensetur.*
37 *Pœnitentiariæ stylus in dispensationibus concedendis super homicidio voluntario occulto.*
38 *Et quid in atrocissimis.*
39 *Ecclesiæ Romanæ observantia prævalet authoritati cuiuscumque Doctoris.*
40 *Papa dispensat super omnibus irregularitatibus.*
41 *Cum homicidio voluntario numquam dispensatur ad Ordines suscipiendos.*
42 *Episcopi post Concilium Tridentinum an possint dispensare super homicidio voluntario saltem occulto ad executionem minorum Ordinum.*
43 *Concilij Tridentini decretum in cap. 6. sess. 24. expenditur.*

1 HENRICUS. Irregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversariũ ejus occidit, nec excusat consuetudo, potest tamẽ cum eo circa habendũ beneficiũ dispensari. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & Doctores communiter. Secunda ibi, *Quia igitur.*

2 Nota primo pravam esse, & damnatam consuetudinem secundum quam accusatus, & accusator adstringitur ad pugnãdum per se, vel per alium, ut sic appareat de innocentia, vel convincatur de crimine illato, quæ dicitur purgatio vulgaris, ut infra *de purgat. vulg.* Absit enim ista abusio, ut qui vin-

vinci in campo sit in jure potior, ut inquit Ol-
3 drad. *cons* 191. *Nullo modo, num.* 2. Quia multa ha-
bet absurda propter quæ redditur imperscriptibi-
lis, ut ibi per eum: & complures rationes cur hæc
probatio sit reprobata adducunt *hic* Hostien. *nu.* 1.
Jo. Andr. *num* 3. Butr. *num.* 12 Ancharan. *num.* 6,
& Jo. de Anan. *num.* 1. Quarum prima est, quia per
talem probationem Deus tentari videtur, *c. Ma-
nomachiam, 2 quæst.* 4 Secunda, quia mortes homi-
num, & pericula animarum inde proveniunt, cap.
1 *vers. fin sup. tit prox.* Tertia, quia inventa est Dia-
bolu fabricante, cap. *Mennam,* & cap. *Consulvisti, 2.
quæst.* 4. Quarum rationum meminit etiam Con-
cilium Tridentinum in *cap.* 19 *sess* 25. ubi dicitur,
(De testabilis duellorum usus fabricante Diabo-
lo introductus, ut cruenta corporum morte ani-
4 marum etiam perniciem lucretur,) Quarta, quia
non est verisimilis probatio, imò verisimile est,
ut fortior, & potentior debiliorem conculcet, ar-
gum cap. 2 *vers.* 1. *supra, tit. prox.* Et eo in potentio-
ribus pares non esse possumus, l. 3. *respon.* 1. *ff. de a-
5 lien. iudic. mut. caus fac* Quinta, quæ ex præcedenti
consequitur, quia vix, aut numquam possunt eligi
pugiles utrinque pares in omnibus. In judiciis
autem iniquitas, & inæqualitas reprobatur, & pa-
rilitas approbatur, ut in cap. *Cum inter priorem,* §.
1. *cum ibi not. sup. de except* & in cap. 1. §. 1. *de mut. pe-
tition.* Sexta, quia fallax probatio est unde nec
sententia hac occasione lata in rem iudicatam
6 transit, ut in c. 1 *infra, de purgat. vulgar.* Septima,
quia nulla fortitudo sine iustitia est laudanda, ut in
7 Authen. *Vt omn. obed. iud respon* 1. *coll.* 5. Ex his con-
sequitur, ut hæc species duelli purgationis vulga-
ris sit omni iure prohibita, prout illam de jure di-
vino, canonico, & civili prohibitam esse pluribus
probat hic Marian. Socin. *num.* 9. *& seqq.*

8 Secundò nota cum homicida voluntario dis-
pensari posse quoad obtinendum beneficium, e-
tiam in titulum, ut probatur in cap. *Presbyterum,*
28. *distinct.* ponderando litteram ibi, *Cathedram qui-
dem habere, sed ab officia abstinere præcipimus*: & hoc
tenet Goffr. quem *hic* sequuntur Jo. Andr. *num* 2.
in verb. Beneficium. Cardin. *ante num.* 1 *in eod ver.*
Abb. *nu.* 4. *vers Vlterius quæro*; & Jo. de Anan. *nu.*
3. Gemin. in cap. *Studeat*, per illum textum in
9 *vers Verum si Presbyter,* 50 *dist* Imò dicunt Docto-
res hanc dispensationem esse debitam, adeout Su-
perior dicatur peccare, nisi dispenset si Clericus
sit corrigibilis per d. cap. *Studeat,* & d. cap *Presby-
terum*; ne scilicet cogatur in Clerici opprobrium
mendicare, cap. *Diaconi,* ibi: *mendicat infelix Cleri-
cus in plateis, & civilis operi mancipatus publicam à
quolibet deposcit alimoniam,* 93. distinct. & c. *Ad
supplicationem, de renunc.* & hoc tenet Hostien.
hic num 6, *in ver. Poterit tamen,* Jo. Andr. *n.* 2 *in eod.
ver.* Butr. *num.* 11. Cardin. *in princ. dicta ver. Poterit.*
10 Verùm hæc opinio ita indistinctè non placet
Abbati *nu.* 3 *in ult. notab.* Quia pro homicidio
sicut & pro alio gravissimo crimine debet Clericus
deponi, & perpetuò in monasterium detrudi ad
agendam pœnitentiam, ut in cap. *Tua, infra, de
11 pœnis.* Ergo cessat hæc ratio ne cogatur men-
dicare, cùm in monasterio sint ei subministran-
da alimenta, ut in cap. *Novimus, infra, de verbor.
signif.* unde concludit Abb. hujusmodi dispensa-
tionem de omninò gratiosam: & ponderat litte-
ram hic in ver. *Misericorditer*; pro quo etiam fa-
cit ver. *poterit*: hic positum, quod est facultatis,
ut l. *Sæpe, ff de offic. Præsid.* & l. *Nam quicquid, ff. de
iudic.*

Pro conciliatione Joan. de Anan. *hic num.* 4.
Potest, fortè dici opinionem Hostien. posse pro-
cedere si Clericus non detrudatur in monasteri-
um, sed remaneat in sæculo, quia tunc viget ratio
illa mendicitatis, sed Marian. Socin. in cap. *Ad au-
dientiam, nu* 412 *supra de homicid* Distinguit an
subsit justa, & legitima causa dispensandi, puta
quia verteretur maxima utilitas Ecclesiæ, vel ma-
gnum scandalum, vel alia similis causa urgens; &
vera sit opinio Hostien ut Superior cogatur dis-
pensare, & peccet non dispensando. An verò
subsit sola utilitas personæ, ut quia est bonæ con-
ditionis, & lapsu quodam erravit, & multum est
contritus, & dolens de excessu suo, & hoc casu
vera sit secunda opinio, ut sit in facultate Prælati
concedere, vel non concedere dispensationem.
12 Tu adverte, quia hoc secundum membrum distin-
ctionis Mariani Socini non transit absque diffi-
cultate. Supponit enim dispensari posse cum ho-
micidio voluntario ob solam utilitatem personæ,
quod non videtur verum, quia dispensatio conce-
di non debet nisi ex causa necessitatis, vel utilita-
tis Ecclesiæ, c. *Etsi illa, 1. quæst.* 7. *in fine,* ibi: *illa nul-
latenus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ec-
clesiastica prorsus extorquet utilitas,* & cap. *Mutatio-
nes, 7. quæst* 1. ibi. *communi utilitate, vel necessitate.*
Imò hæc causa in dispensatione Episcopi debet es-
se magna, ut patet in cap. *Cenomanen in fine,* 56 *dist.*
in cap, *Ab excommunicatis* 9. *quæst* ibi: *ad superio-
res autem conscendere non concedimus, nisi necessitas,
vel utilitas maxima flagitaverit.* & in cap. *Nemo de
elect. lib.* 6. ibi *& evidente necessitate, vel utilitate ip-
sius Ecclesiæ suadente*; & hodie est expressum in
decreto Concilij Tridentini *cap.* 18 *sess* 25. Imò
qui hoc negant profectò sacras regulas non in-
telligunt, ut formaliter inquit Archid. in cap *Licet
Canon nu.* 1 *vers Item requiritur, quod talis necessitas,
vel utilitas sit magna, de elect. lib* 6, & scripsi ple-
niùs in cap. *fin. num.* 6. *& seqq. supra, de fil. Presby-
ter.* Aut ergo subest sola causa utilitatis perso-
næ, & dispensatio nullatenus est concedenda; aut
subest evidens Ecclesiæ utilitas, vel necessitas: &
tunc arbitror indistinctè veram esse opinionem
Hostien. ut dispensatio si debita; quod tenet glos-
sa magna in cap *Vt constitueretur,* 50. *dist.* ubi dicit
dispensationem esse debitam si subest justa cau-
sa, ut ibi, & cap. *Licet,* 45. *dist.* cap. *Dispensationes,
1. quæst* 7. cap. *Plerumque.* 11. *q.* 3. cap. *Noli,* 23 *q* 1. &
13 cap *Considerandum,* 50. *dist.* Est enim dispensatio
quædam misericordia, ut hic, & in c. *Ad audien-
tiam, supra, de homicid.* vel quasi misericor-
dia, inquid glossa præalleg. At quilibet tenetur es-
se misericors, cap. *Non satis,* 76. *distinct.* cap *Di-
sciplina, in princ.* 45 *dist.* Et maximè Prælatis, cap.
fin. 90. *dist* cap. 2. *infra de sortileg.* l. *Placuit,* C. *de
iudic.* & hac posset implorari officium Superioris,
ut sentit glos. in d. cap. *Vt constitueretur,* 50 *distin.*
& expressiùs glossa in c. *Exigunt,* 1 *quæst.* 7. arg.
cap. *Nullus, de iure patronat.* & sic ponderatio
quam facit Abb, *super ver. Misericorditer*, contra
ipsum retorquetur, quia, ut Damascenus inquit,
lib. 2. *Orthodoxæ fidei, c.* 14. Misericordia est species
14 justitiæ, & propterea ab August. *lib.* 9 *cap* 5. *ante
med. de Civit.* Dei diffinitur esse alienæ miseriæ mi-
seriæ in nostro corde compassivo qua utique si
possumus, subvenire compellimur, ut refert San-
ctus

ficatione quilibet Ordo minor est sacer, quia sacri signaculum, ut notatur in cap. Clericus si tonsurã, & ibi per Abb *supra de vita, & honest. Cleric.* licèt majores communiter propter excellentiam appellentur sacri, ut in glos. *in summa 23. distin.* Subdit tamen Marian. Socin. in d. cap *Ad audientiam*, n. 399. primam opinionem Hostiensis posse salvari in eo qui commisit homicidium voluntarium mediante justitia, cum quo secundum eum poterit Episcopus dispensare quoad administrationem minorum Ordinum susceptorum; quod & Nav. admittit in *Manuali c. 27. n. 270. vers. Ex quo videtur inferri*, licèt secundum ejus diffinitionem hoc
21 homicidium non sit voluntarium. Addit etiam Butr. ubi supra Archid. tenere in c. *De his, 50. dist.* cum occulto homicida posse Episcopum dispensare etiam in sacris: locus Archidiaconi declarantis in hoc sententiam Vincentij est in d. cap. *De his il secondo, n. 5. ad fin. vers. Sententiam Vincentij*, & alios plures pro hac sententia refert Covarr. in d. Clem *Si furiosus, par. 2 §. 3. n. 4.* Sed in hoc contrarium tenet Host. *in summa, de homicid. §. Qua pœna, vers. Sed & secundum canones*: & quamvis opinio Vincent. & Archid. sit satis probabilis, tamen contraria sententia Hostiensis est tutior; & ideo sequenda cùm agitur de periculo animæ, ut dicit Henric. Boich. in cap. *Quæsitum, circa med. vers. Et licèt ista opinio, de tempor. ordinat.* quam etiam dicit communem Bellam. *ibidem in 2. oppos. n. 12.* & contra primam opinionem videtur textus satis clarus in prædicta Decretali *Quæsitum*, ibi, *præter reos homicidij*, ut ponderant Henricus, & Bellamera.

22 Verùm has difficultates ferè omnes hodie sustulit Concilium Tridentinum in c. 7. *sess.* 14 quo statutum est, ut qui sua voluntate homicidiũ perpetraverit etiamsi crimen id nec ordine judiciario, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia etiamsi curam non habeant animarum conferri liceat, sed omni ordine, ab beneficio, & officio ecclesiastico perpetuò careat: quo decreto satis apertè corrigitur opinio Vincentij, & Archid. & approbatur sententia Hostien. de qua supra proximè dictũ est: an autem corrigantur ea, quæ hic dicunt DD. de dispensatione ad minores Ordines, & beneficia simplicia: & quid in terminis *cap. 6. sess 24. dicam infra n 42.*

23 QUÆRO. An decretum d. c. 7. *sess* 14. excludens voluntarium homicidam à spe dispensationis vendicet sibi locum in eo, qui ante homicidium ad sacros jam erat Ordines promotus.

Die 2. Septembris 1613. habita est Sacra Congregatio Concilij coram S. D. N. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Camerinensis, Montelperus, Sanctæ Cæciliæ, Justinianus, de Monte, Paravicinus, Platus, SS. Quatuor Burghesius, Blanchetus, Davila, Mantica, Arigonius, Viscontius, Dossatus, S. Marcelli: in eaque proposito supradicto dubio, Camerinensis existimavit decretum Concilij comprehendere etiam promotum: nam canones ita loquũtur, ut nemo sit dispensandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quàm ob Sacramenti decentiam, cùm non deceat virum sanguinolentum ministrare in sacra Eucharistia, quod est Sacramentum pacis, & unionis, Sotus *de iust. & iur. lib. 1. q. 6, art. 5. vers. Ad primum igitur* & *lib. 5. q. 1. art. 4.* Quæ ratio militat etiam in promoto; neque hoc modo Concilium ampliat dispensationem antiquorum Canonum, sed cum ea se conformat, Montelperus existimavit promotum non comprehendi, tum tamen non celebret in loco commissi delicti. Sanctæ Cæciliæ arguit pro opinione affirmativa, quod Concilium promotum includat. Primò quia cap. *Miror. 50. dist* arcet ab altari voluntarium homicidam, ejusque ratio militat tam in promoto, quàm in promovendo. Secundò quia Concilium utitur verbo *careat*, quod importat carentiam ejus quod quis habet. Contrariam tamen sententiam, ut promotus non comprehendatur in Concilio veriorẽ esse putavit: nam tres sunt gradus dispensati-
24 onis. Primus cùm dispensatur in aliquo homicidio voluntario, ut ministret in minoribus Ordinibus. Secundus cùm dispensatur, ut ministret in majoribus. Tertius cum dispensatur cum eo qui non est promotus, & hic est maximus gradus dispensationis. Unde non est dicendum Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui est omnium maximus voluisse sub prohibitione includere gradus minores, præsertim cùm inter promotum, & promovendum sit maxima ratio diversitatis: nam is qui non est promotus ad sacros poterit uxorem ducere, aliisque rebus se addicere. At promotus quid aget, cùm nec ministrare possit, nec retrocedere liceat? Præterea de jure communi erat ei danda dispensatio, ne mendicare cogeretur, c. 2. *de Cler. pugn. in duel.* ubi dicunt Doctores hujusmodi dispensationem esse quasi debitam, si Clericus sit corrigibilis. Justinianus eamdem opinionem sequutus est, ut promotus non comprehendatur; nam verba Concilij non possunt convenire promoto, ibi, *promoveri*, ibi, *conferri*.

Dictio autem, *sed*, quæ subsequitur est cõtinuativa cum omnibus qualitatibus; & sic verba sequentia intelligenda sunt retento eodem themate de promovendo; & cum verba non sint apta comprehendere promotũ verè multò minus cõprehendunt promotum ex similitudine, quia facilius repellitur promovendus, quàm dejicitur promotus. glos in cap *Ex tenore, de tempor. ordin.* Covar. *in 2. par. relect. Clement. Si furiosus, de homicid.*
25 *§. 3. n. 4.* Ponderavit etiam textum in *cap 6 sess 24.* dum a facultate tributa Episcopis dispensandi in casibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam si ex *cap. 7. sess* 14 esset decretum ut non dispensaretur etiam promotus, illa exceptio esset de indubitabili. Id etiam comprobavit ex observantia subsequuta, quia in Pœnitentiaria, & in Signatura Gratiæ passim concessæ sunt promotis hujusmodi dispensationes: quod si secus esset, sequeretur absurdum; nam si homicidium esset ita occultum ut manifestari non posset, cogeretur talis promotus abstinere cum periculo, ut de se suspicionem induceret. Neque obstat quod in c. *Miror, 50. dist.* tam promotus, quàm promovendus arceri videantur ab altaris ministerio, quia Concilium non tollit quod erat dispositum de jure veteri, sed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantũ sub nova prohibitione non includit. De Monte, & Paravicinus idẽ cum Justiniano senserunt. Platus procliviorem se esse dixit in contrariam sententiã. Primò quia Canones antiqui æquè probibent dispensari in promoto, sicut in promovendo: quapropter Cõ-

cilium

cilium quod juris veteris prohibitionem fortè nõ observatam innovari voluit utrumque includere voluisse credendum est. Secundò, quia cum verba in principio sint posita per modum rationis, ex ea debet extendi dispositio, dummodo verba dispositionis sint apta comprehendere etiã latè sumpto vocabulo. Verbum autem, *careat*, positum in Concilio includit etiam habentem, cap. *Clericus*, 50. *dist.* & sic etiam promotum. Tertiò, quia ultima pars *d. cap.* 7. absque dubio loquitur etiam de promoto: Ergo & prior, cum una pars legis declaret aliam. Ad ponderationem exceptionis positæ in *cap. 6. sess* 24. respondit esse positam ad majorem declarationem, ne Episcopus sibi tributam putaret facultatem dispensandi cũ homicida voluntario. Sanctorum Quatuor existimavit promotum non cõprehendi nã de jure antiquo non erat promoto ablata spes dispensationis, Hostien. in c. *Sicut de homicid.* ubi Cardin de communi testatur; & quia dum Concilium loquitur de beneficio nõ procedit in jam collato, quod non vacat nisi homicida eo privetur: ergo etiam cum disponit de Ordine nõ est intelligendum de jam collato, ut una pars legis declaretur per aliam. Nec obstat ratio Concilij quæ aptari videtur tam promoto quàm promovendo, ibi, *ab altari avelli debeat*: nam cum lex disponit de ratione, non autem ratio de lege, non est attendenda ratio. Burghesius etiam opinionem tenuit negativam, quia difficilior est dispensatio cum promovento quam cum promoto, quia Episcopus de jure veteri non poterat cum homicida voluntario dispensare, ut promoveretur ad minores Ordines, & tamẽ poterat, ut in susceptis Ordinibus ministraret. Nec obstare ait canones antiquos nempe cap. *Miror, cum seq.* 50. *dist.* quia loquuntur de irregularitate, non de dispensatione. Blanchettus fuit ejusdem sententiæ. Davila existimavit quoad promotum nihil statuisse Concilium, sed reliquisse in terminis antiquorum Canonum, quia circa beneficia promotus dispensatur; cur ergo non debeat dispensari quoad Ordinum susceptorum executionem? Ratio autem dicti decreti in materia pœnali non sufficit ad ampliandum Mantica dixit has discordes sententias posse distinctionis fœdere conciliari: nam homicidium est duplex, unum ex proposito, aliud in rixa. In primo casu credidit Concilium cõprehendere etiam promotum; in secundò minimè. Arignnius putavit Concilium tantùm disposuisse de promovendo: nam cum promoto facilius dispensatur, quàm cum promovendo, c. *fin.* 15. *q.* 1. ubi id glos. notat. Secundò, quia si Concilium voluisset includere promotum, usum esset aliis verbis puta suspensionis ab Ordinibus jam susceptis, quemadmodum usi sunt Canones in cap. *Ex tenore*, & cap. *fin de tempor. ordinat.* Tertiò, quia absque eo quod Concilium comprehendat promotum, satis operatur in promovendo, in quo sustulit omnes juris antiqui disputationes: nam Covarr. in Clem *Si furiosus*, §. 3 *num. 6. de homicid.* refert plures tenentes Episcopum posse dispensare ad minores quam disputationem Concilium sustulit, sicut & illum an possit Episcopus dispensare cum homicida occulto, & plures alias similes. Quartò, quia non est dubium Concilium non comprehendere beneficia jam obtenta ante homicidium. & tamen si comprehẽderet promotum, includeret utiq; etiam hujusmodi beneficia.

Non obstat text. in cap. *fin. de tempor. ordin.* & alij similes Canones agentes communiter de promoto, & promovendo, quia in eis non agitur de dispensatione, sed an peracta pœnitẽtia ministrare possit tam promotus quam promovendus. Viscontius idem sensit Doflatus censuit Concilium habere locum etiam in promoto tum propter generalitatem proœmij, tum propter finem Cõcilij, quod voluit omnia in melius reformare; quod non fecisset, si promotos non comprehendisset, quemadmodum illos comprehendebat jus antiquum, ut habetur in cap. *Miror*, 50. *dist.* & in cap. *fin. de tempor. ordin.* in quibus etsi agatur de irregularitate, non de dispensatione: tamen etiam de jure communi homicidam voluntarium quamvis promotum non debere dispensari scribit Hostien. *in Summa tit. de homicid.* §. *fin.* Tum denique, quia promotus magis delinquit, & propterea magis debet excludi. Sancti Marcelli ait se aliquando aliter sensisse, sed auditis singulorum sententijs existimare Concilium non includere iam promotum ob adductas rationes, quibus addidit quod Marian. Socin in cap. *Ad audientiam*, *de homicid.* ait in promovendo difficiliorem esse dispensationem.

S. D. N. probavit hanc opinionem, ut Concilium promotum non includat.

26 Porrò hæc disputatio eo tantum fine proposita est, ut appareat Romanum Pontificem non facere contra Concilium cùm dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario cum iam promotis ad sacros Ordines, quia hic casus in decreto Concilii non includitur, ut est decisum; Non autem fuit proposita, ut inde cognoscatur an Papa possit, vel non possit dispensare, quoniam decretum Concilii nec voluit, nec potuit etiam quoad promovendos adimere Papæ dispensandi potestatem, ut est textus formalis in cap *Innotuit, de elect. vers. Quamvis autem canon*, & dixi latissimè in cap. *Significasti, eod tit.* cum præsertim idem Concilium Papæ authoritatem expresse præservaverit in c. 21. *sess* 25. *de reformat* ita ut propterea, ut verbis Baldi utar in cap. *Nisi cum pridem, num.* 14. *de renunc.* Licèt Concilium ostendât Papæ quid facere debeat, non tamen ostendat quid facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretatione restrictivam.

27 Sed contra hoc obiici potest hanc disputationem inutilem esse, quia Papæ dispensare non potest quoad Ordines cum homicida voluntario, ut tenet glossa magna in cap. *Sicut dignum, de homicid.* & Specul. *in tit. de dispens.* §. *Nunc breviter.* Nam num. 2 *vers. Hæc autem sunt*, recenset casus quibus Papa dispensare non potest, & num. 3. *vers. Quintò*; ponit casum cum homicida voluntario post quantumcumque pœnitentiam, ut ministret in officio altaris: allegat c. *fin supra de tempor. ordinat.* cap. *Miror.* 50. *dist.* cap. *Si quis omnem*, 1. *quæst.* 7. cap. *Ex litteris, infra, de excess. Prælat.* cap. *Inquisitionis, supra de accusat*, & cap. 1. *de homicid.* & idem Specul, *in d. tit.* §. *Iuxta, vers. Quando autem, & per quem, num.* 61. & *vers. Curia Romana*,
28 *num* 63. Eiusdem sententiæ videtur esse Hostien. in cap. *Suscepimus, num.* 6. *in verb. Mansuetudinem, de homicid.* ubi dicit neque ex mansuetudine Ecclesiam unquam dispensare cum voluntario homicida, d. cap *Miror*, 50. *dist.* Quinimo ipsum deponere etiamsi Episcopus sit, ut in d. cap.

Ex

Ex litteris, de excess. Prælat. cuius dictum sequitur
ibi Jo. Andr. *num. 4. in eod ver.* Cardin. *num. 2.* &
29 alij communiter. Cui opinioni videtur suffragari,
quod irregularitas causata ex homicidio voluntario
videtur inducta de jure divino: nam dictum
est David 1. *Paralip.* 22. 8. *Multum sanguinem
effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare
domum nomini meo tanto effuso sanguine coram
me*, & cap. 28 3. *Non ædificabis domum nomini
meo eo quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis*,
cap. *Si quis omnem*, 1. q. 7. cap. 1. *de consecr. dist.* 1.
& tenet Abb. in cap. *Ad audientiam, num. 2. de homicid.*
& ibi latissimè Marian. Socin. *in 3. quæst. principali
à num.* 15. Sed Papa non dispensat contra
legem divinam cap. *Sunt quidam, 25. q. 1.* ergo
nec dispensat super irregularitate ex homicidio
voluntario. Nam, ut inquit Speculat. *in d. § Nunc
breviter num. 3.* Si David prohibitus est ædificare
Domino templum, quia vir sanguinis erat, eo
quod figurabat novum testamentum, ut in d. cap.
1. *de consecr. dist* 1. Multo magis Sacerdos homicida
prohibendus est celebrare, ut ibi, & in prædicto
cap. *Miror*: etiamsi quis interfecit paganum, cap.
Clericum qui, 50. dist.

30 Verum respondetur Hostiensem, & communiter
DD. contrarium tenere in d. c. *Sicut dignum,
de homicid.* concludentes Papam dispensare posse
cum homicida etiam voluntario, prout de communi
opinione testatur Marian Socin. in d. c. *Ad
audientiam, num.* 190. Et de jura quæ volunt, vel
videntur velle, ut cum homicida voluntario non
dispensetur respondent referēda esse ad difficultatem
eo quod Papa haud facilè dispenset; si tamen
vult, potest, quia videtur ei hoc permissum à
31 lege divina: nam & in veteri Testamento. *Numer.*
25. legimus dispensatum fuisse cum nepote
Aaron, qui vocatus fuit Phinees, & duplex commiserat
homicidium: & postea permissus fuit divina
ministrare, ut in cap. *Occidit, 23. q. 8.* Item
Moyses Ægyptium quendam interfecit, ut refertur
in cap. *Non inferenda, 23. q. 3.* Et tamen Altare
Deo erexit, & consecravit *Exod. c. 21.* & fuit Sacerdos,
ut in cap. 1. *de consecr. dist.* 1. & in c. *Sacrosancta,
22. dist.* & tenet glos. *in summ. 21. dist. in
ver. Et minores*, & ibi etiam Turrecrem. *nu.* 20.
post Innocen. in cap. *Solitæ, de maior. & obedien.*
Et post legem Evangelicam Paulus Apostolus
32 fuit homicida *Act. 8.* & tamen in altari ministravit,
ut latiùs per Hostien. in d cap. *Sicut dignum, nu. 16.
33 vers. Illud enim notandum est.* Adverte etiam quia
Doctores in contrarium citati non dicunt absolutè
Papam dispensare non posse cum voluntario
homicida: nam Speculator *in d. § Nunc
breviter*, quamvis primò videatur hoc tenere, tamen
postea recitat cōtrariam opinionem eorum
qui dicunt Papam dispensare posse si velit quamvis
non deceat per cap. *Proposuit, ad fin de concess.
prab.* nec illam reprobat: imò in d. § *Iuxta num.
61. in fine*: cum homicida, inquit, actu voluntario
non licet etiam Domino Papæ dispensare,
& refert se ad dictum, §. *Nunc breviter*; & sic
utrobique respicit ad decentiam, non ad potestatem.
Paulo autem infra *nu. 63.* tantùm dicit Curiam
Romanam non dispensare cum Clerico in
homicidio voluntario: & ita non respicit ad potestatē,
sed ad stylum, & observantiam ad quam
etiam respexit glossa magna in d. c. *Sicut dignum*,
dum dixit simpliciter cum voluntario homicida
numquam dispensari, & Hostien. in d. cap. *Suscepimus*,
dum similiter dixit cum tali Ecclesiam non
34 dispensare etiam ex mansuetudine. Et nihilominus
hujusmodi observantia non subsistit in facto:
imò enim Sedes Apostolica multoties dispensat
cum jam promotis ad sacros Ordines, etiamsi homicidium
sit publicum, & ad forum contentiosum
deductum; & Sanctissimum aliquando dispensat
35 in Signatura Gratiæ, plerumque autem remittit
supplicationes ad S. Congregationē Concilij quæ
præcipuè considerare solet an homicidium fuerit
commissum per industriam seu præmeditatè, &
per insidias, juxta text in cap. 1. *de homicid.* & in
cap. 7. sess. 14. Concilij Tridentini; an verò calore
iracundiæ, & in pura rixa: an occidens fuerit rixæ
author, vel provocatus: an tantùm temporis excesserit
à die perpetrati homicidij, ut illius memoria
sit obliterata in loco, & sic cesset scandalum,
& horror, ut vir sanguinolentus ministret in
altari, quæ fuit causa instituendi hujusmodi irregularitatem:
secundum Laud. & Card. *in Clem* 1.
nu. 20 in 18 1. quæst. de homicid Anve ab eo tempore
orator à ministerio altaris abstinuerit. Rursus an
obtinuerit pacem à parentibus, vel consanguineis
defuncti, anvè cum fisco concordaverit. Item an
esset aliàs bonæ conditionis, & famæ; & an post
delictum semper laudabiliter vixerit ex litteris testimonialibus
Ordinarij, & alia pleraque id genus,
quibus perpensis S. Congregatio rescribit concedendam,
vel non concedendam esse dispensationem,
cum quo rescripto remittit supplicationes
36 ad Datariam, à qua postea de ipsius Congregationis
voto expediuntur litteræ; Ad effectum verò
ingrediendi religionem multò faciliùs dispensatur,
cum clausula tamen; *Si & postquam orator
professionem emiserit regularem*, ne alioquin dispensatione
simpliciter obtenta ante annum probationis
elapsum à religione discederet, & quasi illudens,
& per fraudem celebraret: propterea enim
dispensatio cautè confertur in tempus post emissam
professionem.

37 In homicidio autem voluntario occulto longè
frequentiùs cum jam promotis dispensat S. Pœnitentiaria
si urgens, justaque ratio id postulet veluti
si Sacerdos è loco commissi delicti discedere
nequeat, nec ibi abstinere possit à celebratione
Missæ, quin scandalum generet, & suspicionē præbeat
de perpetrato homicidio, cuius auctor ignoratur.
Aut si ratione Parochialis, vel alterius beneficij
ecclesiastici obstrictus sit celebrare, nec
possit illud dimittere puta quia ad illius titulum
fuit ordinatus, nec aliunde habet unde vivere pos-
38 sit. In his planè casibus, & consimilibus, qui in
dies contingunt necessitas ipsa cogit ad dispensādum;
licèt in atrocissimis aliquando rescriptum
fuerit ut homicida ingrediatur aliquam ide religionibus
approbatis. Et quidem multa cum ratione,
ut sic ingressus religionis succedat loco pœnæ
perpetuæ detrusionis in monasteriū, quæ imponenda
esset si homicidium esset publicum, ut in
cap. *Tuæ, infra de pœnis*: prout hæc omnia tam in
S. Congregatione Concilij, quàm in Signatura sa-
39 cræ Pœnitentiariæ sæpissimè experti sumus. Hujusmodi
autem consuetudo, & observantia Ecclesiæ
Romanæ prævalet authoritati cujuscumque
Doctoris, ut docet S. Thomas in 2. 2. *q. 10. art 12.*
40 Pro qua observantia facit quod notat Innoc in c.
Nisi cum pridem, num 8. supra, de renunciat. ubi

dicit irregularitat ea omnes, & illarum pœnas esse
de jure divino, & ex constitutione Ecclesiæ; &
ideo Papam in omnibus irregularitatibus dispen-
sare, cujus dictum sequuntur ibi Host, *n.72.* Joan.
Andr. *n.54.* Bald, *n 14.* ac cæteri omnes, Gemin. in
cap. *Is qui, in princ. de sent excomm lib. 6* Quinimò
irregularitatem ex homicidio non esse, nec fuis-
se inductam Lege veteri divina post glossam in
41 *Summa 21. dist. in ver, Et minores*, pluribus probat
Covar. in d Clem, *Si furiosus, in 2. par. §. 3. n. 3.* ubi
etiam addit, quod etsi in veteri Testamento fuis-
set instituta, tamen hodie post Legem Evangeli-
cam *minimè vim* legis ea institutio haberet, cum
Jus divinum Legis Evangelicæ nihil *de ea re sta-
tuat.* Unde concludit hanc irregularitatem Jure
Pontificio humano inductam fuisse; licèt cum
promovendis in homicidio voluntario num-
quam meminerim dispensatum. Hæc de Summo
Pontifice.

42 Quo verò ad Episcopos cùm jam decisum fue-
rit d. *c. 7 sess. 14.* arcens voluntarium homicidam
à dispensatione non habere locum in jam promo-
to ad sacros ordines, hinc sequitur ut casus pro-
moti tamquam omissus à Concilio regulari debe-
at secundum juris communis dispositionem. De
jure communi autem si agatur de executione sa-
crorum Ordinum manifestum est Episcopos
non posse dispensare, ut hic deciditur in ver. *Non
debet*, secundum omnes in cap *Continebatur, supra,
de homicid.* & in c *Miror, 50. dist.* cum concord. si
verò agatur de rehabilitatione ad exercitium mi-
norum Ordinum sunt opiniones: discrepant e-
nim Innocen. & Host. ut dixi sup. *in 3. notab*, sed
quoad beneficium simplex conveniunt omnes E-
piscopum de jure cōmuni posse dispensare, ut si-
militer dixi in 2 *notab.* Unde secundum hoc non
obstante Concilio Tridentino salva esset Episco-
pis dispensandi facultas quoad beneficiū simplex,
& lis adhuc esset sub judice quoad minores Or-
dines licèt Navarr. *in Man. c 27. nu. 240. vers. Quartò
nota*, simpliciter dicat post d. *c. 7.* nō posse Episco-
pū dispensare cum homicida voluntario ad ullos
Ordines, neq; ullū beneficium simplex: quod po-
test procedere quoad suscipiendos, non autē quo-
ad jam susceptos secundum prædicta: cæterum
etsi hæc vera sint inspecto decreto d. *c. 7. sess. 14.*
tamen quod spectat ad c. 6, *sess 24.* secus dicendum
videtur. Credimus enim hoc decreto fuisse ad-
43 emptam Episcopis omnem facultatem dispensan-
di cum voluntario homicida, etiam occulto, non
solum quoad executionem minorū Ordinum, de
quibus erat dubium, sed etiam quoad beneficia
simplicia, de quibus nulla erat controversia.
Quod ut evidentius appareat observandum est
ex dispositione juris cōmunis Episcopos in pluri-
mis casibus posse dispensare super irregularitati-
bus, & suspensionibus, adeout Innocen. in c. *Dile-
ctus, n. 2. supra, de tempor ordinat.* recenseat duos &
viginti casus, in quibus dispensare possunt, & vi-
ginti unum, in quibus non possunt, quos itidem
enumerant ibi Host, *n. 3* Jo. Andr. *n. 13, in fin.* Butr.
n. 17. Cardin. *n. 4.* & Abb. *n. 7.* de quibus latius in
Specul. *in tit. de dispensat. §. Nunc de Episcoporum*, &
per D Antonin. *in 3. par. tit. 22. c. 7.* Concilium ve-
rò volens in casibus occultis ampliare potesta-
tem Episcoporum usum est verbo illo, *liceat*, quod
est aptum non solùm includere facultatem, quam
prius habebant, sed etiam novam adjungere; &
sic pro regula constituit ut liceat Episcopis dispē-
sare in irregularitatibus omnibus, & suspensioni-
bus ex delicto occulto provenientibus non so-
lùm in illis casibus, in quibus poterant de jure ve-
teri, sed etiam in illis, in quibus non poterant.
Dum autem unico contextu excipit irregularita-
tem ex homicidio, ut exceptio sit de regula cen-
seri debet eam excepisse non tantum à nova facul-
tate eo decreto Episcopis attributa, sed etiam ab
illa quam prius habebant de jure communi, ita ut
sit sensus liceat Episcopis ut supra dispensare tam
in casibus, in quibus poterant suo juri, quàm in il-
lis, in quibus non poterant: nullis tamen casibus
liceat illis dispensare in irregularitate provenien-
te ex homicidio voluntario. Quo sensu Conciliū
absq; dubio ademit Episcopis facultatem si quam
prius habebant dispensandi super homicidio vo-
luntario etiam occulto, & consequenter nec li-
cebit eis amodo dispensare ad minores Ordines,
nec ad beneficium simplex, quia cùm Concilium
prohibeat dispensationem in genere, utique cen-
setur prohibere quamcumque speciem dispensa-
tionis; & sic etiam illam quæ fit ad minores Or-
dines, & beneficia simplicia; & de materia d. *c. 6.
sess. 24.* vide quæ scripsi in cap. *Dilectus, à nu. 22. su-
pra, de tempor. ordinat.*

DE ADULTERIIS ET STUPRO.

Cap. Pervenit.

SUMMARIUM.

1 *STuprans virginem de iure canonico tenetur copulare, vel eam dotare, & uxorem ducere.*
2 *Sed si omninò eam ducere noluerit non erit cogendus, sed tamen eam dotabit, & punietur ut hic.*
3 *Stupranti virginem sine vi ex consuetudine non infligitur alia pœna, quàm ut eam ducat in uxorem, vel condecenter dotet.*
4 *Pœna, de qua hic, & in cap. praeced. locum habet, si deflorata sit honestæ vitæ, aliàs secus.*
5 *Ecclesia potest mitigare duritiem legis civilis.*
6 *Pœna à Iure Canonico imposita stupranti virginem an sit servanda in terris Imperij, & num, seq.*
7 *Lex canonica in foro Ecclesiæ prævalet legi civili etiam inter laicos subiectos imperio, & in materia non concernente peccatum.*
8 *Intellectus huius cap.*
Stuprum est crimen mixti fori. ibid.
9 *Clericus propter stuprum cum virgine commissum punitur pœna depositionis.*
10 *Episcopus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori an possit laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licèt ex consuetudine adversos laicos ad personalem districtionem procedere non consueverit, & n. seq. vsque in fin.*
11 *Episcopus in delictis ad eius forum pertinentibus potest contra laicos pœnis etiam pecuniarijs procedere.*
12 *Iudex ecclesiasticus in causis spiritualibus, vel mixtis fori non potest de iure communi procedere ad capturam contra laicos.*

Contrarium n. 18

13 *Iurisdictio ecclesiastica, & sacularis distincta sunt, & n. 16.*

Episcopus de iure communi debet primò uti censura ecclesiastica, & in subsidium brachij sacularis auxilio, & n. 28.

15 *Clericus pœnis legalibus affici non debet absque eo quod à iudice ecclesiastico tradatur Curia saculari.*

16 *Iudex ecclesiasticus an possit mittere in possessionem corporalem bonorum laicalium, & n. 28*

17 *Episcopus carcerat laicos pro criminibus sacrilegij, ac stupri, qua sunt mixti fori, & n. seqq.*

19 *Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnas relegationis.*

20 *Laicus in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori efficitur de foro Ecclesia.*

21 *Iudex ecclesiasticus non potest pœnam mortis infligere, sed debet reum sive Clericum, sive Laicum tradere Curia saculari, & n 27.*

22 *Iudex qui habet potestatem cognoscendi, an etiam habeat exequendi*

24 *Argumentum à contrario sensu non procedit ubi oppositum reperitur statutum à iure.*

25 *Episcopo tribuitur facultas procedendi contra laicos in causis ad eius forum pertinentibus, non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Regias, & Imperiales, & n. 25.*

29 *Episcopus an possit procedere ad capturam contra laicos ex cap. 3. sess. 25. Concilij Tridentini.*

30 *Censura de iure communi erat remedium ordinarium, post Concilium extraordinarium, & in subsidium, & n seqq*

31 *Brachij sacularis invocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, secus post Concilium.*

32 Cap. 3. sess. 25 de reform. *editum fuit instantibus Regis Catholici Oratoribus.*

Laicus eodem modo sortitur forum Episcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.

33 *Dictio, quoque, est copulativa, & repetitiva precedentium.*

Dictio, ut supra, inducit repetitionem pracedentium cum omnibus suis qualitatibus, ibidem.

34 *Captura in civilibus regulariter est prohibita, secus in criminalibus.*

35 *Carcer de iure civili est ad custodiam, de iure canonico est etiam ad pœnam.*

36 *Concubinarij, & adulterij quibus pœnis ab Episcopo sint puniendi.*

37 *Brachij sacularis auxilium qualiter ab Episcopis sit implorandum.*

38 *Consuetudo, secundum quam de iure communi Episcopus non procedit ad capturam contra laicos, fuit sublata à Concilio.*

39 *Iudex tam ecclesiasticus, quam laicus est competens in causis mixti fori, & est locus praventioni.*

40 *Praventio in captura prafertur praventioni verbali.*

41 *Captura est arbitraria iudici.*

42 *Prascriptio negativa in facultativis qualiter procedat.*

43 *Iurisdictionem ordinariam impedientes excommunicantur in Bulla Cœna.*

44 *Bulla Cœna non solum tollit prateritas consuetudines, & prascriptiones contra impedientes iurisdictionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.*

Prosp. Fagn. in 1. p. 5. lib Decretal.

PERVENIT. Stuprans virginē tenetur eā dotare, & ducere in uxorē: ac si noluerit cū ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti secundum Abb. & Marian. Socin.

1 Nota primò, pœnam deflorantis virginē, quia de jure canonico tenetur eam simul dotare, & in uxorem accipere: & quidem ad dotandum præcisè potest compelli, si modò ipsa, & pater ejus

2 consenserint, ut in cap. 1. *supra eod.* Sed ad contrahendum cum ea matrimonium, si omnino stuprator renuerit, finaliter non erit cogendus, secūdum glossam finalem hic; nam textus loquitur alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt Butr. *n. 2*, Anchar. *n. 1. in 3, notab.* Abb. *n. 1, in primo notab.* Jo. de Anan. *eod. n. vers. Nota quod raptor cogitur aut raptam ducere in uxorem, aut aliam pœnam sustinere*. & Marian. Socin, *n. 3. in 2. notab.* dicens eum, qui defloravit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, sed causativè, si non vult pati pœnas: sola enim dotis constitutio sufficit, cùm textus in cap. præced. exigat copulativè, ut eam dotet, & in uxorem ducat: nec si ducere recusaverit per solam dotis constitutionem est sufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. *d n. 3* puniri debet persona, quæ deliquit, & non bursa, Itaque si omninò renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogetur solvere, corporaliter etiam punietur, idest fustigabitur, secundum glos. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communione fidelium, sed tantum à communione sacramentorum, & sic minori excommunicatione, quousque Superiori visum fuerit, cap. *Engeltrudam, 3. q. 4.* & cap. *Si celebrat, de Cler. excom. ministr.* secundum glossam *fin.* Innoc. & Host. *in ver. Excōmunicatus.* Item detrudetur in monasterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec pœniteat, secundum Host. sed perpetuò donec revocetur, secundum Card. & inmit finis hujus decretalis.

3 Verum etsi de jure hæc ita se habeant, in practica tamen servatur ut stuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deflorata matrimonium, sed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad condecenter dotandum, ut testatur Anton. Gomez in l. *Tauri, n. 8* & Papo *lib. 22. tit. 9. Arest. 9*, ubi dicit hodie contra stuprantes virgines sine vi non esse in usu aliam pœnam, quàm ut illas ducant in uxorem, vel condecenter dotent; & ita ex facto respondit Cassan. *cons.* 40. Ita etiam servari in Hispania, ubi quotidie fiunt lites super hujusmodi stupri, testatur idem Anton. Gomez, ubi supra *n. 7.* & ita etiam se quandoque vidisse per Senatum Mediolanensem judicari dicit Clar. *in Pract. Crimin. §. Stuprum, n. 3 vers. Sed quaro qua sit pœna stupri.*

4 Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quæ stuprum passa est, sit honestæ vitæ; aliàs enim non haberet locum dispositio hujus Decretalis, & cap. præced. & ita hæc jura intelligunt Scribentes, ut testatur Paris. *cons.* 160. *n 14 lib. 4.* ubi in facti contingentia ita consuluit, & sequitur Clar. *loco cit. vers. Hac autem omnia.*

5 Secundò nota ibi, *nos aliquatenus legis duritiem mollientes*; Ecclesiam posse moderari, ac mitigare asperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in suo tantùm foro, sed in foro sæculari servabitur lex civilis, cum

q.2 notatur in l.1. *ff. de reg. iur.*

Quamobrem ut concludamus, cùm in proposito dubio duo quærantur, videlicet, An ecclesiastici possint arma capere pro patriæ, & parentum defensione; & an propterea incidant in irregularitatem.

Quoad primum videtur respondendum, ecclesiasticis licere adesse, & hortari ad eum modum, quo S. Thomas declarat *ubi supra*, sed non pugnare manu propria, ut per Abb. *hic n.* 3. & est text. in d.c. Ex *multa*, §. *fin. de Vota*.

11 Quo verò ad secundum, si aliquem percusserint licèt male fecerint percutiendo, si homicidij, aut mutilationis conscientia eos non remordeat, non incidunt in irregularitatem. Casus est ad litteram in hac Decretali, qui non habetur alibi ita clarè, ut dicit Abb *in fine*: nam Papa hic consultus de percussione, respondet de interfectione, per hoc insinuans Clericum non esse irregularem ex eo quod aliquem percusserit, nisi ex illa percussione aliquis mortuus fuerit, ut hic ponderant Innoc. *in princ.* Host *n.1. in ver. Si interfectione*, Butr. *n.2* Anchar. & Abb. ambo *n.3*.

12 Neque obstat tex. in c. *Sicut dignum*. §. *fin. supra eod* quia procedit tantùm, in bello injusto, in quo ex solo consilio, vel præsentia armata contrahitur irregularitas secuto homicidio per alios, secundum Abb *hic n.3, vers. Sed contra hoc fortiter oppono*. Quod fusius explicat Innocen *in princ.* dicens: (In bello injusto quodocumque auxilium, vel consilium Clericus dederit in mortem alterius, vel si culpabilis, aut negligens fuerit, & ex hoc sequuta sit mors, irregularis est: cap. *Quantum*, cap. *Sext.* & cap. *Si duo*. 50 *dist.* Unde si eunt, s ad bellum injustum in favorem præstent suis, qui propterea securius lædunt inimicos, aut terrorem incutiant adversariis, ac hoc ut fugiant, vel non audeant se defendere, si exinde mors sequuta sit, irregulares sunt

13 Verum si quis ad injustum bellum iret causa pacificandi, vel aliàs ex iusta causa, non creditur huic imputandum, si eius præsentia aliquid robur accrescat suis, vel timor adversariis, dummodo dolus omnino absit.) Ita Innocentius dicens hoc probari à contrario sensu in cap. *Quantum*, 50. *dist* & ei subscribunt Host. Butr. & alij proximè citati.

14 At verò si bellum sit iustum, ut in casu huius cap. in quo pugnabatur contra infideles, tunc ex sola percussione etiam cum sanguinis effusione Clerici non incurrunt irregularitatem; nisi propria manu occidant, aut mutilent, licèt per alios sequuta fuerit mors, aut mutilatio, secundum omnes. Sin autem in conflictu non solùm percusserint, sed etiam necaverint, aut mutilaverint, utcumque bellum sit iustum, censendi sunt irregularitatem contraxisse in proposita facti specie, quia necessitas non est inevitabilis ad eum modum, quo requirunt Doctores ad irregularitatem incurrendam; nimirum quia non desunt laici, qui possint vim hostium propulsare, secundum Abb, *nu.* 2. & Socin *in 1 notab.*

Neque verò habenda est ratio Suarez *tom. 5. de censur. disp.* 47. *sect* 6. n 2. & Sayr *lib. 6. de censur. c.* 19 n. 5. & aliorum recentiorum: nam cum asserunt ex homicidio ob necessariam patriæ, & parentum defensionem non contrahi irregularitatem; aut loquuntur in casu, in quo deficiunt laici, qui possint vim hostium repellere, & admitti potest eorum sententia, quia agitur etiam de propria defensione personarum juxta terminos d. Clem. *Si furiosus, de homicid.* aut loquuntur in casu, in quo laici non desunt; & tunc contra eos stat hæc Decretalis, doctrina D. Thomæ, & unanimis Canonistarum sententia.

15 Itaque hoc casu, in quo supponuntur adesse etiam laici, qui possint hostium injurias propulsare, posset Sanctissimus D.N. ut conscientiæ ecclesiasticorum consultum sit, impertiri facultatem Collectori Portugalliæ ad tempus Sanctitati suæ benè visum dispensandi ab irregularitate eum ecclesiasticis, qui in casu inevitabilis necessitatis, infideles, vel hæreticos, defendendo patriam, occiderunt, vel mutilarunt: eiusmodi enim irregularitas est dispensabilis ad instar illius, quæ contrahitur ex homicidio ob necessariam parentum defensionem, ut in subjecta declaratione S. Congregationis Concilij, videlicet, An Concilium c. 7. *sess.* 24. dum agit de repellendo vim vi à persona propria; ut irregularitas sit dispensabilis, habeat etiam locum in persona patris. S Congregatio censuit habere locum: nam permissio vim vi repellendi, & alium offendendi pro tutela sui corporis, juxta l. *Vim, ff. de iust. & iur.* habet locum etiam pro tutela patris, vel filij, mariti, vel uxoris, gloss. in dicta l. *Vt vim*. & est communis, ut ibi per Jas. *nu.* 28. & licèt gloss. in Clem. 1. *de homicid.* dicat, quod Clem. volens eum, qui mortem aliter evadere non valens, suum occidit invasorem, non esse irregularem, non procedit in patre, & filio, sed tantùm in ejusdem persona propria; & glossam sequuntur ibi Cardin. & Anchar. tamen illud est verum, quando volumus excusare à contrahenda irregularitate: illa enim etiam sine culpa contrahitur, & ita dictum glossæ procedit in terminis d. Clem In casu autem Concilij non agitur de excusando ne irregularitas contrahatur, sed de excusando, ut contrahatur irregularitas dispensabilis, quia vis vi repulsa est; & ideo in Concilio comprehenditur etiam persona patris.

DE HOMICID.

Cap. Quidam.

SUMMARIUM.

1 *Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa.*
Irregularis an sit Clericus qui puerum per funem demisit in puteum, ad res quærendas, si puer disrupto fune decidens obierit, ibid. & nu. seqq. us. in fin.
2 *Actus illicitus quando dicatur.*
3 *Homicidium casuale quando imputetur danti operam rei illicitæ.*
4 *Clericus vacans rei mechanicæ, vel ædificationes, an dicatur rei illicitæ operam dare.*
5 *Clericis opus rurale permissum est.*
6 *Irregularis an sit qui in causa fuit, ut artifex per tectum incederet, si illi decidens obierit.*
7 *Irregularis non efficitur Clericus equitans, si equus disrupta fræna hominem prætereuntem occiderit.*
8 *Casus non imputatur danti operam rei licitæ.*
9 *Irregularitas an contrahatur ex levissima culpa.*

Culpa

10 *culpa levissima in committendo transit in culpam levem.*

11 *Culpa tunc abest si omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque observaturus fuisset.*

12 *Homicidium imputatur Clerico ad irregularitatem si proveniat actu conservandi bona etiam extra propositum.*

1 QUIDAM. Homicidium casuale non imputatur ei, qui dedit operam rei licitæ, nec fuit in culpa. Hoc dicit communis divisio. Secunda ibi, *Attendentes.* Nota summarium, cum quo concordat c. Joannes, supra eod. & Jo. Andr. Butr. Cardin. & omnes *in princ.*

Quidam Clericus ad requirendam suppellectilem in puteum à fure projectam Puerum eo demisit ligatum unico fune grosso, ac novo, eumq; appensum per funem sustentabat dum suppellectilem expiscaretur; tandem chorda, quæ ore putei refricabatur, dum puer extraheretur onustus, disrupta est, & puer decidens in aquam est suffocatus. Quæritur an homicidium, hoc, quod casuale est, atque omnino fortuitum, neque a Clerico volitum, ipsi veniat imputandum, adeout in irregularitatem inciderit.

Quæstio videtur in duos articulos dividenda. Primus est, An Clericus secundum ea, quæ proponuntur, dederit operam rei illicitæ, necne. Secundus, An fuerit in aliqua culpa, ita ut propterea irregularitatem contraxerit.

2 Quoad primum nonnulli opinati sunt eum dedisse operam rei illicitæ, dum ipsemet fune suspensum hominem unà cum socijs demisit in puteum, ac etiam tenuit: nam actus illicitus ille dicitur primò ratione periculi mortis, aut confractionis membri, quæ exinde possunt contingere, Covar. post alios in Clem. *Si furiosus, de homicid* §. 4. 2. p. n. 10. per textum in cap *Tua nos, supra eodem*, & cap. *Sententiam sanguinis, Ne Cler. vel Monach.* Deinde quia Clerici dignitati non convenit, dicto cap. *Tua nos*, & notat Abbas in c. *Joannes nu.* 1. *supra eod* & in c. *Multa, Ne Cler. vel Monach.* post glos. 4. in cap. *Significante, de appellat.* tunc verò eventus ex actu illicito secundum hunc modum posteriorem etiam præter intentionem contingens imputatur, si ille inventus per se ex illo opere cō-
3 sequatur, ut docet S Thom. 2 2. *q.* 64 *art.* 8. Itaq; patet homicidium casuale ad irregularitatem imputandum fore danti operam rei illicitæ si is actus sit causa non admodum remota, tametsi causa propinqua, seu immediata inspici soleat, glossa 1. in c. *De cætera, supra eod.* & Decius in Auth. *Præterea, C. Unde vir*, post Bart. in l. 1. *n.* 24. *ff. de act. & obligat.* aut quoties illicitum opus per se volitum fuerit periculosum ex natura sua, ut notant DD. in cap. *ult. infra eod. lib.* 6. & firmat Covar. *loco citato*, Alphons. à Castr. *lib* 2. *de potest at. leg. pæn c.* 14. Domin. Sot. *lib.* 5. *de iust. & iur. q.* 1. *art.* 9.

4 Cæterum plerisq; visum est hunc Clericum nō dedisse operam rei illicitæ; tum quia in cap. *Ex literis, il secondo, supra eod.* excusatur Monachus, qui opus mechanicum exercebat, quasi rem necessariam ageret, quemadmodum & hic Clericus rem suam in puteum demersam extrahere satagebat: tum quia in hoc cap. Clericus dans operam ædificationi dicitur rei licitæ operam dare: tum quia bonorum suorū recuperatio nec suapte natura mala est, nec Clericum dedecet, licèt per ali-
5 quod opus externum fiat; neque enim vilior est opere rurali, quod Clericis permissum est, iuxta notata in cap. *Clericus iustum*, 91 *dist.* & cap *Nunquam de consecrat. dist.* 5. & in cap. 1. *de celebrat. mis-*
6 *sar.* Tum demum quia Henriq. *in summa lib.* 14. *cap.* 15. ait eum, qui fuit in causa, ut faber lignarius incederet per tectum, ut illud componeret, non esse irregularem si ille collapsus moriatur, dummodo sponte id operis assumpserit, & alias exercere consueverit.

Itaque cum probabilius videatur hunc Clericum rei licitæ operam dedisse, secundus articulus superest examinandus, an scilicet in aliqua culpa sit eius homicidii, quod consecutum est: & quidem non esse in culpa videtur suaderi primò, quia
7 in cap. *Dilectus, supra eod.* quid simile contigisse videtur, dum ibi refertur disrupto fræno, quo Clericus sessor equum cohibere nitebatur hominem prætereuntem interfectum fuisse; & nihilominus deciditur irregularem factum non esse, quia nec operam rei illicitæ dedit, nec ulla culpa præcessit. Quia vero glossa Bernardi ait ibi; Clericū equitantem in culpa non fuisse, quoniam fragile frænum non adhibuerat, sed satis validum; pari ratione Clericus, de quo nunc agitur excusandus est, quandoquidem fune novo, ac satis firmo puerum colligavit, qui in puteum demissus est, nec tenebatur omnium firmissimum adhibere; secus fortasse res haberet si parum diligenter devinctus ille fuisset, & obnexus resolutionem in vitæ discrimen adductus fuisset, arg l. *Item quæritur*, §. *Si gemma, ff. Locati.*

8 Deinde hoc ipsum suaderi potest ex cap. Joannes, supra eodem, ubi dicitur: Nos igitur attendentes, quod d. Sacerdoti, qui dabat operam rei licitæ, nihil potuit imputari, si casus omnes fortuitos non prævidit: & idem habetur in textu nostro ibi: *Quia omnes casus fortuitos, qui prævideri non possunt, forsitan non prævidit.* Ex his videtur inferri posse, ut cum hic Clericus daret operam rei licitæ, quamvis non prævideri, imò nec prævidere teneretur quoad postea consecutum est, ab irregularitatis nota liber habendus sit.

9 His tamen non obstantibus videtur respondendum prædictum Clericum esse irregularem: non me latet multos, qui opinionem Abbatis, qui in cap. *Quæsitum, de pæn & remiss n* 2. ait culpam levissimam non inducere irregularitatem, cui subscribit Navarrus ibidem, & alii citati à Covar. & ex recentioribus Henriq. Cæterum opposita sententia, quæ placuit glossæ *secundæ* in cap. *Significasti, il primo, supra eodem*, Hostien. & Jo. Andr. *ibidem*, juri valde consonam est, præsertim cūm contrariæ opinionis Authores concedant culpam levissimam in committendo inducere irregulari-
10 tatem, juxta cap. *Consuluisti*, 2. *q* 5. propterea quod ea transit in culpam levem juxta glos. 2. in l. *Legē Cornelia, ff. Ad Syllan.* cum itaque idem Clericus culpa non careat, tum quia firmiorem funem adhibere debuit, arg. l. *Si servus*, §. *Si ex plaustro, ff. Ad legem Aquil.* tum quia pertrahens prævidere debuit eum, qui sursum trahebatur onustus, periculo objici, ne disrupto fune laberetur, præsertim cum funis esset unicus, & ore putei refricaretur arg l. *Quod te, ff. de reb. cred.* & l. *Idem Iuris, ff. ad l. Aquil.* & vero culpa tunc abest, ait Jurisconsultus in l. *Si merces, ff. Locat.* §. *Qui columnum*, si

omn.

11 omnia facta sunt, quæ diligentissimus quisque observaturus fuisset. Unde, ut ait Abb. *hic in ult. notab.* ut quis casu fortuito non teneatur, intelligitur de fortuito, quem etiam diligentissimus prævi-
12 dere non potest, ut l *Si quis domum. ff. Locat.* Quibus addi potest etiam latam culpam fortasse intervenisse, quia vehementius res ablatas recuperandi studium in causa fuit, ne ille miser cautiùs extraheretur, argum. cap. *Suscepimus, supra eodem.* Ubi Alex. III (Quoniam, inquit, expediebat potiùs post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam pro conservandis vilibus rebus, & transitorijs tam aeriter in alios exardescere, abstineat iste humiliter ab Altaris ministerio, & uterque peccatum suum ad arbitrium tuum studeat expiare) ubi Felin in 1. *not.* dicit Clerico imputari ad irregularitatem si ex actu conservandi bona sequatur homicidium etiam extra propositum. Ex quibus resultat etiam responsio ad objecta: & ita resolutum.

De Clericis pugnantibus in Duello.

Cap. Henricus.

S V M M A R I V M.

1 *IRregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversarium occidat; dispensatur tamen cum eo ad beneficium*
2 *Consuetudo qua accusans, & accusatus adstringitur ad pugnandum damnata est.*
3 *Duellum purgationis vulgaris quibus rationibus reprobetur.*
4 *Potentioribus pares esse non possumus.*
5 *Inæqualitas in judicijs reprobatur, paritas approbatur*
6 *Fortitudo nulla sine iustitia est laudanda.*
7 *Duellum purgationis vulgaris quo iure sit prohibitum*
8 *Dispensari potest cum homicida voluntario ad obtinendum beneficium etiam in titulum.*
9 *Et an hæc dispensatio sit debita adeout superior peccet dispensando.*
10 *Clericus homicida est deponendus, & perpetuò detrudendus in monasterium.*
11 *Verbum,* potest, *est facultatis.*
12 *Dispensare non potest inferior à Papa nisi ex causa magnæ utilitatis, vel necessitatis Ecclesiæ.*
13 *Dispensatio est quadam misericordia.*
14 *Misericordia quid sit.*
15 *Papa in his quæ sunt iuris positivi dispensare potest sine ulla causa, & sic dispensati sunt tuti quoad Deum.*
Declaratur ibidem, vers. Nisi lex canonica.
16 *Dispensare potest cum homicida voluntario etiam Episcopus ad beneficium simplex, sed ad curatum non dispensat nisi Papa, & num. 27. usque in finem.*
Dispensare an possit Episcopus cum homicida voluntario ad beneficium curatum priùs obtentum. ibid. vers Et quamvis.
17 *Et quid ad beneficium non curatum, cui sit annexum onus ministrandi in sacris Ordinibus per seipsum.*
quod si alter beneficium impetraverit in eventum privationis ante accusationem institutam, ibidem. vers. An autem Episcopus.
18 *Homicida voluntarius in sacris Ordinibus non dispensatur.*
19 *Et quid in minoribus.*
20 *Ordo quilibet in latiori significatione dicitur sacer.*
21 *Dispensare an possit Episcopus cum occulto homicida etiam in sacris.*
22 *Homicida voluntarius etiam occultus ex Concilio Tridentino omni ordine, beneficio, & officio ecclesiastico perpetuò carere debet.*
23 *Concilium Tridentinum in cap. 7. sess. 14. excludens voluntarium homicidam à spe dispensationis an habeat locum in iam promoto ad sacros Ordines, & n seqq.*
24 *Dispensationis gradus tres.*
25 *Promovendus faciliùs repellitur quam dejiciatur promotus.*
26 *Concilium Tridentinum nec voluit, nec potuit adimere Papæ potestatem dispensandi in sacris ordinibus cum voluntario homicida.*
27 *Papa an possit dispensare quoad Ordines cum homicida voluntario.*
28 *Ecclesia numquam dispensat super homicidio voluntario etiam ex mansuetudine, & n 33.*
Contrarium, num. 34.
29 *Irregularitas causata ex homicidio voluntario an sit de iure divino.*
30 *Papa contra ius divinum non dispensat.*
31 *Phinees nepos Aaron fuit dispensatus super duobus homicidijs, & permissus divina ministrare.*
32 *Paulus Apostolus quamvis homicida divina ministravit.*
33 *Doctores asserentes Ecclesiam non dispensare super homicidio voluntario expenduntur.*
34 *Papa dispensat cum promotis super homicidio voluntario aliquando in Signatura Gratiæ, aliquando remittit supplicationes ad Congregationem Concilij.*
35 *Congregationis Concilij stylus in dispensationibus super homicidio voluntario.*
36 *Cum homicida voluntario ad effectum ingrediendi Religionem qualiter dispensetur.*
37 *Pœnitentiariæ stylus in dispensationibus concedendis super homicidio voluntario occulto.*
38 *Et quid in atrocissimis.*
39 *Ecclesiæ Romanæ observantia prævalet authoritati cujuscumque Doctoris.*
40 *Papa dispensat super omnibus irregularitatibus.*
41 *Cum homicidio voluntario numquam dispensatur ad Ordines suscipiendos.*
42 *Episcopi post Concilium Tridentinum an possint dispensare super homicidio voluntario saltem occulto ad executionem minorum Ordinum.*
43 *Concilij Tridentini decretum in cap. 6. sess. 24. expenditur.*

1 HENRICUS. Irregularis est Clericus si pugil ab eo datus adversariũ ejus occidit, nec excusat consuetudo, potest tamẽ cum eo circa habendũ beneficiũ dispensari. Hoc dicit secundum Jo. Andr. & Doctores communiter. Secunda ibi, *Quis igitur.*

2 Nota primo pravam esse, & damnatam consuetudinem secundum quam accusatus, & accusator adstringitur ad pugnãdum per se, vel per alium, ut sic appareat de innocentia, vel convincatur de crimine illato, quæ dicitur purgatio vulgaris, ut infra *de purgat. vulg.* Absit enim ista abusio, ut qui vin-

vincit in campo sit in jure potior, ut inquit Ol-
3 drad. *cons.* 191. *Nullo modo, num.* 2. Quia multa ha-
bet absurda propter quæ redditur imperscriptibi-
lis, ut ibi per eum: & complures rationes cur hæc
probatio sit reprobata adducunt *hic* Hostien. *nu.* 1.
Jo. Andr. *num.* 5. Butr. *num.* 12. Ancharan. *num.* 6.
& Jo. de Anan. *num.* 1. Quarum prima est, quia per
talem probationem Deus tentari videtur, c. *Mo-
nomachiam, 2. quæst.* 4. Secunda, quia mortes homi-
num, & pericula animarum inde proveniunt, cap. 1
vers. fin. sup. tit. prox. Tertia, quia inventa est Dia-
bolo fabricante, cap. *Mennam*, & cap. *Consulvisti*, 2.
quæst. 4. Quatuor rationum meminit etiam Con-
cilium Tridentinum in *cap.* 19. *sess.* 25. ubi dicitur,
(Detestabilis duellorum usus fabricante Diabo-
lo introductus, ut cruenta corporum morte ani-
4 marum etiam perniciem lucretur.) Quarta, quia
non est verisimilis probatio, imò verisimile est,
ut fortior, & potentior debiliorem conculcet, ar-
gum. cap. 1. *vers.* 1. *supra, tit. prox.* Etenim potentio-
ribus pares non esse possumus, l. 3. *respon.* 1. *ff. de a-
5 lien. judic. mut. caus. fac.* Quinta, quæ ex præcedenti
consequitur, quia vix, aut numquam possunt eligi
pugiles utrinque pares in omnibus. In judiciis
autem iniquitas, & inæqualitas reprobatur, & pa-
rilitas approbatur, ut in cap. *Cum inter priorem*, §.
2. *cum ibi not. sup. de except.* & in cap. 1. §. 1. *de mut. pe-
tition.* Sexta, quia falsa probatio est unde nec
sententia hac occasione lata in rem judicatam
6 transit, ut in c. 2. *infra, de purgat. vulgar.* Septima,
quia nulla fortitudo sine justitia est laudanda, ut in
7 Authen. *Ut omn. obed. jud. respon.* 1. *coll.* 5. Ex his con-
sequitur, ut hæc species duelli purgationis vulga-
ris sit omni jure prohibita, prout illam de jure di-
vino, canonico, & civili prohibitam esse pluribus
probat hic Marian. Socin. *num.* 9. *& seqq.*

8 Secundò nota cum homicida voluntario dis-
pensari posse quoad obtinendum beneficium, e-
tiam in titulum, ut probatur in cap. *Presbyterum*,
28. *distinct.* ponderando litteram ibi, *Cathedram qui-
dem habere, sed ab officio abstinere præcipimus*: & hoc
tenet Goffr. quem *hic* sequuntur Jo. Andr. *num.* 2.
in verb. Beneficium, Cardin. *ante num.* 1 *in eod. ver.*
Abb. *nu.* 4. *vers. Ulterius quæro*; & Jo. de Anan. *nu.*
5. Gemin. in cap. *Studeat*, per illum textum in
9 *vers. Verum si Presbyter*, 50. *dist.* Imò dicunt Docto-
res hanc dispensationem esse debitam, adeout Su-
perior dicatur peccare, nisi dispenset si Clericus
sit corrigibilis per d. cap. *Studeat*, & d. cap. *Presby-
terum*; ne scilicet cogatur in Clerici opprobrium
mendicare, cap. *Diaconi*, ibi: *mendicat infelix Cleri-
cus in plateis, & civilis operi mancipatus publicam à
qualibet deposcit alimoniam*, 93. distinct. & c. *Ad
supplicationem*, *de renunc.* & hoc tenet Hostien.
hic num. 6. *in ver. Poterit tamen*, Jo. Andr. *n.* 2. *in eod.
ver.* Butr. *num.* 14. Cardin. *in princ. dicto ver. Poterit.*
10 Verùm hæc opinio ita indistinctè non placet
Abbati *nu.* 3. *in ult. notab.* Quia pro homicidio
sicut & pro alio gravissimo crimine debet Clericus
deponi, & perpetuò in monasterium detrudi ad
agendam pœnitentiam, ut in cap. *Tua, infra, de
11 pœnis.* Ergo cessat hæc ratio ne cogatur men-
dicare, cùm in monasterio sint ei subministran-
da alimenta, ut in cap. *Novimus, infra, de verbor.
signif.* unde concludit Abb. hujusmodi dispensa-
tionem de omninò gratiosam: & ponderat litte-
ram hic in ver. *Misericorditer*; pro quo etiam fa-
cit ver. *Poterit*: hic positum, quod est facultatis;

ut l. *Sæpe, ff. de offic. Præsid.* & l. *Non quicquid, ff. de
judic.*

Pro conciliatione Joan. de Anan. *hic num.* 4.
Potest, fortè dici opinionem Hostien. posse pro-
cedere si Clericus non detrudatur in monasteri-
um, sed remaneat in sæculo, quia tunc viget ratio
illa mendicitatis, sed Marian. Socin. in cap. *Ad au-
dientiam, nu.* 412. *supra de homicid.* Distinguit an
subsit justa, & legitima causa dispensandi, puta
quia verteretur maxima utilitas Ecclesiæ, vel ma-
gnum scandalum, vel alia similis causa urgens; &
vera sit opinio Hostien. ut Superior cogatur dis-
pensare, & peccet non dispensando. An verò
subsit sola utilitas personæ, ut quia est bonæ con-
ditionis, & lapsu quodam erravit, & multum est
contritus, & dolens de excessu suo, & hoc casu
vera sit secunda opinio, ut sit in facultate Prælati
concedere, vel non concedere dispensationem.
12 Tu adverte, quia hoc secundum membrum distin-
ctionis Mariani Socini non transit absque diffi-
cultate. Supponit enim dispensari posse cum ho-
micidio voluntario ob solam utilitatem personæ,
quod non videtur verum, quia dispensatio conce-
di non debet nisi ex causa necessitatis, vel utilita-
tis Ecclesiæ, c. *Etsi illa*, 1. *quæst.* 7. *in fine*, ibi: *illa nul-
latenus mutilanda sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ec-
clesiastica prorsus extorquet utilitas*, & cap. *Mutatio-
nes*, 7. *quæst.* 1. ibi: *communi utilitate, vel necessitate.*
Imò hæc causa in dispensatione Episcopi debet es-
se magna, ut patet in cap. *Cenomanen in fine*, 56. *dist.*
in cap. *Ab excommunicatis* 9. *quæst.* 1. ibi: *ad superio-
res autem conscendere non concedimus, nisi necessitas,
vel utilitas maxima flagitaverit*: & in cap. *Nemo de
elect. lib.* 6. ibi: *& evidente necessitate, vel utilitate ip-
sius Ecclesiæ suadente*; & hodie est expressum in
decreto Concilij Tridentini *cap.* 18. *sess.* 25. Imò
qui hoc negant profectò sacros regulas non in-
telligunt, ut formaliter inquit Archid. in cap. *Licet
Canon nu.* 2. *vers. Item requiritur, quod talis necessitas,
vel utilitas sit magna. de elect. lib.* 6. & scripsi ple-
niùs in cap. *fin. num.* 6. *& seqq. supra, de fil. Presby-
ter.* Aut ergo subest sola causa utilitatis perso-
næ, & dispensatio nullatenus est concedenda; aut
subest evidens Ecclesiæ utilitas, vel necessitas: &
tunc arbitror indistinctè veram esse opinionem
Hostien. ut dispensatio sit debita; quod tenet glos-
sa magna in cap. *Ut constitueretur*, 50. *dist.* ubi dicit
dispensationem esse debitam si subsit justa cau-
sa, ut ibi, & cap. *Licet*, 45. *dist.* cap. *Dispensationes*,
1. *quæst.* 7. cap. *Plerumque*. 11. *q.* 3. cap. *Noli*, 23. *q.* 1. &
13 cap. *Considerandum*, 50. *dist.* Est enim dispensatio
quædam misericordia, ut hic, & in c. *Ad audien-
tiam, supra, de homicid.* vel quasi misericor-
dia, inquid glossa præalleg. At quilibet tenetur es-
se misericors, cap. *Non satis*, 76. *distinct.* cap. *Di-
sciplina, in princ.* 45. *dist.* Et maximè Prælatis, cap.
fin. 90. *dist.* cap. 2. *infra de sortileg.* l. *Placuit*, C. *de
judic.* & hac posset implorari officium Superioris,
ut sentit glos. in d. cap. *Ut constitueretur*, 50. *distin.*
& expressiùs glossa in c. *Exigunt*, 1. *quæst.* 7. arg.
cap. *Nullus*, *de impetratione.* & sic ponderatio
quam facit Abb. *super ver. Misericorditer*, contra
ipsum retorquetur, quia, ut Damascenus inquit,
lib. 2. *Orthodoxæ fidei*, c. 14. Misericordia est species
14 justitiæ, & propterea ab August. *lib.* 9. *cap.* 5. *ante
med. de Civit. Dei* diffinitur esse alienæ miseriæ mi-
sericors in nostro corde compassio, qua utique si
possumus, subvenire compellimur, ut refert Sanctus

fessione quilibet Ordo minor est sacer, quia sacri signaculum, ut notatur in cap. Clericus si tonsura, & ibi per Abb *supra de vita, & honest. Cleric.* licèt majores communiter propter excellentiam appellentur sacri, ut in glos. *in summa 23. distin.* Subdit tamen Marian Socin. in d. cap *Ad audientiam*, n. 399. primam opinionem Hostiensis posse salvari in eo qui commisit homicidium voluntarium mediante justitia, cum quo secundum eum potetit Episcopus dispensare quoad administrationem minorum Ordinum susceptorum; quod & Nav. admittit in *Manuali c. 27. n. 270. vers. Ex quo videtur inferri*, licèt secundum ejus diffinitionem hoc
21 homicidium non sit voluntarium. Addit etiam Butr. ubi supra Archid. tenere in c. *De his, 50. dist.* cum occulto homicida posse Episcopum dispensare etiam in sacris: locus Archidiaconi declarantis in hoc sententiam Vincentij est in d. cap. *De his il secundo, n. 5. ad fin. vers. Sententiam Vincentij*, & alios plures pro hac sententia refert Covarr. in d. Clem *Si furiosus, par. 2 §. 3. n.* 4. Sed in hoc contrarium tenet Host. *in summa, de homicid.* §. *Qua pœna, vers. Sed & secundum canones*: & quamvis opinio Vincen. & Archid. sit satis probabilis, tamen contraria sententia Hostiensis est tutior; & ideo sequenda cùm agitur de periculo animæ, ut dicit Henric. Boich. in cap. *Quæsitum, circa med. vers. Et licèt ista opinio, de tempor. ordinat.* quam etiam dicit communem Bellam. *ibidem in 2. oppos. n. 12.* & contra primam opinionem videtur textus satis clarus in prædicta Decretali *Quæsitum, ibi, præter reos homicidij*, ut ponderant Henricus, & Bellamera.

22 Verùm has difficultates ferè omnes hodie sustulit Concilium Tridentinum in *c. 7. sess. 14* quo statutum est, ut qui sua voluntate homicidium perpetraverit etiamsi crimen id nec ordine judiciario, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros Ordines promoveri possit, nec illi aliqua ecclesiastica beneficia etiamsi curam non habeant animarum conferri liceat, sed omni ordine, ab beneficio, & officio ecclesiastico perpetuò careat: quo decreto satis apertè corrigitur opinio Vincentij, & Archid. & approbatur sententia Hostien. de qua supra proximè dictū est: an autem corrigantur ea, quæ hic dicunt DD. de dispensatione ad minores Ordines, & beneficia simplicia: & quid in terminis *cap. 6. sess 24. dicam infra n 42.*

23 QUÆRO. An decretum *d. c. 7. sess* 14 excludens voluntarium homicidam à spe dispensationis vendicet sibi locum in eo, qui ante homicidium ad sacros jam erat Ordines promotus.

Die 2. Septembris 1613. habita est Sacra Congregatio Concilij coram S. D. N. cui interfuerunt S. R. E. Cardinales Camerinensis, Montelperus, Sanctæ Cęciliæ, Justinianus, de Monte, Paravicinus, Plattus, SS. Quatuor Burghesius, Blanchettus, Davila, Mantica, Arigonius, Viscontius, Dossatus, S. Marcelli: in eaque proposito supradicto dubio, Camerinensis existimavit decretum Concilij comprehendere etiam promotum: nam canones ita loquuntur, ut nemo sit dispensandus homicida voluntarius, idque non tam ob delictum, quàm ob Sacramenti decentiam, cùm non deceat virum sanguinolentum ministrare in sacra Eucharistia, quod est Sacramentum pacis, & unionis, Sotus *de just. & iur. lib. 1. q. 6. art. 5. vers. Ad primum igitur* & *lib. 5. q. 1. art.* 4. Quæ ratio militat etiam in promoto; neque hoc modo Concilium ampliat dispensationem antiquorum Canonum, sed cum eis se conformat, Montelperus existimavit promotum non comprehendi, tum tamen non celebret in loco commissi delicti. Sanctæ Cæciliæ arguit pro opinione affirmativa, quod Concilium promotum includat. Primò quia cap. *Miror. 50. dist* arcet ab altari voluntarium homicidam, ejusque ratio militat tam in promoto, quàm in promovendo. Secundò quia Concilium utitur verbo *careat*, quod importat carentiam ejus quod quis habet. Contrariam tamen sententiam, ut promotus non comprehendatur in Concilio veriorè esse putavit: nam tres sunt gradus dispensati-
24 onis. Primus cùm dispensatur in aliquo homicidio voluntario, ut ministret in minoribus Ordinibus. Secundus cùm dispensatur, ut ministret in majoribus. Tertius cum dispensatur cum eo qui non est promotus, & hic est maximus gradus dispensationis. Unde non est dicendum Concilium loquens de hoc tertio gradu, qui est omnium maximus voluisse sub prohibitione includere gradus minores, præsertim cùm iter promotum, & promovendum sit maxima ratio diversitatis: nam is qui non est promotus ad sacros poterit uxorem ducere, alisque rebus se addicere. At promotus quid aget, cùm nec ministrare possit, nec retrocedere liceat? Præterea de jure communi erat ei danda dispensatio, ne mendicare cogeretur, c. 2. *de Cler. pugn. in duel.* ubi dicunt Doctores hujusmodi dispensationem esse quasi debitam, si Clericus sit corrigibilis. Justinianus eamdem opinionem sequutus est, ut promotus non comprehendatur: nam verba Concilij non possunt convenire promoto, ibi, *promoveri*, ibi, *conferri*.

Dictio autem, *sed*, quæ subsequitur est cōtinuativa cum omnibus qualitatibus; & sic verba sequentia intelligenda sunt retento eodem themate de promovendo; & cum verba non sint apta comprehendere promotū verè multò minus cōprehendunt promotum ex similitudine, quia facilius repellitur promovendus, quàm dejicitur promotus, glos in cap *Ex tenore, de tempor. ordin.* Covar. *in 2. par. relect Clement. Si furiosus, de homicid.*
25 §. 3. n. 4. Ponderavit etiam textum in *cap 6 sess 24.* dum à facultate tributa Episcopis dispensandi in casibus occultis excipit homicidam voluntarium: nam si ex *cap. 7. sess* 14 esset decretum non dispensaretur etiam promotus, illa exceptio esset de indubitabili. Id etiam comprobavit ex observantia subsequuta, quia in Pœnitentiaria, & in Signatura Gratiæ passim concessæ sunt promotis hujusmodi dispensationes: quod si secus esset, sequeretur absurdum; nam si homicidium esset ita occultum ut manifestari non posset, cogeretur talis promotus abstinere cum periculo, ut de se suspicionem induceret. Neque obstat quod in c. *Miror, 50. dist.* tam promotus, quàm promovendus arceri videantur ab altaris ministerio, quia Concilium non tollit quod erat dispositum de jure veteri, sed illud relinquit in terminis, in quibus erat ante Concilium, & tantū sub nova prohibitione non includit. De Monte, & Paravicinus idē cum Justiniano senserunt. Plattus proclivior em se esse dixit in contrariam sententiam. Primò quia Canones antiqui æquè prohibent dispensari in promoto, sicut in promovendo: quapropter Cō-

cilium

cilium quod juria veteris prohibitionem fortè nō observatam innovari voluit utrumque includere voluisse credendum est. Secundò, quia cum verba in principio sint posita per modum rationis, ex ea debet extendi dispositio, dummodo verba dispositionis sint apta comprehendere etiā latè sumpto vocabulo. Verbum autem, *careat*, positum in Concilio includit etiam habentem, cap. *Clericus*, 50. *dist.* & sic etiam promotum. Tertiò, quia ultima pars *d. cap.* 7. absque dubio loquitur etiam de promoto: Ergo & prior, cum una pars legis declaret aliam. Ad ponderationem exceptionis positæ in *cap. 6. sess* 24. respondit esse positam ad majorem declarationem, ne Episcopus sibi tributam putaret facultatem dispensandi cū homicida voluntario. Sanctorum Quatuor existimavit promotum non cōprehendi nā de jure antiquo non erat promoto ablata spes dispensationis, Hostien. in c. *Sicut de homicid.* ubi Cardin de communi testatur; & quia dum Concilium loquitur de beneficio nō procedit in jam collato, quod non vacat nisi homicida co privetur: ergo etiam cum disponit de Ordine nō est intelligendum de jam collato, ut una pars legis declaretur per aliam. Nec obstat ratio Concilij quæ aptari videtur tam promoto quàm promovendo, ibi, *ab altari avelli debeat*: nam cum lex disponit de ratione, non autem ratio de lege, non est attendenda ratio. Burghesius etiam opinionem tenuit negativam, quia difficilior est dispensatio cum promovento quam cum promoto, quia Episcopus de jure veteri non poterat cum homicida voluntario dispensare, ut promoveretur ad minores Ordines, & tamē poterat, ut in susceptis Ordinibus ministraret. Nec obstare ait canones antiquos nempe cap. *Miror. cum seq.* 50. *dist.* quia loquntur de irregularitate, non de dispensatione. Blanchettus fuit ejusdem sententiæ Davila existimavit quoad promotum nihil statuisse Concilium, sed reliquisse in terminis antiquorum Canonum, quia circa beneficia promotus dispensatur; cur ergo non debeat dispensari quoad Ordinum susceptorum executionem? Ratio autem dicti decreti in materia pœnali non sufficit ad ampliandum Mantica dixit has discordes sententias posse distinctionis fœdere conciliari: nam homicidium est duplex, unum ex proposito, aliud in rixa. In primo casu credidit Concilium cōprehendere etiam promotum; in secundò minimè Arigonius putavit Concilium tantùm disposuisse de promovendo: nam cum promoto facilius dispensatur, quàm cum promovendo, c. *fin.* 15. *q.* 1. ubi id glos. notat. Secundò, quia si Concilium voluisset includere promotum, usum esset aliis verbis puta suspensionis ab Ordinibus jam susceptis, quemadmodum usi sunt Canones in cap. *Ex tenore*, & cap. *fin de tempor. ordinat.* Tertiò, quia absque eo quod Concilium comprehendat promotum, satis operatur in promovendo, in quo sustulit omnes juris antiqui disputationes: nam Covarr. in Clem *Si furiosus*, §. 3 *num.* 6. *de homicid.* refert plures tenentes Episcopum posse dispensare ad minores quam disputationem Concilium sustulit, sicut & illum an possit Episcopus dispensare cum homicida occulto, & plures alias similes. Quartò, quia non est dubium Concilium non comprehendere beneficia jam obtenta ante homicidium. & tamen si comprehēderet promotum, includeret utiq; etiam hujusmodi beneficia.

Non obstat text. in *cap. fin. de tempor. ordin.* & alij similes Canones agentes communiter de promoto, & promovendo, quia in eis non agitur de dispensatione, sed an peracta pœnitētia ministrare possit tam promotus quam promovendus. Viscootius idem sensit Dossatus censuit Concilium habere locum etiam in promoto tum propter generalitatem procemij, tum propter finem Cōcilij, quod voluit omnia in melius reformare; quod non fecisset, si promotos non comprehendisset, quemadmodum illos comprehendebat jus antiquum, ut habetur in cap. *Miror*, 50. *dist.* & in cap. *fin. de tempor. ordin.* in quibus etsi agatur de irregularitate, non de dispensatione: tamen etiam de jore communi homicidam voluntarium quamvis promotum non debere dispensari scribit Hostien. *in Summa tit. de homicid.* §. *fin* Tum denique, quia promotus magis delinquit, & propterea magis debet excludi. Sancti Marcelli ait se aliquando aliter sensisse, sed auditis singulorum sententijs existimare Concilium non includere iam promotum ob adductas rationes, quibus addidit quod Marian. Socin in cap. *Ad audientiam*, *de homicid.* ait in promovendo difficiliorem esse dispensationem.

S.D N. probavit hanc opinionem, ut Concilium promotum non includat.

26 Porrò hæc disputatio eo tantum fine proposita est, ut appareat Romanum Pontificem non facere contra Concilium cùm dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario cum iam promotis ad sacros Ordines, quia hic casus in decreto Concilii non includitur, ut est decisum; Non autem fuit proposita, ut inde cognoscatur an Papa possit, vel non possit dispensare, quoniam decretum Concilii nec voluit, nec potuit etiam quoad promovendos adimere Papæ dispensandi potestatem, ut est textus formalis in cap *Innotuit, de elect. vers. Quamvis autem canon*, & dixi latissimè in cap. *Significasti, eod tit.* cum præsertim idem Concilium Papæ authoritatem expresse præservaverit in c. 21. *sess* 25 *de reformat* ita ut propterea, ut verbis Baldi utar in cap. *Nisi cum pridem, num.* 14. *de renunc.* Licèt Concilium ostendāt Papæ quid facere debeat, non tamen ostendat quid facere possit, quia potestas clavium est talis, & tanta, ut non recipiat interpretatione restrictivam.

27 Sed contra hoc obiici potest hanc disputationem inutilem esse, quia Papa dispensare non potest quoad Ordines cum homicida voluntario, ut tenet glossa magna in cap. *Sicut dignum, de homicid.* & Specul. *in tit. de dispens.* §. *Nunc breviter.* Nam *num.* 2 *vers. Hæc autem sunt*, recenset casus in quibus Papa dispensare non potest, & *num.* 3. *vers. Quintò*; ponit casum cum homicida voluntario post quantumcumque pœnitentiam, ut ministret in officio altaris: allegat c. *fin supra de tempor. ordinat.* cap. *Miror.* 50. *dist.* cap. *Si quis omnem*, 1. *quæst.* 7. cap. *Ex litteris, infra, de excess. Prælat.* cap. *Inquisitionis, supra de accusat*, & cap. 1. *de homicid.* & idem Specul, *in d tit.* §. *Iuxta, vers. Quando autem, & per quem, num.* 61. & *vers. Curia Romana*,
28 *num* 63. Eiusdem sententiæ videtur esse Hostien. in cap. *Suscepimus, num.* 6. *in verb. Mansuetudinem, de homicid.* ubi dicit neque ex mansuetudine Ecclesiam unquam dispensare cum voluntario homicida, d. cap. *Miror*, 50. *dist.* Quinimo ipsum deponere etiamsi Episcopus sit, ut in d. cap.

Ex

Ex litteris. de excess. Prælat. cuius dictum sequitur ibi Jo. Andr. *num. 4. in eod ver.* Cardin. *num. 2.* &
29 alij communiter Cui opinioni videtur suffragari, quod irregularitas causata ex homicidio voluntario videtur iuducta de jure divino: nam dictum est David 1. *Paralip.* 22. 8. *Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris ædificare domum nomini meo tanto effuso sanguine coram me*, & cap. 28 3. *Non ædificabis domum nomini meo eo quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis*, cap. *Siquis omnem*, 1. *q.* 7. cap. 1. *de consecr. dist.* 1. & tenet Abb. in cap. *Ad audientiam, num. 2. de homicid.* & ibi latissimè Marian. Socin, in 3. *quæst.* *principali à num.* 15. Sed Papa non dispensat contra legem divinam cap. *Sunt quidam, 25. q.* 1. ergo nec dispensat super irregularitate ex homicidio voluntario. Nam, ut inquit Speculat. *in d § Nunc breviter num.* 3. Si David prohibitus est ædificare Domino templum, quia vir sanguinis erat, eo quod figurabat novum testamentum, ut in d. cap. 1. *de consecr. dist* 1. Multo magis Sacerdos homicida prohibendus est celebrare, ut ibi, & in prædicto cap. *Miror*: etiamsi quis interfecit paganum, cap. *Clericum qui, 50. dist.*

30 Verum respondetur Hostiensem, & comuniter D D. contrarium tenere in d. c. *Sicut dignum, de homicid.* concludentes Papam dispensare posse cum homicida etiam voluntario, prout de communi opinione testatur Marian Socin. in d. c. *Ad audientiam, num.* 190. Et de jura quæ volunt, vel videntur velle, ut cum homicida voluntario non dispensetur respondent referēda esse ad difficultatem eo quod Papa haud facilè dispenset; si tamen vult, potest, quia videtur ei hoc permissum à
31 lege divina: nam & in veteri Testamento. *Numer.* 25. legimus dispensatum fuisse cum nepote Aaron, qui vocatus fuit Phinees, & duplex commiserat homicidium: & postea permissus fuit divina ministrare, ut in cap. *Occidit*, 23. *q.* 8. Item Moyses Ægyptium quendam interfecit, ut refertur in cap. *Non inferenda, 23. q.* 3. Et tamen Altare Deo erexit, & consecravit *Exod. c.* 21. & fuit Sacerdos, ut in cap. 1. *de consecr. dist.* 1. & in c. *Sacrasancta, 22. dist.* & tenet glos. *in summ.* 21. *dist. in ver. Et minores*, & ibi etiam Turrecrem. *nu.* 20. post Innocen. in cap. *Salitæ, de maior. & obedien.* Et post legem Evangelicam Paulus Apostolus
32 fuit homicida *Act.* 8. & tamen in altari ministravit, ut latiùs per Hostien. in d cap. *Sicut dignum, nu.* 16.
33 *vers. Illud enim notandum est.* Adverte etiam quia Doctores in contrarium citati non dicunt absolutè Papam dispensare non posse cum voluntario homicida: nam Speculator *in d. §. Nunc breviter*, quamvis primò videatur hoc tenere, tamen postea recitat cōtrariam opinionem eorum qui dicunt Papam dispensare posse si velit quamvis non deceat per cap. *Praposuit, ad fin de concess. præb.* nec illam reprobat: imò in d. § *Iuxta num. 61. in fine*: cum homicida, inquit, actu voluntario non licet etiam Domino Papæ dispensare, & refert se ad dictum, §. *Nunc breviter*; & sic utrobique respicit ad decentiam, non ad potestatem. Paulo autem infra *nu.* 63. tantùm dicit Curiam Romanam non dispensare cum Clerico in homicidio voluntario: & ita non respicit ad potestatē, sed ad stylum, & observantiam ad quam etiam respexit glossa magna in d. c. *Sicut dignum*, dum dixit simpliciter cum voluntario homicida numquam dispensari, & Hostien. in d. cap. *Suscepimus*, dum similiter dixit cum tali Ecclesiam non
34 dispensare etiam ex mansuetudine. Et nihilominus hujusmodi observantia non subsistit in facto: imò enim Sedes Apostolica multoties dispensat cum jam promotis ad sacros Ordines, etiamsi homicidium sit publicum, & ad forum contentiosum deductum; & Sanctissimum aliquando dispensat
53 in Signatura Gratiæ, plerumque autem remittit supplicationes ad S. Congregationē Concilij quæ præcipuè considerare solet an homicidium fuerit commissum per industriam seu præmeditatè, & per insidias, juata text in cap. 1. *de homicid.* & in *cap. 7. sess.* 14. Concilij Tridentini; an verò calore iracundiæ, & in pura rixa: an occideus fuerit rixæ author, vel provocatua: an tantùm temporis excesserit à die perpetrari homicidij, ut illius memoria sit obliterata in loco, & sic eesset scandalum, & horror, ut vir sanguinolentus ministret in altari, quæ fuit causa instituendi hujusmodi irregularitatem: secundum Laud. & Card. *in Clem* 1. *nu.* 20 *in* 18 *1. quæst. de homicid* Anve ab eo tempore oraror à ministerio altaria abstinuerit. Rursus an obtinuerit pacem à parentibus, vel consanguineis defuncti, anvè cum visco concordaverit Item an esset aliàs bonæ conditionia, & famæ; & an post delictum semper laudabiliter vixerit ex litteris testimonialibus Ordinarij, & alia pleraque id genus, quibus perpensis S Congregatio rescribit concedendam, vel non concedendam esse dispensationem, cum quo rescripto remittit supplicationes
36 ad Datariam, à qua postea de ipsius Congregationis voto expediuntur litteræ; Ad effectum verò ingrediendi religionem multò faciliùs dispensatur, cum clausula tamen; *Si & postquam orator professionem emiserit regularem*, ne alioquin dispensatione simpliciter obtenta ante annum probationis elaspsum à religione discederet, & quasi illudens, & per fraudem celebraret: propterea enim dispensatio cautè confertur in tempus post emissam professionem.

37 In homicidio autem voluntario occulto longè frequentiùs cum jam promotia dispensat S. Pœnitentiaria si urgens, justaque ratio id postulet veluti si Sacerdos è loco commissi delicti discedere nequeat, nec ibi abstinere possit à celebratione Missæ, quin scaudalum generet, & suspicionā præbeat de perpetrato homicidio, cuius auctor ignoratur. Aut si ratione Parochialis, vel alterius beneficij ecclesialtici obstrictus sit celebrare, nec possit illud dimittere puta quia ad illiua titulum fuit ordinatus, nec aliunde habet unde vivere pos-
38 sit. Iu his planè casibus, & consimilibua, qui in dies contiugunt necessitas ipsa cogit ad dispensādum; licèt in atrocissimis aliquando rescriptum fuerit ut homicida ingrediatur aliquam de religionibus approbatis. Et quidem multa cum ratione, ut sic ingressus religionis succedat loco pœnæ perpetuæ detrusionis in monasteriū, quæ imponenda esset si homicidium esset publicum, ut in cap. *Tuæ, infra de pœnis*: prout hæc omnia tam in S. Congregatione Coucilij, quàm in Signatura sa-
39 cræ Pœnitentiariæ sæpissimè experti sumus. Hujusmodi autem consuetudo, & observantia Ecclesiæ Romanæ prævalet authoritati cujuscumque Doctoris, ut docet S. Thomas in 2 2. *q.* 10. *art* 12.
40 Pro qua observantia facit quod notat Innoc in c. *Nisi cum pridem, num* 8. *supra, de renunciat.* ubi

Contrarium n.18

13 *Iurisdictio ecclesiastica, & sæcularis distincta sunt, & n.26.*

Episcopus de iure communi debet primò uti censura ecclesiastica, & in subsidium brachij sæcularis auxilio, & n.28.

25 *Clericus pœnis legalibus affici non debet absque eo quod à iudice ecclesiastico tradatur Curiæ sæculari.*

16 *Iudex ecclesiasticus an possit mittere in possessionem corporalem bonorum laicalium, & n. 28*

17 *Episcopus carcerat laicos pro criminibus sacrilegij, ac stupri, quæ sunt mixti fori, & n. seqq.*

19 *Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnas relegationis.*

20 *Laicus in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori efficitur de foro Ecclesiæ.*

21 *Iudex ecclesiasticus non potest pœnam mortis infligere, sed debet reum sive Clericum, sive laicum tradere Curiæ sæculari, & n 27.*

22 *Iudex qui habet potestatem cognoscendi, an etiam habeat exequendi*

24 *Argumentum à contrario sensu non procedit ubi oppositum reperitur statutum à iure.*

25 *Episcopo tribuitur facultas procedendi contra laicos in causis ad eius forum pertinentibus, non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Regias, & Imperiales, & n.25.*

29 *Episcopus an possit procedere ad capturam contra laicos* ex cap.3. sess.25. *Concilij Tridentini.*

30 *Censura de iure communi erat remedium ordinarium, post Concilium extraordinarium, & in subsidium, & n seqq*

31 *Brachij sæcularis invocatio de iure communi erat remedium extraordinarium, secus post Concilium.*

32 Cap.3. sess.25 de reform. *editum fuit instantibus Regis Catholici Oratoribus.*

Laicus eodem modo sortitur forum Episcopi ratione delicti, ac ratione contractus, ibid.

33 Dictio, quoque, *est copulativa, & repetitiva præcedentium.*

Dictio, ut supra, *inducit repetitionem præcedentium cum omnibus suis qualitatibus, ibidem.*

34 *Captura in civilibus regulariter est prohibita, secus in criminalibus.*

35 *Carcer de iure civili est ad custodiam, de iure canonico est etiam ad pœnam.*

36 *Concubinarij, & adulteri quibus pœnis ab Episcopo sint puniendi.*

37 *Brachij sæcularis auxilium qualiter ab Episcopis sit implorandum.*

38 *Consuetudo, secundum quam de iure communi Episcopus non processit ad capturam contra laicos, fuit sublata à Concilio.*

39 *Iudex tam ecclesiasticus, quam laicus est competens in causis mixti fori, & est locus præventioni.*

40 *Præventio in captura præfertur præventioni verbali.*

41 *Captura est arbitraria iudicis.*

42 *Præscriptio negativa in facultativis qualiter procedat,*

43 *Iurisdictionem ordinariam impedientes excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

44 *Bulla Cœnæ non solum tollit præteritas consuetudines, & præscriptiones contra impedientes iurisdictionem ordinariam, sed etiam futuras impedit inchoari, & inchoatas interrumpit.*

Prosp. Fagn. in 1. p. 5. lib Decretal.

PERVENIT. Stupratа virginẽ tenetur eã dotare, & ducere in uxorẽ: ac si noluerit cũ ea contrahere, ultra dotem corporaliter castigabitur. Hoc dicit cum cap. præcedenti secundum Abb. & Marian. Socin.

1 Nota primò, pœnam deflorantis virginẽ, quia
de jure canonico tenetur eam simul dotare, & in
uxorem accipere: & quidem ad dotandum præ-
cisè potest compelli, si modò ipsa, & pater ejus
2 consenserint, ut in cap.1. *supra eod.* Sed ad con-
trahendum cum ea matrimonium, si omnino stu-
prator renuerit, finaliter non erit cogendus, secũ-
dum glossam finalem hic; nam textus loquitur
alternativè, aut ducat, aut puniatur, ut advertunt
Butr. *n,2,* Anchar. *n.1. in 3, notab.* Abb. *n.1, in prima notab.* Jo. de Anan. *eod. n vers. Nota quod raptor cogitur aut raptam ducere in uxorem, aut aliam pœnam sustinere.* & Marian. Socin, *n.3. in 2. notab.* dicens eum, qui defloravit virginem non compelli præcisè cum ea matrimonium contrahere, sed causativè, si non vult pati pœnas: sola enim dotis constitutio sufficit, cùm textus in cap. præced. exigat copulativè, ut eam dotet, & in uxorem ducat: nec si ducere recusaverit per solam dotis constitutionem est sufficienter punitus, quia, ut inquit Abb. *d n.3* puniri debet persona, quæ deliquit, & non bursa, Itaque si omninò renuerit eam traducere, præter dotem, quam nihilominus cogetur solvere, corporaliter etiam punietur, idest fustigabitur, secundum glos. & Doctores. Item excommunicabitur non quidem à communione fidelium, sed tantum à communione sacramentorum, & sic minori excommunicatione, quousque Superiori visum fuerit, cap. *Engeltrudam, 3.q.4.* & cap. *Si celebrat, de Cler. excom. ministr.* secundum glossam *fin.* Innoc. & Host. *in ver. Excõmunicatus.* Item detrudetur in monasterium, ut hic dicitur, & quidem ad tempus, donec pœniteat, secundum Host. sed perpetuò donec revocetur, secundum Card. & innuit finis hujus decretalis.

Verum etsi de jure hæc ita se habeant, in practi-
3 ca tamen servatur ut stuprator non cogatur præcisè ad contrahendum cum deflorata matrimonium, sed alternativè, vel ad contrahendum, vel ad condecenter dotandum, ut testatur Anton. Gomez in l. *Tauri, n,8* & Papo *lib.22. tit.9. Aresto 9.* ubi dicit hodie contra stuprantes virgines sine vi non esse in usu aliam pœnam, quàm ut illas ducant in uxorem, vel condecenter dotent; & ita ex facto respondit Cassan. *cons.* 40. Ita etiam servari in Hispania, ubi quotidie fiunt lites super hujusmodi stupri, testatur idem Anton. Gomez, ubi supra *n.7.* & ita etiam se quandoque vidisse per Senatum Mediolanensem judicari dicit Clar. *in Pract. Crimin. §. Stuprum, n 3 vers. Sed quæro quæ sit pœna stupri.*

4 Prædicta tamen intellige, dummodo puella, quæ stuprum passa est, sit honestæ vitæ; aliàs enim non haberet locum dispositio hujus Decretalis, & cap. præced. & ita hæc jura intelligunt Scribentes, ut testatur Paris. *cons.160. n 14 lib.4.* ubi in facti contingentia ita consuluit, & sequitur Clar. *loco cit. vers. Hæc autem omnia.*

5 Secundò nota ibi, *nos aliquatenus legis duritiem mollientes*; Ecclesiam posse moderari, ac mitigare asperitatem, & rigorem Juris Civilis: quod tamen DD. dicunt habere locum in suo tantùm foro, sed in foro sæculari servabitur lex civilis, cum

ex ejus observantia nullum immineat peccari periculum, ut notat glossa in reg. *Possessor, de regul. iur. lib. 6.*
6 Unde inferunt *hic* Butr. *n.* 1. Abb *n* 2. Jo. de Anan. *n.* 1. *in* 1. *notab.* & Marian. Socin. *n.* 4. pœnam, de qua hic, & in præced. cap. servandam esse tantummodo in terris subjectis Ecclesiæ in temporalibus, non autem in terris Imperij, in quibus servabitur sua lex. de qua *instit de publ. iudic.* §. 2. idem affirmat Clar. *in* § *Stuprum, vers. Sed quæro quæ sit pœna stupri,* ibi, (Licèt revera dispositio dictorum capitulorum de jure non habeat locum nisi in terris Ecclesiæ, non autem io terris Imperij.)

Sed tu adverte, quia si io terris Imperij lis agatur contra laicum stupratorem in foro sæculari, verum est quod dicunt Doctores servanda esse legem civilem: verum si lis agatur contra laicum in foro Episcopali, quod fieri potest cùm crimen stupri sit mixti fori, ut dicam infra in ult. notab utique servanda erit pœna, de qua in textu nostro,
7 & supra in *cap. prox.* Ratio est, quia ubi leges, & canones contrariantur, ut hoc casu, etiam in materia non concernente peccatum in foro Ecclesiæ servari debet lex canonica etiam in locis non subjectis temporali jurisdictioni Ecclesiæ, ex notatis in cap. *Cum esses, de testam.* & in cap. 1 *de novi oper nunciat* & tenent in cap. *Clerici, de iudic.* Anton. de Butr. *n.* 12. *vers Si materia est mixta,* & Abb. *in princ* Alex *cons.* 167. *Viso processu, nu.* 5. *in fin. lib.* 2 & alii, quos refert, & sequitur Felin. in cap. *Ecclesia Sancta Maria, n.* 43 *vers. Limita tertiò, de Constit.*

Itaque in terris Ecclesiæ servabitur hæc pœna etiam in foro laicali: nam in terris subiectis temporaliter Ecclesiæ Romanæ Canones prævalent legibus, etiam inter laicos, & in foro sæculari indistinctè, cap. *Si duobus, de appellat* per quem textum ita firmat Abb, in d. cap. *Ecclesia S. Mariæ,* & post eum Felin *ibi n.* 44. *in prima declaratione,* & sentit glossa à contrario sensu in *c.* 2. *in ver. Lex civilis, de arbitr. in* 6. in terria autem subjectia Imperio servabitur pœna Juris civilis in foro civili, & in foro Ecclesiastico pœna canooica per supradicta.

8 Ultimò nota hic textum notabilem ad hoc oon ponderatum à Doctoribus, quod Episcopus in causis mixti fori potest laicum corporaliter puoire, & in carcerem detrudere: hic enim agitur de stupro, quod est crimen mixti fori, ut per Ancbar. *cons.* 169 *n.* 11. Item agitur contra laicum, ut patet ex eo quod stuprator cogitur in uxorem ducere quam defloravit, quod oon aptatur Clericis præsertim in sacris constitutis. Et in laico Doctores commuoiter intelligunt hanc Decretalem, ut per Clar. in d. §. *Stuprum n.* 3. *vers Laicus autem com-*
9 *mittens stuprum*: nam Clericus propter stuprum cum virgine commissum punitur pœna depositionis, ut hic per Abb. *nu.* 4. *in fine*: & est communis opinio, ut dicit Grillan. *de divers. crimin. lib.* 4. *q.* 6. *post n.* 2. quem refert Diaz *in pract. crimin. Canon. cap.* 77. Bermond. *de Concub. fol.* 389. *n.* 15. & in hoc nulla est difficultas, ut inquit Clar. ubi supra, vers. *Sed quæro quæ sit pœna stupri.* Item hic agitur in foro Episcopali; quod patet tum ex eo quod Gregorius rescribit Sipontino Episcopo, ut constat ex suprascriptiooe. Et ita pœnæ hic statutæ ab Episcopo sunt infligendæ, cum ad eũ verba Pontificis dirigantur, ut arguit glossa in c. *Contra Idolorum,* 26 *qu.* 5. tum quia in materia non concernente peccatum Ecclesia se non intromittit adversus laicos in foro civili, ut notat glos. in cap. 2. *in ver. Lex civilis, ad fin. vers. Sed quid dices, de arbitr. lib.* 6. glos. 1. *in reg. Possessor, de regul. iur. lib.* 6. & dictum est supra in 2. notab. tum denique quia stuprator hic jubetur excommunicari, quod fieri non potest à judice laico: & tamen Pontifex jubet hunc laicum, qui virginem stupro decipit noo solum excommunicari, sed etiam castigari corporaliter, & in monasterium detrudi, si renuerit defloratam ducere in uxorem. Atque ita hic est textus apertus quod Ecclesia in causis mixtis procedit etiam contra laicos ad personalem districtionem, & punitionem. Quod multò clarius procedit hodie post Concilium Tridentinum in *c.* 3. *sess* 25. sed quia nihilominus non desunt graves Authores, qui etiam post Concilium hoc in controversiam adducunt, ab re non erit hunc articulum diligenter examinari.

10 Revoco igitur in dubium An posito Tridentini Concilij decreto *c.* 3. *sess,* 25 *de reform.* Episcopus, vel alius Ordinarius ecclesiasticus in causis criminalibus ecclesiasticis, vel mixti fori possit laicos sibi aliàs in temporalibus non subditos carceri mancipare, & corporaliter punire, licet ex consuetudine adversus laicos ad personalem districtionem procedere non consueverit.

11 Hæc quæstio oritur ijsdem principiis, quibus jã S. Congregatio Concilii declaravit, Episcopũ, vel alium judicem ecclesiasticum in delictis ecclesiasticis, vel mixti fori posse cootra laicos pœnis etiam pecuniariis procedere, ut scripsi plenè in c. *Licèt, infra de pœnis.* Verumtamen quia aliquibus videtur ex eo quod Episcopus possit laicos in bonis mulctare oon rectè inferri, ut possit eos personaliter distringere, ex his quæ adnotavit Jo. And. Butr. & DD. in cap. *Vnico, de oblig. ad ratioc.* præsertim si obstet contraria consuetudo; idcirco visum est expedire ut propositum dubium de personali districtione specialiter discuriatur.

12 In crimine hæresis non est dubium, c. *Vt commissi, de hæret. in* 6 & Clem. 1. *eod tit.* ibi, *Quilibet de prædictis sine alio citare possit, & arrestare, sive capere, ac etiam in compedibus, vel manicis ferreis*; Jo. Andr. ad Specul. *in rubr. de off. ordin litera* A. *vers. Communiter tenetur,* & *in tit. de maiorit. & obed.*

Quoad alia verò crimina merè spiritualia, vel mixti fori quoniam cootrariæ extant DD. sententiæ, ut evidentius appareat qualis fuerit mens Tridentinæ Synodi, expedit prius afferre præcipua aliquot fundamenta, quibus utraque opinio nititur in terminis juris communis.

13 Et quidem in criminibus ecclesiasticis, vel mixti fori non posse judicem ecclesiasticum procedere ad capturam laicorum suadetur. Primò quia jurisdictio ecclesiastica, & sæcularis distinctæ sunt, nec una debet falcem immittere in messem alterius, cap. *Quoniam,* 10. *dist* cap. *Cum ad verum,* & cap, *Si Imperator,* 96. *dist.* cap. *Novit in princ. de iudic.* Jo. Andr. ad Specul *in rubr. de offic. Ordin. vers. Ad negativam*: qua de re plura eleganter scripsit Oldrad. *cons.* 83. *An Episcopus possit declinare forum Regis, per totum*; & magistraliter idem Jo. Andr. post Hostien. in cap. *Per venerabilem, col.* 6. *in ver. Plenitudinem, Qui fil. sint legit.* Sed judex laicus non distinguit Clericos, cap. *Si Impera-*

tor

tor: ergonec judex ecclesiasticus laicos.

Secundò in his casibus debet Episcopus adversus laicos uti censura ecclesiastica, cap. *Cum Clarus*, ubi de perjurio agitur, *de foro compet. lib. 6.* & cap. 1. *de off. Deleg.* eaque minimè sufficiente, utendum est auxilio brachii sæcularis, cap. 1. *de off. Ordin.* Atq; ita nullo casu videtur ei permissa alia potestas coercendi laicos; ideoq; textus in cap. *Cum Episcopus, de off. Ordin. in 6.* Cùm generaliter egisset de libero arbitrio Episcopi super exercitio jurisdictionis in tota diœcesi; postea descendens ad capturam personarum restrinxit se ad personas ecclesiasticas. Ad idem sunt textus in cap. *Ut famæ, de sent. excomm.* & cap. *Novimus, de verbor. signif.* Pro hoc etiam l. *Placet, C. de sacrosan. Eccles.* ubi Episcopus excommunicavit sacrilegum, & judex laicus deportavit, & in Authen. *de mand. Princip.* §. *Si verò Canonicum*, quæ jura allegat, & ut supra inducit Anchar. in c. *Ea qua, n. 17. de reg iur in 6.*

15 Tertiò in casibus, in quibus Clericus est pœnis legalibus puniendus, hoc fieri non debet absq; eo quòd à judice ecclesiastico tradatur Curiæ sæculari, cap *Cum non ab homine, de iudic.* cap. *Ad falsariorum, de crimine falsi.* cap. *Ad abolendam*, *de hæred.* cum concord. Ergo similiter ubi laicus ob delictum ecclesiasticum, vel mixti fori est pœnis corporalibus afficiendus, id fieri non debet ab ecclesiastico absque traditione, argum l. 1. *ff. Quod quisque iur* & c. *Cum omnes, de Constitut.*

Ita arguit Anchar. in d. cap. *Cum Episcopus, col 2. prope fin. vers Item in casibus*, *de off. Ordin. lib 6.*

16 Quartò, affertur doctrina Innoc. in cap. *Significasti, num 4 de off. deleg* ubi (Non credimus, inquit, quod delegatus Papæ in rebus, quæ non sunt ejus jurisdictionis, in possessionibus laicalibus possit dare possessionem corporalem, puta si cognoscat de dote, vel de aliis consimilibus; sed laico judici dandam mandabit.) allegat textum in l. *Admodum* § 1. *ff. de re iudic.* c. *Cum ad verum*, 96. *dist.* & cap *De persona, in fine*, 11. q. 1. Dictum Innocentij sequuntur Hostien & Bald. ibidem, Jo. Andr. *vers. Quid de sacularibus*, Boich *vers Sed istas opiniones*, Ancharan. *sub num. 4 vers. Tertiò quæro*, ubi post Host. dicit hoc esse justitiæ, Idem Butr. *prope finem*, Cardin. in Clem. 1. *q* 110. *de off Deleg.* Anchar. qui loquitur etiam in Ordinario, & pluribus hanc opinionem tuetur in d. c. *Ea qua, num. 17. vers. Et ego non bene capio, de regul iur. in 6* Subdens non obstare illam rationem, quod ex quo Episcopus habet potestatem cognoscendi de possessionibus laicalibus: Ergo & potestatem exequendi; nam illa consequentia non est bona inter non subditos.

Ultimò, omissis alijs hanc opionem videtur tenere glossa in Clem. 1. §. *Cæterum, in verb. Censura, de usur.* Oldrad. *consf.* 86. incip. *Quæritur, an Ecclesia*: sed non firmat Jo. de Imola in d. c. *Cum Episcopus*, & ibi etiam Anchar. sed prope finem neutram videtur approbare. Hanc tamen latè tuetur in d. cap. *Ea qua, de regul. iur. in 6.* & latius Jo Lup. in cap. *Per vestras, in 2. notab.* §. *Sed est pulchra dubitatio, num. 18. de donat. inter vir. & uxor.*

Et communem esse ait Jo. Andr. ad Speculat. *in rubr. de offic. Ordin. littera A. vers. Communiter tenetur*, inferiores Prælatos potestatem, de qua quæritur, non habere in laicos præter crimen hæresis, *& in tit. de maior. & obed.* cujus dictum refert Anchar *loco cit.* Prout etiam illum referunt quamvis oppositum sentiat, Foller. *Pract. crim. Canon. fol. 97. num. 52. & seq* Et Aufrer. *de potest Eccles. super laicu, num. 1.* De communi etiam testantur Gemin. licèt ipse contrarium teneat in d. cap. *Cum Episcopus, col. 2. vers. Communiter tenetur.* Bald. in d. cap. *Significasti, de off. Deleg.* ubi & Felin. quamvis & ipse sentiat oppositum. Menchiaca *lib. 3. de test. §. 22 post num 17.* Licèt credat eumdem ferè esse numerum eorum, qui contrariam sequuntur, Clar. in § *fin. q. 37. vers. Unum tamen*, Jo. Lupus *ubi sup.* & Michael Graff. *lib. 2. comm. opinion. c. 8 n. 4.*

Et communem hanc sententiam etiam in practica observari, & ab ea non esse recedendum, & secundum illam fuisse judicatum in facti contingentia testatur Clar. *loco citato*, & Pap. *lib. 1 tit 5. arresto 26.* Maxuer. *in praxi de iudic. & eor. iurisd. num. 20 col. 2 in princ vers Item Episcopus*, nisi in casibus privilegiatis, ut ibi Buer. *decis. 227. num. 11.* ubi affirmat ita fuisse per plura arresta declaratum, ut habetur in stylo Parlamen. *4. par. de arrest. §. 26. & seq.* & idem Boer. *lib. de Consuet. Bituric. tit de iurisd. glos 1. circa med.*

17 Pro contraria verò opinione, idest licere Ecclesiastico judici in causis criminalibus Ecclesiasticis vel mixti fori procedere ad capturam adversus laicos, adducitur textus noster ponderatus ut supra in ult. notab qui efficaciter probat hanc partem.

18 Secundò adducitur textus in cap *Contra idolorum, 26. q. 5.* qui videtur loqui in crimine sacrilegij, ut innuunt verba illa: *eosque à tanti labe sacrilegij*, &c. Et tamen Gregor. scribens ad Januarium Episcopum sic præcipit (& siquidem servi sint, verberibus, cruciatibusque, quibus ad emendationem pervenire valeant, castigentur: si verò sint liberi, inclusione digna, districtaque in pœnitentiâ redigantur:) ubi glos. ex tex. colligit licere Episcopis aliquos verberibus castigare, & in carcerem mittere reos, & alio modo punire nobiles, atque ignobiles. Nisi dixeris textum loqui contra idolorum cultores, aruspices, & sortilegos: in crimine autem hæresis non est dubium, ut initio diximus.

Tertiò, affertur textus clarus in Authen. *Causam quæ, in fine, C. de Episc. & Cler.* ubi disponitur ut executores laici, qui trahunt Monachos ad judicium sæculare, ab Episcopo in carcerem detrudantur. Nec refragatur quod Anchar. in d. c. *Ea qua, num. 17*: dicat hoc ibi esse speciale, ut in hæresi. Quandoquidem delictum illud non est adeo grave, ut decisio illius Authenticæ possit dici specialis, ut in hæresi propter criminis immanitatem, juxta textum in cap *Pertnus*, §. *Cæteras, de simon.*

Quartò, idem probat generaliter textus in cap. *Attendendum, 17 q. 4.* ubi contra usurpantes bona Ecclesiæ usibus dedicata Urbanus in epist. ad omnes Episcopos scribit his verbis: (Quod si quis fecerit post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promovenda est perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis tradatur.) ubi glos. *in ver. Car-*
19 *ceri.* (Nota, inquit, quod Ecclesia habet carcerem, & infligit pœnam relegationis, verbum au-

Prosp Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal.

 tem

tem illud, *si quis*, aptum est comprehendere tam laicos, quàm Clericos cap. 1. *ubi DD. de Baptis.* cum crimen sacrilegij sit mixti fori, *decis. Pedemon.* 103. *n.* 7. Clar. *in §. fin. q.* 3. *n.* 6.

20 Quintò, qualitas delicti ecclesiastici, vel mixti fori efficit laicum de foro Ecclesiæ, Authen. *Item nulla*, ubi notatur, *C. de Episc. & Cler.* cap. *Cum sit*, & *c. Ex tenore. de foro compet.* Ergo ad Episcopum spectabit eumdem sive laicum, sive Clericum punire, Ita Oldrad *cons* 86. *Quaeritur an Ecclesia, circa med vers In contrarium*, & Anchar. in cap. *Cum Episcopus, prope fin. vers In contrarium, de off. Ordin. in* 6.

21 Sextò, in criminibus atrocioribus ad forum ecclesiasticum spectantibus, in quibus venit pœna irroganda mortis, Judex ecclesiasticus non potest hanc pœnam infligere, sed debet reum tradere Curiæ sæculari secundum Constitutiones legitimas puniendum, cap. *Ad falsariorum, de crim falsi*, ubi glos. *in ver. Tradantur*, dat concordantes, Idq; sive reus sit Clericus, sive laicus, ut innuit littera ibi, *per quam* (idest potestatem sæcularem) *& laici qui fuerint de falsitate convicti*, (scilicet per Judicem ecclesiasticum) *puniantur prævia scilicet protestatione*, de qua in cap. *Novimus, de verbor. signif.* Id autem necessariò supponit judicem ecclesiasticum habere reum sub arcta corporis custodia, quia aliàs numquam posset esse locus huic traditioni.

22 Septimò, concessa jurisdictione, quod est principale, censentur etiam concessa accessoria, seu media ad illam exercendam, cap. *Praeterea, de off. Deleg.*

Nec obstat quod ait Anchar. in d. c. *Ea qua, n.* 17. *de reg. iur. in* 6. Quod ex quo Episcopus habeat potestatem cognoscendi, non sit inferendum ut habeat potestatem exequendi; eo quod hæc consequentia non sit bona inter non subditos; & quod etsi laici in causis ecclesiasticis, vel mixti fori sortiantur forum Episcopi, non propterea dici possint subditi, ut inquit glos. fin. in Clem. 1. *de foro compet.* cum in multis jura dent potestatem cognoscendi, sed non exequendi, ut l. *A Divo Pio, in princ de re iudic.*

Id, inquam, non obstat, quia laicus in eiusmodi causis sortitur forum Episcopi, & efficitur illius subditus etiam ratione personæ, ut probant iura superiùs adducta; aliàs non posset excomunicari juxta c. *Primum, de off. Ordinat.* cum simil. Ergo cum res agatur inter subditos, erit bona illatio, Episcopus habet potestatem cognoscendi: igitur & exequendi, juxta textum in d. cap. *Praeterea.* Et hanc opinionem sequuntur glos. in d. cap. *Contra idolorum*, 26. *q.* 5. Oldrad. *d. cons.* 86. ubi inclinat in hanc partem; licèt alii illum adducant pro contraria, Gemin in cap. *Cum Episcopus, de offic. Ordin. in* 6. *col.* 2. *vers. Sed quaero*, ubi asserit sibi numquam placuisse contrariam opinionem, licèt fateatur etiam communiter teneri, Franc. *ibidem vers. Quinto nota à contrario sensu*, Jo. de Anan. *hic, & in rubr. de Sortileg. num.* 5. Felin. in c. *Cum sit generale, de foro compet num.* 20. & in d. cap. *Significasti, col. ult. de. off. Deleg.* Covarr. *Practic. quaest. cap.* 10. *num.* 2. *vers. Secundo quoties.* Alios Clar. §. *fin. q.* 37. *num.* 8. adjiciens in numero totidem esse tenentes hanc partem, ac qui contrariam; eamque pluribus comprobat, & ab objectis tenetur Barbat. *inter cons. crimin. tom.* 1. *cons.* 3. *n* 12. *in fine.* Aufrer. *de potest. Eccles. & sacul. num.* 1. ubi ait se ita practicasse, licet non sine aliqua murmuratione judicum sæcularium.

Eamdem & leges Regiæ admiserunt, & probarunt sæpissimè, ut testatur Covart. *cap.* 10. *loco citato*: & Episcopus Montis Marani *in Praxi Archiepiscopali, cap* 13. *nu.* 3. ait in Regno extare, *c.* 104. quòd Prælati in criminibus ecclesiasticis cognoscant liberè contra laicos, & puniant eos, nec officiales laici possint se intromittere.

23 Ex his constat hanc posteriorē sententiam nō esse gravibus authoribus destitutam, & proculdubio esse veriorem etiam circumscripta Tridentini Concilij dispositione, quia textus pro ea allegati, quia loquuntur de captura laicorum, per judices ecclesiasticos id probant directò; textus verò in contrarium adducti inducuntur omnes sumpto argumento à contrario sensu; quod tamen argumentum non desumitur ubi oppositum reperitur
24 statutum à jure, glos. in cap. *Significasti, de foro competen.* Atque ita non sequitur, Episcopus excommunicat laicum: Ergo non potest illum personaliter distringere. Item, Episcopus potest apprehendere ecclesiasticum; ergo non laicum; Quia hoc ultimum textus expresè non negat, sed potius omittit. Unde solutio peti debet ab aliis juribus, quæ de captura laicorum expresè loquũtur. Ita in terminis respondet Gemin. in d. cap. *Cum Episcopus, col.* 3. *vers. Et ad textum allegatum in contrarium*, & Franc. *ibidem, vers Nec obstant iura.*

25 Magni etiam ponderis videtur esse, quod facultas procedendi in his causis ad capturam laicorum tribuitur Episcopo non solum per sacros Canones, sed etiam per leges Imperiales, ut in d. Authen *Causam quae, C de Episc. & Cler*, ut propterea Imperatores videantur juri suo cessisse, si quod priùs haberent, excluso Episcopo, atq; in Ecclesiā irrevocabiliter transtulisse, argum. cap. *Ego Ludovicus*, 63. *dist.* probatur in cap. *Novit, de iudic.* ubi hoc tenet Innocen. *n.* 6. *vers. Vel melius*, quem ibi sequuntur Abb. *num* 23. *vers. Quarta solutio*, & alij communiter. Idem firmat Archid. in c. *Quicumque.* 11 *q.* 1. *per text.* in l. *Perfecta, C. de donat. quae sub mod.* ubi patet donationem semel perfectam non revocari, & Jo. Andr. in c. *Constitutus, de relig. domib.*

26 Et per hoc cessat etiam primum objèctum distinctionis jurisdictionum: imò argumentum retorqueretur; quia ubi crimen est ecclesiasticum, jurisdictio etiam adversus laicos est attributa judici ecclesiastico tantùm, ut pluribus probat Henric. Boich in cap. *Nos inter, col.* 3. *vers. Aut quaerit, de purg. canon.*

Ergo ex vi distinctionis jurisdictionis, personalis districtio non ad judicem laicum, sed ad ecclesiasticum pertinet: & in causis mixti fori jurisdictio similiter tribuitur ecclesiastico, si in causa prævenerit, cùm in his causis, in quibus cumulativa est jurisdictio, sit locus præventioni. cap. *Cum sit generale*, ubi DD. *de foro compet.* Ergo distinctio ipsa jurisdictionum operatur, ut captura laicorum spectet ad judicem prævenientem: & per hæc patet responsio ad primum, & secundum argumentum contrarium.

27 Non obstat tertium, quod sicut judex laicus nō punit Clericum ante traditionem, ita nec ecclesiasticus punire debet laicū; quia non est par ratio, cum

cùm laicus non sit capax jurisdictionis spiritualis adversus Clericum, C. *Decernimus, de iudic.* sed ecclesiasticus beuè est capax jurisdictionis temporalis contra laicum; ita in specie respondet Oldr. *d. consf. 83. n. 7.*

28 Non obstat quartum de doctrina Innocentij in d. cap. *Significasti*: nam respondetur illam procedere de urbanitate, quia judex modestè se gerit non exequendo sententiam in bonis laicorum; sed si exequatur, executio tenebit. Quæ responsio est Felini in d. cap *Significasti, col. ult. ante nu. 5.* ac præterea opinionem contra Innocentium esse veriorem testatur ibi Jo. de Anan. *in fin.* ex quibus patet posteriorem hanc sententiam validioribus rationibus fulciri.

29 Sed quatenus dubia videretur in terminis juris communis; tamen post Concilium Tridentinū videtur esse extra omnem difficultatem; sive quia correxerit jus coṁune quatenus clarè sanxisset ut judicibus ecclesiasticis non liceret laicos personaliter distringere; sive quia quatenus jus commune fuisset dubium, approbaverit opinionem glossæ, & DD. qui scripsetunt id licere judicibus ecclesiasticis.

30 Quod ut evidentius appareat, observandum est primò opinionem eorum, qui arbitrati sunt Episcopum non posse procedere ad capturam adversus laicos, in eo præcipuè fundari; quod cum Episcopus haberet contra eos remediū censuræ ecclesiasticæ, illo uti deberet, non autem alijs pœnis temporalibus: nam ut ait Anchar. in d. cap. *Ex quæ, sub n. 17.* Canones non loquuntur expressè de captura laicorum, sed de censura, ut in cap. *Quærenti, de verbor. signif.* & similiter eum in Clem. 1. § *Cæterum, de usur.* decernatur laicum usurarium esse compellendum censura ecclesiastica edere codices rationum, glos. *in ver. Censura*: non vult ergo, inquit, hæc Constitutio ipso, invito domum ipsius ingredi, vel arcam ipsius frangi.

31 Itaque de jure coṁuni censura erat remedium ordinarium, quia eo judex ecclesiasticus primario uti debebat pro executione suæ sententiæ, & pro sua jurisdictione, cap. *Dilecta, de sent. excomm. lib. 6.* districtio vero personalis, seu invocatio brachij sæcularis erat remediū extraordinariū: hoc enim utendum non erat, nisi cum censura non proficiebat, juxta notata in cap 1. *de offic. Ordin.* & aliàs perpendit S. Congregatio; dum respondit Episcopum posse ex decreto Concilij in *d. cap. 3.* in causa mixti fori adversus laicos etiam pœnis pecuniariis procedere.

32 Deinde supponendum est Oratores Regis Catholici dum adhuc Tridentinum Concilium esset apertum Regis nomine conquestus fuisse, quod locorum Ordinarij nimia facilitate uterentur gladio excommunicationis, indeque fieret ut fideles illaquearentur, & censuræ ecclesiasticæ contemnerentur; ac proinde institisse, ut Patres statuerent, ne de cætero liceret uti excommunicatione, sed prius deberent Ordinarij alia remedia experiri pro justitiæ executione, ac demum in subsidium censuras adhibere, ubi executio realis, vel personalis fieri non posset: itaque præcipuè ad illorum instantiam Patres addiderunt decretum illud *c. 3 sess. 25. de reform.* ut patet ex Actis, quæ in Arce S. Angeli asservantur.

Ex his infertur ut hæc controversia sit hodie dirimenda ordine converso, quàm dirimenda esset de jure communi: tunc enim ideirco Episcopus uti non debebat remedio extraordinario capturæ, quia illi suppetebat remedium ordinarium excommunicationis. At post Concilium executio realis, vel personalis effecta est remedium ordinarium, & excoṁunicatio remedium extraordinarium, & subsidiarium: unde non est ambigēdum, quin judicibus ecclesiasticis in causis ad eorum forum pertinentibus liceat ad capturam cōtra laicos primò, & principaliter procedere, cùm censura sit reservata in subsidium dumtaxat.

Id autem probatur primò ex decreto d. *cap. 3.* in proœmio in sui ratione ibi: (Excommunicationis gladius sobriè, & magna circumspectione exercendus est; cum experientia doceat, si temerè, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quàm formidari) Quæ quidem ratio æquè viget cum Episcopus procedit contra Clericos, ac cum contra laicos.

Deinde probatur ex dispositiva in sui generalitate ibi: [In causis verò judicialibus mandatur omnibus judicibus ecclesiasticis ut quandocumque executio realis, vel personalis ab ipsis propria auctoritate fieri poterit, abstineant à censuris ecclesiasticis.] Quæ verba tamquam generalia sunt apta comprehendere causas tam civiles, quàm criminales, & personas tam ecclesiasticas, quàm sæculares.

Tertiò, Concilium expressè prohibet usum censurarum in causis civilibus, ubi potest fieri executio realis, vel personalis etiam contra laicos, vers. Sed liceat eis, ibi, contra quoscumque etiam laicos; ergo idem dicendum in criminalibus, quia eodem modo sortitur laicus forum Ecclesiæ ratione delicti, ac ratione contractus: Authen. *Item nulla, C. de Epis. & Cler. & c. 1. de offic. Ordin.* facit *c. fin. de foro competen.* & cap. *Volentes, de privil.*

33 *in 6.*

Et confirmatur ex dictione illa, *quoque*, ibi, *In causis quoque criminalibus*; necnon ex dictione, *ut supra*, ibi, *ubi executio realis, vel personalis ut supra*; quarum prima est copulativa, & inducit repetitionem præcedentium, l. *In repetendis*, ff. *de leg. 3.* l. *Sæpè*, §. *Caio*, ff. *de fund. instruc.* Oldrad. *consf. 103. Quæstio est, n. 4. vers. Quarto hoc denotat*, secunda itidem est repetitiva præcedentium cum omnibus qualitatibus, perinde ac si nominatim essent expressæ, Cravett. *consf. 729. n. 10. & seq.* & Decian. *consf. 72. n. 46. lib. 2.*

Cùm igitur Concilium primò illuc statuat, ut in causis civilibus contra quoscumque etiam laicos liceat Episcopis etiam per mulctas pecuniarias, seu per captionem pignorum, personarumq; districtionem procedere, & mox immediatè subjiciat: in causis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel personalis ut supra fieri poterit, à censuris abstineant: manifestè patet verba illa, *contra quoscumque etiam laicos*, censeri etiam repetita in secunda clausula, ubi de causis criminalibus disponitur.

Et revera maximè absurdum esset ut liceret Episcopo, procedere ad personalem executionem in causis civilibus; & tamen non liceret in criminalibus, in quibus longè maior est ratio, ac necessitas personalis districtionis.

34 In causis enim civilibus carcer est regulariter interdictus, Oldrad. *consf. 54. An fugiens, in princ.* Roman *consf. 120. Circa primum, col. 2. vers. Tertio quia*

qu'a; ubi apostilla plures cumulat, & dicit commun m; secus in criminalibus, præsertim capitalibus. Jo. de Anan. *consf. 1 in princip.* qui reddit rationem, nec frustratorium sit judicium.

35 Rursus in causa civili intenditur privata utilitas creditoris; at in criminali sive carcer sit ad custodiam, ut de jure civili, l. 1. *ubi not. C. de custod, reor* sive sit ad pœnam, ut de Jure Canonico, c. *Quamvis de pæn. lib. 6.* versatur publica utilitas: idcircoeum delinquentes arcta possunt custodia mancipari, ut legitur in cap. *Ut fama, de sent. excomm.* quia Prælati ejusmodi excessus corrigere debent, & publicæ utilitatis interest ne crimina remaneant impunita, & per impunitatis audaciam fiant, qui nequam fuerunt, nequiores, facit cap. *Est injusta misericordia, & per tot am, 23. q. 4.*

Ideoque non obstat quod Concilium dum loquitur de causis civilibus, dicat licere Episcopis procedere per mulctas pecuniarias, personarumque districtionem contra quoscumq; etiam laicos; in causis verò criminalibus nullam laicorum mentionem faciat, nec dicat Episcopis licere ad personalem districtionem procedere; sed simpliciter debere abstinere à censuris; quasi ex hac diversa loquendi ratione inferatur, ut in criminalibus non liceat Episcopo uti personali districtione adversus laicos. Siquidem respondetur in effectu non extare hanc diversitatem, quia propter dictiones illas repertas, *quoque, & ut supra*, perinde est ac si etiam in criminalibus nominatim de laicis, eorumq; districtione sanxisset. Dum enim jussit Ordinarios abstinere à censuris ubi executio realis, vel personalis fieri posset, in necessariã consequentiam censetur voluisse, ut prætermissa censura, uterentur executione reali, vel personali ut supra, idest contra quoscumq; etiam laicos, ex supradictis; alioquin enim iniquum fuisset, ut Patres Concilij abstulissent Episcopis facultatem, quam habebant à jure communi procedendi in criminalibus contra laicos per censuras ecclesiasticas, & reliquissent eos destitutos alijs remedijs temporalibus; hac enim ratione liceret laicis quodcumque facinus in causis spiritualibus, vel mixti fori impunè committere in maximam episcopalis jurisdictionis perturbationem. Quam rationem in exemptionibus considerat idemmet Concilium in *cap. 2. in princ. sess. 24.* & conferunt textus in dicto cap est injusta, & in cap. *Duo ista, 23 q 4.* Itanihil novi juris quoad hoc induxit Côcilium, sed tantùm ordinem innutavit: nam cùm olim prius utendum esset censura, deinde pœnis temporalibus; hodie ordine inverso primum utendum est pœnis temporalibus, & in subsidium remedio spirituali excommunicationis.

36 Et confirmatur ex alio Tridentini Concilij decreto, nempè ex c 8. *sess. 24 de reform matrimon.* ubi præcipitur, ut concubinarij tam soluti, quàm uxorati si ter admoniti concubinas non dimiserint, excommunicatione feriantur, & mulieres sive conjugatæ, sive solutæ, graviter pro modo culpæ puniantur, & extra oppidum, vel diœcesim, invocato, si opus fuerit, brachio sæculari ejiciantur, alijs pœnis contra adulteros, & concubinarios inflictis in suo robore permanentibus. Ex quo decreto duo colliguntur.

37 Primum est licere Episcopo mulieres adulteras & concubinas etiam extra diœcesim ejicere, quod nihil aliud est, quàm contra eas ad personalem executionem procedere, etiam sine bracchij sæcularis auxilio, cum Concilium non præcipiat absolutè, ut illud ab Episcopis invocetur, sed tantũ sub conditione illa, *si opus fuerit*, idest si executores, ac ministri Curiæ episcopalis nequiverint ipsi per se exequi sententiam Episcopi: concordant textus in cap. 1, ibi, (Cùm opus fuerit publicum convocent auxilium) *de offic. Ordin.* & in cap. *Periculoso, § ult. vers. Invocato si opus fuerit, & c. de statu regular. lib 6.* innovato à Concilio in c. 5. *sess. 25 de regular.*

Secundum est quod Concilium, dum jubet concubinarios etiam laicos excomunicari, præservat alias pœnas contra concubinarios inflictas: quæ quidem pœnæ, exclusa censura ecclesiastica, sunt aptæ comprehendere etiam capturam; ùnde cum in cap. 1. *de offic. Ordin.* statutum sit, ut Episcopi liberam habeant facultatem adulteria, & alia crimina ulciscendi, secundum quod Canones censent. Ancharan. qui in d. cap. *Ex quo*, in terminis juris communis tuetur contrariam sententiam, ut evitet dispositionem d. *cap. 1.* respondet sub facultate ulciscendi crimina laicorum ibi non comprehendi pœnas temporales, quia textus dicit secundum quod Canones censent; Canones autem de hac captura laicorum, vel executione in rebus laicalibus non expressè loquuntur, sed de censura, *de verbor signif.* cap. *Querenti*, Non debemus ergo, inquit Ancharan. absque Canonibus affirmare, quia erubescimus, &c. l *illam, C. de collat.* in Auth. *de Triente, & semisse. §. Consideremus*; Et quod non est decreto Sanctorum Patrum sancitum, &c. cap. *Inter corporalia, de transl. Episc.*

Quæ quidem ratio Ancharani concludit oppositum per Concilium. nam decreto Patrum in *d. cap. 8.* sancitum est, ut Episcopus non solum censura ecclesiastica, sed etiam alijs pœnis ulcisci possit adulteria, & concubinatus, & glossa, & Doctores qui censuerunt d. cap. 1 *de offic. Ordin* propter sui generalitatem comprehendere criã capturam, id haberent pro indubitato in terminis d. *cap 8* quod specificè loquitur tam de excommunicatione, quàm de alijs pœnis, quas præservatas esse vult: ejusmodi enim pœnæ distinctæ a censura aliæ esse non possunt, quàm temporales.

38 Porrò hæc conclusio procedit etiamsi Ordinarius Ecclesiasticus ad capturam laicorum procedere non consueverit: nam si inspiciamus tẽpus ante Concilii publicationem, cùm Ordinarius tũc haberet remedium censuræ ecclesiasticæ, qua primo uti debebat, non potest ei imputari, quod districtione personali usus non fuerit. Quod adeo verum est ut aliqui Doctores existimaverint de jure communi Ordinarium ita demum posse ad capturam contra laicos procedere, si hanc facultatem legitimè præscripserit, ut apud Menchiac. & Clar. *locis supra cit.* At cùm Concilium hac in parte sustulerit dispositionem juris communis, & novam formam præscribendo noluerit censuras adhiberi nisi in subsidium, censetur etiam sustulisse consuetudinem juri communi conformem, quæ propriè non dicitur consuetudo, sed juris communis observantia, ut scripsit Jo. Andr. in cap. *Unico, de Cler. conjug in 6.* quem ibi sequitur Anchar. & Raphael Fulgos. *consf 123. n 2* & alias advertit S Congregatio dum ob hanc rationem resolvit consuetudinem, secundum quam Clericus habitu m

tum, & tonsuram deferens fori privilegio gaude-
bar, licèt beneficium ecclesiasticum non haberet,
nec alicui ecclesiæ inserviret; fuisse sublatam à
Concilio in *c.6.sess.23.* Tametsi decretum illud
quoad hoc de consuetudine mentionem non fa-
ciat; alioquin enim nisi Concilium in *d. cap.3.* su-
stulisset observantiam juris communis, non su-
stulisset nisi jus commune non observatum, quod
abrogare opus non fuerat Quam rationem in his
terminis dicit evidentissimam glossa in c t. *in ver.*
Facti, vers. Item probo id evidentissima ratione, de
Constit.in 6. quam sequuntur Gemin. *col 2.in 2.*
opposit. & Franc. *col.7, vers. In ea glossa* ibi, *esset ab-*
surdum.

Post Conciliũ verò non obstat Episcopo, quod
captura usus non fuerit adversus laicos; hoc enim
potuit contingere aut quia non cadit casus, aut si
39 accidit, Episcopus utendum non putavit reme-
dio capturæ, sed aliis pœnis tẽporalibus. Aut quia
cùm in delictis mixti fori contra laicos sit locus
præventioni, fortè judex laicus in causa prævenit;
quo casu ipse procedit, cap. *Cum sit generale*, ubi
Abb. & alii communiter, *de foro compet.* & l. *Si quis*
in hoc genus, ubi Legistæ, ac præsertim Paul de
40 Castro *num.4. vers. Item nota, C de Episcop. & Cler.*
Aut si prævenit ecclesiasticus in citatione, laicus
tamen prævenit in captura; quo casu præventio
realis præfertur verbali, Bart in l. *Sepulcra*, ubi e-
tiam Alex. *in apostil. vers. Secundò est videndum, ff. de*
sepulc. viol, nisi id fierit in fraudem, secundum
41 Bosl. *Prax. tit. de foro compet. num. 97. & seq.* licet
Dec. in c *Cum M. Ferrarien. de Const in fine*, dicat
etiamsi sit in fraudem, prævalere, & in summa ca-
42 ptura est arbitraria judici, Clar. §. *fin q.28. in prin-*
cip. Unde non præjudicat Episcopo, quod ad
capturam procedere non consueverit; quia ad
hoc ut inducatur consuetudo, vel præscriptio
negativa per non usum ejus, quod est in facultate
faciendi requiritur actus contrarius, nec sufficit
negativus, ut declarat Calder. *cons.41. alleg. 3. de*
consuet. incip. *An valeat consuetudo, n.3. vers. Ad aliud*
verò dubium, & Abb. *cons.* 101 *In quæstione, num. 7.*
vers. Quinimo posset, lib 1. Contraria autem præ-
43 scriptio ad eum modum, quo requiritur in facul-
tativis, induci non potest; Tum quia est contra
generale Concilium, ut sæpiùs advertit S. Con-
gregatio, & præsertim in decisione paulò ante
relata; Tum quia in Bulla Cœnæ *cap.* 16. excom-
municantur omnes, qui Archiepiscopos, Episco-
pos, &c & omnes alios quoscumque judices ec-
clesiasticos ordinarios quomodolibet impedi-
unt, quominùs sua jurisdictione ecclesiastica
contra quoscumque utantur secundum quod
Canones, & sacræ Constitutiones ecclesiasticæ, &
decreta Conciliorum generalium, & præsertim
44 Tridentini statuunt, & derogatur consuetudini-
bus etiam immemorabilibus. Unde per solemnẽ
hujus Bullæ publicationem, quæ fit quotannis in
die Cœnæ Domini, non solum abrogantur con-
suetudines, & præscriptiones usque ad illud tem-
pus introductæ in præjudicium ordinariæ juris-
dictionis, sed etiam prohibentur in posterum in-
troduci, ita ut consuetudines, vel præscriptiones
aut inchoari non possint, aut inchoatæ per annuã
illam publicationem interrumpantur, ut in ter-
minis Bullæ Cœnæ scripsit Felin. in cap. *Cum non*
liceat, col fin, sub num.12. vers. Quintò considera quod
singulu anno, de præscript.

DE FVRTIS

Cap. Ex litteris.

S V M M A R I V M.

1 *Fur occultus potest post restitutionem, & pœnitentiam ad sacros Ordines promoveri,*
2 *Immunitatem ecclesiæ violans vasa sacra surripiendo non est ipso iure excommunicatus,*
3 *Excommunicatio impedit promotionem,*
4 *Immunitatem Ecclesiæ violantes secundum Canones non sunt excommunicati, sed excommunicandi.*
5 *Fallit in incendarijs, & effractoribus Ecclesiæ.*

1 EX LITTERIS. Fur occultus potest
post restitutionem, & pœnitentiam ad
sacros Ordines promoveri. Hoc dicit
Jo. Andr Butr. Cardin. Anchar. Abb. Jo.
de Anan & Marian. Socin, secunda pars ibi, *Man-*
damus.

2 Nota singulariter ex hoc textu, quia fortè non
reperiea alibi: ita clarè, quod violans Ecclesiæ
immunitatem etiam sacra vasa inde abstrahendo
non est ipso jure excommunicatus: nam iste Cle-
ricus de ecclesia calicem subripuit, & tamen post
satisfactionem, & pœnitentiam potest ad sacros
3 Ordines promoveri: ergo non fuit excommu-
nicatione innodatus, quia excommunicatio im-
pedit promotionem, cap. *Cum illorum, infra de sent.*
excommunicat. cum similibus; & ita hunc textum
ad hoc ponderat Abb. in cap. *Cum pro causa, num.*
5. eod tit. quod est contra Hostien. *ibi, num. 2.* ubi
voluit excommunicatum esse qui ecclesiam vio-
lat eam spoliando, vel in claustro ipsius laicum
verberando. Sed eum reprobant ibi Joan Andr.
4 & communiter DD. ut *ibi* dixi *num.* 10, Et contra-
rium determinat idem met Host. *in summa de im-*
munit. Eccles. in fin. §. Quæ sit pœna violantium, ubi
ait, secundum Canonea ecclesiæ immunitatis vi-
olatores esse excommunicandos, c, Nullus, &
5 cap. *Si quis deinceps, 17.q 4*: Et solos incendiarios,
& effractores esse excommunicatos ipso jure,
cap. *Canonica, 11.q.3.* cap. *Omnes, 17.q.10.* cap. *In*
litteris, supra de raptor. & cap. *Conquesti, infra de sent.*
excomm. Hodie etiam extrahentes reos ab eccle-
siis excommunicati sunt ex Bulla Gregorij IV.
& absolutio est Sedi Apostolicæ reservata, ut fu-
sè probavi in prædicta Decretali, *Cum pro causa*,
à num 5 usque ad num 36. De multiplici autem sa-
crilegii specie, & de illius pœna vide ibi plenè per
Innoc. *num.* 1.

DE USURIS.

Cap. In Civitate.

S V M M A R I V M.

1 *Vendens rem pluris, quàm valeat, quia solutionem differt, peccat, nisi dubium sit an res tempore solutionem differt, peccat, nisi dubium sit an res tempore solutionis plus, minusve sit valitura, & vendens non erat statim venditurus, & num, 12.*

2 *Vendens cariori pretio eb dilatam so.utionem an usurarum nomine iure damnari poßit. & n seqq. usque ad n. 13.*

Iniustitia notoria nullitati æquiparatur, ibid.

3 *Vendens cariùs ob dilatam solutionem in foro externo usurarum nomine non tenetur, secus in foro animæ, & n. seqq. & n. 10 & 11.*

Declaratur, n. 7.

4 *Intellectus cap.* Consuluit, infra eodem.

5 *Vsura propriè non committitur in contractu emptionis, & venditionis, sed in mutuo.*

6 *Mutuum interpretativum, præsumptum, implicitum, indirectum explicatur*

7 *Vendens cariùs ob dilatam solutionem ubi de prava intentione constat, censetur usurarius, etiam in foro contentioso.*

8 *Et ex quibus constet de huiusmodi prava intentione.*

9 *Vendens cariùs licet fateatur in iudicio se id fecisse ob dilatam solutionem, tamen si pravam intentionem neget iure damnari non potest.*

11 *Canonistarum opinio præferenda est opinioni Theologorum super interpretatione iuris divini in spectantibus ad moralem philosophiam.*

12 *Vendens cariori pretio ob dilatam solutionem quando excusetur in foro conscientia ab usuraria pravitate*

13 *Censualis contractus ad tempus limitatum an sit de iure licitus, & n. seq. usque ad n 18.*

14 *Et quid si non agatur de censu antiquitus constituto, sed de eo, qui constituitur tempore contractus.*

15 *Et quid si emptor computatis solutionibus annuis totius temporis aliquid ultra pretium conventum sit recepturus, & n. seqq.*

17 *Censualis contractus est illicitus si excedat annuatim reditum, quem emptor de tanta pecunia in terra empta posset habere, & n. 30.*

18 *Census pecuniarius certi, & determinati temporis supponitur Bullæ Pij V.*

19 *Censualium redituum emptionis omni tempore visa sunt suspecta.*

20 *Bulla Nicolai V. super emptionibus censuum in regno Siciliæ ad rationem decem pro centenario continet dispensationem.*

21 *In censuum emptione non videtur certum pretium generaliter statuendum.*

22 *Pretia rerum ex quibus varientur.*

23 *Aestimatio rei pretium est, & fieri debet secundum præsentem valorem.*

24 *Census annales non est tutum decernere, ut certam summam non excedant.*

25 *Census emptio licita est si illius reditus, & pensio incerta sit.*

26 *Census annui minoris valent, quàm fructus, qui liberè ex prædio percipiuntur.*

27 *Pactum de redimendo minuis pretium rei.*

28 *Pretium census qua ratione sit minuendum propter pactum de redimendo, vel alia onera emptioni adiecta.*

29 *Censuali contractui possunt accedere obligationes Camerales, fideiußiones, & hypotheca.*

30 *In contractu censuali non emitur res, sed ius petendi pensionem, & n 34.*

31 *Census constitui non potest nisi super re ex sui natura fructifera.*

32 *Census pro parte perimitur re pro parte perempta, vel reddita infructifera.*

33 *Census reservativus qui sit, & qui census consignativus.*

34 *Censualis contractus in quibus differat à contractu emphyteutico.*

1 IN CIVITATE. Qui vendit rem plus, quã valeat, eo quod differat solutionem pretij, peccat, nisi dubium sit, an tempore solutionis plus, vel minus valere deberet. Hoc dicit secuudum Jo. Andr. Butr, & Anchar. vel juxta intellectum Cardin. quem dicunt esse cõmunem Abbas, & Jo. de Anania hoc intendit. Vendens rem plus quàm valeat, quia solutionem differt, peccat: nisi dubium sit an tempore solutionis erit valor rei variatus, & venditor non erat venditurus tempore, quo vendidit. Hæc tamen ultima pars non habetur in hac Decretali, sed suppletur ex c. *Naviganti infr. eod.* Communis divisio; secunda ibi, *licet.*

2 QUÆRO. Utrum N. qui frumentum cariùs vendidit ob dilatam pretij solutionem, usurarum nomine jure damnatus fuerit.

Sententia, quia N. usurarum nomine fuit condemnatus eo prætextu, quod frumentum ob dilatam solutionem cariori pretio vendiderit, continet evidentem iniquitatem, & injustitiam: ideoque ne dum revocari; sed etiam nullam declarari debet, cùm notoria injustitia nullitati æquiparetur, cap. *Inter cæteras*, & cap. *Cum Bertoldus*, ubi Innoc. *super verb. Conceßimus, de re iudic.* Clem. *Pastoralis, eod tit.* Vant. *in tit. de nullit. ex defectu process. num.* 127. Rota *decis. 414. n. 7. part. 4.* & *decis. 322. num. 2 par. 6. recent.* & fuit sæpius decisum, ut inquit Cardin. Seraph. *decis 493. num.* 2. notoria injustitia patet ex eo. quod lata est contra textus expressos, & contra auctoritatem omnium Doctorum de materia loquentium.

3 Qui enim frumentum habita fide de pretio cariùs vendit, quàm communiter venditionis tempore consueverat, quamvis in foro conscientiæ quandoque ad restitutionem teneatur; in foro tamen contentioso usurarum nomine conveniri non potest.

Qnod primo probatur in hoc cap. ubi proposita hac eadem facti specie, Alexander III. disertis verbis decidit non posse hujusmodi contractus ex tali forma usurarum nomine censeri; nihilominus tamen venditores peccatum incurrere. Et ita his Papa ab usurarum nomine in foro contentioso venditores liberat, & eosdem in foro tantùm conscientiæ distinguit: id quod etiam indicant sequentia verba: (dum animarum saluti Apostolica benignitate prospiciens, consulit talibus venditoribus, ut ab his contractibus abstineant, cùm cogitationes hominum Deo omnipotenti nequeant occultari, quasi significet quamquam contentiosi fori periculum vitabunt, Deum servatorem cordium fallere non poterunt,) ut in juribus hic allegatis in glos. ultima.

Secundò, idem clarè probatur per text. in cap. *Consuluit, infra eod.* ubi pluribus quæstionibus propositis, inter quas postremo loco habetur hæc nostra de mercibus ob dilatam solutionem majori pretio distractis, Urbanus III. declarat similes contrahentes malè agere, & ad ea, quæ acceperunt restituenda in animarum judicio efficaciter esse inducendos. In quibus verbis præcipuè duo sunt ponderanda. Alterum, quod dum dicitur in

ani-

animarum judicio, à contrario sensu satis ostenditur secus observandum esse in foro contentioso, argum. cap. *Nonne de præsumptionibus*. Alterû, quod ibi Pontifex utitur verbo inducendi, quod cohortationem quidem efficacem, non autem coactionem significat, cap. *Cum sinnus, de Regul.* & ex consequẽti imponit obligationem restituendi, & damnat talem contractum in foro animæ, in quo peccator ad satisfaciendum inducitur non autem in foro judiciali, in quo compellitur, ut in specie ponderat Berous *in rubr. de Vsuris, n. 24.*

Tertiò; Idem confirmant omnes DD. de hoc articulo loquentes, & in primis glos. in d. cap. Cõsuluit, in ver. *Malè agere*, ubi conciliando textum nostrum, in quo dicitur tales contractus non esse censendos nomine usurarum, cum d. cap. *Consuluit*, in quo habetur hujusmodi venditores malè agere, dicit, hunc textum loqui quoad judicium Ecclesiæ, & sic quoad forum judiciale; sed c. *Consuluit*: loqui in foro animæ; & deinde clariùs explicans subjungit tales contractus quoad formã non dici usurarios, sed contrahentes, propter depravatam intentionem in foro animæ judicandos esse malè agere, & inducendos, non autem cõpellendos, ut accepta restituant, nec tamquam usurarios puniendos, licet re vera quoad Deum usurarij videantur. Opinionem glos. nec ibi, nec alibi ullus Doctor, quẽ viderim, refellit: imò eam in specie sequuntur ibi Hostien. *n. 4.* Anan. d. *nu. 1 prope fin. vers. in glos. fin.* Anton. de Butr. *in fin.* ubi expressè dicit tales vẽditores esse usurarios quoad forum animæ, sed non quoad forum contentiosum. Henrich. Boich. in cap. *Naviganti, infr. eod. in princ. 2 col.* ubi materiam plena distinctione de more prosecutus concludit, cum contractus fit cum dilatione solutionis pretij cõventi, licet majoris, quam sit rei valor; in foro contentioso non posse judicari usurarium, Abb. in d. cap. *Consuluit, num. 4. & 5.* Berou *in loco supracitata nu. 17. 24 & 25.* Rip. *in respon. 116, in princ.* Cald. *tit. de usur. cons. 11. prop. fin.* Idque etiam sentiunt Jo. Andr. & Anchar. in eod. cap. *Consuluit*: dum summant illum textum, quod vendens rem plus debito ob dilationem temporis ad solvendum, tenetur in judicio animarum, innuẽtes non idem juris esse in foro judiciali.

5 Et ratio diversitatis inter forũ contentiosum, & conscientiæ quoad hunc casum ea esse videtur, quod hujusmodi contractus emptionis, & venditionis ex sui forma nõ est usurarius, quia usura nõ cõmittitur præterquam in mutuo, ut probat textus hic, & est cõmunis DD. sententia teste Bero.
6 *in d. rub. de usur. num 37.* Verum ubi venditor habet intentionem fœnerandi, & propterea majori pretio vendit, quia solutio differtur, surgit mutuũ interpretativũ, in quod cadit usura; fingitur enim pretium ab ipso emptore solutum, & deinde à vẽditore ei mutuatum cum lucro illius quantitatis, in qua pretium conventum verum valorem excedebat. Ita declarant *hic* Abb. *num. 2.* & Joan. de Anan. *num. 2.* Bero *supra in rubrica, n. 38.* Joannes de Capis. *in tract. de usuris quæst. An vendens ad tempus, nu. 45.* Ideoque passim DD. effectum respicientes talem contractum modo vocitarunt mutuũ præsumptum, vel interpretativũ, ut Abb. Anan. & Bero. in locis proximè citatis modo mutuum implicitum, ut Cajetanus *in summ. in ver. Vsura exterior, vers. usur. implic. commiss.* Aliquando usuram indirectam, ut Capis. *in loco supracit.* aliquando quasi usuram, & sic usuram impropriã, ut Hostien. d. cap. *Consuluit.* Hæc autem mutui interpretatio in casu nostro quoad forum judiciale non est faciẽda, quia cùm talis cõtractus semper sit licitus, nisi venditor habuerit intentionem depravatam, ut per DD. in d. cap. *Consuluit*, si talis intentio lateat, non potest judicari usurarius quoad forum exteriorem Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis, c. *Sicut tuis, de simon.* At in foro animæ si intentionem pravam habuerit, quamvis occultam, est usurarius, quia Deus, quem nihil latet, etiam de occultis in foro animæ judicat, cap. *Tua nos, de simon. cum similib.* ut *hic* in glos. *ult.* Et hæc doctrinæ ratio colligitur ex not. per Bero. *hic n. 2.* & Jo. de Anan. in d. c. *Consuluit, num. 2. vers. Et*
7 *hoc plus placet.* Hinc est, ut quando in foro contentioso de prava intentione venditoris constaret, etiam in eo contractus esset censendus usurarius; tuncque non esset discrimen inter forum conscientiæ, & judicialem, Hostien. in d. cap. *Consuluit, n. 4. vers. Quid si in iudicio contentioso*, Io. And. *ibidem in fin.* Ant. de Butr. *num. 6.* Anchar. *n. 5.* Abb. item, *num 5.* quæ declaratio Hostien. videtur communis; tametsi Bero. *sup. in rubr. nu. 29.* non levibus eam rationibus oppugnet.

8 Nec objiciatur, quod si declaratio Hostien. est vera, ut cum de prava intẽtione constat, venditor in foro contentioso censeatur usurarius: hinc cõsequatur in casu nostro venditorem esse puniendum, quia satis de prava intentione constat ex facto ipso, scilicet per excessum pretii, & dilationem concessam ad solvendum.

Respondetur enim de prava intentione debere alio modo constare, quàm ex pretij excessu, & dilatione data, quia si id sufficeret, tolleretur distinctio supra posita de foro animæ, & contentioso, & semper ex sola forma talis contractus usurarius esset contra hoc cap. & cap. *Naviganti.* & cap. *Consuluit*, & Doctores supra relatos. Idque Hostien.
9 Butr. Abb. Anan & alij supra proximè citati tunc dixerunt in proposito constare de prava intentione cùm venditor eam fatetur in judicio: & ita necessariò convincitur oportere eam intentionẽ aliundè probari, quàm per dilationem datam ad solvendum hujusmodi pretium. Imò non sufficeret si venditor fateretur se dilatione data cariùs vendidisse, quam præsenti pecunia fuisset venditurus, nisi etiam testaretur se habuisse pravum animum fœnerandi, Ripa *d. resp. 116. num. 2.* quod & sensisse videtur Anan. d. loco dicens indubitatum esse venditorẽ ex tali contractu in foro contentioso non teneri quoties negat se intentionem habere corruptam.

Cùm igitur inquisitus semper negaverit se habuisse pravam intentionem, neque ea aliundè colligatur, non potuit ullo pacto tamquam usurarius in foro contentioso damnari.

Non obstant prædictis auctoritates Abb.
10 Dec. Covarr. Sot. Summ. Confess. qui in contrarium allegantur, quibus addo Jo. de Capistr. *tract. de usur. tit. de vendit. ad cred. num. 96.* Lupum in *Comment. 3. ad cap. Naviganti, infra eodem, §. 5. num. 19.* ubi alios refert. Primò, quia ipsi simpliciter dicunt tales contractus esse usurarios, sed non attingitur articulum quæstionis an venditor ex eisdem contractibus teneatur in foro conscientiæ tantùm, vel etiam in cõtentioso; & ex cõsequenti in-

intelligendi sunt dumtaxat in foro conscientiæ, dissentiant à juribua, & Doctoribus citatis.

Quinimu ex his Doctoribus, qui contractum huiusmodi tamquam usurarium notant, Covarr. *lib. 2. variar. resol. c. 3. n. 6. & 7* & Capistr. *supr. cit.* dum citāt d. c. *Consuluit* & hoc cap. *In Civitate*, latis ostendunt se non improbare supra traditam distinctionem inter forum conscientiæ, & contētiosum. Abb. autem etsi in c. *Ad nostram de emp. & vendit. num.* 3. asseveret tales contrahentes esse usurarios, nobis tamen nō obest; nam cùm postea maturius senserit contrarium in d. c. *Consuluit*, utique standum ex posteriori sententiæ, præsertim distinguenti, arg c. *Litteras, cum glos in ver Viam mediam, de restit spoliat.* & c. *Per tuas, vers. Nas igitur, de sent. excomm.* & eò magis cum in c. *Ad nostram*, citet hoc cap. quod nō probat sententiam, quam ibi Abbas tuetur: nam ille text. quamvis dicat huiusmodi contractus esse usurarios, tamen declarandus, & distinguendus est juxta text *hic*, & in d c. *Consuluit*: nimirum ut sint usurarij in foro animæ, non autem in foro judiciali. Neque enim est novum posteriorea leges per priores distingui, & declarari, l. *Non est novum, ff. de legib.* c. *Cum expediat, de elect. lib.* 6. Roman. *cons. 57. n. 3. alioquin inducceretur* correctio legum contra l *Præcipimus, de appell.* cum simil. At verò Joannes Lupus, & Decius expressim de foro conscientiæ loquuntur; nam Jo. Lupus regulam constituens in hac nostra quæstione non dicit absolutè huiusmodi vēditores esse usurarios, sed peccatum usuræ incurrere; & ita in foro conscientiæ tantùm; & omnes exceptiones, quas postea ibi subnectit, ut terminos regulæ non egrediantur, sunt intelligendæ retentis eisdem terminis, nempè quoad peccatum, & in animæ judicio. Dec. itidem, qui allegatur in *cons. 91.* de hac re non loquitur, sed in *cons. 3* manifestè agit de foro conscientiæ, de quo erat consultus, ut habetur *ibi in princ.* An Bernardinus salva conscientia, *&c.* & *ibidem propè finem in concl.* ibi: Sylv. Bert habet examinatorem conscientiam: cæteri, verò, qui allegantur Theologi, sunt, de foro conscientiæ, quæ propria eorum est messis, expresse loquentes. Et quatenus de
11 utroque foro loquerentur, nihil essent ponderis habituri adversus opinionem Canonistarum, quibus in hac materia magis standum est, quam Theologis: nam Canonistarum est interpretari jus divinum in dubijs casibus pertinentibus ad moralem philosophiam, Ancbar. in celebri illa disputatione incipiente *Antiquis, & modernis temporibus*, Alex. *cons. 1. n. 16. lib. 2.* Dec. *dicto cons. 3. num. 4.*

Præterea si Canonistæ, & Theologi in contrarium citati in foro contentioso expressim loquerentur; essent intelligendi quando deprava intentione in eo foro per partis confessionem, aut alias legitimè cōstaret, juxta doctrinam Host. & Ant. de Butr. Anan & Abb. de quibus supra n. 7. in d c. *Consuluit.* Et quatenus absolutè sentiret tales venditores etiam non aliter probata intentione corrupta, usurarios censeri in foro contentioso, nullius essent auctoritatis: quippe loquerentur cōtra textus expressos in d. c. *Consuluit*, & in hac Decretali, & receptam Doctorum sententiam, de qua testatur Berous *sup in hac rubrica nu. 34.* qui d. c. *Consuluit* in proposito textum clarum, & ad litteram appellat.

12 Verùm tametsi ex supradictis aperta, & evidens sit latæ sententiæ injustitia; breviter tamen attingendum an idem N. eo contractu peccaverit & usurarius saltem in foro conscientiæ cēsendus sit; nam si non erit censendus usurarius in foro conscientiæ etiam juxta opinionem Doctorum, qui de foro conscientiæ loquuntur; longè minus judicandus erit talis in foro fori: & quidem secundum ea, quæ proponuntur dicendū est ipsum etiam in foro conscientiæ non esse usurarium.

Primò enim excusatur in foro animæ vendens rem cariùs solutione dilata, quando erat probabile dubium, an res pluris, minorisve solutionis tempore esset valitura, ut est casus expressus in hoc cap. secundum Jo. And. & omnes in *sum. text.* & in cap. *Naviganti, in 3. casu infra eod.* tunc enim, ut ait glos. *hic in ver Verisimiliter*, tam emptor, quàm venditor æqualiter incommodum ex tali dilatione expectant, & concordant Doctores *hic*, & in d. c. *Naviganti*, Jo. de Capistr. *in d. tract. n. 46. de communi*, Jo. Lupus ad idem c *Naviganti, §. 5. nu. 19. 20 & 21.* quæ qualitas in casu nostro plenè concurrit, quia nedum venditionis tempore erat probabile dubium, an frumentum venditum plus, minusve solutionis tempore esset valiturum, sed etiam erat verisimile, & ferè certitudini proximum forè ut pretium in dies valdè augeretur, ut ratio illius temporis suadebat, & re ipsa evenit. Igitur in foro animæ usuram non commisit, cùm hæc sola qualitas sufficiat, ad excusationem talis venditoris, ut sentit Cajet: *in summ. in loco supracitata, vers. Et similiter.* Quod si cum dicta qualitate ad excusationem concurrere debeat etiam alia, ut venditor non esset aliàs frumentum contractus tempore venditurus, ut habetur in d. cap *Naviganti in fin* & receptior est Docturum sententia, teste Jo. Lupo *in loco supra cit. n. 22.* & dictum est supra *in summ. text.* planè & hæc qualitas abundè concurrit, quia N. eius qualitatibus inspectis nisi tale pretium fuisset consequutus, venditionem distulisset in tempus, quo frumentum cariori pretio potuisset distrahere quemadmodum boni patres familias consueverunt.

Secundò excusatur N. in foro conscientiæ, si inopiam, aut malitiam debitoris fortasse prospiciens, ideo carius frumentum vendidit, quia verebatur ne in pecunia exigenda laborem, impensam, difficultatemve subiret, Jo. à Capistr. *in loco supra cit.* Ripad. *resp 116 n. 4.*

Demum alijs omissis excusatur, si propterea vēdidit majori pretio dilata solutione, quam præsenti pecunia fuisset venditurus, ratione damni, quod passurus, vel lucri, quod amissurus fuisset ob dilatam pretij solutionē: huius enim interesse ratio habetur in mercatore negociari solito, Jo. à Capistr. *d. loco*, & post Anan. Salic. Dec. & alios tradit Jo. Lupus *d §. 5 n. 20.*

13 Ulterius QUÆRO An censualis contractus ad tempus limitatum sit de jure licitus.

In terminis juris cōmunis videtur licitus, quia continet in se veram conditionem excludentem mutuum, & adest pretium certum, & certa etiam merx, quæ est jus exigendi annuam præstationem per tot annos: & cum venditor non teneatur, nec cogi possit sortè ipsam reddere, procul abest hic contractus à mutuo, & ab usuræ vitio: id enim, quod venditor pluribus solutionibus determinato tempore separatim factis teneatur restituere

sortē, in

fortem, procedit ex eo, quod in hoc contractu certo pretio emitur jus limitatum percipiendi annuam præstationẽ per tot annos, & non ultra; & ita tenet Innoc. *hic n.2.* quem ad verbum refert, & sequitur Io. And. *eod. num.* & concordant Host. *n.7. in ver. Vsurarum*, Cardin. *in 3. q.* Abb. *n 7.* dicens ita tenere Innoc. Host. & communiter omnes Doctores sequentes, Io. de Anan. *n.21 vers. In secundo casu*, plenè Anchar. *cons. 30.* incipien. *Dubitari solet*, Conrad. *de contract. qu.* 80. Io. de Medin. *de reb. per usur. acquis. q. 13.* Sotus *de iust. & iur lib. 6. q. 5. art. 2. col. 2. vers. Pari iure*, Navar. *de usur. nu. 71.* Covar. qui alios citat *lib. 3. variar. resol. c. 7. n. 4.* & ratio est evidens, quia si possum emere censum perpetuò duraturum, quod est indubitatum, nulla subest ratio, quare nõ possim emere ad certum tempus, ut per Anchar. *d. cons. 30.* & trad. omnes supracitati. Nec placet differentia, quod in perpetuò consistat contractus emptionis, ex quo merx est perpetuò remansura penes emptorem, quod secus est in censu temporali, in quo res revertitur ad venditorem, ut per Jo de Anan. *d. n. 21* quia etiam in temporali res non revertitur ad vẽditorem, ex quo dictum jus percipiendi limitatũ ad certos annos, elapsis dictis annis finitur, &
14 cessat. Et hæc procedunt non solùm in venditione census antiquitus constituti, ad quem se restringit Innoc. & Jo. Andr. sed etiam si agatur de censu, qui eodem tempore contractus constituitur, cùm etiam ille habeat eamdem rationem mercis, ut voluit Card. *ubi supra*, Conrad. *d. q. 80. conclus. 3.* qui reprobant distinctionem Innocent. quam etiam reprobat Sotus *de iust. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. in 1. concl. in fin.* & *2. concl.* & est communis opinio.

15 Et eiusmodi contractus absque dubio est validus, & nullam habet fraudis suspicionem, ubi ex particularibus solutionibus toto tempore census nihil recipitur ultra pretium datum: quod si per particulares solutiones emptor sit aliquid recepturus ultra pretium conventum, nihilominus validum esse de rigore cẽsuerunt Innoc. Host. & Jo. Andr. & sequẽtes supracitati, quia hæc lucri certitudo, quæ reprobatur in mutuo, admittitur in cõtractu emptionis, in quo potest quis successivè ex re empta plus percipere, quam sit pretium numeratum pro dicta re empta, maxime consideratis oneribus, quibus emptor se supponit: & hanc opinionem tenent Conrad. *d. qu 80. concl 2. & 4.* Navar. *d. n. 71* & Covar. *d. cap. 7. sub nu. 4* & alias hujusmodi contractus nunquam reciperetur tanquam inutilis, & frustratorius, ut dicit Jo. Lap. *in tract. de contract. cap. 55. vers. His suppositis. lib. 1.*

16 Omnes tamen præallegati Doctores dicunt ab eo tamquam mutuo proximo, & præferente speciem mali esse abstinendum: ita in specie Innoc. hic ad fin. dicens consulendum esse omnibus fidelibus, ut ab hujusmodi contractu abstineant, Jo. Andr. *n. 2. vers. Sed certè consulendum est*, Card. *in 3. quæst. vers. Hanc dicit Innoc.* & Anchar. *n. 4. in fin vers. Consuluit tamen Innocentius*, & Conrad. *dicta q. 80. concl. 4. in fin.* qui dicit consulendum esse Magistratibus, ut illum prohibeant, Sot. *d. q. 5. ar. 3. in fin.* qui etiam dicit se non audere approbare hunc contractum absq; formidine, ut possint hujusmodi pecuniarij cẽsus certi temporis emi, nisi tanto prorsus pretio, quãta est omniũ pensionum summa, Covar *d. c. 7 n. 4.* qui dicit cõsulendũ esse, ut Christiani ab eo abstineant, & utile est illum à Republica relegare, & rejicere, Medin *d. q 13.* qui etsi dicat de rigore scholastico posse defendi opinionem Conradi, ut possit emi minori pretio, ubi adest consuetudo communiter approbat, ipse tamen tenet contrariam opinionem uti tutiorem, ut non possit emi minori pretio ex quo contractus habet speciem mali, & magnam similitudinem cum usurario, & sequi possunt ex eo multa inconvenientia, quæ ex vero contractu usurario evenire solent.

17 Ex hoc nullã habet difficultatem ubi adest excessus in proportione debiti pretii, quia alias redderetur iniquus, ut fatentur Innoc. *hic nu. 2* Host. *n 7. in ver. Vsurarum*, & Io Andr. *n. 2* nam posteaquam dixerunt, si quis pro certa pecuniæ quantitate emeret aliquem reditum grani, vel vini, vel alium consimilem perpetuò, vel ad certum tempus, vel ad tempus vitæ alicuius, hujusmodi contractũ esse licitum: immediatè hoc limitant, dummodo reditus annuus communi æstimatione nõ excedat annuatim reditum, quem de tanta pecunia in terra empta potuisset habere; si verò excedat communiter, est illicitus, arg. cap. *Consuluit, infra eod.* Idem dicunt Conr. *d. q 80. concl. 2. & 4.* Navar *d. n. 71.* Covar. *d. c. 7. n. 4.* qui dant exemplũ in censu decem vendito pro scutis nonaginta ad decem annos, & ad summum pro quindecim annis: & omnes concludunt pretium debere esse justum arbitrio boni viri, quem credo non esse arbitratuũ pretium iustum in censu novem scutorũ vendito pro centum scutis ad 25. annos, quo tempore facta supputatione emptor habiturus est longè ultra dimidiã eius, quod dedit, maximè considerato modo huius contractus, quo emitur virtualiter annuus census ad rationem quinque pro centenario, cũ hoc ut venditor teneatur omni anno restituere vigesimam quintã partem capitalis, videlicet quatuor, quæ juncta cum dictis quinq; faciunt novem, adeo ut non facta redemptione puta ante duodecim annos, non obstante, quod emptor jam recuperavit duodecim vigesimas quintas sui capitalis, adhuc pro reliqua dimidia capitalis exigit quinque ad rationem 18. pro centenario, & si non redimatur, nisi in 24. anno pro scutis quatuor capitalis, quæ remanent inexacta, exiget novẽ pro fructibus, quod est ab omni ratione alienum, maximè erga pauperes, qui non possunt se redimere, & in 22. anno solvent ad rationem 19. pro centenario in 18. anno ad rationem 100. pro centum, & in 24. anno ad rationem 200. pro centum, quod repugnat bono universali, & maximè pauperum, pro quibus edi dicitur huiusmodi Constitutio. Hæc de jure communi; sed hodie præscripta est forma novissima creandi
18 census in Bulla 79. Pij V. cuiquidem Bullæ proculdubio supponitur census pecuniarius certi, & indeterminati temporis, ut per Navar. *in tract. de Vsuris, in glos. 18. sup. d. Bulla.*

18 Cæterum etsi dubitari non possit emptiones censualium redituum si juxta formam ibi præsciptam celebrentur licitas esse, quia tamen non nihil suspectæ omni tempore visæ sunt, ab ijs abstinendum esse cautè censuerunt post Innoc. & alios supracitatos *nu. 6.* Tiraq. *de Retract. §. 1. glos. 6. n. 16.* & Io. Bap. Lup. in *l. 2. C. de pact. int emp. & vendit. §. 2. n. 62.* & veluti odiosas restringendas esse dixerunt Tiraq. *ubi sup.* & Covar. *var. resol. 13.*

c. 7. n. 7. Itaque tum veteres Pontifices Martinus, & Calixtus, tum Pius V. certis cancellis, & conditionibus hujusmodi contractus indulserunt, quia cum viderent genus hoc contractuum ad instar clypei redactum esse pro subterfugiendis usuris, videntur voluisse potius animarum saluti consulere, & corruptelæ occurrere, quàm has censuum venditiones, & emptiones uti conducibiles approbare. Et quod attinet ad Constitutionem Ni-
20 colai V. qua licentiam concedit ejusmodi contractus in Regno Siciliæ celebrandi, pro dispensatione illam fuisse editam satis liquet ex ejus inspectione, quia cum esset frequentiori usu recepta, & postea populi illa pro lege uterentur, Pius V. salubri sua Constitutione tam gravi morbo subvenire tentavit, & quò plures conditiones adjecit, ut ab usurarum pravitate cautum sit, eo plus suspicionis inesse his contractibus indicavit, dum ad diluendas præsumptiones usurarum præfixit certos limites censuum emptionibus, & venditionibus. Ad hæc animadversione dignum videtur, quod Constitutiones Pontificum super censibus locales omnes fuerunt, cum supponeretur jam in illis locis vigere huiusmodi contractus. Pius V. verò angustius coercere voluit licentiam, quam contrahentes vigore dictarum Constitutionum sibi usurpaverunt, ut vix sine labe, aut saltem scrupulo hujusmodi contractus celebrari posse viden-
21 antur; quia tamen libet credere, his omnibus accuratiùs consideratis Concilium provinciale ut fœneratitijs contractibus materia subtrahere similem facultatem in Provincia Mediolani indulgendam censuisse; An consuetudo hæc introduci debeat, ubi hactenus censuum contractus in usu non fuerunt, judicium erit Sacrissimi.

22 Et quatenus censibus aperiatur aditus, non videtur certum pretium generaliter statui posse, aut debere, quo hujusmodi reditus annui emi debeant: nam rerum pretia non solùm pro diversitate locorum, sed & temporum variantur: item pro copia, & penuria emeotium, aut vendentium: itemque mercium, vel pecuniæ numeratæ, l. *Pre-*
23 *tia, rerum, § fin. cum ibi not. at, ff. ad l. Fal.* Cum igitur rerum æstimatio, quæ pretium est, l. *In summa, §. Frumentum, ff. de condict. indeb.* ut sit justa, commensurari debet valori rei secundum tempus præsens, in quo res ipsa venditur, ac traditur, ex Sot. *de just. & in l. 6. quæst. 4. artic. 1.* sequitur ut per legem, aut edictum aliquod generale proposita taxatio fieri non possit.

24 Non etiam videtur expedire, ut decernatur ne annales census certam summam excedant juxta Constitutionem Nicolai V. nam, ut docuit experientia, si ostendatur summa, quam excedere non liceat, cedet hoc in præjudicium venditorum pecuniis indigentium: semper enim suadebunt emptores vendentibus, ut sint contenti dicto pretio, quod usu venit post Bullam Nicolai V. secundum quam census ad rationem decem pro quolibet centenario venduntur, quia pretium per eum sic taxatum fuerat: quam ob causam Navar.
25 *in manual. c. 23. nu. 77.* hujusmodi taxationem videtur improbare, & Jo. Bapt. Lup. *in d. l. 2. C. de pact. in imp. & vend. §. 2. n. 71.* dicit secundum communem opinionem Doctorum licitam esse emptionem censûs, quando illius reditus, & pensio incerta sit.

26 Similiter non videtur sufficere, ut habeatur ratio fructuum, qui communiter perciperentur ex prædiis si illa emerentur secundum temporis qualitatem: jus enim exigendi pensionem, aut reditus annoos cum conditionibus, & oneribus annexis minoris valent, quàm ipsi fructus, qui libe-
27 rè ex prædiis percipiuntur. Etenim emptores censuum subjiciuntur multis periculis sine spe lucri, quod emptores fructuum sperare possint. Præterea certum est onera, & pactum de redimendo, quo censuum emptores tenentur, minuere pretium rei. Tiraq. *in præfatione de retract. convent. num 20.* post Abb. in cap. *Ad nostram, de emptione, & vendition.* non enim est dubium quin pacta, & onera apposita in venditione faciant partem pretij, ut per Tiraq. *ibi num. 22.* quantum
28 autem debeat minui pretium censualium redituum pensatis conditionibus, & oneribus illis annexis, vel relinquendum est, ut ipsi inter se contrahentes despiciant, & conveniant, prout conveniunt quando emitur prædium cum pacto de retrovendendo, aut cum aliis oneribus, ad trad. in dicta l. & in cap. *Ad nostram.* Vel potest Synodus provincialis decernere quanti minoris licitè emi possint hujusmodi annales census, quam emerentur fructus, qui communiter perciperentur ex prædiis si illa empta forent, v. g. quia talia onera non possunt minui ultra tertiam, vel quartam partem justi pretii ipsorum fructuum, juxta id, quod factum fuisse, in Synodo Florentina refert Lup. *ubi sup. n. 79.*

29 Porrò celebrato hujusmodi contractu census secundum terminos legitimæ obligationis, nihil prohibet, quin accedant quæcumque obligationes Camerales, fidejussiones, & generales bonorum hypothecæ, quibus contrahentes efficaciùs astringantur ad observationem eorum, quæ in principali obligatione continentur tam ratione evictionis prædii, super quo census constitutus est, quàm etiam quoad solutionem annui census. Siquidem hæ cautiones sequuntur naturam principalis contractus: & quatenus respiciunt executionem contractus censualis, non immutant ejus formam; & consentaneum legibus est, ut caveat sibi contrahens, ne eludatur: imò, ut ille ait, contrahentem si centum vincire catenis studeas, effugiet tamen

Quod verò Pius V. prohibuit pacta omnia continentia morosum censuum debitorem in aliquam pœnam cadere, non eo pertinet, ut morosus non possit se subjicere censuris, & obligari in forma Cameræ, quia prohibetur pœna temporalis ad obviandum fraudibus usurarum, per quam prohibetur emptori aliquod pretium exigere ultra creditorem suum.

30 Cæterum ut res censualis reddat tantùm, quantum est census, non sufficit, ut valor rei censualis æquet, aut superet summam pecuniarum quibus census emitur; nam in contractibus censualibus non emitur res, sed jus petendi pensionem: valor autem ejusdem juris non est major, quàm ipsa pēsio, Sot. *de iust. & iur. lib. 6. q. 5. art. 1. vers. Restat.* Un-
31 de ut talis pensio loco fructuum subrogetur, cùm census non possit constitui nisi super re fructiferis de sui natura ex Bulla Pij V. necesse est, ut non possit excedere valorem redditum, qui annuatim exre percipiuntur, & quatenus, destituetur fundamento reali, & usura committeretur.

32 Cumq; re pro parte perempta, vel infructifera red-

redditus,pro parte etiam census perimatur, ex Bul. Pij V.manifestum est censum debere cum fructibus rei commensurari.

33 Consideratio autem proposita fortè locum habitura esset si ageretur de introducendo censu, quem vocant reservativum, idest cùm quis rem suam alteri tradit, reservato sibi jure quotannis percipiendi partem quampiam,seu pensionem ex illa re: de quo inl *ult. C de de permut.* & per glos. *penult.* in cap.*Constitutus,de Relig.domib.* de hoc enim sentiunt Doctores tenentes in dubio præsumi contractum emphyteuticum potius, quàm censualem,quia ille minus præjudicialis est Ecclesiæ. Eadem verò consideratio accommodari non potest ad censum,de quo inducendo agitur, qui consignativus appellatur, ut dum quis ex certis suis bonis,eorumque usu consignat alteri certam pensionem,quam obligatur solvere singulis mensibus,aut annis,ex Sot. *de iust.& iur lib.6. qu. 5. art.1.*

34 Hic censualis contractus,de quo loquitur Cõstitutio Pij V.adeo distat à contractu emphyteutico, ut nihil ferè cõmune cum eo habeat, ut notat glos penult, Card. Anchar. Abb. & alij communiter in d cap.*Constitutus,de Relig.domib* nam is,qui rem suam in emphyteusim concedit, trãsfert in accipientem dominium utile, & sibi directum retinet Qui rem suam supponit census, retinet sui dominium,& usum; vendit autem solum jus percipiendi pensionem sive in fructibus, sive in pecunia,vel re aliqua utili,ut vult glos.præalleg.& Bald.*cons.372.*incipien.*Sequitur, num. 7. vers. Quæro quod ius resultat,lib* . Emphyteuta vendens non sine consensu domini incidit in cõmissum,*l.2.C.de iu.emphy.* Censuarius rem censui suppositam liberè potest vendere emphyteuta habet in re dominium utile,at qui emit censum habet tantùm hypothecam in re censui supposita. Emphyteuta ob non solutionem canonis incurrit pœnam caducitatis,cap.*Potuit,de locat.* Censuarius morosus numquam amittit rem censuariam, ut est text.in d.cap.*Constitutus,* & ibi præcitata glos. *penult.* & communiter DD. In emphyteusi re pro parte perempta non minuitur,canon. *l.1.C.de iu. emph.* In hoc censu re pro parte perempta, vel in fructifera reddita perimitur etiam pars census. Aliam differentiam ponit Everardus *in sua Centuria legali in loco ab emphyteusi ad censum num.* 4.

Sicut igitur fieri non potest, ut censualis hic contractus regatur clausula contractus emphyteutici,ita verendum non est,ne fiat præjudicium Ecclesiis respectu pensionum,quas jure emphyteutico exigere intelliguntur si de novo census hic consignativus inducatur.

DE USURIS.

Cap. Consuluit.

S V M M A R I V M.

1 *Mutuans ex mente ut plus forte percipiat, tenetur in iudicio animarum,& n.3.*

2 *Vendens rem pluris, quàm valeat ob dilatam pretij solutionem,censetur quasi usurarius in foro animæ.* Prosp.Fagn.in 1.p.5.lib. Decretal. *me,& ad restitutionem tenetur.& n.8.*

Fallit si duo copulatiuè concurrant,n. 9.

Et quid in foro iudiciali n. 10.

3 *Vsurarius mentalis tenetur in foro conscientia ad restitutionem eius, quod ultra sortem accepit.*

4 *Quod verum est si habuit intentionem ad lucrum principaliter. Secus, si secundariò.*

5 *Vsura non est secundariò aliquid sperare ex mutuo. Nisi spes ista deducatur in pactum,n. 7.*

7 *Debitor est mutuanti naturaliter obligatus ad antidora.*

1 CONSULUIT. Mutuans ex mente, ut plus forte percipiat; non dans parabolam juramenti nisi aliquid inde recipiat; vendens rem plus debito, quia solutionem pretij differt,tenetur ex his in judicio
2 animarum. Hoc dicit: Jo Andr. Butr. & Anchar, & in substantia concordant, Cardinal Abb & Jo. de Anan. & sunt duæ partes; in prima ponitur consultatio tria dubia continens: ad quæ simul in secunda respondet, ibi,*Verum quia.* Et quid sit dare parabolam juramenti declarat hic Bernard. in figuratione casus in *2,quæst.* cum quo transeunt communiter Doctores.

3 Nota primo ex solutione primi dubii, usurariũ mentalem teneri in foro conscientiæ ad restitutionem ejus,quod ultra sortem accepit: & quamvis nonnulli opinentur talem censeri quidem usurarium, sed nihilominus ad restitutionem non teneri, quasi non noceat usura mentalis, sicut non nocet mentalis simonia quantum ad restitutionẽ sic receptorum,ut cap. *final supra de simonia*; tamen quod primò dixi est tutius,secundum Innocentium hic ad finem: imò verissimum, & aliud falsissimum,& formaliter inquit Hostien. *num. 3, in ver. Pro intentione,* Jo. Andr. *num.* 4. post Raymund quem citat in *Summa huius titul. vers. Sed numquid voluntas,* Butr. *num,4.vers. Quæro ulterius,* & Abb. *n.5,* dicens hic esse casum apertum pro opinione Innocentij,& Hostiensis, quam sequuntur communiter Doctores,quod adeptus lucrum ex mutuo, intentionem tamen depravata,tenetur restituere in foro animæ,nec sufficit agere solam pœnitentiam,licet aliud sit in simonia mentali, ut in d.cap.*final.de simon* ubi etiam notatur ratio diversitatis.

4 Cæterum hoc verum est,si principaliter habuit intentionem lucrandi aliquid ex mutuo; tunc enim omni etiam pactione cessante usuram committit,& in judicio animæ restitutioni est obno-
5 xius,ut hic est expressum. Secus verò si habuerit hujusmodi intentionem secundariò, ut hic firmat glos.2.Innoc, *in princ.* dicens: (Si creditor principaliter intentionem habet ad lucrum,usura est,vel malum lucrum; aliàs si secundariò aliquid speraт,)secus Hostien. *num.2,* qui similiter ait: (Secundario aliquid sperare omnino est reprobandum,nam si tibi servio, sperare possum, quod & tu mihi servias,vel me remuneres)argum. cap. *Quid proderit,61.dist* cap *Si officia, 59.distin.* nec etiam recipere ex tali spe usurarium, vel quasi ceo-
6 sebitur,argum.cap.*Quampio,1.qu.2.* quinimo secundum glos.Innoc.& Hostien. debitor est mutuanti naturaliter obligatus ad antidora. *l.Sed & si lege,§.Consuluit,ff.de petit. hæred.* cap. *Cum in officys, supra de testam.* & in his concordat hic Jo.

 Andr.

7 Andr. *num. 4 vers. Et quod dicitur usuram*, Cardin. *in 2. opposit.* adjiciens tamen cum glos quod si spes ista secundaria deduceretur in pactum, usura committeretur, Butr. *num. 4. ad fin. vers. Et quod dicitur usurarium*, & Achar *num. 5. vers. Posset esse verum quando secundariò*, & idem Hostien. *in summa huius tit, post princ.* & pleniùs Jo. Andr. *in reg. Peccatum, in primo articulo quæstionis, de reg. iur. lib. 6.* Verumtamen ut seriò subdit Host. *hic num.* 3. Quamvis talis possit hominem fallere, & judicem humanum; non tamen illum, cui omnia nuda sunt, & aperta, quia Deus est cognitor secretorum, cap. *Erubescant, 32. dist.* cap. *Consulvisti*, 2. q. 4. cap. *Novit, supra de iudic.* cap. *Tuaeis, in fine, de simon* quem non latet peccati qualitas, nec peccantis affectus, cap. *Deus, 24. qu. 1* glos. *ult.* in cap. *In Civitate, supra eodem.*

8 Secundo nota ibi, *Prolixioris temporis dilatio*, eum qui vendit rem pluris quàm valeat ob dilatam pretij solutionem, censeri quasi usurarium in foro animæ, & ad restitionem teneri: & est comunis opinio, ut constat ex dictis in præcedenti notab. Fallit tamen si duo copulativè concurrant. Primum est, ut dubium sit, an res tempore solutionis plus, minusve valitura esset. Secundum, ut tempore contractus eam rem non esset venditurus, ut est textus in cap. *Naviganti, in ult. casu infra eod.* & in cap. *In Civitate, supra eodem*, secundum Lecturam Cardinal. quam di. unt ibi esse communem, Abbas, & Joan de Anan. *in princ.* & magis communem Jo. Lupus *in repetition.* d. cap. *Naviganti, §. 5. num. 22* & hic notat Henric. Boich. *in*

10 *princ.* An autem vendens cariori pretio ob dilatam solutionem possit in foro contentioso tamquam usurarius damnari, & quibus ex causis excusetur in foro animæ ab usuraria pravitate, die ut plenè scripsi in prædicta Decretali *in Civitate, supra eodem à num. 2. usque in finem.*

DE USURIS.

Cap. Naviganti.

S V M M A R I V M.

1 M*Vtuam pecuniam naviganti, si recipiat aliquid ultra sortem, usurarius censetur, etiamsi periculum in se suscipiat, & n. 4.*

Quid de iure civili, n. 5.

Et quid de iure canonico, n. 8.

Quid in foro iudiciali, n. 21.

Et quid in foro anima, n. 4. & 57.

2 *Vsurarius non es emens rem minus iusto pretio si tunc verisimiliter dubitetur, an tempore traditionis plus, vel minus sit valitura, & n. 30.*

3 *Vendens rem plus, quam valeat ex eo quod differt solutionem pretij, excusatur ab usura ratione dubij, si tunc non erat aliàs venditurus, & n. 34.*

5 *Nauticum fœnus de iure civili, etiam usque ad usuram centesimam permittebatur.*

6 *Vsura centesima qua sit.*

7 *Pecunia traiectitia qua dicatur.*

8 *Vsura nautica de iure canonico reprobatur secundum Canonistas.*

Contrarium secundum Theologos, n. 12.

Distinguitur, n. 21.

9 *Ius canonicum in materia peccatum concernente in totum derogat iuri civili.*

10 *Periculum rei mutuata quod in se suscipit creditor, cur eum non excuset ab usura si aliquid ultra sortem recipiat, & n. seq.*

11 *Dominium rei mutuata consumptione amittitur, & fit alterius.*

13 *Intellectus varij Theologorum ad hoc cap. & n. 55. usque ad n. 59.*

14 Aliquid, *dictio, verificatur in qualibet minima re.*

15 *Vsura committitur si aliquid quantumcumque modicum ultra sortem accipiatur.*

16 Nihil, *dictio, quamcumque quantitatem excludit.*

17 *Navigare dicitur qui uxorem duxit, & cur.*

18 *Vsura est aliquid ultra sortem accipere ratione mutui tantùm, vel ratione mutui, & periculi simili, sed non ratione periculi tantùm secundum Theologos.*

19 *Et ratione mutui tantùm intelligitur quando creditor vult omninò in se suscipere sortis periculum aliàs non mutuaturus.*

20 *Idem si non exprimat an lucrum recipiat propter mutuum, vel propter periculum.*

22 *Simoniaca est electio, licèt electores dicant se non fuisse motos propter pecuniam sibi datam, vel promissam, quia aliàs electuri erant.*

23 *Vsurarius an iudicetur qui priùs libere mutuat, & postea sub certa mercede periculum in se suscipit.*

Correspectivitas præsumitur ex proximitate temporis, ibidem.

24 *Vsura sola voluntate committitur.*

25 *Vsura non est, sed locatio operarum si navigans recipiat pecuniam ultra mare vehendam sub certa mercede.*

26 *Pecunia nullus est usus.*

27 *Locator cur justè salarium recipit, non autem mutuans.*

28 *Socius ponens pecuniam licitè potest habere partem lucri, dummodo pecuniam periculo exponat.*

29 *Societas est quadam fraternitas.*

30 *Vsurarius est, qui nunc emit rem minus quàm valeat ob eam causam, quia rei traditio differtur, & nunc solvit pretium.*

31 *Nisi dubium sit an tempore traditionis plus, minusvè sit valitura.*

Et in æstimatione valoris considerari debet quod communiter solet contingere.

33 *Dubia in foro iudiciali sunt interpretanda in meliorem partem; sed in foro anima in duriorem.*

34 *Vendens rem cariùs quàm valeat ob dilatam pretij solutionem, ut excusetur ab usura, qua debeant concurrere.*

35 *Vsurarius mentalis est qui cariùs vendit credita, quàm numerata pecunia, & n. 45.*

36 *Societas inita ab officiali Romana Curia super officio ultra valorem gravato, contemplatione tamen alterius persona recognoscentis bonam fidem, & servantis eum indemnem, an sui natura sit illicita, & usuraria, & n. seqq. usque in fin.*

37 *Societas contrahi non potest super re non existenti.*

Societas officij sine officio super solo periculo vita constitui non potest, ibidem.

Declaratur, n. 73.

So-

38 *Societas requirit subiectum communicativum lucri, & damni.*

Vsurarium putatur ex re infructifera lucrum sperare. ibidem.

Declaratur, n. 74.

39 *Vsura non cadit nisi ubi mutuum verum, vel fictum intercedit.*

40 *Vsura est lucrum ex mutuo, vel quasi mutuo.*

41 *Contractus præsumitur qualis in sui figura apparet.*

42 *Vsura ex mutuo vero quando dicatur.*

43 *Mutuatarius ex ratione mutui veri, vel palliati subit omne periculum rei mutuatæ, & semper obligatur ad sortis restitutionem.*

Census vitalitius, in quo perpetuò pecunia fit recipientis, sortitur naturam emptionis. ibid.

44 *In societate officiorum pecunia non fit recipientis, sed remanet solventis sub solo periculo in casu mortis.*

45 *In mutuo palliato necesse est ut lucrum, quod speratur, proveniat ex interusurio temporis.*

46 *Vsurarius censetur contractus, qui ex sui forma usurarius non est, ob depravatam contrahentium intentionem.*

47 *Vsura palliata esse non potest ubi cessat depravata intentio contrahentium.*

84 *Vsura mentalis committitur cùm quis ex mutuo lucrum sperat: secus si ex alia iusta causa*

94 *In societate super officio ultra valorem gravato fructus non accipiuntur ratione mutui sed ratione periculi; quod sui natura non est illicitum, & n. seqq. & n. 71*

50 *Periculum amißionis sortis in societate officiorum est pecunia æstimabile ad rationem duodecim pro centenario.*

51 *Pretij iustitia desumitur ex consuetudine longißimi temporis cum superiorum tolerantia.*

52 *Societatis contractus tunc iustus dicitur, cum inter socios lucri, & damni servatur æqualitas.*

53 *Mortis eventus inter casus fortuitos computatur.*

In societatibus officiorum cessat suspicio usurarum propter incertitudinem vitæ. ibid

54 *In societate officiorum fructus iustè percipiuntur non ratione societatis, sed ratione periculi.*

55 *Vsura an sit mutuare pecuniam rustico, ut iusta mercede agros mutuantis colat, & n. 57*

58 *Vsurarium non est periculum in se suscipere, & aliquid ultra sortem recipere, nisi in contractu mutui*

59 *Contractus mutui quoad usurariam pravitatem multum differt à contractu denominato, & nu 62.*

60 *Contractus, in quo datur alicui pecunia cum pacto duplum restituendi si accipiens ducat uxorem, aut presbyter fiat, non est usurarius.*

61 *Mutuans cum pacto ut nihil sibi restituatur si mutuatarius intra certum tempus moriatur, si vivat, duplum restituat, an committat usura, & num. seq.*

63 *Officialis potest inire societatem super fructibus sibi debitis à recognoscentibus bonam fidem.*

64 *Actus si non valet ut agitur, an valeat ut valere potest, & n 65. & seqq.*

65 *Contractus non à nomine, sed à conventionibus, & circumstantiis sortiuntur naturam.*

66 *Actus in dubio censetur factus omni meliori modo*

67 *Iuramentum facit ut actus etiam nullus defectu formæ valeat omni meliori modo quo potest.*

68 *Contractus in dubio neque iniustus, neq; usurarius est iudicandus.*

69 *Societas officij congrue appellari potest, etiamsi contracta fuerit super officio ultra valorem gravato, & n. seq.*

70 *Nuptiæ unde dictæ.*

71 *In societate officiorum non deserviunt officia nisi pro colorando contractu, qui solum sustinetur ratione periculi amißionis capitalis.*

72 *Societas contracta super officio ultra valorem gravato extinguitur sublato officio*

75 *Bulla Pij IV. de societatibus officij non contrahendis super officio ultra valorem gravato continet ius positivum, & n seq usque in fin.*

76 *Contractus natura hoc non patitur; ergo est contractus iniustus, erronea est consequentia.*

77 *Contractus quando dicatur iure positivo, vel naturali prohibitus,*

78 *Societates officiorum an contrahi poßint super officijs extra Romanam Curiam existentibus,*

79 *Constitutio revocata, vel illius ratio ad decisionem causarum allegari non potest.*

80 *Societatem ignoranter contrahens super officio gravato, præter sortem potest etiam fructus recuperare.*

81 *Bona fides in his quæ sunt iuris naturalis, potest excusare à peccato, sed non à restitutione.*

82 *Societates officiorum ex stylo Curiæ fiunt etiam super officijs ultra valorem gravatis,*

Constitutionibus Apostolicis obijci non potest quod non sint usu receptæ; sed benè obijci potest quod per contrarium usum sint abrogatæ.

1 NAVIGANTI. Gregoriana est, ut inquit Jo. Andr. & ideo legalis, secundũ Jo. de Anan & ipsa se sumat, & dividit. Brevius tamen sic sumari potest. Recipiens aliquid ultra sortem, usurarius censetur, li-
2 cèt periculum in se suscipiat: hoc dicit primò. Emens rem minus iusto pretio, non est usurarius si tunc verisimiliter dubitetur an tempore traditio-
3 nis plus, vel minus sit valitura: hoc secundò. Propter dubium excusatur is, qui ex eo quod differt solutionem pretij, vendit rem plus, quam valeat, si tunc non erat aliàs venditurus: hoc tertiò; & ita sunt tria dicta. Secundum ibi, *Ille quoque*. Tertium ibi, *ratione huius dubij*.

4 Nota primò ibi, *pro eo quod suscipit in se periculum*, textum expressum, qui non reperitur alibi, quod mutuans pecuniam naviganti, vel eunti ad nundinas, si aliquid ultra sortem recipiat, ab usu-
5 ræ vitio non excusatur ex eo, quod pecuniæ periculum in se suscipiat: & per hoc signa differentiam inter jus civile, & jus canonicum: nam de jure civili permittebatur nauticum fœnus, ut *C de naut. fœn. per tot.* ita ut mutuanti periculo suo pecuniam ultra mare vehendam liceret recipere usuram etiam centesimam, ut l. *Nihil, ff. eod.* quæ scilicet in anno æquatur sorti, ut per Host. in cap. *Quanto, n. 5 supra eod, & in summa de usur. §. Ex quibus, vers. Item in traiectitia, & vers. seq.* & diceba-
7 tur huiusmodi pecunia traiectitia, eo quod transmare periculo creditoris trajiceretur, l. 1. *ff. de nautic. fœnor. & hic* notant Host. & Jo. Andr. ambo *n. 1.* & Calder. *n. 6.* & erat hoc speciale in usura nautica, in qua erant & alia specialia: nam

aliæ usuræ sine stipulatione non debebantur: nautica verò debebatur etiam ex pacto nudo, l. *Periculi*, §. *fin. ff. eod. tit.* secundum Calder. *hic nu.* 7. & Cardin. n. 1.

8 Verùm de jure canonico usura hæc nautica omninò reprobatur, ut hic est textus clarus, quo sublata est juris communis dispositio, & correctus totus titulus *ff. & C. de nautic. fœnor.* ut hic firmant Host. n. 1. 2. & 3. Cardin. *in princ.* ubi sic summat textum, videlicet [Nauticum fœnus jure canonico reprobatur] & fusiùs *n. 1. in 1. opposit.* Anchar. *in 2. notab.* Jo. de Anan. n. 2. & Jo. Crot. *nu* 8. *in* 3 *notab. tom.* 4. *Repeten. fol.* 373. dicens: (Nota quod per justum textum est correctus totus titulus *ff. C. de naut. fœn.*) Et quamvis contrarium teneat Jacobus Butrigarius in l. 1. C. *de naut. fœn.* exemplo duorum, qui ludunt taxillis: nam cùm subjiciant se fortunæ periculo, si unus vincat ab alio, lucrum licitè retinetur: & Jo. Crot. dicat hanc opinionem sibi aliquando placuisse, eo quod cum creditor suscipiat in se periculum pecuniæ, & aliquid recipiat ultra sortem, hoc non est contra jus divinum; ideoque jus civile servabitur in terris Imperij, juxta glos. in c. 2. *de arbitr. lib* 6 & Abb.

9 in cap. *Dilecti, de re judic.* Attamen, ut idem Crotus subdit, prior opinio est tenenda; quia hic textus prohibet talem contractum uti usurarium; & ita illum prohibet ratione peccati: in materia autem concernente peccatum jus canonicum in totum derogat juri civili, & ubique locorum servari debet, cap. *fin. de præscript.* Bart. & DD. in l. *Privilegia, C. de Sacros. Eccles.* idem voluit Salycet. *in Auth. Ad hæc, in* 3. *col. C. de Summ. Trinit.* dicens, legibus loquentibus de usura nautica hodie non esse accommodandum assensum, propter id quod habetur in hoc cap. Nec obstat dictum Jacobi Butrigarij, quia non est verum per hunc textum, ut inquit Jo. de Anan. *hic num.* 3. post Petr. de Anchar. cujus manuscripta dicit se vidisse, & attestatur ita communiter teneri: de communi etiam testatur Navar. *in Manuali, c.* 17. n 221. & ex Theologis hoc tenet Supplement. ut refert Sylv.

10 *in ver. Usura,* 1. n 35 Item non obstat quod cùm in mutuo dominium transferatur in debitorem; ideoque ad ipsum spectet periculum rei mutuatæ, ut l. *Incendium, C. Si cert. petat* creditor, qui periculum in se suscipit, videatur licitè posse aliquid accipere quasi in compensationem suscepti periculi. Quoniam respondetur hunc nihilominus usurarium censeri, cùm recipiat aliquid ultra sortem; quod est contra naturam mutui, ut c. *Consuluit*, & ca. *Conquestus, supra eod.* & sive pecuniæ sors sit perempta sive non, si emolumentum ultra sortem accipiat, usura est, quia nihil ex mutuo sperare licet, l. 14. q. 3. *per totam*, ita solvit glos. 1. *hic*, quæ optimè loquitur secundum Anton. de Butr. n. 10. sed aliter, & fortè melius prædictam objectionem diluit Host. *in summa hoc tit.* §. *An aliquo casu, vers. Sed numquid pro traiectitia*, ubi hunc articulum latè prosequitur, & affirmat pecuniam trajectitiam esse usurariam, quamvis creditor periculum subeat; idq; probari ratione naturali, quia aut recipiens juvat se usu pecuniæ, aut

11 non: si non juvat se, iniquum est ut creditor ab eo lucrum exigat, quod non habuit, si juvat se: ergo dominium non remanet penes creditorem; quia consumptione amittitur, & fit alterius, ut l. *Si alien. ff. de solut.* unde patet creditorē non debere lucrum recipere à debitore, qui propter usum, & cum ea lucratur: nam periculum, quod io se suscipit creditor, in nihilo ipsum relevat, sed potius oneratum relinquit: Imputet ergo sibi si periculum in se suscepit; ut ibi latiùs per Host.

12 Contrariam opinionem, videlicet nauticum fœnus nullo jure improbari, amplectuntur communiter Theologi, quia quod in hac specie ultra sortem accipitur, non datur ratione mutui, nec propter nudum interesse interusurij temporis, sed propter justissimam causam, idest propter periculum, quod in se suscipit creditor contra naturam mutui: ita S. Thom. *in tract. de usur. opusc.* 73 q. 9. S. Antonin. *in* 2. *par. lib.* 1. *c. ap.* 6. § 21 Conrad. *de contract. q.* 39. *concl.* 1 Sylvest. alios adducens *in ver. Usura* 1. n. 35. Jo. Major. *in* 4. *sentent. distinct.* 15. *qu.* 31. & Cajet. *in summa in ver. Usura exterior, vers. Duodecimus casus*, quos refert, & sequitur Covar. *variar. resol. lib.* 3. *cap.* 2. n. 5 & ex Jurisperitis Jacob. Butrigar. supracit. in l. 1. C. *de naut fœnor.* & Bald. in l. 1. *num.* 33. *vers. Vel est susceptio periculi, C. de Summa Trinit.* dicens in nautico fœnore non esse propriè usuram, quia ibi non est lucrum, sed quædam recompensatio debita hinc inde: & ita quotidiè fit Venetijs, Florentiæ, & alibi, ut hic attestatur Cardin. *num.* 1 *in* 6. *oppos.*

13 Magnoperè tamen laborant præcitati Auctores, ut vitent dispositionem insignis hujus Decretalis, quam propterea in varios sensus deducunt.

Primus intellectus est Adriani in 4. *sentent. in tract. de Usur. cap. Occurrunt*, qui putavit hoc capitulum habere locum in eo tantùm casu, in quo pretium periculi, quod in se suscipit creditor, est injustum, & imoderatum; tunc enim ultra sortem accipitur id quod justum pretium excedit, & hoc causa mutui; & ideo usura est: secus verò si pretium periculi sit justum, ut etiam dicam infra n. 55.

14 Verùm hic intellectus non consonat litteræ ibi, *recepturus aliquid ultra sortem*: nam dictio, *aliquid*, verificatur in qualibet minima re, juxta glos. in Clem. 1 *in ver. Aut earum aliqua parte, de foro compet.* & hic notant Abb. *num* 2. *vers. Et nota bene*

15 *quod textus dicit aliquid.* & Jo. Crotus in 2. *notab.* n. 7 Unde secundum eos usura committitur, si aliquid quantumcumque modicum ultra sortem exigatur. Idem probatur in cap. *Plerique*, 14. q. 3. & suffragatur illud, *Mutuum dantes nihil inde sperantes*, cap. *Consuluit supra eod*: nam dictum, *nihil*, cùm sit universalis negativa excludit quamcumque quantitatem, l. *Si is qui ducenta*, §. *Utrum ff. de reb. dub.* Igitur sive pretium periculi sit modicum, sive magnum, in contractu mutui usura est per hunc textum.

Secundus intellectus est ejusdem Adriani io d. c. Occurrunt, ad primum Caroli Molinei *de Contrac. q.* 3. & Soti infra citandi, n. 46. existimantiū hunc textum obtinere in eo casu, in quo probabiliter nullum subest periculum, sed solum prætexitur à creditore, ut hoc colore quæsito sit certus de lucro ultra sortem convento. Sed eos meritò refellit Covar. *d cap.* 2 *nu*, 5. *vers. Primum equidem*; quia textus loquitur de illo, qui mutuat pecuniam naviganti. At nil tam capax fortuitorum, quàm mare, ut inquit Tacit. *Annal. lib* 14. ideoq; secundum Calder. *hic n* 2 verbum, *navigare*, in latiori significatione ponitur pro quolibet actu laborioso, cùm sæpè navigando labor, & periculum immineat.

mineat, c. *Non turbetur*, 24. q. 1. c. *Adversitas*, 7. q. 1. unde navigare dicitur qui uxorem duxit, cap. *Nas novimus*, 17. q. 2. ubi ubi glossa prima, (Sicut navigans, inquit, subjicit se variis periculis, nec proprio motu regitur, sed ventis; sic habens uxorem.)

18 Tertius denique intellectus est illorum, qui sic distinguunt. Aut mutuans recipit aliquid ultra sortem ratione mutui tantùm, aliàs non mutuaturus, & est usura, non obstante quod periculum sortis in se suscipiat; & in hoc casu loquitur hoc capitulum. Aut recipit partim ratione mutui, & partim ratione periculi; & similiter usura est quâtum ad illud quod recipit ratione mutui. Aut demum recipit ratione periculi tantùm, atq; ut pretium periculi; & sic non est usura: nam etsi non mutuaret, & periculum navigantia vellet subire, licèt posset recipere pretium periculi suscepti nec propter hoc quod ei inservit mutuando, efficitur deterioris conditionis: & hic quidem intellectus à Theologis communiter approbatur, ut inferius patebit; sed tamen illud impugnat supplementum duplici motivo. Primò quia hoc cap. ult esse usuram, etiamsi quid ultra sortem recipiatur ratione periculi, ut sonat littera ibi, *pro eo quod*. Verba enim textus sic se habent, [Naviganti, vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem pro eo quod suscipit in se periculum, recepturus aliquid ultra sortem, usurarius est censendus.) Deinde quia si haberetur respectus ad mutuum, nullum fuisset dubium: & sic lex lata esset super indubitabili, quod esse non debet, quia esset superflua; ad hoc l. *Quod Labeo*, & ibi glos. 1. *ff. de Carbon. edic.* sed enim mordet Sylvest. quod non benè intellexerit textum; quia verba illa, *pro eo quod* non denotant causam receptionis lucri ultra sortem, sed causam mutuandi; & secundum hoc poni debet coma post verbum, *suscipit*, non autè

19 post verbum *quantitatem*. Censetur autem creditor moveri ratione mutui, quando vult, & pacificitur ut sortis periculum omninò ad se pertineat aliàs non mutuaturus: & si a ex mutuo vult consequi lucrum non quidem immediatè, sed mediante susceptione periculi; quod usurarium est: & ita hunc textum intelligunt S. Antonin. *in 2. par. tib. 1. tit. 1. cap 6* §. 21. Sylvest. alios adducens *in ver. Vsura. 1. n. 5.* Conrad: *de contract conclus. 1* Jo. Maior. *in 4. sent dist* 15. *q. 31.* & Cajet. *in summa in ver. Vsura exterior*, *vers. Duodecimus casus*, & hunc sensum verè proprium esse, ut frequentiori Theologorum judicio probatum, attestatur

20 Covar. *variar. resol. lib 2. c. 2. n. 5. vers. Secundo.* Quãdo autem mutuans suscipit in se periculum pecuniæ mutuatæ, & simpliciter recipit aliquid ultra sortem, non exprimens an id recipiat ratione periculi, an ratione mutui; Canon vehementer præsumit eum recipere propter mutuũ, & susceptionem periculi adhibitam esse ad palliandam usurã, ad quam quidem palliationem de medio tollendã sub colore periculi suscepti emanavit hæc Decretalia; secùs verò si mutuans exprimat se emolumentum accipere propter periculum, quod in se suscipit; quia tunc contractus non est usurarius, ut per Valasc. *cons* 18. *nu* 4. & alios complures hic congestos à modernis Collectoribus.

21 Quid dicendum? Ego ad conciliandas opiniones puto sic distinguendum: Aut quæritur an ejusmodi contractus censeatur usurarius in foro externo, & quantum ad judicium Ecclesiæ: Aut quæritur an sit usurarius in foro animæ, & quoad Deum. In primo casu existimo contractũ judicari usurarium, & ita procedere opinionem Canonistarum; quia cum creditor, recipit in se periculum rei mutuatæ, & aliquid accipit ultra sortem, Ecclesia judicat principale objectum illius esse lucrum ex mutuo, itaut non sit audiendus si dicat se non recipere ratione mutui, sed solùm ratione periculi: qua cum hoc consistat in intentione, nõ pertinet ad judicium Ecclesiæ, quæ non judicat de occultis, c. *Sicut tuus, in fin.* & ini glos. *ult.* & c. *Tua, de simon.* & c. 1. *Vt eccles benefic.* Talia enim intentio, ut inquit Jo. Andr. in c. *Nobis, n. 5 de simon.* non video quomodo probari possit nisi per ipsum, cui tamquam soli criminoso, & in facto suo de deponenti non est credendum; alioquin cuique facile esset dicere; Ego fuissem aliàs mutuaturus; occulta enim, & incognita illi soli sunt relinquenda, qui solus novit corda fidelium hominum, c. *Consului-*

22 *sti*, 2. *q.* 5. Et est simile in simonia: nam si pecunia promissa, vel data interveniat, non audiuntur electorea si dicant se non fuisse motos ad eligendum propter pecuniam, quia aliàs electuri erant: sed qualiscumque fuerit eorum intentio, electio judicatur simoniaca, ut firmat glos 2. in d. c: *Nobis*, *supra, de simon*, quam ibi sequuntur Host. Jo. Andr. Abb. & alii communiter, & videtur sententia D. Thomæ in 2. 2. *q.* 100 *art.* 2. *ads.* Eodẽ igitur modo non est audiendus creditor, qui dicit se non moveri ad emolumentum ultra sortem accipiendum ex causa mutui, quia aliàs erat mutuaturus; sed nihilominus usurarius ab Ecclesia judicatur qualiscumque sit ejus intentio: & propterea tex. non dixit, usurarius est, sed usurarius est censendus: quasi senserit non esse usuram intrinsecè, & ex natura rei, sed usuram reputari ab Ecclesia: nam censere idem importat quod judicare, l. *Censere, ff. de verb signific.* glos. in Clem. 2. *in ver. Censemus, de probat.* Quod sanè judicium in eo videtur fundatum, quia ut plurimum creditores suscipiunt in se periculum ad palliandam pravam intentionem, quam gerunt lucrandi ex pecunia mutuata, & ex his, quæ plerumque accidunt jura constituuntur, l. *Nam ad ea, ff. de legib*, & sic non quia culpa sit, sed quia solet esse, ut inquit glos. in cap. *Præsentiam, in ver. Istam*, 1. q. 1. & est simile in c. *Mulier*, 15. *q.* 1.

23 Limitari tamen posset hoc primum membrum nisi aliquis primò mutuaret, & postea conveniret ut ad se periculum pertineret certa mercede sibi constituta: tunc enim non ex mutuo lucrum acciperet, sed ut ajunt, pro assecuratione sortis: ita Navar. *in Manual. c.* 17. *n.* 221, alios citans; & videtur ex mente Cardin. *hic nu.* 1. *in 6. opposit* sed ego hoc admitterem dummodo ejusmodi actus non essent correspectivi, quod ex brevitate temporis inter mutuum, & susceptionem periculi, atque ex aliis circumstantiis dijudicari facilè potest, secundum ea, quæ scribit Anchar. *in cons.* 434. incip. *Ex narratis, n.* 3, *vers. Præterea*, & Menoch. latissimè, *de præsumpt lib.* 6, *Præsumpt.* 12. *per totam, præsertim n.* 28. Alioquin levi negotio posset unusquisq; prius mutuare, & paulo post periculum in se suscipere, ut eluderet dispositionem hujus textus: imò intervallum unius diei suspicionem augeret, ut per Modern. Parisien *in tract. de usur. n.* 407. & Menoch. *d. præsumpt.* 12 *n.* 29.

24 In fecundò autem cafu, ideft in foro animæ ve-
ra videtur Theologorum diftinctio: nam fi mu-
tuans recipiat aliquid ultra fortem ratione mutui,
feu ea intentione ut lucretur ex mutuo, quamvis
periculum in fe fufcipiat, abfque dubio eft ufura,
quæ fola voluntate committitur, cap. Cum confu-
luit, fupra eod. glof. in cap Ex parte, il primo, in ver.
Dimittere, de offic. Deleg. Sed fi verè non intendat
lucrari ex mutuo, fed tantummodo accipere per
mercedem, feu pretium periculi, iuxta tex. in l.
Periculi, ff. de naut. fœn. In foro interiori: & quan
tum ad Deum non eft ufurarius. Itaque tota
hæc res ab intentione diftinguitur, & fpecifica-
tur, cap. Cum voluntate, infra de fent. excomm. l. Qui
iniuria, ff. de furt. Facit text. in cap. In Civitate, in fin.
fupra eodem. In dubio autem cùm non diftinguit
an lucrum recipiat ratione mutui, vel ratione pe-
riculi, cenfetur recipere ratione mutui; & ideò
ufura eft fecundum ea, quæ dicta funt fupra num.
20. & fic arbitror poffe conciliari diffidentes opi-
niones: quod nota.

25. Retenta Canoniftarum opinione, eam declara
primò fecundum Innoc. in prin. Hoftien. num. 5.
Butr. num 7. Cardin num. 4. ut procedat fi navi-
gans recipiat pecuniam ultra mare trajiciendam
certo pretio fibi conftituto: nam five periculum
in fe fufcipiat, five non, ufura non eft, quia ibi non
eft mutuũ, fed locatio operarũ, vel invectionis,
vel cuftodiæ, quæ licita eft, l. Et ita de facto, & toto
tit. ff. Naut. caup. ft abul. l. In nave, l. Qui operas, l. Qui
26 mercedem, & l. feq ff. Locati; Secus verò fi non de-
tur pro mercede, ut vehat, fed ut negotietur, quia
hoc eft mutuum. Unde quidquid accipitur ultra
fortem ufura eft, cum pecuniæ nullus fit ufus, vel
utilitas utendi, ut in illa palea incip. Ejiciens, 88.
27 dift. Ratio differentiæ eft, quia locator retinet do-
minium rei locatæ, l. Non enim, ff. Locati: propter
quod ad eum rei fuæ pertinet periculum. At credi-
tor non retinet dominium pecuniæ mutuatæ, fed
illud transfert in debitorem, cujus propterea eft
periculum, l. 2. ff. fi cert. petat. Præterea res locata
ufu fit deterior, quod in mutuo non contingit.
Non igitur mirum fi locator falarium percipit,
non autem mutuans Ita Joan. Andr. hic n. 11. Butr.
n. 10. verf. Ratio eft, ut Jo. de Anan. nu. 3. Et ex præ-
dictis, & confentit S. Thom in 2. 2. quæft. 78. art.
2. ad 5.

28 Declara fecundò Canoniftarum opinionem,
ut procedat in mutuo, prout loquitur hoc cap.
non autem in contrahentibus focietatem, quorũ
unus ponit operam, alter pretium; quia ut inquit
Bald in l. 1. num 36 C de Summa Trinit. non eft
ufura, fed divifio lucri induftrialis: & ficlicèt, ut
ait Goffred. communicantur cõmoda, & incom-
moda. Unde ponens pecuniam poteft habere
partem lucri, dummodo pecuniam periculo expo-
nat, itaut fit particeps damni, & lucri, cap. Pleri-
29 que, 14 q. 3. Societas enim eft quædam fraterni-
tas, ut l. Verum, primo refponfo, ff. Pro focio; & ita hic
firmant, Jo. Andr. num, 3. in ver. Mutuans, & Butr.
num 6. de quo latius per Calder. in fecunda quæ-
ftione, num. 28. & ex mente D. Thomæ, loco cita-
to.

30 Secundò nota ex fecunda parte textus ufura-
rium cenferi eum, qui nunc emit rem minus quàm
valeat ob eam caufam, quia differtur traditio rei
emptæ, & nunc folvit pretium: Fingimus enim
emptorem nunc mutuare vẽditori pretium rei, &
accipere illud plus quam valebit tempore tradi-
tionis, nifi dubium fit an res tunc temporis plus
31 minusve fit valitura; tunc enim tã emptor, quàm
venditor æqualiter commodum, & incõmodum
ex dilatione expectant, ut hic per glof. 2. & Abb.
num. 6. Atque ita ratione in dubiis valet quod aliàs
non valeret: de quo plenius dicetur infra in 3.
notabili,

32 Porrò in æftimatione valoris confiderari opor-
tet id, quod verifimile eft, ut innuit littera ibi, ve-
rifimiliter; Itaut fi communiter traditionis tem-
pore res pluris valitura effet, veluti fi folvatur pre-
tium tempore meffium, ut menfura detur tibi in
Pafchate, erit interufurium fecundum cõmunem
curfum, & morem omnium regionum, qui fpe-
ctandus eft, ut l. 1 in princ. ff. de flumin Idemque di-
cendum fi ematur ante meffem frumentum tra-
dẽdum in æftate tam modico pretio; ut proba-
biliter plus fit valiturum, & valere cõmuniter cõ-
fueverit. Nec refert quod nonnunquam contin-
gat oppofitum; quandoquidem ad ea, quæ rarò
accidunt, jura non adaptantur l. Nam ad ea, ff. de le-
gib. Sed quod fit frequenter, ideft plerumque, &
refpiciunt, & medentur, ut in Auth Ut fine prohi-
bit, §. Quia verò, coll. 1. Ut ergo evitetur fraudis
fufpicio, emat de tempore ad idem tempus in
qualitate, puta de æftate ad æftatem, & de vere ad
ver. vel ad tempus, in quo non lædat confcienti-
am, vel in animarum judicio ad reftitutionem ju-
dicetur, ut cap. Confuluit, fupra eodem. Ita Hoftien.
hic num 6. Jo. Andr. eod. num. in ver. Verifimiliter,
Butr num. 2. & 11 Ancharan. in 4 & 5. notab. Abb.
num 10. & alij communiter.

33 Tertiò nota ibi, verifimiliter dubitetur, dubia in
meliorem partem effe interpretanda: ad idem
cap. 2. infra, de reg iur. promptiores enim effe de-
bemus ad abfolvendum, quàm ad condemnan-
dum, cap. Ex litteris, fupra de probat. & l, Arrianus, ff.
de act & obligat. & hic notat glof 2. Verum Hoft.
num, 9. cui Cardin. num. 2 & cæteri confentiunt,
declarat hoc verum effe in judicio contentiofo,
ut hic, & in juribus fupra citatis, in quo non de-
bet judex fe certum reddere ubi certus non
eft, nec dubitare ubi certus eft, cap. Cum
contingat, §. penult. fupra de refcript. in quo e-
tiam quandoque relinquitur aliquis confcientiæ
fuæ, ut cap. Mulieri, fupra, de iureiur. Secus in fo-
ro animæ, in quo ad vitandum falutis pericu-
lum in duriorem partem interpretamur: & hic
non obftat cap. Ad audientiam, §. 1 & cap. Significa-
fti, §. fin. de homicid. cap, In Civitate, §. fin. fupra
eod. cap Illud infra de Cler. excomm. miniftran. E-
amdem diftinctionem adhibuit glof. notab. in
cap. un. in ver Aeftimare, fupra, de Scrutin. & S.
Thom. in 2. 2. quæft. 70. art. 4. & fcripfi plenius in
cap Ne innitaris, à n. 137. ufque ad 147. fup. de Conftit.

34 Ultimò nota ex tertia parte textus ad hoc ut
contractus fit licitus, quando venditur res plus
quàm valeat, & differtur folutio pretij in certum
terminum, neceffarium effe ut duo copulativè
concurrant. Primum eft ut probabile dubium fit
an tempore folutionis pretii res empta plus, vel
minus fit valitura. Alterum eft, ut venditor non
effet aliàs venditurus tempore contractus. Si igi-
tur certum fit tempore folutionis pretii rem mi-
nus valituram fuiffe, quàm tunc ille numerata pe-
cunia vẽdidiffet; eo cafu contractus ufurarius eft
cenfendus, ut hic probatur apertè: & hoc per ra-
tiu-

tionem,quam tetigi ſupra in 2 *notab.num.* 30. &
35 notat gloſ.2. Butr *num.*11.&Abb.*num.*7.Et talem,
qui propter dilationem carius vendit, quam ſtatim ſoluto pretio fuiſſet venditurus, dicunt eſſe uſurarium mentalem,Hoſtien. *num* 12.*in fin* Jo. Andr.*num.*6.*in ver.Tempore contractus,* & Anchar *in* 6. *notab.*

36 QUÆRO, An contractus ſocietatis initæ ab aliquo Officiali Romanæ Curiæ ſuper officio ultra valorem gravato, contemplatione tamen alterius perſonæ recognoſcentis bonam fidem, & ſervantis eum indemnem,ſui natura illicitus ſit, atque uſurarius.

37 Pro opinione illorum, qui putant hunc contractum defendi non poſſe ab uſuria pravitate, adducitur illud præcipuum argumentum, quod ſocietas contrahi nequit ſuper re non exiſtente, l. *Verum,§.fin ff.pro ſoc.* Sed ipſe officialis jam obligatos habet omnes officij fructus. Ergo ſibi amplius non licecit ſuper illis ſocietatem inire. Sublato enim fundamento,&c.cap. *Cum Paulus,*1.*q.*1. cap.*Veniens,infra,de Presb,non baptiz.* Ita Lælius Zecchius *in tract.de Vſur.cap.*7 *de ſocietate,num.*10. *verſ Notandum.col fin* Jo. Baptiſta Conradus *in ſuis reſponſis Caſuum Conſcientialium n.*255.*col.*5. *verſ. Si non concedam,*& Rota *deciſ.*287.*num.*1.*par.* 4. *diverſ.* ubi interminis reſolvit ſocietatem officiorum ſuper officio ultra valorem gravato non ſuſtineri ob eam rationem, quia ubi deficit ſubjectum,ſuper quo ſubſiſtat contractus,in vim ſoci-
38 etatis valere non poteſt,& neceſſe eſt,ut reſolvatur in mutuum,& *deciſ* 552.*num* 35.6.*par.*1.*recent.* ubi decidit ſocietatem officii ſine officio ſuper ſola periculo vitæ conſtitui non poſſe, quia deficit ſubjectum communicativum aptum reddere lucrum,& damnum,ut eſt neceſſarium in ſocietate ex d l.*Verum,§.fin ff.pro ſoc.* & ex alijs authoritatibus ibi allegatis.

39 Quibus tamen non obſtantibus videtur reſpondendum contractum, circumſcripta Eccleſiæ prohibitione, ex ſe licitum eſſe, & ſui natura ab uſurario crimine longè abeſſe.

Primò,quia uſura non cadit niſi ubi mutuum verum,vel fictum intercedit,cap.1. 4 *qu* 3. Abb. *conſ.*114 *Attingendo,n* 1.*par.*2.& *conſ* 15. *Quaeritur, num.*2.*par* 1. notant Canoniſtæ in rubrica; & in cap. *Conqueſtus. ſupra eod.* & Legiſtæ in l 2. §. *Creditum,*ubi Dec.*in* 3 *notab.ff Si cert.petat.* &
40 colligitur ex ipſa uſuræ diffinitione. Dicitur enim eſſe lucrum ex mutuo,vel quaſi mutuo, Sot. *lib.*3. *de iuſt.& iur.qu.*4.*art.*1 Covarr.*lib.*3.*variar. reſolut. cap.*3. Conrad *de contract. tract* 2.*quaſt.*21. Sed
41 hic nulla veri, aut ficti mutui ſubeſt ratio. Ergo,&c. Mutuum verò in hoc contractu non intervenire oſtendunt verba ipſa, quæ in contractum ſocietatis,non in contractum mutui ſonat, l.*Si quis ſtipulatus,* ibi, *reſpiciendus erit ſermo ſtipulationis,ff.de verbor.obligat.* l. *fin.* & ibi gloſ, *in ver. Proclivior,ff.de condit cauſ.dat.* Contractus enim præſumitur qualis ex figura apparet, Bart. in cap. 1.*in princ.de feud.dat. contra vic. leg. commiſſ.* & in ſpecie contractum ſocietatis fuiſſe initum ſi verba ſonent in ſocietatem,plenè conſulvit Curt.
42 ſen. *conſ.*52. incip *Super art. num.* 2. Itaque mutuum verum dicitur ubi partes expreſſè de mutuo agunt,& tunc uſuram veram committunt, cum aliquid ultra ſortem ex pacto,& conventione recipiunt,juxta l.*Rogaſti,§.Si tibi, ff. Si cert. petat.* de hoc mutuo loquitur Pontifex in cap. *Inter dilectos,de exceſſ Prælat in princ.* dicens uſurarium eſſe illum qui in ludo alteri mutuavit undecim pro duodecim; quo exemplo utitur Bero. *conſ.* 207. *num.* 51. *vol.* 5. oſtendendam differentiam, quæ inter mutuum uſurarium verum, & mutuum uſu-
43 rarium palliatum intercedit. Quod verò neq; mutuum fictum,aut palliatum in hoc contractu conſiderari poſſit, patet,quia de ratione mutui tam veri, quam palliati eſt,ut mutuatarius omne damnum rei mutuatæ,& omne periculum ſubeat,& in omni caſu ad illam mutuanti reſtituendam teneatur,l. *Incendium.ff.Si cert.pet.* §. *Item ſecus, Inſtit. quib. mod. toll. oblig.* Angel. *in Summa verb. Mutuum,* latiſſimè Conrad. *de contract. tract.* 2. *q.* 33.*in fin.* 2. *ſuppoſitionis, & quaſt* 34. *concl.* 1. ubi pluribus comprobat ad ſubſtantiã,mutui pertinere, ut mutuatarius ſemper obligatus remaneat ad ſortis reſtitutionem,& *deciſ.*55 *num.*7.*part.* 1.*recent.* ubi propterea decidit cenſum vitalitium, in quo datur pecunia, ut perpetuò ſit apud reci-
44 pientem,ſortiri naturam emptionis. In hoc autem contractu ſocietatis officij pecunia non fit recipientis,ſed remaneat ſolventis ſub ſolo periculo amiſſionis in caſu mortis,ut dixit Rota *d.deciſ.*552.*nu.*8.& recipiens ſpem probabilem habet illam lucrandi, & facilè poteſt fortunæ beneficio ab onere reſtitutionis ſe liberare. Ergo certum eſt ne palliatum quidem mutuum hic intervenire; quandoquidem hujus contractus forma, quæ in hujuſmodi conventione conſiſtit à forma contractus mutui maximè differt.

45 Præterea ut mutuo palliato, & interpretativo ſit locus,neceſſe eſt, ut quod ſperant contrahentes,ſperent,& expectent ex curſu, & interuſurio temporis,aut certè aliunde expectare non poſſint. Exemplum eſt clariſſimum in hac Decretali *in* 2 *reſpon* ubi mercatores, qui cariùs vendunt merces credita pecunia,uſuræ labe infecti cenſentur. Quamvis enim contractus venditionis ſui natura careat omni ſuſpicione uſuræ; quia tamen id quod ultra juſtum pretium recipiunt mercatores,non aliunde ſperant,quàm ex dilata ſolutione,nec aliunde provenit,quam ex curſu, & lapſu
46 temporis: meritò judicatur ab Eccleſia mutuum palliatum nomine emptionis,& venditionis. Ita in terminis declarat Abb.*conſ.*5.*Omiſſis argumentis,num,*3.*par,*1.Ideoque gloſ.*ult* in c. *Conſuluit, ſupra eod.circa med* ubi idem exemplum habemus, dicit ob depravatam intentionem contrahentium uſurarium exiſtimari contractum,qui ex ſui
47 forma uſurarius non eſt. Item gloſ. *hic in ver. Venditores,*ubi etiam Abb. *n.* 2. docet mercatores cariùs vendentes ob dilatam pretij ſolutionem de uſura damnari, quia fraudem habent in mente. Hinc etiam Hieronymus Gabriel. *conſil.* 156. *num.*26 & 35.*vol.*2.ſcripſit uſuram palliatam locum habere non poſſe ceſſante depravata intentione contrahentium. Verum quod in caſu noſtro à contrahentibus accipitur,vel expectatur ubi gravatum eſt officium non accipitur, neque expectatur ex dilata ſolutione ob pecuniæ uſum propter curſum,& lapſum temporis ſed propter illud grave periculum, quod ſubeunt amittendi ſortem; nec habent animum depravatam, & voluntatem corruptam Ergo nulla prorſus mutui ſpecies hic eſſe videtur, ut ſæpiſſimè firmavit Rota & præſertim *deciſ.*291.*nu.*4 & *deciſ.*336 *n.*5. ubi aliæ

aliæ decisiones referuntur, *part. 4. diversor.*

84 Hoc dictum ex eo licet confirmare, quod usura mentalis est per objectum perpendenda, ita ut tunc demum cummitti dicatur, quando quia ex mutuo lucrum speraт; secus verò si non ratione mutui, sed ex alia justa, ac legitima causa; quia tunc non est usura sive secundariò, sive principaliter speret lucrum: ita Sot. *lib. 6. de iust. & iur. q. 1. ar. 2. col 3. circa fin.*

94 Cum itaque contrahentes societatem super officiis etiam gravatis ultra valorem fructus sibi promissos accipiant non ex vi mutui, sed ob pecuniæ periculum suaptè natura æstimabile, ut l. *Periculi, ff. de naut. fœnor.* utique dici non debent usuraria labe coinquinati, etiamsi eorum mens in contrahendo ad lucrum principaliter dirigatur; præsertim cum periculum sit tale ut hoc pretio, & recumpensatione dignum judicetur.

50 Quod probatur primò authoritate Soti *lib. 6. de iust. & iur. q. 6 art. 2. ad fin.* ubi de huiusmodi societatibus verba faciens, (periculū, inquit, quod centum conserens subid, ut si tempore durantia societatis moriatur, illa amittat, æstimabile est pecunia, atque adeo sicut in ludo, & in aliis itidē fortuitis fieri consuevit, justè videntur pro illo periculo centum recipi sex pro quolibet semestri,] Hæc ille.

51 Secundò, quia homines prudentes, ac timoratæ conscientiæ justum putant recipere sex pro centenario sexto quoq; mense ratione illius periculi; & hoc pretium consuetudo longissimi temporis cum superiorum tolerantia hucusque approbavit: ex his namque sumitur pretii justititia, ut tradunt Doctores in l: *Pretia rerum. ff. ad l. Falcid.* & in c. 1. *de empt. & vendit,* & ex multis Courad. *de contract q. 56. & q 89.*

52 Tertiò, quia ubi contrahentes ob dubiā spem, dubiumque eventum potentiam habent ad plus, & minus, ad damnum, & lucrum, nulla inter eoa inæqualitas, nulla injustitia considerari potest, arg. l. *Si oleo,* ubi Bald. & Salyc. & l. *Si pactione, C. de usur.* & patet ex dictis supra *n. 28* Quis autem non videat in hoc contractu accipientē pecuniaa habere spem non minus probabilem lucrandi sortē,

53 quam dantem lucrandi fructus, cum mors certissima sit, tempus verò mortis adeo incertum, ut non absque ratione casus mortis inter alios fortuitos computetur, l. *fin in princip. C. de iure dot.* Bald. in l. 1. *in fin. C Qui non poss. ad librr. perven.* unde Rota coram Gregor XV. *decis 107. n 4.* dixit in societate officiorum cessat omnem suspicionem usurarum propter incertitudinem vitæ, ex traditis per Roman. *cons. 302. n 3.* & Dec. in l. *fin. n 4. C. de transact.*

54 Quartò, & ultimò, ut alia omittamus, quia justitia societatis contractæ intra valorem officij ab hoc periculo depēdet; propterea eo casu putatur licere socio accipere duodecim pro centenario singulis annis, quia hoc æstimatur justum pretium illius periculi amittendi censum Ita fatentur omnes uno ore hac de re tractantes, præcipuè autem Castrac. *c. 8. n. 2. c. 42. & 43. nu. 1.* quibus in locis apertè testatur jus percipiendi fructus, quod habet pecuniam tradens, fundatum esse in periculo illam perdendi; atque ideo tali periculo cessante veluti causa, cessare & ipsum jus fructus percipiēdi: quinimo Navar. *cons. 29. Excellentissimè Domine, in tit. de usur.* asserit fructus in hoc contractu justè recipi non ratione societatis, sed ratione periculi, quod subit socius in utilitatem officialis; quod videtur etiam sensisse Rota *decis. 742. n 1. & decis. 763. n. 3. par 1. divers* & Oldrad. *cons. 207. Universis, n. 6. & per tot.* Sed qui societatem super officio gravato contrahunt, eidem, ac fortasse etiam majori se exponunt periculo, ut ex se patet. Ergo eosdem etiam fructus pro illius periculi pretio accipere poterunt: nam quod fructus officii extent, vel non extent, non efficit majus, vel minus, justum, vel injustum talis periculi pretium.

Ne quidquam obstat, quod qui contrariam tenent opinionem respondeant fructibus officii non extantibus contractum hunc ad mutuum reduci, in quo periculum rei mutuatæ, quod mutuans in se suscipit, illum non excusat ab usura, ut videtur esse textus insignis in hoc cap. *Naviganti,* & tradit Navar. *in Manual c. 17. nu. 221 & 284.* Quare hoc casu periculum non erit habendum in consideratione.

55 Id inquam non obstat, primò quia non desunt graves viri, qui usurariam non existimant mutui dationem ea lege factam, ut mutuatarius cogatur solvere mutuanti pretium periculi rei mutuatæ quod in se suscipere vult, dummodo tamen iustū pretium sit, ac legitimum: & inter hos præcipuus est Adrianus in *4. sent. tract. de usur.* in cap. *Occurrunt;* cuius sententia adiuvari videtur ex doctrina Baldi in *l. Rogasti, §. Si tibi, col 2. ff. Si cert. pet.* & Jo. Lup. in cap *Per vestras, de donat inter vir & uxor. § ult. n. 39* qui committere usuram non eredunt civem, qui rustico coram pecuniæ quantitatem mutuat, ut suos agros justa mercede colat.

56 Et ad hunc textum prædicti Doctores respondēt maximè verò Adrianus *loco citato,* procedere ubi periculum non est verum, ac reale, sed fictum, ac simulatum in fraudem usurarum. Hunc intellectum probat Sot. *lib. 6. de iust. & iur. q. 4. artic 2.* Quis autem dixerit periculum perdendi capitale, quod in se suscipit tradens pecunias, simulatum esse, cum oculis quodammodo cernatur, & quasi manibus tangatur? hunc tamen intellectum confutavi supra *n. 17.*

Respondet præterea idem Adrian. ubi supra hujus textus dispositionem non habere locum nisi quando injustum est periculi pretium. In casu autem nostro justum supponimus, ut jam in superioribus probavimus.

57 Sed quia neque hujusmodi interpretatio consonat litteræ huius cap. ut dixi supra *nu. 14.* & doctrina Adriani, & sequacium, de quibus supra *nu. 55.* communiter reprobatur teste Covar. *lib. 3. variar. resol. cap. 2. n 5. vers. Tertiò,* & contra illam valde urgent rationes per eum ponderatæ. Idcò tertiò loco responderi potest huius textus decisionem fundatam esse in præsumptione, & colligitur ex verbis textus ibi, *Usurarius est censendus;* id est præsumendus, ut interpretatur Navarr. *in Manuali c. 17. n. 284.* hunc intellectum recipit Conrad. *de contract, qu. 39. col. 4. vers. Secundò,* &c. Ad quod vide quod dixi supra *n. 22.* quare cum nos loquamur de foro interiori conscientiæ, in quo veritas rejectis præsumptionibus attenditur, ut per Feder de Sen. *cons. 21. n. 2. Præterea lex,* seu forum conscientiæ, non est cur de eius decisione laboremus.

58 Sed quatenus hic quoque intellectus aliquam pateretur difficultatem quarto loco, & fortè melius,

lius,quod spectat ad rem præsentem, respondetur hunc textum intelligendum esse de mutuo vero habente propriam formam contractus mutui, concurrente depravata,ac perversa mutuantis voluntate,ut unusquisque cognoscere facilè poterit,si verba textus diligenter legat,& illorum etiam,qui communem intellectum tuentur, loquendi modum accuratè perpendat.(Naviganti, inquit Gregorius IX.vel eunti ad nundinas certam mutuans pecuniæ quantitatem, &c.) verba sunt clara,aperteque mutuum demonstrant. Non procedit ergo in alio contractu, qui mutui speciem ac formam non præseferat,sed ad aliud genus contractus à mutuo diversum reduci possit, licèt certum ac proprium illius nomen non habeamus. Sed contractus,de quo agitur,non est mutuum habita ratione illius formæ, ut supra probatum est *n. 41.* neque contrahentes vitiatam habent intentionem,cum bona fide contractum licitum celebrare sibi persuadeant,ut pro certo supponimus. Ergo periculum in casu nostro excusare optimè poterit ab usuraria pravitate.

59 Quæ distinctio confirmatur etiam ex his, quæ tradit Navar.*conf.23 Respondemus,de usur.lib 5.*nam in principio dicit non committere usuram illum, qui dat centum mercatori in Syriam ducere volenti navem mercibus onustam ea lege, ut perdat illa si navis pereat; si verò salva revertatur, reddantur sibi centum: & quia contrarium videtur tenere in suo *Manuali c.17.n.284* ut se existimat ab illa contradictione declarat ea, quæ habentur in Manuali,procedere in mutuo; quæ verò tradit in d.consi.locum habere in contractu innominato,per quem datur aliquid alteri ob periculum subeundum; neque valere argumentum à contractu mutui,qui debet esse gratuitus,ad alios contractus non gratuitos, quam autem differentiam considere possumus inter unum contractū, de quo in manuali,& alterum de quo in consil nisi dicamus eam esse,ut contractus, de quo in manuali,habeat veram mutui formam, & ibi de mutuo agatur ex mente contrahentium; alter verò careat forma mutui,& in eo mens contrahentium ad mutuum non referatur: quod clariùs apparebit si eumdem Navarrum adeamus *in conf.29. Excellentissime Domine,n.4 vers. Tertiò quæro,eod tit. de Vsur.* ubi justam dicit consuetudinem in Gallia
60 Belgica receptam, ut quis det alteri centum cum pactione reddendi ducenta si post duos annos uxorem accipiens,visa Roma in patriam revertatur,vel tradat alicui certum quid cum pacto duplum restituendi si uxorem ducat, vel ad Presby-
61 teri gradum ascendat; & justitiam consuetudinis fundat in periculo,cui se exponit tradens pecuniam: quod quidem periculum,ut ait Navar efficit ut liceat mutuare alicui ea lege, ut si moriatur intra sex annus,nihil mutuanti restituatur, si vivat sex annos,reddantur illa,& centum pro milliario,quæ profectò pugnare omnino videntur cū ijs,quæ *in manuali* scripta reliquit *d.c.17.num. 222.* Ibi enim qui mutuat,inquit,cum pacto ut si mutuatarius infra certum tempus moriatur, sit liber,
62 si vivat, duplum reddat,usuram committit Ut ergo vindicemus Navarrum ab hac apparenti contradictione,dicamus in manuali eum loqui de vero,& proprio mutuo,ac mutui formam habente: in citato verò consil. de contractu à forma mutui longe diverso,de contractu scilicet innominato donationis sub modo,vel dotationis pecuniæ ad aliquem usum sub periculo amittendi eā in aliquo casu dubio si perierit, & accipiendi aliquid ultra sortem si salva fuerit. Nemo autem videt contractum,de quo dubitamus, sublato fundamento fructuum ex officio manantium in innuere formam,ac speciem contractus innominati, arg.l.a.*cum tribus seqq. ff. præscript.* verbis: Quare adhuc licitus,& justus erit; nemo enim cogitur pecuniam suam alteri gratis concedere, sed potest petere,ac accipere honestum pretium eorum,quæ dat,vel concedit per tales contractus innominatos legitimos non gratuitos, ut per Navarr.*in præcit.conf.23.de Vsur.*

63 Secundum,ac ultimum principale fundamentum pro hac opinione,aliis prætermissis, esse videtur,quod etsi officialis, qui officium obligavit pro quantitate totius valoris, nullos amplius habeat fructus ex officio; tamen negari non potest quin habeat pensiones,ut ita loquar, & fructus, qui sibi debentur ab illis,in quorum favorem societates contraxit,cùm illi accipientes pecuniam pro suis usibus, atque necessitatibus, ab officiali recognoscant bonam fidem, eumque indemnem servare promittant obligando se ad restituendus omnes,& quoscumque fructus, quos idem officialis illorum causa trauens pecuniam persulverit: nihil autem impedit quominus officialis contrahere possit societatem super hujusmodi fructibus,in quibus non minus jura habere intelligitur, quàm in fructibus officii non obligati: neque enim assignari potest concludens ratio diversitatis. Cum itaq; fructibus officii non extantibus contractus possit nihilominus habere verum, ac solidum fundamentum a parte rei, non debemus illum tamquam usurarium,& illicitum condemnare,si nullus adsit dolus,& omnis absit fraus respectu contrahentium,ut nos supponimus.

64 Qui contrariam sententiam tuentur,prædicta fundamenta conantur evertere hac ratione, quia etsi contractus fieri possit cum officiali habente officium gravatum in vim sponsionis, dantis pecuniæ cum periculo,vel etiam in vim contractus societatis habita ratione fructuum, quibus sibi respondent personæ recognoscentes bonam fidem; attamen in casu nostro cum illi contrahentes societatem eorum contractum huc nomine societatis officij agant,nec cogitando quidem de hujusmodi modis contrahenti,qui possunt admitti gravato etiam officio: utiq; si nunc valet ut agitur,neq; etiam valere debet ut valere posset,ad reg.l...§.*Si quis ita*,& ibi Bart. *n.2.ff. de verb.oblig.at.* & L. *Non codicillum*,ubi Alex *in princ.C.de testam.*

65 Pro solutione huius argumenti quod attinet ad nomen,quod contractui dederunt contrahentes, parum est laborandum,cùm non à nomine, sed à pactis conventionibus, & circumstantijs,quas fortitus est,qualitatem sumat,& naturam, ut optimè Conrad. *de Contract.q 33. in 2. & 3. supposit.* ubi sexcentis exemplis,& auctoritatibus probat non valere hanc consequentiam; contractus talis vocatur à contrahentibus; ergo talis est judicandus. Præterquam quod huic contractui nostro etiam remoto officii fundamento convenit nomen societatis respectu fructuum,qui sibi ab illis debentur,quorum favore officium obligavit, ut supra tetigimus *n.63.*& infra probabimus.

Quod verò dicitur contrahentes in coeunda socie-

societste ne cogitasse quidem de huiusmodi con-
tractibus in nominatis, qui gravato etism officio
llciti censentur; admittimus eos exprefsè, & spe-
cificè non cogitasse de alia contractus specie di-
vers à societate officij: negamus tamen eosdem
ssltem implicitè virtualiter, & in genere mentem
non direxisse ad hujusmodi etiam contractus: eo
enim ipso quod celebrare intellexerunt contra-
ctum talibus circumstantijs indutum, & actum
validum gerere, simul etiam tscitè voluerunt cō-
tractum justum bona fide inire: nam contractus
talibus concurrentibus circumstantijs in alism
speciem contractua transire videtur, nec potest
valere, aut justus esse nisi ut est reducibilis ad hu-
jusmodi contractus innominatos. Quare ex præ-
sumpta, & verisimili mente contrahentium susti-
neri debet, ad glos. *ult. in fin* communiter appro-
batam in l. *Tale Pactum*, §. *fin. ff. de pact.* Its in
simili casu respondet Conrad. *de Contract. quest.*
34. *post tertiam conclusionem in tertio argumen-
to.*

66 Neque obstat reg d. §. *Si quis ita*; nam in pri-
mis animadverto hanc regulā esse brocardicam,
imò cōtrarism regulam esse longè universaliorē,
ita ut respectu illius hic §. Dici possit exceptio
potius ad regulam, quam regula, ut ibi tradit Jas-
num 21. nam, ut inquit Abb. *cons. 67. In causa quæ
vertitur, col. 2. num. 2. vers. Nec obstat si dicatur, part.*
2. In dubio quis videtur facere actum om-
ni meliori modo, quo potest, sequitur Rolan.
à Valle *cons. 67. num. 13. cum seqq. vol.* 1. Qusre
contrariæ regulæ standum erit quamdiu non pro-
betur exceptio, ad Bartol. in l. 2. *ff. Si quis in ius
vocat. DD. in rubr. ff. de regul. iur.* & in l. *Omnis
definitio, eod tit.* Præteres quatenus etism pro re-
gula habendum esset, ut quoties actus non valet
eo modo, quo agitur, nec valeat ut valere po-
test: Respondeo hujusmodi regulam inter aliàs
multas præcipuè duas recipere declarstiones,
quæ maximè cōferunt ad rem nostram. Prima est,
ut procedat in csfu, in quo contrahentes sciebant
actum eo modo gestū non valere, ut declarat Ra-
phael Cumanus, quem refert, ut sequitur Alexan.
in cit. § *Si quis ita, num.* 8. Tunc enim præsumitur
facere velle actum elusorium, arg. l. *Non solum,
ff. de act. & obligat.* Secus verò ubi contrahentes
id probabiliter ignorabant, ut in casu proposito:
nam tunc cessat præsumptio actus elusorij, & suc-
cedit alia præsumptio pro actus validitate, quæ
tanquā potentior, ac firmior, aliàs omnes elidit,
67 argum. l *Divus ff. de integr. restit. minor.* Secunda
regulæ declaratio est, ut non habeat locum quan-
do actus juramento fuit confirmatus: ea enim est
potentia juramenti, ut facist actum valere omni
meliori modo, quo potest, Bsrt. Alex. & Jas. in d.
§. *Si quis ita*, tradunt DD. in l. *Cum pater*, §. *Filius
matrem, ff. de lega.* 2. Covar. 2. *p. relect.* §. 6.
col. 2. vers. Decima tertia, ante num 2. ubi de com-
muni teststur; quod procedit etiam si actua eo
modo, quo gestus est, nullus sit ex defectu formę,
Hondcd. *cons. 307. nu.* 41. & Cum itaque contra-
hentes ex inveterara jam consuetudine in hoc
contractu juramentum adhibere soleant, virtute
huius Sacramenti sustineri debet eo modo, quo
68 valere potest; præsertim cùm agatur de evitando
usuræ crimine, eaq; semper sit facienda interpre-
tatio, ut contractus neque usurarius, neque inju-
stus judicetur, Hieronym. Gabr. *cons. 168. qu.* 6.
num. 12. lib. 1. & *cons. 156. num. 3. vol.* 2. Bero. *cons.
169. num. 19. vol.* 1.

His accedat, quod homines per se, & non per
interposita personas, non clam, sed palam cele-
brarunt hujusmodi contractum spacio longissi-
mi temporis, idque fecerunt tolerantibus Superi-
oribus tā ecclesiasticis, quam sæcularibus; Tales
contractus communi hominum opinione habiti
sunt pro justis, & licitis; ab omnibus indifferenter
celebrari fuere, à doctis, gravibus, & prudentibus
viris timoratæque conscientiæ; Confessarij nū-
quam contrahentibus absolutionem sacramenta-
lem denegarunt; imò ne admonuerunt quidem
umquam de injustitia horum contractuum; sæpe,
ac sæpius accidit ut accipiētes pecunias super of-
ficio gravato ingentem illarum summam lucrari
sint per mortem dantis, vel illius, qui ab eo fuerat
nominatus. Hæc sanè omnia suadent ut contra-
ctus initus super officio gravato si non valet jure
societatis, sustineatur eo modo, quo valere potest
saltem ex æquitste, quę in foro interiori maximè
attendi solet. Præsertim quia contrahentea si sci-
vissent illicitam esse societatem super officio gra-
vato contractam, libenter confugissent ad officiū
non gravatum, cùm ex hoc, quod officium sit gra-
vatum nihil commodi, atque utilitatis ad eos re-
dundare possit; quare iniquum videtur, ut decepti
authoritate consuetudinis à Superioribus nō im-
probatæ sine culpa sentiant hoc gravissimum dā-
num restitutionis fructuum perceptorum, ad quā
tenentur si contractus est usurarius, ut cap *Con-
su, supra eod* cum simil. Et certè cum Superiores
tam ecclesiastici, quàm sæculares hunc contractū
in Urbe, & ubique locorum scienter toleraverint
à tempore ferè immemorabili usq; ad hanc diem,
pium est credere id eos fecisse, quia viderunt, ac
prudenter considerarunt talem contractum con-
currente bona fide contrahentium fieri absque
peccato, & justè sustineri posse, cū à parte rei in-
veniatur modus illum justificandi per reductionē
ad contractum innominatum dationis pecuniæ
cum periculo futuri eventus, vel certè ad contra-
ctū societatis initæ super fructibus officiali debi-
tis ab illis, in quorum gratiam officium obligatur:
& ad hanc fortasse faciliùs redigetur, cum majo-
rem habeat cognationem, & affinitatem cum so-
cietste ipsa contrscta super fructibus officij, & in
habentibus symbolum facilior sit transitus, l. *Item
veniunt*, §. *Cum prædiximus ff. de petit. heredit. cum
69 vulg.* Et talis contractus quamvis initus super fru-
ctibus aliunde quæsitus, quàm ex officio, adhuc
tamē congruè retinebit nomen societatis officij.
Primò ob originem, quam habuit, quia ortum du-
xit sb illo contractu societatis, quem homines à
principio frequentare cœperunt: prout in simili
70 videmus nuptias sic dictas, quia olim sponsa pu-
doris gratia obnubere, ac velare solebat csput,
cap. *Hæc imago*, 33. q. 1. Hodie quoque tali nomine
appellari ob antiquum illum ritum, licèt jam abi-
erit in desuetudinem, Secundò voluerunt fortas-
se summi Pontifices hunc contractum celebra-
tum super officio gravato hoc nomen habere ad
scandalum evitandum, ut mos est Romanorum
Pontificum, ut per Bero. *cons. 146. num.* 27. *col.* 3.
Ne scilicet hominea vulgsres ignorantes nomen
contractus, judicarent hunc contractum nomine
mutui esse appellandum; & ex consequenti cum à
sumo Pontifice permissum, sit ex hujusmodi con-
tractu

tractu lucrum quærere, sibi temerè, ac falsò persuaderent ex mutuo aliquid ultra sortem licitè
71 recipi posse. Quam ob causam Rota *in causa Romana Societatis* coram Cypsio, quæ habetur *decis.* 311.*num.* 6.& in *alia Romana Societatis* coram Cardinali Blanchetto, quæ refertur *decis.* 336 *n.* 5. *part.* 4 *diversor.* dixit huiusmodi officia deservire solùm pro colorando contractu. Denique non in eptem hunc contractum societatem officii appellamus, quia fructus, qui ab officiali percipiuntur à tertia persona, quamvis non proficiscatur immediatè ex ipso officio, debentur tamen occasione, & contemplatione officii propriùm obligaverit; quare latè saltem accepto vocabulo, dici possunt fructus officii: nam quidquid est causa causæ, dicitur esse causa causati, l. *Manumissionis, ff. de iust. & iur. cum vulg.* & à primordio tituli posterior formatur eventus, l. 1. §. *Lucrativas, C. de impon, lucrat. descript. lib.* 10. Facit textus in l. *Qui id quod, ff. de donat.*
72 Hinc fit ut societas contracta super officio gravato extinguatur sublato officio. Rota *decis.* 291.*n.* 1. *& seqq. decis.* 308 *num.* 1. *&* 2. *par.* 4 *diversf.* Non solum quia cum originem duxerit a contractu illo primo super fructibus officii inito, secundum illius naturam regulari debet; verum etiam, quia sublato officio aufertur officiali illud ius percipiendi fructus à personis, quarum beneficio fructus officii obligavit. Cum enim tale ius ab officio tanquam à causa dependeat, cessante officio, & ipsum ius cessare intelligitur, cap. *Et si Christus, circa fin. de iureiur.* & cap. *Cum cessante, de appell.* Sicut igitur Navarr. *in Manuali cap.* 17. *num.* 257. Optat à summo Pontifice, & ab Episcopis iustam declarari consuetudinem in Gallia, & in multis aliis Italiæ locis receptam, ut ecclesiæ, viduæ, pupilli, & similes personæ miserabiles dantes mercatoribus suas pecunias lucrentur quatuor, aut quinque pro centum in sui sustentationem, cum consuetudo talis legitimam originem habuerit, & commodè defendi possit: ita fortè ab re non esset ut ecclesia contractu hunc societatis initæ super officio gravato ab omni usura, & iniustitia alienum declararet, cum à contractu licito originem duxerit, fundamentum habeat à parte rei, & nullus dolus, nulla que fraus subsit ex parte contrahentium. Ita enim consuleretur, & animarum saluti, & Reipublicæ utilitati. Neque tot homines illaqueati tenerentur, nec damnum illud sequeretur in publicæ tranquillitatis perturbationem; quod suo tempore accidisse refert Pius IV. in sua Bulla hac de re edita in princ. de qua infra *n.* 75.

73 Ex his apertè colligitur quam infirma sint argumenta, quæ in contrarium afferuntur. Primò enim quod aiunt re non existente societatem super ea inire non posse, id solum probat officio gravato ultra illius valorem contractum in vim societatis officii propriè loquendo non subsistere: quod & nos fatemur. Sed tamen negamus quin sustineri possit in vim aliorum contractuum,
74 quorum supra meminimus Deinde quod dicunt ex re infructuosa lucrum sperare usurarium esse, non officit cõclusioni nostræ; quia falsũ est quod ipsi gratis assumunt, officium gravatum omninò infructuosum esse: nam eius causa, & occasione habet officialis ius percipiendi tot fructus ab iis, ad quos revera pervenerunt pecuniæ, quot illorũ contemplatione solvit tradenti pecunias: & ideò
Prosp. Fagn. in 1.part. 5.lib. Decretal.

fructus tales non incongruè fructus officii licèt appellare, ut supra ostendimus. Præterea si concedamus officium esse infructuosum postquam gravatum est pro quantitate totius valoris, non concedemus tamen socios hoc casu usuram incurrere, quia quod expectant, aut accipiunt ab officiali, cui pecunias tradiderunt, non expectant, aut accipiunt ratione officii absolutè, ac simpliciter, sed ratione periculi, quod in se suscipiunt, tali pretio æstimabilis, ut similiter ostensum est supra; hoc enim permissum, & licitum esse præsertim extra causam mutui liquidò constat ex iis, quæ ex mẽte ipsius, Navarr. *in Man.* & *in cons.* 23 *de usur. supra retulimus, nu.* 59 quæ non obscurè indicant eumdem Navarr. *cons.* 15. *Primum dubium, col.* 5 *tit. de empt. & vendit.* nihil aliud sibi velle, quàm contractum super officio gravato celebratum iure societatis non subsistere; quinimò contrahentes usurarium fortasse comittere si depravata intentione lucrum inhiantes, & scientes ita contrahant in
75 fraudem usurarum. His consequens est, ut conditio illa, de qua per Pium IV. in sua Bulla incip. *Cum sicut accepimus, in Bullar. tom.* 2 *pag.* 22. ut contractus societatis celebrari nequeat super officio pro quantitate valoris gravato, pertineat potius ad ius positivum, quam ad ius naturale; cùm probatum sit exhaustis officii fructibus, contractum à parte rei habere posse fundamentum, nec intrinsecè malum, aut usurarium esse: quod videtur sensisse Rota *decis.* 287. *num.* 1, *vers. Nec obstat periculum, par.* 4. *diversf.* & *decis.* 117 *nu.* 1. *par.* 2. *recent.* ubi decidit societatem officiorum sustineri dumtaxat usque ad valorem officii, sed non ultra, idque tam ex forma Constitutionum summorum Pontificum, quàm ex dispositione iuris communis; & allegat decis. Cardin Millin. in *Romana societatum* 29. *Ianuarii* 1602 quam refert, & sequitur Gregor. XV, *decis.* 167. *num.* 1,
76 Quamvis enim talem conditionem desiderare videatur natura contractus societatis officii, cùm hic contractus consistere nequeat sine fructibus ab officio manantibus, Rota *decis.* 287. *n.* 1. *par.* 4. *diversf.* Id tamen non est de natura contractus absolutè, ac simpliciter, ita ut contractus alio modo celebrans sine officii fructibus defendi nullomodo possit. Aliud enim est, ut ad formam, & naturam alicuius contractus aliquid necessariò requiratur, quod iuris positivi esse potest, a quo dependet natura, ac forma particularis cõtractus, ut per DD. communiter in l. 1. *in princ. ff. de verb. oblig.* ubi de stipulatione in specie exemplum habemus. Aliud verò, ut contractus in genere ex sui natura simpliciter, & absolutè seclusa omni humana Cõstitutione aliquid necessariò postulet, quod propriè dicatur esse iuris naturalis, cui derogari non posse testantur Theologi, & sequuntur Doctores nostri, inter quos egregiè Bald. in l. 1. *nu.* 37. *C. de Summa Trinit.* Hinc rectè Conrad. *de Contract. quæst.* 83. *col* 3. *vers. Quarta ratio,* quamvis, inquit, aliquid sit contra naturam contractus, naturam pro naturalibus, aut substantialibus accipiendo; non tamen sequitur idcirco illicitum, & damnandum, & hanc consequentiam; Id non patitur natura contractus: ergo contractus est iniustus, & illicitus, erroneam, atque irrationabilem esse probat eleganter idem author *q.* 89. *coroll.* 1.
77 Quod præterea illa conditio non sit propriè iuris naturalis, elicitur ex Bullis hac de re editis

R Pauli

Pauli IV. & Pij IV. Primò quia ponitur inter alias
conditiones juris positivi: ergo ejusdem qualitatis,
& naturæ censeri debet, arg. l. *Iam hoc iure*, §.
Sed si, & ibi Bart. *n. 1. ff. de vulg. pupil*, & l. *fin. C. de*
78 *sentent.* Quod verò aliæ conditiones sint juris
positivi certissimum est: inter alia enim illa est
præcipua, qua societates contrahi prohibentur
super officiis in Romana Curia non existentibus.
Quis autem dubitet etiam super aliis officiis cō-
trahi ex natura sua sua legitimè posse si aliqua fru-
79 ctifera reperiantur, ut revera reperiuntur? Nec
obstat quod in Constitutione Pauli IV, quæ inci-
pit *Inter cæteras, in Bullar. tom 1 pag.* 723 contractus
societatis aliter initi, quàm super officiis Roma-
næ Curiæ, declarentur illiciti, injusti, atq; usurarii.
Quandoquidem eamdem Constitutionem Pius
IV. cassavit, irritavit, & annullavit cum omnibus
in ea appositis clausulis: unde cum in totum sit
abrogata, nec Constitutio ipsa, nec illius ratio ad
decisionem causarum, aut in argumentum allega-
ri potest, ut probat Dec. in c. 1 *nu* 11. 37 *& seqq. de*
80 *Constit.* Secundò quia Bulla Pij IV. cautum est, ut
qui ignoranter contrahunt societates super offi-
cio gravato, nullum ex hoc damnum, & detri-
mentum sentiant, atque ita simul cum fructibus
recuperare possint, ut interpretatur Castracan. *in*
81 *tract. de societ c. 6. n.* 18 *cum seq.* Hoc enim argu-
mento satis patet talem conditionem non esse iu-
ris naturalis; quandoquidem in ijs, quæ juris na-
turalis sunt, etsi bona fides excusare possit interdū
à peccato, numquam tamen excusat à restitutio-
ne ubi aliquid quæsitum est ex illegitimo, & usu-
rario contractu, ut communiter Theologi faten-
tur, & multi ex nostris, ut testatur Navar. *cons.* 26.
Consulit quidam n. 2. de Vsur.

82 Ex abundanti dicimus in prædicta Pij IV. Cō-
stitutione nullum posse fieri fundamentum, quia
non solùm numquam fuit usu recepta neque Ro-
mæ, neque alibi, cùm nullus inventus sit ex offi-
cialibus, qui juridicè officio privatus fuerit vigo-
re dictæ Bullę, neq; ullus ex socijs, qui ad fructuū
contra formam Bullæ perceptorum restitutionē
fuerit condemnatus: sed etiam per contrarium
usum, cùm juris positivi sit, abrogari potuit, & de
facto abrogata censeri debet, cùm inoleverit jam
consuetudo longissimi temporis, quo officiales
ad petitionē extraneæ personæ assumere quotidie
solent sibi socios super officio ultra illius valorē,
gravato scientibus, & patientibus Romanis Pon-
tificibus: & de hoc stylo Curiæ contrahendi so-
cietates officiorum super officiis ultra valorem
gravatis attestantur Domini de Rota *decis.* 31.
n. 5. p. 4 divers Quamvis enim in Constitutioni-
83 bus Apostolicis, quæ non à cōsensu populi, sed ab
auctoritate à Christo Domino Summis Pontifi-
cibus attributa proficiscuntur, admitti non possit
propositio Navarri *cons.* 4. incip. *Pœna, num. 4. de
iniur. & damn. dat & cons. 10. Per gratia, num. 3. de
sent. excom lib.* 5. & aliorum, quos cumulat Hiero-
nymus Gabriel *cons. 78. n. 9. &* 10. *vol.* 2. asseren-
tium illas non ligare, nisi sint usu receptæ: tamen
admittenda est alia propositio tamquam sacris
Canonibus consentanea, & Doctoribus ubique
recepta; quod per contrarium usum cum scientia
Papæ, & longissimi temporis cursu abrogari va-
leant, ut optimè declarat Cardin. *in proœm. Cle-
mentin. ver Vniversitati, n 3. in fin.* Nulla enim
est lex positiva, quæ per contrariam consuetudi-
nem rationabilem, & legitimè præscriptam ab-
rogari non possit, cap. *Istu, §. Leges. 4. dist* cap. *fin.* u-
bi Canonistæ *de consuet.* & scripsit Abb. *cons 7. col.
penult in princ. lib. 2. vers. Et notanter*, Roman *cons.*
512 *n. 130 in fin. vers. Tertiò quia*, Bart, & DD. in l.
De quibus, ff. de legib. & in proprijs tradit Rolan.
cons. 75. n. 42 lib 1. & de generali Vrbis consuetu-
dine ineundi societatem officiorum super offi-
ciis alienis, Rota *decis. 311. num. 5. par. 4. Diversor.*

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Falsidicus.

SVMMARIVM.

1 *Testis falsidicus tres lædit, Deum, iudicem, & partem, & n. 120 usque ad num 133.*

2 *Falsi pœna tenetur testis non modo si falsum dicit, sed etiam si veritatem occultat, & num. 124. & seqq.*

Declaratur n 56. & seqq. & n. 144.

3 *Delicto unico potest quis lædere plures personas, & tenetur omnibus satisfacere.*

4 *Et qui in pluribus offendit, in pluribus punitur.*

5 *Testis tenetur de falsa, si interrogatus super certo articulo dicat se nescire, aut non recordari; vel si deponat obscurè, versutè, vel per malitiam, & n 149. & seqq.*

6 *Secus si non iurasset, vel non fuisset interrogatus.*

7 *Tacens veritatem quando teneatur pœna falsi, & peccet, latè declaratur, ut n seqq.*

Tacens veritatem peccat quando assumpsit officium testificandi, ibid.

8 *Et est peccatum mortale, & n. 124.*

9 *Idem est quando aliter ex alio officio assumpto tenetur dicere veritatem.*

10 *Et idem quando ex alia causa ad id tenetur.*

11 *Tacens veritatem superioribus suis peccat.*

Quod procedit etiam in tacente crimen capitale per ipsum commissum, n. 125.

12 *Tacens veritatem non peccat quando non compellitur respondere, & veritas aliter haberi potest.*

13 *Limitatur quando procuraret, ne veritas ab alijs posset haberi.*

14 *Tacens veritatem peccat quando non potest aliter de veritate liquere, & proximus inde damnum patitur, & n. 131.*

15 *Tacens veritatem ad favorem proximi, ne puniatur in causa criminali, non peccat.*

16 *Fallit primò quando assumpsit officium testificandi, vel aliàs ex officio tenetur.*

17 *Fallit secundò in subsidium quando veritas aliter haberi non potest.*

18 *Tacens veritatem in impetratione à Principe peccat.*

19 *Paria sunt nocere iniustè, & iustè prodesse nolle.*

20 *Iurans falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, an peccet mortaliter, & n seqq. usque in fin.*

21 *Quid si id faciat sine iusta causa.*

Et quid si iusta causa subsit, n. 26. & n. seqq. usque in fin.

22 *Iuramenti finis est determinatam veritatem aperire, & n. 133. & seqq.*

Iuramentum, quod huic fini adversatur, non inducit mortale peccatum in materia levi, n. 24.

Contrarium, n. 137.

23 *Iuramentum, cui deest sola discretio, non ingerit culpam mortalem, & n. 152.*

24 *Iurare loci causa Principem esse in oppido intelligendo pictum est grave peccatum, sed non mortale.*

Imo est mortale, n. 145. & seqq.

26 *Iurare falsum ex iusta causa subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, nullam esse culpam, qui Authores senserint.*

27 *Et quibus fundamentis, & n seqq. usque ad n. 55.*

Scriptura sacra frequenter utitur verbis, quae secundum litteram videntur falsa, sunt tamen vera secundum implicitas subauditiones, ibidem. & n 151.

Declaratur, n. 156. & seqq.

28 *Deus audit verba nostra prout ex intimis proferunt: Humanae aures prout foris sonant, & n. 70.*

Declaratur n. 76. & 80. & 162. vers. Non obstat secundum.

29 *Veritas, aut falsitas sermonis non est accipienda ex verbis externis, sed ex intentione proferentis.*

Contrarium, n 84.

Declaratur num. 76 & 162 vers. Non obstat secundum.

30 *Verba deserviunt intentioni, non intentio verbis. & n. 71.*

31 *Linguam ream non facit nisi ream mens. & n 72.*

32 *Mentiri est contra mentem ire, & n 163.*

33 *Mendacij ad rationem verba materialiter se habent, sed formalitas ex mente proferentis est accipienda, & n. 87. in fin.*

Declaratur n. 163.

34 *Mendax non est qui dirigit gressus in aliquam partem, ad quam ire non intendit, & n. 164.*

35 *Opinio astruens periurium non esse verbis falsum iurare, & interna subauditione verum concipere, est probabilis, & ideo eligi potest, licet opposita sit probabilior ac tutior.*

Contrarium n 165.

36 *Iurare se aliquid nescire, quod expedit sub secreto tegere, subaudiendo in mente, ita ut expediat revelare, multi opinantur non esse periurium.*

37 *Idem in eo, qui coactus iurat se pecuniam soluturum, subaudiendo intra se, si erit debitor.*

38 *Idem in eo, qui per metum iurat se accepturum aliquam in uxorem, subintelligendo, si mihi placuerit.*

39 *Idem in muliere, quae sciens occultum impedimentum dirimens, metu excommunicationis iurat se velle viro cohabitare, subaudiendo, si mihi licebit.*

40 *Idem in eo, qui pecuniis egens iurat se illam non habere, intelligendo ad mutuandum.*

41 *Idem in adultera, quae iurat se adulterium non commisisse, subaudiendo, in alio die, vel loco.*

42 *Idem in Clerico, qui ut se eximat ab indebita solutione gabellae, iurat se nihil portare, subaudiendo, ex quo gabellam solvere teneatur.*

43 *Idem in viatore veniente ex loco, qui peste infectus creditur, & iurat se inde non venire subintelligendo, tanquam ex loco infecto.*

44 *Idem in poenitente, qui male interrogatus à Sacerdote, falsò negat se confessum fuisse aliquod peccatum, subaudiendo, ita ut illud dicere teneatur.*

45 *Iuramentum quoties exigitur ad faciendum peccatum, potest quis iurare se facturum, subintelligendo intra se, si absque peccato id sibi licuerit.*

Contrarium à n. 80. usque in fin.

46 *Reus non iuridicè interrogatus potest iurare se delictum non commisisse, intelligendo intra se, prout subest illi iudicio, & n. 129.*

47 *Et idem in teste, qui iurat se nescire.*

Contrarium n 129.

48 Nescio, *verbum recipit hanc interpretationem, scilicet ad revelandum.*

49 *Iurans falsum in iudicio ex iusta causa, subaudiendo in mente aliquid, quod reddat sensum verum, non peccat secundum aliquos.*

50 *Idem putant in eo, qui occidit hominem ad sui defensionem, vel putans esse feram, & negat in iudicio se occidisse, intelligendo intra se de facto criminoso, & n. 12 & 153. & seqq.*

51 *Idem in eo, qui ut sibi satisfaciat de iniusta taxa, negat in iudicio seu fraudasse, intelligendo, ita ut deliquerit.*

52 *Idem in eo, qui ut se eximat ab imputatione homicidij, quod non commisit, in iudicio negat gladium repertum penes cadaver esse suum, subaudiendo in mente, quatenus est indicium illius delicti.*

53 *Idem in eo, qui ad sui sustentationem abscondit bona, ne à creditoribus capiantur, & negat iudici se illa habere, subaudiendo. ita ut teneatur manifestare.*

54 *Idem in eo, qui cùm pecunias mutuò acceptas restituerit, in iudicio negat mutuum, subintelligendo, ita ut teneatur solvere.*

55 *Mendacium non est uti verbis falsum significantibus, quando attentis circumstantijs recipiunt sensum verum iuxta interrogantis intentionem, quam respondens mente concipit.*

Contrarium, n. 153.

57 *Mendacium omne ex suo genere est peccatum.*

Adeout nec ad vitandam mortem, aut pudicitiam servandam, nec pro salute animae, nec pro Dei gloria mentiri liceat. ibid.

58 *Mendacio, & odio Dei adeo intrinseca est malitia, ut nec per omnipotentiam Dei absolutam possit auferri.*

59 *Mendacium non perniciosum, sed officiosum, vel iocosum est peccatum veniale,*

Sed addito iuramento fit periurium n. 60.

60 *Periurium est mendacium iuramento firmatum.*

61 *Periurium omne, quantumcumque mendacium sit leve, ex sui ratione est mortale.*

62 *Est grave scelus, & in Lege & in Prophetis, & in Evangelio prohibitum.*

63 *A quo nec metus mortis excusat.*

64 *Per illud infertur veritati Dei atrocissima iniuria, quae sine mortali esse non potest.*

65 *Mendacio interveniente ex universali regula iuramentum semper est mortale, & n. 82.*

66 *Iuramentum in foro animae an sit interpretandum iuxta intentionem recipientis, vel iurantis: altè distinguitur, ut n. seqq usque ad n. 80.*

67 *Intellectus c. p.* Quacumque arte, *22. q. 5. & n. seqq. usque ad n. 8 . maximè n. 75*

68 *Iurans falsum super lapidem, periurus est*

69 *Sermo malus toties procedit de ore nostro ad destructionem audientium quoties loquimur non ut*

ut convenit audientibus, & n. 136.

70 *Intellectus c.* Humanæ aures, 22 q 5. *& n. seqq. usq; ad n. 80. maximè nu 76. & 162. verf.* Non obftat fecundum.

71 *Intentio non debet verbis deservire, sed verba intentioni.*

72 *Periurium est non quod quis ore, linguave protulit, sed mente iurata concepit, & animo.*

Declaratur n, 76.

73 *Iuramentum in consilio animæ secundum intentionem iurantis recipit interpretationem, sed in iudicio secundum ius ex sententia Innocentij.*

74 *Contrarium,*

Declaratur n. 76.

75 *Iurantis intentio non ita est attendenda. ut sit in libertate sua exponere verba ut vult, sed secundum id, quod communiter intelligitur.*

76 *Iuramentum si non sit eadem intentio iurantis, & suscipientis, in foro animæ accipiendum est iuxta sanum intellectum eius, qui dolum non adhibet, & n. 80. & 162. verf.* Non obftat fecundum,

77 *Iurantis, & recipientis simplicem intentionem considerat Deus, & ex parte utriusque verborum artem aspernatur, & odit.*

79 *Iurare falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum. esse peccatum mortale, latißimè ostenditur n. seqq usque ad n. 138.*

80 *Iuramentum artificiosè compositum ad fallendum proximum accipit Deus secundum quod is, cui iuratur intelligere debet iuxta rectam intelligentiam verborum*

81 *Lingua loquentis est tuba cordis.*

82 *Mendacium iuramento firmatum in quacunque materia, & ex quacunque causa semper est peccatum mortale, & n 88.*

83 *Mendacium committit qui scienter utitur falsa significatione vocis, & aliud subaudit in mente, quod reddat sensum verum, & n seqq. usque ad num. 96. & n. 146.*

84 *Mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi.*

Idest falsum dicendi, n. 88. & seqq.

85 *Falli, & errare est unum pro alio, seu falsum pro vero putare*

86 *Iuramentum in quacunque materia est mortale, si verba sint falsa*

87 *Subauditio implicita in mente retenta non excusat quin sit falsa vocis significatio, & n. 97. usque ad n. 102. & n. 111. & 147.*

88 *Fallit quisquis falsum loquitur, etiamsi audiens non fallatur, quia fallaciam intendit secundum quod est in fallente, & n. seqq*

89 *Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur.*

Mendacij ratio sumitur à voluntate falsum enunciandi; intentio autem imprimendi falsum in alterius opinionem fallendo ipsum non pertinet ad rationem mendacij, sed ad quamdam illius præfationem, ibid.

94 *Mendax est qui lingua profert contrarium eius, quod mente gerit, & n. seqq.*

91 *Mendacij ratio formalis consistit in difformitate, & dissonantia verborum ab intentione.*

92 *Mentientis malum est unum habere clausum in pectore, aliud proptum in lingua,*

93 *Voces cùm sint signa intellectus innaturale est, ut aliquis voce significet quod habet in mente.*

94 *Iuramenti verba si non admittunt sensum, quem iurans mente concipit, à periurio non excusant.*

97 *Vox externa, quæ significat falsum, in nullo casu admittit subauditionem internam, quæ significet verum, & n seqq. usque ad n. 102.*

98 *Verum & falsum invicem sunt contraria, & esse non possunt in eodem subiecto.*

99 *Periurium est aliquid iuramento promittere, subaudiendo in mente conditionem natura impoßibilem.*

100 *Conditio impoßibilis natura vitiat stipulationem.*

101 *Esse, & non esse contradictorie sunt opposita.*

102 *Periurus est qui apparenter iurat, sed intentionem habet aut non iurandi, aut se iuramento non obligandi, aut promißionem iuratam non adimplendi.*

103 *Mendacium est materia omnino contraria iuramento tam interiori, quàm exteriori.*

104 *Iuratus in dolo, in cuius mente est non sic se facturum ut promittit.*

105 *Periurus est antequam iuret, qui peierare paratus est.*

106 *Infidelium sectas ore profiteri, subaudiendo in corde, si mihi liceat, nefas est Christiano.*

107 *Iuramentum est actus latriæ.*

108 *Iuramento firmare id, quod nihil est, periurium est,*

109 *Verum, & nihil sunt contradictoriè opposita.*

110 *Iuramentum, cui veritas non est comes, est periurium, & n. 113.*

111 *Mentiens nihil dicit, quia non dicit quod vox significat, nec dicit quod cogitat.*

112 *Veritas est ut quod est dicatur.*

114 *Mendacium est non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus.*

115 *Et æquale est peccatum.*

116 *Facto qui mentitur, & mente concipit, verum, non est à mendacio immunis, & n. 140.*

117 *Res verbis accommodare non est in facultate hominis, sed solius Dei, & n. 156.*

118 *Nec verbis significationem imponere.*

119 *Veritas in iuramento est adæquatio vocis ad rem.*

120 *Iurans falsum in iudicio, & subaudiens in mente verum, est obnoxius Deo.*

121 *Item iudici, & n seqq usque ad n. 132.*

Item parti, n. 131 & n. seqq.

122 *Periurium est nequiter decipere credentem.*

123 *Sententia ferri debet secundum acta, & probata.*

124 *Veritatem occultans metu cuiuslibet potestatis, iram Dei super se provocat.*

125 *Accusatus de crimine capitali non potest iudici secundum iuris formam interroganti veritatem celare sine mortali peccato, & n 155.*

126 *Damnatus ad mortem peccat aufugiendo de carcere.*

127 *Tacens veritatem iudici non iuridicè interroganti non peccat.*

128 *Carceratus iniustè peccat non fugiendo de carcere.*

Contrarium n. 130.

129 *Reus non tenetur respondere si iudex exquirat quod non debet secundum ordinem iuris, sed potest appellare, vel aliàs licite subterfugere, sed non potest uti mendacio.*

131 *Accusator si in probatione deficiat, tenetur pœna talionis.*

132 *Item efficitur infamis, & communione privatur.*

133 *Iuramentum institutum est non per quod se homines fallant, sed per quod quisque in alterius notitiam cogitationes suas proferat,*

134 *Verbis uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt peccatum est.*

135 *Iuramenti finem destruit modus iurandi per internas subauditiones verborum sensum invertens.*

Iura

136 *Iuramenti comes principalis est veritas in audientis notitiam delata.*

Voces institutæ sunt, ut adstruatur veritas apud audientem, quæ est apud loquentem, & qui ad aliud utitur, incurrit peccatum mendacij, ibid.

138 *Iurans alta voce aliquid falsum , & superaddens aliquid voce submissa, & in perceptibili , quod reddat sensum verum, mortaliter peccat.*

139 *Respondere nihil, vel ita respondere, ut incertus dimittatur interrogator, paria sunt.*

140 *Iurans Italico idiomate* per d'io, *cum apostropho ut audientem fallat, intendens significare* perdo io, *periurium committit.*

141 *Idem in eo, qui jurat per ver.* Uro, *supprimendo litteram l.*

142 *Idem in eo qui pronunciat juramenti verba interrogativè, ut contrarium sensum inducant.*

143 *Idem in eo, qui intendit ironicè loqui ad fallendum proximum.*

144 *Mentiri aliud est, quod nunquam licet, aliud veritatem occultare , quod aliquando licet , & numer. 164.*

145 *In iuramento uti amphybologia. seu æquivocatione etiam ex iusta causa, vel iocosè, est mortale peccatum , si verba communi audientium usu non admittant sensum verum, quem iurans intendit.*

Secus si verba utrumque sensum admittant, n. 147. & n. 152.

Quod tamen fallit in iudicio, n. 149. & seqq.

146 *Iuramentum est accipiendum iuxta propriam, & communem verborum intelligentiam.*

Mendacium idem est , quod assertio falsi cogniti, ibid.

Peccatum grave, & mortale idem sunt, ibid.

147 *Iurans non obligatur nisi secundum intentionem suam, si verba ita duplicia sint, ut æqualiter diversos sensus exprimant*

148 *Amphybologia, qua usus est B. Franciscus an salvetur à mendacio.*

149 *Amphybologia, seu æquivocatione dolosè uti in iudicio est mortale peccatum etiamsi verba ex communi intelligentia utrumque sensum admittant.*

150 *Veritatis proditor est , qui in iudicio non liberè veritatem pronunciat , quèm liberè pronunciare potest.*

151 *Testis tenetur pœna falsi, qui obscurè, versutè , aut per malitiam testificatur.*

153 *Mendacium salvari non potest ex interrogantis intentione, quàm respondens mente concipit attentis circumstantijs.*

154 *Maximè in iudicio.*

155 *Iudex debet solam veritatem indagare pro administratione iustitiæ.*

156 *Scripturæ sacræ præter sensum litteralem insunt alij sensus spirituales, & mystici.*

157 *Omnes scientias transcendit, quia dum narrat gestum, prodit mysticum.*

158 *Nec multiplicitas sensuum facit æquivocationem, nec aliquem speciem multiplicitatis.*

159 *In nulla scriptura humana potest reperiri nisi sensus litteralis, sed tantùm in divina , cuius Spiritus sanctus ist auctor, homo verò instrumentum.*

160 *Mendacium per vetus Testamentum tueri non licet , & n. 162.*

161 *Et quomodo in Scriptura divina à mendacio excusetur quæ secundum litteram videntur falsa.*

164 *Factis aut verbis significare id quod non est , nunquam licet : sed prætermittere significare id, quod est aliquando licet.*

165 *Simulatio, seu fictio, cui mendacium non inest, utilitatis causa interdum est licita.*

166 *Ore non aliud loquamur, & aliud corde, ne simus Iudas, & Herodiani.*

1 FALSIDICUS. Jo. Andr. non summat,
quia breve est; sed secundum Abbatem,
2 & sequaces hoc dicit. Testis falsidicus tres
lædit, Deum, judicem, & partem : & falsus
est non solum mendacium dicit, sed etiam qui veritatem occultat; secunda pars ibi, *uterque.* In supra scriptione tribuitur Augustino, cui etiam tribuitur à Raymund. Cont, & Gratiao. io cap. *Quisquis, metu. in suprascriptione, 11. qu. 3.* Non sunt tamen verba Augustini, sed Isidori *lib. 3 de summo bono cap. 59.* ut refert Anton. August. *in notis ad primam collectionem Decretalium lib. 5 tit. 16. cap. 2.* & notatur *hic in glos. marginali in princip.* & *in notis post. d. c. Quisquis.*
3 Nota primo ibi, *tribus personis est obnoxius* : unico delicto posse aliquem lædere plures personas, & teneri omnibus ad satisfactionem, Butr. *hic n. 3.* Abb. & Marian. Socin. *in 1. notab* Facit quod legitur, & notatur in l. *Numquam, ff. de privat. delict.* &
4 in cap. *Parrochianos, de sent. excomm.* Et quia in tribus offendit, in tribus punitur, ut *hic in glos. penult.* & per Hostien. *num 4.* & Butr. *n. 6.* quod latiùs prosequitur Abb. *n. 5. & 6.*
5 Secundò nota ibi, *& qui veritatem occultat* : testem esse falsum, & pœna falsi teneri non modò cum mendacium dicit sed etiam cùm celat veritatem. Idem dicitur in c. *Quisquis, 11. q 3.* Hoc tamen intellige secundum Abb *hic in 2. notab.* quando interrogatus super certo articulo, respondet se nihil scire, vel quando juravit dicere puram, & meram veritatem, & multa subticuit, ut in c. *Cum dilecti, supra de accusat.* Et idem est si dixerit , se non recordari de eo , de quo verisimiliter recordari debet; vel si deposuerit obscurè, versutè, aut per malitiam, Farinac. *in prax. criminal part. 2 q. 67. nu.*
6 *223 & 225.* & dicam infra *num. 151.* Secus autem ubi non jurasset, vel non fuisset interrogatus, ut in d. l. *Numquam, ff. de privat. delict.* Tunc enim non tenetur de falso si veritatem non operit; quia testis non debet esse verbosus , sed satis est, ut respondeat ad interrogata, secundum Abb. Sed tu vide Marian. Socin. *num. 45. & seqq.*
7 Tertiò nota in ijsdem verbis : peccatum esse veritatem celare, quod tamen intelligunt Goffr. & Innoc. *hic in fin.* Quando quis assumpsit officiũ testificandi , vel quando aliàs de veritate liquere non potest : & concordant Abb. Antiq. *in fin.* Hostien. *num. 6.* Jo. Andr. *num. 1.* Butr. *num. 5.* Cardin. *num. 1.* Anchar. *num. 5.* & Abb. Sicul. *in 3. notab.* Sed tu latiùs distingue secundum Marian. Socin. *in 4. not. num. 5.* nam aut quis officium testificandi assumpsit : & peccat tacendo veritatem, ut *hic*, ut notatur in d. cap. *Quisquis, 11. quæst 3.* in glos. 1. juncto cap. *Fraternitatis, supra de testib.*
8 Goffred. Innoc. & alij præallegati , & dicit Butr. *num. 2. & 5.* hoc esse peccatum mortale, quia est contra charitatem, & præceptum Dei : quod la-
9 tiùs patebit infra *num. 125.* Et idem dicendum si aliter ex officio assumpto ad hoc teneretur pro-

10 pter eamdem rationem; & consentit Abbas Si-
culus *ubi supra*. Si verò quis non assumpsit officiũ
testis, vel similis: tunc subdistingue: nam aut lo-
quimur in casibus, in quibus tenetur interrogatus
11 respondere, ut in Superioribus, ad quorum inter-
rogationem subditus tenetur pandere veritatem:
& tacens peccat, ut in cap. 2. *supra de maior. & o-
bed.* & cap. *Qui resistit*. 11. q. 3. & latiùs dicam in-
12 fra d. *num*. 125. Aut non cogitur respondere: &
tunc aut veritas aliter baberi potest; & non pec-
13 cat, nisi ipse affectatè procurasset, ut veritaa ab a-
liis haberi non posset, sed solùm ab ipso, ut in
14 cap. *Primum*, & cap. *Ne quis*, 22. q. 2. Aut non po-
test aliter de veritate liquere; tunc aut taciturni-
tas tendit aut damnum proximi: & hoc etiam,
casu tacens peccat, arg. hujus cap. quia in manda-
to legis continetur, *Dilige proximum tuum sicut
te ipsum*, cap. *Charitas*, §. *Proximos, de pœn. dist*. 2. Et
quia quod mihi prodest, & non nocet, facere teneris,
l. 2. §. *Item Varus*. ff *de aqua pluvial. arcen.*
& notat glos. in cap. *Quisquis metu, in ver. Prodesse*,
15 11. q. 3. Si verò taciturnitas tendit in utilitatem
proximi, ut in causa criminali, ne proximus dam-
16 netur: & hoc casu non est peccatum tacere, ex
quo non acceptavit officium testificandi, nec a-
liàs ex officio tenetur, ut in cap. *Dilectorum, supra*
17 *de testib. cogen.* Quod tamen verum est, nisi in
18 subsidium secundum Innoc. in cap. 1, *eod tit.* Et
prædictis adde, quod peccat etiam qui tacet veri-
tatem in impetratione, quam facit à Principe, ut
cap. *Super litteris, de rescript.*, secundum Marian.
Socin. *hic num*. 20.

19 Ultimò nota ex fin. litteræ, pari reprehensione
dignum videri eum, qui nocet injustè, & eum, qui
justè non vult prodesse: utrumque enim est con-
tra officium Sacerdotis, cap *final. in princ supra
de postul.* Hostien. *hic in fin.* Jo. Andr. *num*. 1. *in fin.*
Abb *num*. 4. *in fin. vers. Ultimo*, & Marian. Socin.
num. 2.

20 QUÆRO. An sit mortale peccatum jurare
falsum, subaudiendo aliquid in mente retentum,
quod reddat sensum verum.

Hæc est frequens Modernorum concertatio,
in qua conveniunt omnes, peccatum esse sit jura-
21 re sine justa causa. Licèt variatum sit sententiis,
22 quale sit peccatum. Aliis quidem affirmantibus
esse mortale, quia sic jurans agit contra præcipuũ
juramenti finem, qui est determinatam veritatem
aperire, cap. *Iuramenti*, 22. q. 5. & latiùs patebit
infra *nu* 133. Inter quos recensentur Cardin. Ca-
jet in 2 2. *quæst*. 89. *art*. 7 *in respons, ad* 9. *col. penult.
vers. Ad hoc dicitur*, Sot. *lib*. 5. *de iust. & iur. quæst*. 6.
ar. 2. *conclus*. 7 & *in lib*. 8. *conclus*. 1, *art*. 7. *col. ult.* &
de Secreto, membr. 3 *qu*. 3. *conclus*. 3. *in fin* Corduba
in Summa q. 65 Azor. *Instit. moral. to*. 1. *lib*, 11 *cap*.
4. *q*. 5. *in fin.* Lopez *par* 1. *Instructorij, cap*. 42 *col*. 7.
vers. Item qui non, & vers. seq.

23 Alijs verò existimantibus tantùm esse culpam
venialem sine iusta causa sic jurare, dummodo id
non fiat in judicio ad legitimam judicis interro-
gationem nec in præjudicium tertij; quia in tali
juramento deest sola discretio, seu judicium, cap.
Unum orarium, §. *Quæ autem circa fin. vers. Si dum
incaute iuramus*, 25. *dist.* Et quamvis hoc adverse-
24 tur fini juramenti, tamen dicunt id continge-
re in materia levi; ac proinde non ingerere cul-
pam mortalem, argum. cap. *Ne quis arbitretur*,
§. *Duo sunt*, 22. q. 2, Cujus sententiæ fuit Thom.
Sanchez *super Decalogo tom*. 1. *lib*. 3 *cap*. 6. *n* 15. Bo-
naccina *tract, de Legib disput*. 4. *q*. 1 *punct*. 12. *num*. 5.
Filiucc. *in quæst. moral. tom* 2 *tractat*. 25. *cap*. 11. *num*.
531. & novissimè Diana *resolut. moral. par* 2 *tract* 1.
25 *Miscell resolut*. 25. & vacillando Leonard. Lessius
lib. 2. *cap*. 42. *dub*. 9. *num* 98. *in fin.* dicens: Quod si
tali orationi, cum justa causa non subest, addatur
jusiurandum, ut si jures Principem esse in oppido
intelligendo pictum, joci causa erit grave pecca-
tum, quia est magna irreverentia suis iocis Deum
testem adhibere, fortè tamen si scandalum absit,
non erit mortiferum.

26 Sed si iusta causa subsit, puta quia id necessa-
rium, aut utile sit ad salutem corporis, vel ad ho-
norem, aut ad res familiares tuendas, vel ad quem-
libet alium virtutis finem; tunc multorum opinio
est, nullam esse culpam iurare id, quod falsum est
secundum vocis significationem implicitè sub-
audiendo aliquid in mente, quod efficiat sensum
verum; eamque tenuerunt Navarr. in cap. *Huma-
næ aures*, 22. *q*. 5. *in* 2 *qu. num*. 12. Gregor de Valen.
tom. 3. *disput*. 5 *quæst*. 13. *punct*. 2. & *tom*. 4, *disp*. 7 *qu*. 13.
punct. ult. Salun. *in* 2. 2. *q*. 69. *art*. 2 *controvers* 1. *in*
4. *ratione*, & *in solut ad* 1. & *ad* 2. Toledo *in Summa
lib*. 4. *cap*. 21. *n*. 9. Philiarchus *de offic. Sacerd. tom*.
1. *par*. 2 *lib*. 3 *c*. 14. Suarez *tom*. 2. *de Religion. lib*. 3.
cap. 11. *num*. 4. & 5. Reginal. *in prax. tom*. 2 *lib*. 24.
cap 1. *num*. 10. & mordicus tuetur Sanchez a-
lios referens *super Decalog. tom*. 1 *lib*. 3. d. *cap*.
num. 15.

27 Pro hac opinione ponderant primò hunc lo-
quendi modum per implicitas subauditiones fre-
quenter usurpari in sacris Litteris: nam *Ioan*. 7
Salvator dixit, *Non ascendam ad diem festum*:
tamen statim ascendit, & nihilominus loquutio
vera fuit ex subauditione in mente Christi reten-
ta, scilicet non ascendam manifestè, quem sen-
significatio vocis non importabat: & *Tobiæ* 5. An-
gelus dixit, *Ex filijs Israel ego sum Azarias Ananiæ
magni filius.* Quæ verba similiter secundum pro-
priam significationem erant falsa, sed tamen vera
secundum interpretationem retentam in mente
Angeli. Item *Genesis* 27. Jacob dixit, *Ego sum
primogenitus tuus Esau, & feci sicut præcepisti mihi.*
Quorum utrumque fuit falsum, inspecta verbo-
rum significatione; & tamen eum vindicant à
mendacio multi, quos refert, & sequitur Pereira
in eum locum disput. 5. *per totam.* Item *Matth*. 11.
Christus dixit, Joannem esse Eliam. Item *Genes*
12. Abraham rogavit Saram uxorem suam, ut so-
rorem eius se esse mentiretur: & tamen hæc
quoque ex subauditis sensibus à mendacio excu-
santur, ut in cap. *Quæritur*, & *in* §. *Item opponitur*,
22. *q*. 2.

28 Deinde pro eorum opinione inducunt textum
in cap. *Humanæ aures*, 22 *q*. 5, ubi dicitur. Humanæ
aures verba nostra talia iudicant, qualia foris so-
nant; Divina verò iudicia tales esse audiunt, qua-
29 lia ex intimis proferuntur. Igitur veritas, aut fal-
sitas sermonis non est accipienda ex verbis exter-
nis, sed ex intentione proferendis, ut ibi in gl. 2.
30 Nec mirum, quia ut dicitur in cap. *Intelligentia, in-
fra de verb. signific.* Intelligentia verborum ex
causis est assumenda dicendi, quia non sermoni
res, sed rei est sermo subiectus.

31 Nec linguam ream facit nisi rea mens, ut cap.
Hominis in fin. 22. *q*. 2.

32 Tertiò arguunt ab etymologia, seu allusione
voca-

vocabuli, ad text. in l. *Notanem,§.Instrumentorum, ff. in verborum signific.* cum simil. nam mentiri est contra mentem ire, Connan, *lib.1 cap.3. num. 2.* Raphael Cuman, in l. *Si quis extraneus, ff. de acquiren. hared.*
33 Quare externa verba materialiter tantùm se habent ad rationem mendacij, nec refert utrum vera sint, an falsa; sed formalitas ex mente proferentis est accipienda, cap. *Is autem mentitur,§.Nemo mentiens,22 quaest 2.* S.Bonaventura *in 3.sententiarum,dist 38.quaest. 1 num. 2 & 10.* Cum ergo hoc casu mens non intendat aliud verbis asserere, aut negare, quia quod ipsa concipit, utique verba non adversantur intentioni; ac proinde cum non sint mẽdacium, nullum erit peccatum illa iureiurando firmare, cap. *Animadvertendum,22.q.2.*

Id quod etiam confirmant, quia ratio mendacii non consistit in falsitate menti alterius impressa; alioquin mentiretur etiam qui utitur verbis ex se ambiguis, quod est falsum, ut patebit infra *num.174.* Rursus non consistit in usurpatione verborum in sensu improprio, & qui eam amphibologiam non admittat: sed mendacium est intendere verbis negare eam ipsam veritatem, quæ mente concipitur, d.cap. *Is autem mentitur, 22. quaest.4.* quod secundum eos non contingit in casu proposito,

34 Quartò arguunt sic: Mendacium est non modò cum quis intendit exprimere falsum verbis, sed etiam factis, cap. *Carete.22.q.5.* S. Thom. in 2. 2.q.111.*art.*1. sed non mentitur qui, v.g. dirigit gressus in aliquam partem, ad quam ore non intendit; quia non vult significare se animum illuc eundi habere, quamvis adstantes id concipiant; sed tantum vult occultare animum suum aliò eundi, ut idem docet eodem *art,1.ad quartum.* Ergo similiter non mentitur qui verbis nun intendit aliquid falsum significare; sed tantùm celare aliquam veritatem audientibus intendendo dicere solùm id, quod verum est secundum impliciram subauditionem in sua menre retentam.

35 Ultimò asserunt saltem negari non posse quin hæc opinio sit probabilis cùm tot suasibilibus rationibus, & auctoritatibus fulciatur, argum. Clẽ. *unic.§ final.de Summa Trinitate, & Fid. Cathol.* in concursu autem probabilium opinionum, ubique proclamant nullum esse peccatum eligere probabilem, licèt contraria sit probabilior, ac tutior.

36 Ex conclusione ut supra firmata deducunt primò ut interrogatus de re, quam expedit sub secreto tegere, possit licitè jurare se nescire, subaudiendo intra se, ita ut expediat revelare, quia locutio vera est, & urget necessitas sic jurandi: ita Sylvest. *in ver. Mendacium, quaest ult. vers Quarto,* qui tamen non loquitur de juramento, Sot, *de iust & iur. lib.5 quaest.ult. art.2.col.penult* Petr. à Navatra *de restitut.lib.2.cap.4 in nova edit.in 3.par.dub.5.n.* 242. quos refert, & sequitur Sanchez. *super Decaloga lib.3 c.6.n.25.*

37 Deducunt secundò, ut si per injuriam extorqueatur promissio jurata de solvendo aliquam pecuniam licet jurare se soluturũ, subaudiendo hanc conditionem in mente retentam. si debuero; quod tenuerunt Angel. *in ver Iuramentum,3 n.8. casu 9.* Sylvest. *in ver Iuramentum,4 q.7. vers Secundum,* ubi sic ait: (Si verò in aliquo sensu intendebat facere quod jurabat, licèt non in sensu eius, cui jurabat, ut quia juravit dare centum latroni, subaudiendo in animo suo, si debuero; tunc non peccat, quia non tenetur jurare secundum intentionem ejus, cùm non sit suus judex, sed utitur simulatione licita) Quod licet, ut in cap. *Vtilem,22.q.2.* & sequuntur Navar. in cap. *Humana aures,22 q.5 in 3.qu,n.6.in fin.* & in manuali *cap. 12,n.14.* Azor. *instit.moral.tom.1.lib.11.cap. 4.q.5. reg.3. iuncto vers. Primo quidem,* Gregor. de Valent. *in 2.2 disput 6.qu.7.puncta 4.col.antepenult,* & Sanchex *super Decalogo lib.3.c.6.nu.37, & 38.* Oppositum tamen docuerunt Caietan. in 2 2.q.89. *art.7.in resp.ad 4.col.penult.vers Ad hoc dicitur,* & Arag. *ibidem, circa solutionem ad 4.in 2,concl.* & Sot. *de iust.& iur.lib.8,q.1.art.2.col ult.*

38 Deducunt tertiò, ut coactus aliquam accipere in uxorem, quam accipere non tenetur tuta conscientia, jurare possit se illam accepturum, intelligendo intra se, si tenebor, vel si placuerit mihi: sic Toled. *in summa lib.4.c 21.n 9.* & Sanchez *ubi supra num.39.*

39 Deducunt quartò, ut mulier excommunicata eo quod viro non cohabitet propter occultum impedimentum dirimens juxta terminos, cap. *Litteras,de restit.spoliat.* & cap. *Inquisitioni: de sent. excomm.* licitè possit jurare se cohabitaturam, subaudiendo in mente, si mihi id licebit, Angel. *in ver. Iuramentum 4.in princ.* Sylvest. *in ver. Iuramentum 3.q.2.vers. In iuramenta verò,* Navar *in manuali c,12 nu.9.* Philiar. *de offic.sacerd. tom. 1.par. 2.lib 3. cap. 14. ad fin.* Sanchez *super Decalogo lib. 3. cap. 6 n.40.*

40 Deducunt quintò, ut rogatus ab amico, ut det ei pecunias mutuas, possit licitè, si illis egeat, juramento affirmare se illas non habere, quamvis verè habeat, subintelligendo intra se, ad sibi mutuandum, Navar. *in manuali c. 12 nu.18. &* in d. c. *Humana aures, in 3.qu.n.13.* Philiar *d. cap 14. ad fin.* Sayr. *in Clavi Regia c. 4 n.26.* & Sanchez *d.c. 6.n 43.* contra Cordub. *de Secreta membro 3. qu. 3;* Enriquez *in summa lib,3.de pœn cap 19.num. 8. in Commento littera R in fine,* & Ludovic. Lopez *in 1. p.Instructorij cap. 42. col. 7.vers. Item qui non tenetur.*

41 Deducunt sextò, ut uxor interrogata à viro, nũ commiserit adulterium, absque peccato jurare possit, se non commisisse, subaudiendo tacitè in alia die, vel in alio loco, quàm in eo, in quo illud perpetravit, Navarr. in d cap. *Humana aures in 1. quaest.nu.9.* Philiar. *de offic. Sacerdot. tom.1 par 2. lib.3 d c.14 ad fin.* & Sanch. *d.c.6.n 4.* & est ex mẽte Sylvestri *in ver Iuramentum 3.q.2. vers In iuramento verò,* ubi post Rosell. & Astens. sic ait: (Cũ vir exigit ab uxore juramentum super adulterio, quia iniquè agit, poterit iurare, quod est verum secundum suam intentionem, licèt sit falsum secundum intellectum audientis.) Sed contra Sot, *de Secreta membr.3.quaest.3.post.5.conclus. vers. Sed au fortè,* & *de iust. & iur.lib.5.quaest.6.art.2.in corp. ad fin.*

42 Deducunt septimò, ut Clericus interrogatus à custodibus, an secus deferat aliqua bona eo fine, ut gabellam solvere compellatur, tutò jurare possit se nihil deferre, tacitè addendo intra se, ex quo debeatur gabella, Sylvest *in ver Mendacium, qu. ult. vers Tertiò,* Sanchez. *super Decalogo lib. 3. d.c.6. num.32.vers. Et eadem ratione,* qui hoc ampliat etiam ad laicum in eo casu, in quo ex aliqua can-

sa

sa non tenetur ad solutionem gabellæ, ex Suarez *tomo 2 de Relig. tract de iuram. lib. 3. c 9 n. 7.*

43 Deducunt octavò, ut viator interrogatus à Custodibus Civitatis, an venerit ex tali loco, qui creditur, sed non est peste infectus, tuta conscientia jurare possit, se ex illo venire, subaudiendo implicitè, tamquam ex loco suspecto, Sylvest. *in ver. Iuramentum 3. q 2. in fin.* Navar. in c. *Humana aures, 22. q. 5. in 2. quæst. n. 9.* & in *manual. c. 12. n. 19.* Toled. *in summ lib. 4. c 21. n 9.* Philiar. *de offic. Sacerdot. tom. 1 p. 2. lib 3. c. 14. ad fin.* Suarez. *ubi sup.* & Sanchez *d. c. 6. n. 35.*

44 Deducunt nonò, ut pœnitens à Sacerdote perperam interrogatus, an tale peccatum confessus fuerit, licitè possit jurare, se illud non fuisse confessum, concipiendo in mente, ita ut teneatur hoc illi manifestare: ita Enriquez *in summa lib. 6. de pœn. c. 19. n. 7.* Gregor. de Valent. *tom. 4. disp. 7 qu. 13. punct. ult. col. 2.* & Sanchez *d c. 6. nu. 44.* contra Sot. *in 4 dist. 18. q. 4. art 5. in solut. ad 4 vers. Atque consideratè*, qui ait pœnitentem posse quidem respondere se non dixisse: at non posse affirmare se non dixisse in confessione, aut se confessum non fuisse.

45 Demum hanc esse regulam universalem, ut quoties exigitur juramentum ad faciendum aliquid, quod sine peccato fieri non potest, jurans possit semper jurare se facturum, intra se intelligendo, si absque peccato id facere potuero, tradit Sylvest. in *ver. Iuramentum 3. q. 2 vers. In iuramento verò*, & post eum Sanchez *d c 6. n. 40.*

46 Extendunt plerique præmissam conclusionem, ut locum habeat etiam in judicio, si judex non sit competens, aut interroget non juridicè, secundũ ea, quæ leguntur, & notantur in cap. *At si Clerici, supra de iudic.* unde si reus non legitimè interrogetur de crimine, quod verè perpetravit, potest jurare se illud non commisisse, subaudiendo intra se, eo modo quo judex interrogat, nempe ut subest illi judicio.

47 Idemque affirmant procedere in teste, qui non juridicè interrogatus de aliquo delicto, potest respondere se nescire, intelligendo in mente, ita ut teneatur dicere, quamvis verè illud sciat; quia
48 verb. *nescio* recipit hunc sensum, ut tibi dicam, secundum illud Marci 13. *De die illa nemo scit, neque filius hominis* Quod explicat B. Augustinus *Psal. 5. in prologo*, ut intelligatur ad revelandum, sic Sylvester *in ver Mendacium, q ult vers. 4.* & Navar. in d. cap. *Humana aures, 22. q. 5. in 1 qu n. 9.* quem dicitur communiter receptum Sanchez *super Decal. lib. 3. c. 6 n. 23. & 26.* Sayr. *in Clavi Regia lib. 4. c. 5. n. 24. & lib. 12. c. 17. n. 29.* quamvis de hoc dubitet Sot *de inst. & iur. lib 5 qu 6. art. 2 conclus. 7.* & *de secreto membro 3. qu. 3. conclus. 4.* & absolutè id neget Sepulveda *in lib. de ratione reddendi testimony, cap. 13.*

49 Quinimo aliqui eamdem conclusionem extendunt etiam ad eum, qui in judicio interrogatur juridicè; dummodo subsit justa causa sic jurandi. Et ex hoc.

50 Inferunt primò, ut si quis occiderit hominem ad sui necessariam defensionẽ, vel ignoranter putans esse feram, aut rem alienam surripuerit in debiti compensationem, de hoc in judicio legitimè interrogatus, tuta conscientia negare possit, intelligendo intra se de facto criminoso; sic Bannes in 2. 2. *q. 69. art. 2. dub. penult.* Salon. *ibidem controver. 11. in 4. ratione,* Sayr. *in Clavi Regia lib. 12. c. 17. n. 26.* Lessius *de inst & iur lib 2. c. 31. dub. 3. n. 14.* & Sanchez *super Decalogo lib. 3 c 6. n 29.* qui ex eadem ratione deducit, ut si taxa alicujus mercis sit injusta, & aliquis majori pretio vendiderit, vel defraudaverit in pondere, & mensura, ad hoc ut
51 sibi satisfaceret pro pretii injustitia, interrogatus à judice an pluris vendiderit; vel fraudaverit in pondere, & mensura, possit licitè jurare se pluris non vendidisse, nec fraudasse, subaudiendo in mente, ita ut deliquerit.

52 Inferunt secundò, ut si reperto cadavere aliquis interrogetur à judice, an gladius ibi repertus sit suus, vel tali hora illac transiverit, licitè possit juramento id negare, si verè homicidium non cõmiserit, subaudiendo intra se, quatenus est mediũ illius delicti: ita Sot. *de Secreto memb 2. q 7. post 3. conclus. dub. 2.* Manuel. *de ordine iudiciario c. 10. n. 7.* Salon. *ubi supra,* Sayr. *d. c. 17. n. 11.* Lessius *dicto dub. 3 n. 14.* Sanch. *d. c 6. n. 30.*

53 Inferunt tertiò, ut si quis ad sui necessariam sustentationem absconderit aliqua bona, ne à creditoribus capiantur, juridicè interrogatus jurare possit, se nulla bona abscondita habere, addendo intra se, ita ut judici manifestare teneatur, Sanchez *ubi supra n. 31*

54 Inferunt demum aliis prætermissis, ut si quis pecunias mutuo acceptas solverit, & interrogetur à judice de mutuo, possit juramento id negare, subaudiendo in mente, ita ut solvere teneatur, Jas. in l. *Manifestè, col. penult. ff. de iureiur.* Cepoll. *cautel. 60.* Alciat. in l 1. § *Si quis simpliciter, n. 74. ff. de ver. obligat.* quos refert, & sequitur Covar. *lib. 1. var. resolut. cap. 2. n. 4* Azor. *instit. moral tom. 1. lib. 11. c. 4 q. 5 reg. 2.* Suarez *tom. 2. de Relig tract 2. de iuram lib. 3. cap. 9. n. 6.* & Sanchez *d. c. 6. n. 32.* qui hoc ampliat pluribus modis.

55 Quas quidem illationes tuetur ea præcipuè ratione, quod etsi verba ex proprietate vocabuli falsum significent: tamen attentis circumstantiis loci, temporis, personæ, & modi interrogandi, recipiunt sensum verum juxta interrogantis intentionem, quam respondens mente concipit; ideo verba hujusmodi possunt absque mendacio usurpari, prout hanc regulam tradunt Navar. cap. *Humana aures 22. q. 5 in 2. quæst n. 8. in fin.* Bannes *in 2. 2. q 69 art. 2. dub. penult* & ibi Salon. *controv. 11.* Azor. *instit. moral. tom. 1 lib. 11. c. 4. q. 5 reg. 2.* Sayr. *in Clavi Regia lib. 12. c. 17. n. 26.* Suar. *tom. 2. de Religione, tract. de iuram. lib. 3. c. 9. num. 6.* Sanch. *d. c. 6. num 14.*

56 Cæterum his non obstantibus, ego verius puto hujusmodi implicitas subauditiones non excusare sic jurantes à culpa mortali, & hanc esse perniciosam cautelam ad mentiendum, & pejerandum in stragem animarum. Quod ut evidentius appareat, præmitto duas conclusiones, in quibus unanimiter conveniunt Theologi, & Canonistæ.

57 Prima conclusio est. Omne mendacium ex genere suo est peccatum, secundum illud Eccles. 7. *Noli velle mentiri omne mendacium*: adeo ut nullo casu nec ad vitandam sui, vel alterius mortem, nec ad pudicitiam servandam, nec pro salute animæ, nec etiam pro Dei gloria mentiri liceat. Jura sunt clara in cap. *Primum est capitale*, in cap. *Ne quis arbitretur*, & in cap. *Faciat homo*, *cum duobus cap. seqq. 22. quæst. 2.* & docet S. Thom. *in 2. 2.*
58 *quæst. 110. art. 3.* Imò quod est mirabile, multo-

tum

m sententia est, Deum ex potestate absoluta ...lle dispensare etiam in lege naturali, eamque mutare auferendo malitiam à quibusvis actibꝰ ...ge naturæ prohibitis, ita ut nullum sit peccatum ...rari, occidere, fornicari, &c. &c. tamen conveni... t omnes nullam cadere dispensationem in odio ...ei, & mendacio, quibus adeo essentialis, intrin...a, & inseparabilis est malitia, & inordinatio, ut ...c per omnipotentiam Dei absolutam possit au...ri, ut latissime disserit, & probat Suarez *de legib. ...2.cap.15 per tot.* maximè *n.4 vers. Qui enim fieri ...est, num.5.* & *n.12 vers. Vnde mendacium.* & *n.23.* ...ncludens in præceptis a tabulæ nullam inveni... mmutabilitatem ex parte materiæ solo excep... mendacio, tum propter alias rationes ibi ad...ctas, tum verò quia eius deformitas non pen...t ex alio dominio, vel divino iure, sed statim o...tur ex dissonantia verborum ad mentem: quod ...m docuit S. Bonaventura *in 3 sent. distinct.* 38. *...n.25 & 26.*

Secunda conclusio. Quamvis mendacium io...um, vel officiosum si nihil habeat perniciosi sit ...catum veniale, cap. *Ne quis arbitretur, §. Duo sunt ...uno genera, 22.q.2.* glos. ult. in cap. *Nec artificio...id. caus. & quæst.* S. Thom. in 2. 2 q. 70. *art.* 4. ...men si iuramentum adijciatur, transit in per...um, quod nihil est aliud, quàm mendacium iu...ento firmatum, ut diffinit Magister *in tertio ... dist.39.* & ibi Sanct. Thom. *q.1.art.7.* Omne ...m periurium, quantumcunque mendacium ...ve, ex sui ratione est peccatum mortale, ut ... *In novo*, ibi, (Peierare in manu peccatum est.) ...ap. *ult, 22.q 1*, ubi dicitur, (Periurium grave ...us esse, & in lege, & in Prophetis, & in Evan...o prohibitum, & talem de periurio pœniten... ...imponi debere, qualem & de adulterio, & ...ornicatione, & de homicidio sponte commis...& de cæteris criminalibus vitijs.] hæc ibi ...out à periurio nec metus mortis excusetnam ...gitur in cap *Si quis, qu 5.* qui coactus pro vita ...nenda, vel pro qualibet causa, vel necessitate ...urat, plus corpus, quàm animam diligit & pro... S. Thom. in 3 *sent. dist* 39 *q.1.art.5.* & in 2. 2. *q.* ...*rt.3* Covar. in cap. *Quamvis, de pactis in 1. par. ...num.4.* Reddens rationem, quia cùm in iu...ento Deus adducatur in testem, periurium per est mortale etiam in re levissima, quia a...issima fit iniuria in eius veritatem: quæ qui...contumelia non potest absque peccato mor... ontingere: & idem reperit *lib.1.var. resolut. ...num 2. circa medium, vers Nam quod de iura...a.* Et hanc esse universalem regulam, ut ...lac... interveniente, semper iuramentum sit ...le, tradit Cajetan. in *2.2.qu. 89, art.7. in re...ione ad 4. col 7 vers. Ad hoc dicitur*

...ibus suppositis, pro solutione quæstionis an...nnia inquirendum est. An iuramentum in ...animæ sit interpretandum iuxta intentionē ...ientis, vel iurantis. Huius autem articuli ...rminatio potissimum pendet ex intellectu, & ...ciliatione duorum iurium, quæ videntur inter ...ntraria, nempe cap. *Quacunque arte*, & cap. ...*ana aures, 22.q.5.* Nam in d. cap. *Quacunque ...*rus ait, (Quacumque arte verborum quinq; ...t, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita ...accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit. Dupli... autem reus fit: quia & Dei nomen in va... assumit, & proximum dolo capit.] Hæc ibi:

68 concordant text. in cap. *Ecce ead. caus. & quæst.* ubi de eo, qui super lapidem falsum iura, Augustinus sic ait. (Si tu illud sanctum non putas, sanctum puta cui iuras: non enim quando iuras tibi iuras, sed proximo iuras: Homini iuras ante lapidem, sed numquid ante Deum? non te audit lapis loquentem, sed punit te Deus fallantem.) Ad idē textus in cap. *Quoties, 22.q.5.* ubi Hieronym. di-
69 cit (Quoties loquimur non ut convenit audientibus, toties sermo malus procedit de ore nostro ad destructionem eorum, qui audiunt.] Quibus authoritatibus constare videtur iuramentum esse interpretandum iuxta intentionem recipientis.

70 E contra verò in d. c. *Humanæ aures, 22. qu. 5.* Gregor. ait (Humanæ aures verba nostra talia iudicant, qualia foris sonant: Divina verò iudicia talia ea audiunt, qualia ex intimis proferuntur.
71 Certè noverit ille, qui intentionem, & voluntatē alterius varijs explicat verbis: quia non debet aliquis verba considerare, sed voluntatem, & intentionem: quia non debet intentio verbis deservi-
72 re, sed verba intentioni.) Hæc Gregorius. Cui consonat quod ait Aristoteles *1. Rhetoric. cap. ult.* videlicet (Periurium est non quod quis ore, linguave protulit, sed mente iurata concepit, & animo.) Nec non illud Euripidis *in Hypomen.* translatum à Tullio *lib.3. de offic.* 73. (Iuravi lingua mentem iniuratam gero.) Unde Gratianus post dictum cap. *Humana*, sic infert, (Si ergo Divina iudicia verba nostra talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur: si intentio non debet servire verbis, sed verba intentioni: patet quod Deus non accipit sic iuramentum, sicut ille cui iuratur, sed potius sicut qui iurat, intelligit) Cu-
73 ius oppositum docuit Isidorus in d. cap. *Quacumque*, Glos. in c. *Veniens, in verb Præscivisset*, *supra de iureiur.* arguit pro, & contra, & non solvit. Sed Innocentius *ibi num.1. vers. Si autem iurat aliquid determinatè*, distinguit forum internum ab exteriori iudicio, dicens: Iuramentum in consilio animæ secundum intentionem iurantis recipit interpretationem, cap. *Quanto*, & c. *Ad nostram, il secundo, de iureiur.* Sed in iudicio recipit interpretationem secundum ius, cap. *Venientes, eod. tit.* quam distinctionem totidem ferè verbis sequuntur ibi Hostien *n.4. vers. Ex dictis Innocentij*, dicens esse notandum, & semper hic allegari, quod iuramentum recipit interpretationem secundum ius in iudicio contentioso, sed in Pœnitentiali secundum intentionem iurantis, & Abb: *num. 4.* Bald. in l. *final num.9 C. de non numerata pecun.* Jo, de Selva *in tract. de iureiur. 2. par. quæst 2.* & Bart. Cepol. Veronen. *in Rubr. Digestorū de verb signi. in 7.q 6.q. principalis*, ubi ait: Hæc sit conclusio, quod in foro animæ iuramentum interpretatur secundum intentionem iurantis: in foro autem contentioso secundum intentionem deferentis.

74 Sed certè primum membrum huius distinctionis, quod iuramentum in foro animæ secundum intentionem iurantis sit interpretanda, pugnat ex diametro cum verbis d. cap. *Quacumque 22.quæst. 5.* nam ibi Isidor. dicit, Deum, qui conscientiæ testis est, accipere iuramentum iuxta mentem eius, cui iuratur: & sic apertè loquitur, in foro cōscientiæ, prout etiam loquitur August. in d. cap. *Ecce, 22.q.5.*

75 Antonius de Butrio in d. cap. *Veniens, n.17. de* in-

iureiur. aliter distinguit, videlicet aut mens suscipientis est certa: & iuramentum debet intelligi secundum intentum suscipientis; aut non est certa, & tunc intelligi debet secundum mentem verisimilem jurantis, & non secundum mentem nō verisimilem suscipientis; sed secundum id, quod communiter intelligitur: & ferè in idem recidit distinctio Cardin. *ibid. n.* 4. dicentis, (Non ita esse attendendam intentionem jurantis, ut sit in libertate sua exponere verba ut vult, sed debet attendi intentio, quam verisimiliter præsumimus eum habuisse) arg. cap. *Quintavallis, de iureiur.* cum simil. Verùm hæc distinctio pertinet potius ad forum externum, nec conciliat jura præallegata.

76 Quamobrem pro conciliatione rectiùs distinguit glos. *communis, in* §. *Quæritur*, post cap. *Hoc videtur, in ver. Quæritur* 22. q. 5. videlicet, Aut ab utroque interponitur dolus: & tunc juramentum est intelligendum secundum communem significationem verborum, ut cap. *Ex litteris, de sponsalibus*; Aut à neutro intervenit dolus, & interpretandum est secundum intellectum utriusque, si verba possint utrique intellectui adaptari, c. *Cum tu, de testib.* Aut ab altero tantùm, & tunc intelligendum est secundum eum, qui rectè intelligit, ut in cap. *Quacumque*, 22. q. 5. ubi idem tenent Archid. n. 1. & Bellam. *eod. num.* & eodem ferè modo distinguit egregiè S. Thom. in 2. 2. q. 89. *art.* 7. *ad* 4. nam ut ipse ait [Quando non est eadem juramentis intentio, & ejus, cui jurat, si hoc procedit ex dolo iurantis, debet iuramentum servari secundū sanum intellectum eius, cui iuramentum præstatur.) Et de hoc doloso iuramento loquitur Isidorus, ut constat ex illis verbis (Quacumque arte verborum, id est fraude, calliditate, & versutia) secundū Hug. Archid. Bellam. & Turrecr. *in princip.* Vum ex verbis subsequentibus (Nomen Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit: si autem iurans dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem iurantis.) Et in hoc casu intelligitur auctoritas Gregorii in d. cap. *Humanæ aures.* Ita D. Thom qui idem docuit in 3. *sentent. dist* 39 *qu.* 1. *art.* 3 *qu.* 3 *in corp.* dicens, (Dolosè iurantem ex iuramenti necessitate obligari ad illud servandum taliter, ut ex dolo alius non lædatur: si autem simpliciter iuret absque dolo; tunc in foro conscientiæ non obligari, nisi secundum suam intentionem: sed in foro contentioso, ubi intentio ignoratur, obligari secundum quod verba communiter accipi solent.) Idemq; ante eum docuit Alex. de Ales *in* 3. dicens: (Deus simplicitatis amator & duplicitatis aspernator ita accipit, sicut ille, qui sine fraude intelligit: unde dictum Isidori intelligitur de dolosè iurante. Si verò uterque fraudolentus fuerit, debent accipi verba ista secundum arbitrium boni viri, & secundum quod sonant verba illa apud rectè intelligentes] Hæc ille: quem refert, & sequitur Turrecrem. *in dicto* §. *Quæritur*, post cap *Hoc videtur* 22. *q.* 5. *n.* 4 *& seqq.* ubi etiam Raymundum, & Gulielmum eius glossatorem in hanc sententiam citat, & consentiunt Caietanus in 2. 2. *qu.* 89. d. *art.* 7. *in responsione ad* 4. *col.* 7. *vers. Ex quibus patet solutio*, & Covarr. in cap. *Quamvis, de pactis in* 1. *par.* §. 5. *num.* 2. nec discrepat Hostien. in d. cap. *Veniens nu.* 4. *de iureiur.* dum ait (Juramentum in consilio animæ secundum bonam, & sanam, & non fraudulentam intētionem iurantis recipere interpretationem. (Quę distinctio in effectu fuit Gratiani in cap. *Qui periurare*, §. *Ex his omnibus*, 22. *qu.* 5. Nam conclu...

77 auctoritatem Gregorij sic ait: (Sicut aliud est callida verborum arte jurare, aliud simpliciter intentionem suam jurando nunciare; sic aliud est simplici intentione juramentum factum recipere, aliud in recipiendo calliditate uti)& infra (Deus autem duplicitatis aspernator simplicem intentionem utriusq; considerat, & tam ex parte recipientis, quàm ex parte præstantis verborum artē

78 aspernatur, & odit.) Quid plura? Hanc veritatem lumine naturali etiam Ethnici agnoverunt: nam Cicero *in oratione pro Sexto Roscio* 52 *littera B.* (Non enim, inquit, ex pactione verborum, quibus jusiurandum comprehenditur, sed ex perfidia, & malitia, per quam insidiæ tenduntur alicui; Dij immortales hominibus irasci, & succensere solent.)

79 His ita constitutis, quod sit mortale peccatum ex quacumque causa jurare falsum subaudiendo aliquid in mente, quod reddat sensum verum, ostenditur apertissimè ex sequentibus.

80 Et primò, Juramentum artificiosè compositū ad fallendum proximum in foro animæ juxta sanam intelligentiam suscipientis est accipiendum; quia Deus accipit hoc juramentum secundū quod is, cui juratur, intelligit d. c. *Quacumque*. 22. *qu.* 5. idest intelligere debet secundum rectam intelligentiam verborum, ut ibi explicat glos. t. ex Turrecr *in ver Intelligit*, & constat ex dictis supra *nu.* 76. & 77. sed quid jurat id, quod secundum vocis significationem est falsum, & subaudit aliud in mente, quod reddit sensum verum, artificiosè coniungit internam subauditionem cum verbis externis, ad hoc, ut audiens fallatur, & credat verum

81 esse quod verba sonant. Si enim hoc non intenderet, utique verba falsa non pronunciaret, *l. Labeo*, §. *Idem Tubero*, ff. *de suppellect. legat.* cùm tuba cordis sit lingus loquentis, ut Bald inquit *cons.* 160. *Facta fuit investitura, circa finem, vers. Et si dicatur, lib.* 1. Ergo juramentum ejusmodi artificio compositum ad fallendum proximum in foro animæ, juxta sanam suscipientis intelligentiam est accipiendum; sed juxta sanam suscipientis intelligentiam, quæ ex recta verborum significatione desumitur, id quod juratur est falsum, ut supponitur, in quæst. ergo tale jurament um est periuriū, quod ex sui ratione semper est mortale, ut supra *in* 2. *conclus. num.* 60.

82 Secundò, mendacium juramento firmatum in quacumque materia, & ex quacumque causa semper est peccatum mortale, *c. ult. q.* 1. cap. *Si quis, ead. q.* 5. & patet ex dictis supra in 2. *conclus. n.* 6 &

83 *seqq.* Sed enunciare id, quod secundum vocis significationem cognoscitur esse falsum subaudiendo aliud in mente, quod reddat sensum verum, est mendacium: ergo si firmetur juramento, sem per mortale peccatum.

84 Minor probatur, quia mendacium nihil est aliud quàm falsa significatio vocis cum voluntate fallendi, ut diffinit Augustin. in *lib. Contra mendacium ad Consentium, c.* 12. & *in Enchirid. c.* 18. relatus à Gratiano in c. *Beatus*, §. *Ille ergo*, 22. *quæst.* 2. glos. in l. *De etate*, §. *Si cum esset, in ver. Mendacij*, ff. *de interrogat. action.* Magister & Theologi in 3. *sent. dist* 3. & in specie S. Thomas *qu.* 1. *art.* 1. Sylvest. in *ver. Mendacium, num.* 1. sed qui scienter dicit se aliquid fecisse, quod non fecit, quicquid in mente subau-

subaudiat, utitur falsa significatione vocis; quia subauditio illa in mente retenta nihil operatur quoad externam significationem vocis, l. *Si repetendi, C de condit. ob caus.* & l. *In ambiguo. ff. de rebus dubijs.* Item habet intentionem fallendi, quia intendit, ut audiens credat verum esse, quod secundum vocis significationem est falsum, & sic
85 fallatur: nam falli, & errare nihil est aliud, quam unum pro alio putare, cap. *In quibus. 22. qu. 2. l. Si posthumus, §. ult. ff. de liber. & posthum. glos. prima circa fin. in summa 29 qu.* 1. Hostien. in cap. *Ad nostram, nu. 2. supra de coniug. servor.* seu falsum pro vero putare, cap. *Quamvis, 38 dist.* d. glos. *in summ. 29. qu* 1 *in ver. Erravit.* Igitur enunciare quod cognoscitur esse falsum secundum significationem vocis, quicquid internè subaudiatur,
86 mendacium est. Et confirmatur ex verbis Cajetani in 2. 2. qu 89, *art. 7. in responsione ad 4. vers Adhoc dicitur*, ubi sic ait: (In quacumque materia si verba sunt falsa, tale juramentum est peccatum mortale: & ratio est, quia ibi est mendacium juramento firmatum, quia ibi est falsæ vocis significatio cum intentione fallendi juramento firmata.
87 Nec excusatur propter implicitam subauditionem in mente retentam, quoniam huiusmodi subauditio non excusat, quin sit falsa vocis significatio cum intentione fallendi illum, ut intelligit sibi promitti quod iste promittere non intendit) Hæc ille.

88 Præterea esto in aliquo casu audiens non fallatur, ut contingit in mendacio jocoso, quia audiens fidem non adhibet, & sic non fallitur, nihilominus, ut inquit S. Thomas in 3. *sentent. dist. 38. q. 1. art. 1. ad ultimum.* Quisquis sciens falsam loquitur; fallit, quamvis non fallatur aliquis per eius verbum fallatur, veluti si mendacium sit jocosum, quia fallaciam intendit secundum quod est in fallente, secundum illud Chrysostomi *super Matth. cap. 21.* Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur, sicut ait psalm. *Mentita est*
89 *iniquitas sibi.* Unde ratio mendacii sumitur à falsitate formali, seeundum hoc scilicet, quod aliquis habet voluntatem falsum enunciandi: quod autem quis intendat falsitatem in opinione alterius constituere fallendo ipsum non pertinet ad speciem mendacii, sed ad quamdam illius perfectionem, ut idem S. Thomas docuit in 2. 2. *q. 100. art. 1. in corp.* & post eum S Anton. *2. part. tit. 10. cap. 1. de mendacio;* §. 1 *versic. Secundum est*, & *vers Tertium*, & Sylvester in *ver Mendacium. n* 1. & consentit D. Bonaventura in 3. *sentent. dist. 38. qu. 5. nu. 50.* ubi sic ait; (Cum dicitur mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi: non idem est fallere, quod dicipere; sed idem est fallere, quod falsum dicere: unde sensus est cum intentione fallendi, hoc est falsum dicendi; & hoc utique convenit mendacio jocoso, licet minus completè, quam pernicioso.) Hæc ille. Ergo qui sciens falsum loquitur etiam per jocum, quicquid in meote subaudiat, mendacium incurrit, sive audientem fallat, sive non.

90 Tertiò, mendax est qui lingua profert contrarium eius, quod mente gerit, cap. *Is autem mentitur, 22. qu. 2.* In difformatione enim, & dissonan-
91 tia verborum ab intentione consistit ratio formalis mendacii, cap. *Queritur, §. Item opponitur, vers. Episcopus verè, ead caus. & quæst.* & dictum est supra *nu. 58. in fin.* (Nam, ut inquit Magister in 3. *sententiarum dist. 38. in 4. dub. littera C.* hoc
92 malum est proprium mentientis, unum habere clausum in pectore, aliud promptum in lingua.) Unde glossa exponens illud psalmi, *Labia dolosa in cor. le locuti sunt*, sic ait: ubi est duplex cor, ita quod aliud dicitur, & aliud intéditur, ibi est mendacium; sequitur S. Antonin. in 2 *part tit 10. cap. 1.*
93 *de mendacio* §. 1. *Rationem* reddit D. Thom. *in 2. 2. q. 110. art. 3 in corp.* quia cum voces naturaliter sint signa intellectuum, innaturale est, & indebitum, quod aliquis voce significet id, quod non habet in mente. Hinc Homer in 1. *Iliade*, (Exosus mihi veluti inferni portæ qui aliud quidem occultum habet in mentibus, aliud ore profert.) Qui autem implicita subauditione utitur ad invertendum sensum verborum, utiq; lingua profert contrariū eius, quod gerit in mente: nam lingua profert sensum falsum juxta significationem vocis; & mente concipit sensum verū juxta implicitā subauditionem: nam verbi gratia, si homicida dicat, Non occidi, & mente subaudiat scilicet in die Paschatis, propositio illa, non occidi, secundū externam vocis significationem est falsa, quia in veritate occidit; sed secundum mentis subauditionem est vera, quia in veritate non occidit tali die. Rursus propositio illa, *non occidi*, juxta sonum verborum est simplex, & absoluta: & juxta implicitam subauditionem redditur complexa, & qualificata: idque non contingit ex significatione vocis, quam verba, *non occidi*, non admittunt hanc interpretationem, scilicet in die Paschatis, ut per se patet: sed contingit ex conspectu mentis: & ita qui sic loquitur, habet in lingua contrarium eius quod mente gerit: Igitur est mendax: & si huic mendacio etiam nō pernicioso, sed officioso, vel jocoso juramentum addat, semper est perjurus & mortaliter peccat, ut constat ex dictis in 1. & 2.
96 *conclus.*

Quartò, si verba juramenti ex propria significatione non admittunt sensum, quem jurans mēte concipit, per hoc à perjurio non excusatur, ut si quis jurat se non comedisse volens significare se non dormisse: vel si dicat fundum intelligens de equo, ut exemplificat glos. 1. in l. *In ambiguo, ff. de reb. dub* quia non est in facultate cujusquam significationem verbis imponere; idque liberè fatetur Vasquez in 1. 2. *qu. 103 art. 4 disput. 82. cap 4 n. 29.* & Authores cōtrariæ sententiæ, ut Saochez *in Decalogo lib. 3. cap. 6. n. 15. in fin.* idemque dicit Sotus *de Secreto membro 3 qu. 3. ad fin.* de eo, qui iurat aliquid de Petro, intelligendo intra se
97 alium Petrum ab eo, de quo interrogatur. Ergo ob eamdem rationem non excusabitur à periurio qui in quocunque casu ex subauditione in mente addita invertit sensum assertionis jurare, quia vox externa, quæ significat falsum, in nullo casu admittit sub auditionem internam, quæ significat
98 verum; alioquin contineret contrarietatem, quia simul significaret verum, & falsum, quæ invicem sunt contraria, & esse non possunt in eodem subjecto, glos in cap. *Cum humilitatis, in ver. Falsitas, 22. qu. 2.* & probat S. Thomas in 1. *part, quæst 17. art. 4.* quod exemplis clarius apparebit. Ecce
99 Tu ad interrogationem meam respondes, dabo tibi centum, & subaudis intra te, si Cælum digito tetigeris: utique responsio verbis expressa affirmat te daturū centum; ex conditione autem in mente addita negat te daturum, quia conditio
100 impos-

impoſſibilis natura vitiat ſtipulationem, l. *Gene-*
raliter, & l. *seq. ff. de verb. obligat* l. *Non ſolum. ff.*
de act. & obligat. §. *Impoſſibilis, inſtit. de inutil.*
ſtipulat. ſimiliter vir dicit mulieri, Accipio
te in meam vxorem: quæ verba matrimonium
inducunt, cap. *Si inter virum, ſupra de ſponſ.* &
cap. *Licet de ſponſa duorum*, & ſubaudit intra ſe
conditionem, ſi adulterium commiſeris; quæ
conditio matrimonium vitiat, cum ſit contra
101 illius ſubſtantiam, cap. *fin. de condit. appoſ.* Igi-
tur externa vox cum ſubauditione mentis con-
juncta ſimul ſignificat matrimonium eſſe, & non
eſſe, quæ contradictoriè ſunt appoſita, S. Tho-
mas in 1.2 *quæſt.* 64 *artic. 3. ad tertium*; & idem eſt
ſi propoſitiones non ſint oppoſitæ: nam ſi tu dicis
dabo tibi centum, & ſubaudis intra te, ſi mihi pla-
cuerit, propoſitio verbis expreſſa eſt pura: tu ve-
rò ex conceptu mentis facis eam conditionem.
Item ſi irrogatus à judice dicas, non occidi, &
mente ſubintelligas, ut tibi dicam; reſponſio
verbalis eſt nuda, & ſimplex: at ſubauditio eam
efficit modalem, & complexam: quæ omnia re-
pugnant naturæ verborum, cum ſtare non poſſit,
ut vna, & eadem propoſitio ſimul ſit conditio-
nalis, & pura, vel complexa, & ſimplex, ut per ſe
patet: & idem dicendum de ſimilibus; nam in
quocumque caſu quæſtionis propoſitæ ſubaudi-
tio in mente retenta corrumpit, ac deſtruit exter-
nam ſignificationem vocis, cum aliud vox, aliud
ſubauditio ſignificet: ad hoc textus optimus in l.
In ambiguo, & ibi gloſ. *ff. de reb. dub.* & latiùs patebit
infra *n.* 111.

102 Quinto, qui apparenter jurat, ſed intentionem
habet aut non jurandi, aut ſe juramento non
obligandi, aut promiſſionem juratam non adim-
plendi, perjurius eſt; quia exterius juramentum
103 applicatur mendacio, quod eſt materia omninò
contraria juramento tam interiori, quam exte-
riori: unde Gratian. in. § *Item qui falſum, circa*
104 *fin* poſt cap. *Animadvertendum*, 22. *qu.* 2. Ille,
inquit, in dolo jurat, aut mendaciter promittit, in
cujus mente eſt non ſic ſe facturum, ut promittit:
105 & in cap. *Qui peierare*, 22. *quæſt.* 2. Cromatius ait:
qui pierare paratus eſt, antequam juret, jam per-
jurius eſſe videtur; quia Deus non ex operibus
judicat, ſed ex cogitationibus, & ex corde: & ſin-
gula membra per rationes invincibiles latè pro-
ſequitur, & probat doctiſſimus Cajetanus in 2.2.
q. 84. artic. 7. in reſponſ. ad quartum, col. 6. verſ. Quo-
circa; ſed qui verbis externis jurat aliquid eſſe,
vel non eſſe, aut ſe daturum, vel facturum, &
in mente ſubaudit conditionem impoſſibilem,
vel inducentem contrarium ſenſum, utique ap-
parenter jurat, ſed intentionem habet aut non
jurandi, aut certe ſe non obligandi, & promiſſio-
nem non adimplendi: propterea enim externo
juramento obligatorio ſecundum ſignificationẽ
vocis audit in mente conditionem impoſſibilem,
vel aliam, quæ juramenti vim, & obligationem
perimit, ut per hanc cautelam non remaneat ju-
ramento obligatus; idque concedunt vel Aucto-
res ſententiæ oppoſitæ, dum aſſerunt ſic jurante
non obligari juramento: ergo ſic iurans periurus
eſt.

106 Sextò, ſi ex aliqua juſta cauſa liceret verbis ex-
terioribus jurare falſum ſubaudiendo in mente
aliquid, quod redderet ſenſum verum, ſecluſo
ſcandalo licuiſſet etiam Martyribus ad vitandam
mortem infidelium ſectas ore profiteri, ſubaudi-
endo in corde, ſi mihi liceat: ſed hoc impium eſſet
aſſerere, c. *Non ſolum, 11. quæſt.* 3. quia eſſet applica-
107 re actum exterioris cultus cui non debetur. Ergo
ſimiliter qui actum exterioris juramenti, qui eſt
actus latriæ (S. Thom in 2.2. *qu.* 89. *art.* 4.) appli-
cat materiæ contrariæ, ſcilicet mendacio, dum di-
cit, Deus eſt mihi teſtis quod ſi faciam, & ſubau-
dit in mente aliud, per quod non intendit facere,
mortaliter peccat: eſt enim hoc exhibere Deo ir-
reverentiam coram hominibus, qui audiunt jura-
mentum falſum ſecundum vocis ſignificationem,
& non percipiunt ſubauditionem in mente ju-
rantis retentam: quo argumento utitur Cajet. in
2.2. qu. 89. art. 7. in reſponſ. ad quartum, verſ. Ad hoc di-
citur, col. penult. circa fin.

108 Septimò, qui firmat juramento id, quod nihil
eſt, periurium committit; quia quod nihil eſt, nõ
109 poteſt eſſe verum, cum verum, & nihil, ſeu non
ens contradictoriè ſint oppoſita, S. Thomas *in 1.*
par. qu. 17 *art* 4. & in 1.2. *qu.* 64 *art* 3. *ad tertium*, &
in 1 *ſentent, diſt.* 19. *qu.* 5. *art.* 1. *ad ult.* Et juramen-
110 tum, cui veritas non eſt comes, periurium eſt,
cap. *Animadvertendum*, 22. *qu.* 2. qui autem lingua
jurat ſcienter falſum, & mente concipit verum,
utique firmat iuramento id, quod nihil eſt: nam
111 ut formaliter inquit gloſ. 1. *part.* in cap. *Is autem*
mentitur, 22. *qu.* 2. Qui mentitur nihil dicit, quia
non dicit id, quod vox ſignificat; aliud enim cogi-
tat mente, quam ore proferat. Item non dicit id,
quod cogitat, quia vox illud non ſignificat, nec
dicit illud, quod voce ſignificat, quia illud non in-
tendit: ergo nihil dicit, ut l. *In ambiguo. ff. de reb.*
dub. ubi dicitur qui aliud dicit, quam vult, neque
id dicit quod ſignificat, quia non vult; neque id
quod vult, quia id non loquitur. Igitur qui ſic
loquitur, cum firmet iuramentum id, quod nihil
eſt, periurium committit.

112 Et confirmatur, quia veritas eſt, ut quod eſt di-
catur, cap. *Cum humilitatis*, 22 *qu* 2. Tu verò di-
cis quod non eſt, ut ſupponitur in quæſtione: nam
quod implicitè ſubaudis, non dicis; ſed mente
cogitas, d. l. *In ambiguo*, & l. *Si repetendi, ff. de*
condit. ob cauſ. ergo ipſe te ſeducis, & veritas in te
non eſt, d. cap. *Cum humilitatis*, S. Thom in 2.2.
quæſt. 111. *art.* 1. *in corp.* & in *reſponſ. ad primum*: &
113 cum ſine veritate iures, non iuras, ſed peieras, ut
in dicto cap. *Animadvertendum*, ibi (Si iſta defece-
rint, nequaquam erit iuramentum, ſed periurium)
22 *qu.* 2.

114 Octavo, non ſolum in falſis verbis, ſed etiam in
ſimulatis operibus mendacium eſt, dicit textus
in cap. *Cavete*, 22. *q.* 5 ubi gloſſa *vn* deſumit argu-
mentum quod factis mentimur ſicut verbis, & fa-
ctis negamus Chriſtum ſicut verbis, cap. *Exiſti-*
115 *mant*, 11. *q.* 3. Nam ut inquit S. Thom *quodlib.* 6.
art 17 *in corpor.* [Cum eadem intentio fallendi
ſit in eo, qui mentitur verbo, & in eo, qui menti-
tur facto, uterq; æqualiter peccat; verbum enim,
& factum aſſumuntur, ut inſtrumentum fallendi;
Unde non refert quantum ad peccatum menda-
cii, utrum quis verbo, vel facto quocunque, vel
ſcripto, vel motu mẽtiatur; ſicut nec refert quan-
tum ad peccatum homicidii, utrum aliquis gla-
dio, vel ſecuri interficiat hominem.] Hæc D. Th.
quem ſequitur Archid. in cap. *Is autem*, *num.* 1.
22. *q.* 2. & idem ducuit in 2.2. *q.* 111. *art.* 1. Sed qui
facto ipſo mentitur, nõ ideo immunis eſt à men-
dacio.
116

dacio, quod in mente aliquod verum subaudiat, quia non est in facultate mentientis rerum merita immutare, ut Boet inquit *lib. 1. de consolat. prof. 4.* aut res verbis accommodate S. Thom. in *1. par. q. 1 art. 10. & quodlib. 7. art 14.*

117 Alioquin secluso scandalo licuisset etiam Beato Marcellino Jovis simulacro thura adolere, concipiendo in mente se non thurificare idolis, sed vero Deo: & tamen fatentur omnes eum peccasse contra fidei confessionem, ut cap. *Non solum, 21. dist.* quia scriptum est, *Quicumque me erubuerit coram hominibus, hunc & filius hominis erubescet coram Angelis Dei*, ut in proposito ejusdem Pontificis notat Cajetan. in 2. 2. *quaest. 89. art. 7. in respons. ad 4. vers Ad hoc dicitur, col. penult. circa finem.* Cujus rei evidentissimum testimonium praebuerunt horribilis poenitentia postea peracta, Pontificatus sponte dimissus, & martyrium ob fidem susceptum, ut apud Cardinalem Bellarmin. *lib 4 de*

118 *Roman. Pontif. c. 9* Ergo pariter nec qui falsis verbis utitur est à mendacio immunis ex eo, quod in mente subaudiat verum; quia sicut non est in potestate alicujus facti veritatem immutare, ita nec verbis aliam significationem imponere: nam ut inquit S. Thomas in *3 sent. dist 38 qu. 1. art. 1. in corpor.* Non est in potestate hominis verum significare, nec verum scire: & probatur in d l. *In ambiguo*, & ibi glos. *1. ff. de reb. pub.* & in l. *Si repetendi, C. de condict. ob. caus.* & ex dictis supra num. *89 & 111.*

119 Et veritas in juramento est adaequatio vocis ad rem, secundum Turrecrem. in cap. *Animadvertendum. in responsione ad primum, vers Nec veritas, 2. 2. quaest. 2.* & D. Bonavent. in *3 sent dist. 38. quaest. 1. num. 9.*

120 Nonò, cum haec ita se habeant in extrajudicialibus, longè magis procedunt in judicio: nam qui in juramento utitur hujusmodi subauditionibus sensum invertentibus, obnoxius est Deo, Judici, & parti: quae tria damnantur in hac Decretali.

Obnoxius est Deo, qui artificiosum juramentū accipit non secundum mentem jurantis, sed juxta sanam intelligentiam suscipientis, idest secundum id, quod suscipiens intelligere debet juxta rectam intelligentiam verborum, ut probatum est supra *n. 79. & 80* At juxta rectam intelligentiam verborū, & significationem vocis id, quod juratur est falsum, ut supponitur in quaestione. Ergo sic jurans graviter est obnoxius Deo, cùm Divinum ejus nomen invocet in testimonium falsitatis, & ipsius praesentiam contemnat, ut hic dicitur.

121 Obnoxius est judici, quia cum implicita subauditio in mente teneatur sit judici abscondita, & imperceptibilis, & exteriora juramenti verba sint falsa, per hoc judex fallitur, eique subtrahitur debitum justitiae, quod est mortale peccatum, ut per D. Th. in *2. 2 q. 69. art. 1.* Item perjurium est nequiter decipere credentem, ut cap. *1. 2 2 q. 2.* Praeterea doloso hoc juramento inducitur judex ad ferendam iniquam sententiam, utpote falsis probationibus innixam; quod similiter est contra justitiam, cap. *Super eo, infra eod.* & cap. *Cùm venerabilis, sup de except.*

122

123 Nec dicatur: si reus, qui homicidium commisit ad sui necessariam defensionem, juret se non occidisse, subaudiendo in mente, ita ut puniri possit, sententia absolutoria non est iniqua, cum homicidium hoc casu non sit punibile, Clē. *Si furiosus, de homicid.* Imò enim adhuc judex malè

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. Decretal.

judicat, quia non fert sententiam absolutoriam ex eo, quod accusatus commiserit homicidium ad sui defensionem, sed ex eo, quod homicidium nō commiserit; & ita ex falsa causa, eum verè illud perpetraverit. Unde fertur sententia ex falsis probationibus, cum secundum acta, & probata sit judicandum, cap *Judicem, 3 q 7. & § Si quando autem, 2. q. cap Pastoralis, §. Qui verò*, ubi glos. *ult. supra de offic. Delegat.* Insuper reus negando homicidium in causa est, ut judex ad veritatem indagandam inquirat contra alios non culpabiles; & injustè puniat accusatorem in probatione deficientem, ut dicam infra *num. 131.* quod non faceret si accusatus veritatem confiteretur. Unde sic jurans meritò obnoxius est judici, quem mentiendo fallit, ut hic dicitur.

124 Insuper esto sic jurans non sit perjurus ex eo, quod falsum dicat: tamen proculdubio perjurus est ex eo, quod veritatem occultat judici, cui tantùm nota est externa significatio vocis, sed prorsus ignota subauditio in mente jurantis retenta. Unde ex nulla causa excusatur à culpa mortali, ut per Sylvest *in ver Mendacium. quaest. ult. vers. Cavendus tamen*: nam ut legitur in cap. *Quisquis, 11. q 3.* (Qui metu cujus libet potestatis veritatem occultat, iram Dei super se provocat, quia magis timet hominem, quàm Deum.) & infra: (Uterque reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit) quae verba sunt repetita in hac Decretali, Ad idem tex. in l. *Si quis obrepserit, ff. de fals.* & fusiùs dictum est supra in *3 notab.* Adeout etiam accusatus de capitali crimine, non possit absque mortali peccato veritatem celare, licèt certò sciat se propterea ultimo supplicio affectum iri; quia ut egregiè docet S. Thom. in *2. 2 q 69. art. 1. in corp.* (Quicumque facit contra debitum justitiae mortaliter peccat. Pertinet autem ad debitum justitiae, quod aliquis obediat suo Superiori in his, ad quae jus Praelationis se extendit. Judex autem Superior est respectu ejus, qui judicatur; & ideo ex debito tenetur accusatus judici veritatem exponere, quam ab eo secundum formā juris exigit; ideo si confiteri noluerit veritatem, quam dicere tenetur, vel si eam mendaciter negaverit, mortaliter peccat.) Haec ille. Idem firmat Bartol. in l. *Relegati, ff de poen.* ubi *nu. 1.* Fortiùs dicit secundum Theologos damnatum ad mortem peccare aufugiendo de carcere: & sequitur Abb. in cap. *Ex parte, il secondo. num. 2. in fin. vers. Per quod idem è contra, de sepult.* & Marian. Socin. *hic num. 10 & 11.*

125

126

127 Sed dices: haec vendicant sibi locum si reus, vel testis interrogetur secundum formam juris; secus verò si non juridicè, puta quia judex non sit competens, vel ejus jurisdictio sit suspensa, aut non extent indicia sufficientia ad interrogandū; quia tunc tacendo veritatem non peccat, ut constat ex

128 dictis supra in *3. notab.* Quinimò hoc casu peccat reus non fugiendo de carcere, secundum Marian. Succin. *hic num. 12.* & per cap. *Si non licet 23. quaest. 5,*

129 At respondetur, Licere quidem hoc casu veritatem celare, sed non mentiri aliud ore proferendo, aliud mente subaudiendo, cap. *Ne quis arbitretur, 22. q. 2.* & in superioribus abundè probatū est: quod si judex injustè urgeat ad confessionem extorquendam, poterit reus uti cautelis, quarum meminit S. Thom. in *2. 2 q. 69. d. art. 1, in corpor.*

S di-

dicens; Si verò judex hoc exquirat, quod non potest secundum ordinem juris, non tenetur ei accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter licere subterfugere; mendacium
130 tamen dicere non licet. Adde verum non esse, quod ait Mar. Soc. de reo non fugiente de carcere Imò enim, ut rectiùs docuit Cajet. *in 2.2 qu. 69. art 7, in responsione ad 4. vers. Ex his autem in tot dubiis*, Quantumcumque carceratio sit injuriosa, vel injusta; tamen materia est justa, & sancta: nam velle pati justum, & velle pati injustum, sanctum est: ad hoc 23. q. 1. *in Summa*, cap *Quod Christus*, §. *Potest*, q. 4 & cap *Suggestum*, 7. *qu.* 1. Nec ad rem facit, d. cap. *Non licet*, quia loquitur de eo, qui occidit seipsum: quod nullo casu est licitum, cum sit malum intrinsecè, ut ibi patet.

131 Demùm jurans in judicio, obnoxius est parti, quā doloso juramento lædit, ut hic in textu contra illud Psalm. *Domini est terra, &c. nec iuravit in dolo proximo suo* ut notatur in *Summa* 22. q. 2. Nec non con illud Eccles 23. *Vir multum iurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga: & si frustraverit fratrem, delictum illius super ipsum erit: & si dissimulaverit, delinquit dupliciter: & si in vanum iuraverit, non iustificabitur.* Item, ut inquit S. Thom in 2.2. q. 69. art. 1 ad 3. (Qui mentitur in judicio, ut se à morte liberet, non solum facit contra dilectionem Dei, cuius est iudicium, & contra dilectionem proximi ex parte iudicis, cui debitum negat; sed etiam ex parte accusatoris, qui punitur, si in probatione deficiat) scilicet pœna talionis, cap. *Calumniator*, 2. q. 3. l. *final.* & ibi glos. *in ver. Similitudo supplicij*, C *de accusator.* S. Thom.
132 in 2.2. q 68. art. 4. Efficitur infamis, cap. *Quæ autem pœna*, 2. *qu.* 3. & communione privatur, cap. *Si quis Episcop* um, & cap *Eutbennium*, *ead. caus & quæst.*

133 Decimò, & ultimò, iuramentum institutū est, non per quod se invicem homines fallant, sed per quo l quisq; in alterius notitiam cogitationes suas
134 profetat Verbis ergo uti ad fallaciā, non ad quod instituta sunt, peccatum est; quæ sunt formalia
135 verba textus in cap. *Si autem mentitur*, 22. q. 2. Mundus autem iurandi per has implicitas subauditiones mentis alium sensum inducentes, quam vox significet, hunc iuramenti finē enervat prorsus, ac destruit. Nam idcirco suscipiens iuramentum redditur certus de fideli iurantis intentione, quia cum non credit usque adeo immemorem salutis æternæ ut velit iurare, Deum invocando in testimonium falsitatis. At quo pacto poterit amplius certior fieri de huiusmodi intentione, si iurans sine ullo scrupulo peccati potest linguā proferre contrarium eius, quod animo sentit: & quæ fides erit sacramenti, si illius veritas pendet ex subaudito intellectu mentis alianti occulto, & impenetrabili? Profectò si fas esset has simulationes, & cordis duplicitates inreiurando adstruere, hinc posset quisque sua arbitratu proximo illudere: & penè corrueret certitudo iudiciorum, contractuum, ne humanarum actionum, quæ potissimum ioreiurando vallantur, & firmitatem accipiunt, & omnia dolis, ac fallaciis paterent, reliquae sacrosancta, & in actibus humanis tam necessaria ludibrio haberetur, Cum nihil sit tam fallum, quod his duplicitatibus, & implicitis subauditionibus velari non possit: & tamen principalis
136 iuramenti comes est veritas, cap. *Animadvertendum*, 22. q. 2. nec veritas in mente jurantis retenta, sed in audientis notitiam delata, ut in d. c. *Si autem mentitur* (Nam, ut inquit S Bonaventur. in 3. *sent. dist.* 38. q 2. *nu.* 24. Voces institutæ sunt, ut adstruatur veritas apud audientem, quæ est apud loquentem: & ideo qui ad aliud utitur, ipso sermone abutitur, & incurrit peccatū mendacij.) Hæc ille. Item omnis, qui jurat, ut quod verum est, eloquatur, dicit textus in c. *Iuramenti*, 2. 2. q 3. quamobrem ut verbis Augustini utar in cap. *Homines*, 22. *qu.* 2. (Videtis quàm ista detestanda sit bellua, & de rebus humanis exterminanda.)

137 Nec relevat replicatio, quod etsi modus hic jurandi adversetur fini sacramenti, tamen si id contingat in materia levi, non sit nisi culpa venialis; quoniam non de simplici mendacio, sed de perjurio hic agitur, ut constat ex dictis. Perjurium autem in quacumque materia etiam levissima ex sui ratione semper est mortale peccatum, ut sæpius repetitum est,

138 Amplia primò: conclusionem superiùs firmatam, ut locum habeat etiam in eo, qui alta voce iuramento affirmat aliquid falsū, & continuando submissa voce ab aliis imperceptibili superaddit aliqua verba, quæ reddunt sensum verum: nam & is dicendus est peierare, quicquid contra scripserit Sanchez *super Decalogum, lib.* 3. *cap.* 6 *nu.* 15. *vers.*
139 *Quintò quia:* quid enim interest, an quis in materia falsa implicitè subaudiat aliquid in mente, vel voce adeo submissa id exprimat, ut audiens non percipiat; utroque enim casu eadem est fallen in intentio, eum alta vox assumatur tamquam instrumentum fallendi. Unde sicut mentiri non licet mente subaudiendo, ut abundè ostensum est supra, ita nec imperceptibili voce loquendo, eum paria sint nihil respondere, vel ita obscurè respondere, ut incertum dimittat interrogatorem, dicit tex. in l. *De ætate.* §. *Nihil*, & ibi Bart. *in princip ff. de interrogat action.*

140 Amplia secundò, ut ob eamdem rationem non excusetur à periurio qui in materia falsa diceret Italico idiomate, *Giuro perdio*, cum cum apostropho, post litteram d' intendens significare, *perdo io*
141 vel qui iuraret per ver *uro*, supprimendo infra dēces litteram *I*, adeout audiens id non perciperet, sed intelligeret iurantem dixisse. *Iuro*, licet contrarium, etiam benè docuerit idem Sanchez. *d. c.* 6. *n.* 37 *vers. Similiter.*

142 Amplia tertiò, ut ratione consimili idem sit dicendum in eo, qui in materia itidem falsa pronūciet iuramenti verba interrogativè, ut contrariū sensum inducat ad aliquem decipiendum, veluti si dicat: Ego non novi hominem acuendo paulisper vocem in ultima syllaba, sed ita artificiosè, ut non percipiatur ab audiēte Sicut nonnulli hæretici invertunt illud B Augustini, Qui fecit te sine te, non salvabit te sine te? quasi sit sensus, u-
143 tique salvabit. Vel si intendat loqui per ironiam, intelligendo album pro nigro, & verum pro falso.
144 Et generaliter quocumque alio modo ad aliquem circumveniendum in iuramento utatur fallacia, artificio, simulatione, duplicitate, vel fictione aliqua, prout in singulis decē prædicamentis exemplificat Margarita Decreti, seu tabula Martinianæ *in ver. Fingere*; & patet ex D. Thom. in 2. 2. *qu* 111. *art* 1. nam ut legitur in cap. *Nec artificioso*, 22. *qu.* 2. Nec artificioso mēdacio, nec simplici verbo oportet decipere quemquam; & quomodolibet mentitur,

ritur quis, occidit animam: aliàs legitur, quolibet artis modo mentiatur os, quod mentitur, occidit animam.

145 Amplia quartò, eamdem conclusionem; ut vendicet sibi locum etiam in eo, qui in juramento utitur verbis amphybologicis, seu æquivocis, sub hac tamen distinctione: nam aut verba, quæ usurpantur ex propria significatione vocis, & communi audientium usu non admittunt interpretationē, quam jurans intendit, ut in exẽplo Principis picti, de quo supra *num. 25.* & hoc casu in juramento utiamphybologia, & verbis duplicibus, etiam ex justa causa, vel jocosè, est mortale peccatum.

146 Et ratio est in promptu, quia cùm juramentum sit accipiendum, juxta propriam, & communem intelligentiam verborum, ut c. *Ex litteris, il primo,* & ibi omnes, supra de sponsal. & exteriora verba ex communi intelligentia non recipiant sensum verum, quem jurans intendit, ut supponitur in hoc primo membro distinctionis: est manifesta ibi falsa vocis significatio juranti cognita, & sic mendacium iuramentum firmatum, quod ex nulla causa excusatur à mortali, cùm in substantia mendacium idem sit, quod assertio falsi tognoti, ut per D. Bonavent. in 3. *dist. 38 q. 1. nu. 13.* & latiùs ostensum est supra *num 88. & 89* neque enim interna subauditio veri operatur, quia externa significatio vocis sit falsa, ut similiter probatum est supra *n. 87 & 97. usque ad n. 102. & n 111.* Unde quemadmodum qui sciens aliquid facit, quamvis mente concipiat se illud non facere, tamen facit: ita qui sciens falsum dicit cum juramento, quamvis mente concipiat se verum dicere tamen falsum dicit, & mortaliter peccat eum utrobique eadem sit ratio, secundum ea, quæ dicta sunt supra *num 114. & seqq.* & quamvis Leonardus Lessius supracitatus *nu. 25.* de hoc hæsitaverit; dicens in esse grave peccatum, sed fortè non mortiferum: tamen non percipio quomodo peccatum possit esse grave, & non mortale, cum in oppositum sit tex. in c. 1. 81 *dist.* Unde Jo. Andr. in c. *Sacru, nu. 20. ante med. supra de his quæ vi met. caus.* sic arguit: Crimen est grave peccatum. Ergo mortale. Cujus dictum sequuntur ibi communiter Doctores venialia, enim non gravia peccata, sed minuta, parva, minima, & levia dicuntur, cap. *Unum orarium, §. aliàs autem, & c. seq 25. dist. c. De quotidianis, de pœnit. dist. 3*

147 Aut verba hujusmodi ex proprietate vocabuli, & communi usu utrumque interpretationem recipiunt: & tunc non est mortale peccatum his verbis amphybologicis, & æquivocis sine alicujus præjudicio uti in eum sensum, quem jurans intendit, licèt is, cui juratur, illa in alium sensum accipiat, eo quod his verbis nullum insit mendacium, ac proinde nec perjurium, & hanc distinctionem probant Alex. de Alex. in tertio relatus à Turrecr. in §. *Quæritur*, post e. *Hoc videtur, num. 5. 22. q. 5.* ubi quærit quid si verba ita duplicia sint, ut æqualiter diversos sensus exprimant, & respondet, tunc non obligari jurantem nisi secundum intentionem suam, nec posse cogi ab observatione in alio sensu, sed ad implendum in quo intendit jurare. Sequitur ibi Turrecr. ubi etiam Host. Raymundum, & Guilhelmum ejus gloss. in hanc sententiam citat. Idem firmat Cardinalis Cajet. *in 2. 2. q 89. art. 7. col. penult. vers. Ad hoc dicitur,* ibi, (si verò non interveniunt

P. ... *Fagn. in 1 part. 5. lib. Decretal.*

verba falsa dicens hoc casu non esse mortale, etiā si iurans intendat, ut accidens fallatur.) So1. *de Iust. & iur lib. 5. q 6 art. 2. conclus.* & *lib. 8 conclus. 1. art. 7. col. ult.* & *de Secreto membr. 1. q. 3. conclus 3. in fin.* Corduba in *summa q. 65* & *de Secreto membr. 3. q. 3.* Azor. *tom 1. Instit. moral lib. 11 cap. 4. q. 5. in fin.* Lopez. *1. par. Instructorij cap. 42. col 7. vers. Item qui non est,* & *vers. seq* licèt S. Bonavent. *num. 3 dist. 39. q. 1. num, 50* dicat quando verba multiplicia indifferenter se habent ad utrumque sensum, cum neutrum probari possit, standum esse judicio bonorum virorum, qui pensatis conjecturis, & rationibus condescendere debent saniori, & puriori intentioni.

148 Et hac ratione salvant nonnulli cautelam S. Francisci, qui interrogatus à ministris Curiæ, An quidam illac transisset, manus investis manicas intromittens respondit: non transiit hac, intelligens de loco, in quo manus habebat. Ita Jo. de Anan. & Angelus, quos refert, & sequitur Navar, in cap *Humanæ aures, 22 q. 5* in *2. q num. 10 & 11* Suarez, *tom. 1. de Religion. tract. de Iuram. lib 3 c 9. num. 7. & 8* & idem Navar. *in manual, c. 12. n. 8* Salon. *in 2. 2. q. 89. art. 1 controvers 11.* & Sanchez *supra Decalog. lib 3. cap. 6. num. 42.* subdens idem esse si dixisset: non transiit hac, intelligendo locum individuum, quem, pede, vel manu tangit, & allegat Sylvestrum hoc dicentem *in ver. Mendacium quæst. ult vers. Tertio,* licèt amphybologia B. Francisci reprobet Sotus *de secreto membr. 3. qu. 3 post. 5. conclus. vers. Seg aut forte.*

149 Cæterum hoc secundum membrum distinctionis limitari debet, ut non procedat in judicio, quia hoc casu cum non modo sit periurus, qui falsum dicit, sed etiam qui veritatem occultat, ut patet in hoc cap. Et fusius dictum est supra in 3.

150 *not.* Quisquis utitur verbis amphybologicis, æquivocis, & diversos sensus habentibus quamvis non dicat falsum positivè, tamen veritatem occultat, & sic periurium committit: nam ut legitur, in cap *Nolite timere 11. quæst. 3.* non solum ille est proditor veritatis, qui transgrediens veritatem palam pro veritate mendacium loquitur, sed etiam ille, qui non liberè veritatem pronunciat, quam liberè pronunciare potest. Unde tenetur pœna falsi qui obscurè, versutè, aut per malitiam testificatur Marian. Socin. *hic num. 68.* Farinac. in

151 *praxi criminali par. 2. quæst. 67. num. 223. & 225.* & tetigi supra *num 5.* quæ limitatio apertè colligitur ex Caietan. *loco superiùs citato*, ubi sic ait: (Si verò non intervenerint verba falsa, sed plurea sensus habentia, & in uno vero, & in alio falsa, & à Jurante intenduntur in sensu, quo sunt vero; si non est in iudicio, & materia præiudiciali, quamvis sit intentio, ut audiens fallatur: absque peccato mortali fit tale juramentum, quia veritas, & iu-

152 stitia adsunt, licèt discretio deficiat quoniam non debet Divinum testimonium his immisceri quasi duplicitatibus.] Hæc Caiet qui ut vides limitat suam conclusionem sub conditione illa, si non est in iudicio; idem Sylvest. *in ver. Mendacium, quæst. ult. vers. Quarto.*

153 Et ex his patet illationes, de quibus supra à *num. 50.* vix posse sustineri ex regula, ibi posita *num 55.* quod falsitas verborum salvari possit ex interrogantis intentione, quam respondens mente concipit, attentis circumstantiis, etenim cum verba secundum rectam, & sanam intelligentiam

non significent id,quod respondens intendit, est
ibi manifesta dissonantia cordis, & oris, in qua
consistit ratio formalis mendacij, ut fusè in supe-
rioribus probatum est,præsertim in 3.5.*& 7.fun-*
154 *damento.* Præterea proposita regula quatenus sit
vera,limitari debet,ut non procedat in judicio :
nam si amphybologia, & æquivocatione in judi-
cio uti non licet,etiam in eo casu, in quo verba
ex propria significatione utrumq; sensum admit-
tunt,sed nuda,& simplex veritas est liberè pro-
nuncianda,ut supra proximè ostensum est : longè
minus ea uti licebit,quando verba utrumque sen-
sum non recipiunt ex proprietate vocabuli ; sed
tantùm ex intentione interrogantis, quam re-
155 spondens mente concipit. Præterquam quod ve-
rum non est quod ajunt judicem interrogare de
homicidio tamquam de facto criminoso; Imò e-
nim intentum judicis esse debet solam veritatem
indagare pro administratione justitiæ,l.*Nemo,C.de*
sent l.2.& ibi glos.*fin.C.de edendo,* glos. *in* §. *Si verò*
absens,in ver. Veritatem,in auth. de hæredib & Fal-
*cidia,*Ideoque non tantum inquirere debet de ho-
micidio,sed etiam an casu, vel culpa dolove malo
fuerit perpetratum,ut sic pro modo culpæ pœnas
exasperet,aut temperet,ut l.*Respiciendum, in princ.*
& §.*Delinquunt,ff de pœn.* & culpabilem puniat,aut
innocentem absolvat, ad quod pronior esse de-
bet,ut *c.3.supra de probat* l. *Absentem,ff de pœn.* Un-
de accusatus utcumque homicidium commiserit
ad sui defensionem, vel aliàs sine culpa,tenetur
judici secundum ordinem juris id exquirenti libe-
rè,& clarè confiteri : alioquin tacendo veritatem
subtrahit legitimo superiori debitum justitiæ, &
mortaliter peccat,cap.*Qui resistit,11.qu.3.c* 2. *de*
maior.& obed. & ex D.Thom.ostensum est supra
num. 125.

156 Superest nunc ad objecta respondeamus. Et
quidem.

Non obstat primum,quoniam exempla ibi ad-
ducta desumuntur *ex* Divina Scriptura, cui præ-
ter sensum litteralem insunt,& alij sensus spiritua-
les, & mystici;nam illius Auctor est Deus,in cuius
potestate est,ut non solum voces ad significandũ
accomodet quod etiam homo facere potest) sed
etiam res ipsas : & ideo cum in omnibus scientiis
voces significẽt hoc habet proprium ista scientia,
ipsæ res significatę per voces etiam significent ali-
157 quid Unde Gregor.20.*Moralium,cap.1.circa med.*
dicit : Sacra Scriptura omnes scientias ipso locu-
tionis suæ more transcendit,quia uno,eodemque
sermone, dum narrat gestum, prodit mysterium
& Hieronym. in *prolog. Bibliæ* loquens de Apo-
calypsi : in verbis singulis multiplices latent in-
telligentiæ: & docet S.Thom.*in 1. part. quæst.* 1.
158 *art.*10. & *quodlibet,7. art.* 14 Nec multiplicitas
istorum sensuum facit æquivocationem, nec ali-
quam speciem multiplicatis, ut per eundem *d.*
159 *quæst.1 art.10 ad* 1. In nulla autem scientia, vel
scriptura humana potest inveniri nisi sensus litte-
ralis,sed solum in Divina Scriptura,cujus Spiritus
sanctus est Auctor, homo verò instrumentum,ut
160 idem docet *d.quodlibet.7.art.16.* Igitur per vetus
Testamentum mendacium suum tueri non licet,
161 ut cap.*Si quis per vetus,22. q.2.* Et ita in propriis
terminis ad primam objectionem respondet *gl* 2
in cap.*Nec artificioso.eadem causa,& quæst.* dicens :
(Quid ergo dicis de Abraham, nonne menti-
tus est cùm aliud gereret in animo? ut infra eo-
dem,§.*Abraham*, Item quid de Paulo,qui dixit :
Nescivi,quia Princeps esset,cum sciret, ut cap.*Pa-*
*ratus,23.qu.*1 Item quid de mendacio Jehu, qui a-
liud in animo gerebat,cap. *Utilem, 22 qu.2.* Ad
hoc dicendum est,quod Abraham mystico intel-
lectu verum dixit,ostendens Patrem,& filium in
fine temporum reversorum ad Judæos, cum om-
nes revertentur ad ipsum Paulum per illa verba
prædixit destructionem Regni Judæorum futurã
veniente Christo. Item Jehu non fuit mentitus,
sed ironicè locutus est; vel dic quod inspiratione
Divina hoc dixerunt,ut cap. *Gaudemus, de divor-*
tijs.) Hactenus verba glos. Ad exemplum de Ab-
raham qui rogavit Saram, ut uxorem ejus se esse
mentiretur, Respondetur ut in d.cap. *Utilem,* §.
Ecce, & cap.*seqq. 22.q.2.* ubi etiam in §.*Item opponi-*
tur. Respondetur ad exemplum de Jacob, qui di-
xit se esse Esau, & de Christo dicente Joannem
162 esse Eliam. Quamobrem, ut ait Gratianus in c.
Quod autem ait,§ *Sed in vetere,22.q.2* (In vetere
Testamento multa permittebantur, quorum ex-
emplis hodie uti non licet.)

Non obstat secundum, desumptum ex c.*Huma-*
na aures,22.q.5. Quoniam ad illum textum abun-
dè responsum est supra *num* 76. Procedit enim in
eo,qui jurat sine dolo,& intentione fallendi, ve-
luti cú quis jurat super Breve per dolũ supposito,
in quo aliud cõtinetur,quàm ipse arbitretur,se ju-
raturum,ut exemplificat Gratianus in §. *Si ergo*
vers.Item objicitur de civibus post d.c. *Humana aures,*
vel aliàs cum quis jurat falsum quod putat esse ve-
rum. Is enim non mentitur,quoniam quantum
in ipso est,non fallit ipse,sed fallitur,ut cap. *Is au-*
tem mentitur,§. *Nemo mentiens,22.q.2.* & cap. *seq.*
S.Thom.2.2.*quæst.*111.*artic.*1.& idcirco in eo casu
juramentum secundum rectam intentionem
jurantis à Deo judicatur,quia Deus audit in cor-
de, glos. *fin.*in c.14 *de Sum. Trinit.& fid Cathol.*
lib.6. At secus est in eo,qui aliud verbis signifi-
cat,& aliud in mente gerit,ut audientem fallat, ut
in casu quæstionis propositæ; quia tunc juramen-
tum accipit Deus, secundum sanam intelligenti-
am ejus,cui juratur, ut constat ex dictis *eod.* n.
76.*&* n. 80.

163 Non obstat tertium, nam respondetur retor-
quendo argumentum : si enim mentiri est contra
mentem ire,& ratio mendacij consistit in negan-
do eam veritatem,quæ mente concipitur, sanè
qui per implicitam subauditionem mente conci-
pit aliquid esse verum, & verbis exprimit quod in
veritate est falsum,ut sic audientem fallat, & in-
ducat ad credendum esse verum quod verum non
est : proculdubio mendacium committit,& adje-
cto juramento pejerat.

164 Non obstat quartum, quia qui dirigit alio in-
gressus suos non animo illuc proficiscendi nihil
agit per simulationem, vel duplicitatem ; non e-
nim per exteriora signa factorum, vel rerum si-
gnificat aliquid,quod non est, quod numquam
licèt,sed secundum prætermittit significare illud,
quod est,quod aliquando licèt,ut per D. Thom.
165 in 2.2 *qu.111.d.art. 1.ad quartum.* Quandoque
enim aliquid jubẽdo significamus velle fieri,quod
fieri nolumus, sed experimẽtum obedientiæ quę-
rimus, ut cap. *Si quilibet,* §. *Quandoque,22.q 2.*&
ita nulla est ibi simulatio, sed solùm quædam fi-
ctio,cui non inest mendacium ; & ideo utilitatis
causa est licita,ut in d, cap. *Utilem* In nostro au-
tem

tem casu manifestè concurrit mendacium: & ita in terminis ad prædictam obiectionem respondet Caietan *in 2.2.q.89.art. 7, in respons. ad 4, col. ult. vers. Ad obiectionem autem.*

166 Non obstat ultimum, quia respondetur negando contrariam opinionem esse probabilem: imo enim est falsa sicut Judas, secundum illud Augustini *tom. 4. lib. de salutar docum. incert Author. c. 63.* Non aliud loquamur ore, & aliud corde, ne simus Judas, & Herodiani. Et nihilominus etsi prædicta opinio esset probabilis: tamen in foro animæ omnino eligenda esset contraria, quæ tutior est, ut dixi in *tract. de opinione probabili*, quem posui in cap. *Ne innitaris, supra de Const.* ubi latissimè ostendi inter duas opiniones oppositas æquè probabiles, vel quasi non liceere utramlibet sequi, sed omnino eligendam esse tutiorem, à *n. 54 usque ad n. 236.* idque multò magis si tutior opinio sit etiam probabilior, à *n. 237. usque ad n. 246.*

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Super eo.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari.*

2 *Falsæ litteræ iurisdictionem non conferunt, & n. 8. n. 11.*

3 *Matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quas concesserunt Ordinarij in vim falsarum litterarum, an sint irrita necne, & n. seq. usque ad n. 13*

4 *Prælati putativi sive Ordinarij, sive Delegati gesta regulariter sunt valida.*

5 *Etiam quoad spiritualia, & pertinentia ad forum internum.*

Declaratur n. 9.

6 *Indulgentiæ concessæ à falsis Prælatis ob communem errorem an valeant, & n. 11.*

7 *Matrimonium contractum coram Parocho putativo tenet.*

Declaratur n. 10.

8 *Rescriptum falsum, cuius falsitas ignoratur, tribuit iurisdictionem.*

Contrarium n. 11.

9 *Gesta à Prælato putativa non sustinentur ex communi errore, sed requiritur etiam titulus ab habente auctoritatem.*

10 *Matrimonium contractum coram Parocho intruso non valet.*

11 *Indulgentiæ à falsis Prælatis concessa quomodo intelligantur esse meritoria.*

Exceptio falsitatis impedit executionem sententiæ etiam latæ cum ignorantia falsitatis rescripti ibid. vers. Quemadmodum, & n. seq.

12 *Prælato putativo obediendum est si habeat titulum auctoritate superioris, secus si per falsas litteras.*

13 *Dispensatio à Legata extra limites suæ legationis non sunt tuti ex titulo putativo, & communi errore.*

14 *Germania appellatione ex stylo in facultatibus non venit Belgium,*

Prosp. Fagn. in 1. part. 5. lib. Decretal

15 *Bona fides excusat à culpa, & pœna, sed non validat actum nullum.*

1 SUPER EO. Sententia lata per falsas litteras non debet executioni mandari Hoc dicit secundum Abbatem Antiquum, cui consentiunt Jo. Andr. & omnes. Dividitur in duas partes. Primò commendat eum, cui scribit de præterito. Secundò eum instruit in futurum ibi, *mandantes.*

2 Nota ex hac Decretali per falsas litteras delegatorias iurisdictionem non conferri: propterea enim sententia ex falsis litteris commissionis prolata non demandatur executioni, quia est vitium in radice, & fundamento iurisdictionis. Unde ut hic dicebant Laurentius, & Goffred, in hoc casu sine temporis præfinitione semper retractanda est sententia, quia ipso iure nulla est, cùm defectus sit in iurisdictione: quorum dictum sequuntur glos. 1. Host. *in princ* Jo. Andr. *n. 4. in glos. 1.* Collectar. *in princ*, Butr *n. 6* Cardin. *n. 1. in 2. oppos.* Anchar. *in primo notab.* Abb. *n. 4.* & Jo. de Anan. *n. 1. vers. Nota quod sententia*, ubi concludit sententiam latam virtute falsi rescripti dici lata à non judice, & de hoc esse casum hic; unde ipse sic format hanc Decretalem: Sententia lata judice impetrato per falsas litteras est nulla; ex quibus apparet hanc esse unanimem Canonistarum sententiam. Nec obstat quod textus dicat, auctoritate falsarum litterarum: quia verbum *auctoritate*, potest exponi secundum apparentiam, & intentionem iudicantis, ut per Cardin *n. 1. in 1. opposit.*

Verùm hæc procedunt, ut dictum est, si sententia lata fuerit in vim falsi rescripti delegatorii; & sic cum exceptio falsitatis concernit fundamentū iurisdictionis. Nec mirum, quia illius defectus est insanabilis, Verall. *decis. 58. n 2 lib. 3.* secus verò si iudex aliàs habeat iurisdictionem, & falsitas concernat tantùm merita causæ, eo quod sententia sit lata per falsos testes, vel per falsa instrumenta; quia tunc secundum Jo. de Anan. *n. 4. in glos 1.* communiter tenetur sententiam esse aliquam, sed esse rescindendam ope restitutionis in integrum, iuxta text. in *l. Divus, ff. de re iudic.* Quæ opinio est etiam de iure verior, nisi in certis casibus, de quibus per eum.

3 QUÆRO, An matrimonia bona fide contracta in gradibus prohibitis vigore dispensationum, quas concesserunt Ordinarii in vim falsarū litterarum sint irrita necne.

Quidam Regularis Ordinis N. in Hispania decem annorum spatio multas litteras dispensationum matrimonialium à Sede Apostolica impetratas super impedimentis dirimentibus falsificavit utatis gradibus, atque aliis falsitatibus patratis, de quibus constitit in Curia Nuncii Apostolici. Cùm verò Ordinarii ad quos litteræ fuerunt directæ, falsitatem ignorantes multas dispensationes concesserint; & subinde sic dispensati bona fide in gradibus prohibitis matrimonium contraxerint, ac prolem susceperint; Rex Catholicus supplicas S. D. N. ut dignetur committere Episcopo Oxomensi, ut auctoritate Apostolica confirmet matrimonia, ut præfertur contracta.

Exploratı iuris est sententias ab Ordinariis latas in vim falsarum litterarum huiusmodi, & dispensationes exinde concessas esse omnino irritas ex defectu iurisdictionis. Casus est hic secundum

 com-

communem omnium intellectum, ut plenè ostēsum est supra: unde difficultas ad hoc tantùm restringitur, an sic dispensati tueri se possint ex titulo putativo, & communi errore, juxta terminos l. *Barbarius ff de off. Prætor.*

4 Et quidem gesta publici officij auctoritate per Prælatum sive Ordinarium, sive delegatum, qui communi æstimatione credebatur auctoritatem habere, regulariter sunt valida, ut de Ordinario est textus in d. l. *Barbarius*, & de Delegato in cap. *Infamis, §. Veruntamen, 3 q. 7.* Imò quamvis Innocent. in cap. *Cum dilecta, de rescript.* teneat d. l. *Barbarius* habere locum in Ordinario tantùm, prout loquitur, non autem in Delegato; idemque videatur sentire Bart. in l. 2. *C. de Senator.* tamen cōmunis opinio est in contrarium, quam sequuntur Angel & Salyc in *d. l. 2.* Imola in l. *Quidam consulebant, de re iudic.* Abb. in cap. *Gratum, n 11, de offic.*

5 *Delegat.* Quæ conclusio habet locum etiam in spiritualibus, in quibus jus divinum non repugnat, ut censet Innocent Hostiensis, Cardin. & alij in cap *Nihil, de elect.* & idem Innoc. in cap. *Veritatis, n. 2 de dol & contum.* Rosell. *in ver. Confessio sacramentalis, 3, n. 4.* Tabien. *Absolutio, n. 3.* Ang. Confessio, 4, n. 12. Sylvest. *Confessor, 2. num 15.* & Navarr. in cap. *Placuit, de pænit. dist 6. n. 177.*

6 Ideoque indulgentias concessas à falsis Prælatis ob communem errorem putat esse validas Jas.

7 in l. *Præscriptione. n. 26 C. Si contra ius* Et matrimonium contractum coram Parocho carente legitimo titulo ob vitium aliquod latens esse validum tenet Henric *lib 11 de matrim. c. 3. n. 4.* & Man. *I. tam Summa 2 edit. c. 219. n. 8.*

8 Et generaliter rescriptum omninò falsum cujus tamen falsitas ignoratur, tribuere jurisdictionem, cum propter dubium constituat Delegatum in quasi possessione jurisdictionis, tradit Bart. in d. l. *Præscriptiane*, quem sequitur Card in cap. *Super litteris de resc.* & illius opinionem putat veram Jas. *in d. c. n. 26.*

Veruntamen ad hoc ut valeant gesta ab eo, qui auctoritatem non habet, non sufficit communis error, sed requiritur etiam titulus à Superiore collatus, licèt is titulus sit revera invalidus ob vitium aliquod occultum: ita probat text. in dicta l. *Barbarius*, & in d. cap. *Infamis*, ibi: (Si servus eum putaretur liber ex delegatione sententiam dixit.) & sensit glos. *fin* in d. cap *Nihil, de elect.* ubi dicit idcirco ibi valere acta illius Prælati, quia fuit in quinta administratione, & in quasi possessione prolationis de licentia Papæ, & pro Prælato habitus fuit; quam glos illic sequuntur Innoc. *nu.* 4 Jo. Andr *n.* 28. Butr. *n.* 27. Anchar *in fine qu.* 4. ubi Jo. Vinc. & Goffred. in hanc sententiam citat, Imol. *n.* 7 & Abb. *n.* 11. dicens: (Nec cōmunis error juvat ex quo deest auctoritas superioris: Nam lex *Barbarius, ff. de off. Præt.* fundat se super cōmuni errore, & super auctoritate superioris; nam ille servus, qui putabatur liber, habuit officium à superiore; & sic concurrebant ibi duo, scilicet auctoritas superioris, & communis error: secùs autem ubi adesset unum tantùm, ut tenuit *hic* Innoc. & Bald in repet d. l. *Barbarius*) Hæc Abb. Idem tenet Archid in cap. *Alienationis, 12 q. 2 n. 2.* & alii copiosè relati à Tiraquell. *post leges connub. glos 8. nu. 145* Tabien Ang. Sylvest. & Navarr. *in locis supra cit* & est communis opinio, ut testatur Abb. in cap. *Dudum, il secando, n. 20. de elect.*

9 Neque verò ad hoc satis est, ut titulus conferatur à quocumque superiore, sed conferendus est, à legitimo, & auctoritatem habente, ut docuit Compost. in d. cap. *Nihil, nu. 4. in ver. Administret, vers. Item per superiorem confirmatum*, quem refert, & sequitur ibi Anton. de Butr. *nu* 21. Anch. *ibi ad fin quæst.* 4. Henrich Boich. *in §. Cæterum, num. 4.* idem apertè scripsit Bald in d. l *Barbarius in prima lectura, num. 29* & ibi Jas. *nu. 48. & 51* Bertrand. *cons. 128 ad fin. volum. 1.* Anton. Gabr. *in tit.*

10 *de probat. lib. 3 concl. 8.* Et ideo etsi valida sint matrimonia celebrata coram Parocho, qui caret titulo ob occultum aliquod vitium, tamen nulla sunt contracta coram Parocho intruso, qui scilicet à superiore titulum non habet, ut tradunt Henr. & Manuel *loc. cit.* & post eos Sanch. *de matr lib 3. disp 22. n. 60.*

Quemobrem cum in casu, de quo agitur, Ordinarii qui auctoritate Apostulica dispensaverunt revera in gradibus falsò expressis in litteris nullā habuerint facultatem dispensandi à Sūmo Pontifice, sed potius ab illo Regulari, qui litteras vitiavit, hinc videtur sequi ut, matrimonia in vim dictarum dispensationum cōtracta, fuerint prorsus irrita, ac nulla, non obstante communi errore, & ignorantia falsitatis litterarum.

11 Neque obstat quod valeant indulgentiæ concessæ à falsis Prælatis, si communiter sint habiti pro veris: nam respondetur Jason. id non asserere, sed tantùm eas non minus operari quoad salutem animarum, quàm si essent concessæ à Prælato vero, sentiens per hæc verba, opus tribuentis eleemosynam falso quæstori esse meritorium: ita enim loquitur Anchar ab eo relatus; alioquin si sentiret indulgentias esse validas, ejus opinio esset erronea, nec posset defendi, nisi quando Prælatus habuisset legitimum titulum à superiore, & tamē titulo careret ob occultum aliquod impedimentum. Ideoque contrariam sententiam, idest indulgentias concessas à Prælato cum falsis bullis non valere, sequitur Oldrad. *cons. 76. Quæritur de illo, per tot* Ancharan. in Clem. *Abusionis, in princ. de pænit & remiss.* cum quo transit Felin. *in suo tract. de indulg col. ult vers. Cæterum, de indulgentijs Episcoporum*, Card. in d. Clem. *Abusionibus, § Ad hæc q. 5.* Dec. in cap. *Tuarum, n 6. de privileg.* & idemmet, Jas in l. *Si Urbana, nu. 8. vers. Alibi tamen, ff. de cond. indeb.*

Quemadmodum neque obstat quod secundum Bart. rescripta omnino falsa tribuant jurisdictionem, si illorum falsitas ignoretur: nam respondetur Bartoli sententiam hac in parte esse communiter reprobatam; & contra eam tenent Bald. & Fulgos. in d. l. *Præscriptione*, Innoc. in cap. *Cum venerabili, de except. vers. Nunc de octava*, ubi dicit obediendum esse Prælato minus justo, qui est in pacifica possessione, dummodo concurrat auctoritas superioris; secus verò si per falsas litteras obtinuit reputatum Prælatum: & pleniùs idem Innoc. in cap *Super litteris, in ver. Forsan. nu 6 vers. Sed quod si litteræ falsæ dicuntur, usque in finem illius glossæ de rescript.* latè Bellam. *decis. 84.* in 1p *Executoria*, & Felin. in cap. *Ad audientiam, il secondo nu. 21 versic. Fallit septimò, de rescript.* & contra Bartolum tenere omnes Legistas, & Canonistas testatur Jas. in dicta l. *Præscriptianem, sub num 26*

Quæ opinio est etiam de jure verior quidquid

in

Quæ opinio est etiam de jure verior quidquid in oppositum scripserit ibi Jas. contra quem est textus clarus hic ubi sententia supponitur lata per judicem cum ignorantia falsitatis rescripti; ideoque verbum illud, *authoritate*, exponitur a Cardin *num.* t idest secundum apparentiam, & intentionem judicantis, qui credidit litteras esse veras, & tamen deciditur, ut propter exceptionem falsitatis postea propositam sententia executioni mandari non debeat, cum deficiat fundamentum jurisdictionis, & ita communiter intelligunt Doctores hanc Decretalem, ut initio diximus *num.* 2 ergo per falsum rescriptum licèt illius falsitas ignoretur nulla tribuitur jurisdictio.

Non obstat *decis.* Rotæ 136. *aliàs* 2. *de fil, Presbyt. in novis*, quæ incipit, *Voluerunt Domini*, *n.* 7. ubi dicitur resolutum fuisse dispensationem factam per illum, qui communiter reputabatur habere facultatem super matrimonio, valere, licèt facultatem non haberet, per *conf.* Anchar 409. *Viso, & diligenter inspecto, in fin.* nam respondetur Anch. non firmare in suo casu dispensationem factam ab Episcopo durante schismate in gradibus Sedi Apostolicæ reservatis esse validam propter communem reputationem; imo supponit eam nullã, sed tantùm asserit contrahentes ob communem errorẽ excusari ad effectum legitimitatis prolis: ait enim *num.* 7. *in fin* [Dicebam quod præsupposito R. P. Dominus electus Leodien. non potuerit in dictis gradibus dispensare, tamen ejus dispensatio, licèt nulla, excusat ipsos, saltem quoad legitimationem prolis postea susceptæ.)& infra. (Excusantur isti propter communem errorem; credebatur enim ab omnibus in illis regionibus Ordinarium dispensare tunc posse, & omnia agere, quæ aliàs erant Papæ specialiter reservata.) Et quamvis subdat, communem errorem reddere actum validum, qui alias non valeret; tamen hoc generaliter asseruit, non autem in dicta illa dispensatione in particulari. Unde prope finẽ concludit sic. (Etsi non potuit, tamen postquam dispensavit, dicta dispensatio tribuit conjugatis bonam fidem, saltem quoad hoc ut filii propter justam ignorantiam parentũ debeant reputari legitimi.) Decisio autem Rotæ potest salvari in eo tantùm casu, in quo dispensator carebat dispensandi potestate ob aliquod vitium occultum, non autem ex eo quod non haberet legitimum titulum dispensandi à summo Pontifice; aliàs enim resolutio non esset juridica, ut ex supra dictis constat.

Unde posset committi Nuntio Hispaniarum, ut iterum dispenset cum his, qui ut proponitur matrimonium bona fide contraxerunt, ut valeat iterum contrahere servata forma Concil. Tridentini. Et ita resolutum.

13 Ex prædictis videtur inferri posse, ut irritæ sint provisiones, & dispensationes, quas nuper cõcessit in Belgio Cardinalis Legatus Germaniæ super impedimentis dirimentibus, cap. *Cum dilecta*, *de rescript*, itaut sic provisi, & dispensati non sint tuti ex titulo putativo, & communi errore: nam etsi sub Germania comprehendatur tam superior, quã inferior secundum tabulas Geographicas, tamen ex stylo in facultatibus sub nomine Germaniæ nõ venit Belgium, nisi specialiter exprimatur juxta
14 declarationem S D. N. Urbani VIII. Ideoque in Constitutione Sixti V. de visitandis liminibus hujusmodi provinciæ ponuntur tamquam distinctæ, ib', *Germani verò, Galli, Hispani, Belgæ.* &c. Quamobrem cum quoad Belgium defuerit omnino titulus Apostolicus, cõmunis error, & reputatio nõ
15 suffragatur, ut ex dictis patet: & bona fides potest quidem excusare à culpa, & pœna, sed non validare actum, ut sunt jura clara in c. *Si postquam.* in cap. *Dudum*, §. *Nos igitur*, in c. *Si beneficium*, & in cap *penult. vers. Licèt ab ignorantibus, de præb in* 6. & notat Archid. in cap. *Si Apostolica, circa med. eod. tit. & lib.* & Felin in cap 2. *num.* 7. *vers. Quartò limita, de Constit* & eo magis, quia Sanctitas sua dixit se benignè acturam cum sic provisis, & dispensatis, ubi novas provisiones, ac dispensationes petierint à Sede Apostolica: atque ita ex mente Sanctissimi videntur egere nova gratia.

DE CRIMINE FALSI.

Cap. Licet.

SVMMARIVM.

1 *Littera Apostolica novem modis hic expressis falsantur.*

2 *Doctrina non est tradenda de his, quæ melius est nescire, quam scire.*

3 *Falsantes, seu configentes signaturarum supplicationis Papalis scribendo verbum*, fiat, *an incurrant pœnas cap.* Ad falsariorum, infra eod. *& n. seqq. usque in finem.*

4 *Argumentum à partium enumeratione validum est in iure si species omnes enumerentur; aliàs secus, n.* 32.

5 *Litteræ Apostolicæ non dicuntur expeditæ nisi quando in plumbo sunt.*

6 *Supplicatio non est littera Bullata; est tamen littera Papalis, & n.* 31. *&* 35.

7 *Falsarij supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium à Papa signatarum excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

Supplicationes à Papa signatæ in materia odiosa non veniunt appellatione litterarum Apostolicarum, ibid. & n 30.

Contrarium, n. 31. *&* 36.

8 *Supplicatio sola non probat ius alicui competere.*

9 *Et illius clausulæ quandoque ab officialibus aliter extenduntur, & restringuntur, & n. seq.*

10 *Et aliquando iustis de causis supplicatio laceratur.*

11 *Supplicatio sola ius certum non continet, nec suffragatur litteris non expeditis, & n.* 13.

12 *Sed continet gratiam informem, & n* 19.

13 *Et intrans possessionem beneficij litteris non expeditis, licet habeat supplicationem signatam, perdit omne ius.*

14 *Et sola supplicatio non dat canonicum titulum, saltem in suo esse perfecto.*

15 *Litterarum expeditio dat formam, & perfectionem gratiæ.*

16 *Et per illas gratia digesta, & suam perfectionem totaliter habere dicitur.*

17 *Supplicatio adhuc in utero existere dicitur donec per expeditionem litterarum in mundum producatur.*

18 *Et sumptum de Registro supplicationum iudicis fidem non facit: secus in sumpto litterarum Bullatarum.*

Fal-

20 *Falsificatio litterarum Apostolicarum enormius est delictum, & severiùs vindicandum, quàm falsificatio supplicationum signatarum.*

Contrarium n. 26 & seqq. usq. in finem.

22 *Litteræ si discrepent à supplicatione, statur supplicationi tanquam matrici, & non litteris.*

23 *Litterarum registrum, & indesumpta debent reformari, & corrigi juxta originalem supplicationem.*

24 *Instrumentum discrepans à matrice, seu protocollo debet secundum illud corrigi, & emendari.*

25 *Expeditiones duæ si sint inter se difformes, recurritur ad supplicationem tamquam ad matricem*

26 *Supplicatio attenditur etiamsi non exhibeantur litteræ ubi non agitur de canonizanda gratia*

27 *In supplicatione, & signatura Papæ consistit tota substantia gratiæ.*

Litterarum expeditio non requiritur, sed ad probationem ibidem,

28 *Substantiam rei gravius est corrumpere, quàm illius accidentia.*

29 *Falsitates faciliùs committuntur in supplicationibus, quàm in litteris, & cur.*

31 *Falsare signaturam Papæ, seu fiat, propryßimè est falsare litteras Apostolicas*

33 *Supplicatio quando est registrata, & soluta componenda non habet locum regula de non iudicando iuxta formam supplicationis*

34 *Nec potest lacerari ab officialibus cùm sit gratia perfecta.*

1 LICET. Ponit novem modos falsandi litteras Papales. Hoc dicit, & advertunt Doctores hanc Decretalem legendam esse cum Bulla ad oculum demonstrata, ut per hic Abbat. Jo. de Anan. & Marian. Socin. in princip.

2 Nota ex textu novem modos, per quos falsitas committitur in litteris Apostolicis Et dicit hic Goffred. non esse tradendam doctrinam qualiter hujusmodi falsitates perpetrentur: Sunt enim quædam, quæ melius est nescire, quàm scire, c. *Quamvis, in fin. 38. distinct.* & docuit Philosophus *lib. 12 Metaphysices tex. 51.* & S Thomas in 1. *par. q. 22. art in 3, argum contrario*, & in illius responsione; ubi reddit rationem, quia cogitatio malorum pervertit interdum voluntatem in malum; unde Seneca *ad Lucillum Epistola 76.* monet ipsum ne discat quæ forent dediscenda si sciret; & Marcus Varo notabiliter inquit: quædam sunt eradenda de animo scientis, quia inserendi verum locum occupant. Item Hieronimus *ad Clerum*: Non discat puer quod ei postea dediscendum est. Difficiliter enim eradicatur quod rudes animi receperunt, sed nihilominus, ut subdit idem Goffred. legimus quædam, ut cognoscamus, & reprobemus, cap. *Legimus. 37. distinct.* Nam prudentis est eligere bonum, & reprobare malum. Ideoque, hæ falsitates ad hunc effectum hic explicantur: & fusiùs post Hostiensem, & Jo. Andr per Marian. Socin. *hic in 2. notab* ad quos recurre, si te moveat curiositas.

3 QUÆRO, an falsantes, seu confingentes signaturam supplicationis Papalis scribendo verbum. *fiat*, vel aliud æquipollens censendi sint falsarij litterarum Apostolicarum, de quibus loquitur hæc Decretalis, & c. *Ad falsariorum infra eod.*

4 Ad partem negativam inducitur, Primò hoc cap Ubi enumerantur modi, quibus falsantur litteræ Papales, & inter hos non ponitur modus falsandi supplicationes; seu signaturas Papæ ergo talis modus non est inter alios connumerandus, arguendo a sufficienti partium enumeratione juxta textum in l. *Patre furioso*, ubi Bart. Bald, Angel, & DD. notant *ff. de ys qui sunt sui, vel alien. iur.* &
5 in c *Cum dilectus*, & ibi Abb. *n. 6. de Iurepatr.* Et confirmatur, quia hæc littera in singulis novem modis, in quibus exprimit varietates falsitatum, quæ committuntur circa litteras Apostolicas semper loquitur de litteris Bullatis, seu sub plumbo, idest quibus apponitur, seu appenditur Bulla plumbea, ut patet legenti per discursum; Ideoq; litteræ non dicuntur expeditæ nisi quando in plumbo sunt, ut per tex. nostrum dixit Gomes. *in regul. de non indicand* juxta forma supplicat. *in 1. quæst. num. 5 vers. Attamen ulterius*, ubi refert ita tenuisse Rotam in Salamantina Parochialis mense Novembris 1539 coram Marcello Crescentio, & ita servatur in practica, ut inquit Fe-
6 lin, in cap. *Ex diligenti in fin. de simon* Supplicatio autem non est littera bullata, nec ei aliqua Bulla apponitur, ut est notissimum: Ergo cum supplicationi non adaptentur verba hujus textus, consequenter nec ejus dispositio adaptari potest. l. 4. § *Totiens ff de damn. infect.* cum similibus. Cum præsertim materia sit odiosa, & pœnalis, & sic restringenda, ut in regula *odia, de regul. iur. lib 6* & cap *Pœnale pœnit. dist. 1.* cum suis concordan.

7 Deinde ad hanc partem Navarr. *in manual. cap 27, nu 6 vers. Decimotertia prima in ... Bullam Cœnæ Domini, quæ in § 6.* excommunicat falsarios litterarū Apostolicarum, necnon supplicationum gratiam, vel justitiam concernentium per Romanum Pontificem signatarum. Per quam clausulam juncto cap. *Ad falsariorum, infra eodem* arguit Navarr. quod appellatione litterarum Apostolicarum in materia odiosa non includantur supplicationes à Papa signatæ, quas signaturas vocamus; alioquin illud cap Puniens falsantes litteras Apostolicas superstuè per Bullam Cœnæ extenderetur ad falsantes signaturas.

8 Ad idem conferunt quamplures differentiæ, quæ sunt inter supplicationes, & litteras, & omissis alijs, quæ ad rem non pertinent, supplicatio concludenter non probat jus alicui compete-
9 re, quia forte quando litteræ expediri debent Cācellariæ officiales, clausulas supplicationis aliter extendent, vel restringent, & forsitan super tali supplicatione litteras non dabunt, quia, ut experientia docet, plures supplicationes expediri nequeunt eo quod in eis reperiantur aliquæ clausulæ, quæ sunt contra stylum, ut observat Gomes. *in reg de non iudicand iuxta formam supplicationis, q. 1.*
10 *n. 2. vers Quia sola supplicatio*, & re ipsa supplicationes jam signatæ aliquando justis de causis lacerantur, & Datarius ex officio muneris sui supplicationibus tam signatis, quàm signandis, ut ratio postulat, addit & detrahit, ut dixit Rota *in Causa Meten. Prioratus 17. May 1627.* coram Merlino (qui priùs fuerat Datarius Gregorij XV. *decis. 68. num. 9. & 10 par. 5. rec.* post
11 Gonzal. *super regul. de mst fiv. glos. 63. num 54 & seqq.* & ideo supplicatio non videtur certitudinem continere secundum Gomes *ubi supra.* Nec suffragatur litteris non expeditis Rot. *dec 509. n. 16. par. 5.*

par. 5 tom. 2. in recentiorib. & est expressum in ex-
12 travag Iniuncta, de election. & in const Julij III. hac
de re edita, ut propterea per solam supplicatio-
nem gratia informis per Rotam appellari solet,
13 ut patet in decis. 19. de concess praben. in novis. Quo
fit ut intrans possessionem Beneficij litteris non
expeditis, licèt habeat supplicationem signatam,
omne jus perdat, ut inquit Felin. in c. Veniens, nu.
3. vers Et adde quod intrans possessionem, de accusatio-
nib. & est tex. in d. extravag. Iniuncta, de election.
aliàs frustra Papa in Cancellaria tot officiales
constitueret, dans illis formas per suas regulas
expediendi, si sola supplicatio sine expeditione
sufficeret, ut notat Ægidius Bellam. in cons.
34. supposito statuto in 6 col. in responsione ad 1.
14 dub. vers. Aut quaru, merito Rota jus quod
acquiritur per supplicationem, judicavit infor-
me, & confusum, adeout ante litterarum expe-
ditionem plerique DD. voluerint non dari ca-
nonicum titulum saltem in suo esse perfecto, ut
dixit Ægid. decis. 110. in 3. col. & decis. 664 & te-
net etiam Nicol. Milis Rotæ Auditor in reper-
15 torio in verb Gratia Apostolica, cum quibus con-
cordat decisio 20. circa secundum num. 5. de concess.
16 praben. in novis. At verò per expeditionem lit-
terarum forma, & perfectio gratiæ datur, ut dixit
Rota decis. 27. de rescript. in novis repetita apud
Ægid. decis. 46. & per illas omne dubium tolli-
tur, & gratia digesta, & suam perfectionem tota-
liter habere dicitur, ut tradit Oldrad. in cons 324.
incipien. Factum tale est, Dominus noster, num.
3. vers. Quartò circa renunciationem, & ut Bald.
inquit per l. Contractus. C de fid. Instrum. relatus à
Gomes. in regul. de non iudican. iuxta form.
17 supplicat q 1. num. 3. sola supplicatio adhuc in
utero existere dicitur, donec per expeditionem
litterarum in mundum producatur, & hinc fit ut
18 sumptum de Registro supplicationum signa-
tarum in judicio fidem non faciat, ut dicit Ægid.
decis. 252. secus autem si sumptum litterarum Bul-
latarum extrahatur, ut dicitur in dec. 28. de proba-
tion in Antiq. & refertur à Gomes. ubi supra num.
19 4. Hinc etiam fit, ut Romani Pontifices ediderint
tres regulas Cancellariæ, videlicet regulam de nō
judicando juxta formam supplicationis, sed litte-
rarum expeditarum, in cujus exordio dicitur.
Cum ante confectionem litterarum gratia Apo-
stolica sit informis, &c. Item regulam 29. quæ
disponit commissiones non valere litteris non ex-
peditis. Item regulam 53. quæ vult dispensationes
20 similiter non valere non expeditis litteris Ex qui-
bus omnibꝰ deducitur multa graviùs delinquere,
& atrociorem iniuriam Papæ irrogare, ac majus
præjudicium inferre posse falsantem litteras Bul-
latas, in quibus consistit totalis perfectio gratiæ,
& secundum quas est judicandum, quàm falsan-
tem supplicationes signatas quæ continent gra-
tiam rudem, & informem, & quæ sine litteris mi-
nimè suffragatur, & consequenter pœna falsan-
tium litteras Apostolicas, de qua in cap. Ad falsa-
riorum infra eod. non debet extendi ad eos, qui fal-
sant supplicationes, seu signaturas, quia pœna ita
debent adæquari, & commensurari delictis, ut
quod sceleratiùs est commissum graviùs vindi-
cetur, cap. Non esseranus, 24. q. 1. cap. Quæsivit de
ys. quæ fiunt à maior part. Capit. c. fin. in fin. de excessib.
Prælator.
21 Ad partem verò affirmativam facit, quia si lit-
teræ discrepent à supplicatiōe, statur supplicatio-
ni tanquam matrici, & non litteris, Caputaq. de-
cis. 75. nu. 6. & decis. 227. lib. 1, Rota decis. 730. n 1.
par. 2. rec. & litteræ sunt corrigendæ ad formam
supplicationis, ut dixi in cap, Ex conscientia nu. 7.
22 infra eod. Et litterarum registrum, & inde sumpta
debent reformari, & corrigi juxta originalem
supplicationem Mandos in reg. de non iudic. iuxta
formam supplicat, q. 19. n. 6. Rota decis. 387. nu. 10.
23 par. 5. rec. Trita enim est regula ut instrumentum
publicum discrepans à matrice, seu protocollo
debeat secundum illud corrigi, & emendari l. Si
quis ex argentarijs, §. Prætor. & ibi Bart. num. 3. ff. de
edend. Felin. in cap. Quoniam contra, num 10. de pro-
bat. cum alijs cumulatis in præalleg. dec. 387.
24 Unde etiam videmus ad supplicationem tāquam
ad matricem esse recurrendum, si expeditiones
duæ sint inter se discordes, ut decidit Rot. in re-
cent. decis. 225. num. 10. part. 4 tom. 2. allegando
Bart. in l. Sempronius, ff. de leg. 2. & in l. Si Librarius,
25 num. 9. ff. de reg. iur. Imò sola supplicatio atten-
ditur etiamsi non exhibeantur litteræ expeditæ
ubi non agitur de canonizanda gratia. Caput-
aquens. decis 235. & decis. 301. part. 3. Mantica
decis. 335. num 2. ubi aliæ cumulantur Gregor.
XV. decis. 540. num. 6. Cassador. decis, 8. num, 14.
de restitutione spoliatorum, Mohedan. decis. 2.
in fin. de privileg Seraphin. decis. 538. num. 4.
& decis 775 num. 3. & in rec. decis. 228. 6. par. n. 6.
26 & decis 218. num. 8. part. 7. & aliàs passim: ergo
enormius est delictum, & majoris præjudicij fal-
sare supplicationem, quàm litteras, quia falsitas
litterarum potest corrigi ad formam supplica-
tionis originalis, sed non è converso, ut dictum
est.
27 Præterea tota substantia gratiæ consistit in
supplicatione, & signatura Papæ; expeditio verò
litterarum non requiritur ad perfectionem gra-
tiæ, sed ad probationem tantùm. Geminian. cons.
106. super d. dubio, vers In contrarium, Cassad. decis.
4. n. 2. de caus. possess. & propriet. Seraphin decis.
28 775. num. 2. Cum similibus, ut dixi in cap Nihil, n.
28. supra de elect. Graviùs autem est corrumpere
substantiam rei, quàm illius accidentia, argum. eo-
rum, quæ tradit Calder. cons 11. incip. Episcopus rem
Ecclesiæ: ante med. vers. Ad cuius declarationem, de
feud. & consequenter pœna cap. Ad falsariorum,
infra eodem magis convenit ei, qui corrumpit
substantiam gratiæ falsando supplicationem,
quàm ei, qui corrumpit gratiæ probationem fal-
sando litteras.
29 Ulterius pro hac parte facit, quia falsitates fa-
ciliùs, & frequentiùs in supplicationibus comit-
tuntur, propter appositionem manus plurimorū
officialium, ut advertit Gomes. in reg. de non iudi-
can. qu. 1. num. 6. per tex. in l. fin. C. de Codicill Ex-
plorati autem juris est propter delicti frequen-
tiam pœnas exacerbari, vel augeri, ut l. Aut facta. in
ff. de pœn. & notat Aretin. in cap. Cum non ab homi-
ne, n. 59. circa finem, supra de iudicis.
30 Demū hanc partē amplectitur in puncto Col-
lectar. in cap. Ad falsariorum n. 2. infra eod. ubi for-
mat quæstionem, quid dicendum de illis, qui fal-
sant, seu confingunt signum supplicationis Papa-
lis, seu fiat, vel aliud faciendo; & refero hanc con-
troversiam de facto tunc contigisse, & multos di-
xisse tales non posse dici falsarios literarum Apo-
stolicarum, quia litteræ non dicuntur Apostolicæ
nisi

nisi propter Bullam, ut in textu; sed postea sub-
jungit Collectar. aliud visum esse Bart. & multis
alijs, quia certum est quod fallare il *fiat* est falsare
litteras Apostolicas, idque proprijssimè, sicut il-
lud; in quo consistit tota virtus, & substantia; &
ad hoc facit indistinctè littera dicti cap. *Ad falsa-*
32 *riorum* Nec obstat hæc Decretalis, quia ponit cer-
tos modos probandi falsitatem secundum eum,
idest aliquos, sed non omnes, ut hic in glos. 1. ac
proinde cum species omnes non enumerentur,
non procedit argumentum à partium enumera-
tione, ut est textus in l. *Filius.* §. *Filiusfamilias miles,*
juncta glos. *in ver. Locum. ff. de liber. & posthum* &
in cap. *Venerabilem,* & ibi Jo Andr, *n.* 18. & Abb.
n. 8 *supra de election.* Quæ opinio facilius esset ad-
mittenda, quando litteræ essent expeditæ, vel sup-
33 plicatio registrata, & soluta componenda, quia
tunc non habet locum regula de non judicando,
jux. form. supplicat ut fuit pluries in Rota resolu-
34 tum teste Card Seraphin, *decis.* 764. *nu.* 4 & 5 Nec
supplicatio potest lacerari ab officialibus cum eo
casu sit gratia perfecta, ut dicit Rota *decis.* 554.
n. 9. *p.* 5. *tom* 2 *in recent.* unde falsitas talis suppli-
cationis per necesse influit in falsitatem littera-
rum, quæ non nisi ad formam matricis, & origi-
nalis supplicationis expediuntur, ut dictum est;
ac proinde est punibilis non secus ac falsario ip-
sarum litterarum.
35 Non obstant argumenta contraria; nam ad
primum patet responsio ex jam dictis supra *num.*
32 Ad confirmationem respondetur: Quamvis
supplicationes non sint litteræ expeditæ, quia nō
sunt in plumbo, sunt tantùm litteræ Apostolicæ
secundum Collector. supra citatum. *n* 30 & 31 &
ad inductionem Navarri, de qua supra *n* 7. respō
36 deri potest Bullam Cœnæ in ea parte, in qua lo-
quitur de falsantibus supplicationes emanasse de-
clarationem cap *Ad falsariorum, infra eod.* & sic no-
vum jus non induxisse l. *Haredes palam,* §. *Si quid, ff.*
de testament. quod inde liquet manifestè, quia in
Bulla Cœnæ excommunicantur etiam falsarii lit-
terarum in forma Brevis, ut videre est in Bulla
Urbani VIII. §. 9 in Bullar *tom.* 4 *pag.* 356. & ta-
men certum est litteras in forma brevis verè, &
propriè esse litteras Apostolicas, quæ iam erant
comprehensæ in d. cap *Ad falsariorum,* ut ipsemet
Navarrus fatetur d *cap* 27 *n.* 2. *vers. Tertia.*
37 Ad ultimum verò, nempe ad differentias pon-
deratas inter supplicationem, & litteras patet re-
sponsio ex dictis supra d *n.* 21. *usque ad n.* 32. ex
quibus apparere eas ponderationes in contrarium
retorqueri, maximè quando litteræ sunt expedi-
tæ vel soluta est componenda, ut constat ex di-
ctis supra *n* 33

DE CRIMINE
FALSI.

Cap. Ad falsariorum.

SUMMARIUM.

1 *Falsantes per se, vel per alium litteras Papa excom-
municati sunt cum suis fautoribus, & n.* 27,
2 *Et Clerici officijs, & beneficijs privati sunt, & n.* 38.
3 *Item sunt degradandi, & Curia saculari tradendi, &
num.* 40.
4 *Falsis litteris Apostolicis utentes, si Clerici sunt officijs,
& beneficijs privantur: si laici excommunicati
sunt, & n.* 47. *&* 48.
5 *Statutum valet, quo cavetur, ut quis non possit allegare
illius ignorantiam.*
6 *Litteris Apostolicis uti volentes debent prius diligenter
illas examinare, an sint vera, vel falsa, vel suspe-
cta.*
7 *Littera Papales fiunt magna cum diligentia, & exqui-
sita curiositate.*
8 *Et nihilominus in eis quasi imperceptibiles committun-
tur falsitates*
9 *Littera gratiosa vel contra ius, vel contra utilitatem
publicam maiorem requirunt examinationem, quam
littera de simplici iustitia*
10 *Ignorantia quam prasumatur in delictis, hoc tamen
fallit quando debet pracedere diligens inquisitio,
& nu. seq*
11 *Falsum non committitur sine dolo.*
12 *Dolus in dubio prasumitur quando ex officio, vel
ex natura actus prarequiritur diligens indaga-
tio.*
13 *Ignorantia affectata, crassa, & supina qua.*
14 *Falsis litteris utens cum ignorantia crassa mitiùs pu-
nitur, quàm cum dolo expresso.*
15 *Clerici falsantes litteras Principis, seu Imperatoris quas
pœnas incurrant, & n.* 16.
*Et quid in falsantibus litteras, seu sigillum Regis, nu-
mer* 23.
*Et quid in falsantibus litteras maioris Pœnitentiarij,
vel Nuncij aut Brevia Papa, n.* 24.
*Et quid in falsantibus litteras Episcopi, vel Capituli,
ibidem, & n* 25.
16 *Papa longè prastat Imperatori.*
17 *Iniuria aggravatur ex dignitate persona, cui irroga-
tur.*
18 *Delictum gravius est in personam Principis, cui delin-
quens est subiectus, quàm in extraneum.*
19 *Lesa maiestatis crimen non committit non subdi-
tus.*
20 *Clericus natus in Terris Principis laici dicitur esse ori-
ginaliter, & naturaliter de dominio, & ditione ipsi-
us Principis.*
21 *Non tamen contra eum dici potest committere crimen
lesa maiestatis*
22 *Rex habet in Regno suo iura supremi Principis, idest
Imperatoris*
26 *Exercere verbum in dispositione pœnali verificatur in
unico actu.*
27 *Falsans litteras Apostolicas etiam semel tantùm puni-
endus est pœna huius cap.*
28 *Bulla Pij V. contra exercentes vitium nefandum an
habeat locum in ijs, qui unica tantùm vice illud
committunt.*
29 *Falsantes litteras Papa sunt excommunicati sive sint
laici, sive Clerici, sive Monachi.*
Et quid in Episcopis n. 56.
30 *Et absolutio est Sedi Apostolica reservata.*
31 *Falsarij litterarum Apostolicarum, vel falsò eas fa-
bricantes, aut supplicationes falsò signantes
excommunicantur in Bulla Cœna.*
32 *Excommunicatio Bulla Cœna, & excommunicatio hu-
ius cap. contra falsarios litterarum Apostolicarum
in quibus differant.*
33 *Falsans litteras Papa per alios an incidat in excommu-
nicationem Bulla Cœna, & n seqq.*

Faciens

34 *Faciens per alios per seipsum facere videtur, quod procedit etiam in delictis. & n. 43.*

35 *Item procedit etiam in statutis pœnalibus, quæ juri communi non obviant. & n. seq.*

36 *Statutum puniens utentem falso instrumento locum habet etiam in utente per alium.*

37 *Falsans supplicationes manu Papæ signatas incidit in excommunicationem Bullæ Cœnæ.*

Et an incidat in pœnas hujus cap. ibidem.

38 *Beneficia falsantium litteras Papæ impetrari possunt tamquam vacantia.*

39 *Laici falsantes litteras Papæ non sunt ipso jure privati suis dignitatibus, & officijs.*

40 *Clerici falsarij litterarum Apostolicarum degradatione judicis ecclesiastici traduntur Curiæ sæculari pœna legali puniendi, scilicet mortis naturalis.*

41 *Degradationis pœna de iure communi non imponitur nisi in tribus casibus hic expressis.*

42 *Clericus, qui non per se, sed per alium falsat litteras Papæ an sit degradandus, & Curiæ sæculari tradendus.*

44 *Laicus ratione rei ecclesiasticæ falsificando rescriptum Papæ subijcitur foro Ecclesiæ.*

45 *Falsi pœna de iure civili quæ sit, & n. 46.*

46 *Deportationis pœna, & damnationis in metallum hodie non est in usu.*

47 *Spolientur, idest per sententiam.*

48 *Falsis litteris utentes, sunt ipso facto excommunicati, etiamsi ab illarum usu desistant infra viginti dies*

94 *Secus in habentibus litteras falsas, quia non sunt excommunicati, si illas infra viginti dies laceraverint, vel restituerint.*

50 *Clerici falsis litteris scienter utentes an sint excommunicati.*

51 *Pœnæ falsificantium litteras Papæ. & falsis litteris utentium sunt in triplici differentia.*

52 *Malitia magis punitur, quàm negligentia*

53 *Negligentia crassa, & supina dolo æquiparatur.*

54 *Falsis litteris utentes, & falsas litteras impetrantes, sed non exercentes per se falsitatem æquiparantur.*

55 *Impetrantes per suggestionem falsitatis litteras à Papa qua pœna puniantur.*

56 *Episcopi falsantes litteras Papæ non incidunt in pœnam huius cap.*

57 *Sunt tamen excommunicati ex Bulla Cœnæ,*

58 *Falsarius litterarum Apostolicarum etiam occultus incurrit pœnam excommunicationis, & privationis officiorum, & beneficiorum eo ipso, quod crimen committit, & n. 62.*

Sed pœna degradationis ei infligitur tantùm si criminaliter sit convictus, n. 63.

Sive per viam accusationis, sive inquisitionis, numer. 64.

Si verò civiliter actum fuerit, mitius punitur, numero 59.

62 *Intellectus cap.* Novimus, §. final. de verb. signific. *& n. 65.*

66 *De crimine falsantium litteras Apostolicas an alius quàm Papa possit cognoscere.*

1 AD FALSARIORUM. Qui per se, vel per
alios litteras Papæ falsant, excommunicati
sunt cum suis fautoribus; & Clerici officiis,
2 & beneficijs privati sunt, & degradandi
3 sunt, & tradendi Curiæ sæculari, per quam
4 laici legitimè puniuntur. Qui litteris falsis utitur,
si Clericus est & officio & beneficio privatur, si
laicus, excommunicatur. Hoc dicit Joan. Andr.
Butr. Bard. Anchar. Abb. Jo. de Anan. & Mar. Socin.
Dividitur in duas partes. Primò punit falsantes
literas Papæ per se, vel per alios. Secundò punit
utentes litteris falsis ibi, *qui vero.*
5 Nota primo singulariter ex principio tex. argumentum,
quod valet statutum, ut respectu statutorum,
vel aliorum gerendorum non possit quis
ignorantiam allegare, seu non prosit ignorantia,
prout ex hac littera deducunt hic Abb. & Mar.
Socin. *in 1. notab.* & notat Bart. in l. *Divus, n. 4 ff. ad*
l. *Cornel. de fals.*
6 Secundò nota ibi, *examinet obligationem, quam
habent. volentes uti litteris Apostolicis*; debent enim
prius eas diligenter examinare, utrum scilicet sint
veræ; & tunc utantur illis si voluerint: aut falsæ;
& tunc nullo modo utantur; aut suspectæ; & tunc
etiam abstineant, cap. *Inter dilectos, § Verum, de concess.
præben, lib. 6.* & arg. cap. *Ad audientiam*, § 1 *supr.
de homicid.* & cap. *Cum speciali. §. Excessio, de appell.*
secundum Host. *hic n. 6.* & in cap. *fin. in princip.*
7 *in verb Suspicionis, infra eod.* Nam etsi litteræ Papales
multa cum diligentia, & exquisita curiositate
fiant, ut cap. *Cum ad eo, supra de rescript.* & cap.
8 *Apostolicæ 35 q 9.* tamen in illis tales plerumque
committuntur falsitates, quæ etiam prudentissimos
fallerent, & quæ nedum de facili cognosci
nequeunt, sed etiam maxima, & diligentissima disquisitione
inveniri, aut percipi nequaquam possunt,
ut in cap. *Licet. supra eodem*: & notat idem
Host. *in summa eodem tit. §. 2. vers Præterea nisi.* &
post eum Marian. Socin *hic num 29. & 30.* unde
nil mirum si hæc Constitutio adstringat volentes
uti litteris Apostolicis ad tam sedulam examina-
9 tionem. Major tamen examinatio requiritur in
literis, quæ sunt de gratia, vel contra jus, vel contra
utilitatem publicam, quam in litteris de simplici
justitia, cap *Accedens infra eodem,* & l. *Rescripta:
C Si contra ius, vel util. publ.* secundum Innoc. hic
circa med vers. Item examinatio.
10 Tertiò nota ibi, *Si falsis litteris se usos dixerint
ignoranter.* Ignorantiam non præsumi, seu non
excusare, ubi non permittitur diligentia, quam
quis tenetur adhibere, ut in textu: quamquam enim
in delictis præsumatur ignorantia, ut l. *Quoties, §. Qui dolo, ff, de probat.* tamen hoc fallit quando
præcedere debet diligens inquisitio, prout
hoc casu præcedere debet auctoritatem hujus
Constitutionis, glos. 2. *hic* Innoc *in princip.* ibi
(Tunc non excusat ignorantia, cum non præcessit
examinatio: & hoc enim fuit in culpa, cùm
non examinavit, nec à peritioribus quæsivit) §.
ult. 36 distinct. l. *regula. ff. de iuris, & facti ignorantia,*
11 Host *num. 1.* ibi (Quod si hanc diligentiam non
adhibuerint, in dolo esse videntur, sine quo non
committitur falsum) l. *Nec exemplum. C. Ad leg.
Corn. de falf.* l. *Divus, ff eod.* Butr. *nu. 2. & nu. 12.* ubi
12 ait: (In ijs, in quibus debet diligens inquisitio
præferri, præsumitur scientia, & dolus, nisi probetur
ignorantia; Et sic quod in dubio dolus non
præsumatur. verum est, nisi ex officio, vel ex natura
actus requiratur præcedens indagatio ad actus,
vel vitij illius certificationem.) Hæc Butr. Concordat.
Anchar, *in 1. notab,* & sequuntur cæter.
13 Vel certè, ut dicit glos. 1. *hic,* tales dici possunt
affectatores ignorantiæ, cap. *Cum inhibitio, de
clandest.*

clandest desponf. & huiusmodi ignorantia appella-
ri potest crassa,& supina,cap. *Apostolicæ* , *de Cler.*
excomm minist & hæc punitur pœna huius cap.
in verb. *Qui verò*,secundum Mar.Socin. *hic n.34.*
14 qui tamen *n.35.* subdit,& bene, mitius puniri u-
tentem falsis litteris cùm ignorantia crassa, & su-
pina, quàm cum dolo expresso, quia primo casu
punitur pœna huius textus in d.§. *Qui verò* ; sed si
esset in dolo,itaut probaretur scientia , tunc de-
beret puniri graviori pœna,scilicet leg. Corn de
fals sicut punitur qui tales litteras falsat, ut l. *Ma-*
iorem,& l. *Falsos,C ad l Cornel.ad fals.* nam & u-
su committitur verum falsum,ut ibi, & in l. *Eos*
qui §.fin.ff.eodem , & latiùs per eum, quod bene
nota.
15 Quartò nota ibi, *litterarum nostrarum.* Disposi-
tionem huius Decretalis, & illius pœnas vendi-
care sibi locum dumtaxat in Clericis falsantibus
16 litteras Papæ: secus verò in Clericis falsantibus
litteras Principis,seu Imperatoris,quia non vide-
tur esse tantus excessus contra Principem , quan-
tum contra Apostolicum , cùm longè præstet Pa-
pa Imperatori,ut in cap. *Solita,supra de maiorit &*
obed & respectu personæ, in quam delictum cõ-
missum est,aggravatur pœna,ut notat glos. 2. in
cap. 1 *supra de calumniator.* & hæc opinio placet
Marian Socin.*hic n.12.13.& 14.* & quamvis *glos.*
in verb.Legitimas, videatur uniformiter loqui de
litteris Principis,& Papæ,& Marian.Socin.subdat
pro opinione glossæ facere,quia cùm delictum sit
valde atrox,videtur esse locus degradationi , &
traditioni Curiæ sæculari,secundum ea, quæ tra-
duntur in cap.*Cum non ab homine,supra de iudic.* ta-
men responderi potest pœnam degradationis , &
traditionis huiusmodi non esse imponendam
nisi in casibus in iure expressis, ut fuse probavi-
mus in d.cap.*Cum non ab homine,n 68.& 79.* inter
quos non reperitur hic casus falsantis litteras
Imperatoris, cùm hoc cap. non loquatur nisi de
falsantibus litteras Papæ, & in pœnis benignior
pars sit eligenda,ut in Regula *In pœnis,de reg. iur.*
lib. 6.& facit cap. *Ad audientiam,supra eodem* : præ-
sertim verò , quia delictum Clerici falsantis litte-
17 ras Papales est graviùs , quàm falsantis litte-
ras Principis duplici consideratione. Prima est,
ut dixi n.præcedenti,iniuria , quæ Pontifici Ma-
18 ximo irrogatur,est atrocior ratione præeminen-
tioris dignitatis,§ *Atrox,Instit.de iniur.* l. *Prætor,ff.*
*eod.*cap *Cum illorum,infra de sentent. excomm.* Se-
cunda est , quia Clericus non est subditus Impe-
ratori,sed Papæ;cap. *Si Imperator*,& cap.*Cùm ad*
verum.96.distinction. cap. *Ecclesia Sancta Maria* ,
cum ibi notat. supra de Constitut. Explorati au-
tem iuris est longè graviùs esse crimen in perso-
19 nam Principis,cui delinquens est subiectus,quam
in extraneum,l *Omne delictum,§.1.ff de re milit.* Et
propterea delinquens contra Principem, cui non
est subiectus,non dicitur committere crimen læ-
sæ maiestatis,ut probat text. in Clem. *Pastoralis,*
ubi glos *in verb Non subfuit,de re iudic.* & est com-
munis opinio,ut attestatur Rolan à Vall. *cons.4.*
in Causa Inquisitionis,n.1.vol.1. & Jul.Clar. *in praxi*
20 *criminal.* §.*Læsæ maiestatis, vers. Vidi quandoque du-*
bitari : & hinc fit ut Clericus natus in terris
subiectis alicui Principi laico , quamvis dicatur
naturaliter,& originariè esse de dominio, & di-
tione illius Principis,prout tenere communiter
Doctores affirmat Gigas *in tract. de crimine læsæ*
21 *maiestatis,q.63.nu.3* Nihilominus eum post cleri-
catum revera non possit dici subditus ipsius Prin-
cipis,non potest dici contra eum comittere cri-
men læsæ majestatis : & est communis opinio, ut
dicit Præpositus in cap.*In primis.§.De persona. col.*
5.num.16.vers.Non obstat opinio, 2. quæst.1. & Clar.
loc.citat.vers.Hinc refertur. Non igitur mirum,
si Clericus falsans litteras Papæ sit degradandus,
& Curiæ sæculari tradendus; non autem si falset
litteras Imperatoris: & glos. nostra videtur usur-
passe nomen Principis non pro Imperatore , sed
pro Papa,de cujus litteris loquitur hæc Decre-
22 talis. Hinc etiam fit,ut quamvis Rex in suo Re-
gno habeat jura supremi Principis, idest Impera-
toris,ut inquit Præpos.*ubi supra n.22. vers. Tertiò*
dicitur per ea quæ notantur in cap. *Per venerabi-*
23 *lem,supra, Qui fil. sint legitim* Tamen Clericus
falsans litteras,vel sigillum Regis non punitur
pœna hujus cap.Sed deponitur, & in signum ma-
leficij ei character in fronte imprimitur , quo ab
aliis discernatur,& in exilium mittitur,ut est casus
in cap. *Ad audientiam. supra eodem*, & ibi omnes,
Boer *decis.82.n.3* Licèt hodie de consuetudine
hanc pœnam impressionis characteris in Clericis
non servari attestentur Ludovic.Piguer. *decis cri-*
min.80 num.10.& seqq. & Farin.*in pract.criminal.*
parte quintò de falsit. quæst. 151.numero 62 ad
finem
24 Longè autem minus incidunt in pœnas hujus
tex. Falsarij litterarum Episcopi, vel Nuncii , quia
hæ propriè non sunt litteræ Apostolicæ:& eadem
ratione idem dicendum de falsariis litterarum
Pœnitentiariæ,quia non sunt litteræ Papæ , sed e-
jus Commissarij,ut tradit Navarr.*in Manual. cap.*
27 nu.62.vers Tertia licet secus sit de falsariis Bre-
vium Papæ,secundum Gomes. *de Brevib. cap 3.* &
Navarr *ubi supra.* Tu tamen adverte,quia DD. in
cap. *Ex litteris , supra de fid Instr.* videtur tenere
pœnas falsantium litteras Apostolicas habere lo-
cum etiam in falsantibus Bullas, & sigillum litte-
rarum sacræ Pœnitentiariæ , ut videre est apud
Hostien *ibi num.6.* Jo.Andr *num.4 ante fin.* Bel-
lam.*num.3 in fin.*& Butr *nu.4.*itidem *in fin.* quos
ita intelligit Farin.*in d.pract. criminal. quæst. 151.*
num 24.
De pœna autem falsantium litteras Episcopi,
vel Capituli vide textum in cap. *Si Episcopus* , 50.
*dist.*in cap.*Eam litteris,in fin. de testib.* & in cap. *Ad*
audientiam,supra eod. & plenè hic per Marian. So-
cin *num.11.*
26 Quintò, nota ibi , *vitium falsitatis exercent.*
Prima facie hic videri argumentum , quod ad in-
currendas pœnas huius cap. non sufficiat unica
falsitas,sed requiratur iteratio actuum,ponderan-
do illud verb.*exercent.*argum,l.*Sciendum,* §. *Illud,*
ff de ædilit edict. per quem tex Bartol. *in proœm.*
Digestorum num.10 quem sequitur Abb. in c. 1.
num.24.de iudic. Dicit artificem, vel mercatorem
non dici eum,qui semel, aut iterum artem , vel
mercaturam exercet,sed eum,qui toties, ut vulgi
opinione habeatur pro tali. Ad idem tex. in l.
Quis sit fugitivus , §.*Errorem ff. eod.* & l. *fin.ff. de*
27 *Abig.* Sed oppositum est veriùs, quia verb. *ex-*
ercent : & in dispositione pœnali in unico actu
verificatur,ut est tex.in §.*Item lex Iulia,il primo* ,
Institut.de publ.iudic. Unde etiam qui unica tan-
tum vice falsat litteras Papæ, puniri debet ad præ-
scriptū huius Decretalis,ut firmat novissimè Pro-
sper

ſper Farin. *in praxi crimin. lib. 5. de falſitat. qu. 251.*
num 31. adjiciens ita practicari : & latiùs *in titul.*
28 *de delictis carnis, qu. 138 num. 30.* Et ex hoc con-
funditur illorum opinio, qui dixerunt Bullam Pij
V. contra exercentes vitium neſandum ſecundum
ea, quæ ſcripſi in d. cap *Cum non ab homine nu. 76.*
de iudic. non habere locum in his, qui ſemel tan-
tùm illud perpetrarunt, ſed ſolum in his, qui quaſi
ex uſu continuato exercent. Inter quos Navar. *in*
Manual. cap. 27 num 249. verſ. Tertiò dico, Nam
& d. § *Lex Iulia*, *de exercentibus* loquitur, ibi :
Qui cum maſculis neſandam libidinem exercere au-
dent. Et ſimiliter hoc c. loquitur per ver. *exer-*
cent; & tamen illius pœnæ verificantur etiam in
his, qui unica tantùm vice delicta hujuſmodi per-
petrarunt, ut dictum eſt, & fuſiùs probat Farinac.
dicta quæſt. 138. num. 30.
29 Sextò, nota pœnam generalem falſantium lit-
teras Apoſtolicas. Nam una cum fautoribus, &
defenſoribus ſuis ſunt ipſo jure excommunicati :
hoc enim demonſtrant verba illa, *anathematis*
vinculo, quæ ſunt Canon. latæ ſententiæ, ut in cap.
Dura, *in gloſ. 3. ſupra eod.* & hic notat gloſ. 3. In-
noc. *circa fin. in ver. Innodatos,* Hoſtien. *n. 3. & 5.*
in eod. verb Henric. Boich. *num. 4 verſ. Aut quatu,*
Cardin. *num. 1. & in verb. Innodatos,* Butr. *num. 3.*
Abb. *eod. num verſ. Si verò eſt laicus,* Jo de Anan.
num. 1. & Marian. Socin. *num. 40.* Jo Andr. & om-
nes in ſummario textus, Goffred. *in ſumma huius*
tit. num. 7. & Hoſtien. *itidem in ſumma eodem tit.*
num. 8. verſ. Nam falſary Domini Papæ, gloſ. in cap.
Licet, in verb Tenuem, *ſupra eodem*, & ibi Butr.
num. 4 verſ. Dicit gloſ. & nullus diſcrepat : & cum
littera dicat omnes falſarios, hanc pœnam infligit
cunctis indifferenter ſive ſint clerici, ſive laici, ut
hic per Marian. Socin. *num 25.* & conſentiunt om-
nes : & in Monacho conſuluit Feder. de Senis, *con-*
30 *ſil. 219.* Si notorium addens abſolutionem eſſe
Sedi Apoſtolicæ reſervatam per d. cap. *Dura*, quod
etiam dicit poſt Joann. Andr. Marian. Socin, *hic*
num 23.
31 Hodie in falſarios litterarum Apoſtolicarum
fertur excommunicatio in Bulla, quæ in die Cœ-
næ Domini legi conſuevit, §. 6. In hæc verba. (Itē
excommunicamus, & anathematizamus omnes
falſarios litterarum Apoſtolicarum, etiam in for-
ma Brevis, ac ſupplicationem gratiam, vel juſti-
tiam concernentium per Romanum Pontificem,
vel ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Vicecancellarium,
aut gerentes vices eorum, aut de mandato ejuſdē
Romani Pontificis ſignatarum; nec non falſò fa-
bricantes litteras Apoſtolicas etiam in forma Bre-
vis, ac etiam falſò ſignantes ſupplicationes hujuſ-
modi ſub nomine Romani Pontificis, ſeu Vice-
cancellarij, aut gerentium vices prædictorum.)
Hæc ibi.
32 Et ex hoc contextu colligunt nonnulli ex mo-
dernis aliquot differentias, & præcipuè duas inter
excommunicationem, quæ infligitur in textu no-
ſtro, & illam, quæ infligitur in Bulla Cœnæ. d. §. 6.
Prima differentia eſt, quia in hoc cap. excommu-
nicantur non modo indifferenter omnes qui fal-
ſant litteras Papales : ſed etiam laici, qui falſis lit-
teris utuntur, ut dicam infra in 10 *notab.* Sed in
Bulla Cœnæ non excommunicantur niſi falſarij
litterarum Apoſtolicarum, vel falſas litteras fabri-
cantes, aut ſupplicationes falſò ſignantes; de uten-
tibus autē nihil ſtatuitur. aliud eſt falſare, & aliud
uti falſis, ut colligitur ex hoc cap. *in principio*,
iuncto §. Qui verò, & tres differentias colligimus
infra *num. 51.* & hanc differentiam conſtituunt
Navarr. *in Manual. cap. 2. num. 62. verſ. Quarta*,
Soar. *tom. 5. diſputat. 21. ſect. 2. num. 48.* & quidam
alij.
33 Secunda differentia eſt, quia ex hoc cap. excō-
municationem incurrunt qui litteras Papales fal-
ſant per ſe, vel per alios, ut in littera : Sed ex Bulla
Cœnæ non excōmunicantur, niſi qui hujuſmodi
litteras falſant per ſe, ut tenent Jacobus de Graffiis
in ſuis Deciſionibus part. 1. lib. 4. cap. 18. n 93 & 95.
34 & Suarez *d. diſp. 21. ſect. 2. num. 48.* Sed hanc dif-
ferentiam non puto veram, quia regula : *Qui per*
alium facit, eſt perinde ac ſi faciat per ſeipſum :
procedit etiam in delictis, ut hic notat Marian. So-
cin. *num. 19. & 20* & in cap. *Ad audientiam, n. 286.*
ſupra de homicid. Idque non per fictionem, ſed
per veritatem, ut in terminis excommunicationis
eſt textus clarus in cap. *Mulieres*, §. *fin. infra de*
ſent excomm. ubi deciditur mandantem percuti
Clericum incidere in excommunicationem, &
redditur ratio per hæc formalia verba, quia is cō-
mittit verè, cujus auctoritate, vel mandato deli-
ctum committi probatur; ubi gloſſ. ultim. allegat
jura concordantia. Item procedit prædicta regu-
la Sexti etiam in ſtatutis pœnalibus, ut ex gl. ma-
gna in cap. *Sicut dignum. eod. tit.* deducunt ibi Jo.
Andr. *num. 18. verſ. Et ſcias,* Abb. & Marian. Socin.
num. 11. Dicentes auctoritate illius gloſſæ quoti-
die uti aſſeſſores fori civilis inducentes eam ad
intellectum ſtatutorum punientium homicidas,
ut verificetur etiam in mandantibus fieri homici-
dium. Ad quod etiam inducunt jura in l. *Si quis id,*
§. fin. ff. de iuriſdict. omn. iud. & in l. 2. §. *Divus, ff. de*
iure fiſci, & in l. *Iudæi*, *la ſeconda*, *C de Iudæis.*
Ideoque ſtatutum puniens utentem falſo inſtru-
mento locum ſibi vendicat etiam in eo, qui utitur
per alium, ut pluribus fundamentis reſpondit Lu-
dov. Roman. *conſ. 105. Viſo themate, n. 2.* & quam-
vis oppoſitum ſenſerit Vincentius de Paleatis in-
ter conſilia Alexandri, *conſ. 65. Viſa quadam, lib. 4.*
ubi latè conſuluit Conſtitutionem pœnalem con-
tra homicidas non habere locum in eo, qui man-
dat fieri homicidium; tamen ejus opinio poſſet
fortaſſe obtinere, ubi ſtatutum eſſet juri commu-
ni contrarium; tunc enim non reciperet interpre-
tationem à jure communi; at ſecus eſt, ſi diſponat
quaſi idem, quod jus commune, aut illud adjuvet,
pœnam augendo, quia tunc ſtatuti pœna locum
habet etiam in eo, qui facit per alium; ita Alex.
conſ. 55. nu. 15. lib. 4. Hoc autem caſu Bulla Cœnæ
non obviat juri cōmuni, quin potiùs cum eo con-
cordat, quia eandem pœnam excommunicationis
imponit falſarijs litterarum Apoſtolicarum, quam
jus commune imponit in hoc c. & quamvis Bulla
non utatur illis verbis, *per ſe, vel alios,* ſed ſimpli-
citer loquatur de falſarijs, tamen intelligi debet
de falſarijs tam per ſe, quàm per alius, ut ſic reci-
piat interpretationem paſſivam ab hac Decretali,
ad tex. in l. 2. C. *de noxalibus*, & in cap. *Cum dile-*
ctus, §. *Cæterum,* & ibi gloſ. recepta in verb. Juri
communi, ſuprà de conſuetudin. nec Bulla loqui-
tur per illa verba, *per ſe*; ſicut loquitur hoc cap.
in ea parte, in qua imponit pœnam degradationis,
& traditionis Curiæ ſæculari, ut dicam infra *n. 42.*
Sed ut prædixi, loquitur ſimpliciter de falſarijs
litterarum, vel fabricātibus falſas litteras, vel falſò

signantes supplicationes, quæ verba verificantur etiam in ijs, qui non per se, sed per interpositam personam hujusmodi falsitates committunt, ut ex dictis constat. Quinimo etiamsi Bulla Cœnæ uteretur illis verbis, *per se*, nihilominus esset supplenda, vel per alios, prout supplent tex. nostrũ Host. Jo. Andr. & communiter Doctores, ut dicam infra in 8 *notab. d n.* 42.

37 Tertia differentia, omissis alijs, est, quia Bulla Cœnæ in d. § 6 loquitur expressè etiam de falsantibus supplicationis à Papa signatas, sed tex. noster loquitur tantùm de falsantibus litteras Apostolicas, quarum appellatione non veniunt supplicationes; alioquin superfluum fuisset, ut bulla extenderet hoc cap. Puniens falsantes litteras Papæ ad falsantes illas signaturas, ut observat Navarr. *in manual. d. cap* 27. *n.* 62. *vers. Declaratio prima*: sed adverte, quia oppositum videtur tenere Collectarius *hic n.* 2. & ad rationem Navarri respondet, ut dixi in cap. *Licèt, n.* 36 *supra eod.* & ibi vide hunc articulum in utramque partem plenè discussum à *n.* 3. *usque ad n.* 37.

Septimò nota in vers. *Statuentes* specialem pœnam Clericorum falsantium litteras Papæ: nam officij, & beneficiis ecclesiasticis sunt ipso jure

38 privati, ut in tex. & notant Jo. Andr. Cardin Anchar. Abb. & omnes *in summ.* & ita eorum officia, & beneficia impetrari possunt tamquam vacantia, ut tradunt Rebuff. *de pacificis possessor, nu.* 204. & *in praxi benefic. tar. tit. de mod amittend. benefic. nu.* 43. Petr. Gregor Tolosan. *de benefic. c* 26. *nu.* 12. Nicol. Garz. *in eod. tract. p.* 11. *c.* 10 *nu.* 170. Gonzal.

39 *ad regul. de mensib. gloss.* 15 *nu.* 58. & cùm textus noster hac in parte restringat se ad clericos, hinc deducitur, ut laici falsantes litteras Papæ pœnam privationis officiorum, ac dignitatum minimè incurrant, ut *hic* per Marian. Socin. *n.* 17. & 18.

40 Octavò nota in vers. *ita quod*, aliam pœnam specialem clericorum falsantium litteras Papæ: nam de crimine convicti, prævia degradatione judicis ecclesiastici, traduntur Curiæ sæculari, secundum Constitutiones legitimas puniendi, ut in littera, scilicet ultimo supplicio, seu pœna mortis naturalis, ut hic innuitur, & tenet gloss. in verb. Legitimas, Host. *num.* 8. dicens in falsario rescripti Principis magnitudinem criminis exigere supplicium capitale. Butr. *n.* 16. *vers. Et imponitur talis pœna*, Anchar. *nu.* 2. *in* 3. *notab.* ubi se remittit ad glos. & Jo. de Anan. *n.* 11 *vers. In ead. glos.* & est speciale in hac specie falsitatis, secundum Abb *nu.* 9. quem sequitur Afflict. *decis.* 404. *n.* 20. *in fin.* & *n.* 21 idem tradunt Salycet in l. *Majorem, n.* 1 *post med. vers. Et si quæras, C. ad leg Cornel. de fals.* Boer. *decis.* 82. *n.* 6. Duenna *in regula* 290. *in* 1. *limitatione ad fin.* Grammat *decis* 27. *n.* 10. & ita passim servatur, teste Farinac. *in practic criminal lib.* 5. *de falsit. qu.* 151. *nu.* 4. licèt Jo. de Anan. *in rubrica circa fin.* dicat non servari isto casu, ut clericus Curiæ sæculari tradatur, prout illum refert Jul. Clar. *in §. fin. in pract. qu.* 36. *nu.* 34 *vers. Videmus etiam*: & eodem modo hæc verba, legitima pœna, idest mortis in clerico incorrigibili, exponit Abb. Antiq. in cap. *Cùm non ab homine, post princ. in verb. Legitima, de judic.* & ita habes hic unum ex tribus casibus,

41 in quibus de jure communi clericus degradatur, & traditur Curiæ sæculari, etiam non expectata incorrigibilitate. Alios duos habes hic in glos. in verb. *Tradantur*, unum scilicet, in cap. *Ad abolendam, supra de hæretic.* & alium ex cap. *Si quis Sacerdotum*, 11. *q.* 1. & hanc dicit esse Theoricam Doctorum Guil. de benedictis *post tertiam partem repetitionis* cap. *Raynutius, de testam. in quæst. de homicidio, n.* 3 & *seq* & Jul. Clarus *d qu.* 36 *vers. Scias etiam*, & istos tres una cum alijs pluribus per Constitutiones Apostolicas inductis posui in cap. *Cùm non ab homine, à num.* 68. *de judic.*

42 Sed hic insurgit dubitatio numquid hæc pœna degradationis & traditionis Curiæ sæculari puniendus sit clericus, qui falsat litteras Apostolicas per alium; an verò ille tantùm, qui falsat illas per seipsum, Host. *hic n.* 6 *in verb. Per se supplet, vel per alium, quia per ipsum facere videtur*, arg. hujus textus ibi, *per se, vel alios*, & cap. *Pastoralis*, §. *Præterea in fin. supra de off. de leg.* & cap. *Mulieres, infra de sent. excomm.* & sic sentit Host. hanc pœnam degradationis, & traditionis pariformiter imponendam esse clerico sive falset litteras per se, sive per alium; & hanc opinionem approbat Jo. And. in *summ. text.* & *n.* 2. *in verb. Vel alios*, dum allegat regulam, *Qui per alium, de regul. jur. lib.* 6. & n 3. in verb. *per se*, ubi similiter supplet, *vel per alios*, & sequitur Anton. de Butr. in fin. Anchar. *in* 2. *notab.* & est communis opinio Doctorum, ut inquit Marian. Socin. *n.* 19.

Sed certè huic opinioni valde obstat littera textus, dum loquendo de clericis dicit; *qui per se falsitatis vitium exercuerint*: nam in vers. præcedenti generaliter præmisit de committentibus falsitatem per se, vel alios, infligendo pœnam excommunicationis; deinde in vers. *Statuentes*, dum imponit aliam pœnam clericis, simpliciter loquitur de falsariis. & ita hæc quoque secunda pœna locum habet in falsantibus tam per se, quàm per alios: sed tandem in vers. *Ita quod*, dum subjungit gravissimam pœnam degradationis actualis, & traditionis Curiæ sæculari, non repetit illa verba, *per se, vel alios*, ut fecit in prima pœna, nec loquitur simpliciter, ut fecit in secunda; sed expressè dicit, *qui per se*, &c. ergo in hoc tertio casu videtur absolutè excludere falsantes per alios; alioquin ad quid hæc diversitas loquendi? Unde pœna talium clericorum, qui per alios falsificant ultra excommunicationem, & privationem officiorum, & beneficiorum, videtur dependere à dispositione aliorum jurium, quia quod non mutatur, &c. l. *Sancimus, C. de testament.* l. *Præcipimus, in fin. C. de appellat.* & in hoc tandem, licèt cogitantum relinquat, videtur residere Marian. Socin. *hic num.* 19. cum tribus sequentibus; & quam-

43 vis *num* 22. dicat opinionem Hostien. fortè esse magis tenendam, quia in jure etiam in delictis videtur æquiparari qui per se facit, & qui per alium; ideoq; dispositio facta in uno videtur extendi ad reliquam, ut notatur in l. *Si quis servo, C. de furtu*, & in cap. 2. *supra de mutuis petitionib.* & in concordantibus per eum allegatis: tamen hæc non possunt applicari casui nostro, in quo textus constituit expressam differentiam inter memoratas pœnas, & in tertia tantum se restringit ad falsantes per se; unde suppletio illa, *vel per alios*, corrumpit litteram, & suppletiones ad Decretales nõ sunt permissæ, Clemen. *Ne Romani*, ibi, *vel addi. de elect.* & qui supplet, corrigit, ut in Authen. *de non alienand. in princip.* Brixien. *in repertorio in verb. Suppletio*, & hæc opinio mihi magis placet.

tum

tum quia est magis amica litteræ, tum quia pœnæ
non sunt extendendæ de casu ad casum, sed potius
restringendæ, cap. *Odia*, & cap. *In pœnis, de reg.*
juris lib. 6. Afflict. *decis* 21. *num. 7.* & in specie hæc
pœna degradationis non imponitur nisi in casibus
in jure expressis, ut dixi supra *num. 56. vers. Tamen*
responderi potest: & hic casus Clerici falsantis per
alium non reperitur expressus, quin potius exclu-
sus per hanc litteram
44 Nonò nota ibi, *per quam & laici*, specialem ca-
sum, in quo laicus subjicitur foro ecclesiastico,
idest cum delinquit in re ecclesiastica, falsando
litteras Apostolicas, ut *hic* per Butr. *n* 4. Anchar.
in 5. notab. Abb. n. 4. & Marian. Socin. *n.* 16. alios
casus habes in cap. *fin. de except. lib. 6.* & in *summa*
11. *qu.* 1. & per Abbatem in cap *Cum sit generale de*
45 *foro compet.* Hoc autem in casu laicus est punien-
dus per Curiam sæcularem secundum Constitu-
tiones legitimas, ut in textu, idest pœnâ legis Cor-
neliæ, quæ in servo est ultimum supplicium, & in
libero homine est deportatiō, & omnium bono-
rum publicatio, ut in l. 1. §. *fin. ff. ad l. Cornel. de*
fals & in l. *Ubi falsi*, C. *eod.* & in §. *Item lex Cor-*
nelia de falsis, institut de publ iudic. & hic notat
glos. *in verb. Legitimas*, & sequuntur omnes Do-
ctores, ut dicit Marian. Soc. *n.* 8. qui tamen decla-
rat dictum glossæ de deportatione, ut procedat in
libero homine nobili, aut in dignitate constituto;
sed in homine ignobili, & plebeio est pœna dam-
46 nationis in metallum, per l. *Si quis aliquid*, §. *Qui*
vivi, ff. de pœnis, & notat Bart. in d. l. 1 §. *fin. n.* 1.
ff. eod. Afflict *dec.* 21. *nu.* 8. Pœna tamen deporta-
tionis hodie non est in usu, nec alicui imponitur
de consuetudine, ut post alios attestatur Jul. Clar.
in pract crim. §. *Falsum, vers. Sed quæro quæ sit pœ-*
na falsi, sed & damnatio ad metallum, sive ad
opus metalli hodie etiam in foro sæculari recessit
ab aula, ut ait Foller *in pract. crimin. canon fol.*
131. *num.* 8. & Jul. Clar. *in* §. *fin. qu* 67. *vers. Item*
damnatio; unde secundum eum in præallegat.
vers. *Sed quæro*, ubi adsunt statuta super inde di-
sponentia, imponenda est pœna expressa in ipsis
statutis, alioquin imponenda est pœna consueta;
quasi hoc arbitrio judicis relinquatur.
47 Decimò Nota in §. *Qui verò*, pœnam eorum,
qui falsis litteris Apostolicis utuntur: Nam si
Clerici sint, officijs, & beneficijs spoliantur, idest
per sententiam, ut exponit Innocentius *hic in fine*
in verb. Spolientur Host. *num.* 10. Jo. Andr. *n.* 4.
Card *nu.* 1. *in eod. verb.* & alij communiter, quod
nota ad limitationem eorum, quæ de hoc verb.
48 *spolientur*, dixi in cap *Ad abolendam*, *num.* 29 *supra*
de hæreticis: si verò sint laici, sunt ipso facto ex-
communicati, ut ostendunt verba illa; *tandiu*
maneant excommunicationi subiecti, &c. Et tenent
hic Innoc. *in fin.* Abb. *num.* 6. Marian. Socin. *n.* 23.
Jo. Andr. Butr. Cardinal. Anchar. & omnes *in*
summ textus, quod intelligit, si ab usu non desistunt
49 infra viginti dies, per cap. *Dura* §. *fin supra eod.* sed
hoc non placet, quia textus in d. cap. *Dura*, non lo-
quitur de his, qui falsis litteris utuntur, sed de ha-
bentibus litteras falsas, & non lacerantibus, seu
destruentibus, vel restituentibus: & tales nullam
excommunicationem incurrunt, nisi sit lata à ju-
dice, prout ibi dicitur; cum termino viginti die-
rum, sed textus noster in §. *Qui verò*, procedit in
his, qui scienter utuntur falsis litteris, & tales, si
sint laici, sunt ipso facto excommunicati, ut in

textu, & hic declarat Abb. *num.* 9.
50 Et ex hoc deducitur, ut si sint clerici, qui falsis
litteris scienter utuntur, non sint excommunicati,
quia textus iste apertè distinguendo inter cleri-
cos, & laicos, vult, ut falsis litteris utentes, si cle-
rici sint officijs, & beneficijs spolientur, & nihil
dicit de excommunicatione: si verò sunt laici,
excommunicationi sint subjecti, ergo clerici hanc
pœnam excommunicationis nō incurrunt, & hæc
opinio magis placet Abbati *num.* 6. ne clerici du-
plici pœna conterantur, contra textum in cap. *At si*
clerici. §. *De Adulterijs*, *supra de iudicijs*, & quia
in pœnis benignior pars est eligenda, c. *Pœna de*
pœnit. dist. 1. licèt Host. *hic num.* 10. *in verb. Excom-*
municationi, teneat etiam clericos falsis litteris
utentes esse ipso jure excommunicatos, eique ad-
stipulentur Jo Andr. *n.* 5. Cardin. *n.* 1. *in verb. Lai-*
ci, & Marian. Socin. *num.* 23. eâ ratione, quia cle-
rici magis delinquunt, sed primæ opinioni Abba-
tis magis favet ista littera.
51 Ex prædictis collige tres differentias inter fal-
santes litteras, & falsis litteris utentes. Prima diffe-
rentia est, quia falsantes litteras sive sint clerici,
sive laici, sunt ipso facto excommunicati, ut dixi
supra *in 6. notab.* utentes verò falsis litteris, si sint
laici, excommunicati, sunt; & in hoc concordant
omnes; si verò sint clerici, secundum opinionem
Abbatis non sunt excommunicati, ut dixi supra
num. 50. secunda differentia quia falsantes litteras
si Clerici sint, officijs, & beneficijs sunt ipso jure
privati, ut dictum est supra *in 7 notab.* sed utentes
falsis litteris non sunt privati ipso jure, sed privan-
di per sententiam hujusmodi, ut similiter dictum
est supra *num.* 47. Tertia differentia quia falsan-
tes, si sint Clerici, actualiter sunt degradandi,
& Curiæ Sæculari tradendi, ut patet ex dictis su-
pra in 8. *notab* Utentes verò hac pœna degrada-
tionis, & traditionis minimè puniuntur; ut *hic*
per Anchar. *in 6 notab.* & in his concordant om-
nes Doctores.
52 Undecimò. Nota in vers. *Ita tamen*, In crimi-
nibus malitiam graviùs puniri quam negligen-
53 tiam, ut in littera. Anch. *in 7 notab* quandoque
tamen negligentia dolo comparatur, scilicet;
cum dissoluta est, crassa, & supina, l. *Si fideiussor*,
ff. Mandati, & hic notat glos. *ultim.* & communi-
ter DD.
54 Ultimò nota ex fine textus, æquiparationem;
quæ sit inter eos, qui falsis litteris utuntur, & eos,
qui falsas litteras impetrant, sed non exercent per
se falsitatem; In utrisque enim in modo pu-
niendi distinguitur, an id egerint per malitiam,
vel per simplicitatem, seu ignorantiam, prout di-
55 stinguitur in c. *Super litteris, de rescriptis*, & hic
intellectus magis placet Jo. Andreæ, *num.* 5. *in*
verb Statuimus, Abb. *in fin.* & Marian. Socin. *n* 25.
quam intellectus eorum, qui dicunt provisionem
superiùs factam circa eos, qui falsis litteris utun-
tur, hic extendi ad illos, qui per suggestionem
falsitatis impetrant litteras à Papa. Hic sanè in-
tellectus non est verus, quia tales non incidunt
in pœnas hujus c. Sed tamen puniuntur juxta ter-
minos d. c. *Super litteris*, quià carent omni com-
modo litterarum, & in expensis condemnantur, ut
hic in glos. *ultim* & tradit Cardin. in c. *fin. col ul-*
tim. in prin. vers. Per hoc dico, *infra eod.* ubi ex-
pressè dixit impetrantem rescriptum per falsi sub-
reptionem, aut taciturnitatem non inciderent in

pœnam falsi, sed carere impetratis, & insuper te-
neri ad omnia damna, & interesse, & sequitur
Præposit. in cap. *In memoriam. num. 3. & 7. 19. dist.*
Alioquin si omnes impetrantes per subreptioné
litteras Papales inciderent in pœnas hujus cap. O
quam multi reperirentur illaqueati. Quare impe-
trantes litteras Papę per subreptionem, vel obrep-
tionem non esse excommunicatos censens S. An-
tonin. *in 3. par. tit. 25. cap. 13.* Sylvest. *in verb. Ex-
communicatio 7. num. 9. vers. Et secundò.* Cardin. Ca-
jetan. *eod. verb. cap. 26. & de materia* vide Joann. de
Anan. in cap. *Licèt, n. 2. in fin. vers. In gloss. falsita-
tis. & n. 3. 4. & 5. supra eod.* & Marsil. in leg. *Si quis
obrepserit, n. 11. & sequen. ff. ad l. Cornel. de fals.*

56 Quærunt Doctores, an pœnæ hujus Decretalis
locum habeant in Episcopis, & resolvunt negati-
vè, tum quia in talibus Episcopi, & Superiores
nunquam comprehenduntur, nisi de illis fiat men-
tio specialis, ut in cap. *Quia periculosum, de sent.
excomm. lib. 6.* tum quia non sunt privandi sine
speciali mandato Papæ, ut cap. *Dudum. 3. quæst. 6.*
57 ut *hic* per Butr. *num.* 77. Adverte tamen, quia ho-
die ex Bulla Cœnæ fallarij litterarum Apostoli-
carum sunt excommunicati etiamsi Episcopali,
vel alia majore dignitate sint prædicti,

58 In Gloss. *in verb. Deprehensi.* Nota bene hanc
glossam, quia ad hoc ut falsarij Bullarum Aposto-
licarum puniri possint pœnis hujus cap. requiri-
tur, ut sint criminaliter convicti. Debet enim
acerrima fieri indagatio ubi pœna est gravissima
59 infligenda, ut l. *Ubi*, *C. ad leg. Cornel. de fals.* sed
ubi civiliter agitur, mitiùs est agendum l. *penul.
C. eod. verùm* Host. *hic num. 6.* dicit forte specia-
le esse in falsario litterarum Papæ, ut si notarius sit
per evidentiam facti, degradetur ex mente hujus
verbi deprehensi, & idem est secundum eum, si
60 per modum inquisitionis convincitur; & cum hoc
simpliciter transit Jo. Andr. *n.* 7. Butr. *num.* 14.
sed Cardin. *n.* 3. intelligit, ut sint deprehensi, ita
ut judicialiter constet, & sic utraque solutio in idẽ
recidit secundum eum: Archidiaconus verò in
61 cap. *In memoriam nu. 11. ad finem, vers. Item videtur
contradicere, 19. dist.* tenet hanc pœnam habere
locum quando proceditur per viam accusationis,
secus verò si per viam inquisitionis; quia tunc fal-
sario litterarum Papalium imponitur pœna per-
petui carceris per cap. *Novimus, §. fin. de verb. si-
gnific.* & sequitur Collect. *hic n. 3.* dicens hoc esse
mitius, & verius. Placet distinctio Abbatis *hic*
62 *n. 8.* & Maria. Socin. *n. 53.* videlicet quod aut lo-
quimur de pœnis, quæ ipso jure infliguntur falsa-
rijs litterarum Papalium, ut pœna excommunica-
tionis. & privationis officiorum, ac beneficiorũ:
& tales intelliguntur inflictæ eo ipso quod delictũ
est perpetratum, nec est jus an civiliter, vel crimi-
naliter actum fuerit, quam Constitutio ligat cri-
men etiam omnino occultum, ut dicit glos. singu-
laris in Clem. 1. *in verb. Eo ipso, de hæretic.* licèt pos-
sessione privari non possit nisi causa cognita, &
vocatus, ut tradit Jo. Andr. *in regula Mora, n. 15.
vers. Hinc est quod qui à principio titulum habuit
de regul. iur. lib. 6.* Aut loquimur de pœnis per ju-
dicem infligendis, ut est pœna degradationis, &
traditionis Curiæ sæculari: & in talibus procedit
opinio glossæ, ut non infligantur si civiliter aga-
tur, sed solum si criminaliter sint convicti: Non
64 tamen facias differentiam, an actum sit per viam
accusationis, vel inquisitionis: nam utroque casu,
si convincatur, est degradandus secundum opi-
nionem Host. de qua supra *nu. 60.* cum qua DD.
videntur hic transire, & ad d. cap. *Novimus. §. fin.
de verb. signif.* responde ut ibi per Bernard. in glos.
in verb. Includas, & Host. *n. 4. vers. Et intelligas*,
videlicet quod pœnitentia carceris perpetui ibi
de gratia imponitur, quia sic placuit Papæ: non e-
nim recipitur intellectus, quem posuit ibi Innoc.
in fin. nempe quod falsarius non semper tradatur
Curiæ sæculari, sed solum quando non est spes de
ipsius correctione: quoniam, ut advertit Host.
ubi supra in fine: si hoc verum esset, modica spe-
cialitas esset in falsario Bullarum Apostolicarum,
quia non solum falsarius, sed & quilibet alius gra-
viter delinquens, si de illius correctione spes non
habetur, potestati traditur sæculari, cap. *Cum non
ab homine, supra de iudic.* vel de alio falsario, quàm
litterarum Papæ loquitur ille textus, ut ibi per Jo.
Andr. in extremis verbis.

65 Extra glossam QUÆRO utrum alius quàm
Papa possit cognoscere de crimine fallantium lit-
teras Apostolicas: quidam negant per cap. *In me-
moriam, 19. dist.* sed contrarium tenet ibi Archi-
diac. *num.* 11. per cap. *Novimus, de verb. signif.* Nec
obstat cap. *In memoriam*, quia ut ibi notatur, non
constabat de crimine, nec reperitur reservatum
concordat Collect. *hic num.* 1.

De Crimine falsi.

Cap. Ex Conscientia.

S V M M A R I V M.

1 *R Escriptum non probatur falsum ex rasura pau-
carum litterarum in loco non suspecto, &
num. 13.*

2 *Rasura multarum litterarum putà lineæ, in rescripto
inducit suspicionem falsitatis.*

3 *Secus si rasura sit talis, quæ animum sapientis in dubi-
tationem non vertat.*

4 *Suspicio modica non debet sapientis animum immu-
tare.*

5 *Beneficiatus quoad sui præiudicium potest se obligare ad
pœnam perdendi beneficium: secus quoad præiudi-
cium superioris.*

6 *Litteræ Apostolicæ non redduntur falsæ ex rasura factâ
ab Officiali Curiæ etiam in loco suspecto.*

7 *Litteræ bullatæ possunt abradi, & corrigi ab officia-
libus Cancellariæ quando non concordant cum
supplicatione, vel quando minus bene fuerunt ex-
peditæ.*

8 *Rasura quantumvis modica in litteris Apostolicis
facta ab impetrante, seu utente reddit eas falsas,
& radens est falsarius, & excommunicatus, &
num. seq.*

Non tamen incurrit pœnam leg. Corn. de falsis, *nisi
hoc faciat cum dolo, n. 10.*

*Et dolus præsumitur cùm aliquid immutatur ex substan-
tialibus, vel in loco suspecto, num. 11.*

Aut cùm falsificans talibus litteris utitur, n. 10.

9 *In littera Papali nec punctus fieri, nec deleri potest sine
metu excommunicationis.*

12 *Dolus præsumitur in his, quæ sunt de genere prohibito-
rum.*

14 *Rasura paucarum litterarum, cùm dubium est à quo
facta*

facta fuerit, non reddit litteras falsas, si fit in loco non suspecto, aliàs secus.
15 *Rasura quando reperitur in loco non suspecto præsumitur facta per Officialem, sed in loco suspecto præsumitur facta per impetrantem.*
16 *Et quando dicatur locus suspectus.*
17 *Rescriptum non redditur falsum, nec suspectum ex rasura in narrativa facti.*
18 *Rescriptum redditur falsum ex rasura scripta manu diversa etiam in loco non suspecto.*
19 *Secus si eadem manu.*
20 *Et in dubio præsumitur manus diversa si fit in loca suspecto*
21 *Littera Apostolica si sint reddita clausa, non vitiantur ex rasura in quocumque loca fit.*
22 *Nisi character in loco rasura fit valde difformis.*

1 EX CONSCIENTIA. Propter paucarum litterarum rasuram in loco non suspecto rescriptum non probatur falsum. Hoc dicit, secundum Jo. Andr. & omnes. Primò diffinit objectum dubium. Secundò objectionem puniri mandat, ibi, *Verum.*

2 Nota primò ex textu regulam, quod rasura paucarum litterarum in rescripto Apostolico, non inducit probationem falsitatis: de quo latiùs dicitur infra in examinatione materiæ. Ergò à contrario secus si rasura fit multarum litterarum, ut cap. *Venerabilis, §. 1. supra de Religios. domib.* & cap. *Licet, vers Quinta, supra eod.* ubi de hoc: & notat hic Host. *in princ. in ver. Peccatum*; unde, ut dicebat Joannes relatus à Jo. Andr. *n. 6.* & Marian. Socin *nu. 7 in fin.* licèt rasura litteræ non inducat suspicionem falsitatis, cap. *Cum olim, il secundo infra de privileg.* tamen rasura lineæ utique eam inducit.

3 Secundò nota ibi, *sapientis,* non quamlibet rasuram inducere probationem, seu suspicionẽ falsitatis litterarum Apostolicarum: sed illam tantũ, quæ debet sapientis animum in dubitationem vertere, ut *hic* per Abb. *in 2. notab.* nam modica suspicio non debet sapientis animum immutare, arg. hujus textus, & cap. *Iudices, 1 q. 1.* & cap. *Etsi quæstiones, §. fin. supra de simon.* cum suis concordant secundum glos Joannis *hic in ver Sapientis*, & Host. *num 2.* qui in fine addit suspicionem probabilem debere ipsum assecurare, ut patet in *cap. 2.* ubi de hoc, *supra eodem.*

Ultimò nota ibi, *obligasse se sub periculo causæ.*
5 Beneficiatum posse se obligare ad pœnam perdendi beneficium; simile in cap. *Cum dilectus, supra de elect.* quod verum est quoad sui præjudicium, secus quoad præjudicium superioris, quia talem promissionem potest superior respuere, seu non acceptare, ut in cap. *Admonet,* & in cap. *Quod in dubiis, supra de renunciat.* & *hic* notat Marian. Socin. *n. 7.*

Absolutis breviter notabilibus venio ad mate-
6 riam, & ad clariorem textus intelligentiam distinguo tres casus ex mente Laurentij, & glossæ in cap. *Licet in ver. Tenuem, supra eodem*, & Mariani. Socin. *hic num. 10. & seq.* Quandoque enim abrasio in litteris Apostolicis facta fuit à Cancellario, seu alio ex officialibus Curiæ in quantum unicuique ratione officij est comissum, & hoc est certum; quandoq; facta fuit ab impetrãte, seu utente, & hoc similiter est certum; quandoq; verò ignoratur à quo facta fuerit, & sic versamur in dubio.

Primò casu cùm scilicet est certum abrasionem fuisse factam ab officiali Curiæ manifestum est eã non inducere falsitatem in litteris Apostolicis, ut firmant in c. *Ex litteris, supra de fide instr.* Innoc. *in fine, in ver. Abradi,* Hostien. *num. 5.* Joan. Andr. *num. 4 in eod. ver.* Bellam. *num. 2.* Butr *num. 4. vers. Quæro à quo possit abradi*; & Cardin. *num. 1. in fin.* Nec distinguitur hoc casu an rasura sit in loco suspecto, quia nihilominus cum appareat facta ab officiali, non reddit falsum rescriptum, ut *hic* per Abbatem *num. 4.*

7 Quod si quæras in quibus casibus officialia possit abradere, & corrigere litteras Bullatas; Respondeo id posse in illis casibus, in quibus litteræ non concordant cum supplicatione, seu matrice: vel quando litteræ minus benè expeditæ reperiuntur, ut patet in Regula de non judicando juxta formam supplicationis, in illis verbis (Et si litteræ ipsæ per præoccupationem, vel aliàs minus bene expeditæ reperiantur, ad illorum, quorum interest, instantiam ad Apostolicam Cancellariam remitti poterunt per ejus officiales, quibus hujusmodi tenores, & formas restringere convenit, ad formas debitas reducendæ.)

8 Secundò casu, idest cum certum est abrasionem fuisse factam ab impetrante, vel utente; hæc sit conclusio, quod modica quælibet rasura in litteris Apostolicis etiamsi sit unius syllabæ unius litteræ, vel puncti, reddit eas falsas, & sic radens est falsarius, & excommunicatus: ita Goffredus *in summa hujus tituli num. 9.* Glossa in cap. *Licèt §. Si verò littera, in ver. Tenuem supra eod.* Hostien. in cap. *Ad falsariorum, num. 4. in fin. in ver. Falsitatis, supra eod* & in cap *Ex litteris, num. 2 in ver. In alia littera quàm Papali, de fide instrum.* ubi ait: In litterà Papali nec punctum fieri, nec deleri posse sine metu excommunicationis: & idem repetit *nu. 4 in ver. Abradi,* & concordant ibi Jo. Andr. *eod. num* Bellam. *num 3.* Butr *num. 4 vers. Vnde dicit Hostiensis*, Card. *num. 3. post medium*, Imola *num. 4.* & Abb. *post. nu 3.* Archid. in cap. *In memoriam, num. 9. 19. dist.* & ibi Bellam. *n. 7.* & Præposit. *num. 15. vers. Et considerandum,* Abbas *hic num. 4.* ibi: (Si iste impetrans rasisset, falsarius induceretur quantumcumque rasura esset modica,) ut in c. *Licet*, ibi: (Aliquid per rasuram tenuem immutatur.) *supra eod.* & eum sequitur Marian. Socin *hic num. 9. vers. Idem si apparet facta ab impetrante,* Afflictus *decis. 404. post. num. 8 & n seq.* ubi pluribus ostendit rasuram in litteris Principis, & præsertim Papæ falsitatem inducere, sive reperiatur in loco suspecto, sive non suspecto, & sive fuerit nocivа, sive non, quando fuit non ab officiali publico, seu Cancellario, sed ab impetrante. Nec distinguitur an modica sit rasura, ut idem Afflictus tradit in Constitut *Qui litteras, num. 1. vers Nec distinguitur an modica sit rasura*: unde secundum Laurentium *hic* relatum à Mariano Socino, *num. 9.* etiamsi rasura esset in facti narratione, & constaret, quod esset facta ab impetrante, obesset, ut cap. *Significante,* & cap. *Radulphus; de*
9 *rescriptis*: quibus adde Hostiensem *in summa hujus tituli, §. 2 vers. Quinta, in fin.* ubi dicit: hodiè præceptum est, ut in litteris D. Papæ nec in magno numero, nec in modico audeat quis manum apponere, etiam litteram unicam, vel dimidiam, vel punctũ unicum addendo, cancellando, diminuendo, componendo, aut mutando; exceptis officia-

libus, quibus hoc permissum est; alioquin manum apponens ex Canone laro in Curia ipso facto sententiam excommunicationis incurrit, quæ nō potest, per aliquem citra Sedem Apostolicam relaxari, & tales difficillimè absolvuntur sine pœna: & quamvis Navarr. *in Manuali cap. 27. num. 62. vers. Sexta*, post Jo. Gerlonem *in 2. par. Alphab. 32. Cap. Quidam, fol. 118.* dixerit non sufficere aliquam litteram, vel punctum corrigere, quod non mutat substantiam aliquam, ut faciat incidere in excommunicationem latam in falsarios litterarum Apostolicarum, saltem quo ad forum conscientiæ, cum id facere bona mente sine dolo, & ullo alterius damno, non videatur mortale: non tamen videtur recedendum à communi opinione, quam etiā tenet Cardin. Cajet. *in summa, in ver. Excommunicatio, cap. 2 6.*

10 Cæterum adverte secundum Marian. Socin. *hic num. 12. circa finem*, quia si talis dolo mutaret, abraderet, seu cancellaret, puniri deberet pœna falsi, & alijs pœnis, quibus falsarij litterarum Apostolicarum puniuntur, de quibus in cap. *Ad falsariorum, supra eodem*, & præsumeretur dolo fecisse, si aliquid corrigeret, abraderet, vel induceret, quod esset de substantialibus litterarum, vel in loco suspecto, & importante aliquod præjudicium non leve; & ita intelligendus est textus in cap. *Licet, supra eodem*, & quod ibi notat glos. *in verb. Tenuem*, sed si extra substantialia, vel circumstantias necessarias abraderet, vel immutaret, ut in cognomine, vel agnomine, vel similibus, tunc arbitrandum esset hoc fecisse potius per simplicitatem, quàm per malitiam. Unde fortè non tenetur pœna, l. *Cornel. de fals.* Esset tamen excommunicatus, ut dictum est, & carere deberet omni commodo litterarum, ut in cap. *Cum olim, supra de off. Delegat.* & quamvis ille textus loquatur tantùm de aperiente, & destruente solum sigillum: tamen satis placet ut non teneatur pœna l. *Cornel* quia hujusmodi pœna non tenetur nisi dolosus, l. *Nec exemplum, Cod. ad leg. Cornel. de falsis*, gloss 1. in cap. *Ad falsariorum, supra eod.*

11 (see above)

12 Neque obstat, quod in genere prohibitorum præsumatur dolus, ut notatur in cap. 1. *supra de præsumpt.* & consequenter cum etiam punctum, & litteram removere, aut apponere sit prohibitum, si in contrariū operatus est, præsumatur dolo id fecisse; quoniam, ut respondet Marian. Socin. *n. 15* ex quo id commissum est in loco nullatenus suspecto, & nihil importante, præsūptio est, quod potius per simplicitatem id egerit, argum. *c. Accedens*, juncta glos. 1. *supra eod.* Res tamen, ut subdit Marian. Socinus non esset sine maximo dubio

13 & fortè si talibus litteris uteretur, falsi pœnam nō evaderet, per tex. in d. cap. *Accedens*, & per notata, in l. *Divus, ff. ad leg. Cornel. de falsis.*

14 Tertiò casu, cùm scilicet dubium est, à quo facta fuerit abrasio, in quibus terminis intelligitur hoc cap. Conclusio sit, quod rasura paucarum litterarum facta in loco non suspecto non reddit litteras falsas. Casus est in hac decretali, quæ tamessi indefinitè determinet paucarum litterarum rasuram non inducere suspicionem falsitatis: tamen communiter à Doctoribus intelligitur si rasura hujusmodi sit in loco nō suspecto, aliàs secus: & in specie sic tradit Bernardus hic post casum dicens: Nota quod rasura paucarum litterarum nō reddit falsum scriptum, nisi esset in loco suspecto, prout hic intelligitur, & tenent Joan. Andr. Butr. Cardinal. & Anchar. Abb. & omnes *in sum. textus.* Ad idem est casus expressus in cap. *Ex litteris, suprà de fid. instrum.* quem sic sumant Jo. Andr. & reliqui post eum, videlicet rescriptum Apostolicum propter rasuram in loco non suspecto non censetur vitiosum.

15 Ratio hujus conclusionis est, quia quando rasura reperitur in loco non suspecto, præsumitur facta per officialem: secus verò si reperiatur in loco suspecto, quia præsumitur facta per impetrantem, vel utentem; & ideo talibus litteris fidea non adhibetur, ut hic declarant Abbas *n. 4. vers. Sed quando*, Jo. de Anan. *n. 3.* & Mar. Socin. *n. 9. vers. Sed quando*, Bellam. in cap. *In memoriam, num. 4.* & ibi etiam Turrecrem. *num. 3 vers. Alio modo*, & Præpositus *num. 8 & 10. distinct. 19.* Vitalinus *in Rubrica de crimine falsi*, in Clement. *num. 5. vers. Sed rasura in loco suspecto*: & ita intelligendi sunt Doctores, qui simpliciter ajunt, in dubio abrasionem præsumi factam ab habente auctoritatem corrigendi, ut puta officialibus Cancellariæ, scilicet si appareat in loco non suspecto, aliàs secus. Hi sunt in cap. *Ex litteris, de fide instrum.* Jo. Andr. *num. 4. vers. Sed in dubio*, Butr. *eod. num. vers In dubio præsumitur*, Cardinal *num 3 in fine*, Anchar. *in 3. notab. vers Ubi autem apparet abrasio*, & Jo. de Anan *nu. 3* & hæc præsumptio oritur propter Bullam in litteris Apostolicis appositam, quæ omnem suspicionem excludit, secundum Cardin. *ubi supra.*

16 Dicitur autem locus suspectus si abrasio fiat in nominibus judicum, vel in data, vel in remottone appellationis, ut exemplificat glos. in cap. *Inter dilectos, in ver. Consumptum, de fide instrum.* cum qua concordant ibi Innoc. *num. 3, in verb. Annotatione*, Hostien. *numero 4.* Jo. Andr. *num. 29.* Butr. *num. 14. & num. 20.*

17 Ergo si rasura sit in narrativa facti, propter hoc rescriptum Apostolicum non redditur falsum, nec suspectum, ut est casus ad litteram in d. cap. *Ex litteris, de fid. instrumen.* & ibi notat glos. *penult.* & communiter omnes.

Item glos. 1. *hic*, & Hostien. *post princ. in ver Rasuras*, Goffredus *in summa huius tituli, nu. 9.* Host. *in summa eod. tit. num. 3. vers. Quinto cum litteris Bullatis*, Jo de Anan in cap. *Licet, num. 7. vers. Adde etiam, supra eod* Turrecr. in cap. *In memoriam, nu. 2 vers. Alio modo, 19. dist.* Afflict. *decis. 404. num. 5.* Itaque tunc obest rasura in facti narratione, quando apparet facta ab impetrante, ut in secundo casu: secus verò si dubitetur, ut in hoc tertio casu, quia non obest, & ita intelligitur d. cap. *Ex litteris, de fid. instrum.* ut declarat Laurentius, quem hic sequitur Mar. Socin. *n. 9. vers. Unde volunt.*

18 Adverte tamen, quia si abrasio scripta sit manu diversa; tunc licet reperiatur in loco non suspecto, indistinctè reddit litteras falsas. Quod pluribus modis potest deprehēdi, nempè ex encausto, seu attramento, & specie, & forma litteræ, & alijs similibus modis, secundum quod traditur in l. *Cōparationes, Cod. de fide instrum.* & in l. *Si unus, C. de*

19 *testamentis*, & è converso non obest rasura in quocumque loco reperiatur, si eadem manu fuerit scripta, ut post Laurentium voluit glos. in c.

20 *Licet, in ver. Tenuem, supra eod.* Verum si dubium sit, an eodem, vel diversa manu sit scripta, tunc recurritur ad conjecturam loci; nam si reperiatur in

in loco fufpecto; tunc præfumitur fcripta non eadem manu, fed diverfa; & ideo reddit refcriptum falfum, ut dicunt Abb. *hic num.* 4. & Jo. de Anan. *num.* 3. Hoftien in d. cap. *Ex litteris eod. num. in princip. & verf. Nifi conftaret*, & *ibi* etiam Joann. Andr. *num.* 7. *in fin. eod verf.* Et Anchar. *num.* 3. *itidem in fin de fide inftrum.*

2 Prædicta procedunt fi litteræ Apoftolicæ fint redditæ apertæ, fecus verò fi claufæ, quia tunc, ut dicit glof. in cap. *Licet, in ver Tenuem*, *fupra eod.* non nocet rafura in quocumque loco fit; & idem voluit Laurentius, qui ad hoc allegat l. *Cancellaverat, ff. de his, quæ in teftamento delentur*, & quod notatur in cap. *Inter dilectos*, *fupra de fide inftrum.* & in cap. *Cum olim*, *de offic. Delegat.* & in d. l. *Comparationes*, *C de fide inftrum.* & in d l. *Si unus*, *C. de teftam.* & eft communis conclufio, ut dicit

22 Mar. Socin. *hic num.* 10 qui tamen eam limitat, & benè, dummodo character in loco rafuræ non fit ab alio multum difformis, aliàs fecus; præfertim fi effet magna, & notabilis rafura, & effet in loco fufpecto, nec fieret aliqua mentio intus de correctione: nam eo cafu præfumi poffet figillum effe adulterinum, & effet notabilis fufpicio, & rationabilis, quod effet falsò appofitum, vel quod fortè aliquo ingenio litteræ effent diffigillatæ, & rafura commiffa, & poftea figillatæ; fed fi intus eadem manu; & forma, tinctura fieret mentio de abrafione, fecus effet dicendum.

De Collufione detegenda.

Cap. Audivimus

SUMMARIUM.

21 *Beneficio fuo privatur qui per collufionem illud conftituit cenfuale.*
2 *Colludens in caufa beneficiali privari debet beneficio.*
3 *Prælatus poteft Ecclefiam conftituere penfionariam.* *Declaratur num.* 6.
4 *Collufio quid fit.*
5 *Gefta per collufionem non tenent.*
6 *Penfio bona fide impofita fuper beneficio fine auctoritate Epifcopi non excedit vitam folventis: fecus fi cum Epifcopi auctoritate.*
7 *Contrarium,*
8 *Penfiones ex ftylo folus Papa refervat, & nullæ declarantur refervationes penfionum ad vitam factas à Vicario Leodienfi.*

1 AUDIVIMUS. Beneficio fuo privatur qui per collufionē illud conftituit cenfuale. Hoc dicit fecundum Jo Andr. &
2 omnes, vel generalius fecundum Abb. Siculum. Colludens in caufa beneficiali privari debet beneficio, & primò refert collufionem, fecundò facientes puniri mandat, ibi, *unde.*

Nota ex textu Prælatum poffe fuper fructibus beneficij annuam penfionem imponere, prout hic notat Bernardus poft cafum, dicens Prælatum poffe Ecclefiam conftituere penfionariam: & fatis
3 probat hæc littera: nam in tantum penfionis impofitio hic reprobatur, in quantum facta fuit per collufionem. Ifti enim Clerici, qui fingebant fe rectores, habebant jus in beneficijs, & pro bono pacis concordabant cum eis qui beneficia poffidebant, ut tenerent ipfa quoad viverent, & in fignum juris petentium folverent eis annuam penfionem, ut poft mortem ipforum poffent actores poffeffionem beneficiorum intrare: & per hoc illudebatur collatio, quæ debebat fieri per Epifcopum: & in hac collufione, & fraude Papa hic fundat fuam decifionem, ut patet in littera ibi, *Si quos*
4 *Clericos per collufionem huiufmodi fraudem legitimè fibi conftiterit commififfe.* Eft enim collufio inter actorem, & reum latens, & fraudolenta conventio, fecundum glof. 1. & Hoft *n* 1. unde collu-
5 dium non debet remanere impunitum, cap. *Si quem pænituerit*, 2. q. 3 & gefta per collufionem non tenent, l. 3. *ff eodem*, fecundum Innoc. *hic in fine.*
6 Ergo à contrario fenfu ceffante collufione penfio fuiffet validè impofita; non tamen excederet vitam folventis etiam collufione ceffante, cùm effet impofita fine actoritate Epifcopi, ut dicit glof. *fecunda*, cum qua concordat Innoc. *in princip.* inquit enim:) Hæc penfio fi bona fide pacta fit, non excedit vitam pacifcentis, nifi interveniat auctoritas Epifcopi.) allegat cap. *De cætero*, & cap. *Veniens, fupra de tranfact.* & fequitur Hoftien. *n.* 2. dicens penfionem fine auctoritate Epifcopi conftitui non poffe, & fi conftituta fit etiam licitè, vitā ejus, qui folvit, non excedere. Sentiunt igitur glof. Innoc. & Hoft. penfionem poffe aliquando licitè conftitui fine Epifcopi auctoritate, fcilicet pro bono pacis, & concordiæ omni fraude, & collufione ceffante; fed eo cafu penfionem effe perfonalem, nec excedere vitam gravati. Ergo à contra-
7 rio cenfent per auctoritatem Epifcopi poffe bona fide conftitui penfionem realem, & duraturam in tempus fucceffionis in beneficio. Tu verò de hoc articulo dicas ut fcripfi in cap *Nifi effent, de præben.* ubi pleniffimè examinavi an, & quando poffit Epifcopus fua ordinaria auctoritate penfiones ad vitam, vel perpetuas imponere, *à num.* 14. *ufque ad num.* 65. & ad hunc textum refponde ut per Abb. *in* 1. *notab.* videlicet hic vacare argumentum à contrario fenfu, quia habemus jus expreffum in contrarium, ideft in d. cap. *Nifi effent*; quod irrefragabiliter probat Epifcopum nec pro bono pacis poffe annuas penfiones imponere, quæ tranfeant ad fucceffores in beneficio, inducendo illud fortiter, ut ibi dixi *n.* 40.

8 Quibus adde quod cùm Vicarius Leodienfis delatus fuiffet ad s. m. Paulum V. quod difpenfationes in aliquibus cafibus Sedi Apoftolicæ refervatis paffim concederet, & penfiones tam vitales, quàm perpetuas refervaret, Papa per litteras in forma Brevis hujufmodi gratias, & refervationes nullas effe declaravit, eidemque inhibuit fub pœnis, & cenfuris, ne de cætero fimilia attentaret: & cùm poftea Sereniffimus Epifcopus, & Princeps Elector conqueftus effet, quod fe inaudito hujufmodi litteræ emanaffent, Congregatio ad illius fupplicationem fuper his controverfijs deputata quoad facultatem refervandi penfiones, tam etfi DD. variè diftinguant in cap. Audivimus, de Colluf. detegen. Cùm tamen ufus Sedis Apoftolicæ. Ubique receptus habeat ut folus Papa eas referver, minimè poffe Vicarium hanc fibi facultatem vendicare, totius negocij feriem retuli in c. *Cum de tua, n.* 11, & 17. *fupra de corpor. vitiat.*

De Maledicis.

Cap. Innotuit.

1 INNOTUIT. Maledicens Papæ puniendus est, ut deinceps alij abstineant, & terreantur. Hoc dicit Jo. Andr. Et primo ponit culpam; secundò puniri mandat, ibi, *ipsum*.

Pro intellectu hujus textus vide quod scripsi in cap. *Licet, n. 18. de pœn.*

De Clerico excommunicato deposito, vel interdicto ministrante.

Cap. Si quis Presbyter.

S V M M A R I V M.

1 *Depositus, vel suspensus celebrans, & monitus non desistens excommunicatur, & si nec sic desistat, per sæcularem potestatem ad requisitionem Ecclesiæ, exilio damnatur.*

2 *Irregularis an efficiatur Clericus minorum Ordinum suspensus, excommunicatus, vel interdictus ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, & num. seqq. usque in finem.*

3 *Pœna ubi non est statuta, non est nostrum eam imponere.*

4 *Irregularitas non incurritur nisi in casibus in iure expressis, & dicens aliquem irregularem, debet dare casum iuris.*

5 *Clericorum appellatione veniunt Clerici minorum Ordinum.*

6 *Ius generaliter, & indistinctè loquens, generaliter, & indistinctè intelligitur, nisi per aliud distinguatur.*

7 *Deponitur quis à minoribus Ordinibus, sicut à maioribus, & num. 11.*

8 *Irregularis in dubio prohibetur ministrare in sacris Ordinibus; in minoribus verò permittitur dispensative.*

9 *Et an hoc casu dispenset Episcopus.*

10 *Ordinum minorum ministeria exerceri debent per Clericos cœlibes tantùm, & in eorum defectum per Clericos coniugatos, non tamen bigamos.*

11 *Irregulares fiunt Clerici ministrantes in prima tonsura, & in minoribus ordinibus simoniacè susceptis ex Constitutione Sixti V. hac in parte non revocata per Clementem VIII.*

12 *Ordines minores, in quantum sunt Sacramentum, ordinantur omnes ad Sacramentum Eucharistiæ.*

13 *Et secundum se sunt sacri.*

14 *Interdictum violat qui in officio suo ministrat sicut priùs, licèt sit Clericus minorum ordinum, & irregularitatem incurrit, & num. seqq. usque in finem.*

15 *Secus si exerceat aliquid non deputatum certo ordini, ut cantare Responsoria, dicere Psalmos, & huiusmodi.*

16 *Item secus si sit deputatum certo ordini, sed ex consuetudine exerceatur etiam per laicos, ut in Epistola, qua sine apparatu dicitur per quemcumque.*

Sed contra n. 18. & 19.

17 *Clerici suspensi, excommunicati, vel interdicti, qui tamquam Clerici ex officio suo exercent actum alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrunt ex voto sacræ Pœnitentiariæ.*

18 *Consuetudo qua minorum ordinum functiones exercentur promiscuè à Clericis, ac laicis, est corruptela à Concilio Tridentino improbata.*

19 *Monialis, vel laicus non possunt canere Epistolam, & Lectiones in Missa solemni, & si necessitas urgeat, consulendus Sanctissimus ex sententia sacræ Congregationis Concilij.*

20 *Regulares comprehenduntur in decreto Conc. Trid. sess. 23. cap. 17. de minorum ordinum functionibus non exercendis nisi per Constitutos in eisdem ordinibus.*

1 SI QUIS PRÆSBYTER. Degradatus, vel suspensus celebrans, & monitus nõ desistens excommunicatur; & si nec sic desistat per sæcularem potestatem ad requisitionem Ecclesiæ exilio damnatur. Hoc dicit, secundum Jo Andr. & omnes.

2 In sexto ibi, *Aut alius Clericus.* QUÆRO, An Clericus minorum ordinum suspensus, ex comunicatus, vel inter dictus ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrat.

3 Ad partem negativam arguitur, quia Canones, qui in contrarium allegantur, ut hic, & in concordantibus, infra citandis, quod pertinet ad irregularitatem, videntur restringendi ad constitutos in sacris, de quibus loquitur cap. 1. *supra eod.* & cum nullum jus expresse dicat Clericum inferioris gradus citra sacros excommunicatum, vel suspensũ, aut interdictum in ordine suo ministrantem in irregularitatem incidere, nec nos ex capite nostro hanc pœnam inducere debemus. Primò, quia ubi pœna statuta non est, non est nostrum ipsum imponere, l. *Et si quis*, §. *Et generaliter. ff. de Relig. & sumpt. funer.* l. 2, §. *Non perpetuè. ff. de Sepulchro violato.* Secundò, quia irregularitas non incurritur
4
5 nisi in casibus in jure expressis. Unde qui dicit aliquem irregularem, debet dare casum juris, cap. *Is qui, de sent. excom. lib. 6.* Speculator *in tit. de dispensat.* §. *Iuxta, num. 22* & cum odiosa sit, & pœnalis, restringenda est, non laxanda, cap *Pœna, de pœnit. distinct. 1. cap. Odia, de regul. iur. lib. 6.*

6 Tertiò, quia Acolythi, & inferiores quasi laici censentur, ut patet in eo, quod leg. & notat. in c. 1. & 2. *supra de Cleric. coniug.* nec in degratatione ipsorum adhibetur illa solemnitas, quæ adhibetur in degradatione constitutorum in sacris, ut in cap. *Fœlix*, & in cap. *Si autem* 15. *qu.* 7 Ideoque si ecclesiasticam censuram contemnat, non potest adeo affici ordo ipsorum, sicut ordo sacer, nec puniuntur nisi sicut Monialis, quam certum est non posse irregularitatem incurrere, cap. *Postulastu*, §. *Quæsivistu, infra eodem*: & sicut laici, & fœminæ, ut infra in hoc cap. *vers. Similiter de clericis laicu, vel fœmina.* Igitur, aut tales nullam contrahunt irregularitatem, aut si contrahunt aliquam, Episcopi poterunt super ea dispensare, secundum ea, quæ leguntur, & notantur in c. 2 *supra de bigam.* & per Hostien. in cap. *Ad audientiam*, n. 4. in ver *Concedere, supra de homicid.* Quartò, minorum ordinum ministeria ex generali consuetudine promiscuè exercentur tam à Clericis, quã à Lai-

à laicis: & hoc potissimum fundamentum huic opinioni adhærent complures Theologi, & in specie Petr. de Palud in 4. sent. dist. 18 qu. 4. vers. Quintus effectus, & q. 7. art. 3. conclus. 2. Ricchard. de Media villa, ead. dist. 18 art. 7. qu. 5. Gabriel ibid. q. 2. art. 3. Sot. in cap. 4. dist. 22. qn. 3. art. 1. conclus. 5. Asten. in summa p. 2 lib 7. tit. 10. qu. 1. S. Antonin. 3. p. tit. 22. de Irregular. cap. 1. §. De Subdiaconatu, Tabiena in Ver. Suspensio, n. 3. & Clarusn 10. & alij apud Sylvestr ver. Irregularitas, n. 15. & complures moderni, & ex Canonistis Covarr. in c. Alma mater, p. 1. §. 6. n. 9 vers Decimò, de sent. excom. lib. 6. Pro hac sententia S. Antoninus, & Tabiena allegant etiam S. Thomam, qui tamen videtur potius oppositum sentire, ut dicam infra num. 16. in fin.

7 Verùm quidquid subtilizetur, ut inquit Hostiensis hic n 4. certum est etiam Clericos minorum ordinum censura irretitos ministrando in aliquo ex dictis ordinibus, irregularitatem incurrere. Quod probatur primò in hoc textu, qui non tantùm loquitur de Presbytero, sed etiam de aliis Clericis, qui aliquid de ministerio sibi interdicto agere præsumpserint, & in cap. Clerici, in cap. Fraternitati, ibi, Presbyteros autem, & alios Clericos, & in cap. Postulastis, §. Quæsivistis, infra eod in cap. 1 §. Sciturus, de sent. & re iudicat. lib. 6. cap. Cum medicinalis, §. Caveant, & cap. Is cui, de sent. excomm. eodem lib. quæ Jura de Presbyteris, & Clericis indistinctè loquuntur: licet hæc rubrica, quæ non inscribitur de Presbytero, vel Diacono, &c. sed de Clerico excommunicato, deposito, vel interdicto ministrante: Clericorum autem appellatione absque dubio veniunt Clerici minorum ordinum, c. Cleros, 21. dist. cap De persona in fin. 11. q. 1. præsertim cum ponuntur ad differentiam Presbyterorum, ut hic, & in c seq. unde, ut inquit Hostl. ubi supra: Jus generaliter, & indistinctè loquens, generaliter, & indistinctè intelligitur, nisi per aliud distinguatur, l. 3 ff. de offic Præsid. cap. Quia circa, infra de privileg. Qui ergo dixerit constitutum in minoribus irregularitatem contrahere, sicut & alios non creditur ei, nisi ostendat jus, quod ipsos expressè eximat, quod, ut ipse putat, nunquam est reperire.

8 Secundò hoc videtur expressum in cap. Episcopus, in fin, 11. q. 3. ubi non tantùm Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi, sed & reliqui gradus à Synodo depositi prohibetur ministrare, nisi in reparatione sua recipiant ea, quæ in ordinatione perceperant, ubi glos. in ver. Reliqui notat æquè aliquem deponi à minoribus ordinibus, sicut à majoribus, & allegat jura concordantia. Ad idē allegatur textus in cap. Si quis Episcopus in Concilio, ead. caus. & quæst. ubi dejicitur à Clero Presbyter, vel Diaconus, qui oblationem, vel matutinum, aut vespertinum sacrificium quasi in officio suo agit sicut prius, & sic etiam ministeria, & functiones minorum ordinum inducunt irregularitatem, ponderando illa verba, Sicut prius, prout intelligunt hoc casu glossa prima in cap. 1. supra eadem, Innocent. & alij infra citandi nu. 14. Hostl. n. 4. Abb. eodem n. & communiter Doctores.

Tertiò, ad hanc partem inducitur bonus textus in cap. Ad audientiam, supra de homicid. nam Presbyter ille, de quo dubium erat, an esset irregularis, absolute prohibetur ministrare in sacris ordinibus, & post peractam pœnitentiam ex indulgentia conceditur ut possit ministrare in minoribus, ut demonstrat illa verba: Poteritis concedere, ut minoribus ordinibus sit contentus, ubi glossa ultima exponit, poteritis concedere, scilicet dispensativè, ut in cap. Continebatur eodem tit. & cum glossa transeunt ibidem Jo. Andr. num. 7. & alij

9 communiter, licèt in eo casu, scilicet homicidij casualis, & dubij possit Episcopus dispensare, secundum Host. ibi, n. 4. ubi exponit ver. Concedere, idest jure suo, & quod de minoribus agitur: nam in sacris non dispensat nisi Papa ut d. cap. Continebatur, & sequitur Joan. Andr. in eodem cap. Ad audientiam, in fin. vers. Putat tamen Host. secus in homicidio voluntario, ut cap. Miror. 50. distin. Quemadmodum ergo irregularis absque dispensatione prohibetur ministrare in ordinibus, ita suspensus, excommunicatus, vel interdictus ministrando in illis irregularitatem incurrit, ut in cap. Is cui, de sentent. excommunic. lib. 6. cum concord. supracitatis.

10 Quartò, ad idem est decretum Concilij Tridentini cap. 17 sess. 23 quod præcipit Episcopis, ut ad minorum ordinum ministeria assumant Clericos celibes, si præstò sint, & in eorum defectum sufficiant Clericos conjugatos, dummodo non sint bigamini. Atque ita hujusmodi ministeria interdicta sunt irregularibus, & sic etiam censura irretitis: & hinc fit, ut Clerici, qui cum censura in prædictis ordinibus ministrant, irregularitatem incurrant, per hoc cap. ubi irregulares declarantur qui aliquid de ministerio sibi interdicto agere non verentur.

11 Quintò, hoc videtur expressum in Constitutione 91. Sixti V. Sanctum, & salutare, contra Clericos malè, & simoniacè promotos in Bullar. tom. 2. pag 651. quæ Clericos etiam primæ Tonsuræ malè promotos perpetuò suspensos declarat ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum susceptorum; ac si in eis ministrare præsumpserint, illos sic irregulares effectos omnibus officiis, & beneficijs privat; ubi ponderanda sunt illa verba, sic irregulares effectos, quæ demonstrant Papam non infligere de novo irregularitatem, sed supponere Clericos sic ministrantes jam esse irregulares effectos: & ita est ibi rasus expressus, quod Clericus minorum ordinum suspensus si illius ministret, irregularis efficitur: & quamvis hæc Bulla quoad alios malè promotos fuerit revocata à Clemente VIII. in sua Constitutione 4 Romanum Pontificem, in Bullar. tom. 3 pag 54 tamen salva remanet quoad simoniacè ordinatos, ut ibi in §. 2. & sic talea cum suspensione ministrantes in ordinibus minoribus supponuntur jam irregulares effecti in Bulla Sixti hac in parte per Clementem minimè revocata

12 Sextò, & ultimò, Ordines omnes tam sacri, quā minores unum constituunt sacramentum, scilicet Ordinis. Concilium Tridentinum de Sacramento Ordinis sess. 23. cap 1. & 2. & in quantum sunt sacramentum, omnes ordinantur ad Sacramentum Eucharistiæ. S Thom. in 4. sent distinct. 24 quæst. 3. art 2. qu. 2. in corpor. & in 2. 2. qn. 40. art. 2. itidem in corp. singuli habent suam materiam, & formam à Christo Domino institutam Concilium Florentinum in Decreto Fidei Eugenij IV. §. Sextum Sacramentum, & scripsi in c. Cum venissent, num. 28, supra de Sacra Unct. Item singuli habent suas peculiares functiones à temporibus Apostolorū in

Eccle-

Ecclesia receptas, quas recenset Isidorus io c. *Perlectu*, 25. *dist.* & in cap. *Cleres*, 21. *distinct.* & innovari præcipit Tridentina Synodus in *d. c.* 17 *sess.* 23.
13 Et quamvis ratione materiæ sacræ, circa quam habent actum suum, tres tantùm sint sacri, nempe Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus: nihilominus omnes ordines Ecclesiæ secundum se sunt sacri, ut declarat S. Thom. *in 4 dist. 7. quæst. 3. art. 1. qu. 3. & dist. 24. qu. 2. art 1. qu. 3.* utrobique in corpore: ideoque etiam ordines minores à Sacris Canonibus passim appellantur sacri, ut §. *Quodlibet ad finem quæstionis*. cap. *De ordinationibus*, & cap. *Quibusdam*, 1. *quæst.* 1. *& q* 3, cap. *Non solum in princ.* cap. *Infames, in fin.* 6. *q.* 1. cap. *Nullus*, 28. *q.* 1. *cap.* 2. 34. *dist. & cap.* 1. & ibi Doct. *supra, de fil. Presbyter.* & non tantùm à sacris, sed etiã à minoribus ordinibus fit degradatio, ut in cap. *Degradatio, de pœnis, lib.* 6. & in Pontificali Romano *in titulo de Degradatione, &c* & scripsi plenius in cap. *Cum contingat, n* 62. *& seqq. supra, de ætat. & qualitat.* Unde jure optimo constitutum est, ut illorum ministeria à suspensis excommunicatis, vel interdictis minimè exerceantur; & sic exer-
14 centes irregularitatem incurrant. Et hæc est vera & communis Canonistarum sententia, quàm tenet Innoc. in cap. *fin. n.* 1 *in ver violare*, *infra de excess Prælat.* ubi decernit interdictum violare qui in officio suo ministrat sicut prius, & irregularitatem incurrere, etiamsi sit in minoribus ordinibus constitutus, putà offerendo in Missa calicem, vel urceolum, vel aliud, quod ad officium suum spectet, vel dicendo matutinum, vel vesperas sicut prius per d. cap. *Si quis Episcopus in Concilio*, & in cap. *Episcopus Presbyter, in fin* 11. *qu* 3. & concordant ibi totidem verbis Abbas Antiq. *num.* 1. *in ver. Violavit*, Host *n.* 2. Jo. Andr. *n* 3 Butr *nu.* 23 & reliqui omnes, Speculat. *in tit. de dispensat.* §. *Iuxta*, *nu.* 27. *vers. Hoc etiam*, idem concludunt, *hic.* Host. *d. n.* 4 *vers. Sed quicquid subtilizetur*, Jo. And. *nu.* 2. *in fin.* Butr. n. 7. Anchar. *n.* 5. Abb. n 4. & Mar. Soc. *n* 6. & idem Mar. Soc in cap. *Ad audientiam*, n. 105. *supra de homicid.* ubi dicit eos violare interdictum, qui exercent aliquid deputatum alicui ordini ecclesiastico hoc facientes tamquam Clerici, sive illud faciant tamquam Sacerdotes, sive tamquam Clerici inferiores: unde si Diaconus dicit Evangelium tamquam Diaconus, vel Subdiaconus dicit Epistolam tamquam Subdiaconus, vel Acoly-
15 thus, efficiuntur irregulares, ut in hoc cap. Secus verò ubi exercent aliquid non deputatum certo ordini ecclesiastico, ut cantare Responsoria dicere psalmos & similia, non tamen principaliter officiando in Ecclesia, sed tamquam quilibet alius laicus; quia tunc efficerentur irregulares; & subdit idem esse secundum Dominum suum, scilicet Abbatem Siculum, si exerceretur aliud, quod esset deputatum certo ordini, sed ex consuetudine exerceretur indistinctè per quemcumq; etiam non ordinatum, ut est Epistola, quæ ex consuetudine communi dicitur sine apparatu etiam per quemcumque: unde licèt suspensus, vel excommunicatus, vel interdictus sine apparatu, ut alius quilibet diceret Epistolam, non fieret irregularis, concordat Sylvest, *in ver. Irregularitas, n* 15. ubi ait: Suspensum, excommunicatum, vel interdictum ingerentem se Divinis faciendo aliquid attributum certo ordini etiam minori, putà Acolythatus, Exorcistę, & hujusmodi, incurrere irregularitatem, secundum communem opinionem, dummodo id faciat tamquam Clericus, sive solemniter, secus si attentet aliquid exercibile etiam per laicos, ut quia cantat Requiem æternam, aut verbum psalmi, & hujusmodi, quia non efficitur irregularis; & dato etiam quod illud sit deputatũ certo ordini, & tamen de consuetudine exercetur per alium quemcumque indistinctè, etiam a non ordinatis; talis exercens non esset irregularis, dũmodo illud exerceat sine solemnitate, & ex Recentioribus Navarrus *in manuali, cap.* 27 *num.* 163. dicens Clericum incurrere irregularitatem exercendo in loco interdicto solemniter actum deputatum ordini minori, ac exercendo deputatum majori, secundum Innoc. & communem, & dixit *solemniter*, quia aliter cantans Epistolam ferens cereos, vel urceolos, & similia tamquam alius laicus non incurrit irregularitatem, secundum omnes, nec dissentit S. Thom. *in 4 sent. dist* 24. *qu* 2. *art.* 1. *ad* 9 ait enim, Ostiarium in susceptione ordinis accipere potestatem, ut possit ex officio arcere alios ab Introitu Templi, quamvis etiam hoc ab alijs fieri possit, sed non ex officio; & mox subdit idem esse in omnibus actibus minorũ ordinum, qui possunt per alios licitè fieri, quamvis illi non habeant ad hoc officium. Repete sed non ex officio, ut innuunt verba, *idem esse*, *&c* Et hanc
17 sententiam Canonistarum probavit novissimè Signatura S. Pœnitentiariæ Apostolicæ habita die 20 Decemb 1650 Censuit enim Clericos minorum ordinum excommunicatos, suspensos, vel interdictos, qui tamquam Clerici ex officio suo exercent actum, seu ministerium alicui ex dictis ordinibus deputatum, irregularitatem incurrere.
18 Ad unicum fundamentum Theologorum respondetur consuetudinem, secundum quam minorum ordinum functiones promiscuè exercentur à Clericis, & laicis, esse abusum, & corruptelã improbatam à Concilio Tridentino in *d. c.* 17 *sess.* 23. ubi statuitur, ut functiones hujusmodi aliquãdiu in Ecclesia intermissæ, in usum revocentur, & nonnisi per constitutos in prædictis ordinibus exerceantur.
19 Unde cùm quidam Regulares consuluissent S. Congregationem Cardinalium ejusdem Concilij Interpretum, An Monialis in missa solemni possit canere Epistolam, & Lectiones, vel saltem vir, qui caret eo ordine superpelliceo tantùm indutus: S. Congregatio censuit non posse; quia Concilium *cap.* 17. *sess.* 23. vult expressè, ut hujusmodi ministeria nonnisi per constitutos in hisce ordinibus exerceantur; & si necessitas urgeat, consulendum Sanctissimum.
20 Rursus Generalis Ordinis Sancti Hieronymi Hispaniarum petijt à Sacra Congregatione Concilij declarationem infrascripti dubij, An dispositio *cap* 17. *sess* 23. quo cavetur, ne in futurum minorum ordinum ministeria per alios, quàm constitutos in dictis ordinibus exerceantur, comprehendat etiam Regulares: Sacra Congregatio censuit comprehendere.

De

De Cler. excomm. ministr.

Cap. Illud.

SVMMARIVM.

1 *EXcommunicationis notitiam habens per famam, & celebrans deponitur de rigore.*

2 ILLUD. Si habens notitiam excommunicationis per solam famam celebrat, debet de rigore deponi, licèt cum eo possit misericorditer dispensari. Hoc dicit, & est casus notabilis, Abb Sicul.

In textu ibi, *Periculosum existat.* Probat hæc littera in concursu opinionum probabilium, ubi adest periculum peccati, eligendam esse opinionem tutiorem ex necessitate præcepti, inducendo texrum, ut scripsi in cap. *Ne innitaris, num.* 193. *supra de Constitut.* quod locum habet non tantum in materia irregularitatis, sed etiam in omni alia, & sive dubium sit facti, sive juris, vel personæ, ut ibi dixi, *num.* 152. cum plutibus seqq & ibi plenè videas de electione opinionis probabilis, *à nu.* 13. *ad num.* 311.

De Cler. excomm.

Cap. Postulastis

SVMMARIVM.

1 *COllatio beneficij excommunicato facta non valet, & scienter conferens à beneficiorum collatione suspenditur, & n.* 3. *&* 8.

Secus si ignoranter, num. 9.

2 *Celebrans in loco interdicto, si Clericus est à beneficio deponitur; si Monachus, vel Monialis, in arctius monasterium detruditur*

3 *Excommunicatus tenetur cedere beneficio post excommunicationem obtento, nec potest illud salva conscientia retinere.*

4 *Dispensare potest Episcopus cum excommunicato ut retineat beneficium post excommunicationem sibi collatum.*

5 *Dum tamen non sit ille idem Episcopus. qui scienter contulit.*

6 *Et quid si collatio fuerit facta per Papam, & num. seq.*

7 *Clausula absolutionis à censuris in litteris Apostolicis reddit gratiam efficacem, & validam non obstante exceptione excommunicationis.*

9 *Collatio beneficij facta excommunicato etiam occulto est nulla, & n. seq.*

10 *Occultum non distinguitur à manifesto in his, quæ non geruntur ratione publici officij, sed concernunt privatam utilitatem excommunicati.*

11 *Collatio beneficij facta excommunicato non tenet etiam si communi reputatione habeatur pro absoluto.*

12 *Nec validatur per sequentem absolutionem.*

13 *Collatio beneficij facta excommunicato absoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi an sit valida, nec ne: & numeris seqq. usque in finem.*

14 *Absolutus in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Iubilæi non censetur absolutus in foro exteriori, & num.* 32.

15 *Beneficij assecutio est actus pertinens ad forum externum.*

16 *Excommunicatus licèt absolutus in foro animæ, non potest se immiscere Divinis officijs.*

17 *Et in publico debet se gerere tanquam excommunicatum.*

18 *Et puniri potest in foro iudiciali.*

19 *Forus conscientiæ, & forus iudicialis tendunt ad diversos fines.*

20 *Excommunicatus quibus pœnis afficiatur in foro animæ, & quibus in foro externo.*

Excommunicatus per absolutionem in foro pœnitentiali, à quibus pœnis liberetur, ibidem, & num. seq.

21 *Absolutio ab excommunicatione in foro animæ non tollit pœnas fori externi*

22 *Electio celebrata nudo consensu eligentium non servata forma cap.* Quia propter, *suffragatur electo in foro conscientiæ quoad hoc tantùm, ut cedere non teneatur, sed non valet in foro externo.*

23 *Excommunicatus absolutus in foro conscientiæ tantùm, parte opponente, numquam debet admitti ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem.*

24 *Excommunicato occulto in foro externo non impedit beneficij assecutionem.*

25 *Expenduntur Authores in decisione Rotæ allegati, & num. seq.*

26 *Absolvendi facultas in utroque foro satisfacta parte aliquando consuevit concedi in Bulla Cruciata, vel Iubilæi. & num.* 29.

27 *Pœnitentiarij an habeant facultatem absolvendi in foro externo.*

28 *Absolutio in foro pœnitentiali probatur dicto Presbyteri attestantis se absolvisse.*

29 *Clausula,* satisfacta parte, *solet apponi in Bullis quando datur facultas absolvendi in utroque foro.*

30 *Absolutio in foro externo ad effectum validitatis gratiæ probatur dicto solius Pœnitentiarij.*

31 *Absolutus à simonia occulta, ac dispensatus ab Episcopo in vim Concilij Tridentini,* cap. 6. sess. 24 *non censetur absolutus, ac dispensatus ad beneficia obtinenda.*

1 POSTULASTIS. Collatio beneficij excommunicato facta non valet, & scienter cōferens à beneficiorum col-
2 latione suspenditur hoc primo. Celebrans in loco interdicto, si Clericus est à beneficio deponitur: si Monachus, vel Monialis, in arctius monasterium detruditur. Hoc secundo Jo. And. Butr. Cardinal. Anchar. Abb. & Mar Socin. secunda pars ibi, *Quæsivistis*: & subdivisio patet.

3 Nota primo ibi, *Conferri non possunt*, collationem beneficij Ecclesiastici factam Clerico excōmunicato esse ipso jure nullam, nam ver. *possunt*, præcedente negatione, tollit potentiam, & inficit actum ipso jure, ut notat glos. ordinaria in cap. *Beneficium, in ver. Non potest, de reg. iur. lib.* 6. quàm Bart & scribentes omnes sequuntur in l. *Gallus, ff. de liber. & Posthum.* & ibi testatur Jason. *nu.* 19. 20. *&* 23. & scripsi pleniùs in c. *Cùm dilectus, num* 57. *cum duobus seqq. supra de consuetud.* Unde nec potest beneficium in excommuni-

municatione obtentum salva conscientia retinere, cùm non fuerit canonicè institutus, secundum Abb. *hic num.2.* & Mar. Socin. *n.6.* nec intraverit per ostium inovile, sed tanquam fur, ut dixit Rota *decis. 83. num. 16. & 17 par. 7. recent.* Quod videtur esse contra Compostellanum in c. *Quod sicut, num. 19. vers. Item dicimus, supra de elect.* ubi tenet excommunicatum electum non teneri cedere, licèt ejus electio sit nulla, c. *Cum dilectus, supra de consuetud.* Sed hoc non patitur hæc Decretalis, ut inquit Jo. Andr. *hic n.6. ad fin.* Butr n. 10. *vers. Compostell.* Abb. d.n.2. & Mar. Soc. n. 16. nam si non potest beneficium licitè retinere, ut dicitur in littera, sequitur per necesse, ut teneatur illud dimittere, & de veritate opinionis Compostellani, quæ etiam fuit Innocentij in eodem c. *Quod sicut.* Vide Archidiaconum in cap. *Si cui, sub num. 1. in ver. Firmatis de elect. lib. 6.*

4 Secundo nota ibi, *misericorditer dispensatum.* Cùm eo, qui in excommunicatione beneficium est assecutus, si postea fuit absolutus, posse dispensari, ut illud retineat, ut in littera, Et sic nota dispensationem fieri posse etiam ubi collatio non tenet secundum Abbatem *hic num. 2. versic. Nota quod dispensatio,* & Mar. Socin *num.6* Talis enim dispensatio habet vim collationis, secundum Card. n. 5. *vers. Solutio,* ita ut non sit opus nova collatione, ut per Abbatem *sub n. 8. vers. Intellige,* Mar. Socin. *num. 17.* & Rebuff. *in glos. n. 70.* & cùm tex. non aperiat à quo debeat concedi dispensatio, videtur relicta potestas dispensandi Episcopo, ut *hic* tenet glos. 3. Goffred & Innoc. *in princ* dicens: (Cùm Papa non retineat dispensationem sibi, Episcopus dispensare potest.) cap. *Nuper, infra de sent. excom.* Abb. *num* 8, Marian. Socin. *nu* 15. Rebuff *num. 74.* Speculator *in tit. de dispensat. §. Nunc*

5 *de Episcoporum, vers 16.* Covar in c. *Alma mater, par 1. §. 7. nu. 8 de sent. excom. lib 6* sed hoc notabiliter limitat Abb. *hic n. 9* & Mar. Socin. *num. 16 in fin.* Dummodo non sit ille idem Episcopus, qui scienter contulit, quia cum ipse peccaverit in conferendo, non est dignus hac potestate dispensandi, ut patet in simili de Episcopo simonia-

6 co in c. *Præsentium, 1. quæst. 5.* Item limitant, licèt sub dubio, nisi collatio fuisset excommunicato facta per Papam, quia tunc inferior non posset fortè dispensare ex quo manum appofuit, sicut dicimus in eo, quem ipse ordinavit: nam alius inferior sine ipsius licentia non potest ipsum ad superiores Ordines promovere, ut in c. *Cum in di-*

7 *stribuendis, supra de tempor Ordinat.* Sed tu adverte, quia hic casus, ut Papa conferat beneficium excommunicato, non videtur posse contingere, cum in omnibus litteris provisionis Papalis apponatur clausula absolutionis à censuris per illa verba: *Teque à quibusvis,* &c. per quam redditur gratia efficax, & valida, non obstante exceptione excommunicationis, ut hic notat Rebuff. *num. 67 cum seqq.* & *in prax. Benef. in forma, & declarat, nova provisionis, in ver. Teque absolventes num 1. & seq* Felin. in cap. *Apostolicæ, nu. 1. vers. Et idem de absolut.* & ibi etiam Decius, *num. 6. de except.* Covar. in d. c. *Alma mater, p. 1. § 7. num. 3. ad fin.* Boer. *decis. 290. per totam.* Navar. in cap. *Ita Quorumdam, in 11, not. à num. 14. de Judæis.*

8 Tertio nota in vers. *Illi verò.* Pœnam imponendam Prælato, qui Clerico excommunicato beneficium contulit: nam si scienter hoc fecerit, debet suspendi à collatione beneficiorum, ut puniatur in eo, in quo peccavit, ut in textu, & notat Bernardus post casum. Jo. Andr. Butr. Anchar. & omnes supra *in summ.* Neque hoc casu requiritur ulla monitio, quia sumus extra casum c. *Grave, de præben.* secundum Abb. *hic n 3.* Ergo à contrario si contulit ignoranter, nullam pœnam incurrit, sed tamen collatio facta non tenet, arg c. *fin. infra eodem,* & c. *Cum dilectus, de consuet* ut per Host. *hic num. 2. in ver. Scienter.* Jo. Andr. *eodem nu. & ver.* & Abb. *n. 3, in fin. vers. Sed si ignoranter,* & satis probatur in littera: nam ubi agitur de pœna infligenda Prælato, qui excommunicato contulit beneficium, textus adjicit verb. *Scienter,* & loquitur de dolosis, & temerarijs collatoribus ut innuunt verba illa, *delinquere præsumpserunt,* Sed in par. ubi agit de vitiibus collationis beneficij factæ excommunicato, non utitur verbo, *scienter,* sed simpliciter, & absolutè decidit collationem non valere. Ergo voluit id habere locum sive collatio fuerit facta scienter, sive ignoranter; alioquin si voluisset solum habere locum quando scienter, id expressisset, sicut fecit in 2. par. arg. c. *Inter corporalia,* §. *Sed neque vers Unde sic circa, supra de transl. Episcop.* Facit quod notat Baldus in c. *Innotuit, num. 8. de elect.* ubi per illum textum inquit (quamvis ignorantia excusetà pœna, non tamen dat robur aliàs invalido) Et probatur in c. *A nobis,* inducendo illud, ut

10 ibi dixi *num. 49. supra de simon.* Item ad hoc facit ratio, quia in his, quæ non geruntur ratione publici officij, sed concernunt privatam utilitatem ipsius excommunicati, vel alterius, non est differentia inter occultum, & manifestum, ut hic tradit Abbas *num. 4.* & sequuntur Navar. *in manua. li cap. 27 num. 21 & 271. & 273. & cons. 13. num 4. sub hoc titulo.* Covar in d. cap. *Alma mater, §. 7. num. 2. vers. Hæc principalis,* Mandol *de signat. Grat. tit de provis vers. Clausula & cum absolutione à censu. ru,* Cassador. dicens hanc esse communem theo-

11 ricam *decis. 1. num. 4. de præben.* Cæsar de Grassis *dec. 2. num. 12. de sentent. excommun.* Put. *decis.* 67. *lib. 1.* sed et si excommunicatus communi opinione reputetur pro absoluto, nihilominus irrita est collatio eidem facta, quia in hac materia, in qua agitur ut excommunicatus sit incapax ad obtinendum beneficium, non habet locum lex *Barbarius, ff. de off. Præt.* sed veritas opinioni præfertur, ut notat glossa final. in cap. *Solet, de senten. excommun. lib. 6.* Abbas in cap. *Pastoralis, §. Verum, nu. 15.* & ibi etiam Franch. *num, 11. de appellatione,* Rebuff. *hic num. 61.* Cassador. d. *dist, 1 num. 4. de præbendis.*

12 Nec suffragatur excommunicato post collationem beneficij fuerit absolutus, per hoc enim non tollitur incapacitas, quæ collationem præcessit, quia in his spectatur initium, cap. *Dudum il primo, supra de elect.* Rebuff. *hic num 50.* Covarr. *dicto, §. 7. sub num 2. vers. septimo,* Rot. *decis. 83. num. 11. & 18. par 7. recent* nisi aliud appareat ex amplitudine clausularum mandati pro absolutione impetrati, ut ibi dicitur *num. 12.*

13 Sed QUÆRITUR, An beneficij collatio facta excommunicato absoluto in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, vel Jubilæi, sit valida, nec ne.

14 Receptissima est opinio, quàm S. Congregatio Concilij

Concilij ſæpius ſequuta eſt, & admittit Rota in hac deciſione, Abſolutum in foro pœnitentiali in vim Bullæ Cruciatæ, aut Jubilæi, non cenſeri abſolutum in foro exteriori, ut fuſiùs patebit infra n.
15 32. Hinc autem ſequitur, ut nulla ſit collatio beneficij facta excomunicato abſoluto in foro conſcienriæ tantùm, quia actus aſſecutionis beneficij propriè ſpectat ad forum externum, Covar. in d. c. *Alma Mater, in prima parte, §. 7. in princ.* ubi aſſerit inter alios excommunicationis majoris effectus quoad exteriora unum eſſe, quod collatio beneficij facta excomunicato nulla eſt ipſo jure, ut in hac Decretali: quod tres habet rationes. Prima eſt, quia beneficium datur propter officiũ, cap. *Cum ſecundum de præben.* cap. *ult. de reſcript.*
16 *lib 6* Sed excomunicatus licet abſolutus in foro pœnitentiali, non habet officij executionem, ut pluribus probat Covar. in d. c. *Alma mater, par. 2. §. 11. num 16. verſ. Tertiò circa idem.* Ergo beneficium Eccleſiaſticum ei conferri non poteſt. Quo argumento utitur ad litteram idem Covarruu. in d §. 7. *in princip.* Secunda ratio colligitur ex hoc cap. ubi Abbas *poſt. num. 1.* (Nota, inquit primo in principio litteræ, quod cui denegatur aliquid, denegatur & omne id, per quod pervenitur ad illud, l. *Oratio, ff. de ſponſal.* nam ex eo, quod excommunicato denegatur communio, non poſſunt ei conferri beneficia, quia ſine comunione non poteſt beneficia adipiſci, nec in eis adminiſtrare.) & concordat totidem verbis Mar. Sociu. *in primo*
17 *not ab.* Sed excommunicato quamvis ſit abſolutus in foro conſcientiæ, & quoad Eccleſiam denegatur communio, & debet ſe gerere in publico tanquam excommunicatum, ut per Covar *in loco proximè citato*: & novissimè cenſuit S. Congregatio Immunitatis in cauſa Mediolanen. ut in litteris hac de re ſcriptis ad Vicarium Capituli ſede vacante: ergo nec poteſt ei beneficium conferri.
18 Ultima ratio ſimiliter deſumitur ex verbis Abbatis in cap. *De his, ante num. 4. ſupra de accuſ.* ubi reddens rationem quare abſolutus à Confeſſore
19 poſſit iterum puniri in foro judiciali, inquit: (Nã pro delictis imponitur pœnitentia in foro animæ, ut ſatis faciat Deo, & animæ; ideoque punitur à Confeſſore ſuo tantùm ubi deliquit, c. *Placuit. 2 q. 5* Item punitur in foro contentioſo, ſeu judiciali, quia læſit Rempublicam, ut l. *Locatio, §. Quod illicitè, ff de publican. & vectigal.* Cum ergo iſta tendant ad diverſos effectos, impoſitio unius nõ impeditur per impoſitionem alterius.] Hactenus verba Abbatis.

20 Excommunicatus autem dupliciter punitur, primò ſcilicet in foro animæ, & quoad Deũ, quia privatur ſuffragio Eccleſiæ, ut ait Richard. *in 4. ſenten. diſt. 18. artic. 7. quæſt. 2.* & excluditur à regno cœlorum, cap. *Quicumque, 24. q. 1.* Ab hia pœnia liberatur per abſolutionem in foro pœnitentiali.
21 Deinde punitur in foro externo, & quoad Eccleſiam, quia efficitur infamis, cap. *Infames, 6. q 1.* Excluditur ab eccleſiaſtica ſepultura, cap. *Sacris, de ſepultur.* A communione fidelium, cap. *Sicut, 11. q. 3.* A divinis officijs, cap. *Quod in te, de pænit. & remiſſ.* & Sacramentis Eccleſiæ, c. *Engeltruda, 3. q. 4.* Et redditur inhabilis ad beneficia acquirenda, ut hic in textu. Et hujuſmodi pœnę cum reſpiciant Eccleſiam militantem, nullatenus tolluntur per abſolutionem in foro animæ: & idem Abbas in d. cap. *De his, num. 5. in 2. limitat. de accuſ.* Fagn. in l. *part. 5. lib. Decretal.*

cuſat. & ſequuntur Marant. *de ordin. Iudic. in 6. par. num. 87.* Covarr. in d. cap. *Alma mater*, in 1. *par. §. 11. num. 16.* & *lib. 2 var. reſolut. cap. 10. num. 3.* & Franc. Penia Rotæ Auditor *in Director. Inquiſit. Schol. 20.*

22 Sed esto beneficij collatio facta abſoluto in vim Cruciatæ ſuſtineri poſſit, ita ut proviſus non teneatur ſe beneficio abdicare quoad Deum, & in foro animæ: tamen non debet cenſeri, ac pronũciari valida in judicio exteriori, & contentioſo, exemplo electionis celebratæ ex nudo conſenſu eligentium non ſervata forma à jure canonico præſcripta, quæ licèt ſuffragetur electo in foro conſcientiæ, adeout cedere non teneatur, non tamen valida eſt in foro exteriori, ſecundum Innoc. in c. *Quod ſicut, num. 8. de elect.* & in cap. *Si celebrat, num. 5. infra eodem*, quem ſequitur Abb. in cap. 1. *in fin. de reſtit. ſpoliat.* Anchar, *in reg. Beneficium, in 7. q. de reg. iur. lib. 6* & alij apud Felin. qui plura exempla his ſimilia congerit in cap. 1. *num. 36 in 6. fall. de Conſtitut.*

23 Hoc autem multò clariùs procedit parte opponente in caſu deciſionis Rotæ, in quo pars objicit beneficij aſſecutioni impedimentum excommunicationis; tunc enim abſolutus in foro conſcientiæ nunquam admitti debet ad participationem Sacramentorum, ac Divinorum celebrationem, & conſequenter nec ad aſſecutionem beneficij, quod datur propter officium, ut dictum eſt. Et hanc opinionẽ parte opponẽte ſequuntur etiã Authores contrariæ ſententiæ, & in ſpecie Navar. *conſ. 47. An Mendicantes, n. 4 de ſent. excom.*

24 Ac demum quemadmodum excommunicatio occulta nihil operatur in exteriori judicio, nec impedit beneficij aſſecutionẽ, Jo. Andr, poſt Hoſtien. in cap. *Si verè, in gloſ. in ver. Executionem*; quem Abb. & alij ſequuntur *de ſenten. excomm.* Ita nec abſolutio occulta, ideſt in foro ſecreto, & pœnitentiali operari debet, ut beneficij aſſecutio valida ſit in foro externo. Eadem enim vis ligandi, atque ſolvendi, cap. *Verbum de pænit. diſt.* 1. cap. *Cum inferior, de maior. & obedient.*

25 Neque his obſtant auctoritates in deciſione Rotæ allegatæ; ſiquidem omnea ſupponunt Pœnitentiarium eo caſu habuiſſe facultatem abſol-
26 vendi in utroque foro: quæ quidem facultas in aliquibus caſibus ſatisfacta parte conſuevit concedi in litteris Cruciatæ, vel Jubilæi, ut teſtantur Covar. in d. cap. *Alma mater. par. 1. §. 11. num 16. verſ. Hac deinde opinio*, & Navar. *d. conſ. 47. n. 3. de*
27 *ſent excomm.* Etenim Calderin. quærit an abſolutio ad effectum validitatis impetrationis beneficij probetur dicto Pœnitẽtiarij, & reſpondet his verbis: (Sed ſalvo ſaniori conſilio, dico abſolutionem probatam, dummodo tamen Pœnitentiarius hanc facultatem habeat, quam videtur habere, quia Epiſcopi hoc caſu habent, & ipſos Pœnitentiarios puto habere in abſolvendo poteſtatem ipſorum Epiſcoporum, ideſt quam Epiſcopi habent de jure communi, quia ex generali poteſtate vicem Papæ gerunt. In hoc tamen Curia Romana declaret.) Itaque Calder. non diſputat ibì an abſolutus à Pœnitentiario ſit capax beneficij, ſupponit enim ſimpliciter eſſe capacem, dummodo Pœnitentiarius habeat poteſtatem abſolvendi, quam habent Epiſcopi de jure communi, ideſt in utroque foro, & in hoc remittit ſe judicio Eccleſię Romanæ, Sed ſolum inſiſtit an ea abſolutio, qua-

tenus vim habeat in utroque foro, probatur testimonio solius Pœnitentiarij; & pluribus ostendit probari, & respondet objectis.

28 Rota similiter *decis 573. diversor.* dum decidit absolutionem in foro pœnitentiali ad effectũ validitatis gratiæ probari testimonio Presbyteri dicentis se absolvisse vigore Cruciatæ, [illegible] ponit potius eo casu illum Presbyterum habuisse facultatem in utroque foro absolvendi Quod inde colligitur, quod Rota ibi asserit absolutionem concessam fuisse parte prius satisfacta. In Bulla enim
29 Cruciatæ clausula, *satisfacta parte*, solet potissimũ opponi, ubi datur Confessario facultas absolvendi etiam in foro exteriori: quod satis colligitur in litteris Jubilæi fel. rec. Pij V. publicatis anno 1568.

30 Crescentius verò *decis, 14. de probat. aliàs* 163. longe apertius supponit in suo casu concessam fuisse à Pœnitentiario facultatem absolvendi etiã in foro externo, & decidit illam probari ad effectum validitatis gratiæ per solum Pœnitentiariũ. Ait enim; absolutionem etiam in foro contentioso ad effectum validitatis gratiæ sufficit probare per solum Pœnitentiarium dicentem se absolvisse à censuris. Verba enim illa *absolutionem etiam in foro contentioso ad effectum validitatis gratiæ*, duo videntur supponere, idest absolutionem eo casu fuisse concessam à Pœnitentiario habẽte potestatem absolvendi etiam in foro exteriori esse necessariam ad effectum validitatis gratiæ. Itaque solus Navarr. *d cons. 47 de sent excomm.* nulla, vel ratione, vel auctoritate suffultus, sed obiter asserit absolutionem in foro conscientiæ tantùm operari, ut absolutus obtinere possit beneficia sibì canonicè collata: & tamen ipsemet *n.* 4. declarat hoc non procedere parte opponente; & oppositum absolutè sentit in *cons.* 49. incipien. *Quidam in loco, eod. tit.* ubi respondet excommunicatum, absolutum à Confessario virtute Cruciatæ non esse capacem beneficij, nisi non solùm parti satisfecerit, verum etiam ab Ordinario excommunicatore absolutionem impetraverit.

31 Et hanc sententiam satis probavit S. Congregatio Concilij in terminis *c. 6. sess. 24.* quo tribuitur Episcopis facultas absolvendi in foro conscientiæ tantùm, ac dispensandi in irregularitatibus ex occulto delicto provenientibus; censuit enim absolutum à simonia occulta, ac dispensatum in vim *d. c. 6.* non censeri absolutum, ac dispensatum ad beneficia obtinenda.

32 Subsequitur nunc declaratio ejusdem S. Congregationis, de qua mentio facta est supra *nu.* 14. An virtute Bullarum, seu privilegiorum Apostolicorum, quibus datur Confessario facultas absolvendi pœnitentes à censuris, si iisdem Bullis, ac privilegiis expressum non sit, ut pœnitentes absolvi possint in utroque foro, liceat Regularibus saltem satisfacta parte, absolvere quemquam à censuris quoad forum externum, & contentiosum,

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum censuit Regulares nequaquã posse in vim privilegiorum, seu litterarũ Apostolicarum ejusmodi, etiam satisfacta parte, absolvere pœnitentes à censuris quoad externum, & judicialem forum, & absolutum ab eis in foro conscientiæ, & pœnitentiali, utique non censeri absolutum in judicio exteriori, & contentioso; quinimo censuris ecclesiasticis irretitos, denunciatos cogi posse à Locorũ Ordinarijs gerere se pro talibus, etiamsi à Regularibus ut supra absolutionem obtinuerint.

De Clerico per saltum promoto.

Cap. Tuæ litteræ.

S V M M A R I V M.

1 *Subdiaconus, qui ignoranter per saltum fit Presbyter, post pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum poterit secum in Sacerdotio dispensari.*
2 *Ordo Presbyteratus non prærequirit ex necessitate Sacramenti ordinem Diaconatus.*
3 *Ordinatus ad sacros Ordines prætermissis Minoribus characterem recipit, & numero seq. usque ad num 6.*
4 *Præposteratio facti factum non vitiat.*
5 *Ordines minores fuerunt in primitiva Ecclesia ex institutione Christi.*
6 *Episcopalis Ordo an prærequirat characterem Presbyteralem ex necessitate Sacramenti.*
7 *Presbyter est capax consecrationis Episcopalis, licèt non sit Diaconus, vel Subdiaconus.*
8 *Episcopus si conferat ordinem Diaconatus, vel Subdiaconatus, quem non habet, characterem non imprimit.*
9 *Ordinato in Presbyterum conferendi sunt ordines inferiores, de quibus ignoratur an fuerint collati.*
Iteratum non intelligitur quod factum esse nescitur. ibidem.
10 *Ordo cum dubitatur an fuerit collatus ab Episcopo, conferri debet sub conditione, & n. 15.*
11 *Sive dubium sit facti, sive iuris.*
12 *Ordinatus per saltum si nolit ministrare, non debet precisè cogi suscipere Ordinem prætermissum.*
13 *Ordines sacri non requirunt numerationis ex necessitate Sacramenti, sed ex necessitate præcepti tantùm.*
14 *Aetas discretionis quandoque dicitur post septennium, sed regulariter post annum decimumquartum in masculo, & duodecimum in fœminina.*
15 *Ordinatus ante ætatem legitimam an recipiat characterem si Episcopus publico edicto protestatus fuerit se nolle Ordines conferre nisi in legitima ætate constitutis.*
16 *Dispensare potest Episcopus cum Presbytero ordinato per saltum ut posteaquam pœnitentiam egerit, & ordinem omissum receperit, in Presbyteratu ministret.*
Et quid si ordinatus fuerit scienter, & dolose, ibid. vers. Verùm Hostiensis.
17 *Et quid si ministraverit in Ordine, quo carebat, & num. 20.*
Et quid post Concilium Tridentinum, *n. 21.*
18 *Dispensare quis possit cum ordinato per saltum post annum ætatis decimumquartum.*
Ignorantia crassa, & supina non excusat, ibidem, & n. seq.
19 *Ignorantia non est tolerabilis in facto proprio, maximè recenti, & solemni.*
20 *Ordinatus per saltum si ministraverit habetur pro non ordinato in sui præiudicium, nec potest eligi in*

in Episcopum.

22 *Ordinatus per saltum est ipso iure suspensus ab executione Ordinum, ac si ministraverit irregularitatem incurrit, & n. seq.*

23 *Irregularis efficitur qui ministrat in Ordine, à quo est suspensus.*

24 *Dispensare an hodie possit Episcopus cùm scienter ordinato per saltum*

25 *Lex nova superveniens in materia disposita per leges antiquas quamvis generaliter loquatur, tamen distinguitur prout distinguebant leges antiqua.*

26 *Interpretatio passiva admittitur in omni materia.*

27 *Ordinatus in sacris ante annos discretionis ad ætatem legitimam perveniens an continere teneatur latissimè discutitur usque in finem.*

Quid si factus adultus ordinationem suam ratificavit expressè, n. 40.

Et quid si tacitè eo quod velit in ordine remanere, & uti privilegijs clericalibus, n. 48. & 69.

Et quid si ordinatus ante usum rationis postea contradixit, & in contradictione perseveraverit tam ante, quàm post finem decimiquarti anni. num. 50.

Et quid si post usum rationis usque ad finem decimi quarti anni tacuit, sed postea infra triduum reclamavit, n. 52.

Et quid in casu converso, n 53.

Et quid si semper tacuit, & habuit se mirè negativè, num. 54.

Item quid si tempore ordinationis erat doli capax, & post susceptum ordinem statim contradixit, & perseveravit in contradictionem usque ad finem decimiquarti anni, sed postea tacuit, n. 70.

Et quid in casu converso, n. 73.

Et quid si consensit tantummodo ante susceptum ordinem; postea verò nec consensit, nec dissensit, num 74.

28 *Opiniones Doctorum referuntur de continentia ordinati ante annos discretionis, & num. seq. usque ad num. 40.*

29 *Doli capax & Voto, & Sacramento se obligare potest.*

Declaratur num. 32. & num 45.

30 *Ordo facit quod votum facere non posset.*

Contrarium n. 31 & 68.

31 *Virginitas est voti, non præcepti, & n. 51.*

32 *Voto continentiæ nec tacitè, nec expressè potest quis se adstringere ante quatuordecim annos, & num. 45. & 69.*

33 *Ordinatus ante annos discretionis, qui nec ante, nec post finem decimiquarti anni infra triduum contradixit, censetur ratificare, & n. 38. & 74.*

34 *Nec est opus interrogare ordinatum an velit continere, necnè.*

35 *Secus in professionè, & cur, & num. seqq & 78. in fine.*

36 *Votum tam professionis. quàm continentiæ expressè, & tacitè ratificari potest.*

39 *Taciturnitas ratihabitionem non inducit, & num. 56.*

Declaratur num. 58. usque ad n. 65.

40 *Ratificans ordinem sacrum ante annos discretionis susceptum non potest validè matrimonium contrahere.*

41 *Anve ratificatio huiusmodi hodie fieri possit ante annum decimumsextum expletum, & num. seq. usque ad n. 48.*

42 *Votum castitatis hodie tam expressè, quàm tacitè fieri potest à maiore annis quatuordecim, sicut poterat ante Concilium Tridentinum, & num seqq.*

43 *Professio Regularis maiorem requirit deliberationem, quam votum continentiæ.*

44 *In regulæ observatione gravitas est, & labor.*

45 *Impubes potest ad alia vota se obligare, non autem ad votum continentiæ, & cur.*

46 *Votum continentiæ faciliùs introducitur in eo, qui characterem habet Ordinis sacri, quàm in ingresso in Monasterium, qui Monachus non est.*

47 *Lex exorbitans à iure communi non extenditur ultra casum expressum etiam ex identitate rationis.*

48 *Ratificatio tacita obligat ad votum continentiæ ordini sacro annexum, sicut expressa.*

49 *Idem in professione, sponsalibus, & matrimonio.*

50 *Consensus liber voventis est de intrinseca ratione voti.*

51 *Ecclesia non potest quemquam invitum obligare ad votum continentiæ*

52 *Puero in cunis ordinato non præiudicatur si adveniente ætate adulta contradicat, vers. Idem apertius tenet Hugo. & n seq*

55 *Taciturnitas an, & quando habeatur pro consensu*

56 *Et quid in præiudicialibus, & ubi agitur de obligatione inducenda.*

57 *Et quid si cum taciturnitate concurrat actus positivus, & n. seq. usque ad n. 65.*

Et quid in favorabilibus, n. 63.

58 *Intellectus cap.* Diaconus, 27. distin.

Ordinem sacrum suscipiens tenetur continere, licèt ante ordinationem protestatus fuerit se nolle continenter vivere, ibidem.

59 *Connexorum alterum recipiens censetur ad alterum se obligare.*

60 *Intellectus cap.* Si fortè, 65. distin.

61 *Litteras recipiens, & legens censetur eo ipso illas approbare, & debitum confiteri.*

62 *Cautela mirabilis ad extorquendam confessionem à debitore.*

64 *Professio ante annos discretionis emissa an, & quando post ætatem legitimam censeatur tacitè ratificata; & n 76.*

65 *Ratihabitio actus nulli ex defectu consensus per solam remotionem impedimenti non inducitur, & num 84.*

66 *Sponsalia contracta ante usum rationis per supervenientiam ætatis non convalescunt, nisi verbo vel facto ratificentur*

67 *Matrimonium metu contractum in ætate innubili de iure communi convalescit per copulam subsequutam, non autem per solam remotionem impedimenti.*

68 *Ordini sacro anexum est votum continentiæ ex Constitutione Ecclesiæ. & n 77.*

69 *Nisi impediat defectus ætatis.*

71 *Ordinationi suæ contradicens ante decimumquartum annum censetur posteà in priori dissensu perdurare, & n. seq.*

Idem in casu converso, n. 75.

72 *Voluntatem immutatam allegans probare debet, & n. 75.*

75 *Votum à viro emissum uxore contradicente statim ea mortua ex perseverantia in Monasterio solemnizatur.*

76 *Votum virginitatis firmatur ex quo ætas iam*

adulta esse capit.

77 *Votum continentia inest professioni de sui natura, & est de ipsius substantia.*

78 *Ratificatio inducitur propter pracedentis actus continuationem.*

79 *Ratificatio Ordinis ante annos discretionis suscepti inducitur eo ipso quod ordinatus post pubertatem infra triduum non reclamavit.*

80 *Furiosus habens dilucida intervalla in Subdiaconum ordinatus an continere teneatur, & an sit ei concedenda dispensatio ut possit contrahere matrimonium.*

81 *Et quid si dum erat mentis compos intentionem habuit suscipiendi Diaconatum.*

82 *Et quid si tempore susceptionis non agitabatur furore*

83 *Et quid in dubio.*

1 TUÆ LITTERÆ. Qui ignoranter per saltum de Subdiacono fit Presbyter, post pœnitentiam in Diaconum ordinatur, & demum secum poterit in Sacerdotio dispensari. Hoc dicit secundum omnes. Communis divisio. Secunda ibi, *Mandamus.*

2 Nota primò ex hac Decretali ordinem Sacerdotalem non prærequirere ex necessitate Sacramenti characterem ordinis Diaconatus. quod apertè probatur hic, quia ordinatus in Presbyterum prætermisso Diaconatu non jubetur iterum ordinari ad ordinem presbyteratus. Imo postea quam pœnitentiam peregerit, & Diaconatum susceperit, ex misericordia permittitur ministrare in ordine Sacerdotali, ut *hic in fine*: & sic character Presbyteralis fuit absque dubio impressus, & præposteratio non obfuit: ad idem textus in c. *Sollicitudo*, 52. *distin.*

3 Hoc autem procedit non tantùm si solus ordo Diaconatus fuerit omissus, sed etiamsi omissi fuerint reliqui inferiores ordines: nam etsi Hugo relatus hic in glos. *fin.* tenuerit laicum ordinatum ad sacros ordines nihil recipere, eo quod sicut viri, & mulieris conjunctio unum perficit corpus; ita Clericatus, & Sacerdotium unum faciunt Presbyterum, ut legitur in cap. *Sicut*, 40. *distinct.* tamen oppositum docuit Vincentius: nam secundum eum etiamsi quis nullum habeat ex minoribus ordinibus, tamen si promoveatur ad sacros, utique ordinem recipit. Et hanc opinionem Vincentij sequuntur *hic* glos. *fin.* Hostien. *num.* 2. Jo. Andr. *num.* 6 *in fine*, dicens idem tenere Petrum Hispalen & Goffredum. Itē Marian Socin. *in* 1. *notab*; idem firmat glos. *unica*

4 in d cap. *Sollicitudo*, 52. *distinct.* quæ hinc colligit præposterationem facti factum non vitiare Et Innocen. in cap. 1. *de presbyt. non bapt.* ubi hoc

5 probat ea ratione, quia tempore Apostolorum in primitiva Ecclesia non erant minores Ordines; Ecclesia enim ipsos primò constituit, cap. 1 22. *distinct.* & tamen ipsi Apostoli fuerunt Sacerdotes, cap *In novo*, 21. *distin.* Ad hanc tamen rationem Innocentij respondet hic Jo. Andr. *nu* 7. Ordines Minores fuisse institutos ab Ecclesia antequam aliquis Apostolus ordinaretur: quod etiam videtur sonare illa littera.

Sed tu adverte ad id, quod ait Innocentius Ordines minores non fuisse in primitiva Ecclesia nam oppositum docuit S Tridentina Synodus *sess.* 23. *de Sacram. Ordin cap.* 2. ibi: (Et ab ipso Ecclesiæ initio sequentium ordinum nomina, atque unius cujusque eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarij in usu fuisse cognoscuntur.) Itē quod subjicit ordines minores fuisse ab Ecclesia institutos, periculosum est, ut probavit latissimè in cap. *Cum contingat, à num.* 72. *supra de ætat. & qualitat.* Nec obstat textus in d. cap. 1. 22. *distin.* quia non loquitur de Ordinibus, sed de Dignitatibus, quas omnes instituit Romana Ecclesia. Alioquin si de Ordinibus loqueretur, Ordo Episcopalis, de quo ibi fit mentio, esset ex Constitutione Ecclesiæ, nō autem ex ordinatione divina, quod est hæreticum affirmare, ut in decreto Concilij Tridentini *sess.* 23. *de Sacram. Ordin. can.* 6. & scripsi in c. 1. *n* 9. *supra de ordinat ab Episc.* & plenius in cap. *Quanto, de Consuetud.* Præterea Dominus Sacramentum Ordinis instituit, & Apostolos ordinavit Sacerdotes in Cœna, cum dixit eis, *Hæc facite in meam commemorationem*, ut per D. Thom *in* 4. *distin.* 24. *q.* 2 *art.* 3. *ad* 2. & Turrecr. in cap. *Presbyter n.* 2. 23. *distin.* & diffinitum est à Tridentina Synodo *sess.* 22. *de Sacrif. Missæ cap.* 1. & *can.* 2. Unde quod dicit Jo. Andr. Ecclesiam instituisse minores Ordines antequam Apostoli ordinarentur, hodie est error. Quidquid tamen sit de dictis Innocentij, & Jo. Andr. prædicta conclusio quod ordo Sacerdotalis non prærequirat characterem aliorum ordinum ex necessitate Sacramenti, verissima est, quia potestates sunt distinctæ, ut docet S. Thomas *in* 4. *dist* 24. *q.* 2. *art.* 2. *qu.* 5. S. Bonav. *ead. distinct. qu.* 3. Raymund. Petr. de Palud, Astensis, & cæteri Theologi, ut hic testatur Henric. Boich *col.* 3. *in princip. vers. Aut est masculus*, & Sylvest. *in ver Ordo*, 2. *num.* 1. *vers. Nec etiam*, & ex recentioribus Toletus *in summ. lib.* 1. *cap.* 50. *vers. Alterum est*, quam etiam sequuntur communiter D.D. *hic* teste Abbate *n.* 4.

6 Cæterum quamvis hæc ita se habeant in Ordine Presbyteratus, non transeunt tamen absq; difficultate in Ordine Episcopali: nam Bartholom. Brixiensis in cap. *Sollicitudo*, 52. *distin*, ut ibi notatur in glos. *unica in fine*, opinatus est laicum recipere Ordinem Episcopatus, & characterem imprimi, si ei conferatur in forma Ecclesiæ ab eo, qui potestatem habet, arg. hujus Decretalis; & hoc placet hic Joanni Andr *in fine*; id ipsum post Hugonem tenet Archid in c. *Subdiaconus*, 77. *distin.* ubi sic ait: (Imò plus dico, quod in cunis potest puer esse Sacerdos, & Episcopus, & omnes Ordines recipere secundum Hugonem) & hanc partem pluribus *hic* tuetur Henr. Boich. *col.* 3 *vers Tu dicas*, ubi etiam respondet ad text. in cap. *Ex litteris*; *infra de excess. Prælat.* pro qua etiam concludit Præpos. in d. cap *Subdiaconus, n.* 4. dicens: (Ista argumenta Theologorū procedunt retento quod Episcopatus non sit Ordo per se separatus à Sacerdotali, sed quædam uberior facultas. Sed retenta opinione Canonistarum, quam tenui in cap. 1. 21. *distin.* scilicet quod Episcopatus sit Ordo separatus, & imprimat suum characterem; ista opinio non procederet, quia imò imprimeretur character, & est eadem ratio, quæ in Ordine Sacerdotali.) Hæc Præpositus. Et ita communiter teneri affirmat Abb. *hic n.* 5. *vers. Quoad secundum* Veritas tamen est prædictam opinionem nec cōmunem, nec veram videri: quoniam Canonistæ ferè omnes, excepto Bartholomæo Brixiensi, & alijs

alijs præallegatis, oppositum tenuerunt, nempè
Vincentius, Petrus Hispalen. Goffredus, Joannes,
Bernardus, Innocentius, & Hostiensis supracitati
num.3. & in cap. *Indecorum, de ætat. & qualit.* Petr.
de Sampsone, & Abb. Antiq. *num. 2.* Jo. And. *n.10.*
Bellam. *num.15. vers Probatur hoc*, Butr. *num.8. vers.*
Ordo sacer. & Anchar. *num.2. vers. Nam & Presby-*
ter. Item Turrecrem. in d. cap. *Sollicitudo, 52 dist.*
Et hujus opinionis esse omnes ferè Doctores
scripsit Raymun. in cap *Gratia, 1. q. 1.* ut refert Tur-
recrem. *ubi supra*: quam etiam veriorem esse di-
cit glos. *fin. hic*, per tex in cap. *Ex litteris*, §. *Cum igi-*
tur, ibi, (Num igitur Pontificale officium sine Al-
taris ministerio, &c.) *infra de excess. Prælat.* & Syl-
vest. *loco citato.* De cujus veritate plura scripsi in
d. cap 1. *de ordin. ab Episc.* ubi etiam *nu. 81.* Posui
rationem diversitatis cur Ordo sacerdotalis non
prærequiritur characterem aliorum Ordinum ex
necessitate Sacramenti, & tamen Episcopatus
prærequirat characterem presbyteralem ex ne-
cessitate consecrationis.
7 Adverte tamen, quia etsi non habens Ordinem
sacerdotalem non sit capax consecrationis Epis-
copalis; tamen qui Sacerdos est, potest consecra-
ri Episcopus, licèt Ordinem Diaconatus, vel Sub-
diaconatus, aut alios inferiores non habeat. Sed
priusquam exequatur, supplendum est id, quod
8 deest, ut hic, & in d cap. *Sollicitudo, 52. dist.* Quod si
Episcopus daret Ordinem Subdiaconatus, vel
Diaconatus, quem non habet, nihil conferret, ar-
gumen. cap. *Gratia*, & cap. *Ventum est, 1. q. 1.* cap.
Daibertum, 1 q 7. & cap. *Quomodo, de consecr. di-*
stin.4 & notat *hic* glos. *fin.* Hostien. *n.2 vers. Hunc*
autem recipit, & alij supracitati.
9 Secundò nota ibi, *in Diaconum ordinare procu-*
res: ordinato in Presbyterum esse conferendos
inferiores ordines, de quibus ignoratur an fuerint
collati, necne. Rationem habes in littera, quia nõ
intelligitur iteratum quod factum esse nescitur;
quasi dicat quamvis Sacramentum Ordinis non
sit iterabile, cap. 1. & *cap. fin. sup. de Sacramen. non*
iteran. Concil. Trident. *sess.7. de Sacram. can.9.* Ta-
men non dicitur iterari ordo, qui nescitur esse
collatus: concordat cap. *Ecclesia*, & cap. *Solemnita-*
tes, de consecr. dist.1. & cap. *Placuit, de consecr dist. 4.*
10 Episcopus autem ratione dubij præmittere pote-
rit hæc verba, videlicet: (Si tu es ordinatus in
Diaconum non te ordino) & nil dare, vel reci-
pere intendant. (Si verò non es ordinatus, ordino
te.) & in mente gerat, & super eodem instruat
ordinandum, secundum Hostien *num.2. in ver. I-*
teratum, Jo. Andr. *eod. num. in vèr. Procures*, & Ma-
rian. Socin. *in 3. not* Adde tu, & ordinationem
perficiat in forma Ecclesiæ, idest proferat verba
formæ, & adhibeat instrumenta pro materia ei-
dem ordini assignata, ut in Concilio Florentino
in decreto fidei Eugenij IV. pro instructione Ar-
menorum, in §. *Sextum Sacramentum*: aliàs enim
characterem non imprimeret, ut ibi, & in cap. *Ex-*
tra Catholicam, & cap. *Detrahe, 1 quæst. 1. cap. 1.* &
cap. *penult. de Baptis.* & notant. in cap. 1. *infra de*
schismat. glos. *in ver. Irritas*, Jo. And. *nu. 7.* Butr.
num.3. Cardin. *num. 4. in 3 quæst.* & Abb. *n.4.* Simi-
lia cautela cum dubitatur de Sacramento Baptis-
mi, habetur in cap. 2 *de Baptis. & de Ecclesia*, de
qua dubitatur an sit consecrata, in d. cap. *Solemni-*
11 *tates, de cons. dist. 1.* Quod procedit non tantùm
in dubio facti, cùm scilicet vertitur quæstio an

Ordo fuerit collatus necne, ut hic; sed etiam in
dubio juris, cùm quæritur an ritè collatus fuerit, ut
scripsi in cap. *unico, num. 81, supra de sacr. Vnct.* &
12 patebit infra *num. 15.* Verùm si promotus per sal-
tum non vult ministrare in Ordine sic recepto, vel
in superioribus Ordinibus; non debet cogi præci-
sè suscipere Ordinem prætermissum, secundum
Hugonẽ, & Archid qui hoc notant in cap. *Sollici-*
tudo, 52. distinct. & post eos Henric. *hic in princ.*
13 Tertiò nota ibi, *ante annos discretionis*, usum ra-
tionis ad sacros Ordines recipiendos non esse
ex necessitate Sacramenti; alioquin sic ordinatus
characterem non reciperet, sed deberet iterum
ordinari, cujus contrarium hic deciditur: nam
suppletur tantummodo Subdiaconatus Ordo præ-
termissus; reliqui autem ordines ante usum ratio-
nis collati non iterantur. Et ita hunc textum ad
hoc inducunt Cardin. Turrecr. & Præpos. in cap.
Subdiaconus, ambo n.2. 77. dist. & tenet *hic* glos. 2. di-
cens infra annos discretionis benè quem recipe-
re sacros Ordines, licèt conferri non debeant.
Unde est hic casus pro opinione Hugonis, & Ar-
chidiaconi in d. c. *Subdiaconus*, qui dixerunt pue-
rum post susceptum Baptismum in cunis ordina-
tum etiam in Presbyterum characterem recipere.
Idem docuit D. Thom. *in 4. senten. dist. 25 q.2. ar.*
2. q.2. Hostien. in cap. *Vel non est compos nu. 6. vers.*
Adeo quod etiam puer in cunis; & ibi etiam Colle-
ctar. *n.2. supra de tempor. ordinat.* & Henric *hic col.*
3. vers Super eo. Ad declarationem. Quod benè
nota, quia non habemus alibi textum ita clarè hoc
decidentem: nam cap. *Maiores, §. fin. de Baptis* cõ-
cludit in Sacramento Baptismi; Licèt eadem sit
ratio in omnibus Sacramentis non iterabilibus,
ut per Præpos. *loco cit.* Prædicta autem Decreta-
lis, *Vel non est compos.* non loquitur de infante, ut
perperam ibi notant Moderni Collectores, sed
14 de puero tresdecim annorum. At de infante
loquitur hæc littera, si intelligamus verbum, dis-
cretionis, pro rationis usu, sicut intelligendum
videtur, quia ordinatus allegabat se inferiores
Ordines suscepisse ante annos discretionis ad
probandam ignorantiam omissionis Diaconatus.
Quæ allegatio non concluderet, si ordinationis
tempore usum rationis habuisset. Nec est novum,
ut ætas discretionis intelligatur septennio exple-
to, ut in cap. 1. 30. *q.2.* & in cap. *Omnis utriusque*,
infra de pœniten. & remiss Licèt propriè dicatur
post decimum quartum annum in masculo, &
duodecimum in fœmina, ut in cap. *Cum virum*, &
cap. *Cum simus supra de Regular.* Clemen. *Eos*, jun-
cta glos. 1 *eod. tit.* & notat *hic* Hostien. *ante num. 1.*
in ver. Discretionis.
15 Cæterum si Episcopus ante ordinationem pro-
testatus fuisset se non habere intentionẽ Ordines
conferendi nisi habentibus ætatem legitimam;
tunc non imprimeretur character, non quidẽ ex
defectu ætatis, sed ex defectu intentionis ministri;
quæ requiritur ex necessitate Sacramenti, ut in
Concilio Florentino *in Decreto fidei Eugenij IV. in*
§. 5. & in Concilio Tridentino *sess.7. de Sacra-*
men. can.11. Unde cum olim in S. Congregatione
Concilij actum esset quid respondendum de ordi-
natis ante ætatem legitimam ab Episcopo, qui an-
te ordinationem in Ecclesia publico edicto prote-
status fuerat quod non intendebat Ordines con-
ferre nisi ijs, qui in ætate legitima essent consti-
tuti, præsupposita attestatione ejusdem Ecclesiæ

Decani asserentis se audivisse ab Episcopo cùm diceret hujusmodi protestationem fieri ad terrorem, cæterum se habere intentionem Ordines conferendi: Die 23. Januarij 1586. Sacra Congregatio communi sententia quoad primam, negativè quoad secundam partem, re ordinādicum protestatione, si non est ordinatus. Die 24. Januarij 1586. In Consistorio Sanctissimus respondit se esse in adem sententia supra dictis præsuppositis, si ex edicto Episcopi colligitur eum habuisse intentionem negativam, sive oppositam: tamen ut cautiùs respondeatur, dixit significandum parti ut exemplum dicti edicti proferat. De hoc articulo, an scilicet usus rationis ad sacros Ordines sit ex necessitate Sacramenti, an verò ex necessitate præcepti tantùm; & quid in Ordine Episcopali, scripsi plenè in cap. *Super inordinata à num 35. supra de preben.*

16 Ultimò nota ibi, *de misericordia ministrare permittas*. Episcopum posse suo jure dispensare cum Presbytero per saltum promoto, ut postea quam pœnitentiam peregerit, ac deinde susceperit Ordinem prætermissum, ministret in Ordine sacerdotali. Concordat textus in cap. *Sollicitudo, in fine*: ponderando verbum. *Concedas 52. distinct.* & teoet hic glos. *ult.* & Archid. in d. cap. *Sollicitudo, super dicto ver. Concedas.* Verùm Hostien. *num. 2. in fine, vers. Tu dicas*, existimat hoc habere locum si talis fuerit sic ordinatus ignoranter; secus si dolosè, & scienter: quia tunc non dispensaret nisi Papa; offendit enim mentem, & litteram, *c prox. supra, & inf eod.* cum paria sint non esse ordinatum, & esse non debito modo. Ad hoc cap. 2. *supra de transl. Episc.* Et sequuntur hic Jo And *n. 6. in*

17 *glos. ult.* & Anton. de Butr. *nu. 5* Idem tenet Lap. *alleg* 28. Incipien. *An dispenset Episcopus num. 1.* Ubi firmat Episcopum posse dispensare cum eo, qui omisso Diaconatu fecit se ordinari ad Presbyteratum, & celebravit, dummodo tamen scienter, & tanquam talis non ministraverit in ordine, quo carebat: quia tunc etiam si ignoranter fuisset per saltum promotus, contra talem irregularitatem non dispensaret nisi Papa. Exemplo Clerici, qui non est ordinatus, & ministrat in aliquo ordine in apparatu: allegat Calder. in Decretali. *Si*

18 *celebrat, supra de Cler. excom. minist.* Id ipsum firmat Hostien *hic in princip. in verb. Negligentia*, in eo, qui fuit ordinatus per saltum post annum decimumquartum, vel saltem post annum decimumoctavum, qui tunc temporis requirebatur ad Ordinem Subdiaconatus, ut in Clem. *fin. de ætat. & qualit.* Tunc enim cùm ignorantia sit crassa, & supina, quæ non excusat, cap. 1. *supra de ordin. ab Episc.* & cap. *Apostolicæ, de Cler. excamu. minist.* solus Papa dispensaret. Secus in ordinato per saltum ante decimumquartum annum, cum quo dispensat Episcopus, secundum Hostiensem, cujus opinionem dicit esse tutiorem Henr. Boich.

19 in hoc cap. *col. 2. vers. Sed opinio Hostiensis*, quia talis ignorantia, seu negligentia in adulto non est tolerabilis in facto proprio, ut l. *Plurimum, ff. de iur. & fact. ignorantia*, & l. *Cum falsum, ff. de acquir. hæred* & not glos. *ultim.* in l. *fin ff. Pro sua.* Et maximè recenti, ut l *Si res obligata, ff. de legat. 1.* & l. *Si diuturno, ff. de pæn.* & notat Zenzel. in Clemen. *un. in ver Innavarat, de iureiur.* Et tam solemni, sicut collatio Ordinis fieri, cap. *Diaconus*, & cap. *Subdiaconus, & per totam, 23. distinct.* Et *de Sacramen. non iteran. per tot.* Et dissoluta negligentia prope dolum est, l *Si fideiussor. ff. Mandati.* Et crassa, & supina ignorantia dolo æquiparatur, l. *Quod Nerva, ff de depos.* d. cap. *Apostolicæ.* 2. *resp. supra de Cler. non ordin. ministr.* & cap. *Ut anima-*

20 *rum, de Constitut. lib. 6.* Quod secundum Henr. maximè teneri potest ubi ministravit; quia talia quoad ordinem per saltum susceptum habetur pro non ordinato in sui præjudicium, ut non possit eligi in Episcopum, juxta cap. *A multis, supra de ætat. & qualit.* & notat Archid. in d. c. *Sollicitudo, super ver. Officia*, & Hostien. *hic in fine* argum. cap. 2. *Sed neque, vers Sicut, juxta, supra de transl. Episc.* Cum non ordinato autem ministrante solus Papa dispensat, secundum Hostien. & Henric. Boich. in cap. 2. *supra de Cler. non ordin. ministr.* & Lap. *d. alleg. 28.*

21 Hodie cum promotis per saltum si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa potest dispensare, ut statuitur jure novissimo Concilij Tri-

22 dentini *c. 14. in fine, sess. 23.* Ex quo decreto colligesublatam esse veterem Doctorum altercationem, an promotus per saltum sit ipso jure suspensus, ita ut ministrando irregularitatem incurrat, Nam Archid. & alij post eum in cap. *Sollicitudo, 52. distinct.* Tenuerunt non esse suspensum, nisi sicut ille, qui est immortali; ideoq; si celebret, mortaliter peccare, sed non effici irregularem. Et consentiunt Summa Angelica, & Rosella.

Et est simile quod dicunt Doctores de ordinato in Sacris ante ætatem legitimam, qui est suspensus quoad se, non quoad alios, ac proinde de jure communi celebrando non incurrit irregularitatem; quod tenent complures, quos retuli in c. *Vel non est compos, num. 22 supra de tempor. ordinat.* In oppositum est textus in d. c. *Sollicitudo 52. distinct.* ubi patet ordinatum in Presbyterum, Subdiaconatus Ordine postposito, esse suspensum ab executione Sacerdotalis officij. Et ita promotum per saltum esse ipso jure suspensum ab executione Ordinum, tenent hic Henric. Boich. *col. 3. post med. vers. Si quæris utrum recipiat*, Gemin *consil. 91. Præmitto; num. 2. vers. Nec etiam testes*, & Lap. d. *alleg.*

23 28. Et satis probatur in hac Decretali, ubi sic promotus prohibetur ministrare in Ordine, sacerdotali, nisi hoc ei ex misericordia Episcopus permittat. Ministrando autem in Ordine, à quo quis est suspensus, in irregularitatem incidit, cap. *Cum æterni, de re iudic. lib. 6.* ibi, (Quod si suspensione durante damnabiliter ingesserit se divinis, irregularitatis laqueo se involvet.) & c. *Cum medicinalis, in fine, de sent. excamm. eod lib.* Et hanc partem tenent Hostien & DD *hic*, & Sylvest. *in verb. Irregularitas, num. 13.* Posteriorem hanc sententiam non obscurè probavit Concilium Tridentinum in d. *cap. 14. in fine, sess 23.* Nam dum decrevit Episcopum ita demum posse dispensare cum promoto per saltum, si non ministraverit; utique supponit sic promotum esse ipso jure suspensum ab executione Ordinum, & celebrando novum impedimentum, & sic notam irregularitatis incurrere; alioquin si suspensus non esset, sed tantummodo suspendendus, ministrando in Ordine, utique novum impedimentum non contraheret, ut per DD. in d. cap. *Sollicitudo* Et ita ex eo decreto firmat Cardin. Tolet *in Summa lib. primo, cap. 50. in verb. Duo sunt*, & Navarr. *loco citato.*

Sed

24 Sed remanet dubium, an hodie Epiſcopus poſſit diſpenſare cum his, qui non miniſtraverint, ſi ſcienter fuerunt per ſaltum promoti: Marius Alterius *tom. 2. de cenſur. diſput. 10. cap. 5. verſ. Hoc in loco*, & Moderni Collectores *hic* opinantur poſſe diſpenſare, quia Concilium non diſtinguit de ordinato ſcienter, vel ignoranter, ſed ſimpliciter loquitur. Quod non credo verum, quia cùm jus commune ſic diſtinguat, ut patet tum in hac Decretali, quæ loquitur in ordinato ignoranter per ſaltum ante annos diſcretionis, ſecundum Hoſt. *ante n. 1. in ver. Negligentia*, tum in d. cap. *Sollicitudo, 52. diſtin* ubi diſtinguitur an talis ſe fecerit ſic promovari ex negligentia, ſeu ignorantia; an
25 verò ex ſuperbia: eodem prorſus modo diſtingui debet decretum Concilij, quia lex nova diſponens in materia antiqua recipit omnes interpretationes, & limitationes, quas materia ab antiquis legibus recipiebat, l. *In contractibus*, §. *Præterea*, C. *de non numer pecun.* Petr. Brixien. *in repert. in ver. Interpretatio, verſ. Lex noviter*; quod procedit etiamſi lex nova ſuperveniens in materia diſpoſita per leges veteres generaliter loquatur, quia nihilominus diſtinguitur prout diſtinguunt leges antiquæ, ut poſt alios notat Jaſ in l. *Sciendum, in princ. ff. Qui ſatiſd. cogan.* idque ne videatur leges veteres corrigere, ut per Caſtillion *conſ. 10 In facto, num. 5 verſ. Ad teſtamentum*, ubi affirmat Doctores omnes ita tenere, & jura allegat.

26 Hæc enim eſt interpretatio paſſiva, quæ in omni materia admittitur, l. 2. & ibi Bartol. C. *de Noxal.* l. *Inrugentium*, §. *Si paciſcar*, *ff. de pactis*, l. 1. §. *Lex falcidia*, *ff. Ad l. falcidiam*, Alexan. in l. *Marcellus. in princ. num 4. ff. ad Trebell.* glo. Bartol, & Doctores in d. l. *Sciendum*

27 QUÆRO, An promotus ad ordinem ſacrum ante annos diſcretionis, ad ætatem legitimam perveniens continere teneatur, necne.

In hoc articulo tam variè loquuti ſunt Doctores, ut ferè dixeris cum Auguſtino tot diverſitates opinionum, quod hominum numerantur, ut refertur in cap. *In Sacramentis, de conſecratione, diſt. 5.*

28 Quidam enim arbitrati ſunt promotum ad ſacros ordines etiam ante uſum rationis adſtringi ad continentiam, eo quod receperit characterem ordinis ſacri, ut hic, cui lege poſitiva Eccleſiæ annexum eſt votum continentiæ, cap. *Nullum, 28 diſtinct.* cum concordan. atque hujus ſententiæ ſunt Petr. de Palu. *in 4 diſtin. 37. q 1. art 2. n 14.* S. Antonin. *in 3. par. tit. 1. cap. 8. concluſ. 3. in fine*, & Stephan. de Gaeta *in repet. cap. Ad limina, 30. q. 1. §. 4. quaſt. 194. n. 465.*

Alij contra ſimpliciter dixerunt ſic ordinatum nō teneri continere, ut Guilielm. de Monte Land. in Clem. *un. §. 2. de homicid.* & Aſten. *lib. 6. in tit. de ætate ordinandorum, artic. 1. quaſt. 3.* quia continentia eſt voti, non præcepti, cap. *Integritas, 32. quaſt. 1.*

29 Sed Gloſſa Joannis in cap. *Eſtote*, aliàs in cap. *Pueri, in ver. Ad ſacros, verſ. Sed numquid. 1. qu. 1.* reſolvit hunc teneri ſi ſit doli capax, quia & voto, & ſacramento ſe obligare poteſt, cap. 1. *de delict. puerorum*, licèt non Religioni, §. *Cum ergo, 27. q. 2.* & cum hac gloſſa tranſeunt *hic* Anton. de Butr. *num. 4 in fine*, Cardin. *num 2. quaſt 1.* Vitalin. in Clemen. *Generalem, numer. 26. & ſeq. de ætat. & qualitat.* & ex Theologis Sotus *de juſtit. & iur. quaſt. 2. artic. 5 ad ultimum.*

Similiter gloſ. noſtra hic in ver. *Diſcretionis*, tenet, licèt vacillando, ordinatum ad ſacros ante annos diſcretionis poſt pubertatem nō poſſe matrimonium contrahere, quia ſtatim antequam ordinaretur debuit contradicere, & nullo modo cōſentire, & ita facit Ordo quod votum facere non poſſet, quia in tali ætate non tenet votum, cap. *Ad noſtram*, & cap. *Significatum, ſupra de regular.* Et quamvis gloſſa ſubdat æquius videri ut contrahere poſſit; tandem nihilominus concludit verum eſſe quod prius dixit, quia antequam ordinaretur debuit contradicere: & ſequitur Zenzelin. in Clemen. *Generalem, de ætat. & qualit.* Verùm In-
31 nocen. in cap. *Vel non eſt compos, num. 1. in ver. Ad ætatem, ſupra de tempor. ordinat.* determinat ſic ordinatum non teneri ad continentiam, ſed poſſe matrimonium contrahere, ſi contradixit ſtatim poſt ſuſceptionem Ordinis, & in contradictione uſque ad finem decimiquarti anni perſeveravit; vel ſi contradixit ſtatim poſt finem decimiquarti anni, argum cap. *Illud, 20. q 1.* id eſt infra triduum, juxta textum in cap. *Ad noſtram, de regular.* ſecundum Hoſtiē. virginitas enim eſt voti, & non præcepti, d. cap. *Integritas, 32. quaſt. 1.*
32 Quod etiam probat alia efficaci ratione, quia ante quatuordecim annos non poteſt quis, etiam ſi velit, ſe expreſsè adſtringere ad votum continentiæ, cap 1. 20. *qu. 1.* Ergo multo minus poteſt tacitè per ſuſceptionem ſacri Ordinis; ita Innoc. cui conſentiunt *ibidem* Hoſt. *nu. 6.* & in hac Decretali Joann Andr. *nu. 5.* Henr. Boich. *nu. 12.* Anchar. *n. 8.* & Abb. *n. 3.* & idem Anchar. in dicta Clemē. *Generalem, in fine, de ætat & qualit.* & communiter Doctores, ut teſtatur Præpoſ. in cap. *Subdiaconus, num. 4 in fine, verſ. Monſtrum tamen reſultabit, 77.*
33 *diſtin.* Secus autem eſt ſi nec ſtatim poſt ſuſceptū ordinem ante decimumquartū annum, nec poſtea infra triduum contradicat, quia cenſetur ſe tacitè voto adſtrinxiſſe, argum. cap. *De illis, 1. & 2. de deſponſ. impub.* cap. *Inſuper, qui matrim. accuſ. poſſ.* cap. *Cum virum*, & cap. *Cum ſimus, de regular. cap. 1. §. Quod ſi eod tit. lib 6.*

34 Quod adeo verum eſt, ut nec adveniente ætate ſit neceſſe ordinatum interrogare an continere velit, necne; quia nihilominus inducitur ratihabitio ſecundum Innocen. in d. cap. *Vel non eſt compos, num 1. verſ. Nec tamen videtur, de tempor. ordinat.* & Hoſtien poſt eum *num. 2. verſ Sed num-*
35 *quid.* Nec obſtat quod hujuſmodi interrogatio ſit neceſſaria ad ratificationem ingreſſus in monaſterium, ut notatur in cap 2. *de regular.* nam ut reſpondet Innoc. inter hos caſus eſt ratio diverſitatis: nam ordinatus quamvis minor characterem recipit, & ordinem habet; & ideo de facili continentiæ votum ex conſtitutione Eccleſiæ ordini annexum non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè introducitur. At ingreſſus monaſterium nō eſt Monachus quouſque annum decimumquartū compleverit; & ideo requiritur expreſſus conſenſus, vel ratificatio æquipollens: & idem in Matrimonio, ut in cap. *atteſtationes, ſupra de deſponſ. impuber.*

36 Hæc tamen ratio diverſitatis non placet Hoſtienſi, Joanni Andreæ, & Anchar. quia utrumque votum non tantùm expreſsè, verum etiam tacitè ratificatur, ut legitur, & notatur in cap. 1. *de Regular. lib. 6*, unde Hoſtienſ. aſſignat aliam rationē diffe-

differentiæ, videlicet quia ingressus minus habet de tempore, & ideo magis fuit ei providendum.
37 Præterea secundum Hostiensem inter utrumque casum nulla est diversitas, quia etiam ingressus sine interrogatione per solum lapsum anni efficaciter obligatur, ut in cap. *Statuimus, de regular.*

38 Præter hos Henric. Boic. in hac Decretali *col. 4. vers. Sed tu distingue*, conjungendo opiniones sic distinguit. Aut sic ordinatus est doli capax, & tenetur continere, quia debuit contradicere ante susceptionem sacri Ordinis: & in hoc casu procedat opinio glossæ Bernardi in hoc cap. *Aut non est doli capax*, & procedat distinctio Innocentij, & Hostiensis, ut non teneatur ad continentiam, si statim, vel post finem decimiquarti anni contradixerit; aliàs verò teneatur, quia tacendo cense-
39 tur ratificare. Verùm hoc ultimum impugnat Aegid. Bellam. *ibidem n. 4. in 5. quæst. vers. Et quidquid sit*, sentit enim ex sola taciturnitate non induci ratificationem ordinationis, nisi ex aliquibus indicijs hoc deprehendatur, per cap. *Si infantes, de despons. impub. lib. 6.* ab initio enim Ordinis susceptio illum ad continentiam non obligavit; nec sola taciturnitas obligationem inducit, l. *Qui vas*, §. *Vetare. ff. de furt.*

Demum nonnulli ex modernis Theologis putant indistinctè hunc non ligari voto continentiæ nisi factus adultus ordinationem suam ratificaverit, ut Thom. Sanch. & alij per eum citati *in tract. de matrimon. tom. 2. lib. 7. de impedim. quæst. 30. num. 8.*

Quid dicendum? In tanta opinionum dissonantia ut clara separentur à dubijs, & appareat in quo Doctores discrepent, aut conveniant, & quid verius videatur, infrascriptos casus arbitror esse distinguendos.

40 Primus casus est, cùm ordinatus ante annum decimumquartum post finem decimiquarti anni ordinationem suam expresse approbat, & ratam habet: & extra dubium est hunc ad continentiam teneri, nec posse validè matrimonium contrahere, argum. l. 1. *& fin. C. Si maior. factus ratum habeat*, & cap 1. *in principio de regular. lib. 6.* ibi, *seu professionem à se prius factam ratam expressè habeat*: quod tenent Hugo in d. cap. *Subdiaconus*, *77. distin.* & post eum Archid. in cap. *Pueri, nu 1. vers. Vel si consenserit factus adultus, 1. quæst. 1.* Bellam. in d. cap. *Vel non est compos, num. 4. vers. Primò si talis*, Host & Jo. Andr. *hic*, quos refert, & sequitur Henric. Boich. *col. 4. vers. Ego verò Henricus.* Et hic primus casus est indubitabilis jure communi inspecto.

41 Sed non levis est difficultas an hodie hoc corrigatur jure novissimo Concilij Tridentini, Thomas Sanchez *in tract. de matrim. tom. 2. lib. 7. de impedimentis, disput 30 num. 8. in fine*, putat ad validitatem ratificationis hodie requiri ut fiat post annum decimumsextum completum, quia ante illud tempus sicut non potest quis se voto solemni professionis adstringere, ut in decreto *c. 15. sess. 25 de regular.* ita nec ad continentiam se obligare per ratificationem sacri Ordinis. Et infra num. 10. affirmat tempus contradicendi hodie durare usque ad decimumsextum annum, qui successit pubertati olim requisitæ ad validitatem professionis.

42 Contrarium credo, quia decretum *d. cap. 15.* nihil disposuit de voto, ut declaravit Sacra Congregatio ejusdem Concilij interpres. Et multum
43 interest inter professionem regularem, & votum castitatis, licèt solemne: nam per hujusmodi votum ordinatus obligatur ad solam continentiam, cap. 1. cap. *Diaconi*, & cap. *De his, 28. distin.* cap. 1. *31 distin.* At per professionem regularem præter castitatem, obligatur etiam ad obedientiam, & paupertatem, ut in cap. *Cum ad monasterium, supra de stat. Monach.* unde tempus quatuordecim annorum, quod Concilium prorogavit ad validitatem professionis usque ad annum decimumsextum completum, non censetur prorogasse ad validitatem voti solius castitatis, quod non tantam requirit deliberationem, quantam requirit solemnis professio, qua quis jugo religionis perpetuo
44 mancipatur. In regulæ enim observatione gravitas est, & labor, ut inquit glos. in cap. *Ad nostram, in ver. Ante consummationem*, *de regul.* Præterea
45 quamvis doli capax possit se obligare alijs votis, ut notat Innocen. in cap. *Scripturæ, supra de voto*; tamen secus est in voto continentiæ, quia cùm ante pubertatem non habeat potentiam coeundi, nec possit matrimonium contrahere, quantumcumque sit doli capax non potest renunciare ei, quod ignorat, ut firmat *hic* Abb *num. 3.* & post eum Marian. Socin. *n. 10.*

Hæc autem ratio impotentiæ coeundi nō consideratur in professione: neque enim Concilium dum præfixit annum decimumsextum completū ad professionem emittendam, habuit rationem pubertatis, alioquin non decimumsextum præfixisset, sed decimumquartum, in quo plerumque contingit pubertas in masculo, & duodecimum in fœmina, cap. *Puberes*, cap. *Continebatur*, & cap. *Attestationes, supra de despons. impub. institut. de nupt. in princip.* Ergo cum Concilium quoad votum continentiæ nihil disposuerit; consequens est, ut major annis quatuordecim, licèt minor sexdecim, possit hodie se ad continentiam obligare, sicut prius poterat, ut in cap. 1. 20. *quæst* 1. & notat Innoc. in d cap. *Vel non est compos*, *num. 1. in ver. Ad ætatem, supra de tempor ordinat.*

46 Præterquam quod facilius introducitur votum continentiæ Ordini sacro annexum in eo, qui jam ordinatus est, & characterem habet, quàm in ingresso in monasterium, qui Monachus non est, secundum Innocen. proximè citatum in d. cap. *Vel non est compos, num. 1. vers. Nec tamen videtur*; unde qui post annum decimumquartum expressè ratificat ordinem antea susceptum, hodie sicut prius tenetur continentiam servare, etiamsi annum decimumsextum non expleverit, quia hic casus est omissus à Concilio; & ideo remanet in dispositione juris communis, l. *Commodissimè*, *ff. de liber. & posth.* Quod enim non mutatur, &c. l. *Sancimus*, *C. de testam.* & l. *Præcipimus, in fine, C. de appell.* cum simil.

47 Sed etsi eadem ratio vigeret in utroque casu, tamen cùm decretum Concilij corrigat jus commune in casu professionis, ad cujus validitatem satis erat decimumquartum annum explevisse, d. cap. *Ad nostram*, cap. *Significatum*, & cap. *Cum simus, eod. tit.* cum suis concordant. extendi non debet ad votum continentiæ sacro ordini annexum: nam lex exorbitans à jure communi extensionem non admittit, etiam ex identitate rationis, cap. *Quæ à iure*, & ibi glos. *de regul. iur. lib 6.* glo. notab. in cap. *Constitutionem*, *in ver. Prorogamus*,

gamus, de regular. eod. lib notat Bart. in Extravagan. *Qui sint rebelles*, §. *Transit*, *n.* 3. Feder de Sen. *cons.* 88. cui se subscripsit Jo. Andr.

48 Secundus casus est cùm ordinatus ante annos discretionis post annum decimumquartum ratificat non quidem expressè, sed tacitè. Et idem dicendum quod in primo casu secundum Hugonem in d. cap. *Subdiaconus*, 77. *distin.* ubi ait talem teneri continenter vivere, si velit in Ordine remanere, & ministrare, & uti privilegio Clericali: & sequitur Archid in d. cap *Pueri, num.* 1, *vers. Sed tu dic cum Hugone*, 1. *q.* 1. & Bella, in d. cap. *Vel non est compos, num.* 4. *vers. Et idem si tacitè*; & hic tenent Henric. Boich. *col.* 4. *vers. Aut non consentit*, Butr. *n.* 4 Abb. *n.* 3. & Marian. Socin. *n* 9. *vers. Sed redeundo ad primum*, facit quod legitur, & notatur in
49 cap *Cum olim*, & cap. *Cum decorem, de Cler. coning.* & hic casus similiter est clarus. Et probatur apertè tum exemplo professionis in cap. *Significatum*, juncta glos. *in ver Consensus*, *supra de regular* & in cap. 1. *eod. tit. lib.* 6. tum exemplo sponsalium, ut in cap. *unico, in princip* ibi, vel aliàs verbo, vel facto, & § *fin.* ibi, *Ratificaverunt tacitè, vel expressè, de despon. impub. lib.* 6. tum exemplo matrimonij, ut in cap. *Insuper. Qui matrim. accus poss.* & in cap. *De illis*, *il secondo*, juncta glos. *ult. de desponſ. impub.* & notat Calder. post Jo. Andr. *consil.* 462. *Quidam Presbyter, ad finem, aliàs cons. unico*; *Qui Cleric. vel voven.*

50 Tertius casus est cùm tempore ordinationis suæ non erat doli capax, sed post usum rationis statim contradixit, & in contradictione jugiter perseveravit tam ante, quam post finem decimiquarti anni. Et quidquid dixerit Palud. S. Antonin, & Stephan. de Gaeta supracit. *n.* 28. manifestum videtur hunc ad continentiam non teneri; quia cùm ordinationi suæ ab initio non consenserit usu rationis deficiente, & postea semper contradixerit; induci non potuit obligatio voti, de cujus ratione intrinseca est liber consensus voventis. cap. *Illud* 20 *q.* 1. cap. *Præsens*, *q.* 3. cap. 1. 27. *q.* 1. cap. *Cum virum*, *supra de regular.* & cap 1. *Quod met. cau.* &
51 docet S. Thom. in 2 2. *q.* 88. *art* 9. Nec quidquam operatur hoc casu impressio characteris: quia votum est Ordini sacro annexum ex Constitutione Ecclesiæ, cap *Cum olim, cum ibi notatu supra de Cler. coning.* Ecclesia autem non potest quemquam invitum obligare ad votum continentie, cap. *Integritas*, 32. *q.* 1. cap. *De his*, ibi (Quibus autem voluntas propria interrogationis tempore desideriũ nubendi persuaserit, concessam ab Apostolo licẽtiam auferre non possumus) 28. *distin.* & ibi Turrecrem *n.* 7. Sylvest. *in ver. Matrimonium*, 8. *qu.* 12. *ad finem*; & in hoc consentiunt glossæ, Innoc. Host & omnes supracit. *n.* 29. 30. & 31.

52 Quartus casus est cum ordinatus ante usum rationis postea factus doli capax tacuit usque ad finem decimiquarti anni, sed postea statim contradixit: & idem dicendum est quod in casu præcedenti, ut scilicet continere non teneatur; quod evidenter patebit, si distinctè tria tempora considerentur. Primum tempus est quando fuit ordinatus; & tunc explorati juris est eum non fuisse adstrictum voto continentiæ: nam nec peccavit suscipiendo, nec potuit contradicere, cùm usum rationis non haberet, cap. 1. *supra de delict. puerorum.* Secundum tempus est post septennium, quo sic ordinatus cœpit usũ rationis habere usque ad finem decimiquarti anni, & hoc tempore illi non obfuit taciturnitas, quia etiamsi expressè vovisset, tamen non potuisset se astringere ad votum castitatis, cap. 1. & cap. *Illud*, 20. *q.* 1. secundum Innoc. & alios supracitatos, *nu.* 32. & 45. & in hac specie notat Calder. *d. cons.* 462. *ad finem*, aliàs *cons. unic. Qui Cler. vel voven.* Tertium tempus est post finem decimiquarti anni; & tunc cum statim, id est infra triduum, contradixerit; utique se ad continentiam non obligavit; & sic nullum tempus datur, in quo ligatus remanserit: & in hoc conveniunt glossa Joannis in d. cap. *Pueri*, & glos. *ultima hic*, dum firmant ita demum talem teneri continẽter vivere, si sit doli capax: idem apertius tenet Hugo in cap. *Subdiaconus*, 77. *distin.* & post eũ Hostien. in d. cap. *Vel non est compos*, n. 6. asserentes non præjudicari puero in cunis ordinato, si adveniente ætate adulta statim contradicat; & est argumentum expressum in cap. *Maiores* §. *penult.* & *fin. sup. de baptis.* in cap. *Cum simus*, & cap. *Significatum*, *de regular.* idem tenet Archid. in d. cap. *Pueri*, n. 1. Henrinc. & alij hic: & huic sententiæ à fortiori adscribendi sunt Innoc. Host. & alij supracitati *nu* 31. qui tenent ordinatum non obligari ad continentiam, si statim post susceptum Ordinem, vel post finem decimi quarti anni statim
53 contradixerit, ut in casu proximè sequenti. Et idem dicendum in casu converso, idest in eo, qui factus doli capax statim contradixit, & in contradictione perseveravit usque ad finem decimiquarti anni, sed postea tacuit, suamq; ordinationẽ nec expressè approbavit, aut reprobavit: hic enim præsumitur in priori contradictione perseverare, & ideo ad continentiam non tenetur, ut clarè patebit infra *in* 6. *casu.*

54 Quintus casus est cùm ordinatus similiter ante usum rationis, postea factus doli capax, nec ante, nec post finem decimiquarti anni infra triduum expressè, aut tacitè contradixit, aut consensit ordinationi suæ, sed semper tacuit, & habuit se merè negativè: hic casus est valde dubius. Hugo, & Host. supracitati n, 52 dicunt puerum in cunis ordinatum, & sic ante usum rationis characterem recipere, sed ei non præjudicari quoad continentiam, si adveniente ætate adulta contradicat. Atque ita à contrario supponunt ei præjudicari si taceat, & non contradicat. Quibus suffragantur jura, quæ probant taciturnitatem haberi pro consensu, ut cap. *Diaconus*, & ibi glos. *in ver. Tacuerit*, 27. *distin.* c *Plerumque*, 2. *q.* 7 ubi glos. *in ver. Et tacent*, dicit taciturnitatem semper obesse; nisi in tribus casibus ibi expressis, cap. *Si servus*, 54. *distin.* cap. *Si fortè*, 65. *distin.* cap *Puella*, 20. *q.* 2. l. *ff. sol. matr.* & l. 1 *C de nupt.* cum concordan. de quibus ibi in glos. 1. Et pro hac parte sunt Authores supracitati *n* 28 qui tenent indistinctè ordinatum ante usum rationis ob impressum characterem teneri continenter vivere.

Sed nihilominus verius videtur hunc ad continentiam non teneri; nam si inspiciamus tempus ordinationis, votum induci non potuit, quia deerat rationis usus, qui est de intrinseca ratione voti, ut ostensum est supra in tertio casu nec potuit induci inspecto tempore post septennium usquẽ ad finem decimi quarti anni, quia ob defectum ætatis etiamsi voluisset, tamẽ non potuisset se voto continentiæ adstringere, ut similiter probatum
56 est supra in 4. *casu* Demum inspecto tempore post

post finem quatuordecim annorum itidem votū
non censetur inductum, quoniam ea sola taciturnitate in materia tam gravi, & præjudiciali non
inducitur obligatio, l. *Qui vas*, §. *Vetare, ff. de furt.*
secundum Bellam supracitatum *num.* 39. ubi enim
agitur de obligatione personali inducenda, taciturnitas non habetur pro consensu, l. *Non solum*,
in princip & l. *Filiusfamilias*, § *Invitus, ff. de procurator.* & notat Socin. *reg.* 4. incip. *In obligatione
personarum inducenda, & reg.* 3 *præceden. Taciturnitas ad aliquem obligandum*

57 Nec obstant jura contraria; quoniam procedunt quando cum taciturnitate concurrit actus
positivus, ut declarat Socin. *in præalleg. reg.* 3. *in
§. fallen.* Et in his terminis loquitur textus in d. c.
58 *Diaconus*, 27. *distinct.* Nam ibi Diaconus ille, qui
ante ordinationem protestatus fuerat se velle matrimonium contrahere, nec posse in castitate permanere; postea Ordinem Diaconatus suscepit.
Et quamvis in ordinatione tacuerit; tamen matrimonium postea contrahere nō potuit, quia fa-
59 cto ipso à protestatione recessit. Atque ita præter taciturnitatem, ibi intercessit actus positivus
Ordinis sacri, cui votum continentiæ est annexū.
cap. *A multis, supra de ætat. & qualit* Qui autem
recipit alterum connexorum censetur ad alterum
se obligasse, ut notat glos in Clem. *Ut ij, in verb.
Removeantur*, *eod, tit.* & Abb. in cap *Cum in cunctis*, §. *Inferiora*, *num.* 10. *de elect.* Et in his terminis etiam procedit textus in d. cap. *Si fortè*, 65. *di-*
60 *stinct.* Nam ibi quoque intercessit actus positivus
receptionis litterarum, quibus populus compellabat Episcopū, ut Comprovinciales Episcopos ordinaret. Unde non mirum si Episcopo tacente,
& dissimulante, jus ordinandi ad Episcopos vici-
61 næ provinciæ fuit devolutum: nam litteras recipiens, & legens censetur eo ipso illas approbare,
ut notat Bald. in l. *Si Procuratorem absentem*, *in
princip. ff. de Procur* & in l. *Si filiusfamilias*, *la seconda*: ubi etiam Angel. *in fine*, *ff ad Macedon.*
62 Ideoque si quis recipiat, & legat Epistolam, in
qua contineatur eum debere centum, & non contradicat, censetur debitum confiteri. Et hanc esse
mirabilem cautelam extorquendi confessionem à
debitore, affirmat Matthesil. *singul* 22. incipien.
Nota mirabilem modum, Marsil. *sing.* 344. & Abb.
cons. 18. *num.* 5. *lib.* 2. Et quamvis non desint oppositum sentientes; tamen hæc est communis opinio, ut quamplurimis cumulātis testatur Menoch.
de Arbitrar Iudic. casu 21. *incipien. Cautelam factis
egregiam*, & Covarr. in cap. *Ioannes. num* 4. *de
testamen.* Et eam sequuntur Canonistæ in Cle-
63 men. 1. ubi Ancharan. *num.* 4. *de Procur* At verò si
actus positivus nō intercedat, taciturnitas quamvis in favorabilibus habeatur pro consensu, ut in
regula Sexti, *Qui tacet*: tamen secus est in præjudicialibus, ut Bald. notat *cons.* 299. *Dicunt Petrus,
& Cynus, num.* 5 *vers. Item contractus, lib* 1. Et est
ratio secundum eum, quia sicut ubi agitur de lucro facilè quis consentit; ita ubi agitur de damno
quis dissentit. Quamobrem cum in casu præsenti
post usum rationis, & post ætatem habilem ad vovendum idoneam, nullus actus positivus Ordinati
intercesserit; sola taciturnitas haberi non potest
pro consensu, Neque hic inducta fuit ulla obligatio ad continentiam,
64 Item non obstant jura, quæ inducunt tacitam
professionem post ætatem legitimam; quoniam
vel loquuntur in eo, qui post decimumquartum
annum immiscuit se actibus professorum, ut in
cap. *Vidua de Regular.* vel in eo, qui habitum suscepit, qui solis profitentibus dari consuevit, ut in
Clemen, 2. *eod. tit.* vel in eo, qui post ætatem legitimam per annum cum delatione habitus indistincti in Religione perseveravit, ut in cap 1 de
Regular. lib. 6. Atque ita in prædictis casibus semper intercessit actus positivus ejus, qui verbo, vel
facto ingressum, vel professionem suam ratificavit Nos verò loquimur in illo, qui nec facto, nec
65 verbo ordinationem suam ratam habuit. Præterea jura prædicta loquuntur in casu, in quo quis
ante annos discretionis sponte ingressus est monasterium; Nos verò in casu, in quo quis nec tempore susceptionis Ordinis, nec unquam postea
66 consensit ordinationi suæ. Ubi autem ab initio
est nullitas ex defectu consensus, per remotionē
impedimenti non inducitur ratihabitio, ut probat
textus in cap. *un. in princip. & § fin. supra de despons.
impub.* ubi sponsalia contracta ante usum rationis,
quæ nulla sunt ex defectu consensus, per supervenientiam ætatis non convalescunt, nisi verbo, vel
67 facto ratificentur. Ad idem textus in cap. *Insuper, qui matrim accus poss.* ubi matrimonium metu
contractum in ætate innubili, sublato impedimento, ex carnali copula validatur, non autem ex
sola taciturnitate: & notat Feder. de Sen. *consil.*
394 *In dubijs matrimonialibus, in princip.*

68 Demum non obstat quod faciat Ordo, quod
votum facere non posset, ut dicunt glossæ præallegatæ *num.* 29. & 30. Etenim cum Ordo facer ex
sola Constitutione Ecclesiæ habeat votum continentiæ annexum, cap. *Cum olim*, & ibi glos. *in ver.
Voto continentia, supra de Cler. coniug.* cap. *A multis, de
ætat. & qualit.* Ecclesia verò non possit quemquā
non consentientem ad continentiam obligare, ut
probatum est supra *nu* 51. hinc necessariò sequitur ut sola Ordinis collatio, si desit consensus;
69 voti obligationem inducere non possint Rursus
ut inquit Marian. Socin. *hic num.* 12. quod dicitur, Ordo habet votum continentiæ annexum;
verum est nisi impediat defectus ætatis, ut hoc
casu, in quo Ordo fuit collatus non habenti usum rationis

Et hanc sententiam, si diligenter expendatur,
tenet Archid. post Hugonem in cap. *Pueri, num.* 1.
q. 1. ait: Sed tu dic cum Hugone quod talis tenetur continenter vivere si velit in Ordine remanere, & ministrare, & uti privilegio Clericali; vel
si consenserit factus adultus; alioquin non credo
ei factum esse præjudicium in aliquo sentiūt ergo
Hugo, & Archid. in duobus tantum casibus sic
ordinatum adstringi voto continentiæ, idest si tacitè ratam habuit ordinationem suam per ministerium Ordinis, & usum privilegij Clericalis; aut
cum factus adultus expressè consensit; alioquin
extra hos duos casus tenent non esse illi factum
præjudicium. Et consequenter secundum eos ex
sola taciturnitate non oritur obligatio. Et consentiunt Bellam. Butr. & alij supracitati *num.* 48.
Hoc ipsum sentit glossa Joannis in d. cap. *Pueri, in
ver. Ad sacros*, 1 *qu.* 1. & glos. *fin. hic*, dum dicunt
hunc teneri cōtinere sit sic doli capax; quia statim
ante ordinationem debuit contradicere: Sentiunt
enim à contrario non teneri si doli capax non fit,
quia contradicere non potuit. Idque expressius
hic tenet Henric. Bouh. *col.* 4. *vers. Sed tu distingue*

que : nec dissentit Innocen. in d. cap. *Vel non est*
compos , *num.* 1. *de tempor. ordin.* quia loquitur in
eo, qui post susceptum Ordinem statim contra-
dixit, & sic in eo , qui tempore ordinationis erat
doli capax.

70 Sextus casus est in eo, qui erat quidem doli ca-
pax tempore ordinationis : sed tamen post susce-
ptum Ordinem statim contradixit , & in contra-
dictione usque ad finem decimiquarti anni perse-
veravit. Post finem verò decimiquarti anni ta-
cuit, susceptum Ordinem nec expressè, nec taci-
tè approbando, vel reprobando. Et hunc puto nõ
teneri continentiam servare , sed posse ad nuptias
transire, quia etsi nullatenus debuerit ab initio or-
dinationi suæ consentire, ut ait glos. *fin. hic*: tamen
ex suscepti onere Ordinis sacri non remansit obliga-
tus : nam etsi expressè voluisset : tamen non po-
tuisset se voto continentiæ adstringere, ut sæpius
repetitum est: & virginitas suaderi potest, non im-
perari, cum res sit magis voti, quàm præcepti, c. *In-*
tegritas, 32. *qu.* 1. Et in hoc casu propriè loquitur
Innoc. in d. cap. Vel non est compos, cujus opinio
communiter tenetur, ut patet ex dictis supra *n.* 31.
71 Neque verò sic ordinato obfuit taciturnitas post
finem decimiquarti anni , quia cum prius expressè
contradixerit, censetur in contradictione illa , &
72 priori dissensu perdurasse. Ad quod allego tex-
tum expressum in cap. *Maiores* , §. *fin. supra de*
Baptis. ibi , (Dormientes autem , & amentes si
priusquam amentes fuerint, aut dormirent in con-
tradictione persisterent, in eis intelligitur contra-
dictionis propositum perdurare.) Ad idem est gl.
singularis in cap. 1. *in ver. Non timore* , *sup. Quod*
met. cau. quæ in terminis voti solemnis Religio-
nis sic ait: quia constabat de protestatione volun-
tatis ab initio facta, adhuc præsumitur nolle, cap.
Lotharius, 31. *qu.* 2. l. *Si quis*, *in princip. ff. de leg.* 3.
& qui voluntatem immutatam allegat , hoc pro-
bare debet, l. *Sancimus*, C. *de testam.* cum alijs al-
legatis in glossa : qua de re latè Menoch. *præsump.*
37. *n.* 28.

73 Septimus casus præcedenti oppositus est in eo,
qui similiter tempore ordinationis erat doli capax
& post susceptum Ordinem tacuit usque ad finem
decimiquarti anni ; sed postea infra triduum re-
clamavit, Et idem puto, quod in præcedenti casu,
ut scilicet continere non teneatur. Nam nec Or-
dinis susceptio , nec taciturnitas illi obfuit ante
decimumquartum annum expletum, ut constat ex
dictis supra *num.* 31. 45. & 51. Quando autem
potuisset se voto adstringere, idest post finem de-
cimiquarti anni , statim resilivit : & sic numquam
remansit obligatus. Et hujus sententiæ est apertè
Innocentius communiter receptus loco citato :
ait enim talem non teneri continere, si statim con-
tradixit, & in contradictione usque ad finem deci-
miquarti anni perseveravit, aut si contradixit post
finem decimiquarti anni. Et sic Innocentius cum
loquatur alternativè , clarè sentit satis esse ut post
finem decimiquarti anni contradicat , licèt prius
tacuerit, & non contradixerit

74 Octavus, & ultimus casus est in eo, qui tempo-
re ordinationis itidem erat doli capax, & post su-
sceptum Ordinem tam usq; ad finem decimiquarti
anni, quam postea infra triduum tacuit , suamque
ordinationem nec verbo, nec facto ipso ratifica-
vit, aut reprobavit. Et hoc casu quidquid contra
scripserit Bellam. in d. c. *Vel non est compos, num.* 4.
vers. Et quidquid sit, de tempor. ordin. & ex recentio-
ribus Sanch. *de matrim. lib.* 7. *de impedimentis di-*
sput. 30. *n.* 8. Existimo hunc adstringi voto con-
tinentiæ , nec posse validè matrimonium contra-
here. Moveor quia cum ab initio consenserit Or-
dinis susceptioni, quamvis tunc temporis non po-
tuerit se voto obligare ob defectum ætatis : ta-
men sublato hoc impedimento per supervenien-
tiam ætatis legitimæ censetur perdurare in primo
consensu, qui non præsumitur mutatus, nisi pro-
betur. Et ita obligatio non inducitur ex ipsa ta-
citurnitate, ut putavit Bellamera, sed inducitur ex
perseverantia consensus, qui sublato impedimen-
75 to, utiq; potuit obligationem inducere. Ad quod
adduco notabilem doctrinam Innocentij in cap.
Consuluit , *supra de convers. coniug.* ubi tenet vo-
tum, quod vir uxore sua vivente, & contradicente
ingrediendo monasterium emisit , & non valuit,
postea fuisse solemnizatum ex perseverantia in
monasterio post mortem uxoris. Et reddit ratio-
nem, quia separando se ab uxore sive invita , sive
voluntaria, semper præsumitur velle mutare sæcu-
lum. Et ex quo tale propositum habet, per habitus
susceptionem esse solemnizatum votum, nisi uxor
impediret, ut in cap. *Consulti, de Regul.* Ego sub-
lato impedimento uxoris, statim primo momen-
to post mortem ejus votum solemnizatur. Ita In-
noc. qui idem tenet in cap. *Quidam, de convers. con-*
iugat. quem ibi sequitur Joan. de Anan. *in fine*, &
Abb. in d. cap. *Consuluit*, [illegible]. Eodem igitur modo
qui ante pubertatem suscepit Ordinem sacrum ,
usque ab initio propositum habuit se obligandi ad
votum continentiæ annexum Ordini ; & nisi de-
fectus ætatis fuisset impedimento, ex eo tempore
votum fuisset solemnizatum , ut in cap. *unico, de*
voto lib. 6. Ergo remoto obstaculo ætatis per la-
psum anni decimiquarti , illicò votum remansit
76 solemnizatum. Item suadetur exemplo ejus , qui
ante pubertatem professionem emisit. Nam quã-
vis possit resilire ante finem decimiquarti anni ,
cap. *Cum simus* , *de Regular.* Tamen postea non
potest, quia ex quo ætas jam adulta esse cœpit, fir-
matur votum virginitatis, cap. 1. 20. *qu.* 1. & notat
glos. in cap. *Significatum* , *in ver. Ratam habuerit* ,
de Regular. quæ dicit professionem ante decimum-
quartũ annum emissam validari , si post illud tem-
pus remaneat, argum. cap. *Literas*, & cap. *Acces-*
sit, de despons. impub. & esse ibi argumentum, quod
ea, quæ ab initio non valent, tractu temporis con-
valescunt, ut in cap *De illis, il secondo* , *eodem tit.*
Item notat glos. in cap. 2. *in verb. Permaneat* , *de*
Regular. dicens puerum ante finem decimiquarti
anni posse resilire , postea verò extrenon posse :
allegat cap. *Illud* 20. *qu.* 1. Licèt per jura Sexti ad
hoc requiratur perseverantia annalis post annum
decimumquartum cum delatione habitus indi-
stincti, ut in cap. 1. *de Regular. lib.* 6.
Et confirmatur, quia difficilius introducitur votũ
solemne Religionis in eo, qui non est professus, &
de non Monacho efficitur Monachus, quàm votũ
solemne continentiæ Ordini sacro annexum in eo
qui jam ordinatus est , & characterem habet se-
cundum Innoc. Hostien. & alios præallegatos, *n.* 34
77 *vers. Quod adeo verum est.* Item secundum Cal-
der. in præalleg. *cons. unico, circa finem*, *Qui Cleric.*
vel voven. professioni inest votum continentiæ de
sui natura , & est de ipsius substantia, cap. *Cum ad*
monasterium , *de stat. Monach.* Sed Ordini sacro

inest

ineſt ex Conſtitutione Eccleſiæ, c. *Nicæna*, 31. *diſtinct.* & cap. *Cum olim, de Cler. coniug.* & dictum eſt ſupra *num.* 68. Quamobrem ſi in prædictis duobus caſibus remoto impedimento ſolemnizatur votum Religionis ex perſeverantia in primo conſenſu; multo magis ex eadem perſeverantia remoto obice ſolemnizatur votum caſtitatis Ordi-
78 ni ſacro annexum. Præterea generale eſt, ut ratificatio inducatur propter præcedentis actus continuationem, ut notat Socin. *in reg* 3. *Taciturnitas ad aliquem obligandum*, *in* 4. *fallen.* Poſtremò pro hac ſententia eſt clarè Innocen & alij ſupra citati, *num.* 31. Non enim dicunt ſic ordinatum non teneri continere, niſi poſt pubertatem ratificet, ut malè eos inducit Sanchez *lib.* 7. *de impedim. d. diſput.* 30. *num.* 9. Sed dicunt teneri continere ſi contradicat ſtatim poſt ſuſceptum Ordinem, & in contradictione perſeveret uſq; ad finem decimiquarti anni. Aut ſi ſtatim poſt finem decimiquarti anni contradicat. Et ſic apertè ſentiunt à contrario ordinatum teneri ſi taceat, & non contradicat. Et ita ad hoc non requirunt ratificationem; imò nec requirunt ut ordinatus poſt ætatem adultam interrogetur an velit in Ordine remanere, necne, ut
79 dictum eſt ſupra *num.* 34. Præterquam quod etſi requirerent ratificationem; illa tamen inducitur eo ipſo quod ordinatus poſt ætatem legitimam infra triduum non reclamavit, quia cenſetur ratificare, ut ex dictis patet, & idemmet Sanchez fatetur ſub *num.* 10. *in fine*, & *n. ſeq.* ubi itidem admittit non requiri interrogationem. Eidem ſententiæ adnumeranda eſt gloſ. *fin. hic*, & DD. qui ſimpliciter aſſerunt ſic ordinatum teneri continenter vivere, & impediri matrimonium contrahere, ſi tempore ordinationis erat doli capax, aliàs ſecus; quæ diſtinctio communiter tenetur teſte Imola in cap. *Ioannes*, *n.* 22. *ſupra de Cler. coniug.*
80 Porò huic concluſioni valdè affine eſt quod de furioſo cenſuit Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini Interpretum. Quæſitum eſt enim, An furioſus habens dilucida intervalla ad Subdiaconatus Ordinem promotus continere teneatur; & dato quod teneatur, an ſit ei concedenda diſpenſatio ut poſſit contrahere matrimonium. Die 23. Decembris 1587. Sacra Congregatio cenſuit teneri, ſi tempore dilucidi intervalli fuit pro-
81 motus, vel ſi id etiam dubium eſt. An verò teneatur ſi dum mentis erat compos intentionem habebat ſuſcipiendi Subdiaconatum, ſubſtitit major pars Congregationis: tametſi propterea quod non videtur veriſimile furioſum quo tempore furore percitus erat, Ordinem ſuſcepiſſe, reſpondit illum ad continentiam teneri. Ita reſponſio hoc
82 modo eſt concepta, Aut tempore ſuſceptionis nō agitabatur furore, durantibus nempe dilucidis intervallis: & teneri. Aut agitabatur: & non teneri, niſi ante furorem habuiſſet intentionē ſuſcipien-
83 di. Aut non conſtat ſanæ, an inſanæ mentis tunc eſſet: & item teneri. Pondera deciſionem in ea parte, in qua dicit ordinatum in furore ad continentiam teneri, ſi ante furorem habuit intentionem ſuſcipiendi Subdiaconatum: nam ſicut ordinatus in furore, durante adhuc furoris impedimēto ad continentiam non tenebatur, ſed impedimento ſublato illicò remanſit obligatus ex vi Ordinis, & conſenſus præexiſtentis: eodem modo ordinatus in ætate inhabili, durante ætatis impedimento ad continentiam non tenebatur, ſed ſtatim ligatus remanſit eo ſublato ex vi præcedentis conſenſus, & Ordinis jam ſuſcepti, argum. c. *Inter corporalia, ſupra de transl. Epiſc.*
84 Non obſtat textus, quem Bellam. allegat in cap. *un. de deſponſ. impub. lib.* 6. quoniam ſponſalia idcirco ibi non cenſentur ratificata per remotionem impedimenti, quia fuerunt nulla ex defectu conſenſus. Quo caſu ratificatio non inducitur, quia non eſt dare perſeverantiam in priori conſenſu, qui nullus fuit, ut oſtenſum eſt ſupra *num.* 65. At ſecus eſt ubi actus ab initio non fuit nullus ex defectu conſenſus, ut hoc caſu; tunc enim ex continuatione actua ſublato obice benè inducitur ratificatio; ut per Socin. d. *reg.* 3. *in quarta fallentia*, & conſtat ex dictis.

Explicit Commentarius in I. *Par. Quinti Libri Decretalium.*

PRO-